

Ammattiyhdistysliike

Saksassa, Englannissa, Tanskassa, Ruotsissa, Norjassa,
Ranskassa, Yhdysvalloissa, Suomessa ja
Kansainväliset työväenjärjestöt.

—

v.

Suomi I.

—

Suomen Ammattijärjestön Järjestömuotokomitean toimenannosta

toimittaneet

J. K. Kari ja Matti Paasivuori.

Kustantanut Suomen Ammattijärjestö, Helsinki.

Kotkassa 1917

Kyminlaakson Työväen kirjapaino.

v.

Suomi.

I LUKU.

Yleiskatsaus ammattikuntalaitoksen kehitykseen.

Ammattikuntalaitos, jonka alkuperäisenä tarkoituksena oli ammatin harjoittajain täydellisen itsenäisyyden saavuttaminen ammattia koskevissa asioissa, syntyi Europan sivistysmaissa jo varhain keskiajalla ja vaikutti silloisissa epävarmoissa oikeusoloissa kieltämättä paljon hyvää. Niinpä se m.m. sai hankituksi ammatin harjoittajille itsenäisen tuomiovallan ammatti-asioissa. Tämä oli sen ensimmäisiä ja tärkeimpiä saavutuksia. Vasta myöhemmin, kun se oli jo jotenkin vakaantunut, alkoi se pyrkiä saavuttamaan valtiollista valtaa ja oikeuksia jäsenilleen, tarkoittaen etupäässä osallisuutta ja sananvaltaa kaupunkien hallinnossa, jonka se sitkeällä taistelulla vihdoinkin saavuttikin.

Ammattikuntalaitos syntyi eri maissa eri aikaan. Vanhimmat ammattikunnat lienevät olleet Englannissa, kuten kutojien ammattikunnat Oxfordissa ja Lontoossa, joiden säännöt vahvistettiin Henrik I:sen hallituskaudella (1100—1135). Ranskassakin syntyi vapaita ammattikuntia jo kahdennellatoista vuosisadalla. Saksassa saivat Kölnin kankurit sääntönsä vahvistetuksi v. 1149, vaikka ammattikunta oli perustettu jo paljoa aikaisemmin. Samaan aikaan perustivat Hallen ja Magdeburgin käsityöläiset ammattikuntia.

Mutta pitkiä vuosisatoja kului ennen kuin ammattikunnat ehtivät saavuttaa täyden kukoistuksensa. Tämä tapahtui Europan sivistysmaissa vasta neljännellätoista ja viidennellätoista vuosisadalla. Eturivissä kulkivat tällöin Englanti, Ranska ja Italia. Vasta niiden jälkeen seurasi Saksa. Liikkeen kukoistusaikaa kesti sitten kauan, kunnes se olojen muuttuessa alkoi rappeutua ja kangistua. Tätä kuihtumisaikaa kesti kauaksi yhdeksännelletoista vuosisadalle saakka, kunnes se muuttuneisiin tuotantosuhteisiin soveltumattomana vähitellen hävisi.

Ammattikuntien kehitys oli kaikissa maissa pääpiirteissään samanlaista. Ammattikunnilla oli kaikkialla sama luonne, samat

pyrkimykset ja sama taloudellinen sekä yhteiskunnallinen merkitys. Eroavaisuuksia tosin oli, mutta ne olivat ainoastaan toisarvoisia. Niinpä Englannin ja Ranskan ammattikunnat jouduivat valtiollisen vaikutusvallan alaisiksi varemmin, kuin oli laita Saksassa.

Kukoistusaikanaan oli ammattikuntaliike päin vastoin kuin myöhemmällä eli rappeutumiskaudellaan, jolta se tavallisimmin tunnetaan, kauttaaltaan ajanmukainen ja tarkoitustaan vastaava liike. Se tyydytti täydellisesti tuottajain sekä kuluttajain etuja, kohotti ammatin harjoittajat itsenäisyyteen ja varallisuuteen sekä kehitti ammattitaitoa tavattomasti, jopa taiteellisuuteen saakka. Ammattikunnat olivat kukoistusaikanaan ammatin harjoittajain vapaita ja itsenäisiä yhdistyksiä, joiden tarkoituksena oli valvoa jäsenten yhteisiä, etupäässä taloudellisia sekä yhteiskunnallisia etuja. Kullakin ammattikunnalla oli vaikutusalanaan määrätty tuotannon haara. Sen jäsenillä oli yksinoikeus ammatin harjoittamiseen kaupungissa sekä sen lähimmässä ympäristössä. Ainoastaan heillä oli oikeus valmistaa ja myydä asianomaisen ammatin tuotteita. Kaupunki luovutti ammattikunnalle määrätyn toimen: viran (embete), jota sen tuli hoitaa yhteiskunnan etua silmälläpitäen. Täten se oli turvattu vierasten käsityöläisten ja kauppiasten sekä saman kaupungin muiden ammattikuntien kilpailua vastaan. Mutta tämä kilpailun rajoitus ei saanut vaikuttaa vahingollisesti kuluttajien etuihin. Sen vuoksi liittyikin näihin ammattioikeuksiin velvollisuus valmistaa kuluttajille hyviä tavaroita kohtuullisesta hinnasta.

Käsityön harjoittamisoikeus riippui tavallisesti siitä, että harjoittaja oli ammattikunnan jäsen, mestari, siis ammattikuntapakosta, jolla kuitenkin oli ammattikuntien kukoistusaikana aivan toinen merkitys kuin myöhemmin. Se merkitsi alkujaan ammattikunnalle annettua oikeutta pakottaa kaikki asianomaista ammattia harjoittavat ammattikunnan jäsenyyteen. Tätä oikeutta vaadittiin sillä perusteella, että voitiin valvoa työn kunnollisuutta. Siihen liittyi sittemmin myöskin pyrkimys valtaan. Ammattikuntapakosta seurasi myöskin kuluttajain velvollisuus tilata tarpeensa ammattikunnan jäseniltä.

Tästä säännöstä oli aikoinaan kuitenkin poikkeuksia. Ellei ammattikunta kyennyt valmistamaan paikkakunnallaan yhtä hyviä tuotteita, kuin toisella paikkakunnalla, tai muutoin tyy-

dyttämään tarvetta, lakkasivat sen oikeudet. Niinpä kaupunkiin saapunut muukalainen, joka harjoitti jotakin uutta ammattia, sai sen esteettä tehdä. Ja jos kaupungin viranomaiset huomasivat työn huononevan tai kohtuuttomasti kallistuvan, voivat he käyttää apunaan vierasta kilpailua, kutsua kaupunkiin vieraita käsityöläisiä muualta tai antaa kauppiaille luvan tuottaa asianomaisia tuotteita kaupunkiin. Tämä oli eduksi myöskin ammattitaidon kunnossa pysymiselle. Ja tätä tarkoittivat määräaikoina uudistuvat markkinat, kauppiasten oikeus saada erityisillä ehdoilla myydä määrättyjä tuotteita, sekä kaupungin viranomaisille myönnetty oikeus saada poikkeustapauksissa myöntää mestarin oikeudet myöskin ammattikuntaan kuulumattomille, n.s. „vapaamestareille“.

Ammattikunnat vaativat mestarioikeuden saavuttamiseen tavallisesti nuhteettoman maineen, johon ajan katsantokannan mukaan kuului myöskin aviollinen syntyperä, sekä pätevän ammattitaidon. Alkujaan ei välitetty siitä, miten tämä taito oli hankittu. Mutta vähitellen tuli oppi- ja palvelusaika jonkun ammattikunnan jäsenen luona välttämättömäksi edellytykseksi. Tämän oikeuden saavuttamiseksi vaadittiin määrättyt oppi- ja palvelusvuodet sekä „vaellusaika“, muutamissa ammateissa vielä lisäksi koevuodet. Alkujaan ei myöskään ollut määrätty, miten ammattitaito oli osoitettava, mutta neljännellätoista vuosisadalla jo määrättiin muodollinen koe, „mestarinäytteen“ valmistaminen. Valtiollisista syistä vaadittiin myöskin porvari-oikeus sekä eräissä ammateissa myöskin määrätty varallisuus.

Näiden vaatimusten täyttäjältä ei ammattikunta saanut kielittää jäsenyyttä. Eikä sitä ammattikuntien kukoistuskaudella yritettykään. Myöhemmin tavaksi tullutta ammattikunnan sulkemista määrättyyn lukuun mestareita olisi tällä aikakaudella pidetty pahimpana rangaistuksena, koska se esti ammattikunnalta sen voiman ja mahtavuuden, mikä oli seurauksena suuresta jäsenmäärästä. Ammattikunnan jäsenyyteen pääsemisestä vaadittiin määrätty maksu kaupungille sekä joku summa ammattikunnan kassaan. Tämä ei kuitenkaan merkinnyt, kuten myöhemmin, oikeuksien ostamista. Sillä tämän maksun kautta päästiin samalla osallisiksi ammattikunnan omaisuuteen.

Ammattikunnat olivat toiselta puolen kaupungin hallinnon alaisia ja siis sitä tottelevia järjestöjä, jotka hoitivat kaupungin heille uskomaa „virkaa“ yleiseksi parhaaksi ja kaupungin

nimessä. Sen ohella ne olivat myöskin valtiollis-sotilaallisia laitoksia, jolloin niillä oli osallisuus kaupungin hallintoon ja oikeus neuvoston vaaleihin. Ammattikunnan johtaja ja esimies, ammattivanhin toimi myöskin veronkantajana. Kaupungin sotaväessä oli ammattikunnilla omat osastonsa omine päällikköineen, joten ammattikuntien johtomiehet olivat samalla kaupunkien virkamiehiä. Mutta toiselta puolen taas olivat ammattikunnat vapaita yhdyskuntia, jotka olivat kaupungin etujen määräämien rajojen sisäpuolella täysin itsenäisiä. Kaupungin hallinto oli tosin korkeimpana oikeusasteena aina valmis ryhtymään asiaan, kun ammattikunnan oikeuksia loukattiin. Mutta näiden rajoitusten tarkoituksena ei ollut tehdä ammattikunnista yksinomaan kaupungin laitoksia, vaan saada aikaan tarpeellinen sopusointu ja yhteisvaikutus ammattikunnan sekä kaupungin oikeuksien välille.

Ammattikunnan perustamiseen riitti tavallisesti vapaaehtoinen sopimus. Mutta teollisuus- ja valtiolliset oikeutensa se sai vasta viranomaisten vahvistuksen kautta. Viranomaiset eivät voineet hajoittaa ammattikuntaa ilman sen jäsenten suostumusta, ellei se ollut syyppää aivan törkeisiin väärinkäytöksiin, jolloin kaupungin hallitus voi, kuitenkin vasta asianomaisen tuomioistuimen edessä tapahtuneen tutkimuksen jälkeen, hajottaa sen.

Yleensä olivat ammattikunnat oikeutetut itse valitsemaan virkamiehensä omasta piiristään. Muutamilla paikkakunnilla oli kuitenkin kaupungin hallinnolla oikeus määrätä ne tai ainakin vahvistaa vaali. Samoin oli kokoontumisoikeus erilainen eri paikkakunnilla. Toisaalla vaadittiin jokaiselle kokoukselle viranomaisten lupa, toisaalla niitä saatiin pitää aivan vapaasti. Sotilaallisina ja valtiollisina laitoksina olivat ammattikunnat luonnollisesti kaupungin viranomaisten ylivalvonnan alaisia. Ja puhtaasti ammatillisissakin asioissa oli niiden toiminta määrättyjen rajoitusten alainen, joka johtui käsityön virallisesta luonteesta. Mutta sisällisissä asioissa oli ammattikuntien itsehallinto melkein rajaton. Niillä oli itseverotusoikeus sekä täysi vapaus hoitaa sekä käyttää ammattikunnan omaisuutta.

Käsityöläiset valvoivat ammattikuntiin liittyneinä melkein kaikkia inhimillisiä etujaan, valtiollisia, sotilaallisia, uskonnollisia, siveydellisiä yhtä hyvin kuin taloudellisiakin. Ammattikunnan jäsenenä he ottivat osaa kaupungin hallintoon. Am-

mattikuntien kokouksissa neuvoteltiin ei ainoastaan puhtaasti taloudellisista, vaan myöskin kaupungin yleisistä asioista. Ja kaiken lisäksi oli ammattikunta myöskin uskonnollinen laitos. Kullakin ammattikunnalla oli oma suojeluspyhimyksensä. Sen jäsenet kokoontuivat omiin hartausharjoituksiinsa, ylläpitivät usein oman alttarinsa kirkossa ja palkkasivat papin. Kuolleille jäsenille pidettiin ammattikunnan puolesta omia sielumessuja.

Uskonnollisen merkityksen ohella oli ammattikunnilla myöskin suuri siveellinen merkitys. Keskiajalla kutsuttiin ammattikunnan jäsenten suhdetta veljeysliitoksi, eikä tämä nimitys ollut vain sisällyksetön sana. Ammatin harjoittamisessa tuli heidän kohdella toisiaan veljinä. Hätään joutunutta veljeä tuli aina auttaa sekä neuvoilla että töillä. Koko ammatin tuli saattaa kuollut veli hautaan ja pitää huolta hänen jälkeensä perheestään. Köyhät ja sairaat jäsenet saivat avustusta ammattikunnan kassasta ja sieltä maksettiin paitsi sielumessuja, myöskin hautauskustannukset, joten ammattikunnan kassa oli samalla sekä köyhäin-, sairas- että hautausapurahasto. Samalla ammattikunta valvoi tarkasti jäsenten sekä sällien ja oppipoikien siveellistä käytöstä.

Tärkein merkitys oli ammattikunnilla kuitenkin taloudellisina järjestöinä. Koko ammattikuntajärjestön perustuksena oli, kuten mainittu, pyrkimys edistää mahdollisuuden mukaan koko yhteiskunnan, niin hyvin tuottajain kuin kuluttajainkin etua. Tämä kaksinainen tehtävä tuottikin melkoisia rajoituksia yksityisen ammattikunnanjäsenen vapaudelle liikkeensä järjestämisessä. Julkisenä laitoksena oli ammattikunnan velvollisuus ennen kaikkea pitää huoli siitä, että kuluttajat saivat todella kunnollisia tuotteita. Kuten mainittu, vaadittiin ammattikuntaan pääsemisen ehtona määrättyjä teknillisiä edellytyksiä. Oli säädetty tarkkoja määräyksiä työtavasta — jotkut työmenettelyt olivat ankarasti kielletyt — luvallisista raaka-aineista sekä niiden käsittelystä, tavarain muodosta, koosta ja laadusta yleensä. Ankarat rangaistusmääräykset suojelivat yleisöä tarpeettomasta viivyttelystä työn suorituksessa. Sakot, jopa ruumiin rangaistuskin uhkasi sitä, joka valmisti tai möi huonoa tavaraa tahi teki itsensä syyväksi väärennykseen tai petokseen, jonka lisäksi valmistetut tavarat otettiin takavarikkoon tai hävitettiin. Keinoina, joilla näitä määräyksiä koetettiin saada noudatetuiksi, oli säännölliset työhuoneitten tarkastukset,

valmiiden tuotteiden tutkiminen, leimauspakko sekä ammattikuntapoliisin sekaantuminen, jos esim. yleisölle oli osoitettu epäkohteliaisuutta. Ammattikunnat itse pitivät huolen myöskin siitä, että kuluttajat saivat tavaran kohtuullisella hinnalla, kun he taksoittivat hinnat sekä valmiille tuotteille että erityisille töille. Ammattikuntapoliisin yläpuolella oli kaikissa näissä tapauksissa valvonta kaupunkien viranomaisten taholta, jotka säätivät ehdottomasti noudatettavia määräyksiä ja taksoja, elleivät ammattikunnat itse kylliksi valvoneet kuluttajain etuja.

Toiselta puolen oli ammattikuntajärjestelmän tehtävänä taata kaikille tuottajille taloudellinen itsenäisyys ja kohtuulliset tulot. Veljeysperiaatteen nojalla oli rikkaan ja köyhän välistä eroa koetettava mahdollisimman paljon tasoittaa. Sen vuoksi tuli rajoittaa ammattikunnan jäsenten välistä vapaata kilpailua sekä yksilön vapautta tuotantoon ja myyntiin nähden. Kaikkien tuli, mikäli mahdollista, työskennellä samojen tuotantoehtojuen alaisina. Luonteenomaisena tunnusmerkkinä oli, etteivät yksityiset käsiteollisuuden harjoittajat olleet työnantajia, vaan työntekijöitä. Kapitalilla sellaisenaan ei ollut ammattikunnissa vielä minkäänlaista ansaitsevaa voimaa eikä mitään osallisuutta voittoon. Eivätkä käsityöläisten tulot olleet työnantajan tuloja, vaan maksu työstä. Minkäänlaista suurteollisuutta ei saanut syntyä. Ammattikunnat olivat pikkumestarien yhdistyksiä. Tuotannon laajuus oli sama kaikille ammattikunnan jäsenille. Tätä varten määrättiin, kuinka monta oppipoikaa ja kisälliä kukin mestari sai pitää työssään. Näiden apulaisten liian suuri työn riistäminen oli kielletty ja työpäivän pituus oli usein määrätty. Ylityöstä ja työstä vapaapäivinä oli myöskin määrätty rangaistus. Samoin oli määrätty, että kukin mestari sai harjoittaa liikettä vain yhdessä työpajassa, jopa vain määrättyillä työkaluillakin. Toisinaan säädettiin myös, kuinka paljon tuotteita yksityinen sai valmistaa määrättyssä ajassa. Yksityiset eivät saaneet liittyä keskenään eikä ulkopuolella olevien kanssa. Eivätkä he myöskään saaneet ostaa vieraita tuotteita myydäkseen niitä. Jos tarvittiin lisättyä tuotantoa, oli kaupungin tai ammattikunnan kokonaisuudessaan ryhdyttävä asiaan.

Mutta ei riittänyt vielä sekään, että tuotannon määrä oli kaikille sama. Myöskin tuotantokustannukset tuli saada samoiksi, jotta eivät toisen tulot olisi suuremmat kuin toisenkaan. Sen vuoksi oli useissa ammattikunnissa määrätty, että raaka-

aineet oli hankittava yhteisesti ammattikunnan laskuun ja siten jaettava sen jäsenille. Toisissa taas saivat jäsenet itse ostaa raaka-aineet, mutta jos joku halusi, tuli heidän jakaa niitä toisille tai ainakin ilmoittaa heille ostopaikka. Toisinaan määrättiin virallisesti ostopaikka ja -aika.

Ammattikunta määräsi myöskin sekä työpalkan suuruuden että laadun. Ja muissakin kohdissa tuli mestarin ja palvelijain suhteen olla kaikille saman. Sen vuoksi oli säädetty, että oppija palvelussopimukset tuli tehdä ammattikunnan edessä tai muiden mestarien läsnäollessa. Ja myyntimahdollisuuden tuli myöskin olla saman kaikille. Tätä tarkoittivat vahvistetut hinnat sekä määräykset tuotteiden laadusta. Eikä kukaan saanut muutoinkaan hankkia itselleen suurempia etuja kuin toisilla oli. Sen vuoksi oli luvaton reklaamin teko kielletty. Samoin rajoitettiin tavarain näytteillepano-oikeutta. Kullakin mestarilla sai olla ainoastaan yksi myyntipaikka, jopa myymälöitä vaihdettiinkin määrä-aikojen perästä. Tuotteiden kauppaaminen talo talolta oli myöskin ankarasti kielletty.

Samalla kun ammattikunta siis oli taloudellisessa suhteessa työläisyhdyskunta, joka harjoitti julkisena toimena pidettyä käsityötä veljeys- ja tasa-arvoisuusperiaatteen mukaan, samalla se ei varallisuus oikeudellisessa suhteessakaan ollut kapitalistinen liittäymä, jonka jäsenillä oli määrätyissä suhteissa oikeus yhteiseen omaisuuteen, vaan tämä omaisuus kuului yhdyskunnalle sellaisenaan. Ainoastaan ammattikunnan jäsenenä oli yksityisillä oikeus käyttää sitä. Ja nämä oikeudet olivat puhtaasti persoonallisia sekä kaikille samoja. Paitsi avustusta annettiin ammattikunnan kassasta etuottoja ja lainoja tarpeessa oleville jäsenille.

Ammattikunta oli sen lisäksi myöskin lakia säätävä ja lakia käyttävä yhdyskunta. Tavan ja itsehallinnon luomaa, viranomaisten vahvistamaa ja lisäämää ammattikuntaoikeutta käytti erityinen ammattikunnan jäsenistä valittu tuomioistuin, ammattioikeus, joka käsitteli kaikki ammattikunnan jäsenten väliset riitaisuudet, ennen kuin ne joutuivat varsinaisen tuomioistuimen käsiteltäviksi. Samoin kaikki rikokset ammattitapaa ja -oikeutta vastaan sekä toisinaan myöskin pienemmät velkomisasiat. Tämä laitos oli myöskin ammattikunnan poliisituomioistuin sekä siten monissa asioissa alin tuomioistuin myöskin ammattikunnan ulkopuolella oleville. Ankarin rangaistus, johon

se voi tuomita, oli paitsi erilaisia sakkoja, ammattikunnasta erottaminen joko kokonaan tai määräajaksi.

Tätä oikeutta käytettiin joka viikko tai vuosineljänneksittäin pidetyissä ammattikunnan kokouksissa, joissa kaikkien mestarien tuli olla läsnä. Niissä päätettiin myöskin ammattikunnan muista asioista, säädettiin lakia, tarkastettiin tilejä, otettiin uusia jäseniä, oppipoikia, kisällejä ja valittiin joko äänestyskellä tai arvalla ammattikunnan vanhimmat, joiden lukumäärä ja palvelusaika oli eri ammateissa eri suuri. Nämä vanhimmat ilmoittivat kokoukset, johtivat keskusteluja, kantoivat sakot ja verot sekä tuomitsivat riita- ja rikosasioissa joko yksin tai apulaisten kanssa. He hoitivat myöskin ammattikunnan omaisuutta, harjoittivat ammattikunnan poliisitoimintaa, varsinkin työn valvontaa, ellei ollut erityistä „ammattikuntamestaria“. Sodassa he olivat ammattikunnan päälliköitä ja tavallisesti sen edustajia kaupungin hallinnossa tai muissa virastoissa. Vaivainsa palkkioksi he saivat määrättyjä rahallisia tai taloudellisia etuja sekä usein osan sakoista ja pääsymaksuista.

Ammattikuntien äänioikeutettuja jäseniä olivat ainoastaan mestarit. Oppipojat ja kisällit kuuluivat mestarin talouteen ja olivat ammattikunnan tuomiovallan alaisia ei ainoastaan ammatia koskevissa, vaan kaikissa riita-asioissa sekä mestarien kanssa että omassa keskuudessaan. Oppi- ja palvelusvuodet olivat vain väliasteita. Alussa ei ollut erityisiä sälliyhdistyksiä, koska jokainen sälli voi päästä aikoinaan mestariksi. Eräänlaisia liittäymiä heillä tosin oli jo aikaiseen, mutta ne olivat puhtaasti uskonnollista luonnetta. Mutta jo viidennentoista vuosisadan alussa, jolloin mestariksi pääsyä alettiin suuressa määrin vaikeuttaa, alkoivat nämä uskonnolliset veljeskunnat muuttua maallisiksi yhdyskunniksi, joiden tarkoituksena oli valvoa jäsenten taloudellisia ja yhteiskunnallisia etuja. Aluksi mestarit ja viranomaiset vastustivat ankarasti näitä yhdistyksiä. Mutta vähitellen ne saavuttivat molempain tunnustuksen.

Nämä sälliyhdistykset olivat tosin ammattikunnasta riippuvia, mutta niillä oli omat sääntönsä, ne valitsivat omat johtajansa (sällivanhin) ja virkamiehensä, hoitivat ammattikunnan valitseman mestarin (sälli-isän) valvonnan alaisina asioitaan, nauttivat jonkunlaista itsenäisyyttä, kantoivat maksuja ja sakkoja sekä hoitivat omaisuuttaan. Niillä oli ensi asteen tuomio-oikeus tovereihinsa nähden ja jokaisella sälliyhdistyksellä oli

oma majalansa, johon vaeltavat sällit majoittuivat ja jossa paikkakunnalla asuvat sällit pitivät säännöllisesti kokouksia. Vaeltaville sälleille samoin kuin köyhille ja sairaille jäsenille annettiin sällikassasta apua.

Mutta ennen kaikkea oli sälliyhdistysten tarkoituksena hoitaa heidän yhteisiä ammatti-etujaan. Pääasiallisesti ne koettivat vaikuttaa työpalkkojen ja työajan määräämiseen. Tämän johdosta syntyi mestarien kanssa jo varhain riitoja, jotka johtivat työn seisauksiin. Kun mestari ei suostunut tyytymättömän sällin vaatimukseen, „häväistiin“ mestarin työpaja, toisin sanoen kaikki sällit lähtivät sieltä ja kielsivät kaikkia muita kaupungin sällejä työskentelemästä „häväistyn“ luona, kunnes ammattikunta oli tutkinut ja sovittanut asian. Jos tällöin mestarit puolestaan pysyivät myöskin lujina, voi sattua, että koko kaupunki julistettiin „häväistykseksi“. Se merkitsi, että sen ammattialan kaikki sällit poistuivat kaupungista ja ilmoittivat asiasta muiden kaupunkien veljeskunnille. Seurauksena oli, etteivät sen ammatin muutkaan sällit ruvenneet työhön „häväistyssä“ kaupungissa. Kiista päättyi usein vasta pitkien sovittelujen jälkeen. Ammattikuntien kukoistusaikana eivät nämä riidat kuitenkaan vielä synnyttäneet pysyvää vihamielisyyttä eri puolueitten välillä.

Keskiaikainen ammattikuntajärjestys ja sen säädökset rajoittivat tuntuvasti yksilön vapautta. Yksityinen käsityöläinen ei voinut hankkia huomattavampaa varallisuutta, ei voinut syntyä tehdasteollisuutta eikä suuria liikeyrityksiä. Mutta nämä kahleet eivät siitä huolimatta tuntuneet raskailta. Käsityöläisten pyrintönä ei vielä silloin ollut rikastuminen toisten kustannuksella. Ja toiselta puolen takasi ammattikuntalaitos kaikille käsityöläisille riippumattoman toimeentulon sekä kohotti käsityöläisluokan kokonaisuudessaan arvoon, sivistykseen ja valtaan. Ja kokonaispiirteissään katsoen oli näillä rajoituksilla silloisissa oloissa ainoastaan hyvää tekevä vaikutus. Ne edistivät varsinkin tekniikan kehittymistä. Kun yksityinen ei voinut ammattiveriensa kustannuksella laajentaa tuotantoaan, suuntautuivat hänen harrastuksensa etupäässä parempien, vaihtelevampien ja taiteellisesti täydellisempien tuotteiden luomiseen. Ilman ammattikuntalaitosta ja sen järjestävää sekä rajoittavaa vaikutusta olisi ollut mahdotonta se kehitys, mikä kohotti käsityön

taiteeksi ja loi sen ammattitaidon ja kyvyn, jota käsityö ei ole koskaan sen jälkeen kyennyt saavuttamaan.

Monet syyt yhdessä vaikuttivat ammattikuntalaitoksen rappeutumisen kuudenneltoista sataluvulla. Keskiajan lopulla ja uuden ajan alussa alkoi kuningasvalta yhä paisua. Käsi-työtä koskeva lainsäädäntö joutui muun lainsäädännön mukana kuningasvallan käsiin ja ammattikuntien itsenäisyys hävisi. Ja sen mukana hävisi myöskin se henki, joka oli luonut ne ja hankkinut niille voimaa ja merkitystä yhteiskunnassa. Maailman kaupan muuttuminen, entisten markkinain sulkeutuminen ja merkantiilinen suojelupolitiikka vähensivät tuotteiden menekkimahdollisuuksia. Uusien teollisuusalojen syntyminen sekä tekniikan kehitys laajaa työnjakoa vastaavaksi aiheutti elinkeinoalalla muutoksen, johon ei ammattikuntalaitos enää soveltunut. Toisaalta vaati markkinain laajeneminen laajempaa teollisuutta sekä suuria pääomia ja runsasta työvoimaa, jolloin ammattikuntajärjestelmä ankaroine säädöksineen osoittautui mahdottomaksi uusiin oloihin.

Seitsemänneltoista ja kahdeksanneltoista vuosisadalla tehtiin huomattavia muutoksia eri maiden elinkeino- ja käsityö-oikeuteen. Eivätkä nämä läheskään aina olleet parannuksia. Milloin ammattikunnat muuttivat sääntöjään viranomaisten nimenomaisella myötävaikutuksella tai heidän hiljaisella suostumuksellaan, milloin taas jättivät kokonaan huomioonottamatta voimassa olevat määräykset, ilman että viranomaiset katsoivat tarpeelliseksi puuttua asiaan. Roomalaisen oikeuden perustuksella alettiin näet ammattikuntien oikeuksia nyt pitää etuoikeuksina tai hankittuina erikoisoikeuksina. Seuraus oli, että oppipojat ja sällit joutuivat perin turmiolliseen asemaan, kaikki edistys teollisuuden alalla seisahtui eikä kuluttajien eduista pidetty pienintäkään huolta.

Vanhat ammattikuntalaitokset jäivät voimaan, mutta ne palvelivat uusia tarkoitusperiä. Ammattikuntien luonne muuttui kokonaan. Sen pohjana ja tarkoitusperänä ei ollut enää, kuten aikaisemmin, sopusoinnun aikaansaaminen tuottajain ja kuluttajain ristiriitaisten etujen välille, teollisuustyön saattaminen varmaksi ansiolähteeksi kaikille eikä käsityön sekä käsityöläisten arvon edistäminen. Käsityöläisyyden harjoittamista ei pidetty enää julkisena virkana, vaan ammattikunnan jäsenten yksityisoikeudellisena etuoikeutena. Mestarioikeutta alettiin pitää yksi-

tyisenä etuna, joka voitiin myydä toiselle. Käsityöläiset alkoivat pyrkiä sulkemaan ammattikuntia (niihin sai kuulua ainoastaan määrätty luku mestareita) tai estämään vierasten pääsyn niihin. Suljetuissa ammattikunnissa suosittiin etuoikeutettujen perheiden jäseniä tavattomasti. Käsiteollisuudesta tuli määrättyjen perheiden perinnöllinen oikeus. Muut kuin mestarien pojat voivat saada mestarin oikeudet usein ainoastaan siten, että menivät naimisiin mestarin tyttären tai lesken kanssa.

Ja missä ei ammattikunnan sulkeminen syystä tai toisesta onnistunut, koetettiin päästä samaan päämäärään muita teitä. Pääsyä vaikeutettiin ankaroilla kelpoisuusehdoilla, korkeilla maksuilla, sälliajan pidentämisellä, pikkumaisilla juonitteluilla mestarinäytteen suhteen, kaikenlaisilla rahan kiristyksillä, kalliilla pääsykekkereillä ja tarkalla mielettömien tapojen noudattamisella. Ammattikuntien valtiollinen, siveellinen ja yhteiskunnallinen merkitys joutui tykkänään varjoon taloudellisen tieltä. Samoin kuin ennen koetettiin nytkin estää saman ammattikunnan jäsenten keskinäistä kilpailua. Mutta tähän yksityisten käsityöläisten taloudellisia etuja koskevaan harrastukseen ei liittynyt enää huolenpito kuluttajain eduista eikä yhteisestä parhaasta. Se jäi tykkänään viranomaisten huolenpidosta riippuvaksi. Käsityöläisten pyrkimyksenä oli vain mahdollisimman suuren varallisuuden hankkiminen. Muita ammattikuntia ja vieraita pyrkijöitä vastaan valvottiin tarkoin omia etuoikeuksia. Tämä oli ammattikuntariitojen, „hutilus“ ja „patustelija“-vainojen luvattu aika. Huolenpito oppilaitten kehityksestä ja sällien asemasta joutui kokonaan syrjään etuoikeutettujen mestarien etujen valvonnan tieltä. Sällit muodostivat epäitsenäisten työläisten luokan, jonka jäsenistä eivät useat koskaan voineet toivoakaan pääsevänsä mestareiksi. Tästä oli seurauksena alituiset riidat sällien ja mestarien välillä, jotka usein johtivat pitkällisiin lakkoihin, kuten esim. Saksassa, sekä sällikunnan täydelliseen rappeutumiseen. Mestarien keskuudesta taas katosi entinen kilpailu kunnollisten ja taiteellisten tuotteiden valmistuksessa. Ammattitaito ja taiteellisuus hävisivät.

Kaikkien näiden väärinkäytösten johdosta syntyi tietysti paljonkin valituksia. Mutta kaikki niiden poistamisyritykset haaksirikkoutuivat sitä vallitsevaa mielipidettä vastaan, että ammattikuntien oikeudet olivat vanhoja etuoikeuksia ja hyvin

ansaittuja yksityisetuja, joita ei voitu ilman muuta lakkauttaa. Ja samoin vastustivat luonnollisesti ammattikunnat kaikkia tämän suuntaisia parannuksia.

Näitä muutoksia helpottivat kuitenkin merkantiiliset aatteet valtion oikeudesta kaiken ammatinharjoittamisen järjestelyyn, sen ylimmästä holhoojavallasta yksilön taloudelliseen toimintaan nähden sekä sen velvollisuudesta valvoa yleisen hyvinvoinnin vaatimuksia. Nämä aatteet synnyttivät vähitellen pyrkimyksen sulattaa ammattikunnat vallitsevaan järjestelmään ja järjestää ne elinkeinojen edistämistä tarkoittaviksi valtiollisiksi laitoksiksi. Ammattikuntaoikeuksia pidettiin tosin edelleenkin yksityisoikeudellisina etuoikeuksina, mutta samalla alettiin käsittää, että valtio oli ne luovuttanut pitäen silmällä yhteistä parasta, joten ne olivat peruutettavissakin, elleivät ne enää vastanneet tarkoitustaan. Tämä käsityskanta pukeutui käytännölliseenkin muotoon. Seitsemännentoista vuosisadan lopulla ja kahdeksannellatoista vuosisadalla huomataan uudistuksia melkein kaikkien maiden ammattikuntaolojen alalla. Vanhat määräykset ammattikuntapakosta, lain määräämästä oppiajasta, sällivuosisista, mestarinäytteistä j.n.e. jäivät tosin voimaan, mutta valtion uudelleen järjestäminä.

Viranomaiset määrittelivät mitä tarkimmin ja yksityiskohdaisimmin pääsyehdot ammattikuntaan. Oppilaslaitos järjestettiin uudelleen, samoin sällien asema. Ja ennen kaikkea kiinnitettiin huomiota mestarinäytteeseen. Väärinkäytökset, joihin ammattikunnat olivat tässä suhteessa tehneet itsensä syytäiksi, poistettiin ja arvostelu jätettiin yleensä hallituksen valvonnan alaiseksi.

Ammattikunnat järjestettiin uudelleen sen periaatteen mukaan, että ne ovat valtion laitoksia. Niiden entinen tuomiovalta poistettiin tai rajoitettiin. Samoin kävi niiden itsenäisyyden. Samoin kuin yksityisen ammattikunnan jäsenen mestarioikeutta, samoin pidettiin myöskin ammattikunnan oikeutta ammatin harjoittamiseen yksityisoikeudellisena etuoikeutena. Mutta ei ammattikunta, vaan valtio oli ammatin harjoittamisoikeuden alkuperäinen lähde. Valtio voi sen mukaan mielivaltaisesti asettaa vapaamestareita. Sen ohella oltiin sitä mieltä, että käsityötointa ei oltu ikuisiksi ajoiksi luovutettu asianomaiselle ammattikunnalle, vaan valtio voi uskoa sen myöskin ammattikuntaan kuulumattomalle. Tämäkin käsityskanta pukeutui

käytännölliseen muotoon. Useiden teollisuusalojen ei tarvinnut kuulua ammattikuntien alaiseksi. Näin oli varsinkin äsken syntyneen suurteollisuuden, varsinaisen tehdasteollisuuden laita. Sen harjoittamiseen tarvittiin vain valtion myöntymys.

Mutta tämän hallituksen harjoittaman holhouspolitiikan lopputuloksena ei ollut, kuten oli tarkoitettu, ammattikuntalaitoksen uudistuminen, vaan sen täydellinen häviö.

Ne muutokset, jotka tehtiin ammattikuntien järjestämiseen, torjuivat tosin pahimmat epäkohdat, samalla kun toiselta puolen uusi luvanantojärjestelmä niin vapaamielisenä kuin sitä yleensä käytettiin, edisti elinkeinojen kehitystä, etenkin tehdasteollisuuden syntymistä. Mutta ne kahleet, jotka edelleenkin estivät yksilön liikkumisvapautta, olivat vielä suurena esteenä teollisuuden kehitykselle. Muuttuneet taloudelliset olot vaativat välttämättömästi vanhan työjärjestön uudistamista. Sen lisäksi oli vanha järjestelmä ristiriidassa uusien valtiollisten ja taloudellisten aatteiden kanssa, jotka kahdeksannentoista vuosisadan loppupuolella tulivat vähitellen vallitseviksi. Aikakauden oikeus- ja valtiotieteellisten kysymysten harkinnassa oli periaatteena vaatimus persoonallisuuden oikeuden tunnustamisesta. Tästä oli luonnollisena seurauksena vaatimus laajennetusta työn vapaudesta, koska se oli vapaan persoonallisuuden lähin ja välittömin oikeus. Samaan aikaan saivat yhä suurempaa kannatusta fysiokraattien, Adam Smithin ja hänen koulukuntansa mielipiteet valtiollisen holhouksen vahingollisuudesta, yhdyskuntien vahingollisesta vaikutuksesta yksilölliseen yritteliäisyyteen ja elinkeinovapauden välttämättömyydestä kansallisarallisuuden nopeamman kartuttamisen edellytyksenä.

Ensimmäisenä toteutettiin elinkeinovapaus Ranskassa. Jo v. 1776 uskalsi ministeri Turgot, eräs fysiokraattisen järjestelmän innokkaimpia kannattajia, astua rohkean askeleen ja hankkia kuninkaalta määräyksen ammattikuntien lakkauttamisesta. Tämä mullistava muutos oli kuitenkin ennenaikainen, joten se täytyi peruuttaa jo samana vuonna. Mutta ajan aatteita vapaudesta ja tasa-arvoisuudesta ei voitu kauan vastustaa. Mikä ei onnistunut horjuvalle kuningasvallalle, sen toteutti kansa. Vallankumousajan lainsäädäntö toteutti Turgotin vaatiman täydellisen elinkeinovapauden. Itse asiassa tuli ammattikuntalaitos Ranskassa lakkautetuksi jo kansalliskokouksen päätöksellä elok. 4 p:nä v. 1789, joka poisti kaiken säätyeron ja etuoikeu-

det. Ja perustuslakia säätävä kokous julisti maalisk. 17 p:nä 1791 säätämällään lailla kaikki ammattikunnat lakkautetuiksi ja määräsi, että itsenäisen ammatinharjoittamisen ehtona oli vain lupakirjan lunastaminen.

Belgia seurasi Ranskan esimerkkiä v. 1795 ja Espanja v. 1813 ja 1820. Preussissa menettivät ammattikunnat kaikki etuoikeutensa v. 1811. Mutta tässä suhteessa tapahtui Preussissa taantumus vuosina 1845 ja 1849, jolloin useimpien ammattien harjoittamisen ehtona vaadittiin ammattikuntaan kuulumista tai ainakin asianomaisessa järjestyksessä saavutettua mestarin oikeutta. Useimmissa maissa Saksan valtioissa lakkautettiin ammattikunnalliset etuoikeudet 1860-luvun alussa, kunnes v:n 1869 elinkeinolaki loi elinkeinovapauden koko Saksan valtakunnalle. Englannissa lakkautti nämä etuoikeudet v:n 1835 kunnallislaki, joka teki ammatin harjoittamisen riippumattomaksi sekä kaupunkien porvarioikeudesta että myöskin ammattikuntien jäsenyydestä. Mutta jo paljoa ennen olivat Englannin ammattikuntien etuoikeudet olleet aivan merkityksettä. Hollannissa lakkautettiin ammattikunta-etuoikeudet v. 1819 ja 1824, Norjassa v. 1839, Ruotsissa v. 1846, Sveitsissä v. 1848, Tanskassa v. 1857, Rumaniasa 1860-luvulla, Venäjällä v. 1865 ja Italiassa v. 1864 ja 1878.

Tämän yleiskatsauksen jälkeen joka on samoin kuin Ruotsin aikuista ammattikuntalaitosta koskevat tiedot poimittu E. Ehrströmin „Juridiska Föreningens Tidskriftissä“ julaistusta kirjoituksesta „Om skråväsendet i Finland“, siirrymme sitten katselemaan meitä lähemmin koskevia oloja.

II LUKU.

Ammattikuntaliike Ruotsin vallan aikana.

Suomen silloisessa emämaassa Ruotsissa, jonka olot luonnollisesti muodostuivat määrääviksi myöskin Suomessa, on ammattikuntaliike ollut melkoisesti erilainen, kuin muissa Euroopan maissa. Käsityö oli siellä alkujaan vapaata, vapaan miehen harjoittamaa ammattia. Vallassa olevat alkoivat tosin sieläkin mahtikäskyillä sekoittautua kaupan ja elinkeinojen järjestykseen. Ensimmäisiä tällaisia toimenpiteitä olivat muutamat paikalliset säädökset, joiden tarkoituksena oli keskittää kauppa ja käsityö kaupunkien ja maaseudun oikeuksien välille elinkeinojen harjoittamiseen nähden. Niinpä Vexiön kaupungin privilegioissa määrättiin kulta- ja kattilasepät sekä muut ammattilaiset muuttamaan kaupunkiin, ellei asianomainen ollut maan omistaja, jossa tapauksessa hän sai harjoittaa ammattiaan maalla ja tuoda tuotteensa kaupunkiin. Samaan suuntaan pyrkivät jotkut muutkin paikalliset säädökset neljätoistasataluvun alkupuolella.

Mutta nämä harvat säädökset pysyivät vain paikallisina määräyksinä, ikäänkuin yksinäisinä tienviittoina osoittamassa tulevan kehityksen suuntaa. Mitään yleistä määräystä ei tässä suhteessa saatu Ruotsissa aikaan koko keskiajalla. Päinvastoin oli käsityön vapaus periaatteellisesti tunnustettu yleisessä laissa. Silloinen maalaki myöntää käsityöläiselle nimenomaan oikeuden harjoittaa ammattia maaseudulla. Eikä kaupunkilaissakaan ole minkäänlaista tätä vastustavaa säädöstä. Ainoana poikkeuksena ovat kultasepät, joiden tuli erityisistä syistä asua ja harjoittaa ammattiaan kaupungissa.

Mutta turhaa olisi ollutkin ahdistaa maaseuduilla harjoitettua käsityötä ja pakottaa sen harjoittajia siirtymään kaupunkien. Ammattitaito oli siellä peräti alhaisella kannalla ja käsityötuotteet kotiteollisuuden tuotteita. Ja niin oli asian laita kaupungeissa asuviinkin kotimaisiin ammatinharjoittajiin nähden.

Heidänkin ammatillinen kehityksensä oli hyvin alkuperäisellä kannalla. Ja tämä kehittymättömyys tarjosi erinomaiset edellytykset ulkomaalaisten käsityöläisten maahan muuttamiselle. Sillä käsityö oli tähän aikaan jo muissa Euroopan maissa, etenkin Saksassa kohonnut sangen korkealle, joten kotimaiset käsityöläiset eivät mitenkään kyenneet kilpailemaan kaupunkeihin siirtyvien ulkomaalaisten kanssa.

Käsityöläisten siirtyminen varsinkin Saksasta Ruotsiin alkoi jo varhain, ja sitä suosivat erityiset Saksan hansakaupunkien kanssa tehdyt kauppasopimukset. Ensimmäinen sellainen lienee tehty Knut Eerikinpojan aikana Ruotsin ja Lübeckin välille. Birger Jarl uudisti sen v. 1250, määräten nimenomaan, että ne Lübeckin asukkaat, jotka tahtoivat asettua Ruotsiin, olivat Ruotsin lakien suojassa ja nauttivat Ruotsin kansalaisoikeuksia. Tämä määräys ulotettiin myöskin muiden hansakaupunkien asukkaisiin. Ja seurauksena oli, että Saksasta alkoi tulvimalla tulvia sekä kauppiaita että käsityöläisiä Ruotsin kaupunkeihin, ensin lähimpiin ja tärkeimpiin, sitten vähitellen yhä laajemmalle. Visbyn kaupunkiin Gotlannissa muutti saksalaisia suuret joukot jo niin varhain, kuin 11 ja 12 vuosisadalla, mutta tämä kaupunki olikin asemansa puolesta poikkeuksena.

Lienee yleensä tunnettua, kuinka tärkeäksi ainekseksi saksalaiset tulivat Ruotsin, jopa Suomenkin kaupunkien elämässä. Varsinkin kauppa ja elinkeinot olivat kautta vuosisatojen heidän vaikutusvaltansa alaisena. Ja se olikin luonnollista. Sillä heillä oli ammattitietoja, laaja kotimaassa saavutettu kokemus ja usein myöskin tarpeeksi varallisuutta, kaikki edellytyksiä, joita ei kotimaan miehillä ollut läheskään riittävästi ja jotka vaikuttivat, että nämä toiminta-alat joutuivat kokonaan heidän määräysvaltansa alaisiksi.

Saksalaisten muuttamisesta Ruotsiin oli toinenkin tärkeä seuraus, elinkeinojen alalla. Kotimaassaan heillä oli jo korkealle kehittynyt ammattikuntalaitos. Ja sen edut olivat sen kukoistusaikana niin suuret, ettei ollut ihme, että he Ruotsissakin liittyivät ammattikunniksi. Ensimmäiseksi koe-alueeksi tuli tässäkin suhteessa Visbyn kaupunki. Visbyn kaupunkilaissa luetellaankin kolmattakymmentä eri ammattia, jotka kukin muodostivat oman ammattikunnan. Vasta paljoa myöhemmin, neljännellätoista vuosisadalla tulivat saksalaisten mukanaan tuomat ammattikunnat käytäntöön muualla Ruotsissa, ensin luonnolli-

sesti sen pääkaupungissa Tukholmassa, josta vanhin meidän aikoihimme säilynyt ammattikuntalaitosta koskeva asiakirja on Maunu Eerikinpojan kirjelmä Tukholman räätälinammattilille vuodelta 1356. Siinä määrätään räätälinammatti-alalle pyrkineitten oppimattomien ammattilaisten aiheuttamien epäkohtien korjaamiseksi, että kaikkien niiden räätälinammattia harjoittavien, jotka joko ulkomailta tai muualta tulevat Tukholmaan, on oltava määrääaika opissa, kunnes he ovat ammattinsa täysin oppineet ja tämän sekä nuhteettoman käytöksen perusteella ja pormestarin sekä räätälien esimiesten suostumuksella päässeet mestareiksi.

Vaikka ammattikuntajärjestöjä lienee ollut jo aikaisemminkin, tulivat kirjoitetut ammattikuntasäännöt käytäntöön vasta keskiajan loppupuolella. Sellaisia ovat Tukholmassa v. 1474 vahvistetut suutarien ammattikunnan säännöt, v. 1477 vahvistetut lihankauppiaitten, v. 1479 seppiä ja v. 1487 muurarien. Muissa Ruotsin kaupungeissa ei liene keskiajalla ollut säännöillensä vahvistuksen saaneita ammattikuntia, vaan lienevät ne, mikäli niitä oli, noudattaneet Tukholman ammattikuntien sääntöjä.

Mutta kaikesta huolimatta kohosi käsityöllisyys Ruotsissa jo keskiajalla sangen korkealle. Ne tuotteet, mitä tältä alalta on säilyssä museoissa, todistavat sangen korkealle kehittyneittä taituriutta ja makua. Mutta nämä tuotteet ovat pääasiassa saksalaisten käsityöläisten luomia. Kotimaista teollisuutta oli tuskin nimeksikään, eikä se saksalaisten painostamana päässyt kehittymäänkään, kun saksalainen kilpailu tukahutti kaikki kohoamisyritykset jo idussaan.

Vasta kuningas Kustaa I Vaasa (1523—1560) alkoi toden perästä kiinnittää huomiota kotimaisten elinkeinojen huonoon asemaan. Hän ryhtyi asiaan tavallisella tarmollaan ja kaukonäköisyydellään, ja olisi varmaankin saanut paljoa enemmän aikaan, jos hänellä olisi ollut käytettävissään tehokkaampi ja nopeampi hallituskoneisto, kuin silloin oli laita. Hän käsitti jo alun pitäen, kuinka tärkeää oli saada saksalainen valta kaupan sekä teollisuuden alalla murretuksi ja luoduksi itsenäinen, kotimainen kauppias- ja käsityöläisluokka maan kaupunkeihin. Mutta tämän hyvän tarkoitusperän toteuttamista tarkoittava taistelu kävi sangen vaikeaksi juuri siitä syystä, ettei kuninkaan käytettävissä ollut säännöllistä eikä täsmällistä virkamieskuntaa, joka olisi valvonut kuninkaan puuhien toteuttamista.

Mutta vaikeuksista huolimatta saavuttivat hänen pyrkimyksensä vähitellen menestystä, vaikka hänen täytyikin itse välittömästi kääntyä virkamiestensä puoleen lukuisilla kirjeillä ja isällisillä määräyksillä. Saksalaisten ylivalta murtui pala palalta. Mutta kun vuosisatoja kestänyt alennustila oli riistänyt kotimaisilta kauppiailta ja käsityöläisiltä kaiken itsenäisyyden sekä yritteliäisyyden, täytyi kuninkaan itsensä ottaa käsiinsä se holhojavalta mikä aikaisemmin oli elinkeinojen alalla ollut saksalaisilla. Laajanäköisenä miehenä hän suunnitteli ne radat, joita kehityksen tuli kulkea, ja koetti ohjata sekä kauppiaita että käsityöläisiä toimimaan parhaalla ja tarkoitustaan vastaavimmalla tavalla, joutuen täten mieskohtaisesti sekaantumaan taloudellisen elämän sekä suuriin että pieniin kysymyksiin.

Kustaa Vaasan periaatteena kaikessa taloudellisessa toiminnassa oli työn jaon kehittäminen. Ja tälle periaatteelle uskollisena hän koetti sovittaa sitä myöskin elinkeinojen alalla. Niinpä hän muiden maiden esimerkin mukaan sääsi, ettei kukaan saanut harjoittaa useampaa kuin yhtä ammattia. Ja samaan päämäärään hän pyrki määrätessään, ettei käsityöläinen saanut harjoittaa kauppaa eikä kauppias tuoda ulkomailta käsityötuotteita.

Käsiteollisuus oli samoin kuin kauppakin keskitettävä kaupunkeihin. Sakon uhalla käskettiin v. 1524 kaikkien kulta- ja hienompaa työtä tekevien seppien muuttaa kaupunkeihin. Ja sama määräys ulotettiin pari vuotta myöhemmin kaikkiin käsityöläisiin. Poikkeuksena olivat vain muutamat ammatit, kuten räätälien, suutarien, nahkurien, karkea-seppien ja salvumiesten, joita maaseudun asukkaat välttämättä tarvitsivat.

Ammattikuntia järjestettiin Kustaa Vaasan aikana nopeasti. Kuusitoistasataluvun puolivälissä oli Tukholman kaikilla ammanteilla oma ammattikuntansa. Ja valtakunnan muihin kaupunkeihin nähden annettiin määräys, että kaikille ammanteille oli valittava ammattivanhin valvomaan käsityön harjoittamista. Mutta määräys lienee jäänyt vain paperille. Ammattikuntapakkoa kovennettiin muutoinkin. Kukaan ei saanut harjoittaa elinkeinoja kaupungeissa, ellei hänellä ollut porvarioikeutta ja kuulunut ammattikuntaan. Mutta ammattikunnat eivät olleet vielä suljettuja, toisin sanoen niihin kuuluvien mestarien lukua ei rajoitettu. Ja kuninkaalla oli oikeus asettaa „vapaamestareita“, jotka saivat harjoittaa verovapaasti ja ammattikuntaan

kuulumatta ammattiaan. Tämä oikeus annettiin tavallisesti ulkomaisille mestareille, joita täytyi kutsua täyttämään kotimaisten mestarien puutetta ja taitamattomuutta.

Kustaa Vaasan jälkeen jatkoivat hänen poikansa saman suuntaista toimintaa. Kaarle IX ajoi ulkomaiden esimerkin mukaan ammattikuntapakon huippuunsa. V:n 1576 määräyksen mukaan tuli kaikkien ammattikuntien olla suljettuja. Mestarien luku määrättiin kaupunkien asukasluvun perusteella. Kaupungin asukkaat eivät saaneet käyttää muuta kuin kaupungin käsityöläisiä, eivätkä nämä saaneet harjoittaa käsityötään maalla. Maaseudulle määrättiin kuhunkin kihlakuntaan tarpeellinen luku ammattilaisia tyydyttämään välttämättömiä tarpeita. Kaikkien muiden tuli muuttaa kaupunkiin.

Mestariarvon saamiseksi vaadittiin kuten muuallakin määrättyt oppivuodet sekä mestarinäytteen valmistaminen, joka oli vouden, raadin ja ammattikunnan vanhimman hyväksyttävä. Maaseudun käsityöläinen ei saanut harjoittaa ammattia kaupungissa eikä sen ympäristöllä lähempänä kuin penikulman päässä kaupungista. Kaarle IX:n toimenpidetten ansioksi on mainittava, että käsityöläisluokan lukumäärä ja arvo kaupungeissa alkoi vähitellen kohota.

Kustaa II Adolf kehitti ammattikuntalaitosta yhä loitomalle. Ryhtyessään v. 1619 uudelleen järjestämään kaupunkien sisällisiä asioita, määräsi hän asetettavaksi kaupungin vanhin neuvoston, johon kuului yhtä monta käsityöläistä ja kauppiasta. Kun epäkohtia kuitenkin yhä oli olemassa, koetti Kustaa II Adolf niitä korjata menemällä vielä pitemmälle ammattikuntalojen kehittämisessä kuin hänen edeltäjänsä. Vuoden 1619 asetuksessa säädettiin, ettei maalaiskäsityöläinen saanut harjoittaa ammattiaan 4 penikulman piirissä kaupungin ympäristöllä. Kaupungin käsityöläiset sitävastoin saivat oikeuden harjoittaa ammattiaan yleisölle ei ainoastaan kaupungissa vaan myöskin maaseudulla, kunhan se tapahtui ammattivanhiman tietten. Ja tämä määräys siirtyi sitten Kustaa II Adolfin ja Kristiinan myöntämiin kaupunkien privilegioihinkin.

Vielä suuremmaksi haitaksi kuin maalaiskäsityöläiset oli kaupungin ammattikunnille aateliston palveluksessa olevat ammattilaiset. Vuoden 1612 aateliston privilegioissa säädettiin, että aateliset saivat pitää palveluksessaan kaikenlaisia käsityöläisiä, joita taloudessa tarvitaan. Ja vahvistaessaan uudet aate-

liston privilegit v. 1617, otti Kustaa II Adolf niihin saman määräyksen. Mutta aatelisto laajensi omavaltaisesti etuoikeuksiansa, suojellen maaseudulla joukottain käsityöläisiä veroista ja muista määräyksistä, vaikka he tekivät työtä muillekin kuin aateliemiehille. Ja samoin he menettelivät kaupungeissa, vahingoittaen siten tuntuvasti käsityöläisiä. Kuningas koetti kaikin voimin torjua näitä väärinkäytöksiä, mutta turhaan, kuten näkyy monista valtiopäivien käsittelemistä näitä asioita koskevista valituksista.

Kuninkaan ohjeitten mukaan julkaisi valtakunnan neuvosto v. 1621 yleisen ammattikuntajärjestyksen, jonka mukaan kaikkien maan kaupungeissa olevien ammattikuntien tuli saada uudet, vanhinten ja pormestarin sekä raadin laatimat ja kuninkaan vahvistamat säännöt. Sepille vahvistettiin erityiset säännöt v. 1622. He saivat perustaa erityisen ammattikunnan ainoastaan siinä tapauksessa, että kaupungissa oli vähintään 4 seppää. Muussa tapauksessa heidän tuli kuulua vastaavaan ammattikuntaan Tukholmassa.

Muille käsityöläisille ei ollut alinta lukua määrätty. Jokaisen ammattikunnan johtomiehenä oli valittu ammattivanhin sekä kaksi tai useampia apulaisia. Näiden johtomiesten vaalissa oli ammattikunnan jäsenten asetettava vanhimman ehdokkaiksi kaksi taitavinta ja kyvykkäintä henkilöä joukostaan, sekä apulaisten ehdokkaiksi neljä tai kuusi. Näistä määräsi kuninkaan käskynhaltija sekä pormestari ja raati toimen hoitajat virkoihinsa. Valitut tekivät raatihuoneella virkavalan. Toimi oli elinkautinen, paitsi jos asianomaisia syytettiin ja tuomittiin törkeistä rikoksista, tai jos he uudistetuista varoituksista huolimatta olivat tehneet itsensä syypäiksi sellaisiin laiminlyönteihin viran toimituksessa, josta koko ammatti joutui kärsimään. Laillisten syiden, kuten vanhuuden, sairauden ja köyhyyden nojalla he myöskin voivat omasta pyynnöstään saada eron virastaan.

Ammattikunnan vanhimman tuli säilyttää ammattikunnan laatikkoa ja hoitaa sen kassaa, josta toimesta hän sai vaivojensa palkkioksi tavallisesti puolet kunkin vuoden tuloista, joista hänen kuitenkin tuli maksaa viisi taalaria tai vähemmän tahi enemmän kullekin apulaiselle „kyvyn mukaan“. Apulaisten ja joidenkuiden muiden ammattikunnan keskuudesta ammattiveljien valitsemain henkilöitten tuli vuosittain vapunpäi-

vän aikaan tarkastaa ammattikunnan tilit. — Ammattikunnan kokoukset pidettiin kiltatalossa, jossa ammattikunnan vanhimman tuli asua, tai ellei ammattikunnalla ollut varoja pitää omaa taloa, ammattivanhimman kotona. Kilta- tai ammattivanhimman talo oli kuninkaan suostumuksella vapaa kaikista kaupungin veroista ja rasituksista.

Kukaan ei saanut harjoittaa ammattia kaupungeissa, ellei hän ollut vannonut porvarivalaa ja kuulunut ammattikuntaan. Poikkeuksena olivat kuitenkin vapaamestarit, jos kuningas katsoi tarpeelliseksi sellaisia asettaa, sekä aatelisten yksityiset, vuosipalkalla olevat palvelijat, samoin kuin maa- ja laivastotamiehet, jotka saivat tehdä työtä ammattikunnan mestareille joko heidän työpajassaan tai muuallakin, mutta heidän laskuunsa omaksi hyväkseen. Kaikki muut tämän asetuksen rikkojat oli otettava kiinni ja pantava kaupungin vankilaan, kunnes oikeus oli tuominnut heidät asianmukaiseen rangaistukseen. Ja koska näiden määräysten rikkojat, „patustelijat“ (bönhasar) olivat sangen turmiollisia ammattikunnan menestykselle, oli vanhinten pidettävä niiden suhteen tarkkaa vaaria. Vanhimman ja apulaisten oli vuosittain valittava määrätty luku henkilöitä ahdistamaan ja ottamaan kiinni näitä „patustelijoita“.

Oppilaaksi pääsemisen ehtona ammattikuntaan oli suunnilleen 14 vuoden ikä sekä aviollinen syntyperä. Vanhempain tai holhoojain vaatiessa ei oppilasta saanut käyttää muuhun kuin ammattityöhön, mutta silloin ei mestari myöskään ollut velvollinen antamaan hänelle ruokaa, vaatteita ja asuntoa, kuten oppilaille tavallisesti. Oppiaika oli kolme tai neljä vuotta. Sen jälkeen sälliksi pääsevän tuli työskennellä saman mestarin luona sällinä yksi vuosi, jonka kuluttua hänen tuli mestarin ja ammattivanhimman passilla varustettuna vaeltaa pari (sepän sällien 3) vuotta. Halutessaan mestariksi oli hänen ilmoitettava siitä ammattivanhimmalle ja valmistettava tämän määräämä mestarinäyte. Kun tämä oli hyväksytty ja muut ehdot täytetty, sai hän ammattikunnan sinetillä varmennetun mestarikirjan. Mestarin leski sai miehensä kuoleman jälkeen harjoittaa „isäntäsällin“ johdolla ammattia kolme vuotta, sepän ammattissa niin kauan kuin hän kunniallisesti käyttäytyy. Kukin mestari sai harjoittaa ainoastaan yhtä ammattia ja heidän velvollisuutensa oli tarpeen vaatiessa suorittaa kruunun työt ennen muita. Aateliston palveluksessa ei saanut olla mestareita

eikä oppipoikia, vaan ainoastaan sällejä ja isäntäsällejä. Niiden ammattilaisten, jotka olivat aatelisten palveluksessa maalla mutta eivät nauttineet vuosipalkkaa, käskettiin sotaväkeen otamisen uhalla muuttaa määrääjän kuluessa kaupunkiin. Näissä asetuksissa ei kuitenkaan vielä määrätty ammattikuntia suletuiksi, vaikka sellaisiakin jo oli Kaarle IX:n privilegioitten nojalla ja uusia voitiin perustaa.

Ammattikuntalaitoksesta alkoi kuitenkin jo näkyä haittoja-kin. Niinpä valtionhoitaja Aksel Oxenstjerna esitti valtakunnan neuvostolle m.m., että hallituksen tulisi elinkeinojen kehittämiseksi sallia vapaa kauppa ja että ammattikuntajärjestystä ankaroine lakineen olisi lievennettävä, sillä kaupunkien kasvaminen riippui väestön lisääntymisestä ja kilpailusta eikä siitä, että pari kolme pitävät elinkeinot hallussaan ja määräävät hinnat. Ehdotus oli kuitenkin liian aikainen. Varsinkaan sen loppuosaan ei hallitus kiinnittänyt minkäänlaista huomiota. Eikä Kristiina kuningattaren aikana yleensä tehtykään minkäänlaisia muutoksia vallitseviin elinkeino-oloihin. Päinvastoin hallitus säilytti ammattikuntapakon ja koetti yhä kehittää ammattikuntia rajoittamalla edelleenkin maaseudun jälellä olevaa vapautta. Niinpä kun rahvas vuoden 1644 valtiopäivillä alamaisesti anoi, että se saisi edelleen pitää tavalliset ammatinharjoittajansa maaseudulla, ei hallitus ainoastaan hylännyt anomusta, vaan sääsi lisäksi, että kaikkien maaseudun käsi-työläisten, myöskin niiden, jotka asuivat loitompana kuin 4 penikulmaa kaupungeista, tuli hankkia porvarioikeus kaupungeissa ja maksaa siellä kruununveronsa, ennen kuin he saivat työskennellä maalla. Ja pappissäädyn v. 1664 tehtyyn samalaiseen anomukseen vastattiin myöskin kieltävästi.

Toiseltakin puolelta oltiin tyytymättömiä vallitseviin ammattikuntaoloihin, joissa ilmeni paljon vääryyttä. Niinpä porvaris-sääty pyysi v. 1647 uuden ammattikuntajärjestyksen säätämistä, mutta tuloksetta. Sama pyyntö uudistettiin sittemmin usein, vieläpä muiden säätyjen, etenkin aateliston tukemana, joka tuon tuostakin oli valittanut niistä väärinkäytöksistä, mihin ammattikunnat etuoikeuksiinsa vedoten olivat tehneet itsensä syytäviksi. Nämä täysin oikeutetut valitukset toisaalta sekä porvariston vaatimukset toisaalta lisäsivät hallituksen horjuvaisuutta ja epävarmuutta asiassa. Vihdoin holhoojahallitus astui ensimmäisen askeleen ammattikuntalaitoksen uudistamiseksi aset-

taessaan vuonna 1662 ammattikuntakomisarion, jonka tuli kauppakollegion johdolla valvoa käsityöllisyyttä ja manufaktuureja valtakunnassa sekä niiden väärinkäytösten poistamiseksi, jotka aiheuttivat hintojen kallistumista ja ahdinkoa käsityöläisille, tarkastaa ammattikuntien säännöt maan tärkeimmissä kaupungeissa ja ehdottaa kauppakollegiolle tarpeellisia muutoksia, jotta se voisi laatia uudet ohjesäännöt ammattikunnille.

Kauppakollegion ehdotukset olivat kuitenkin horjuvia, joten hallitus velvoitti sen v. 1667 antamaan perusteellisen selostuksen ammattikunnista esittämällä sekä ne syyt, mitkä puolustivat niiden säilyttämistä, että myöskin ne, jotka ehkä vaativat niiden lakkauttamista. Ja jos ammattikuntalaitos olisi säilytettävä, tulisi kollegion esittää sopivia keinoja pahimpien väärinkäytösten ja epäkohtien torjumiseksi. Saamansa lausunnon nojalla hallitus laati vihdoinkin v. 1669 uuden yleisen ohjesäännön käsityöläisten ammattikunnille Ruotsissa ja Suomessa.

Tämän uuden ammattikuntajärjestyksen mukaan saivat saman ammatin harjoittajat perustaa ammattikunnan, jos vähintään kolme mestaria oli paikkakunnalla. Suljetut ammattikunnat kiellettiin. Jokaisen, joka oli rehellisesti ja kunnollisesti oppinut ammatin, täytyi esteettä päästä mestariksi. Kaikkiin kokouksiin oli saatava pormestarin ja raadin lupa; ja jokaisessa kokouksessa tuli n.s. ammattiraatimiehen olla läsnä. Hänen tuli ottaa osaa asiain ratkaisuun sekä estää itsevaltainen ja laitton menettely. Muissa suhteissa ei uusi ohjesääntö sanottavasti poikennut aikaisemmasta.

Vuoden 1669 ammattikuntajärjestys määrättiin valtakunnan kaikkien käsityöläisten noudatettavaksi. Eri ammattikuntien säännöt tuli uudelleen tarkastaa ja sovittaa uusien määräysten mukaiseksi. Ja jotta ei eri kaupunkien ammattikuntien välille syntyisi eroavaisuuksia, oli toimenpide alettava Tukholmasta, ja kun siellä tehdyt korjaukset olivat saaneet vahvistuksen, oli tulos ilmoitettava muiden kaupunkien ammattikunnille. Tämä säädös jäi kuitenkin noudattamatta. Useimmat ammattikunnat pysyivät vanhoissa säännöissään, vieläpä saivat Kaarle XI vahvistamaankin vanhat etuoikeutensa, jopa säätämään jotkut ammattikunnat suletuiksikin. Maaseudun ja kaupunkien välistä suhdetta eivät uudet määräykset muuttaneet. Mutta rahvaan lakkaamattomien valitusten johdosta Kaarle XI kuitenkin määräsi huojennukseksi, että jokaisessa pitäjässä tuli olla 1 suutari

ja 1 räätäli, suuremmissa enemmänkin maaherran harkinnan ja todellisen tarpeen mukaan. Nämä pitäjän käsityöläiset vapautettiin maksamasta veroa kaupungille.

Tyytymättömyys ammattikuntia vastaan pysyi kuitenkin yhä vireillä. Niinpä v:n 1680 valtiopäivät anoivat hallitukselta ammattikuntien poistamista. Kuningas lupasi ottaa asian harkittavaksi ja antaa lausunnon, mutta sellaista ei kuitenkaan tullut. Seurasivat sitten tunnetut surulliset ajat taloudellisessa elämässä Kaarle XII hallituksen loppupuolella. Ammattikunnat eivät kyenneet enää täyttämään kohtuullisimpiakaan yleisön vaatimuksia. Hallitukselle virtasi katkeroita valituksia käsiteollisuustuotteitten kelvottomuudesta ja kohtuuttoman korkeista hinnoista. Vaikka myönnettiinkin, että tavaton sekasorto rahaasioissa Kaarle XII kuoleman jälkeen oli kalliin ajan syynä, oltiin kuitenkin taipuvaisia pitämään pääasiallisena kallistumisen aiheuttajana itse ammattikuntia.

Niinpä salaisen valiokunnan aateliset jäsenet esittivätkin v:n 1719 valtiopäivillä ammattikuntalaitoksen lakkauttamista ja täydellisen elinkeinovapauden myöntämistä jokaiselle. Tämän johdosta valiokunta ehdotti hallitukselle lain säätämistä, joka myöntäisi suuremman vapauden elinkeinojen alalla. Sitä paitsi oli kauppakollegio jo edellisenä vuonna tehnyt hallitukselle ehdotuksen vapaamestareista, ollen sitä mieltä, että hintojen kalleuden syynä olivat ne maksut ja vaikeudet, jotka estivät taitavia työntekijöitä pääsemästä ammatin harjoittajiksi. Aatelisto ja aluksi myöskin papisto kannattivat innokkaasti ehdotusta. Mutta porvarissääty luonnollisesti vastusti sitä jyrkästi. Ammattikunnat eivät muka olleet millään tavalla syypäät hintojen kalleuteen, vaan — rahvas, joka muka oli kohtuuttomasti korottanut elintarpeitten ja raaka-aineitten hintoja. Ja oli porvaristolla muitakin syitä ehdotusta vastaan. Vapaamestarit synnyttivät kateutta ja riitoja mestarien välille. Eikä edes nuorisoa voitaisi pitää kurissa ja ahkeruudessa ilman ammattikuntia. Sen lisäksi kaikki sällit tietysti pyrkisivät vapaamestareiksi, joten mestarit joutuisivat sällien puutteessa työskentelemään yksin. Ammattikuntalaitoksesta oli valtakunnalle suurta hyötyä, joten sen säilyttäminen oli aivan välttämätöntä.

Asiassa tapahtui tällä välin odottamaton käänne. Kun säädyt vielä riitelivät siitä ja papistokin oli saatu vastustamaan ehdotusta, onnistui aateliston saada hallitus julkaisemaan v.

1719 asetuksen vapaamestarien ja käsityöläisten vapaasta pääsemisestä valtakuntaan. Tämä asetus myönsi jokaiselle, joka oli oppinut jotakin käsityötä ja aikoi asettua maahan asumaan, täyden oikeuden ja vapauden harjoittaa vapaamestarina ammattiaan kuulumatta ammattikuntaan, kun hän maistraatille ilmoittaa, mitä ammattia hän aikoo harjoittaa, ja on saanut porvari-oikeudet. Vapaamestarilla oli samat oikeudet kuin ammattikuntien mestareilla, ja heidän sällejänsä sekä oppilaitaan oli pidettävä yhtä pätevinä kuin ammattikuntienkin. Jos maistraatit estelivät vapaamestariksi pääsyä, oli siitä valitettava kauppakollegiolle.

Tästä asetuksesta tuli riitakapula pitkäksi aikaa. Sehän lakautti ammattikuntalaitoksen tärkeimmän periaatteen, ammattipakon, joten oli luonnollista, että porvaristo koetti kaikin keinoin saada se kumotuksi sitä suuremmalla syyllä, kun se oli syntynyt yllätyksen kautta vastoin sen nimenomaista vastalausesta. Ja jo seuraavana vuonna asetukseen saatiinkin oleellisia muutoksia uuden ammattikuntajärjestyksen kautta v:lta 1720. Se ei tosin poikkea sanottavasti aikaisemmasta, mutta rajoittaa vapaamestarioikeudet ainoastaan ulkolaisiin, joiden tulee maistraatille esittää näyte taidostaan sekä ottaa oppilaiksi ja sälleiksi kotimaisiakin miehiä, jotka saavat samat oikeudet, kuin ammattikuntien mestarien luona. Samat oikeudet, kun tämä asetus myönsi ulkomaalaisille, myönnettiin hiukan myöhemmin myöskin eronneille sotamiehille.

Riita ei kuitenkaan loppunut tähän. Vuoden 1723 valtiopäivillä varsinkin talonpojat esittivät katkeroita valituksia ammattikuntia ja niiden tuotteitten hintoja vastaan. Kauppakollegion mielestä johtuivat kalliit hinnat siitä, että ammattikunnat liittäytyivät korottamaan niitä. Ainoa parannuskeino oli yleinen vapaamestarioikeus. Ja kun asianomainen valio-kuntakin oli samaa mieltä, julkaisi hallitus v. 1724 uuden asetuksen vapaamestareista, jossa uudistettiin v:n 1719 määräykset ja säädettiin tämä oikeus sekä koti- että ulkomaiden miehille myönnettäväksi. Samalla uudistettiin myöskin vanha ero kaupunki- ja maalaiselinkeinojen välillä, jonka alituiset sodat olivat melkein kokonaan hävittäneet. Kaikki muut käsityöläiset, paitsi aateliston vuosipalveluksessa olevat sekä ne, joilla oli aikaisempien asetusten mukaan oikeus asua maalla, veloitettiin viimeistään vuoden kuluessa muuttamaan kaupunkiin.

Taistelu ammattipakosta ja elinkeinovapauden periaatteesta

oli muuttunut kamppailuksi elämästä ja kuolemasta. Huolimatta siitä, että hallitus oli määrännyt vapaamestariuden ehdoksi 3—4 vuoden palvelusajan sekä työskentelyn sällinä, kääntyivät käsityöläiset Tukholman kaikkien ammattikuntien edustamina v:n 1727 valtiopäiviin anoen vapaamestarien täydellistä poistamista, koska juuri se aiheutti heidän mielestään hintojen kohoamisen. Kun entistä useampain mestarien tuli jakaa keskenään sama työmäärä, täytyi jokaisen korottaa hintaa voidakseen tulla toimeen. Anomus lähetettiin talous- ja kauppavaliokuntaan, joka hankki siitä kauppakollegion lausunnon ja esitti laajoilla perusteilla anomuksen hyljättäväksi. Ammattikuntien asettamat vaikeudet mestaruuden saavuttamisessa tukahuttivat kaiken kilpailun ja saattoivat siten tehottomaksi parhaan edellytyksen saada runsaasti tuotteita halpaan hintaan. Aiheetonta on myöskin pelko, että kykenemättömiä pyrkisi joukottain vapaamestareiksi, sillä yleisö kyllä pian lakkaisi käyttämästä taitamattomien töitä. Vapaa kilpailu päinvastoin kasvattaa ahkeruutta, huolellisuutta ja suurempaa ammattitaitoa. Vapaamestarius oli siis valiokunnan mielestä säilytettävä ainoana keinona ammattikuntien vahingollista monopolioikeutta vastaan. Näillä perusteluilla hallitus pidätti vapaamestareita koskevat määräykset edelleen voimassa. Ja koska vapaamestareille oli suurta haittaa siitä, että ammattikuntien vanhimmat mielin määrin tekivät sälleistä mestareita, kiellettiin tämä menettely.

Mutta kun säädetyt v:n 1731 valtiopäivillä määräsivät erityisen 5 prosentin tullimaksun kaikille niille tuotteille, joita kotimaassa voitiin valmistaa, ja kun tämä säädös tehtiin vastoin porvarien jyrkkää vastalauseita ja huolimatta heidän uhkauksistaan hakea hyvitystä muulta taholta, myöntyivät valtiopäivät porvarien lepyttämiseksi lakkauttamaan vapaamestarioikeuksien myöntämisen. Nyt olivat porvarien perustelut säätyjen mielestä taas aivan paikallaan, ja tämän johdosta hallitus antoi v. 1731 asetuksen, joka määräsi, ettei vapaamestareita enää asetettu ammattikuntiin kuuluvissa ammateissa, joiden tuli saada rajoittamatta nauttia kaikkia oikeuksiaan ja etuuksiaan. Entiset vapaamestarit pysyivät kuitenkin oikeuksissaan, elleivät katsoneet edullisemmaksi liittyä ammattikuntiin. Asetus koski ainoastaan kotimaan miehiä, joten ulkolaisten oikeus päästä vapaamestariksi jäi edelleen voimaan. Ja toisenkin voiton saavuttivat ammattikunnat seuraavilla valtiopäivillä, kun hallitus

porvariston anomuksen johdosta v. 1734 lakkautti kiellon ammattikuntien sulkemista vastaan ja määräsi, että köyhyyden ja patustelemisen välttämiseksi ei kaupunkiin saanut ottaa useampia mestareita, kuin mitä maistraatti ja asianomainen ammattikunta katsoivat tarpeelliseksi. Ja viimeisetkin elinkeinovapauden jäljet uhrattiin v. 1739, jolloin maahan muuttaneilta ulkomalaisilta kiellettiin oikeus harjoittaa vapaamestareina ammattia.

Nämä kilpailun rajoittamista tarkoittavat ammattikuntien hankkimat edut menettivät kuitenkin suurimman osan merkitystensä uusien manufaktuuri-erioikeuksien ja vuoden 1739:n hallisäännön kautta. Kuningatar Kristiinan aikana jo oli tullut tavaksi antaa joko yksityisille henkilöille tai yhtiöille eri-oikeuksia erityisiin teollisuusaloihin. Ja kun sitten kahdeksannestoista vuosisadan alkupuolella alkoi syntyä yhä runsaammin tällaisia manufaktuureja, joiden perustamista hallitus puolestaan kaikin tavoin edisti ja kannatti, huomattiin ennen pitkää välttämättömäksi säätää niille erityiset ohjeet erottamaan ne ammattikunnista, joiden kanssa niillä muutoin oli paljon yhteistä. Tämän tarkoituksen toteuttamiseksi julkaistiin v. 1722 ensimmäinen „hallisääntö“, jota laajennettiin v. 1739. Ja samana vuonna säädettiin myös uudet manufaktuuriprivilegiot. V:n 1739 hallisääntö määräsi, että kaikki ne manufaktuuriteollisuuden harjoittajat, jotka eivät kuuluneet ammattikuntiin, samoin kuin heidän työntekijänsäkin olivat hallioikeuden alaisia. Manufaktuurioikeuksissa myönnettiin jokaiselle, joka oli oppinut tai tahtoi oppia ammattinsa, täysi vapaus rakentaa tehdas tai työhuone ja valmistaa sekä myydä tuotteitaan. Määritelmä oli siis peräti laaja ja vielä laajempi sekä epämääräisempi oli manufakturioissa valmistettavaksi sallittujen tuotteiden luettelo, joten ei ollut lainkaan ihmeteltävää, että hallisääntö tavattomasti supisti ammattikuntien oikeuksia, varsinkaan kun ei ketään manufaktuurin harjoittajaa, käsityöläistä eikä työntekijää voitu pakottaa mihinkään ammattikuntaan, vaan oli heillä täysi oikeus harjoittaa ammattiaan ja nauttia hallioikeuden suojelusta ja puolustusta kaikkia näiden oikeuksien rajoittamisyrityksiä vastaan. Hallisääntö määräsi myös, että manufaktuureissa oppineilla sälleillä oli oikeus päästä myöskin ammattikuntamestareitten työhön samoin kuin näiden luona oppinsa saavuttaneilla sälleillä manufaktuureihin. Hallioikeuden muodostivat puheenjohtaja, jonka tuli olla sen kaupungin maistraatin jäsen, missä halli-

oikeus oli, sekä kaupan- ja teollisuudenharjoittajain keskuudesta valitut apulaiset. Hallioikeuksien tehtävänä oli valvoa manufaktuureja ja tehtaita sekä käsitellä näitä sekä niiden liikettä koskevia järjestys- ja taloudellisia kysymyksiä ynnä sen lisäksi ratkaista mestarien ja työntekijäin väliset velkomisasiat sekä pienemmät rikosjutut.

Kun hallisäännön määräykset olivat peräti epävarmoja, oli luonnollista, että valituksia sitä vastaan tehtiin tubkatiheään. Hallitus oli kyllä säätyjen esityksestä nimenomaan selittänyt, v. 1741, ettei ammattikuntiin kuuluvia käsityöläisiä eikä sällejä saanut siirtää hallisäännön alaisiksi eikä tehdä sitä tietä mestareiksi. Mutta tätä säädöstä ei noudatettu. Ja niinpä käsityöläiset yhä edelleen valittivat, että hallioikeudet ottivat siipiensä suojaan sekä yksityisiä käsityöläisiä että kokonaisia ammattikuntiaakin, jotka halusivat vapautua ammattikuntajärjestyksestä sekä yleisistä veroista. Tämän johdosta he vaativat rangaistuksen määräämistä tällaiselle omavaltaisuudelle. Mutta nämä valitukset ja vaatimukset kaikuivat kuuroille korville. Manufaktuurien oikeuksiin ei saanut kajota, koska niistä oli suuri hyöty maalle.

Hallitus ei ollut tällä välin unhoittanut elinkeinovapautta tarkoittavia pyrkimyksiään. Niinpä se antoikin v:n 1756 valtiopäiville esityksen ammattikuntalaitoksen lakkauttamisesta, mutta säädyt eivät ottaneet tätä asiaa käsiteltäväkseen. Esitys uudistettiin seuraavilla valtiopäivillä, mutta tulos oli sama. Kun valituksia edelleen tehtiin ammattikuntia vastaan hintojen kohtuuttomasta korottamisesta, ehdottivat säädyt muutosta siihen ammattikuntajärjestyksen määräykseen, että tavarain hinnan määrääjinä olevat ja niitä koskevia riitoja ratkaisevat arviomiehet valitaan ammattikunnan jäsenistä, jotka tällöin joutuivat tuomitsemaan omassa asiassaan. Hallitus määräsiikin säätyjen esittämällä perusteilla, että arviomiehiksi oli vast'edes määrättävä joku maistraatin jäsen, yksi kauppias, yksi välittäjä ja yksi käsityöläinen siitä ammatista, jota kysymys koski. Näiden arviomiesten velvollisuutena oli „käsityöviskaalin“ käskystä, jonka toimenä oli kanteen nostaminen käsiteollisuustuotteiden liian kalliita hintoja koskevien valitusten johdosta, kokoontua ammatti- tai hallioikeuden eteen arvioimaan kyseessä olevat tavarat sekä summittaisesti ratkaisemaan asia. Näin oli meneteltävä Tukholmassa. Muissa kaupungeissa oli kaupunginvis-

kaalin ajettava tällaiset asiat ja ellei hän tyytynyt alaoikeuden päätökseen, vedottava asia Tukholman ammattikuntaviskaalin välityksellä ylioikeuden ratkaistavaksi.

Vuonna 1776 antoi kauppakollegio säätyjen tiedustelun johdosta pitkän lausunnon, jossa se entiseen tapaansa puolti suljettujen ammattikuntien lakkauttamista. Ja säätyjenkin mielestä aiheutui elinkeinojen huono asema niistä määräyksistä, jotka estivät taitavia ja ahkeroita työmiehiä perustamasta omia liikkeitä. Mutta siitä huolimatta ei ehdotettu muutoksia voimassa oleviin ammattikuntamääräyksiin, koska niitä toiselta puolen pidettiin toistaiseksi tarpeellisina.

Näin ei kuitenkaan voinut kauan jatkua, vaan täytyi lopultakin kiinnittää vakavampaa huomiota yhä uudistuviin valituksiin ammattikuntalaitoksen luomia epäkohtia vastaan. Kustaa III:s tosin uudisti v:n 1772 hallitusmuodossa kaupunkien etuudet ja oikeudet, mutta ainoastaan sikäli, kuin ne soveltuivat ajan vaatimuksiin ja yleiseen parhaaseen. Ja tämän rajoituksen merkitys kävi selville jo seuraavana vuonna, jolloin kuningas lakkautti kaikki ne säädökset ja määräykset, mitkä estivät käsiteollisuuden kehitystä ja vaikeuttivat mestariksi pääsemistä. Tästedes ei saanut minkään syyn varjolla estää määrä-aikaansa palvelutta ja mestarinäytteen suorittanutta sälliä pääsemästä mestariksi ja saavuttamasta porvarioikeuksia. Jotta ei sälleille voitaisi asettaa suurempia vaatimuksia mestarinäytteen suhteen, kuin oli tarpeen heidän taitonsa selville saamiseksi, eikä rasi-tettaisi heitä tarpeettomilla maksuilla, oli kaupunkien maistraattien määrättävä, minkälaisen tuli asianomaisen mestarinäytteen olla ja mitä maksuja mestariksi pyrkijän tuli suorittaa. Kaikille naimisissa oleville mestariksi pyrkiville sälleille myönnettiin yhtä tai paria vuotta lyhempi sälliaika kuin tavallisesti.

Kuninkaan elinkeinovapauden harrastukset menivät kuitenkin vielä pitemmälle. Perustamiskirjeissä määrättiin uusille kaupungeille elinkeinovapaus. Niiden asukkaat saivat vapaasti harjoittaa mitä elinkeinoja tahansa tarvitsematta hankkia porvarioikeuksia tai alistua harjoittamaansa kauppaan ja käsiteollisuuteen nähden minkäänlaisten muodollisuuksien, säädösten tai ammattikuntapakon alaisiksi. Ja kun porvarit valittivat vuosien 1778 ja 1786 valtiopäivillä, että nämä uudet määräykset lamauttivat sen toimintaa, ei hallitus ottanut valituksia laisinkaan huomioon. Mutta v:n 1789 valtiopäivillä täytyi kuninkaan

luvata uudelleen vahvistaa kaupunkien oikeudet sekä edistää porvarien kauppaa ja elinkeinoja, koska hän tuskin olisi muutoin saanut porvariston suostumusta tärkeälle „Yhdistys ja vakuutuskirjalle“. Ja niinpä kuningas allekirjoittikin samana vuonna vakuutuksen valtakunnan porvareille, vahvistaen „ikuisiksi ajoiksi“ kaupunkien privilegit, vapaudet ja oikeudet. Sen mukaan ei kukaan, lukuunottamatta aatelisia ja säätyläisiä, saanut harjoittaa kauppaa tai liikettä, ellei hänellä ollut porvarioikeuksia. Jos mestariksi pyrkijöitä ja porvarioikeuksien tavoittelijoita oli useampia kuin paikkakunnan asema, väkiluku, elinkeinomahdollisuudet ja ympäristön tarve edellyttivät, oli oikeuksia myönnettäessä otettava huomioon määrättyjen asianomaisten lausunnot anomusten johdosta. Sen ohella kuningas koetti erityisellä päätöksellä estää sitä vahinkoa, minkä hutitukset, patustelijat ja muut sellaiset henkilöt tuottivat käsityöammattille, sekä lähemmin määrätä sotamiesten ammatinharjoittamis-oikeudet. Yliopistot ja muut julkiset laitokset kiellettiin ottamasta palvelukseensa tai suojelemasta erityisiä käsityöläisiä. Hallioikeudet kiellettiin mitä jyrkimmin ottamasta alaisikseen käsityöläisille. Ja sotamiesten oikeuksia ammatinharjoittamiseen rajoitettiin myöskin tuntuvasti. He eivät missään tapauksessa saaneet pitää yhteistä verstaata, vaan heidän tuli työskennellä joko ammattikuntamestarien työhuoneissa tai ainakin heidän laskuunsa.

Kun kuningas oli ainoastaan valtiollisia tarkoituksiaan saavuttaakseen suostunut näihin myönnytyksiin, oli luonnollista, että hän ne pian peruuttikin. Niinpä hän jo seuraavana vuonna määräsi, että sotamiesten oikeudet elinkeinon harjoittamiseen oli ulotettava myöskin moniin muihin kruunun palveluksessa oleviin, joilla tuli olla vapaus käsityöllä elättää itseään ja omaisiansa. Samoin saivat yliopistot jälleen oikeuden pitää palveluksessaan tarvitsemiansa käsityöläisiä. Kustaa III:s vahvisti myöskin rahvaan oikeuden suutarien, räätälien ja seppiä käyttämisestä erityisellä asetuksella v. 1789. Se myöntää mainituille ammattilaisille oikeuden pitäjän käsityöläisinä harjoittaa itsenäisesti ammattia maalla. Muut käsityöläiset sitävastoin olivat edelleen sidotut kaupunkeihin. Kuninkaallinen kirje v:lta 1802 antoi pitäjille oikeuden ottaa palvelukseensa myöskin muurarin ja lasimestarin sekä tarpeen vaatiessa ja kuninkaan erityisen harkinnan nojalla myöskin muita käsityöläisiä.

III LUKU.

Ammattikuntaolot Suomeen sovitettuina.

Edellä mainitut säädökset sovitettiin tietysti, mikäli mahdollista, Ruotsin vallan aikana myöskin Suomeen, vaikka kehitys täällä kulkikin koko joukon jälessä emämaasta.

Suomen vanhemmissa kaupungeissa oli ainoastaan se henkilö, joka oli päässyt mestariksi, saavuttanut porvarioikeuden ja tullut ammattikuntansa jäseneksi, oikeutettu harjoittamaan itsenäisesti ammattia sällien ja oppipoikien avulla.

Mestariksi pääsemisessä oli ammattikuntien aikana monta mutkaa. Oppipojan tuli, kuten jo on mainittu, olla nuhteetonta syntyperää ja 14 vuoden vanha. Ennen oppilaaksi pääsemistä tuli oppipojan olla mestarin luona kaksi kuukautta kokeella. Oppipoikia tuli mestarin ottaa niin monta, kuin hän voi haitatta opettaa. Jos hän kieltäytyi ottamasta jotakin poikaa oppiin, tuli maistraatin ankarasti rangaista häntä. Ammattikunnat eivät saaneet määrätä oppilaslukua, mutta maistraatin velvollisuutena oli valvoa, että kullakin mestarilla oli tarpeellinen määrä oppipoikia. Ammattikunnat kuitenkin usein määräsivät oppilasluvun kielloista huolimatta. Niinpä esim. Helsingissä nahkurimestarit ja Turussa suutarit sekä räätälit saivat pitää korkeintaan kaksi oppipoikaa kerralla. Turun kalusepillä oli vastaava luku 3. Oppilassopimusta eivät asianomaiset saaneet tehdä kahden kesken, vaan oli se kirjoitettava paikkakunnan ammattikunnan sisäänkirjoituskirjaan. Ellei paikkakunnalla ollut asianomaista ammattikuntaa, toimitettiin sisäänkirjoitus kirjallisesti jonkun lähikaupungin vastaavan ammattikunnan kirjoihin. Sisäänkirjoituksesta oli määrätty maksu ammattikunnan rahastoon ja sisäänkirjoitus oli molemmille puolille sitova. Oppipoika ei saanut lähteä paikastaan pois ennen oppiajan loppumista eikä toinen mestari ottaa häntä työhön. Jos mestari ajoi hänet pois ilman pätevää syytä, sakotettiin häntä ja hänen täytyi siitä huolimatta pitää oppipoika oppiajan lop-

puun. Jos hänen mielestään oli syytä oppipojan erottamiseen, oli asia jätettävä ammattioikeuden tutkittavaksi, samoin myöskin silloin, kun molemmin puolin sovittiin oppipojan muuttamisesta toiselle mestarille. Oikeus voi silloinkin joko hyljätä tai hyväksyä muuton. Viipurin suutarien ja seppien ammattikunnissa ei mestari saanut antaa ennen oppiajan loppumista erokirjaa oppipojalle, ellei hän ollut kykenemätön ammattiin tai pahantapainen. Jos mestari kuoli ennen oppiajan loppumista, tuli oppipojan jäädä lesken palvelukseen, jos tämä jatkoi liikettä. Ellei näin ollut, sai hän siirtyä toiselle mestarille, mutta vasta lesken ja ammattioikeuden suostumuksella.

Oppiaika oli tavallisesti Suomessa vähintään 3 ja korkeintaan 5 vuotta. Jos mestari ja oppipoika sopivat keskenään lyhemmän oppiajan, tai jos oppilas jo ennen oli ollut opissa tahi osoittanut erityistä taipumusta ammattiin, voitiin oppiaikaa lyhentää ammattivanhimman ja apulaisten suostumuksella. Helsingin nahkuriammattissa ja Turun hatuntekijäin, kirjansitojain sekä vaununtekijäin ammateissa oli lyhin oppiaika 4 ja satulaseppien sekä suutarien ammateissa 5 vuotta.

Paitsi oppiaikaa, tuli oppipojan ennen sälliksi pääsemistään esittää asianomaisten opettajain eli muiden uskottujen miesten todistus siitä, että hänellä oli tarpeelliset tiedot uskon-opissa sekä että hän osasi kirjoittaa selvää käsialaa ja käyttää neljää laskutapaa. Ammattikuntajärjestyksessä ei oltu määrätty sällinäytteen suorittamista, mutta useimmissa ammateissa se vaadittiin. Niinpä Helsingin, Turun ja Vaasan seppien, Turun hatuntekijäin, vaunuseppien ja kirjansitojain ammateissa. Se oli suoritettava ammattikunnan vanhimman verstaassa ja hänen valvontansa alaisena, sekä ammattikunnan hyväksyttävä.

Sälliksi kirjoittaminen tapahtui ammattikunnan neljännesvuosikokouksessa. Siihen liittyi maksuna tavallisesti 2:40 ammattikunnan rahastoon sekä varakkailta sen lisäksi joku maksu sällikunnan kassaan. Jos hän lunasti sällitodistuksen, mikä ei kuitenkaan ollut pakollista, meni siitä 1:60 ammattikunnan notariolle. Sen lisäksi tuli sällin maksaa 1:60 sällikirjasta, jossa mainittiin hänen nimensä, ikänsä, syntymäpaikka, ammatti ja sällisitulo-aika. Sällitodistus merkittiin myöskin ammattikunnan pöytäkirjoihin. Ellei oppilaalla ollut varaa näihin maksuihin, suoritti ne mestari etukäteen ja sällin tuli työllään suorittaa ne takaisin ennen muuttoaan.

Sälliksi päässyt sai tavallisesti mennä työhön kenen mestarin luo tahansa. Muutamissa ammateissa taas hänen täytyi palvella ensimmäinen sällivuotensa oppimestarinsa luona, jos tämä sitä halusi. Vastaisessa tapauksessa tuli sällin ilmoittautua sällien vanhimmalle tai sällien majalan hoitajalle, jotka osoittivat hänelle työpaikan joko „vuorolla“ tai „kuulustelulla“. Edellisessä tapauksessa meneteltiin siten, että sälli lähetettiin mestarien luo siinä järjestyksessä, kuin nämä olivat ilmoittaneet haluavansa sälliä. Vuoroista oli pidettävä kirjaa, joka tarkastuksen vuoksi luettiin neljännesvuosikokouksissa kaikkien mestarien läsnäollessa. Jälkimmäisessä tapauksessa taas kysyttiin mestareilta iän mukaisessa järjestyksessä, halusivatko he sälliä. Tämä tapa oli aivan yleinen. Melkein kaikkien ammattikuntien ohjesäännöissä määrättiin nimenomaan, että sälli oli otettava tällä tavalla. Mestari, joka menetteli toisin, sai maksaa tuntuvat sakot.

Jos joku otti palvelukseensa karanneen sällin tai muutoin suojeli häntä, sai hän sakkoa 10 taalaria ammattikunnan kassaan ja kolme markkaa vaivaisille. Sälli, joka aikoi muuttaa toiselle paikkakunnalle, voi kuitenkin päästä työpaikastaan 14 päivän irtisanomisella. Helsingissä voivat sepänsällit päästä kahdesta ensimmäisestä paikastaan tämän irtisanomisajan kulu-
tua, mutta kolmannessa paikassa sälliksi tulonsa jälkeen heidän tuli olla ainakin kolme kuukautta, jos mestari tahtoi. Turun hatuntekijäin ammatissa pääsivät sällit aina muuttamaan 14 päivän irtisanomisella, ja mestari voi erottaa heidät ilman muuta. Paitsi irtisanomista oli eroavan sällin ilmoitettava asiasta ammattikunnalle, ennen kuin hän sai muuttaa. Mestarin oli merkittävä sällikirjaan lyhyt ilmoitus sällin työssäolo-ajasta ja käytöksestä sekä nimensä. Ellei sällillä ollut tällaista merkin-
tää, ei toinen mestari saanut ottaa sälliä työhön 10 taalarin sakon ja vahingonkorvauksen uhalla.

Ellei sälli 14 päivän kuluessa eronsa jälkeen saanut työtä joltakin mestarilta samassa kaupungissa, tuli hänen muutamien ammattikuntien määräyksen mukaan matkustaa toiselle paikkakunnalle. Mutta mitään yleistä pakkoa vaellusvuosiin ennen mestariksi tuloa ei Suomessa ollut jälkeen v:n 1669 ammattikunta-asetuksen, joka sen poisti. Vaellusoikeutta päinvastoin rajoitettiin. Niinpä v:n 1848 asetuksen mukaan saatiin vaellus-
lupa antaa ainoastaan työssään luotettaville sekä käytökseltään

nuhteettomille tai mestarin toiselle paikkakunnalle kutsumille sälleille. Ennen matkalle lähtöään tuli sällin näiden todistusten lisäksi esittää maistraatille sällikirjan todistus siitä, että hän oli saanut eron entiseltä mestarilta, sekä sen lisäksi hankittava ammattikunnan vanhimman erityinen matkapassi, kaikki sakkojen uhalla. Helsingin sepänsällejä uhkasi tällaisessa tapauksessa vielä takasinnouto.

Kaupunkiin tultuaan tuli omalla kustannuksellaan matkustavan sällin heti esittää passinsa asianomaiselle maistraatin jäsenelle sekä mennä sällien majalaan ja ilmoittautua vanhemmalle, jonka tuli kuulustelun avulla osoittaa hänelle työpaikka. Jos mestari syyttä kieltäytyi ottamasta vaeltavaa sälliä työhön tai koetti estää hänen pääsyään muiden mestarien työhön, sai hän sakkoa 38:40 ammattikunnan kassaan sekä oli velvollinen maksamaan sällille 96 penniä jokaiselta työstä pidättämältään päivältä. Sälli sai asua majalassa ainoastaan määrä-ajan. Ellei hän sillä ajalla saanut työtä, tuli hänelle antaa ammattikunnan kassasta ammattikunnan vanhimman ja apulaisten harkinnan mukaan tarpeellinen ruokaraha matkan jatkamiseen. Paitsi näitä rahoja sai vaeltava sepänsälli Helsingissä seppien sällikassasta 4 markkaa matkarahaa. Jos vaeltava sälli kolmen kuukauden sisällä palasi lähtökaupunkiinsa, tuli hänen mennä työhön sille mestarille, jonka luota hän oli lähtenyt, jos tämä sitä halusi. Jos hän palasi kutsusta, oli tämä määräys voimaton.

Kun mestari kutsui sällin vieraalta paikkakunnalta, tuli hänen lähettää tälle ammattikunnan vanhimman allekirjoittama kutsumus sekä matkarahat. Asia oli sen lisäksi merkittävä vuorokirjaan, missä sellaista pidettiin. Kutsutun sällin oli heti määräpaikkaan saavuttuaan ja ennen työhön menoaan näytettävä ammattikunnan vanhimmalle matkapassi ja kutsumus. Jos mestari otti sällin työhönsä ennen kuin tämä oli tapahtunut, sai hän sakkoa 4 mk. Ellei oltu toisin sovittu, tuli kutsutun olla kutsujan työssä vähintään puoli vuotta, puolen vuoden palkkaa vastaavan sakon sekä matkakulujen korvauksen uhalla. Jos sälli kutsuttiin ulkomailta, oli siihen hankittava paikkakunnan poliisilaitoksen lupa kirjallisella pyynnöllä, jossa oli mainittu kutsutun nimi ja asuinpaikka. Sen lisäksi tuli mestarin erityisellä kirjallisella sitoumuksella ottaa vastatakseen sällin käytöksestä ja ajatustavasta. Jos pyyntöön suostuttiin, tuli mestarin lähettää asianomaiset paperit sällille, jonka tuli lähtö-

paikallaan ilmoittautua Venäjän lähetystölle tai konsulille, saadaksean passin.

Oppipojat ja sällit olivat mestarin isäntävallan alaisia, mutta heitä ei saanut kurittaa. Tottelemattomuudesta mestaria vastaan sekä ammattikuntajärjestyksen rikkomisesta tuomitsi ammattioikeus tai säliyhdistys rangaistukseen. Paitsi varsinaista rangaistusta voitiin sälli tuomita myöskin vahingonkorvaukseen. Jos hän laiminlöi työnsä „vapaamaanantain“, huvittelun tai muun turhuuden vuoksi, tuli hänen olla työssä kaksi päivää jokaisen laiminlyödyn päivän asemasta, maksaa 2 taalaria sakkoa rahastoon sekä 16 äyriä vaivaisille ja korvata kaiken todistetun vahingon. Jos sälli kieltäytyi ammattityöstä, mitä mestari käski hänen tekemään, oli sakko puolitoista taalaria ammattikunnan kirstuun. Sama oli seuraus laillisten sakkojen lisäksi siltäkin, joka käytti mestaria vastaan epäkohteliasta puhetapaa. Jos sälli mestarin tietämättä teki työpajassa vapaa-aikanaan jotakin omaksi hyväkseen, oli siitä sakkoa 6 mk ammattikunnalle, puoli taalaria vaivaisille sekä ansion menettäminen mestarille. Mestarin suostumuksella voi hän kyllä käyttää vapaa-aikansa täten. Mestarin velvollisuudet sällillä kohtaan olivat samat kuin isännän palvelijoita kohtaan. Ellei hän määrä-aikana maksanut tälle sovittua palkkaa, oli siitä sakkoa taalari ammattikunnalle ja 8 äyriä vaivaisille.

Mestariksi pääsemisen ehtona oli ammattikuntajärjestyksen mukaan ensiksikin, että sälli oli oppinut ammattinsa „rehellicesti ja hyvin“, oli maineeltaan kunniallinen sekä oli joko kotitai ulkomaalla työskennellyt sällinä ainakin kolme vuotta. Sen lisäksi vaadittiin, paitsi muuta, että pormestari ja raati ynnä ammattikunta havaitsivat hänet kelpaavaksi ja ammattinsa osaavaksi. Myöhemmät asetukset myönsivät kuitenkin lyhenystä tästä palvelusajasta, niinpä v:n 1773 asetus, kuten mainittu, naimisissa oleville sälleille vuoden tai pari. Samoin myönnettiin myöhemmin koulu- ja lukutietojen perusteella lyhennystä kuudesta kuukaudesta aina puoleen palvelusaikaan, jos sällillä muutoin oli ammatissa tarvittavat tiedot. Mestariksi pyrkivän sällin tuli ilmoittaa tämä ammattikunnalle ja suorittaa ilmoitusmaksu sekä hakea maistraatilta porvarioikeutta. Maistraatti tai ammattikunta voivat tällöin määrätä hänet vielä vuodeksi työhön saman mestarin luo, jos katsoivat hänen nuoruutensa tai kokemattomuutensa sitä vaativan. Mutta jos sälli

oli määrävuodet palvelut ja nautti hyvää mainetta, ei hänen vaatimustansa voitu ilman muuta hylätä, ennen kuin maistraatti ja ammattikunta olivat tutkineet hänen taitonsa. Maistraatin tuli määrätä hänelle mestarinäyte, joka ei saanut olla vaikeampi, kuin että ammattitaito tuli siinä näkyviin. Tämä näyte oli valmistettava ilman toisten apua puolueettoman mestarin työpajassa ja ammattikunnan valitsemain kahden valvojan tarkastuksen alaisena. Eräissä ammattikunnissa oli määrätty myöskin valmistusaika. Niinpä kirjansitoja-ammattissa Turussa 12 päivää. Ammattioikeus ja ammattikunnan jäsenet tarkastivat mestarinäytteen, ja jos se hyväksyttiin, julistettiin sälli määrättyt maksut suoritettuaan mestariksi. Ellei näytettä hyväksytti, oli se alistettava maistraatin tutkittavaksi, ja jos sekin hylkäsi sen, tuli sällin työskennellä vielä joku aika sällinä. Näytteessä huomatuista puutteista ei sälliä viime aikoina voitu enää sakottaa, kuten aikaisemmin oli ollut laita, eikä edes siitä, että hän oli käyttänyt toisten apua. Mutta avustajaa sen sijaan rangaistiin. Jos avustajana oli ollut mestari, tuomittiin hänet työskentelemään vuoden sällinä, ja samaan tekoon vikapää sälli saman ajan oppipoikana. Ellei mestarinäytettä voitu heti myydä, tuli ammattikunnan lunastaa se valmistajalta. Paitsi näytettä vaadittiin useissa ammateissa myöskin taitoa piirtää ja kopioida ammatissa esiintyvät työt. Tästä oli hankittava todistus sunnuntaikoulun tai sen puutteessa jonkun muun kaupungissa olevan oppilaitoksen opettajalta. Ellei kaupungissa ollut sunnuntaikoulua, voi oppiaikansa suorittanut sälli päästä mestariksi ilman tätä taitoa. Mutta jos hän muutti muualle, oli hänen hankittava tämä todistus. Mestarikirjasta suoritettiin maksu tavallisesti ammattikunnan taksan mukaan, vaikka maistraatilla oli myöskin määräämisoikeus. Tavallisin maksu oli 20 mk. Mestarin lesken tai tyttären kanssa naimisissa oleva sälli suoritti kuitenkin vain puoli maksua. Kultasepiltä vaadittiin lisäksi erityinen, maan kontrollikonttorissa suoritettava tutkinto ammattia koskevista asioista sekä todistus siitä, että hänellä oli kelvolliset työkalut.

Ennen kuin porvarioikeudet myönnettiin, täytyi käsityöläisillä ehdottomasti olla mestarinäyte suoritettuna ja mestarin arvo hankittuna. Ellei kaupungissa ollut asianomaista ammattikuntaa, tuli maistraatille, jolta porvarioikeuksia haettiin, esittää toisen kaupungin ammattikunnan todistus näistä seikoista.

Mutta näistä määräyksistä huolimatta alkoivat suurempain kaupunkien maistraatit myöntää porvarioikeuksia ilman näitä edellytyksiäkin. Hakemuksen johdosta maistraatti kuulusteli tavallisesti ammattikunnan sekä porvariston vanhimman mieltä. Jos hakemukseen suostuttiin, tuli hakijan antaa takuu kuudeksi vuodeksi verojen suorittamisesta sekä vanna porvarivala. Nämä määräykset lakkasivat kuitenkin, kun v:n 1859 asetus myönsi jokaiselle kaupungissa hengille kirjoitetulle oikeuden omaksi elatukseen harjoittaa mitä elinkeinoa tahansa ilman porvarioikeuksia ja mestarin arvoa.

Kun ammattikuntaan kuuluva mestari kuoli, oli hänen leskellään oikeus harjoittaa ammattia niin kauan kuin hän ei mennyt uusiin naimisiin tai tehnyt häpeällistä rikosta. Muiden naisten suhteen määräsi ammattikuntajärjestys, että ammattia oppinut nainen sai harjoittaa sitä joko jonkun mestarin luona tai hänen valvontansa alaisena tahi maistraatin suostumuksella „nimiporvarina“. Sen lisäksi voi jokainen hyvämaineinen ja itseänsä sekä omaisuuttansa hoitamaan oikeutettu nainen harjoittaa ammattia koskevien määräysten alaisena niitä ammatteja, jotka eivät olleet ammattikuntien alaisia. Jos hän oli toisen holhouksen alainen, vaadittiin holhoojan suostumus. Ja ellei hän itse ollut ammattitaitoinen, tuli liikkeen johdossa käyttää nimeltä mainittua ja ammattitaitoista sälliä. Mestari sai palkata työhönsä myöskin naisia. Näiden ja mestarin väliset oikeussuhteet olivat palkkaussäännön määräysten alaiset.

Ammattikuntien oikeuksia rajoitti v:n 1770 hallijärjestys, vaikka sekin määräsi niihin ammattiteihin nähden, jotka eivät kuuluneet ammattikuntien alaisiksi, että ennen kuin niissä myönnettiin oikeus itsenäisesti, oppipoikien ja sällien tai palkkattujen työntekijäin avulla harjoittaa ammattia, tuli hakijan olla suorittanut oppi- ja sällivuotensa sekä hankkia osotetun taidon perusteella mestari- ja porvarioikeudet. Sen määräykset oppipojista ja sälleistä olivat pääasiallisesti samat kuin ammattikuntienkin, vaikka oli poikkeuksiaakin. Mestari sai ottaa niin monta oppipoikaa kuin halusi. Oppilaaksi pääsemisen ikäraja oli ammatin laadun mukaan 10—12 vuotta, samoin myös oppiaika riippui ammatista. Köyhille lapsille, jotka saivat mestarilta ruuan ja asunnon, oli oppiaika vähintään 5 vuotta. Se taas, joka ennen oppiin tuloaan oli saanut huolellisen kasvatuksen, katsottiin oppinsa suorittaneeksi, kun hän voi osottaa

ammattitaitoa, vaikkapa hän olisi työskennellyt verstaassa vain muutamia tunteja päivässä. Kun oppilas halusi näissä ammatteissa päästä sälliksi, olivat vaatimukset samat kuin ammattikunnissakin. Maistraatti voi määrätä tarkastusmestarin tutkimaan oppipojan ammattitaitoa. Jos hänet hyväksyttiin, tuli maistraatin antaa hänelle sällikirja säädettyä maksua vastaan. Sälli sai mennä työhön kenen mestarin luo halusi. Palvelusajan määrääminen riippui molemminpuolisesta sopimuksesta. Ellei sopimusta ollut, oli kuukauden irtisanominen voimassa. Ei myöskään ollut määrätty sällinäolo-aikaa ennen mestariksi pääsemistä. Mestariksi hakemisen johdosta tuli maistraatin kuulustella porvarikunnan vanhimman ja saman ammatin harjoittajain mieltä sekä tutkia, oliko hakijalla ammatin harjoittamiseen tarvittava taito. Ei ollut määräystä siitä, miten tämä tutkiminen oli toimitettava. Useissa halliasetuksen alaisissa ammateissa vaadittiin piirustustaitoa.

Leipomista, kaljanpanoa, teurastusta, makkaran tekoa, kynttiläin ja saippuan valmistusta, liha- ja kalatavarain tekoa y.m. sellaisia taloudessa esiintyviä toimia sekä ammatteja, joita ei voitu lukea käsi- eikä manufaktuuriteollisuuteen, saatiin harjoittaa ilman opin käyntiä tai mestarioikeuksien hankkimista. Samoin saatiin työväenluokkaan kuuluville sekä naisille ja lapsille valmistaa jalkineita ja vaatteita mitä laatua tahansa, korjata kenkiä ja vanhoja vaatteita sekä harjoittaa koruompelua ja muuta sen tapaista varsinaisen räätäliammatin ulkopuolella olevaa työtä ilman opinkäyntiä ja mestariutta sekä ilman porvarioikeuksia. Näiden tointen harjoittamiseen saatiin lupa maistraatilta, joka myöskin päätti, oliko porvarioikeus hankittava, vai saiko ammattia harjoittaa ilman sitä, erityistä vuosimaksua vastaan. Näitäkin ammatteja sai harjoittaa hyvämaineinen, täysivaltainen tai holhoojansa suostumuksen hankkinut nainen.

Kuten mainittu, oli käsityö- ja manufaktuurilaitoksia koskevan v:n 1859 asetuksen mukaan jo jokaisella hengille kirjoitetulla täysivaltaisella kaupunkilaisella oikeus omaksi ylläpidokseen harjoittaa joko yksin tai puolison ja kotona olevien lasten avustamana muita käsitöitä tai ammatteja, paitsi kulta- ja hopeasepän sekä tinanvalajan, joiden harjoittamiseen vaadittiin mestari- sekä porvarioikeus. Kuitenkaan ei omaksi elatukseksi-kaan harjoitettavaa ammattia saatu harjoittaa ilman maistraa-

tin lupaa, joka ei saanut tätä kieltää ilman painavia syitä. Näistä oikeuksista oli suoritettava maksu maistraatin ja porvariston laatiman sekä kuvernöörin 5 vuodeksi kerrallaan vahvistaman taksan mukaan. Kaupungin omat käsityöläiset saivat myydä tuotteitaan joko omissa tai toisten myymälöissä sekä julkisilla myyntipaikoilla. Muiden kaupunkien käsityöläisten tuotteiden myyntioikeus oli ainoastaan kauppialla.

Erityisten etuoikeuksien nojalla saivat muutamat henkilöt harjoittaa käsityötä kaupungeissa ilman porvari- tai itsehuoltamisoikeuksien hankkimista. Sellaisia olivat sotamiehet, joista on jo aikaisemmin mainittu. Samoin sai aatelismies pitää palveluksessaan niin monta käsityöläistä, kuin hänen tarpeensa vaativat, mutta nämä eivät edelleenkään saaneet työskennellä muille. Isäntä sai myöskin käyttää palvelijoitaan kaikenlaisiin käsitöihin omiksi tarpeiksi. Samoin sai yliopisto palkata teollisia ja taloudellisia tarpeitaan varten sekä taiteilijoita että käsityöläisiä, jotka olivat yliopiston suojeluksen alaisia ja vapaita kaikista ammattikuntajärjestyksen ja käsityösäädösten määräämistä velvollisuuksista. Yleisten ja yksityisten rakennusten rakentamiseen, niiden korjaukseen, laivojen rakentamiseen, tehtaiden ja muiden sellaisten laitosten perustamiseen sai jokainen käyttää, ketä työmiehiä halusi, joko omalta paikkakunnalta tai muualta.

Laittomasta ammatin harjoittamisesta sääsivät eri lainkohdat erilaisia rangaistuksia. Kauppakaari määräsi 40 taalarin sakon ja tavaran menettämisen. Ammattikuntajärjestys sääsi hutioloimisesta eli „patustelemisesta“ 10 taalarin sakon ja tavaran sekä työkalujen menettämisen. Porvari, joka piti palveluksessaan tällaisia „patustelijoita“, sai sakkoa 10 taalaria. Sama oli sakko yleisten laitosten palveluksessa oleville, jotka luvottomasti harjoittivat ammattia muille. Tavara meni vaivaisille. Jos rikos uudistui, oli sakko kaksinkertainen.

Suomessa oli Ruotsin vallan loppupuolella jo kaupungin peruskirjassa myönnetty täydellinen elinkeinovapaus Tampereelle (perustettu 1779), Kaskiselle (1785), Kuopiolle (1782), Jyväskylälle (1837), Mikkelille (1838), Heinolalle (1839), Joensuulle (1848) ja Maarianhaminalle (1861) sekä Iisalmen ja Salon kauppaloille. Näissä sai jokainen hyvämaineinen ja ammattitaitoinen henkilö ilman minkäänlaisten säädösten määräämiä esteitä joko yksin tai palkattujen apulaisten

kanssa harjoittaa mitä ammattia tahansa, joko yhtä tai useampaa, ilmoitettuaan siitä asianomaiselle virastolle ja saatuaan lupakirjan sekä suoritettuaan säädetyt maksut.

V:n 1859 käsityö- ja manufaktuuriasetuksen mukaan sai myöskin maaseutu laajennetut elinkeino-oikeudet. Oikeus asettua maalle harjoittamaan ammattia myönnettiin ennen sallittujen lisäksi nyt kaikille muille käsityöläisille, paitsi poikkeusasemassa oleville kulta- ja hopeasepille sekä tinanvalajille, kuitenkin sillä ehdolla, että he eivät saaneet asua lähempänä kaupunkia, kuin 2 penikulman päässä siitä. Sen lisäksi oli jokainen maalla hengille kirjoitettu täysivaltainen mies tai nainen ilman edelläkäypää ilmoitusta oikeutettu joko yksin tai puolison ja lasten avustamana harjoittamaan omaksi elatukseksi mitä ammattia tahansa, paitsi kahta yllämainittua. Aikaisempain asetusten mukaan saivat asianomaisella tavalla otettujen pitäjän käsityöläisten lisäksi harjoittaa maalla elinkeinoa ainoastaan sotilaat, ritariston ja aatelin palvelijat sekä ruukinomistajain ottamat käsityöläiset, kuitenkin ainoastaan isäntiensä tarpeiksi. Sen lisäksi oli rahvas saanut valmistaa sekä niin hyvin maalla kuin kaupungissakin myydä puisia ja rautaisia työkaluja.

Maalaiskäsityöläinen oli oikeutettu valmistamaan kotonaan tilauksen mukaan tuotteita myöskin kaupunkilaisille sekä viedä tuotteet tilaajille. Tilaamatta valmistamia tuotteita hän sai pitää kaupaksi kotiseudullaan sekä myydä niitä kaupungissa kauppiasten puodissa ja yleisillä markkinoilla. Apulaisinaan ammatissa sai maalaiskäsityöläinen käyttää niin monta alakäistä oppilasta kuin halusi. Jos muu kuin käsityöläisoikeuden saanut käytti maalla palkattuja työntekijöitä tai oppipoikia, sakotettiin häntä 10 taalaria, jonka lisäksi hän menetti luonaan tavatut aineet ja tuotteet, tasan jaettavaksi syyttäjän ja pitäjän köyhien kesken.

Kaupunkiin, jossa oli kolme tai useampia samaa ammattia harjoitettavia ammattikuntamestareita, oli perustettava ammattikuntia. Jos mestareita oli vähemmän, tuli heidän kuulua lähimmän kaupungin ammattikuntaan. Ulkomaalaiseen ammattikuntaan ei suomalainen käsityöläinen saanut missään tapauksessa kuulua. Uutta ammattikuntaa haluavain mestarien tuli ilmoittaa siitä maistraatille, jonka tuli laatia ammattikuntasääntö-ehdotus sekä hankkia sille vahvistus. Tätä ammattikun-

tajärjestyksen määräystä ei kuitenkaan aina noudatettu. Niinpä ovat asianomaiset maistraatit yksin vahvistaneet esim. Kokkolan seppien ja kengittäjien, Pietarsaaren räätälien, Vaasan satulantekijäin ja Oulun muurarien ammattikuntasäännöt. Elleivät mestarit omasta alotteestaan ryhtyneet ammattikuntaa perustamaan, tuli maistraatin sopivan sakon uhalla pakottaa heidät noudattamaan ammattikuntajärjestyksen määräyksiä. Ääni-oikeutettuja ammattikunnan kokouksissa olivat mestarioikeuden saaneet ammattikunnan jäsenet. Ammattikunnan jäsenyys lakasi muutettaessa toiselle paikkakunnalle, jossa oli sama ammattikunta, sekä erottamisen vuoksi. Ammattikunnasta tuomittiin erotettaviksi ne, jotka törkeästä rikoksesta olivat tuomitut menettämään „arvonsa ja kunniansa“. Ammattikunnan kokouksissa tuli aina jonkun maistraatin jäsenen olla läsnä, samoin ammattikunnan vanhimman ja apulaisten, eikä kokousta saatu pitää ilman maistraatin tietoa. Pöytäkirjan piti valantehnyt ammattikunnan notario, joka oli tavallisesti maistraatin sihteeri. Kaupungilta saamansa palkan lisäksi sai notario ammattikunnalta palkkion, tavallisesti 4 markkaa kokoukselta.

Ammattikunnan kokoukset pidettiin ammattikunnan talossa, tai ellei sellaista ollut, ammattikunnan vanhimman asunnossa. Jäsenten ei tarvinnut kokoontua useammin kuin 4 kertaa vuodessa. Useimmat ammatit pitivät vain kaksi „neljänneskokousta“ vuodessa. Niinpä Helsingin kirjansitojain, seppien ja vaununtekijäin ammattikunnat, hatuntekijät Turussa, nahkurien, räätälien ja seppien ammattikunnat Vaasassa, maalarien ja puuseppien Oulussa. Ainoastaan kerran vuodessa kokoontuivat Kokkolan seppien, Helsingin maalarien ja Turun satulaseppien ammattikunnat.

Jokaisella ammattikunnalla tuli olla oma kirstu, jossa säilytettiin pöytäkirjat, rahat, sinetti, ammattikunnan säännöt, juomamalja ja muut sellaiset arvoesineet. Kirstuun oli tavallisesti kolme avainta, ammattikunnan vanhimmalla ja kahdella apulaisella yksi kullakin. Jokaisen kokouksen alussa he avasivat esille nostetun kirstun. Sen jälkeen kaikki asettuivat paikoilleen ja alkoivat kokouksen „avoimen kirstun ääressä“. Kirstulla oli sekä mestarien että sällien kesken muukin merkitys, kuin arvoesineitten säilytyspaikkana. Se herätti asianomaisissa melkein samoja tunteita, kuin lippu sotilaissa. Kokoontuminen „avoimen kirstun ääressä“, kuten sanat kuuluivat, oli vaikutuk-

seltaan jotenkin samaa kuin oikeuden edessä. Kirstun avaaminen alkoi istunnon, sen sulkeminen lopetti sen. Kirstun auki ollessa oli jokainen loukkaus hyviä tapoja ja henkilöä vastaan samalla loukkaus oikeutta vastaan. Jokaisen mestarin oli ehdottomasti oltava läsnä kokouksessa. Joka vanhimman tai apulaisten luvatta poistui kokouksesta ilman laillista syytä, sai maksaa sakkoa taalarin kirstuun ja 16 äyriä vaivaisille.

Kokouksissa, joissa menot muistuttivat raastuvanoikeuden kokouksia, sisäänkirjoitettiin oppilaat, merkittiin oppiaikansa suorittaneet, otettiin sällejä mestareiksi, valittiin virkamiehet, kannettiin maksut, tarkastettiin tilit, esitettiin saapuneet kirjeet sekä käsiteltiin muita ammattikuntaa koskevia asioita. Ammattikunnan säännöt luettiin ainakin kerran vuodessa. Jos oli vaikeampia asioita tai jos ammattikunta muuten halusi, voi se kutsua joitakin maistraatin jäseniä ottamaan osaa asiain käsittelyyn ja päättämiseen. Sen, jolla oli jotakin esitettävää, tuli „pyytää huomiota“ sekä maksaa „pyyntöraha“. Ammattikunnan vanhin ja apulaiset olivat joissakin ammateissa vapautetut tästä maksusta.

Kokouksen puheenjohtajana toimi ammattikunnan vanhin, joka myöskin edusti ammattikuntaa oikeudessa sekä muulloin tarvittaessa ja hoiti ammattikunnan omaisuutta. Näissä toimissa häntä auttoivat apulaiset jonkunlaisena neuvostona. Jos ammattikunnan vanhin ei ollut läsnä tai oli esteellinen käsittelemään asiaa, astui vanhin apulainen hänen tilalleen. Näiden miesten velvollisuutena oli valvoa ammatin edistystä ja menestystä, vaikka he eivät saaneet ammattikunnan ja maistraatin tietämättä ryhtyä mihinkään, mikä koski ammattikuntaa kokonaisuudessaan. Pieniä riita-asioita he saivat ratkaista raatimiehen läsnäollessa.

Ammattikunnan vanhimman vaalista säädettiin sekä v:n 1669 että v:n 1720 ammattikuntajärjestyksessä, että ammattikunnan oli asetettava kaksi mestaria ehdolle, ja maistraatti määräsi näistä toisen toimeen. Mutta v. 1772 saivat ammattikunnat takaisin entisen oikeutensa nimittää muiden asiaan sekaantumatta ammattikunnan vanhimmaksiksi sen, joka oli saanut enimmän ääniä. Vaalin tulos oli ilmoitettava maistraatille. Jos valittu kieltäytyi, ei lähinnä ääniä saanutta voitu ilman muuta nimittää toimeen, vaan oli uusi vaali toimitettava. Apulaiset, joita tuli ammattikuntajärjestyksen mukaan olla joko 2 tai suu-

remmissa ammattikunnissa 4, valittiin samalla tavalla. Valittujen tuli vanna raatihuoneella virkavala, jossa valittu lupasi esivallan hänelle uskomassa virassa olla uskollinen ja tottelevainen kuninkaalle ja esivallalle sekä tehdä kaikille oikeutta ammattijärjestyksen mukaan. Jos valittu ilman laillista syytä kieltäytyi toimesta, sakotettiin häntä 4 taalaria. Jos hän siitä huolimatta uudisti kieltonsa, oli sakko kaksinkertainen. Kolmannen kerran näistä luottamustoimista kieltäytyvä julistettiin arvottomaksi koskaan pääsemään niihin. Ammattikunnan vanhimman tuli olla toimessaan kaksi vuotta, ellei hän sitä ennen saanut pyynnöstä eroa tai joutunut laiminlyöntien vuoksi maistraatin tai muiden viranomaisien erotettavaksi. Ellei ammattikunta tahtonut kahden vuoden perästä pitää häntä edelleen, tai jos hän itse halusi luopua, oli uusi vaali toimitettava. Myöskin voivat mestarit päättää toimen kiertäväksi taitavimpain mestarien kesken. Kussakin ammatissa valittiin tavallisesti myöskin pari tarkastusmestaria valvomaan mestarinäytteen suorittamista.

Menettely ammattikunnassa oli tarkoin määrättyä. Nuorin mestari oli velvollinen ammattikunnan vanhimman käskystä juoksemaan ammattikunnan asioita, kutsumaan jäsenet kokouksiin j.n.e. Mutta tätä hänen ei tarvinnut tehdä kauempaa kuin yhden vuoden, tai muutamissa ammateissa niin kauan kuin uusi mestari otettiin, jolloin tämä vastenmielinen toimi voi tulla kylläkin pitkäaikaiseksi muutamissa ammateissa. Toisissa voi vaihto kuitenkin tapahtua hyvinkin pian. Nuorin mestari sai kuitenkin panna toisen mestarin tilalleen, jos halusi ja sai sellaisen palkatuksi.

Ammattikunnan tulolähteinä olivat neljännesmaksut, sisäänkirjoitusrahat, uloskirjoitus- ja mestariusmaksut, pyyntörahat sekä sakot. Neljännesvuosimaksut määrättiin koko ammattikunnan päätöksen mukaan sekä pormestarin ja raadin suostumuksella, ottaen kuitenkin huomioon, etteivät ne olleet liian rasittavia. Kaikkien mestarien tuli suorittaa ne neljänneskokouksissa. Muutamissa ammattikunnissa oli ammattivanhin ja apulaiset näistä maksuista vapaat. Näitä varoja saatiin käyttää ainoastaan ammattikunnan „eduksi ja hyödyksi“, eikä tarpeettomasti kuluttaa. Mutta käytännössä ne tavallisesti menivät sitä mukaa kuin tulivatkin, tavallisesti „vapaa-olueen“ ja „virkkitykseksi“, joten sanottavia kassoja ei päässyt syntymään.

Ammattikunnan vanhimman ja apulaisten tuli joka vuosi vapunpäivän aikaan tehdä ammattikunnan kaikkien jäsenten ja muutamien maistraatin määräämien henkilöiden läsnäollessa tili edelliseltä vuodelta. Ammattikunnan kassasta maksettiin kirjoitus-, tili-, pöytäkirja- y.m. tarpeet, ammattiraatimiehen ja notarion palkkiot sekä ne virvokkeet, joita kokouksissa tai niiden jälkeen käytettiin.

Köyhien ja sairasten auttaminen oli Suomessakin ammattikuntain nimenomaisena velvollisuutena. Jos mestari ilman omaa syytään joutui köyhyyteen tai sairastui, tuli hänen maistraatin „luvalla ja suostumuksella“ sekä ammattikunnan jäsenten harkinnan ja kirstun varojen mukaan saada kirstusta avustusta, jonka hän kuitenkin oli parannuttuaan tai parempaan taloudelliseen asemaan päästyään velvollinen maksamaan takaisin. Kun varaton mestari tai hänen vaimonsa kuoli, tuli ammattikunnan kustantaa hautajaiset. Muutamissa ammattikunnissa siirrettiin osa neljännesvuosimaksuja erityiseen kuolinrahastoon, josta maksettiin jokaiselle mestarille tai hänen vaimolleen hautausapu varallisuuteen katsomatta. Ammattikunnalle tulevista sakoista oli neljäs osa, ellei ammattikuntasäännöt määränneet muuta summaa, siirrettävä köyhäinrahastoon. Useat ammattikunnat siirtivät tähän kassaan myöskin neljännesosan vuosineljännesmaksuja. Näistä varoista annettiin ammattikunnan jäsenten jälkeenjääneille leskille ja lapsille avustusta.

Vaikka eivät Suomen ammattikunnat olleetkaan vapaita yhdyskuntia, vaan valtion laitoksia, oli niillä edelleenkin oma tuomio-oikeutensa, vaikka sitä eivät harjoittaneet enää kaikki jäsenet yhdessä, kuten aikaisemmin, vaan ainoastaan ammattikunta-tuomioistuin, jonka puheenjohtajana oli ammattiraatimies ja jäsenenä ammattikunnan vanhin ja apulaiset. Tämä ammattioikeus, jossa neuvoteltiin, pantiin toimeen kuulusteluja, kuulusteltiin todistajia ja julistettiin tuomiot kuten yleisessä oikeuslaitoksessa, tuomitsi ensimmäisenä oikeusasteena ammattikunnan jäseniä sekä heidän liikettään koskevissa järjestys- ja taloudellisissa asioissa, ratkaisi mestarien ja työntekijäin väliset riidat sekä käsitteli monia ammattikuntajärjestyksen määräämiä rikoksia. Sellaisia olivat vanhimman tai apulaisten pahoinpitely, ammattiveljen pahoinpitely kokouksessa „avoimen kirstun ääressä“, kunnianloukkaus koko ammattikuntaa, ammattiraatimiestä, vanhinta, apulaisia, ammattiveljeä tai hänen vaimoan

vastaan ammattikunnan kokouksessa, väärä ilmianto rangaitavasta teosta, liiketuttavien pettäminen, ammattikunnalle osoitetun kirjeen avaaminen, käsityötuotteen väärentäminen, oppilaan tai sällin harjoittama ensikertainen näpistely, huostaan uskotujen raaka-aineitten hävittäminen, mestarin kieltäytyminen palkan maksusta, oppilaan laitton häätäminen, sällin laiminlyönti velvollisuuksiensa täyttämässä ja muut pienemmät rikokset, kiroaminen ja meluaminen kokouksissa, vapaamaanantain vietto, toisen ammattiin sekautuminen, tavarain leimaamisen laiminlyönti, tarpeeton puhuminen ammattioikeuden edessä, ammattioikeudessa sovitun riita-asian uudistaminen, sen tuomion moittiminen, mainittujen rikosten ilmoittamisen laiminlyönti, nuorimman mestarin laiminlyönnit virassaan, ammattivanhimman ja apulaisten tilittämisvelvollisuuden laiminlyönti j.n.e. Muista ammattikunnan vanhimman ja apulaisten rikoksista oli maistraatin nostettava kanne heitä vastaan ammattikunnan vaatimuksesta. Pahoinpitelystä, kunnianloukkauksesta, petoksesta, väärennyksestä, kavalluksesta ja kiroilemisesta voitiin ammattikunnan jäsentä sen lisäksi syyttää yleisessä oikeudessa sekä tuomita yleisen lain määräämään rangaistukseen. „Patustelija“ eli „hutilusjahteja“ sai ammattioikeus panna toimeen ainoastaan maistraatin tietten ja suostumuksella sekä sen edustajain läsnäollessa.

Ammattioikeudessa oli noudatettava yleisen lain määräämää oikeusmenettelyä. Kantajan tuli haastetta ottaessaan maksaa haasterahoja 8 äyriä kirstuun ja 2 vaivaisille, jos asia jätettiin seuraavan neljänneskokouksen ratkaistavaksi, mutta 2 taalaria kirstuun ja 16 äyriä vaivaisille, jos asia oli niin tärkeä, että ylimääräinen kokous oli pidettävä. Jos vastaaja langetettiin, tuli hänen korvata kantajan kulut. Tyytymätön voi valittaa ammattioikeuden tuomiosta maistraattiin. Maistraatin päätöksestä valittiin oikeusasioissa hovioikeuteen ja taloudellisissa kysymyksissä senaatin talousosastoon. Ammattioikeus voi tuomita ainoastaan sakkoihin, joiden korkein määrä oli 14 taalaria, mikä tuomittiin kavalluksesta. Jos joku niskoitteli tuomittujen sakkojen maksamisessa, lisättiin sakkoja neljäsosa jokaiselta laiminlyödyltä neljännekseltä. Ellei toisin oltu määrätty, meni sakkoista kolme neljäsosaa ammattikunnan kirstuun ja neljäsosa vaivaisille.

Sälleillä oli useimmissa Suomen ammattikunnissa oma kirs-

tunsa. Mestarit eivät olleet meillä kuten ulkomailla vihamielisiä sällien yhdistyksille. Päinvastoin mainitaan esim. Turun karkeaseppien ja vaununtekijäin sääntöjen vahvistuksessa, että sälliyhdistys todella edistää käsityön kehitystä. Oli myöskin aivan tavallista, että mestarit suorastaan kehottivat sällejä laittamaan „oman kirstun“, elleivät nämä itse ryhtyneet alotteeseen. Ammattikuntajärjestyksen mukaisesti oli määrätty, etteivät sällit saaneet pitää kokousta, ellei siinä ollut läsnä kaksi mestarien edustajaa, kirstumestaria, joiden tuli olla, samoin kuin ammatti-raatimiehen mestarien kokouksessa, valvomassa että kaikki kävi laillisesti ja ottamassa osaa asian ratkaisuun. Sen ohella heidän tuli sällien valitseman sällivanhimman kanssa yhdessä hoitaa sällikunnan omaisuutta. Mutta yleensä olivat sällien yhdykunnat jotenkin riippumattomia. Heillä oli omat virkamiehensä, oma sinettinsä, kirstunsa, pokaalinsa ja kassansa, sekä ensimmäisen asteen tuomio-oikeus tovereittensa ylitse.

Sällikunnan tavalliset luottamusmiehet olivat „sällivanhin“, kirstusälli, kirstukirjuri, kuulusteleva sälli ja nuorin sälli. Sällivanhimman valitsivat tavallisesti sällit itse vuosineljänneksiksi. Oli kuitenkin poikkeuksiakin. Niinpä Turun ja Vaasan suutarinsällit asettivat kaksi tai kolme ehdokasta, joista ammattikunnan vanhin määräsi virkaan yhden. Sällivanhimman tuli yhdessä kirstumestarin kanssa pitää huolta sällikunnan yhteisistä asioista sekä parhaasta ja johtaa kokouksia. Muut toimimiehet valittiin samalla tavalla kuin sällivanhin. Kirstusälli vastasi mestarien ammattikunnan apulaista. Kirstukirjuri piti kokouksissa pöytäkirjaa. Kuulusteleva sälli piti huolen paikan kuulustelusta. Nuorimman sällin tehtävä oli sama kuin nuorimman mestarin näiden ammattikunnassa. Valitut eivät saaneet ilman laillista syytä kieltäytyä. Jos sällivanhin tai nuorin sälli joutui keskellä toimikauttaan työttömäksi ja halusi lähteä vaeltamaan, tuli jonkun saman työpaikan sälleistä astua hänen tilalleen. Ellei verstaassa ollut muita sällejä, oli kirstumestarilla oikeus nimittää tilalle joku sopiva henkilö. Sällien kokouspaikkana oli sällimajala, jonka pitäjänä aina tuli olla jonkun ammattikunnan mestarin. Häntä kutsuttiin majalan isännäksi, ammatti-isäksi tai krouvi-isäksi samoin kuin majalaa usein kutsuttiin „krouviksi“. Tavallisesti oli kirstumestarin ja krouvi-isän toimi samoissa käsissä. Krouvi-isä järjesti huoneet kokouksia varten, piti maksua vastaan saatavana olutta ja ruokaa sekä

säilytti ammattikunnan kirstua. Majalassa, jonka tunnusmerkkinä oli ulos ripustettu ammattikunnan merkki ilmoituskilvessä, saivat sällikunnan vaeltavat sekä työttömät sällit asunnon ja ruokaa, kunnes heille saatiin hankituksi paikka.

Sällikunnan varsinaisia kokouksia pidettiin eri määrä eri ammateissa. Niinpä Turun kirjansitojain ja vaununtekijäin sällikunnat kokoontuivat neljä kertaa vuodessa, suutarit joka neljäs viikko. Helsingin seppien ja Turun sorvarien sällikunnat kahdesti vuodessa. Kokouksesta oli edeltäpäin ilmoitettava ammattikunnan vanhimmalle. Kokousaika oli rajoitettu, „jotta eivät sällit laiminlöisi työtänsä“. Turun vaununtekijäin kokousaika esim. oli 3—7 illalla, jonka jälkeen jokaisen tuli mennä mestarinsa luo. Tarpeen vaatiessa voitiin kokoontua ylimääräisesti. Kokouksissa oli ehdottomasti noudatettava sällikunnan sääntöjen määräämää järjestystä. Nuorimman sällin tuli saapua majalaan puoli tuntia ennen kokouksen alkua katsomaan, että kaikki oli järjestyksessä. Ennen muitten saapumista tuli sällivanhimman ottaa kirstu esiin ja avata se.

Kun kaikki olivat saapuneet ja asettuneet määräpaikoille ijän ja arvon mukaan, sekä neljännesmaksut suoritettu ja sällivanhin vaatinut kaikilta pois miekat ja veitset, avattiin kokous siten, että sällivanhin „taputti“ kolme kertaa ja kysyi oliko kellään mitään esitettävää sekä kehoitti tekemään sen säädyllisesti. Jos valittamista oli, tuli valittajan esittää asia sopivasti ja esteettömästi sekä syytetyn vastata siihen säädyllisesti, kenenkään heitä keskeyttämättä. Kun asia oli tutkittu ja ratkaistu, luettiin ammattikunnan ja maistraatin vahvistamat sällikunnan säännöt. Sen jälkeen kirjoitettiin uudet jäsenet ja tarkastettiin tilit.

Eri sällikunnat menettelivät kokouksissa eri tavalla. Niinpä Turun puuseppien sällikunnan Tukholmassa v. 1662 vahvistetuissa „artikloissa“ sanotaan:

„Ensin tulee kaikkien sällien, sekä vierasten että kotimaisten, saapua joka vuosineljännes sitä varten määrätynä päivänä kello 12 puuseppien majalaan eli krouviin ja siellä neuvotella, onko jollakin sällillä tiedossaan sellaisia luvallista ammattiansa koskevia asioita, jotka eivät ole hyviä ja kunnian mukaisia sekä antaa sellaiset asiat kaikille sälleille tiedoksi, sällien määräämän rangaistuksen uhalla. Sitä varten määrätyn sällien vanhimman tulee saapua majalaan ennen kello 12 ja nostaa hänen huostaansa uskottu kirstu pöydälle. Se joka laiminlyö kokoukseen saapumisen määrättyllä ajalla, maksakoon sakkoa yhden äyrin vaivaislaatikoon. Jos jollakin on laillinen syy, pyytäköön hän lupaa poissaoloonsa ja maksakoon kirstuun menevät

maksunsa. Sille, joka tätä vastaan rikkoo, määrätköt sällit kahdenkertaisen rangaistuksen.

Kun sällit ylläkerrotulla tavalla ovat kokoon tulleet, istuvat he pöydän ympärille, ulkomaiset sällit sijoittaa sällien vanhin ylimmäisiksi pöydän päähän, ja toivottaa heidät ammatin puolesta tervetulleiksi. Sitten hän vaatii kaikilta kokoonluneilta sälleiltä pois heidän aseensa puolen hopeamarkan sakon uhalla. Jos jonkun huomataan kätkeneen päällensä aseita, olkoon hän sällien määräämän rangaistuksen alainen. Sen jälkeen avaa sällien vanhin sitä varten määrätyn mestarien edustajan kanssa kirstun ja ottaa sieltä sääntökirjeen sekä jättää sen vieraille sällille tai sille, joka paraiten lukea osaa. Tämä saakoon lukemisesta kannun olutta. Kun sääntökirje on luettu, toivottaa sällien vanhin ammatin puolesta vieraan tervetulleeksi ja kysyy häneltä, missä hän on työskennellyt, sekä mitä mestarit ja sällit hänelle määränneet ovat. Sitten tulee sällien vanhimman kysyä kaikilta läsnäolevilta sälleiltä toiselta toisensa jälkeen, onko heillä mitään valittamista mestareita tahi sällejä vastaan, sekä kysyä sen jälkeen majalan ravintolan isännältä ja emännältä, kuinka sällit ovat kuluneella neljänneksellä itsensä käyttäneet.

Sällien vanhimman tulee joka neljännes eli joka kokouksessa vaatia jokaiselta sälliltä kaksi äyriä hopeassa kirstuun sairasten sällien hyväksi. Rahat säilytetään kirstussa ja niistä annetaan aina tarpeen mukaan apua sairastaville sälleille, joiden tulee terveeksi tultuansa saamansa rahat kirstuun takaisin maksaa. Jos sairas kuolee tautiinsa eivätkä sukulaiset tai perilliset hänen vaatteitansa lunastaa tahdo, myydään ne kirstun velan ja hautauskustannusten maksuksi. — Sällin tulee saapua mestarinsa huoneeseen oikealla ajalla, kello 10 illalla. Jos hän on yhden yön poissa, vetäköön sakkoa yhden markan hopeassa, mutta jos hän on poissa useampia öitä ja huonomaineisissa paikoissa oleskelee, menettäköön koko viikon palkkansa. Jos hän laiminlyö isäntänsä työn, korvatkoon vahingon ja suorittakoon joka vuorokaudelta sakkoa ylläsäädetyllä tavalla.

Sällien vanhimman tulee ulkolaisilta sälleiltä vaatia sisäänkirjoitusmaksua, kun heidän nimensä kirjaan kirjoitetaan, neljä äyriä hopeassa ja jokaiselta sälliltä rahaa vanhan tavan ja tottumuksen mukaan. Sällien tulee kaikkien istua pöydässä paljain päin sekä pitää kappansa kummallakin olkapäällä ja sen ohessa kauniisti, siististi ja sopivasti käyttäytyä, kun he keskustelujaan pitävät, joita seikkoja sällien vanhimman tulee tarkasti valvoa yhden hopeaäyrin sakon uhalla köyhäinkirstuun.

Sällien vanhimman tulee kaksi kertaa taputtaa käsiänsä ja kaikille sälleille ilmoittaa, että jos heillä jotakin valittamista toisiansa vastaan on, he ilmoittakoot sen mestarisälleille rangaistuksen uhalla. Jos jollakin on valitus tehtävä, eikä hän sitä heti tiedoksi anna, vaan sen perästäpäin ilmoittaa, tai jos se muulla tavalla tiedoksi tulee, joutukoon saman rangaistuksen alaiseksi kuin rikollinenkin.

Jokaisen seurassa olevan sällin tulee antaa yksi markka nautittavaksi ja iloksi. Jos on joku, joka sitten tahtoo juoda enemmän, maksakoon myös enemmän. Kun sällit alkavat juoda, alkaa sen sällien vanhin vieraan sällin kanssa ja juo hänen kunniaksensa tervetuliaistoivomuksen sanoen vanhan käsityöläistävän ja käytännön mukaan: „Sälli, me pyydämme teitä kaikkien

sällien puolesta ottamaan hyväksenne tämän tervetulomaljan eikä sitä ylenkatsoman, sekä juomaan sen kahdessa ryypyssä, kuitenkin on teillä vapaus lahjoittaa jollekin tuolla ulkona, talon emännälle tai hänen tyttärelleensä ryypyn". — Mutta jos hän ei jaksa maljaa kahdella kertaa juoda, vetäköön sakkoa yhden äyrin hopeassa. Jos hän koettaa eikä voi juoda tyhjäksi, olkoon sakko kaksinkertainen. Jos sälli vapaan oluen ääressä läikyttää enemmän kuin hän voi kädellään peittää, suorittakoon vaivaisten kirstuun yhden hopeataalarin. Jos hän tekee sen ylimielisyydestä tai sälleille uhaksi, olkoon sällien rungaistuksen alainen. Jos joku sälli juo enemmän kuin hän sietää, ja ylenantaminen siitä seuraa, maksakoon rangaistukseksi puolen viikon palkan ilman armoa. Jos joku sälli sellaista huomaa, eikä siitä ilmoita, vaan se myöhemmin ilmi tulee, kärsiköön saman rangaistuksen.

Jos joku sälli rohkenee vapaan oluen ääressä alkaa riidan tai tappelun, ja saa sen kautta aikaan haittaa, tai jos hän pilkkaa Jumalaa, sakotettakoon häntä armotta koko viikon palkka, puolet kirstuun ja puolet toisten sällien nautittavaksi. Jos joku sälli häpäisevillä sanoilla tai epäkohteliaalla puheella loukkaa kunniallisia naisia ja neitsyitä sällien keskuudessa, vetäköön hän armotta sakkoa puolen viikon palkan. Ei myöskään saa kukaan sälli kestittää ketään irstasta naista sällien oluella, ei sisällä eikä ulkona, puolen viikon palkan sakon uhalla.

Kun sällit ovat päättäneet yhdessäolonsa, kokoaa sällien vanhin käyetyt juoma-astiat ja jättää ne emännälle. Se, joka niistä jonkun rikkoo, korjauttakoon sen ja olkoon sällien rangaistuksen alainen. Sällien vanhin taputakoon käsiänsä kolme kertaa, jos olisi joku vieras sälli, joka haluaa tulla lähetetyksi työhön, jolloin hän sen ilmoittakoon ja istukoon pöytään. Ei kukaan sälli saa luvatta nousta seurasta ja mennä ulos, tai istua toiseen paikkaan kuin missä hän ennen istunut on, neljän hopeaäyrin sakon uhalla vaivaislaatikoon.

Kun joku sälli, ruotsalainen tai saksalainen, vaeltaen tulee paikkakunnalle, kysyköön hän puuseppien majalaa. Jos hän haluaa tehdä työtä, pyytäköön majalan isäntää lähettämään sanan mestarien edustajalle ja sällien vanhimmalle, joiden tulee puolen tunnin kuluessa saapua paikalle, jos vieras sälli saa työtä. Jos vieras sälli valittaa, etteivät he ole sanotussa ajassa saapuneet, rangaistaan heitä puolen hopeamarkan sakolla.

Kun sällien vanhin toisten kanssa saapuu majalaan vieraiden sällien luokse, tulee heidän ammatin puolesta toivottaa nämä tervetulleiksi, sekä kysyä, missä he viimeksi ovat olleet työssä, missä he ovat oppineet, kuinka kauan he ovat olleet opissa ja missä he ovat oppivuotensa päättäneet; sitä, joka ei ole ollut opissa kolmea vuotta, ei edesauteta täällä enempää kuin 14 päivää. Myös kysyttäköön heiltä, ovatko heidän nimensä kirjaan kirjoitetut, jos huomataan, etteivät he niin tehneet ole, älköön heitä lähetettäkö ympäri, ennenkuin he lupaavat antaa nimensä kirjaan ensi kokouksessa. Niin myös täytyy niiden, jotka täällä ulosoppineet ovat, heti ensi kokouksessa antaa nimensä ja suorittaa mestarien kirstuun puolen viikon palkan, kun heidän nimensä kirjoitetaan kirjaan.

Kun sällien vanhin ja mestarien edustaja lähettävät vieraita sällejä työhön, tulee heidän niitä siinä vuorossa lähettää, kuin vuorolista osoittaa. Jos vieras sälli saa työtä, tulee hänen tarjota kaksi kannua olutta, jonka

he toistensa kanssa nauttivat, mutta jos hän ei saa työtä, niin antakoon mestarien edustaja ja sällien vanhin vieraalle sällille kaksi kannua olutta, rahat siihen saavat he kirstusta ensi kokouksessa. Kun vieras sälli mestarien luo lähetetään, lähetettäköön hän vuoron jälkeen ja tehköön työtä 14 päivää sen mestarin luona, jonka luokse hän antaa itsensä lähettää; jos ei hän halua olla työssä siellä enempää kuin 14 päivää, lähetettäköön hän toisen mestarin luokse, mihinkä häntä haluttaa. Kun vieras sälli lähetetään 14 päiväksi mestarin luo työhön, eikä hän siellä ole määrättyä aikaa, ei mestari ole velvollinen maksamaan hänelle mitään palkkaa; mutta jos mestari antaa hänelle luvan ennenkuin 14 päivää on kulunut, olkoon hän velvollinen antamaan hänelle täyden palkan 14 päivältä.

Jos sälli menee työhön sellaisen patuksen luo, jolla ei ole mestarin oikeutta, olkoon hän mestarien ja sällien rangaistuksen alainen, mutta jos hän voi todistaa, että se on tapahtunut häden tähden, olkoon syytön. Mestarien edustaja ja sällien vanhin olkoot velvolliset kysymään, tahtooko syyllinen sälli rangaistukseksi tulla ympäri lähetetyksi. Jos asia on toisin, kuin hän on tuonut esiin, rangaistakoon kaksinkertaisesti. Sälli, joka on ollut patustelijana (bönhasat), olkoonpa sitten kaupungissa tai maalla, olkoon mestarien tai sällien rangaistuksen alainen, aina sen mukaan, kuinka hän on laittomasti tehnyt työtä.

Älköön kukaan sälli, olkoonpa sitten saksalainen tai ruotsalainen, työskennelkö toisen mestarin verstaassa, ellei hän ole antanut itseänsä oikealla tavalla näiden luokse lähettää, kuten edellä on sanottu; joka tätä vastaan rikkoo, vetäköön sakkoa viikon palkan. Mestarien edustajan ja sällien vanhimman tulee vaalin mukaan oikein lähettää, eikä viedä sälliä väärän mestarin luo. Jos tätä vastaan rikotaan, sakotettakoon sällien vanhinta viikon palkka ja mestarin edustajaa kaksinkertaisesti. Vieras sälli, joka on työhön lähetetty ja tekee työtä 4 päivää viikossa, saa täyden viikkopalkan. Jos hän tekee työtä vaan 3 päivää, saakoon puolet. Jos vieras sälli ei saa työtä, antakoon kuulusteleva sälli hänelle neljäntoista päivän palkan ruokarahoiksi, jos ei kaupunkia ole niin lähellä, että hän siellä heti voi saada työtä.

Kun vieras sälli, jonka mestari on kirjoittanut tulemaan, tulee vaeltaan paikalle, näyttäköön kirjallisen todistuksen siitä, että hänen mestarinsa on hänet lähettänyt, mestarin edustajalle ja sällien vanhimmalle, joiden tulee se viedä mestarien vanhimmalle. Joka tätä vastaan rikkoo, vetäköön sakkoa puoli markkaa. Vieras sälli, joka on kirjoitettu tulemaan, olkoon sen mestarin luona, joka hänet on kutsunut, työssä niin kauan kuin he toistensa kanssa sopivat. Mutta jos ei se häntä enää miellytä, niin antakoon lähettää itsensä toisen mestarin luokse.

Kun mestarisälli on valmis lähtemään vaellusmatkalle ja eroaa paikastansa sunnuntaina, niin älköön mestari häntä pidättäkö. Jos häntä pidätetään, menköön mestarien vanhimman luo ja tämä auttakoon häntä matkalle. Kun joku sälli haluaa tulla lähetetyksi työhön, niin menköön sällien vanhin ja mestarien edustaja hänen mestarinsa luokse ja kysyköön tältä, onko hän suosiolla eronnut mestaristansa, ja jos jotakin riitaa olisi heidän välillänsä, jota he eivät voi sopia, niin hakekoon sällien vanhin ja mestarien edustaja pari mestaria ja pari sälliä ja menkööt mestarien vanhimman luo. Jos ei silloin voi syntyä sovintoa, esitettäköön asia koko ammattikunnalle ja sovitettakoon sen edessä.

Joka vuosineljännes määrätään mestarien edustaja ja sällien vanhin, ja kirstun avain jätetään heille. Sällien vanhin ei saa matkustaa pois, ennen kuin hän on luopunut virastansa. Jos hän lähtee sitä ennen ja unhottaa jättää kirstun avaimen, niin kirjoittakoot mestarit ja sällit hänen jälkeensä. Mutta jos yllämainittu mestari tai sälli hukkaa tai rikkoo avaimen, hankkioon hän uuden ja olkoon mestarien ja sällien rangaistuksen alainen. Joka sunnuntai kello 12 olkoot mestarien edustaja ja sällien vanhin majalassa ja odottakoot siellä tunnin, jos olisi joku sälli, joka haluaisi tulla ympäri lähetetyksi. — —

Joka neljännesvuosi, kun sälleillä on kokouksensa, antakoon sällien vanhin edellisenä lauantaina tiedon kaikille sälleille kokoontumaan kokoukseen, kun kello on 12 sunnuntaina. Se sälli, joka tulee $\frac{1}{4}$ tuntia jälkeen 12, kun sääntöjä jo luetaan, vetäköön sakkoa 4 äyriä hopeassa. Kun kokous on pidetty ja sällit alkavat kestin, kantakoot nuoremmat sällit sisään ja tarjotkoot toisille sälleille. Näin käyköön nuorimmasta alkaen järjestyksessä toisiin niin kauan kuin he yhdessä ovat.

Älköön mestari käykö sällin, eikä sälli mestarin kimppuun haukkumaseinoilla. Joka niin tekee, hän olkoon kaikkien mestarien ja sällien rangaistuksen alainen. Nuoremmat sällit ahkeroitkoot oppia opittavansa, että he tietävät sen, kun heiltä kysytään, puolen viikkopalkan sakon uhalla. Jos sälli on pitemmän ajan kuin 14 päivää poissa mestarinsa luota, lähetetäköön hän vaalin mukaan, jos ei hänen mestarinsa ole lähettänyt häntä pois, jolloin hän tulee mestarinsa luokse takaisin. Älköön kukaan sälli rohjetko loukata kunniallisen sällin kunniaa, jollei hän voi puhettansa todistaa. Joka näin tekee, maksakoon sakkoa viikon palkan.

Älköön kukaan sälli olko työssä sunnuntai- tai juhlapäivinä saarnan aikana puolen viikkopalkan sakon uhalla. Sälli saakoon joka vuosineljännes viettää vapaamaanantaita. Jos hän tekee sen useammin, vetäköön sakkoa viikon palkan. Jos mestari ei nosta kannetta häntä vastaan ja se tiedoksi tulee, maksakoon kaksinkertaisen sakon. Kello 5:stä aamulla kello 7:ään illalla olkoot sällit mestarin työssä ja viettäkööt sitten vapaa-ilttaa. Jos sälli on jonkun työssä tämän kotona, tulee hänen kello 5:stä aamulla kello 6:een illalla työtä tehdä, ja viettäköön sitten vapaa-ilttaa, mutta jos hän on työssä kauemmin ja aterian jälkeen, sovittakoon siitä sen kanssa, jonka työ on.

Kun sälli tulee mestariksi, täytyy hänen ensin erota hyvässä sovussa toisista sälleistä, muutoin nämä eivät lähetä hänen luoksensa ketään sälliä, ne jotka sällien vanhimpina ovat.

Kun sälli, joko kotimainen tai ulkomailta oleva, pyytää koko ammattikuntaa, sekä mestareita että sällejä kokoon, joko haukkumaseinojen johdosta tai muista syistä, joita hän ei voi kärsiä, eikä niistä voida sopia mestarisällien luona, niin menköön hän mestarien vanhimman luo ja pyytäköön häntä kutsumaan koko ammatin kokoon, ja antakoon sen maksun, jota mestarien vanhin häneltä vaatii, ja siellä hän saa oikeuden ja hänen asiansa tulee sovitetuksi.

Kun sälli sairastuu, niin valvokoot toiset sällit häntä, nuorimmasta alkaen vanhimpaan, älköönkään kukaan, jota kutsuttu on, jääkö tulematta mestarien määräämän rangaistuksen uhalla, mutta jos tauti on tarttuvaa,

niin antakoot muiden henkilöiden valvoa hänen luonansa. Jos sälli kuolee, niin tulee sekä mestarien että sällien saattaa häntä multa, ja se, joka ei tule, vetäköön sakkoo yhden markan hopeassa, ellei hänellä ole laillista syytä. Kaikkien niiden, jotka kutsutut ovat, tulee kantaa vainaja hautaan. Joka ilman laillista estettä jää tulematta, vetäköön sakkoo yhden taalarin ilman armoa, mutta tarttuvissa taudeissa alistettakoon asia maistraatin määräyksien alle.

Kun mestari tai hänen vaimonsa tahi heidän lapsensa kuolee, tulee sekä mestarien että sällien saattaa ruumis hautaan. Joka tämän laiminlyö eikä tule, vetäköön sakkoo yhden markan hopeassa.“

Kuten ylläolevista säännöistäkin näkyy, loppuivat sällikunnan kokoukset tavallisesti juominkeihin, joissa oli noudatettava koko joukko tarkkoja säädöksiä ja määräyksiä.

Kun oppiaikansa suorittanut oppilas otettiin sällikunnan jäseneksi, tuli hänen suorittaa määrätty sisäänkirjoitusmaksu sekä useimmissa ammateissa alistua omituisiin, ei ainoastaan siveellisesti nöyryyttäviin, mutta usein myöskin ruumiillisesti kiusallisiin kujeiluihin, kuten „höyläykseen“ y.m.s., jotka muistuttivat monessa suhteessa silloisia ylioppilaan vastaanottamismenoja ja joiden tarkoituksena oli poistaa häneen mahdollisesti tarttuneet huonot tavat. Näistä menoista ei ole säilynyt sanottavasti tietoja jälkimaailmalle. Ne pidettiin samoin kuin vaeltaville sälleille määrättyt tervetuliaismuodot, tarkasti sällikunnan salaisuutena.

Sällikunnan rahavarat säilytettiin osaksi kirstussa, osaksi köyhäinkassassa. Tulot olivat sisäänkirjoitusmaksuja ja neljännesmaksuja. Avainten hallitsijat hoitivat kassaa ja heidän tuli tilittää se eräissä ammateissa vuosittain, toisissa neljänneksittäin sällikunnalle, muutamissa ammattikunnissa sen lisäksi myöskin ammattioikeudelle. Kirstuun ja köyhäinkassaan kertyneitä varoja oli etupäässä käytettävä sairaiden ja vaeltavien sällien avustamiseksi sekä köyhien toverien hautaamiseksi. Turun suutarien sällikunta antoi sairaalle jäsenelle $\frac{2}{3}$ taalaria (1 mk 28 p.) viikossa. Mestarin luona työssä oleva ei saanut apua ensimmäiseltä sairausviikolta. Apua ei tarvinnut maksaa takaisin. Jos sairaus oli vaikea, tuli toverien vuoronsa mukaan valvoa sairaan luona, vuorokausi kerrallaan. Seppiä sällikunta Helsingissä suoritti sairaalle sällille 5 mk viikossa ja maksoi lääkärinpalkkion sekä lääkkeet. Tästä avustuksesta maksoi sälli parattuansa puolet takaisin siten, että mestari pidätti puolet hänen palkastaan ja suoritti sen sällikunnan kassaan. Jos sälli kuoli eivätkä hänen

omaisensa tahtoneet tai voineet suorittaa takaisin maksettavaa avustusta tai jos sällikunnan kassasta oli suoritettu hautauskulut, myytiin hänen jälkeenjättämänsä omaisuus, josta saadut rahat menivät sällikunnan kassaan, kuten ylläolevista säännöistäkin näkyy.

Sällikunta oli, kuten mainittu, ensimmäisenä oikeusasteena jäsentensä käytökseen nähden, tuomiten sekä yleistä moraalialia että sääntöjä vastaan tehdyissä rikoksissa. Ne jutut, joita ei sällikunnan kirstumestarin, sällivanhimman ja apulaisen muodostama tuomioistuin saanut ratkaista, lykättiin ammattioikeuteen. Sällikunnan tuomioon tyytymätön sai vedota ammattioikeuteen. Rangaistuksina olivat samoin kuin mestareillakin rahasakot. Turun suutarien sällikunnassa tuli tuomitun sällin asettaa takuu, ellei hän voinut heti suorittaa tuomittuja sakkoja. Mutta niitä ei saanut lykätä yleensä kauemmaksi, kuin seuraavan sällikunnan kokoukseen. Ellei niitä silloin suoritettu, lisättiin niihin kolmas osa ja summa haettiin ulos. Jos sälli matkusti kaupungista sakkojansa suorittamatta, „häväistiin“ hänet. Muiden kaupunkien sällikunnille ilmoitettiin asia ja kiellettiin antamasta hänelle työtä. Ei kukaan kunniallinen sälli ryhtynyt työhön „häväistyn“ kanssa, ennen kuin hän oli sovittanut rikoksensa. Tätä rangaistusta seurasi sällin nimen ja rikoksen merkitseminen sällikunnan „mustaan kirjaan“. Sakoista meni tavallisesti kolme neljäsosaa kirstuun ja loput vaivaiskassaan.

IV LUKU.

Ammattikuntaolot eräissä Suomen kaupungeissa.

Suomessa oli käsiteollisuus ammattina vielä keskiajalla aivan kehdoissaan. Kotiteollisuus riitti tyydyttämään silloiset vähäiset tarpeet. Eihän maassamme vielä keskiajan lopulla ollut useampaa kuin 6 kaupunkia, nekin aivan pieniä. (Turku, perustettu noin 1200, Ulvila, sittemmin Pori 1365, Porvoo 1387, Viipuri 1403, Rauma 1442 ja Naantali 1443.)

Keskiajan asiakirjoissa ei tavatakaan mainittuna muuta kuin aivan harvalukuisia käsityöammattin harjoittajia maan vanhimmissa kaupungeissa. Vasta Kustaa Vaasan aikana alkoivat olot tässä suhteessa muuttua Suomessakin. Mutta sekin tapahtui hitaasti. Niinpä esim. hänen aikaisemmin mainittua määräystänsä, että kullekin ammattikunnalle oli valittava oma ammattivanhin, ei Suomessa liene noudatettu, päättäen siitä, että suutarien ammattikunta Turussa, joka lienee maan vanhimpia, koska sen laatikossa eli kirstussa, jota säilytetään Turun historiallisessa museossa, on vuosiluku 1552, sai ammattivanhimman vasta v. 1624. V:n 1571 veroluettelo Turussa mainitsee tosin 14 suutaria, 10 räätäliä, 7 tynnyrintekijää, 8 seppää, 5 kultaseppää, 5 muuraria, 5 maalaria, 3 nahkuria j.n.e., mutta vanhimman johtamista ammattikunnista ei vielä mainita mitään. Nämä ensimmäiset käsityöläiset maan vanhimmissa kaupungeissa lienevät olleet silloinkin linnojen ja linnanherrojen palveluksessa ja turvassa, mutta siirtyivät sitten kaupungin kasvaessa vähitellen porvariston jäseniksi.

Mitä erityisesti *Turkuun* maan vanhimpana ja suurimpana kaupunkina tulee, oli siellä jo ennen vapauden aikaa (Bonsdorff, Åbo Stads Historia) useita järjestyneitä ammattikuntia. Niiden sääntöjä on tallella enää kuitenkin ainoastaan räätälien ammattikunnan v:lta 1625, suutarien 1629 ja 1662, seppiä 1632, puuseppiä, maalarien ja lasimestarien 1633, suutarinsällien 1648

ja n.s. yleiskiltan samalta vuodelta. Ne menettivät tosin merkityksensä v:n 1669 yleisen ammattikuntajärjestyksen kautta, mutta ammattikuntien sisällisessä elämässä niitä edelleenkin noudatettiin.

Vaikka v:n 1669 ammattikuntajärjestys nimenomaan sääsi, että jokaisen rehellisesti ammattinsa oppineen ja kokeensa suorittaneen tuli päästä mestariksi, alettiin Turussa laittomasti rajoittaa mestarien lukua. Räättälien sekä vanhemmat suutarien ammattikuntasäännöt määräisivät mestarien luvun korkeintaan kahteenkymmeneen. Muissakin ammateissa maistraatti toisinaan hylkäsi ammattioikeushakemuksen sillä syyllä, että ammatissa oli jo kylliksi jäseniä. Mutta toiselta puolen voi maistraatti myöskin omavaltaisesti hellittää ohjaksia, kun oli kyseessä uuden ammatin edustajan hankkiminen kaupunkiin. Samoin se myönsi yliopistolle ja muillekin oikeuksia ottaa palvelukseensa käsityöläisiä. Niinpä puhutaan pöytäkirjoissa usein akatemian, jopa tuomiokirkonkin puusepistä, maalareista, lasimestareista, suutareista, räättäleistä, toisinaan erityisestä piispan suutaristakin. V:n 1675 valtiopäivillä valittivat Turun suutarit ja räättälit, että säätyhenkilöitten suojelemia patustelijoita ja hutiluksia oli kaupungissa enemmän kuin mestareita. Ja näitä jahdattiinkin toisinaan hyvinkin kovakouraisesti. — Taloudellisen tasa-arvon ylläpitämistä mestarien kesken koettivat Turunkin ammattikunnat vointinsa mukaan valvoa. Toisinaan oli määrätty, kuinka paljon apulaisia mestari sai pitää palveluksessaan. Niinpä räättälien ja vanhemmat suutarien ammattikunnan säännöt määräisivät, että näissä ammateissa ei saanut olla useampaa kuin 3 tuolia verstaassa. Ja useimmissa verstaissa lienee ollut vain yksi sälli sekä yksi oppipoika. Toisinaan voitiin mestari velvoittaa luovuttamaan paraan sällin kilpailijalleen.

Turkua koskevista säilyneistä asiakirjoista näkyy, että oppiin pääsyä usein melkoisesti vaikeutettiin. Niinpä vaadittiin suutarien ja puuseppien ammatissa oppipojalta 2 takuumiestä siitä, ettei hän lähde kesken oppiaikaa opista sekä että nämä korvaavat oppipojan mahdollisesti aiheuttamat vahingot. Seppien ammattikunta määräsi, ettei uutta oppipoikaa saanut ottaa, ennenkuin edellinen oli toista vuotta opissa. Suutarien ammatissa tämä oli sallittu vasta edellisen oppipojan viimeisen oppivuoden kuluessa. Säilyneistä oikeuden pöytäkirjoista näkyy, että ammattikuntajärjestyksen määräyksistä huolimatta oppipoi-

kaa usein kohdeltiin ankarasti. Niinpä seppien vanhinta varoitettiin v. 1688 siitä, että hän liian ankarasti kuritti oppipoikaansa ja antoi hänen nähdä nälkää ja puutetta.

Ei ollutkaan siis kummaa, että opista pääseminen tuntui helpotukselta ja että tapahtumaa juhlittiin. Suutarin oppipojalle Turussa määrättiin oikein ammattikunnan taholta, että hänen oli opista päästyään tarjottava ammattikunnan pöydässä tynnyri olutta. Ja samoin lienee oluen tarjoilu ollut pakollista muissakin ammattikunnissa.

Opista päästyä alkoikin sällille vapaampi elämä. Kehittyäkseen ammatissaan tuli hänen suorittaa vaellusvuodet, jotka v:n 1621 ammattikuntajärjestys määräsi pakollisiksi ja kahdeksi. Mutta eräille Turun ammattikunnille ei tämä näy riittäneen, koska seppien ammattikunta määräsi vähintään 4 ja suutarien samoin, paitsi mestarien pojille 3 vaellusvuotta.

Mutta sen ajan tavan mukaan rajoittivat monet määräykset sällienkin vapautta. Ulkonaolo iltasilla oli sallittu ainoastaan määrä-aikaan. Niinpä sepänsälliä Turussa sakotettiin viikon palkka, jos hän tuli kotiin jälkeen klo 9 illalla. Alituisia rettelöitä oli myöskin n.s. vapaamaanantain vietosta, joka alkuaan oli paaston edellinen maanantai, mutta siirtyi sitten vuoden kaikkiin maanantaipäiviin. Suutarien ammatissa sen viettäminen oli sallittu, mutta ellei sälli ollut työssä tiistai-aamuna klo 7, sai hän sakkoa viikon palkan. Räättälien ammattikunta taas kielsi saman sakon uhalla vapaamaanantain vieton kokonaan.

Sällien siveellisestä käytöksestä pidettiin myöskin tarkka huoli. Jos räättälin sälli varasti mestarin tavaraa kahden äyrin arvosta ajettiin hän ammatista ja mestari, joka otti hänet työhönsä sai 8 markkaa sakkoa¹. Sälli ei saanut käydä huonomaineisissa taloissa ja hänen tuli pitää „mestarinsa piiat ja tyttäret kunniassa“. Jos hän makasi jonkun heistä, oli sakko

¹ Ohjeeksi tämän ajan kylläkin sekavalle rahalaskulle mainittakoon, että yleisin raha oli hopeataalari, joka jaettiin 32 äyriin ja jokainen äyri 24 penninkiin. Vanhempi rahayksikkö oli markka, joita meni 4 yhteen taalariin. Korkein ja pyyväisin rahayksikkö oli riikintaalari, vastaten 6 markkaa eli 1½ taalaria. Nykyisessä rahassa oli riikintaalari 5 mk 76 p., hopeataalari 3 mk 84 p., markka 96 penniä, äyri 12 penniä ja penninki ½ penniä. Kustaa II Adolfin ajalta oli liikkeessä myöskin kuparitaalari: suuri nelikulmainen kuparilevy, jonka tuli vastata arvossa hopeataalaria, mutta aleni vähitellen, joten hopeataalari oli v. 1663 = 2, v. 1649 = 2½ ja v:sta 1666 = 3 kuparitaalaria.

80 mk, jonka lisäksi hän oli velvollinen naimaan makaamansa naisen, jos se oli mestarin tytär. Siveysvaatimuksissa mentiin niin pitkälle, ettei sällien naimisiinmenoakaan katseltu suopein silmin. Turun räätälien samoin kuin seppienkin ammattikuntien pöytäkirjoista käy selville, että naimisissa olevat sällit pääsivät mestareiksi ainoastaan erityisiä lunnaita vastaan. Viranomaiset eivät kuitenkaan näytä puolustaneen sällien naimattomuutta, koska Turun maistraatti selitti: „parempi naida kuin palaa“, ja pakotti kaluseppien ammattikunnan myöntymään, kun se kieltäytyi laskemasta naimisissa olevaa sälliä mestariksi. Sällit itse näkyvät yleensä suosineen naimattomuutta, koska elämä siten oli vapaampaa, ja halveksineen naimisissa olevia tovereitaan.

Kun sälli oli vaellusvuotensa suorittanut sekä käynyt mestarinäytteen suorittamiseen vaaditun kiirastulen lävitse, josta lähemmin tuonnempana, sekä suorittanut monet taksan määräämät maksut, m.m. mestaripäivälliset, joissa tuli tarjota tynnyri olutta, teki hän mestarivalan, luvaten „totella kuningasta ja oikeaa esivaltaa, maistraattia ja esimiehiään sekä kaikella uskollisuudella hoitaa Jumalan hänelle uskomaa ammattia“, sekä haki porvarioikeudet, sai hän alkaa liikkeen. Toisen työhön hänen ei sopinut enää mennä. Suotavana pidettiin myöskin hänen naimisiin menoaan. Ja huomaavaisuuden merkinä, joka palkittiin maksujen alennuksilla y.m., pidettiin sitä, että nuori mestari valitsi puolison ammattikunnan piiristä.

Jos mestareita jossakin ammatissa oli tarpeeksi monta ja jos he olivat kyllin varakkaita suorittamaan siitä johtuvat kustannukset, saivat he muodostaa oman kiltan eli ammattikunnan. V. 1650 Turulle annettu säädös määräsi, että mestareita tuli olla tähän tarkoitukseen vähintään 4. Ellei heitä ollut niin monta, tuli heidän kuulua asianomaiseen Tukholman ammattikuntaan, suoritettuaan säädetyt maksut. V:n 1669 ammattikuntajärjestys alensi, kuten aikaisemmin on mainittu, tämän luvun kolmeksi. Ellei mestareita ollut sitäkään määrää, tuli heidän kuulua jonkun muun kaupungin ammattikuntaan.

Ammattikunnan johtajina olevain ammattivanhimman ja apulaisten vaali on Turun ammattikuntia koskevain yleismääräysten mukaan toimitettava vapunpäivän aikaan, mutta sitä ei käytännössä noudatettu, vaan vaali toimitettiin, milloin se oli tarpeen. Apulaisten vaalissa saavutettiin pian yksimielisyys, mutta

ammattivanhimman vaalissa sattui Turussa usein riitoja ja erimielisyyksiä. Tavallisesti valittiin apulaisen toimeen se mestari, joka oli kauimmin ollut ammatissa, ellei vaalia vastaan ollut erittäin painavia syitä. Mutta ammattikunnan vanhimman vaalissa täytyi ottaa huomioon muitakin seikkoja. Jopa alkoi kielikysymyksen toisinaan pyrkiä esille näissä vaaleissa. V. 1660 puolusti osa mestareita räätälien ammattikunnan vanhimman vaalissa erästä ehdokasta sillä syyllä, että hän osasi suomea, mutta maistraatti nimitti vanhimmaksi erään toisen, koska hän osasi lukea ja kirjoittaa. Seppien ammattivanhimman vaalissa v. 1679 vastusti maistraatti ammattikunnan ehdokasta, koska hän ei osannut lukea eikä kirjoittaa, ei myöskään puhua (ruotsia). Ja samat syyt ratkaisivat seppien ammattivanhimman vaalin v. 1698.

Ammattikunnat saivat v:n 1621 määräyksen mukaan hankkia itselleen oman kiltatalon, joka oli vapaa kaikista kaupungille menevistä rasituksista. Elleivät varat myöntäneet oman talon hankkimista, voivat useammat ammattikunnat yhdessä hankkia sen. Turussa ei kuitenkaan ollut millään ammattikunnalla omaa taloa, vaan kokoukset pidettiin ammattivanhimman asunnossa.

Ammattikuntien kokoukset määrättiin Turussakin tavallisimmin neljännesvuosittain pidettäväksi. Mutta näitä määräyksiä ei tarkkaan noudatettu. Pöytäkirjoista päättäen voitiin kaksi neljänneskokousta pitää samalla kertaa. Ja ylimääräisiä kokouksia voitiin pitää tarpeen vaatiessa. Muutamissa vanhoissa ammattikunnissa oli tapana kokoontua ammattikunnan suojelusyhtymyksenä keskiajalla olleen pyhimyksen nimipäivänä. Näissä kokouksissa luettiin säännöt, jotta niiden määräykset pysyisivät muistissa. Ken tahtoi muulloin tietoja säännöistä, tuli siitä suorittaa eri maksu ammattikunnan kassaan. Turun kultasepät lakkauttivat sääntöjen lukemisen v. 1726, „koska kaikki mestarit jo osasivat lukea ja saivat siis itsekkin selon säännöistä“.

Turun ammattikuntien kokouksia näyttää seuranneen iloisempi jälkinäytös ehkä yleisemmin kuin muualla. Ilta vietettiin juomingeilla. Tapa oli sangen vanha, polveutuen nähtävästi kiltalaitoksen vanhimmilta ajoilta. Ja sen jatkumisesta pidettiin monella tavalla huolta. Useitten ammattikuntien tapa määräsi, että vapun aikana pidettyä kokousta oli juhlistava juomakiltalla. On jo mainittu, että oppipojan tuli opista pääs-

tyään hankkia tynnyri olutta yhteisesti nautittavaksi. Sakkoina määrättiin usein joko tynnyri tai puoli tynnyriä olutta. Ammattivanhin sai jäseniltä keräämillään varoilla ostaa viinaa ja olutta, jotka sitten yhdessä nautittiin. Ja ammattikunnat käsitivät nämä viittaukset niin sananmukaisesti, että ei ainoastaan vuosi- ja neljänneskokousten jälkeen, vaan pienissäkin kokouksissa käytettiin ammattivanhimman eli krouvi-isän varastoa. Kuten mainittu, käytettiin mestarien suorittamat neljännesmaksut tavallisesti tähän tarkoitukseen. Turun seppien samoin kuin räätälienkin ammattikuntien pöytäkirjassa mainitaan toisinaan, että kaikki kokouksessa suoritettut neljännesmaksut menivät samana iltana virvoituksiin. Kaikista sakoista ja määräyksistä huolimatta voivat nämä jälkinäytökset muodostua usein kylläkin kiihkeiksi. Ja tuon tuostakin täytyi seuraavassa neljänneskokouksessa ammattioikeuden ryhtyä jälkiselvittelyihin niiden johdosta.

Turussa oli ennen „isoa vihaa“ ainakin neljän ammattikunnan sälleillä — suutarien, räätälien, seppien ja pellavakutojien — omat sällikiltansa, joiden tarkoituksena oli valvoa sällien käytöstä, ylläpitää heidän keskuudessaan kuria sekä järjestystä, valmistaa heille tilaisuutta veljelliseen seurusteluun, järjestää työn välitys ja toimia avustuslaitoksina. Viimemainitusta velvollisuudesta hautausapuun nähden vapauttivat Turun suutarien sällikunnan säännöt kunnan jäsenet siinä tapauksessa, että vainaja oli kuollut „tarttuvaan tautiin tai huonomaineisessa paikassa“, jolloin sällikunta ei myöskään saattanut häntä haudata, kuten muutoin oli sen velvollisuutena.

Useista esimerkeistä käy selville, etteivät käsityöläisöt Turussa olleet korkeiden viranomaisten mieleen. Räätälien ammattikunnan sääntöjen esipuheessa maistraatti valittaa, että ammattikuntien ja käsityöläisten keskuudessa on jo pitkät ajat vallinnut sietämättömät olot. Sama valitus uudistuu puuseppien ammattikunnan säännöissä. Syynä valitukseen ovat epäkohdat tulivat hallituksenkin tietoon Tukholmassa v. 1629. Valitusten aiheuttajina olivat tuotteiden kalliit hinnat, käsityöläisten vastenmielisyys ammattikuntiin liittymistä vastaan sekä patustelemisen kukoistus. V. 1624 määräsi linnanvouti, että kaikki ammattilaiset oli tarkoin saatava järjestymään ja v. 1629 määrättiin erityinen valvoja poistamaan se epäjärjestys ja nylkeminen, mistä hallitukselle oli kerrottu. Tämän tarkas-

tajan oli kutsuttava joka vuosineljännes koolle vanhimmat sekä ne ammatin harjoittajat, joilla ei ollut ammattikuntaa ja määrättävä tuotteiden hinnat. Taksan rikkomisesta oli kolmella ensimmäisellä kerralla sakkoa 40—120 markkaa, neljännellä oikeuksien menettäminen.

Paras keino tavarain huonoutta ja hintojen kalleutta vastaan, „joita ei enää kukaan jaksanut maksaa“, kuten v. 1635 valittiin, oli säännöllisten ammattikuntien perustaminen. Niissä ammateissa, joissa se oli mahdollista, huomattiinkin pian parannusta oloissa. Mutta oli ammatteja, joiden harjoittajia oli niin vähän, etteivät he voineet perustaa ammattikuntaa. Ja vaikka he kuuluivatkin asianomaisiin ammattikuntiin Tukholmassa, teki matkan pituus valvonnan vaikeaksi. Tämän epäkohdan poistamiseksi päätettiin maistraatin alotteesta v. 1636 perustaa yleis- eli kenraalikilta, jonka tuli yhdistää kaikki kaupungin käsityöläiset, etupäässä ne, joilla ei ollut omia ammattikuntia. Tämä sai „artikloillensa“ maistraatin ja raadin vahvistuksen v. 1637 sekä vähän myöhemmin Pietari Brahen julkilausuman mielihyvän asian johdosta sekä erityisiä etuoikeuksia.

Tämän yleiskiltan tuli olla eri ammattikuntien käsityöläisten välisenä yhdyssiteenä, suurena ammattikuntana, jonka ala-osastoina eri ammattikunnat olivat. Sen tuli tuomita ensi asteena ammattikuntaan kuulumattomien käsityöläisten välisiä riitoja sekä toisena asteena asioita, jotka jo olivat olleet ammattioikeuden käsiteltävinä. Sen sisäinen järjestö oli sama kuin tavallisten ammattikuntien vanhimpineen, monilukkoisine kirstuineen, kevät- ja syyskokouksineen j.n.e. Erityisen tärkeä oli niihin ammateihin nähden, joilla ei ollut omaa ammattikuntaa, määräys että „Jumalan isällisen kurituksen etsimää“ ammattiveljeä oli autettava, ja jos hän kuoli köyhänä, pidettävä hautajaiset.

Vaikeaa on nykyään enään arvostella, miten tämä yleiskilta täytti tehtävänsä ja mikä merkitys sillä oli kaupungin teollisuuselämässä. Mutta tuskin se lienee koskaan saanut sitä vaikutusvaltaa ja merkitystä, mitä sen perustajat olivat kuvitelleet. Vuosisadan lopulla se näyttää jo joutuneen rappiolle, kuten näkyy eräästä raastuvankokouksen pöytäkirjasta v:lta 1690, jolloin myönnettiin lupa „Pietari Brahen aikana järjestetyn, mutta sittemmin rappiolle joutuneen yleiskiltan uudistamiseen“. Tämä rappeutuminen lienee johtunut osaksi myöskin siitä, ettei kiltalla ollut sitten vuosisadan puolivälin omaa va-

kituista kokoushuonetta. Heti perustamisensa jälkeen se oli tosin hankkinut oman talon, missä muutkin ammattikunnat lienevät kokoontuneet, ja saanut sinne viinan ja oluen tarjoilu-oikeudet, jotka kuitenkin saattoivat sen usein tekemisiin esivallan kanssa. Mutta talo joutui v:n 1656 suuren palon uhriksi. Eräs leipuri rakennutti tosin talon uudelleen, mutta se joutui pian rakennuttajalle rakennusvelasta, eikä sitä voitu sittemmin lunastaa. Samoin jäi rakentamatta maistraatin sille luovuttama uusi tontti, kun kiltan v. 1682 valtiopäiviltä pyytämä valtioapu oli kielletty. Ja v. 1691 mainitaan jo, että yleiskiltan kirstua ja kylttiä säilytettiin ammattivanhimman luona. Ja kun kilta oli joutunut tämän kanssa riitaan, pyysi se v. 1699 maistraatin hankkimaan sille toisen kokouspaikan. Nämä riidat lienevätkin vaikuttaneet ammattikuntien haluttomuuteen liittyä kiltaan. Rääpälit olivat jo v. 1647 eronneet siitä, eikä maistraattikaan katsonut voivansa pakottaa heitä uudelleen liittymään siihen. Niinpä he pysyivätkin erossa aina v:n 1690 paikoille, jolloin eräs rääpälimestari mainitaan kiltan apulaisena. V:n 1689 valtiopäivillä oli esillä kiltan valitus, että käsityöläiset, joilla ei ollut omaa ammattikuntaa, yhtyivät Tukholman ja Nyköpingin ammattikuntiin mieluummin kuin Turun yleiskiltaan. Ja Tukholmankin ammattikuntien kanssa, joutui kilta huonoihin väleihin, nämä kun eivät tunnustaneet kiltan hyväksymiä Tukholmaan vaeltaneita sällejä, vaan vaativat uutta oppiaikaa. Hallitus kuitenkin esti tämän mielivallan. Mutta kaikista ponnisteluista huolimatta menetti yleiskilta vähitellen merkityksensä.

Mitä tulee niihin Turun ammattilaisiin, jotka olivat käsityöläisten ja porvarien välisellä rajalla, on mainittava parturit, oluenpanijat, teurastajat ja leipurit. Tukholmassa oli partureilla ammattikunta jo v. 1571. Ja sen säännöt ulottuivat myöskin Suomeen. Mutta Turussa monet okulistit, parturit, haavurit lienevät tuskin ehtineet sälliastetta korkeammalle, eivätkä monet edes siihen saakka. Oluenpanijat perustivat Pietari Brahen aikana jonkunlaisen järjestön, mutta se oli lyhytaikainen, eikä saavuttanut ammattikunnan merkitystä. Sen sijaan oli teurastaja-lihankauppiaille ja leipureilla omat ammattikunnat. Edellisillä oli vuosikokous syksyllä teurastusajan alkaessa mi-konmessun aikana. Mestarinäytteenä tuli mestariksi pyrkivän sällin teurastaa viisi lammasta tai härkä tunnin kuluessa. Lei-

pureilla oli myöskin omia mestareita, mutta monet leipurintyötä tekevät luettiin pikkukauppiaisiin.

Seuraavassa teemme ajanmukaisessa järjestyksessä selkoa niistä ammateista, jotka olivat Turussa kyllin voimakkaat perustamaan oman ammattikunnan.

Vanhin ja ensimmäinen näistä oli Turun *kultaseppien ammattikunta*, jolla lienee ollut jo 1500-luvulla omat säännöt, joille pyydettiin uutta vahvistusta v. 1644, kun kuningatar Kristiina oli tullut täysi-ikäiseksi. Kultaseppien tuotteiden suurempi arvo muihin käsityötuotteisiin verraten sekä se helppous, millä tämän ammatin harjoittajat voivat pettää vähemmän tarkkanäköisiä liiketuttaviaan, sai viranomaiset jo aikaiseen kiinnittämään erityistä huomiota tämän ammatin valvomiseen. Siitä syystä oli kultaseppiä kielletty jo keskiajalla asumasta maalla. Usein säädettiin ankarointa rangaistuksia kultaseppien harjoittamaa vääryyttä vastaan ja määrättiin kulta- ja hopeateiden metallipitoisuus. V:n 1473 asetus, jonka Kustaa Vaasa uudisti, kielsi käyttämästä huonompaa kuin Reininmaakuntien kultarahojen kultaa. Juhana III määräsi v. 1576 erityisen tarkastajan valvomaan, että Tukholman ja muiden kaupunkien kultaseppien tuotteet olivat täysipainoisia ja -arvoisia. Kunigas Sigismund antoi v. 1594 yksityiskohtaisia määräyksiä kulta- ja hopeateosten metallipitoisuudesta ja määräsi 40 markan sakon sille, joka valmisti ala-arvoisia tuotteita. Kuhunkin esineeseen tuli lyödä valmistajan leima. Valtion „arvostelijamestarin“ tuli käydä kaikilla markkinoilla tarkastamassa kultaseppien tuotteet, ja sen lisäksi vanhimman kussakin kaupungissa käydä ennakoilta ilmoittamatta muutamina päivinä vuodessa tarkastuksella verstaissa ja „lyödä rikki kaikki tuotteet, missä oli yritetty petosta“. Samanlaiset olivat määräykset v:n 1622 yleisessä kultaseppien ammattikuntajärjestyksessä. Nämä ja monet muut määräykset koskivat koko valtakunnan kultaseppiä.

Mutta sen lisäksi oli Suomea varten erityisiä valvonnan noudattamista koskevia määräyksiä. Niinpä v. 1613 määrättiin eräs turkulainen kultaseppä kaikkien kulta- ja hopeateosten arvostelijaksi Suomessa, jossa petosta oli harjoitettu sekä „yleisön että kruunun vahingoksi“. Hänen tuli matkustella kaikkialla, missä kultaseppiä oli, tutkimassa heidän tuotteitaan, ottaen huomioon, ettei saanut valmistaa esineitä muusta kuin unkarilaisesta ja kruununkullasta, joista edellisen metallipitoi-

suuden tuli olla 23 karaattia 6 grania ja jälkimäisen 21 karaattia 2 grania. Valettujen hopeakalujen hopean piti olla 13 luotia 2 kvintiniä ja taottujen 13 luotia 3 kvintiniä. Kultaseppä, joka oli pannut kaupungin ja oman leimansa ala-arvoiseen tuotteeseen, sai sakkoa 40 markkaa ja menetti tavaran. Sama rangaistus uhkasi kauppiasta, joka möi väärillä kivillä kaunisteltuja kultasormuksia tai muita koristeita. Tätä valvojan tointa jatkettiin edelleen ensimmäisen tarkastajan kuoltua.

Turussa oli oppiaika kultasepän ammatissa 5 vuotta sekä sen edellä käypä koe-aika kolme kuukautta. Sällin tuli vaeltaa kolme vuotta sekä sitten palvella kahdella mestarilla samassa kaupungissa 3 vuotta sekä olla verstaan johtajana. Mestariksi pyrkivän tuli valmistaa mestarinäyte kolmen kuukauden ajalla ammattivanhimman verstaassa. Mestarinäytteenä oli koristeltu juomamalja, emaljoitu kivillä koristeltu kultasormus sekä sinetti, jossa oli vaakuna ja kypäri. Mestarimaksuina suoritettiin 20 taalaria kirstuun ja 10 taalaria nautittavaksi. Kun mestarinäytteiden kalleudesta valitettiin alituisesti, myönnettiin siinä helpotuksia. Niinpä tuli Turussa tavaksi valmistaa kolmijalkainen hopeakannu, jonka kansi oli taottua koristetyötä. Sellaisia oli helpompi saada kaupaksi. Kultaseppämestarin leski sai harjoittaa liikettä 2 vuotta. Varsinaisia kokouksia oli Turun kultasepillä 4 vuodessa.

Jos vertaamme nykyaikaisiin työvoimiin niitä työvoimia, mitä ammattikuntien aikana käytettiin kultasepän ammattiin, huomaamme että kulta- ja hopeakalujen tarve oli silloin paljo suurempi kuin myöhemmin. Silloin ei vielä voitu sijoittaa rahoja tuottaviin liikeyrityksiin eikä arvopapereihin, vaan mahdolliset säästöt talletettiin kirstun pohjalle tai muutettiin kulta- ja hopeakaluiksi, joita säilytettiin sukupolvesta toiseen huomattavana perinnön osana. Vakuuksien tarjouksina mainitaan Turun raastuvanoikeuden pöytäkirjoissa alituisesti hopeavöitä, kannuja, ketjuja, lusikoita, kultasormuksia j.n.e. Ja samoja tavaroita ilmestyi runsaasti vaatimattomienkin pesien pesänkirjoituksissa. Tämä selvittääkin sen seikan, että jo pari kolme vuosisataa sitten oli silloisessa pienessä Turussa jotenkin sama määrä kultaseppiä kuin meidän aikanamme. V. 1571 niitä oli ainakin 5, vuosina 1587—1617 on hautausluettelossa mainittu ainakin 8 kultaseppiä, v. 1609 niitä oli kaupungissa 4, v. 1625 6, v. 1633 7, v. 1637 3, v. 1683 6. Sitten luku aleni Ruotsiin

muuttamisen vuoksi silloisen sodan tähden. V. 1713 oli kaupungissa ainoastaan 3 kultaseppää.

Suutarien ammattikunta Turussa perustettiin v. 1624, kun eräät sen ammatin harjoittajat olivat valittaneet siitä epäjärjestyksestä, sorrosta ja vahingosta, minkä alaiseksi ammatti oli joutunut, sekä pyytäneet apua tämän epäkohdan korjaamiseksi. Maistraatti suostui ehdotettuun keinoon, ammattikunnan perustamiseen, ja määräsi asian jouduttamiseksi heti vanhimmaksi erään anomuksen laatijoista sekä erään raatimiehen apulaiseksi. Mutta ammattikunnan säännöt vahvistettiin vasta v. 1629. Niissä määrättiin, että varsinaisia kokouksia oli 4 vuodessa. Ammattikuntaan otettujen mestarien luku ei saanut olla suurempi kuin 20, eikä kellään mestarilla saanut olla verstaassaan useampaa kuin 3 tuolia. Mestarin leski sai harjoittaa liikettä kolme vuotta miehensä kuoleman jälkeen ja tuli hänen maksaa vanhimman ja apulaisen määräämälle työpajaa johtavalle sällille 6 markkaa palkkaa ja 4 äyriä juomarahoja viikossa. Mestarinäytteeksi tuli valmistaa hyvä härän vuota, jossa ei saanut olla mitään vikaa. Vuodasta oli vanhimman verstaassa ja hänen läsnäollessaan leikattava 4 erilaista jalkineparia. Jokaisesta huomastusta virheestä oli 1 markka sakkoa. Mestarimaksuina suoritti, paitsi päivällistä ja oluttynnyriä, mestarin poika ja vävy kirstuun 40, kotimainen sälli 60 ja ulkomaalainen 80 markkaa, sekä sen lisäksi yhden markan vanhimmalle ja kullekin apulaiselle, 2 notariolle ja 3 mk köyhäinlaatikkoon. Koetusaika oli kotimaiselle miehelle 1 ja ulkomaalaiselle 2 vuotta. Sällin viikkopalkka oli 1--2 markkaa, riippuen työn laadusta. Oppiaika oli 4 vuotta ja kirjoitusmaksu 1 taalari kirstuun ja 2 markkaa notariolle. Sälliksi kirjoittamisesta suoritettiin vanhimmalle ja apulaisille 1 taalari, kirjurille 2 ja kirstuun 3 markkaa. Sakot ammattikuntajärjestyksen rikkomisesta vaihtelivat 1--40 markkaan. Korkein sakko oli naimisiin menosta huonomaineisen naisen kanssa sekä ammattikunnan salaisten päätösten levittämisestä. Toverin pahoinpitelystä sekä muista törkeistä rikoksista „avoimen kirstun ääressä“ oli sakkoa 20, tottelemattomuudesta ammattioikeuden päätöstä vastaan 16, ennakkostosta ja laittomasta sällin suojelemisesta 12, patustelijan käyttämisestä 9 ja pienemmistä rikoksista kokoussääntöjä vastaan 4--8 markkaa. Lievin sakko, 1 markka oli kiroamisesta avoimen kirstun ääressä.

Kolmisenkymmentä vuotta jälkeenpäin pyysi Turun suutarien ammattikunta maistraatilta joitakin korjauksia artikloihinsa, jotka eräissä kohdissa olivat ajan oloon käyneet sopimattomiksi. Tämän johdosta vahvistettiin v. 1662 uudet säännöt tilapäisesti, kunnes kauan odotettu uusi yleinen ammattikuntajärjestys oli saatu.

Pääasialliset muutokset olivat seuraavat. Mestarien luvun määräsi pormestari ja raati vanhimman ja apulaisten kanssa. Mestarin leski sai harjoittaa liikettä niin kauan kuin halusi, mutta ilman oppipoikaa. Heti miehensä kuoleman jälkeen, mutta ei enää myöhemmin, sai hän valita kaupungin sällien joukosta työnjohtajan. Koeaika ennen mestarinäytteen suorittamista alennettiin ulkomaalaisilta vuodeksi ja mestarin pojilta sekä mestarin leskien ja tyttärien kihlatuilta puoleksi vuodeksi. Mestarinäytteenä tuli valmistaa pari ratsastussaappaita, pari tavallisia ja pari kahteen kertaan neulotuita kenkiä, pari miehen toiveita ja pari „kardivanikenkiä“, joiden tuli olla valmiit kolmessa päivässä. Virheellisestä työstä oli 14 markan sakko ja jokaiselta neljäntenä päivänä käytetyltä tunnilta 1 mk. Mestari maksu korotettiin muilta paitsi mestarin pojilta 80 markkaan. Vaellusaika oli samoin kuin oppiaikakin 4 vuotta. Sällin palkka oli 8 äyriä kengiltä ja 20 saappailta. Hänen tuli tehdä 8 paria viikossa. Mestari ei saanut ottaa uutta oppipoikaa, ennenkuin edellinen oli viimeistä vuotta opissa. Yleisön tarpeiden tyydyttämiseksi tuli jokaisella mestarilla olla lauvantaisin torilla myytävänä 4 paria jalkineita, jotka kaksi vanhimman valitsemaa tarkastajaa oli hyväksynyt.

Viranomaisille valitettiin suutareita vastaan useammin kuin ehkä mitään muita ammattilaisia vastaan. Usein väitettiin, etteivät suutarit voineet tyydyttää kuluttajain toiveita ja pitivät tuotteillaan kohtuuttoman korkeita hintoja. Alituisena riidan aiheena oli myöskin velvollisuus suorittaa työ tilaajan kotona. Tällä kysymyksellä oli suuri taloudellinen merkitys, joten porvaristo vaati sitä yhtä innokkaasti, kun mestarit sitä vastustivat. Sen lisäksi oli suutarien ammattikuntaa jo alunpitäen haittaamassa jonkunlainen kaksinaisuus. Toisaalla olivat täysin oppineet mestarit, toisaalla n.s. „suomalaiset suutarit“, jolla oli pienempi ammattitaito, joten he tekivätkin vain yksinkertaisempia töitä ja neuloivat porvarien kotona. Tukholmassa tämä kaksinaisuus synnytti kaksi eri ammattikuntaa, suutarien ja korjaa-

jien, mutta Turussa mestarit hyväksyivät joukkoonsa „suomalaiset suutaritkin“, jotka lienevät olleet toisen ammattivanhiman erityisen valvonnan alaisia. Mutta v. 1638 ja 1641 saivat mestarit maaherran säätämään, etteivät porvarit saaneet käyttää suutareita työhön kotonaan. Täten „suomalaisten suutarien“ oli pakko joko luopua ammatistaan tai elättää itseään laittomasti. Tämä muutos oli tehty vastoin maistraatin vastalauseita ja siitä tuli alituinen tyytymättömyyden lähde, kun se vaikeutti halvan tavaran saantia, ja kun suutarit eivät mielellään käyttäneet muita kuin omia valmistamiaan nahkoja. Vasta v. 1692 saatiin tässä suhteessa jonkunlainen parannus aikaan, kun ammattikunnan täytyi maistraatin esityksestä asettaa kaupungin jokaiseen kortteliin kaksi „pikisaumasuutaria“. Rangais-
tukseksi vastahakoisuudestaan oli ammattikunta saanut niskoilleen joukon patustelijoita, suomalaisten suutarien seuraajina.

V. 1648 vahvisti Turun kaupungin maistraatti suutarinsällien kiltan säännöt. Niissä sanotaan, että tähän toimeen oli ryhtytty mestarien pyynnöstä ja sällien suostumuksella, jotta tulisi loppu niistä epäkohdista, mitkä tässä suhteessa jo kauan oli ollut vallalla. Sällivanhiman ja kirstumestarin johdolla tuli sällien kokoontua varsinaisiin kokouksiin pääsiäisen ja mikonpäivän aikaan, sekä pitää krouvipäivää kerran kuukaudessa. Kokous alettiin klo 3. Laittomasta poissaolosta maksettiin sakkoa 2 mk kirstuun ja 4 äyriä köyhäinlaatikkoon, krouvipäiviltä poissaolosta 4 ja 1 äyri. Kiltaan kirjoittamisesta maksoivat mestarien pojat 2 mk kirstuun ja 4 äyriä kirjurille, muut sällit taalarin kirstuun, 4 äyriä köyhäinlaatikkoon ja markan kirjurille. Krouvipäivinä maksoivat sällit äyrin kirstuun ja 4 äyriä nautittavaksi. Sopimaton puhuminen avoimen kirstun ääressä maksoi 2 mk, toverin kunnian loukkaaminen 6 mk, veitsen paljastaminen 3 mk kirstuun ja 1 mk köyhäinkassaan, ulkona vietetty yö 6 ja 2 äyriä, liian varhainen poistuminen palveluksesta 4 ja 2 mk. Sällin palkka riippui keskinäisestä sopimuksesta. Jos riita syntyi, ratkaisi sen ensi kädessä sällivanhin, ja ellei hän onnistunut, mestarien ammattikunta.

Seppien ammattikunnan perustamisvuodesta Turussa ei ole tarkkaa tietoa. Se otaksutaan perustetun v. 1623. Ainakin v. 1625 mainitaan ammattikunta jo täysin järjestettynä, vaikka maistraatti vahvisti sille omat säännöt vasta v. 1633. Niiden mukaan kuului ammattikuntaan ei ainoastaan kalusepät, jotka

alkujaan muodostivat seppien ammattikunnan, vaan myöskin pyssy- ja pistoolisevät, kannusten tekijät, kellosepät, miekkojen kiilloittajat ja karkeasevät. Vaikka siitä ei säännöissä erikseen mainittu, otettiin ammattikuntaan myöskin puukkoseppiä, kupariseppiä ja padan valajia. Siten oli tämä ammattikunta monipuolisin Turussa.

Mutta nämä eri ammatit pysyivät kuitenkin yhdessä vain vuoteen 1689, jolloin kalusevät ilmoittivat maistraatille olevansa kyllin voimakkaita perustamaan oman ammattikunnan. Muut ammattikunnassa olevat voisivat silloin liittyä Turun yleiskiltaan. Maistraatti suostuikin tähän, ja velvoitti sakon uhalla jällelle jääneet kuulumaan yleiskiltaan, kunnes heistäkin joku tai jotkut ammatit kykenisivät perustamaan oman ammattikunnan. Nämä ulostyönnetyt valittivat asiasta, mutta päätös pysyi voimassa, eikä heidän sallittu yhdistyneinäkään perustaa erityistä ammattikuntaa lain ja asetusten vastaisena. Pistoolintekijät pääsivät kuitenkin myöhemmin kaluseppien yhteyteen. 1770-luvulla muodostivat karkeasevätkin oman ammattikunnan, sekä sittemmin myöskin kuparisevät ja miekkojen kiilloittajat. V:n 1637 käsityöläisluettelossa mainitaan seppämestareita Turussa 16 sekä lisäksi 2 pistooliseppää, 1 kupariseppiä ja 1 miekankiilloittaja. V. 1679 kuului seppien ammattikuntaan 8 kaluseppää, 3 miekankiilloittajaa, 3 kannusten tekijää, yksi pistooli- ja 1 puukkoseppi. Ja eron tapahtuessa 10 vuotta myöhemmin oli ammattikunnassa 9 kaluseppää, 2 kannusten tekijää, 2 pistooliseppää, 1 puukkoseppiä ja 1 kengittäjä. Kaluseppien ammattikunnassa oli aluksi 8 mestaria, v. 1700 6 ja v. 1713, jolloin isonvihan ja Turun valloittamisen aiheuttama pako Tukholmaan alkoi ja ammattikirstu papereineen sekä arvoesineineen vietiin Tukholmaan, ainoastaan 3.

Ammattikunnan neljänneskokoukset pidettiin pääsiäisen, juhannuksen, mikonpäivän ja joulun aikaan sekä niiden lisäksi vuosikokous vapunpäivänä. Mutta näitä määräyksiä ei liene koskaan tarkkaan noudatettu. V. 1702 oli ainoastaan yksi kokous, ja silloin ehdotettiin, että ne rajoitettaisiin kahteen, mutta entinen päätös jäi muodollisesti voimaan. Neljännesmaksut olivat yhteisessä ammattikunnassa ennen eroa 6 äyriä kuparissa, kaluseppien 12 äyriä. Suurin osa näistä meni „nautittavaksi“. V. 1683 maksoivat sepät vanhimmalle huoneen vuokraa 5 taalaria hopeassa, kalusevät aluksi 10 taal. kuparissa, mikä alennettiin

v. 1694 6 taalariin. Ammattikunnan kalustoluettelossa mainitaan v. 1679 paitsi rahoja ja pantteja, tinainen tervetuliaismalja, johon oli liitetty 7 hopeakilpeä, 1 hopealippu ja 1 tukaatin raha, sekä 2 tinatuoppia, 1 kuparikannu, köyhäinlaatikko kuparista, 2 paari-vaatetta ja sinetti.

Seppien sällien kilta mainitaan ensi kerran v. 1680, mutta se toimi jo paljoa aikaisemmin. Siitä on säilynyt ainoastaan vähän tietoja. Kokouksia lienee pidetty kerran kuukaudessa ja virkamiehet vaihtelivat usein. Elämä näyttää olleen vallatonta, päättäen siitä että heidät kiellettiin v. 1691 kokoontumasta sunnuntaisin, koska oli sattunut epäjärjestyttä näiden kokousten johdosta.

Vaikka useampia ammatteja olikin yhdistynyt samaan ammattikuntaan, oli työnjako eri ammattien välillä sangen ankara. Ja keskinäinen kateus synnyttikin alituisesti valituksia ja riitoja toisen ammattiin sekaantumisesta. Kalusepät pyrkivät sekaantumiaan kannuksentekijäin sekä kello- ja karkeaseppien toimiin ja päinvastoin. Riitoja vaikeutti se seikka, etteivät eri ammattien rajat olleet läheskään selvillä, joten niiden ratkaisu ulottui usein aivan yksityiskohtiin saakka. Kun karkeasepät valittivat v. 1678 maistraatille, että kalusepät valmistivat myöskin kareteja ja muita kärryjä, vastasivat nämä, etteivät mainitut työt suinkaan voineet kuulua karkeasepän ammattiin, joka ei saanut pitää pajassaan ollenkaan viilapenkkiä eikä käyttää muuta kuin karkeaa viilaa. Pari vuotta myöhemmin julisti ammattioikeus, että kengittäjälle eli karkeasepälle kuului paitsi hevosenkenkien ja naulojen tekoa, kärryjen alla oleva karkea työ, pyörät, akselit j.n.e., mutta kärrykorien raudoitus ei kuulunut kengittäjille eli karkeasepille, vaan kalusepille. Myöhemmät karkea- ja kaluseppien väliset riidat toivat julki rajojen epäselvyyden uudelleen. Ja kun näiden välille syntyi v. 1746 sovinto, säädettiin että kaluseppien alaan kuului kaikenlaiset tinatut ja tinaamattomat lukot, avaimet, saranat, kaappien, kirstujen ja ikkunain raudat, uuninpellit, ruuvit, tapit, jotavastoin karkeasepille kuului ajopelien raudoittaminen, kengitys j.n.e. Kummatkin saivat tilauksen mukaan takoa muurin ankkureita, padanjalkoja, kankia sekä laivan rautoja, „kuten tapana on ennenkin ollut“. Asesevät pitivät pahana ammattioikeuksiensa loukkauksena sitä, että hallitus velvoitti sodan puhjetessa v. 1700 kaikki sepät takomaan sotajoukossa tarvittavia tavaroita.

Alituista kiusaa oli seppämestareilla myöskin patustelijoista sekä ulkoa tuoduista tavaroista. Milloin valitettiin, että torilla myytiin Ruotsista tuotuja kattiloita, milloin siitä, että sotaväen tarpeeksi oli ostettu pistooleita Ruotsista. Pietari Brahe ratkaisi erään aseseppien valituksen siten, että kauppiaat saivat myydä ainoastaan hienoja ja kallisarvoisia Ruotsista tuotuja aseita. V. 1675 koetti seppien ammattikunta estää kaikkien kirveiden, veitsien, kirstujen y.m. tuonnin maalta kaupunkiin, mutta sille vastattiin, että maalaisilla oli oikeus myydä sellaisia tavaroita markkinoilla, mutta jos se muulloin tapahtui, voi ammattikunta takavarikoida tavarat.

Oppiaika seppien eri ammateissa oli yleensä 4 vuotta. Mestari sai pitää kaksi oppipoikaa, kun ne eivät olleet samana vuonna otetut. Vaikka v:n 1669 ammattikuntajärjestys oli lakauttanut sällivaelluksen, vaati seppien ammattikunta käytännössä 4 vaellusvuotta, josta kuitenkin voitiin myöntää poikkeuksia. Mestarinäytteenä tuli kalusepän valmistaa mutkallinen oven lukko, jonka avaimessa oli mutkikkaita leikkauksia. Pyssysepän tuli valmistaa haulipyssy sekä pari kirkkaita pistooleita, kellosepän taidokas kellolaite, miekantekijän kullattu miekkailusapeli, hopeoitu lyömämiekka ja kullattu tikari. Karkeasepän eli kengittäjän tuli valmistaa hevosenkenkä, rautalapio sekä kirves, kaikki määrätyn painoisia, vaikka rautaa ei saanut punnita, vaan ottaa silmäkaupalla. Ellei paino ollut oikea, hylättiin näyte. Sen lisäksi oli näytteelle määrätty eri suoritus aika. Näyte oli suoritettava joko ammattivanhimman tai valvomaan määrätyn mestarin pajassa, joille sällin tuli tarjota ruokaa ja olutta. Ellei työ ollut aikoinaan valmis, oli sakko tynnyri olutta. Näytteessä huomattava virheestä oli sakko 3 mk. Näytteiden suoritusajassa samoin kuin niiden laadussa myönnettiin kuitenkin paljon poikkeuksia ja huojennuksia. Mestarimaksuna suoritettiin, paitsi ateriala, 48 mk. Jos karkeasepän näyte hylättiin, sakotettiin häntä 80 mk. Mestarin lapsille ja leskille oli näissäkin asioissa määrättyt etuoikeudet.

Turun räätälien ammattikunta perustettiin v. 1625. Oppiaika oli tavallisesti 3 vuotta, mutta voitiin jatkaa viiteenkin vuoteen, ellei oppipojalla ollut varaa maksaa oppirahaa, noin 30—40 taalaria kuparissa. Ulkomaalaisen sällin tuli työskennellä paikkakunnalla 2 ja kotimaisen 1 vuosi ennen kuin hän sai pyrkiä mestariksi. Sällin viikkopalkka oli 6—12 äyriä. Paikkaustyöstä

5 äyriä, jolloin sällin tuli olla verstaassa klo 5 aamulla—8:aan illalla. Mestarinäytteinä oli 4 vaatekappaletta. V. 1691 määrättiin erään sällin mestarinäytteeksi parkkuminen miehen kappi, verkatakki, housut, naisen nuttu ja pellavasukat, toiselle taas papinkappi, miehen takki, nahkahousut, naisen nuttu ja 4 paria sukkaa. Leikkaus oli toimitettava milloin koko ammattikunnan, milloin valvojamestarien läsnäollessa. Valmistusaika oli 1—5 viikkoa. Mestarimaksuna oli ateria, tynnyri olutta sekä ulkomaalaiselta 20, kotimaiselta 15 ja mestarin pojalta 10 taalaria. Mestareita oli ammattikunnassa vaihdellen aina 25 saakka. Kokouksia oli alussa 2, sittemmin 4 vuodessa. Jäsenten lukuisuudesta huolimatta eivät kirstun rahat nousseet yli parin sadan taalarin. Kirstun arvoesineistä mainitaan hopeainen, Turun historiallisessa museossa säilytettävä tervetuliaismalja hopealippuineen ja hopeainen valtikka sekä kolme koristettua hopeatuoppia. — Räättälien sälliyhdistys mainitaan jo v. 1648. Kokoukset pidettiin toisena pääsiäis-, juhannus- ja mikonpäivänä sekä toisena joulupäivänä, krouvipäivää kerran kuukaudessa. Kiltalla oli paitsi kirstua, sinetti sekä kullattu tervetuliaismalja, josta oli maksettu 200 taalaria kuparia, toinen englantilaisesta tinasta, 31 taalaria sekä yksi 32 luodin painoinen hopeasta.

Puuseppien, maalarien ja lasimestarien ammattikunta perustettiin v. 1633. Oppilasmaksu oli 4 mk kirstuun ja 2 kirjurille, oppiaika 4 vuotta. Jos oppipoika karkasi, tuli takuumiesten suorittaa 40 markkaa kirstuun ja sama summa mestarille. Puusepänsällin mestarinäytteenä oli ulosvedettävä ja kokoon lykättävä pöytä, lautapeli ja kirstu, maalarin sällillä joko „maisema tai historia“ vanhimman määräyksen mukaan. Epäonnistuneen näytteen sai uudistaa 40 mk maksusta. Lasimestarin sälliltä vaadittiin ikkuna, jossa oli 33 kuusikulmaista ruutua sekä 8 kulmainen lyhty huippuineen. Ruutujen muuttamisesta 4—3 j.n.e. kulmaiseksi pantiin toimeen suullinen kuulustelu ja vääristä vastauksista sakotettiin. Luvattomasta avustamisesta oli sakko 40 mk. Mestarimaksu oli mestarin pojalta 40, muilta 60 mk. Naimisissa-olo mestarin lesken tai tyttären kanssa alensi maksun mestarin pojalta puoleen tynnyriin olutta, muilta 30 markkaan.

Mainitut ammatit kuuluivat puoli vuosisataa samaan ammattikuntaan. Vasta v. 1685 erosivat siitä puusepät, „koska mestarien luku oli 10, eivätkä sällit sopineet toisten ammattien

sällien kanssa“. Itsenäinen sorvarien ammattikunta syntyi v. 1738, lasimestarien v. 1782 ja maalarien v. 1784. Tynnyrintekijäin ammattikuntaa mainitaan ensi kerran v. 1637.

Puusepän ammatin erityisalana oli kuvanveistäjien ja puunleikkaajain ammatit. Kuvanveistäjä ei katsonut arvoaan alentavaksi työskennellä tarpeen vaatiessa puuseppänä. Ja samoin lukeutuivat konterfejarit eli muotokuvamaalarit maalareihin, ja tämä ammatti mainitaankin v. 1633 nimenomaan maalarien ammattikuntaan kuuluvaksi. Sama taiteilija, joka maalasi öljyvärillä aateliston, professorien ja muiden mahtimiesten muotokuvia, ei katsonut arvoaan alentavaksi maalata huonekaluja jonkun porvarin kotona. Ja taiteilija, jonka maalaamia raamatullisia tauluja oli kirkon seinillä, tavattiin kyllä maalaamassa saman kirkon penkkejä. Muotokuvien veistäminen sitävastoin oli ulkomaista taidetta. Kaikki Turun tuomiokirkon vanhimmat kuvapatsaat ovat poikkeuksetta ulkomaalaista työtä.

Puunleikkauksen läheinen naapuri oli kuvalaattojen kaivertajain ammatti. Ensimmäinen vakituinen yliopiston palveluksessa oleva kaivertaja otettiin virkaan v. 1678 ja hän sai palkaksi 2 tynnyriä viljaa. Kymmenkunta vuotta myöhemmin hän siirtyi pois, nähtävästi Viipuriin silloin perustettuun kirjapainoon. Hänen tointansa jatkettiin säännöllisesti.

Muurarien ammattikunta ja savenvalajat. Turun muurarien ammattikunta perustettiin v. 1637. Siihen kuului jo alussa 12 jäsentä, mutta v. 1680 oli niitä 10 ja v. 1696 vain 9. Erityinen mestari oli tavallisesti tuomiokirkon ja samoin yliopiston palveluksessa. Mestarinäytteenä tuli sällin esittää kaksikerroksisen kivitalon piirustukset ja kustannusarvio. Muurarien ammattikuntaan luettiin myöskin rakennusmestarit, vaikka he rakennuttivatkin vain puutaloja. Muurarien yhteydessä mainitaan usein myöskin savenvalajat, jotka saivat oman ammattikunnan maistraatin esityksestä v. 1738. Se uudistettiin v. 1865.

Pellavankutojain ammattikunta lienee perustettu Turkuun 1640-luvulla, sen jälkeen kun Pietari Brahe ja hallitus olivat tehneet voitavansa tämän ammatin kohottamiseksi. Sälleillä oli oma kiltansa v. 1691.

Turkkurien ammattikunta perustettiin vasta v. 1675, vaikka kaupungissa oli sitä ennen aina edelliseltä vuosisadalta alkaen vallalla melkoisen vilkas tämän ammatin harjoittaminen, kuten näkyy ulosvientiluetteloista. Ensimmäinen ammattikunta lienee

kuitenkin joutunut rappiolle, koska se uudistettiin maaherran luvalla v. 1700. Ammattikunta valitti alituisen ja haikeasti vierasta kilpailua, mutta huonolla menestyksellä. *Satulamaakari*en ammattikunta perustettiin Turkuun vasta v. 1762.

Kirjansitoja oli yliopiston vuoksi jo aikaiseen kaupungissa, mutta mestarit olivat vastahakoisia muodostamaan ammattikuntaa. Maistraatti oli esittänyt sitä jo v. 1690, jolloin kaupungissa oli tarpeellinen luku mestareita, ja luvannut samat edut kuin Tukholman ammattikunnalla oli, mutta asia raukesi. Sitten laati kauppakollegio maistraatin esityksestä v. 1738 säännöt Turun kirjansitojain ammattikunnalle. Mutta mestarit vastustivat yhä, kunnes heidän täytyi taipua muodostamaan oma ammattikunta v. 1775. — Ammattikuntaan pääsemisen ehtona oli m.m. evankelinen usko. Oppiaika oli 4 vuotta, jos oppipojalla oli omat vaatteet ja jalkineet, muussa tapauksessa 6 vuotta. Sällin tuli vaeltaa ainakin vuosi ja olla 2 vuotta verssaan johtajana siinä kaupungissa, missä hän pyrki mestariksi, ennen kuin hän sai suorittaa mestarinäytteensä. Mestarinäytteeksi oli määrätty suurikokoinen raamattu, reunat ja nahka kauniisti kullattu ja koristeilla, samoin Munsterin „Cosmographia“ sidottuna siannahkakansiin, reunat punaiset, kansissa haat, kaksi kirjaa paperia sisältävä kirja lautakansissa valkeaan vasikannahkaan, reunat viheriät, edelleen oktaavikoossa oleva paperikirja punaisessa atlassissa, reunat kullatut (lahja puhetta johtavalle pormestarille) sekä vihdoin samallinen mutta yksinkertaisempi kauniisti kullattu kirja (lahja apulaiselle). Tällaiset loistoteokset olivat kuitenkin käytännöllisessä elämässä harvinaisia. Ammattityössä näyttään asetetun suurin paino työn lujuudelle. Sen tuli kestää vuosisatoja. Ja siinä ovat ammattikunta-ajan mestarit onnistuneetkin, päättäen siltä ajalta säilyneistä teoksista, jotka tavallisimmin ovat sidotut joko vasikannahka- tai pergamenttikansiin. Mestari sai pitää palvelukseensa 3 sälliä ja 2 oppipoikaa. Sällin palkka oli 3 mk viikossa, työaika klo 5 aamulla 9 illalla.

Kirjansitoja oli samalla kirjain kustantaja ja kauppias. Tämä oikeus turvattiinkin ankaroilla kielloilla. Jos joku toi ulkomailta myytäväksi latinalaisia, saksalaisia tai ruotsalaisia kirjoja — paitsi kuvateoksia — sai hän 10 taalaria sakkoa ja menetti tavaran, jonka myyntiarvo jaettiin kaupungin, ammattikunnan ja vaivaisten kesken. V. 1667 kiellettiin kirjansitojat tuomasta

maahan ja myymästä „huonoja ja vaarallisia kirjoja“, joissa on tuomittavaa kerettäläisyyttä, loukkauksia vieraita kuninkaita, valtioita ja herrasväkeä vastaan tai myöskin paheellisia oppeja ja esimerkkejä, joista voi seurata paljon epäjärjestyttä ja pahaa. Määräyksen valvomiseksi tuli kirjansitojan antaa luettelo kirjoista Tukholmassa kuninkaallisen kirjaston hoitajalle ja muissa kaupungeissa piispoille ja tuomiokapituleille.

Turun yliopisto toi myöskin ensimmäisen kirjapainon Suomeen. Sen johtajaksi saatiin Örebrosta Petrus Valdus v. 1642. Palkkioksi hän sai vapaan huoneen, verovapauden, 100 hopeataalaria vuodessa sekä 6 markkaa arkilta. Tämä muutettiin sittemmin siten, että jos painos oli alle 200 arkkia, maksettiin arkilta 1 riikintaalari, mutta seuraavilta arkeilta vain kuparitaalari. Aluksi toimi kirjapaino vaikeissa oloissa. Kirjasimia oli niin vähän, että voitiin latoa ainoastaan puoli arkkia kerralla. Mutta Valdus toimi tarmokkaasti, joten kirjasimia oli hänen kuollessaan jo 54 leiviskää. Seuraavien johtajien aikana kirjapaino kuitenkin rappeutui. Piispa Gezelius vanhempi koetti käyttää virka-asemaansa sen kohottamiseksi, ja kun puheista ei ollut apua, uhkasi hän yliopiston konsistorion kokouksessa v. 1666 perustaa oman kirjapainon, elleivät asiat parane. Kaksi vuotta myöhemmin hän panikin uhkauksensa täytäntöön, perustaen omalla kustannuksellaan kirjapainon, jolla oli tärkeä merkitys Suomen sivistyselämässä. Tämä kirjapaino aiheutti myöskin ensimmäisen paperitehtaan Pohjan pitäjään. Se oli toimessa v:teen 1713, siis isoon vihaan saakka.

Messinginvalajien ammattikunta perustettiin Turkuun v. 1792. Mestarinäytteenä oli kullatut piirongin koristeet ja pari kynttiläjalkoja. *Vaununtekijäin* ammattikunnan säännöt vahvistettiin v. 1778 ja leipurien v. 1770. *Hatuntekijäin* ammattikunta syntyi maistraatin pakotuksesta vasta v. 1779, vaikka ammattilaisia oli tarpeellinen määrä jo v. 1626. Mestarinäytteenä oli koko- ja puoli-kastorihattu sekä villahattu. Kuparisepillä, nahkureilla, miekankiilloittajilla ja sokerileipureilla oli myöskin omat ammattikunnat. Sen lisäksi oli Turussa kuten mainittu joukko käsi-työläisiä, jotka eivät jaksaneet perustaa omaa ammattikuntaa, vaan kuuluivat Tukholman asianomaisiin ammattikuntiin. Sellaisina mainitaan hansikkaantekijät, jotka valmistivat myöskin miikan kantimia, peruukkimaakarit, tinanvalajat, napintekijät, neulamaakarit j.n.e.

Turun jälkeen lähinnä vanhimmassa Suomen kaupungissa *Porissa* (perustettu v. 1365 Ulvilan nimellä ja muutettu v. 1558 lähemmäs joen suuta, saaden nykyisen nimensä) oli ammattikuntalaitoksen lakkauttamisen aikaan eli 1860-luvulla 11 ammattikuntaa, nimittäin kultaseppien, suutarien (perustettu v. 1760), räätälien, seppien, puuseppien (1764), hatuntekijäin, nahkurien, sorvarien (1795), kupariseppien, savenvalajien ja kakluunintekijäin ammattikunnat.

Ijältään sitä seuraavassa, mutta pieneksi jääneessä *Porvoon* kaupungissa oli samaan aikaan puuseppien (1824), nahkurien (1831), hatuntekijäin, suutarien ja vaununtekijäin ammattikunnat.

Viipurissakin lienevät ensimmäiset käsityöläiset esiintyneet linnanherrojen alustalaisina. Mutta asukasmäärän kasvaessa käsityöläisluokka irtautui linnasta ja siitä syntyi erityinen porvariluokka kaupungissa. Lukuisimpana ja vanhimpana ammattina lienee Viipurissa ollut J. W. Ruuthin Viipurin kaupungin historian mukaan suutarien ammatti. Ainakin yksi niistä mainitaan nimeltään jo v. 1425. Keskiajan lopulla oli kaupungissa 4 tai 5 tämän ammatin harjoittajaa, mutta se lienee ollut liikaa, koska vuonna 1545 julaistussa Kustaa Vaasan ordinan-tiassa määrättiin suutarien luku Viipurissa vain kolmeksi. — Räätälien ammatti lienee samoin ollut kaupungissa vanha, vaikka siitä ei mainita ennen kuin keskiajan lopulla. V. 1590 niitä oli Viipurissa 4. Samoin olivat kannunvalajien ja ruukun-tekijäin ammatit edustettuina, koska heidän tuotteitaan, tina-astioita varakasten ja savisia köyhien pöydällä, tarvittiin yleisesti. Muista ammateista mainitaan tämän ajan asiakirjoissa kirvesmiehiä 12, seppiä 5, muurareita 6, kupariseppiä 4, satula-seppiä 3, tynnyrintekijöitä 4, nahkureita 2 ja puuseppiä 1. Ruokatavaran hankkijoina piti kaupungissa myöskin olla 3 teurastajaa ja 2 leipuria, jotka saivat ottaa kolmannen osan voitokseen. Tärkeitä olivat myöskin „vetäjien“ ja kalastajien ammatit. Edellisten tuli kantaa suoloja y.m. tavaroita laivoista, jälkimäisten hankkia kaupungissa tarvittavat kalavarat. He muodostivat jo varhain erityisen joukon „nuottakuninkaan“ johdolla. Edellisiä oli Viipurissa 1540-luvulla 12 ja kalastajia 60. Kultasepillä oli yleensä suuremmat oikeudet kuin muilla ammattilaisilla, koska heitä samalla pidettiin myöskin kauppa-

miehinä. Sellaisina heitä mainitaan keskiajalla Viipurissakin, jossa eräs kultaseppä oli jo 1480-luvulla kaupungin pormestarina.

Keskiajan lopulla lienee Viipurissa ollut, paitsi kalastajia ja kantajia, noin 30 käsityöläistä. Luku ei ole keskiajan oloissa pieneksi katsottava. Sillä koko kaupungin asukasluku keskiajalla ei kaupungin paraammillaankaan ollessa liene päässyt yli 2 000. Ja silloisten sotien aikana se oli paljokaan pienempi. Sodista riippui myöskin käsityöläisten luku. Se tosin kohosi 15- ja 16-sataluvun vaihteessa noin 60—70 henkeen, mutta supistui taas niin, että niistä oli suoranainen puute, päättäen siitä, että Kustaa II Adolf käski niitä erityisesti hankkia kaupunkiin. Ammattikuntalaitos ei vielä ollut saanut suurempaa menestystä, vaikka virallisesti määrättyt palkkataksat, joiden johdosta usein aiheutui rettelöitä tai työstä kieltäytymisiä (10 suutaria v. 1573 ja 7 kirvesmiestä v. 1574 pakotettiin sakoilla työhön) valmistivat alaa ammattikuntalaitokselle.

Vasta merkantiilijärjestelmän aikana alkoivat käsityöt Viipurissa päästä kukoistukseensa. Silloinhan ne yleensä muualakin nauttivat hallituksen hellää huolenpitoa, ja Viipurissakin kehoitettiin tuon tuostakin raatia edistämään niitä kaikin tavoin, ja pormestarien valtakirjoissakin teroitettiin mieliin näiden virkamiesten velvollisuutta perustaa hyödyllisiä ammatteja kaupunkiin. Kauppapormestarin tuli varsinkin huolehtia teollisuuden ja käsityön eduista.

Ja näistä toimenpiteistä näyttää olleen tuloksiakin. Käsityöläisten luku lisääntyi niin nopeasti, että jo v. 1642 sanotaan, että muukalaisia käsityöläisiä tuli kaupunkiin niin paljon, että kohta oli erityinen saksalainen seurakunta perustettava heitä varten. Kauppapormestarin tuli tämän muukalaistulvan johdosta pitää myöskin huolta siitä, että mainitut ammattilaiset „ottivat oppiinsa meidän ruotsalaisen ja suomalaisen kansallisuuden lapsia ja rehellisesti opettivat heille käsityötä“. 1600-luvun keskipaikoilla oli Viipurissa ainakin puuseppien (säännöt v. 1668), suutarien, räätälien, seppien, palttinankutojain, taidesorvarien ja väkipyöräntekijäin ammattikunnat, joiden lisäksi turkkurit, nahkurit ja tynnyrintekijät lienevät samaan aikaan järjestyneet omaksi ammattikunnaksi. Kultaseppien ammattikuntaa sitävastoin mainitaan vasta v. 1701. Kaikkiaan oli kaupungissa siis tähän aikaan kymmenkunta täydellisesti järjestettyä ammattikuntaa.

Ellei jossakin ammatissa ollut 3—4 mestaria kaupungissa, jolloin he saivat perustaa oman ammattikunnan, tuli sellaisten ammatinharjoittajain — niinpä säämiskä- ja karduaanimaakarien, kupariseppien, lasinleikkaajien, maalarien, hatuntekijäin, satulaseppien, napintekijäin, parturien, kirjansitojain, hihnanleikkaajain, muurarien j.n.e. yhtyä ammattikuntajärjestyksen mukaan ammattikuntaan toisessa kaupungissa, missä sellainen oli järjestetty. Viipurissa julistettiinkin joitakin ammatin harjoittajia „markkamestareiksi“ eli „patustelijoiksi“, kunnes olivat todistaneet olevansa joko Tukholman tai jonkun muun kaupungin vastaavan ammattikunnan jäseniä. Viipurin ammattikuntaan taas kuului käsityöläisiä muista kaupungeista, joissa ei vastaavia ammattikuntia ollut. Niinpä Lappeenrannan palttinankutojat kuuluivat Viipurin kankurikuntaan.

V:n 1669 ammattikuntajärjestyksen mukaan tuli ammattikuntien ja käsityöläisten olla maistraatin ja ammattipormestarin, sittemmin kauppapormestarin valvonnan alla. Tämä holhous-tila ei tietysti miellyttänyt käsityöläisiä. Niinpä Viipurissa eräs suutarien vanhin v. 1670 „paiskasi ammattikunnan kirstun kiinni ammattipormestarin ja raatimiehen silmien edessä, kävellen lattialla ja siten halveksien heitä“. Ja v. 1675 eräs tynnyrintekijämestari „käytti heistä kovia sanoja“. Mutta rangaistuksetkin olivat ankarat. Edellinen pääsi 40 hopeamarkan sakolla, mutta jälkimäinen pantiin laivastosotamieheksi ja hukkuu.

Ankarasti kohtelivat Viipurin ammattikuntien jäsenet puolestaan taas niitä, jotka luvatta sekaantuivat heidän ammatteihinsa. Nurkkamestarit eli patustelijat olivat melkein suojaattomia. V. 1639 muutamat puusepät kadulla pieksivät sangen pahasti erään linnanpuusepän, joka kantoi paria ikkunankehystä. Ja v. 1662 turkkurit hätyyttivät kahta naista, jotka elättivät itseään pienillä turkkurintöillä, ja ottivat heiltä takavarikkoon joukon nahkoja. Saman tapaisia esimerkkejä on paljonkin. Ja samoin on runsaasti esimerkkejä ammattikuntien välisistä pikkumaisista riidoista. V. 1679 syytti eräs kupariseppä muuatta kaluseppää toisen ammattiin sekautumisesta, koska hän oli tehnyt raatihuoneen katolle kuparisen tuuliviirin ja nupin. Räättäleitä syytettiin v. 1651 siitä, että olivat myyneet silkkirihmaa ja nauhaa, mikä oli kauppiasten oikeus, j.n.e.

Paitsi sitä, että käsityöläiset täten koettivat Viipurissakin päästä kaikesta kilpailusta, olivat he hankkineet ammalleen

myöskin erityisiä suojeluskirjeitä. Niinpä karduanimaakarit v. 1650 kiellon, ettei pukin nahkoja saatu viedä kaupungista, hatuntekijät v. 1668 määräyksen korotetuista tullimaksuista ulkomaisille hatuille, tynnyrintekijät v. 1672 kiellon, ettei Lübeckistä saanut tuoda tynnyreitä, j.n.e. Usein esiintyi valituksia käsityöläisten huonosta työstä ja kalliista hinnoista. Varsinkin suutareita syytettiin siitä, että vaikka kaupungissa oli nahka halvempaa kuin muualla, olivat jalkineet lähes puolta kalliimpia kuin toisissa kaupungeissa. Ja sen vuoksi kutsuttiinkin Saksasta kerran suutari ja 2 sälliä kaupunkiin. — Vielä rumempi syytös tehtiin tynnyrintekijöitä vastaan v. 1657, kun he olivat tehneet tynnyreitä niin määristä puista ja huonosti, että „ne hajosivat auringon paisteessa“. Mutta oli kaupungissa hyvässäkin maineessa olevia ammattilaisia. Näistä mainitaan erittäin eräs muurari, joka rakensi kivikartanon Sarvilahdella Creutzille, lasimestari, joka osasi polttaa kauniita vaakunoita ikkunanruutuihin, muutamat konterfejarit eli muotokuvamaalarit j.n.e.

Myöskin aksiisin alaiset elinkeinot, juomanpano, teurastaminen ja leipominen luettiin käsityöläisammatteihin. V. 1623 käskettiin asettaa kaupunkiin määrätyt juomanpanijat, kapakanpitäjät, lihakauppiat, teurastajat ja leipurit. Ei kukaan saanut kotitarpeiksikaan harjoittaa näitä ammatteja muualla kuin kaupungin yleisissä laitoksissa, jotta aksiisia voitiin valvoa. Tästä syntyi koko joukko hankaloita määräyksiä. Ei saanut panna tulta viinapannun alle, ennen kuin aksiisi oli suoritettu, ei viedä tippaakaan viinaa tai olutta kapakkaan, ennen kuin asianomaiset tarkastajat olivat sitä maistelleet ja määränneet hinnan. Teurastaminen oli suoritettava määräpäivinä, ja kello yksi tuli lihojen olla valmiina punnittavaksi ja arvioitavaksi, jota ennen niitä ei saanut viedä teurastushuoneelta. Eri leipurit valmistivat ruisleipää, toiset taas ainoastaan vehnäleipää. Jos nämä ammattilaiset eivät toimittaneet kaupungille tarpeellista määrää ammattinsa tuotteita, saivat he sakkoa, jopa eron toimestaan. Niinpä kerran kaupungin kaikki oluenpanijat saivat 40 markkaa sakkoa, koska olivat päästäneet oluen loppumaan, joten oli täytynyt ostaa kallista Lübeckin olutta sälleille, „joita harmitti juoda vettä“.

Yleisö joutuikin alituisesti rettelöihin kaikenlaisten aksiisiviranomaisten kanssa. V. 1650 syytettiin erästä luvattomasta

juomanpanosta, koska „hänen kotonaan aina juotiin, vaikka ei tiedetty hänen koskaan ostaneen olutta“. Rehtori Lakmannus sai sakkoa kotipoltosta, vaikka hän puolusti rikkomistaan sillä, ettei hän ollut saanut mistään sellaista tuotetta, „jota hänen luontonsa salli“. Rikokset viinanpolttomääräyksiä vastaan näyttävät olleenkin aivan yleisiä. Ja tarkasti valvottiin muitakin aksiisin alaisia elinkeinoja. V. 1670 ahdistettiin kolmea miestä siitä, että olivat yhdessä ostaneet naudan ja jakaneet lihat keskenään. Ja samana vuonna syytettiin kahta naista siitä, että olivat myyneet muutaman ruisleivän, voidakseen ostaa vähän kiiskiä ja hailia. Tällainen ankaruus ei kuitenkaan voinut käydä ajan oloon laatuun, joten siinä vähitellen tapahtui lievennyksiä.

Alhaisemmat elinkeinonharjoittajat, kuten kantajat, kalastajat, kuorma-ajurit, jotka olivat jo muodostaneet olonsa jossakin määrin ammattikuntaolojen mukaiseksi, sekä tervaräkärit ja pienkeittäjät luettiin myöskin ammatin harjoittajiin. V. 1640 kutsutaan vielä kalastajain päällikköä ennen mainitulla nuottakuninkaan nimellä, mutta v:sta 1650 oli hänkin jo „vanhin“. Ja aikakauden lopulla saivat kantajat sekä ajurit ammattivanhimpansa. Näille ammatin harjoittajille määräsi maistraatti taksat, joihin he kuitenkin usein olivat tyytymättömiä, asettuen vastustamaan määräyksiä. V. 1651 kieltäytyivät esim. kaikki kalastajat toimestaan, koska maistraatti oli entiseen tapaansa kieltänyt heitä myymästä kaloja muualla kuin Haakoninportilla ja määrännyt elävienkin kalojen kaupassa kappamitan käytäntöön. Samasta rikoksesta oli heidät jo kerran ennen tuomittu vuorokaudeksi jalkapuhun, jolloin heidän oli täytynyt alistua. Kun kantajat ja ajurit v. 1647 valittivat palkoista, määräsi oikeus, että he „saavat lähteä kaupungista, jolloin heidän tilalleen asetetaan merisotilaita“.

Käsityöläisten yleinen lukumäärä Viipurissa nousi vähitellen aina 1660-luvulle saakka, ollen silloin korkeimmillaan, mutta alkoi taas sen jälkeen aleta. V:n 1638 henkikirjan mukaan oli kaupungissa kaikkiaan 63 käsityöläistä, mutta neljä vuotta myöhemmin jo 84. 1650—60-luvulla lienee heitä ollut toistasataa. V. 1676, jolta on säilössä täydellinen luettelo, oli heitä vielä sadan paikoille. Räätäleitä oli 14, suutareita 13, seppiä 11, puuseppiä 10, muurareita 7, palttinankutojia 6, tynnyrintekijöitä 5 ja kultaseppiä 4. Kahdeksaa muuta ammattialaa edusti tätä

pienempi luku. Kapakoitsijoita ei luettelossa mainita luultavasti sen vuoksi, että kauppiaat olivat anastaneet viinan- ja oluemyynnin itselleen kuuluvana. — Alhaisempiin käsityöläisiin kuuluvia oli samana vuonna ajureita 38, tervaräkäreitä 20, kirvesmiehiä 16, kantajia 12, kalastajia 10 ja pienkeitäjiä 5.

Sen jälkeen seurasi suuri käsityöläisten luvun alentuminen, osaksi seurauksena silloisten tulipalojen tuhoista. V. 1677 oli kaupungissa ainoastaan yksi vanha satulaseppä, joten „satulat täytyi tuottaa Ruotsista tai Narvasta“. V. 1686 oli kaupungin vaikea saada kupariseppää, kun entinen kuoli, koska se oli hankittava aina Tornioista saakka. Ja seuraavana vuonna suutarit anoivat huojennusta maksuista, koska he eivät olleet „saaneet pitkään aikaan mitään työtä“. V. 1701 olikin kaupungissa ainoastaan 75 käsityöläistä, niillä 27 sälliä ja 20 oppipoikaa, joten luku oli vähennyt neljännestä osan.

Kun Viipuri oli v. 1710 antautunut venäläisille ja jäänyt heille Uudenkaupungin rauhassa v. 1721, muuttuivat käsityöläisten olot tätä seuranneella venäläisellä aikakaudella (1710—1812) sangen epäedullisiksi. Varsinaiset käsityöläiset kärsivät tavattomasti kilpailusta, jonka alaisiksi he joutuivat kaupungissa olevain lukuisain venäläisten taholta, jotka harjoittivat käsiteollisuutta maksamatta ulostekoja ja polkivat hinnat. Samaan suuntaan vaikutti myöskin Pietarin kaupungin läheisyys. Ainoastaan seitsemässä ammatissa (kultaseppien, suutarien, räätälien, parturien, puuseppien, sorvarien ja seppien) oli niin monta mestaria, että heillä oli omat ammattikuntansa, jotka olivat muodostetut v:n 1720 ammattikuntajärjestyksen mukaan. Muiden ammattikuntien mestarien täytyi kirjoituttaa itsensä muiden kaupunkien, kuten Pietarin, Räävelin ja Narvan ammattikuntien jäseniksi.

Kovimmin kärsivät ammattikuntaan kuulumattomien kilpailusta suutarit, joita oli 1740-luvulla vielä 5 mestaria. Mutta kun sotamiehet suutaroivat kaupunkilaisille ja venäläiset kauppiaat myivät maistraatin vastalauseista huolimatta jalkineita, täytyi heidänkin jättää ammattinsa. Eräs muutti maalle, toinen rupesi kapakoitsijaksi ja kolmas koulumestariksi, joten koko ammattikunta lakkasi täksi aikakaudeksi. Kupariseppät valittivat v. 1771, että kuljeksivat venäläiset kupariseppät „vievät heiltä viimeisen leipämurun kiertäen talo talolta“. Samoin valittivat sorvarit v. 1780 mieron tielle joutumistaan samasta syystä, ja

samoin puusepät v. 1796. Näin ollen eivät käsityöläisten elämänehdot suinkaan olleet loistavat, vaikka eivät ne liene olleet niin huonotkaan, kuin käsityöläiset itse väittivät. Ainakin maistraatti väitti käsityöläisten liioittelevan köyhyyttään ja oli sitä mieltä, että he voisivat kyllä tulla toimeen, jos olisivat ahkerampia ja supistaisivat menojaan, „varsinkin viinin, punsin, teen ja kahvin juontia“. Moni köyhänä kaupunkiin tullut käsityöläinen oli muutamissa vuosissa ansainnut säännöllisellä elämällä hyvän talon.

Näiden eri katsantokantojen mukaisesti esitettiinkin erilaisia keinoja käsiteollisuuden kohottamiseksi. Käsityöläiset vaativat ammattikuntalaitoksen mukaisia uudistuksia, laillista oppilas- ja kisälliaiikaa, mestarioikeuden hankkimista, mestarien luvun rajoittamista kolmeen, joista joku voi asua maalla, jopa Haminassakin. Maistraatti taas tahtoi tilaisuuden sattuessa kiinnittää hyvän käsityöläisen kaupunkiin ja käyttää oikeutta ottaa vapaamestareita. Tästä seurasi luonnollisesti usein ajan oloja kuvaavia riitoja. Niinpä suostui maistraatti kutsumaan Pietarista erään naisräätälin, kun ei vanha räätäli, joka oli aikakauden tavan mukaan neulonut sekä miehille että naisille, „tuntenut muuttuneita muoteja“. Ammattikunta vastusti, mutta maistraatti voitti, selittäen, ettei mitään kilpailua voi tulla kyseeseenkään, „kun herrain ja naisten räätälin välillä oli yhtä suuri ero kuin yön ja päivän välillä“. Monia muitakin samanlaisia riitoja sattui, ja maistraatti lienee ollut oikeassa käsityön kannattavaisuuteen nähden, päättäen siitä, että mestarien lukumäärä alkoi vähitellen nousta. V. 1750 oli Viipurissa ainoastaan 24 mestaria, mutta 1770-luvulla oli niitä jo 40, lukuunottamatta ammattia harjoittavia leskiä. Suutarien ja palttinankutojain ammattikunnat olivat tosin hävinneet, mutta muilla aloilla oli mestarien luku lisääntynyt, joten he jo voivat muodostaa omia ammattikuntia. Harvoin oli ammattikunnassa kuitenkaan useampaa kuin kolme mestaria.

Mutta kun uuden kaupunkijärjestyksen määräykset vaativat, että ammattikunnassa tuli olla viisi mestaria, väheni ammattikunnat kaupungissa kolmeen, nimittäin puuseppien, räätälien ja venäläisten teurastajain ammattikuntiin. Sittemmin tapahtui tässä vaihtelua. Aikakauden lopulla oli ammattikuntien lukumäärä viisi, nimittäin puuseppien, räätälien, parturien, seppien ja sorvarien. Mestareita oli kaikkiaan 42. Uusia ammatteja oli

tullut värjäriin ja pöttumaakarien. Tinanvalajat ja palttinankutojat olivat sen sijaan tarpeettomina hävinneet. Viipurinrinkelien leipominen oli v. 1778 niin kuuluisa, että siitä oli „arvoa ja kunniaa koko kaupungille“.

Myöskin alhaisemmat elinkeinot kärsivät venäläisen kilpailun johdosta, vaikka eivät yhtä suurella määrällä kuin varsinaiset ammatit. Sotilaita käytettiin lastaus- ja purkamistöihin Uuraassa, ja kaupunkilaisetkin käyttivät sotilaita töihin. Sen lisäksi oli kaupungissa joukko venäläisiä irtolaisia kaikenlaisissa töissä.

Kun Viipuri v. 1812 yhdistettiin muuhun Suomeen, korjautuivat olot sangen hitaasti siitä surkeasta rappeutumistilasta, mihin edellisellä aikakaudella oli jouduttu osaksi käsityöläisten saamattomuuden ja osaksi venäläisen kilpailun vuoksi.

Käsityöläiset itse sanoivat, kuten mainittu, tämän syyksi kovan kilpailun venäläisten sotamiesten ja luvattomien ammattinharjoittajain, patustelijain sekä Pietarin halpojen hintojen kanssa. Mutta toiselta puolen olivat käsityöläisetkin, joita yleensä pidettiin huonompina kuin muiden kaupunkien ammattilaisia, taitamattomuutensa ja huolimattomuutensa vuoksi syylliset huonoon asemaansa. Ja niinpä ei käsityö enää Viipurissa voinutkaan kohota entiselleen siitä rappiotilasta, mihin se oli joutunut. Tähän vaikutti myöskin v:n 1785 venäläinen kaupunkijärjestys, joka myönsi jokaiselle oikeuden elättää itseään sillä työllä, mitä hän osasi tehdä, huolimatta ammattikunnista. Täten patustelu ja nurkkamestarius tuli suojatuksi ja vei lopuksi voiton ammattikunnilta, jotka olivat tällaisissa oloissa pelkkä nimi ilman vastaavaa hyötyä, kun niillä ei enää ollut oikeutta tarkastaa ammattimiesten pätevyyttä.

Samalla kun ammattikuntalaitos oli joutunut turmiolle, samalla oli mestarien luku melkoisesti vähentynyt. Uuden ajanjakson alkaessa oli Viipurin puuseppien ammattikunnassa ainoastaan 4 jäsentä, seppien, räätälien ja sorvarien 3 sekä parturien 2. Kello-, kulta- ja kupariseppiä, suutareita, leipureita ja lakintekijöitä oli 2, kirjansitojia, karvareita, vaskenvalajia, värjäreitä, maalareita, lasimestareita, ruukun- ja säämiskäntekijöitä ainoastaan yksi kutakin. Yhteensä oli siis kaupungissa ainoastaan 35 mestaria, joiden työssä oli 29 sälliä ja 23 oppipoikaa. Patustelijoita sitävastoin oli runsaasti.

Kun ammattikuntalaitos vielä oli voimassa muussa Suomessa, johon Viipurikin oli jälleen liitetty, oli luonnollista, että

Viipurinkin mestarit toivoivat olojensa parantumista ja koettivat saada takaisin ikivanhat etunsa ja oikeutensa. Niinpä tehtiin jo v. 1812 kaupungin käsityöläisten puolesta anomus hutilusten ja patustelijain poistamisesta, jotka olivat jo kauan tehneet „julkeata haittaa käsityöläisille heidän luvallisessa ammatissaan“. Valituskirjan mukaan oli kaupungissa seitsemässä ammatissa jo melkein lukematon joukko tällaisia hutiluksia, vaikka aluksi vaadittiin ainoastaan 23:n pahimman ja julkeimman rankaisemista. Räättälien ammattikunta jätti erityisen anomuksen, että „kaikkia räättäleitä sekä koko porvarisäätyä häpäisevät patustelevat sällit, pojat, sotamiehet ja vangit, jotka nyt elivät ilman sääntöjä, lakeja ja järjestystä, asetettaisiin ammattijärjestyksen valvonnan ja kurin alaiseksi“. Heillä näyttikin olleen erityisesti syytä valitukseen, sillä ammattikuntaa häiritsi kokonaista 10 patusta, jotka „ottivat leivän suusta kaupungin kolmelta räättälimestarilta“.

Maistraatti joutui aluksi sangen vaikeaan välikäteen näiden valitusten johdosta, eikä sillä ollut muuta keinoa, kuin koettaa voittaa aikaa, odottaa, kunnes olot vähitellen tasoittaisivat riittaisuudet. Ja tämä menettely veikin toivotuihin tuloksiin. Käsityöläisluetteloissa alkaa vähitellen näkyä entisiä patuksia ja hutiluksia milloin ammattikuntamestareina, milloin taas niiden sälleinä. Ja silloin kävi vähitellen mahdolliseksi alkaa järjestellä oloja saman mukaisiksi muun Suomen kanssa. Niinpä maistraatti antoi v. 1821 kaupungin silloisille kolmelle suutari-mestarille määräyksen perustaa oma ammattikunta, joka tapahtuikin samana vuonna. Kun kultasepätkin pian järjestyivät, oli ammattikuntien luku jo 7. Ja maistraatti piti huolta myöskin sellaisten ammattilaisten hankkimisesta, joita ei kaupungissa ennestään ollut. V. 1818 kuulutettiin Åbo tidningissä lasimestaria kaupunkiin, ja v. 1821 haettiin vaskenvalajaa, vaununtekijää ja läkkiseppää, mutta nähtävästi ilman menestystä, koska vaununtekijä mainitaan kaupungissa ensi kerran vasta 1850-luvulla, ja kahta muuta kuulutettua ei mainita koko aikakaudella. Yleensäkin kasvoi käsityöläisten luku hitaasti, pysyen pitkän aikaa viidenkymmenen paikoilla. Vasta 1840-luvulla se alkoi lisäytyä nopeammin.

Käsityöläisiä vastaan kuului pitkin matkaa kaikesta huolimatta samoja valituksia kuin ennenkin. Niinpä v. 1840 sanottiin, etteivät käsiteollisuuslaitokset tuottaneet minkäänlaisia

tuloksia harjoittajainsa taidon ja kyvyn puutteen vuoksi. V. 1848 sanottiin käsityöläisten yleensä olevan alemmalla kannalla kuin paikalliset olot vaativat, v. 1855, että heidän kykynsä ja taitonsa oli yleensä tavallista huonompi ja v. 1860, että useimmilta puuttui „sivistystä, ammattitaitoa, tarmoa ja huolellisuutta, jotka olivat välttämättömiä, jos mieli saavuttaa jonkunlaista varallisuutta“.

Käsityöläiset tietysti koettivat torjua syytöksiä ja syyttivät laitonta kilpailua kaikesta. Räättälit syyttivät kauppiaita, jotka tuottivat maahan ja myivät valmiita vaatteita, jopa käyttivät erään rappiolle joutuneen mestarin oikeuksia valmistaen pukuja vanhentuneista tavaroista. Suutarit taas syyttivät kilpailua Venäjän puolelta, kirjansitojat erästä kirjanpainajaa patusteleimisestä, koska hän oli pannut renkinsä sitomaan virsikirjoja, ja satulasepät pyysivät v. 1868 saada panna toimeen yleisen hutulus- ja patustelija-jahdin.

Sen lisäksi vetosivat käsityöläiset niihin yleisiin vaikeuksiin, mitä heidän tuli kestää, ennen kuin he pääsivät harjoittamaan ammattiaan. Oppipoikana heidän tuli hoitaa mestarien lapsia, toimittaa ala-arvoisia kyökkitehtäviä, juosta sekä mestarin että sällien asioita, ollen aina tukistamis- ja tyrkkimisvaarassa, ellei oppipoika mestarin silmiä välttäen saanut tuoduksi sälleille viinaa. Ja kun hän vihdoin vaivaloisen sällivaelluksen jälkeen voi mestarinäytteellä osoittaa olevansa kykenevä kauan toivomaansa mestarin arvoon, panivat mestarit ja vanhimmat hänen tielleen kaikenlaisia ansoja ja häväistysjuttuja, päästäkseen kilpailijasta.

Kuitenkin oli Viipurissakin kaikesta rappeutuneisuudesta huolimatta joku kykenevämpikin käsityöläinen. Sellaisena mainitaan eräs räättäli, jolla oli toisinaan 40 sälliä ja oppipoikaa. Samoin eräs vaskiseppä ynnä eräs viipurinrinkelien tekijä Leena Vaittinen, „ainoa todellisen alkuperäisen valmistustavan osaaja“, joka menestyksellä puolustautui lukuisia muita kilpailijoita vastaan.

Mutta oli rappeutumiseen osaltaan vaikuttamassa myöskin se seikka, ettei koko ammattikuntalaitos enää soveltunut ajan henkeen eikä vastannut sen tarpeita. Yhä enemmän alettiin kaivata työn ja elinkeinojen harjoittamisen vapautta, kunnes ammattikuntalaitos vihdoin lakkautettiin v:n 1868 asetuksella. Silloin oli Viipurissa noin 80 ammattia harjoitettavaa käsityöläistä,

joiden työssä oli 105 sälliä sekä 217 oppipoikaa. Tuotannon arvo oli silloin noin 90 000 hopearuplaa, eli yli 1 000 ruplaa mestaria kohti.

Mutta muutoksesta ei aluksi ollut sanottavia seurauksia käsityötaidon kohoamiseen nähden. Kaikki kävi vanhaan tapaan, paitsi että ei enää ollut ammattikuntia, ei niiden virkamiehiä eikä laatikoita. Edelleen puhutaan patustelijain ja nurkkamestarien aiheuttamasta käsiteollisuuden perikadosta ja syytettiin siitä elinkeinovapautta sekä sitä, että kuljeksivat kauppiaat vierasta maista saivat vapaasti kaupitella tuotteitaan. Näissä oloissa ei käsityöläisten luku sanottavasti lisääntynyt ennen v:n 1879 elinkeinolain säätämistä. V. 1875 oli kaupungissa 103 porvarioikeutta nauttivaa mestaria, niillä 160 sälliä ja 141 oppipoikaa. Mutta todellisuudessa oli eri käsitöiden harjoittajain luku paljoka suurempi. Väenlaskun mukaan lienee kaupungissa ollut aikakauden lopulla noin 450 ammatinharjoittajaa. Työläisluokkaan kuului aikakauden lopulla noin 700 ammattityömiestä, 450 ajuria renkeineen, 734 palkkalaista eli yhteensä noin 1 900. Työläisnaisia oli noin 200, niistä ompelijoita 80 ja pesijöitä 68.

V. 1868 päättivät kaupungin työmiehet ja kuorma-ajurit perustaa apurahaston ja v. 1874 perustettiin eläkelaitos palkkalaisia ja työväestöä varten. Sen lisäksi perustettiin lukuyhdistys, avattiin lukusali ja perustettiin käsityöläis- ja tehdasyhdistys, jonka toimeksi tuli antaa mestarikirjoja ja ottaa kisällejä eri ammattiteihin.

Vasta v:n 1879 elinkeinolaki lisäsi nopeasti elinkeinonharjoittajain lukua. V:n 1900 virallisen tilaston mukaan oli Viipurissa varsinaisessa kaupungissa käsiteollisuuden alalla 179 virstasta, niissä työläisiä 1 463 ja tuotanto 2.64 milj. markkaa. Jos kaupungin sisällä olevat tehtaakin otetaan lukuun, oli valmistusarvo 11.74 milj. ja työläisten luku 3 600, joten Viipuri oli teollisuuskaupunkina viides maan kaupungeista. Helsingissä oli nimittäin tuotannon arvo samana vuonna 53 milj., Tampereella 31, Turussa 27 ja Vaasassa 15.7. Lähinnä Viipuria oli Pori 11 milj. Maan kaupunkien teollisuustuotteiden valmistusarvo oli 194 milj. ja koko maan 339.57 miljoonaa.

Tämä työväestön valtava lisääntyminen synnytti myöskin henkisiä tarpeita joita osaltaan toteuttamaan perustettiin Viipuriin työväenyhdistys, mikä alkoi toimintansa v. 1888.

Katolisen ajan kaksi muuta kaupunkia olivat *Rauma* ja *Naantali*. Edellisessä, jota koskeva vanhin asiakirja on v:lta 1442, mutta jonka väitetään olevan paljoo vanhemman, ehkä Turun jälkeen vanhin Suomen kaupungeista, oli v. 1600 2 suutaria, 1 räätäli, pari seppää. Sitä edellisiltä vuosikymmeniltä mainitaan näiden lisäksi kultaseppä, sorvari, teurastaja ja maalari. Ammattikuntia heidän keskuuteensa ei siis voinut muodostua ennen kuin paljoo myöhemmin muutamia, joiden perustamisesta ei kuitenkaan ole lähempiä tietoja.

Pienessä Naantalissa (per. 1443) ei ole koskaan ollutkaan ammattikuntia. Sen aikoinaan kuuluisat käsityöt olivat naisten töitä.

Helsinki. Kun Kustaa Vaasa oli murtautunut Hansakaupunkien vallan Pohjoismaissa, huomasi hän, että muuttuneet olot vaativat uutta kauppapaikkaa Suomenlahden rannalla. Sellaiseksi perustettiin Helsinki Vantaajoen suulle v. 1550. Mutta pian huomattiin paikka sopimattomaksi ja kaupunki muutettiin pitkien epäröimisten jälkeen nykyiselle paikalleen v. 1640.

Helsingissä oli samoin kuin muissakin kaupungeissa voimassa määräys, että ammattikunta voitiin perustaa vasta sitten, kun alalla oli vähintään kolme mestaria. Tämä vaikutti, ettei Helsinkiin voinut 1600-luvulla syntyä muita kuin räätälien, suutarien ja pellavankutojain ammattikunnat. Muita käsityöläisiä oli Helsingissä tällä aikakaudella korkeintaan 2 kutakin. Heidän tuli säädöksen mukaan kuulua Tukholman vastaavaan ammattikuntaan, kunnes olivat kyllin vahvoja perustamaan oman ammattikunnan. Samoin kuin Turussa oli Helsingissäkin yleiskilta, johon kaikkien mestarien tuli kuulua.

Mainituista ammattikunnista oli räätälien ammattikunta vanhin. Alussa oli sen jäsenten luku rajoittamaton, mutta kun kaupungissa oli vähän työtä, pyysi yleiskiltan vanhin v. 1656 rajoittamaan mestarien luvun niihin kymmeneen, jotka silloin kuuluivat ammattikuntaan. Ehdotus hyväksyttiin ja ammattikunta julistettiin suljetuksi, joten siihen ei päässyt uutta mestaria, ennen kuin paikka oli jonkun edellisen kuoleman tai poismauton kautta tullut avoimeksi. V. 1661 alennettiin mestarien luku seitsemään. Vuoden 1669 kieltoa ammattikuntien sulke-

misesta ei Helsingissä noudatettu yhtä vähän kuin muissakaan Suomen kaupungeissa.

Helsingin suutarien ammattikunnan vieläkin tallella olevat privilegit ovat v:lta 1663. Kun sen vanhemmat asiakirjat hävisivät isonvihan aikana, ei sen toiminnasta ole alkuajoilta lähempiä tietoja. Kun ammattikuntaa v. 1703 syytettiin siitä, että se palveli huonosti yleisöä, myönsi ammattivanhin syytöksen aiheutetuksi, mutta selitti puolustukseksi, että kaupungin mestarien täytyi työskennellä yksin, kun niiden oppipojat vietiin rekryyteiksi, jolloin kaupunkilaiset eivät mielellään panneet poikiaan oppiin, ja kun mestarien ei kannattanut pitää sällejä, koska nämä, paitsi vapaata ruokaa, johon kuului kolme tuoppia olutta päivässä, vaativat kalliin palkan. Maistraatti katsoi tarpeelliseksi alentaa melkoisesti sällien palkkoja ja salli mestarien ottaa oppipojiksi poikia, „jotka toimettona juoksevat kaduilla“.

Helsingin pellavankutojain ammattikunnan alkuajoilta ei ole säilynyt minkäänlaisia tietoja.

Helsinkiinkin täytyi alkuaikoina kutsua käsityöläisiä muualta. Niinpä v. 1685 kutsuttiin Räävelistä lasimestari, tynnyrintekijä ja puuseppä, joita ei saatu kaupungista eikä sen ympäristöstä. V. 1675 oli kaupungissa kirjoissa ainoastaan 18 käsityöläistä.

Kaupungin ammattikuntiin voitiin tavallaan lukea myöskin teurastajat, salvumiehet ja kuljettajat.

Teurastajain velvollisuus oli joka päivä hankkia kaupungille lihaa, „jonka tulee olla hyvää ja tuoretta“. Erään raatimiehistä tuli valvoa, että he täyttivät tämän velvollisuutensa. Heitä lienee tavallisesti ollut kaupungissa neljä ja heillä oli oma vanhimpansa.

Salvumiesten tuli „pitää virastansa vaari, rakentaa hyvin eikä turmella mitään taloa“. Heitä tuli olla ainakin 12. Heilläkin oli oma ammattivanhin.

Kuljettajat jaettiin kahteen ryhmään: kuljettajat maalla ja kuljettajat vesillä. Edellisiä oli 15—20, jälkimäisiä 2—4. Ammatilaisiin luettiin myöskin kaupungin kalastajat, joiden oli pidettävä huolta kaupungin kalatarpeista. Tuottavin oli silakan kalastus. Lohen kalastus oli kruunun. Kalojen myyntipaikaksi oli määrätty laivalaituri.

Paitsi edellämainittuja vanhimpia ammattikuntia, syntyi sinne sitä mukaa kuin kaupunki ensimmäiset vaikeudet, sotien

rasitukset ja tulipalojen tuhot voitettuaan pääsi kasvamaan, koko joukko muita ammattikuntia. Niinpä mainitaan sieltä puuseppien (säännöt v:lta 1747), kaluseppien 1758, satulaseppien 1771, nahkurien 1784, vaununtekijäin 1805, kultaseppien 1805, maalarien 1820, leipurien 1838, läkkiseppien 1840, kirjansitojain 1842 ja turkkurien 1842. Näiden lisäksi oli kaupungissa vaskenvalajain, hatuntekijäin, sorvarien, kupariseppien, tynnyrintekijäin ja lasimestarien ammattikunnat.

Tammisaarella, joka perustettiin uskonpuhdistuksen ajan alussa v. 1528, mainitaan (1831) olleen suutarien, räätälien, seppien, nahkurien ja puuseppien ammattikunnat.

Ijässä seuraavat Suomen kaupungeista ovat Pohjanmaan vanhimmat kaupungit Oulu ja Vaasa.

Oulun kaupungin privilegioissa, jotka julkaistiin v. 1610, vaikka kaupunki oli perustettu jo v. 1605, sanotaan m.m. käsityöläisistä: „Oulun kaupunkiin asettukoon 2 kultaseppää, 3 rautaseppää, 2 nahkuria, 3 räätäliä, 3 suutaria, 1 puuseppä, 1 maalari, 1 säämiskäntekijä, 1 hatuntekijä ja muuten kaikkia muita käsityöläisiä, jotka siellä voivat saada elatuksensa; samoin leipureita ja lihankauppiaita niin monta kuin tarvitaan“. Tästä määräyksestä huolimatta ei kaupunkiin kuitenkaan saatu alussa tarpeellista määrää käsityöläisiä, koska Kustaa II Adolf määräsi sielläkin maistraatin edesvastuun uhalla toimittamaan kaupunkiin ajoissa kaikenlaisia ammattimiehiä, ettei matkustajilla olisi valittamisen syytä ja että muut voivat saada mitä tarvitsevat, sekä luetteli toistakymmentä ammattia, „jotka kaikissa kaupungeissa ovat tarpeen“. Sen jälkeen ilmestyikin käsityöläisiä kaupunkiin. Niistä olivat useat Ruotsista, jopa Saksastakin. Mutta useimmat silloisista käsityöläisistä lienevät työkennelleet yksinään, ilman sällejä. Samoin ei alkuaikoina ollut myöskään ammattikuntia, kuten v:lta 1683 nimenomaan mainitaan.

Käsityöläisolojen järjestymistä esti puolestaan myöskin kaupungin hidas kasvaminen, johon osaltaan vaikuttivat monet ~~kuol~~vuodet. V:n 1636 luettelon mukaan oli kaupungissa henkilöluetteloon merkittyjä asukkaita 289, kymmenen vuotta myö-

hemmin 263. Sitten se vaihteli, ollen jo kerran 600 vaiheilla, mutta aleni taas, jotta se oli vuosisadan lopulla eli v. 1699 ainoastaan 362, nousten kuitenkin v. 1706 695:teen, mutta aleten sodan johdosta v. 1712 jälleen 386:teen. Todellinen asukasluku oli kuitenkin pitkin matkaa muutamia satoja suurempi.

Ensimmäiset ammattikunnat syntyivät Ouluun vasta 1700-luvulla. Vanhimpina mainitaan suutarien, puuseppien (sääntäjät v:lta 1781), räätälien, parkitsijain, kirjansitojain, sorvarien, seppien ja kengittäjain (vasta v. 1821), satulaseppien, maalarien (1831), kupariseppien, hatuntekijain, kultaseppien ja leipurien (1832).

Vaasan perustamiskirja on v:lta 1606. Kaupungin privilegioissa v:lta 1611 määrättiin, samoin kuin Oulunkiin, että kaupunkiin tuli asettaa räätäleitä, suutareita ja seppiä 3 kutakin, kultaseppiä, nahkureita, puuseppiä ja maalareita 2 sekä säämiskän- ja hatuntekijöitä 1 kumpiakkin, leipureita ja lihankaupustelijoita niin monta kuin tarvittiin ja samoin muita käsityöläisiä „sikäli kuin voivat tulla siellä toimeen“.

Mutta kaupungin pienuus ei alkuaikoina näytä sanottavasti houkuttelleen käsityöläisiä muuttamaan kaupunkiin, koska vaasalaiset valittivat jo 10 vuotta myöhemmin, eli v:n 1616 valtiopäivillä Helsingissä käsityöläisten puutetta kaupungissa (H. E. Aspelin, *Vasa Stads Historia*). Kustaa II Adolf sitten antoi tapansa mukaan määräyksiä sekä Vaasan pormestarille erityisesti käsityöläisten hankkimisesta kaupunkiin että myöskin kaupungeille yhteisesti olojen järjestämiseksi tässä suhteessa. Maaherra velvoitettiin ryhtymään asiaan myöskin sen vuoksi, että kaupungin käsityöläiset olivat valittaneet v:n 1646 valtiopäiville haikeasti sitä, että kaupungin ulkopuolella asuvat nurkkamestarit ja patustelijat harjoittivat elinkeinoja, vahingoittaen suuresti kaupungin käsityöläisiä. Pietari Brahen erään kirjelmän johdosta toimitetussa tarkastuksessa havaittiin, että kaupungissa oli v. 1648 5 räätäliä, 4 kultaseppiä, 3 suutaria, 2 puuseppiä, 1 kalu- ja 1 karkeaseppiä, 1 nahkuri, 1 pellavan-kutoja, 1 hatuntekijä, 1 lasiseppiä, 1 tynnyrintekijä, 1 kannunvalaja ja 1 laivanrakentaja sekä sen lisäksi kalastajia, lihan-kaupustelijoita, oluenpanijoita j.n.e. Kuten tästä luettelosta

näky, ei privilegioitten määräystä käsityöläisten lukumäärästä noudatettu.

Vuoden 1686 valtiopäivillä anottiin, että kaikki käsityöläiset Vaasassa pääsisivät nauttimaan ammattikuntajärjestyksen suojaa, ja sen johdosta luvattiinkin, että kaikki ne, jotka ovat „oppineet oikein ammattinsa ja suorittaneet mestarinäytteen“, ovat ammattikuntajärjestyksen alaisia ja tulee maaherran valvoa, ettei kukaan saa tuottaa heille vahinkoa.

Ammattikuntia alkoi Vaasassa syntyä vasta 1600-luvun lopulla. Ensimmäisenä yrityksenä lienee ollut seppien, kupariseppien, lasimestarien ja satulantekijäin anomus v. 1690 saada perustaa yhteinen ammattikunta. Anomukseen suostuttiin kuninkaallisen ammattikuntajärjestyksen nojalla ja „koska asia tarkoitti niin hyvin yhteistä parasta kuin käsityöläisten hyötyäkin“. Heitä varoitettiin vain, etteivät he kokouksissaan liity korottamaan kohtuuttomasti töittensä hintoja.

Vaasassakin näkyy tuon tuostakin ilmestyneen valituksia ammattioikeuksien loukkaamisesta. Milloin valitettiin patustelijoista ja nurkkamestareista, milloin taas olivat kauppiaat loukkanneet ammattikunnan etuoikeuksia. Niinpä kaupungin suutarit valittivat v. 1707, että kauppiaat tilasivat Tukholmasta valmiita jalkineita, joita he sitten myivät, vahingoittaen heidän toimeentuloaan. Pormestari ja raati vaativat kauppiasten selitystä, jolloin nämä vastasivat, että asia oli suutarien oma syy, koska näitä ei saanut työhön kotiin eikä heillä ollut myydä ainoatakaan jalkineparia, joten niitä täytyi hankkia muualta. V. 1730 syyttivät kaupungin räätälit kauppiaita siitä, että he myivät muualta tuomiaan valmiita vaatteita.

V. 1729 mainitaan Vaasassa olleen 7 suutaria, 5 räätäliä, 4 seppää, 3 muuraria, 1 maalari, 1 hampunkehrääjä, 1 lasimestari, 1 kelloseppä, 1 kirjansitoja ja 1 tynnyrintekijä. Seppien ammatissa oli 3 oppipoikaa, räätälien 2, suutarien ja muurarien 1 kumpaisessakin, mutta sälliä ei ollut missään ammatissa —. Tämä käsityöläismäärä oli pormestarin ja raadin mielestä liian pieni, jonka vuoksi Tukholmasta kirjoitettiin lisää ja luvattiin heille vapaa matka sekä „vapaavuosia“. Samana syksynä saapuikin muutamia. V. 1731 kirjoitti eräs tukholmalainen kirjansitoja olevansa halukas tulemaan Vaasaan, ja hän otettiin avosylin vastaan.

Seuraavina vuosikymmeninä lisäytyi käsityöläisten luku

Vaasassa nopeasti. V. 1785 oli kaupungissa jo 91 mestaria, joiden työssä oli 30 sälliä ja 38 oppipoikaa. Suutareita oli 15, räätäleitä 8, puuseppiä 5 ja kultaseppiä 4. Näillä neljällä ammatilla oli omat ammattikunnat, suutarien perustettu v. 1748, räätälien v. 1752, puuseppien v. 1784 ja kultaseppien v. 1779. Ne käsityöläiset, jotka eivät voineet perustaa omia ammattikuntia, kuuluivat Turun ja Viipurin, vieläpä joskus Ruotsin kaupunkienkin vastaaviin ammattikuntiin. V:n 1785 ammattilaisten luku on sitä ihmeellisempi, kun v. 1729 ilmoitettiin, ettei kaupungissa ollut ainoatakaan ammattikuntaa, vaikka niitä oli ollut jo v. 1690. Tämä hajoaminen lienee ollut ison vihan hävittävän vaikutuksen seurauksena.

V. 1841 oli Vaasassa yhteensä 71 käsityöläistä, siis pienempi määrä kuin v. 1785. Ammattikuntia oli suutareilla (mestareita 10), räätäleillä (5), satulasepillä (5), nahkureilla (4) perustettu v. 1819, puusepillä (4), kultasepillä (3), kalusepillä ja kengittäjillä (3), perustettu v. 1805. Käsityöläisiä, joilla ei ollut ammattikuntaa, oli samana vuonna värjäreitä 5, kirjansitojia, maalareita, kupariseppiä, muurareita, vaskenvalajia ja uunintekijöitä 3 kutakin, leipureita, hatuntekijöitä, sorvareita ja lasimestareita 2 sekä kelloseppiä, tinanvalajia, neulantekijöitä, läkkiyeppiä, vaunuseppiä ja oluenpanijoita 1 kutakin. Nämä luvut lienevät pysyneet jotenkin muuttumattomina aina vanhan Vaasan paloon saakka v. 1852, jonka jälkeen se armollisella reskriptillä v. 1854 muutettiin nykyiselle paikalleen. Muutoksesta oli paljon riitoja. M.m. käsityöläisistä, joita ammattikunnittain kuulusteltiin, olivat useimmat muuttoa vastaan. Kaupunki sai porvariston pyynnöstä (pyynnön oli allekirjoittanut 15 henkilöä) uuden nimen Nikolainkaupunki v. 1855. Nimeä koetettiin sittemmin muuttaa entiseksi, mutta anomus hyljättiin lopullisesti v. 1863. Vanhan Vaasan privilegit lakkautettiin v. 1862 ja muutto pantiin virallisesti toimeen samana vuonna.

Muissa Pohjanmaan kaupungeissa olivat olot ammattikuntaelämään nähden heikot ja hitaasti kehittyneet.

Kokkolassa, joka on näistä ijältään seuraava (perustettu v. 1620), oli suutarien (säännöt v:lta 1781), hatuntekijäin, seppien ja kengittäjäin (v. 1826), räätälien ja köydenpunojain ammattikunnat.

Kristiinassa (perustettu v. 1649) oli suutarien (säännöt v:lta 1831), räätälien (1841), puuseppien ja seppien ammattikunnat.

Raahessa, jonka Pietari Brahe perusti v. 1649 Saloisten satamapaikalle ja jota kutsuttiin Saloisten („Sahlo“) kaupungiksi, kunnes se v. 1652 sai nykyisen nimensä, on ammattikunnallinen elämä ollut myöskin jotenkin laimeaa. Käsityö oli alhaisella kannalla. Ainoastaan karkeampi käsityö oli edustettuna. V. 1683 oli kaupungissa kolme räätäliä, 2 suutaria, 2 tynnyrintekijää ja 2 lasinleikkaajaa sekä 1 muurari, seppä, kaluseppä, puuseppä, hampunkehrääjä ja pellavankutoja, kaikkiaan siis vain 15 käsityöläistä. Ja jotenkin samassa määrässä pysyi tämä luku seuraavilla vuosikymmenillä aina isoonvihaan asti, jolloin Raahen hävitys ja pakokauhu saivat koko liike-elämän lamaustilaan, josta se pääsi vasta vähitellen koHoamaan. V. 1750 oli Raahessa ainoastaan 2 räätäliä, 2 suutaria, 1 seppä, yksi lasinleikkaaja ja 1 puuseppä. Kutojaa ei ollut, vaan kotitarpeiksi kudottiin karkeata palttinaa sekä värjäämättömiä villakankaita. V. 1793 oli kaupungissa 10 mestaria, 10 sälliä ja 5 oppipoikaa. V. 1808 oli Raahessa jo 77 mestaria, edustaen 16 eri ammattia, m.m. kultaseppien, suutarien, räätälien, tynnyrintekijäin, lasinleikkaajain, muurarien, kupari-, kalu- ja tavallisten seppien, puuseppien, värjärien, sorvarien, leipurien, kartuaaninahkurien, köydenpunojain ja kengänpaikkaajain. Jotenkin samat ammatit pysyivät sitten edustettuina aina elinkeinolain voimaan astumiseen saakka.

Pietarsaaren kaupungista, joka perustettiin v. 1653, ovat varhaisimmat tiedot kaupungin käsityöläisistä v:n 1697 käsityöläisluettelossa, jonka mukaan kaupungissa oli puuseppiä 4, suutareita 3, köydenpunojia ja seppiä 2 kutakin sekä 1 kirjansitoja, räätäli, nahkuri, tervaräkäri, purjeenneuloja, lasimestari, kellon asettaja ja nuohooja, 4 oluenpanijaa, 5 viinanpolttajaa ja 9 perämiestä. (A. Söderhjelm, Jakobstads Historia.)

Ja kun maaherra Creutz v. 1744 vaati maistraatilta luetteloä käsityöläisistä sekä ilmoitusta siitä, montako verstasta, mestaria, sälliä ja oppipoikaa kaupungissa oli, vastasi maistraatti, että siellä tosin oli ammatin harjoittajia, mutta ei kunnolleen ammattinsa oppinutta muuta kuin yksi pellavakankuri, joka kuitenkin työskenteli yksin, joten maistraatti ei voinut luetteloä tehdä.

Hitaasti olot tässä suhteessa muuttuivatkin. Ajan tavan mukaan alettiin Pietarsaaressakin vaatia ammattikuntaan kulumista ammatin harjoittamisen ehtona. Mutta omaa ammatti-

kuntaa ei mikään ammatti voinut pitkään aikaan perustaa, vaan kuuluivat käsityöläiset jonkun suuremman kaupungin asianomaisiin ammattikuntiin. V. 1767 oli kaupungissa 9 verstasta, mutta sällejä vain 1 ja oppipoikia kolme. Verstaiden luku tosin kasvoi nopeasti, ollen jo 10 vuotta myöhemmin 35, mutta kun sällejä oli samana vuonna vain 3 ja oppipoikia 5, on selvää, että useimmat käsityöläiset työskentelivät yksin. V. 1807 olivat vastaavat luvut 42, 3 ja 12.

Ensimmäinen Pietarsaareen perustettu ammattikunta oli v. 1789 perustettu räätälien ammattikunta, johon kuului 4 „mestari-räätäliä“. Seuraava oli suutarien ammattikunta, perustettu myöskin 1700-luvun lopulla. Värjäreit eivät muodostaneet erityistä ammattikuntaa, vaan kuuluivat hallioikeuden alle. Muita ammattikuntia ei ehtinyt muodostuakaan, ennen kuin v:n 1868 elinkeino-oikeus lakkautti ammattikunnat. Silloin oli kaupungissa 29 käsityöläistä, niillä sällejä 7 ja oppipoikia 20. V. 1878 olivat vastaavat luvut 38, 7 ja 27 sekä v. 1883 30, 12 ja 24. Kehitys siis tapahtui verrattain hitaasti.

Hamina. Jo varhain oli itäisellä Uudellamaalla ollut Vehkalahden kauppapaikka, kohoten oloihin nähden jonkunlaiseen kukoistukseenkin. Mutta ajan levottomuudet sen sittemmin hävittivät. Pietari Brahe oli Suomessa ollessaan kiinnittänyt matkoillaan huomiota tähänkin seutuun ja vastustaessaan sen ajan hengen mukaan maakauppaa sekä innostuneena kaupunkien perustamiseen sai aikaan, että Vehkalahden kaupunki perustettiin v. 1653. Alkuvuosinaan vietti kaupunki kituvaa elämää, koska siirtyminen sinne oli peräti laimeaa. Niinpä v. 1654—1656 mainitaan kaupungin porvareina ainoastaan 48 henkilöä. (S. Nordenstreng, Haminan kaupungin historia.)

Tällaisissa oloissa kehittyi teollisuuskin hitaasti. Paitsi kotaisia käsitöitä, joista pellavan viljeleminen ja kankaankudonta olivat tärkeimmät, oli kaupungissa sen ensimmäisten 60 vuoden ajalla ainoana mainittuna käsityöläisenä yksi puuseppä, mutta on mahdollista, että niitä kaupungissa alkuvuosinakin oli, vaikka niistä ei ole säilynyt tietoja. Kaupungin ympäristöllä maalla niitä sitävastoin mainitaan olleen, ja heitä maaherrat tuon tuostakin kehottivat muuttamaan kaupunkiin.

Muutos kaupungin oloissa tapahtui vasta sitten, kun Viipuri oli joutunut Venäjän alle ja kaupunki sai Haminan kaupungin nimellä v. 1723 uudet privilegionsa, joiden tärkein määräys oli, että se tuli tavallaan Viipurin perilliseksi, saaden tapulioikeuden ja Viipurin kaupungin arvon olla järjestyksessä yhdeksäntenä edustettuna Tukholman valtiopäivillä.

Uusista oikeuksista huolimatta meni kuitenkin kauan, ennen kuin teollisuuselämä elpyi. Sahateollisuus virkosi ensimmäisenä ja 1730-luvulla mainitaan jo kymmenkunta sahaa, jotka veivät seuraavina vuosina ulkomaille keskimäärin 16—17 000 toltia lautoja, tehden puolet kaupungin viennin arvosta. Käsiteollisuus edistyi sitävastoin hitaasti. Vasta v. 1732 perustettiin kaupunkiin ensimmäinen ammattikunta, 'suutarien. Samana vuonna perustettiin pellavankutojain sekä v. 1736 räätälien ammattikunta. Mutta sen lisäksi oli ammattikuntiin järjestyttömiä käsityöläisiä, vapaamestareita j.n.e. koko joukko. 1730-luvun lopulla oli kaupungissa noin 40 mestaria eri ammateissa. Alempien ammattien harjoittajista oli jo ajureilla, kantajilla ja kirvesmiehillä maistraatin asettamat „vanhimmat“, mutta ammattitaito oli peräti alhainen. Kirvesmiehistä esim. valitetaan, etteivät he „osanneet rakentaa taloja eikä laivoja“.

Alkavan kehityksen keskeytti kuitenkin „pikkuviha“, jolloin erään valituksen mukaan koko kaupunki oli joutunut „pohjiaan myöten hävitetyksi“. Ja sen jälkeen alkoi v. 1742 Haminassakin venäläinen valta. Vaikka se ei vaikuttanut käsiteollisuusoloihin yhtä häiritsevästi kuin Viipurissa, esti se kuitenkin kehitystä. Koko tällä aikakaudella harjoitettiin Haminassa ainoastaan 17 ammattia, joista oli v. 1811 käytännössä ainoastaan 13. Uusia ammatteja oli tullut 2, nimittäin kirjansitojan ja viilanterottajan, molempien edustajat ruotsinmaalaisia. Koko käsityöläisluokkaan kuului todellisia mestareita 12, mestariksi otettuja sällejä, joilla ei ollut mestarikirjaa, 9 sekä 7 työssä olevaa sälliä ja 10 oppipoikaa. Venäläinen kaupunkiasetus vapauksineen vaikutti Haminassakin tässä suhteessa häiritsevästi samoin kuin Viipurissa.

Kun Hamina v. 1812 liitettiin muuhun Suomeen, elpyivät sen käsityölaitokset jotenkin nopeasti aikaisemmasta rappio-tilasta. Ensi vuosikymmenellä oli Haminassa edustettuna ainoastaan 12 ammattia, mutta jo v. 1825 16. Samalla oli mestarien luku noussut 12:sta 35:teen ja työtaito oli tunnustettavasti edis-

tynyt. Tämä lienee johtunut osittain siitä, että ammattikuntajärjestyksen määräyksiä noudatettiin tarkasti. Ammattikunta oli näiden mukaan perustettava, kun kaupungissa oli vähintään 4 mestaria. Aluksi perustettiin liittymisen jälkeen räätälien, sittemmin suutarien, seppiä ja puuseppiä ammattikunnat.

Pian olisi voitu myöskin perustaa värjäriä ammattikunta, sillä 1850-luvulla oli kaupungissa 7 värjärimestaria. Samoin oli kirjansitojia v. 1854 jo 4. Mutta yleinen mielipide ei enää kannattanut ammattikuntia. Käsityöläisluokka oli kuitenkin toista mieltä. Se piti sitkeästi kiinni vanhoista oikeuksistaan, m.m. ahdistellen nurkkamestareita ja patustelijoita entiseen tapansa. Maistraatti antoi seppiä vanhimhalle viimeisen „ajokirjan“ v. 1863. Kaupungin käsityöläisluokka oli 1850-luvulla lukuisimmillaan. V. 1852 oli Haminassa 59 mestaria 21 ammattista. Tämä luku pieneni v:n 1862 jälkeen, kunnes 1868 asetus lakkautti koko ammattikuntalaitoksen. V. 1871 oli 17 ammattissa 32 harjoittajaa, v. 1875 ainoastaan 25. Ja v:n 1879 elinkeinolaki muutti sitten olot lopullisesti nykyiselle kannalle. Kun Haminassa ei ole korkeammalle kehittyntä teollisuutta, juurtui työväenliikekin siellä hitaasti. Työväenyhdistys perustettiin tosin v. 1890, mutta se vietti kituvaa elämää aina suurlakkoon saakka.

Lovisassa, joka perustettiin v. 1745, oli myöskin ammattikuntalaitos käytännössä. Ainakin sieltä mainitaan suutarien ammattikunta.

Hämeenlinnassa (per. 1650) oli nahkurien, vaskenvalajain, hatuntekijäin, kupariseppiä, maalariä, satulaseppiä, suutarien, räätälien, puuseppiä ja kultaseppiä ammattikunnat.

Tampereen kaupungin perustuskirjassa v:lta 1779 sanotaan samoin kuin kaikkien muidenkin myöhemmin perustettujen Suomen kaupunkien perustuskirjoissa m.m. — „olkoon kullakin kaupungin asukkaalla vapaus ja valta miten paraiten voi ja haluaa, harjoittaa minkälaista kauppaa, teollisuutta ja käsityötä hän oppinut on, olematta velvollinen noudattamaan yleisesti voimassa olevia kauppasääntöjä ja ammattikuntajärjestyksiä“. Mutta siitä huolimatta olivat vanhat tavat ja tottumukset aina-

kin käsityöläisiin nähden niin sitkeässä, että Tampereella samoin kuin muutamissa muissakin kaupungeissa alettiin kaikesta huolimatta vapaaehtoisesti noudattaa samantapaista järjestystä kuin vanhemmissakin kaupungeissa.

Tampere olikin, kuten W. Wallin kertoo Tampereen kaupungin historiassa, Ruotsin vallan aikana erityisen „ammatillinen“ kaupunki. Siellä oli v. 1800 asukkaita 463, niistä käsityöläisiä 51 eli 11 prosenttia, ja v. 1805 asukkaita 602 ja käsityöläisiä 67 eli 11.1 prosenttia, joka on harvinaisen korkea määrä silloisissa Suomen kaupungeissa. Käsityöläisliikkeet olivat kuitenkin pieniä. Niissä työskenteli useimmissa vain mestari yksinään. Niinpä v. 1790 oli työpaikkoja 36, työntekijöitä 42. V. 1800 olivat vastaavat luvut 37 ja 51 sekä v. 1805 58 ja 67.

Käsityöläiset muuttelivat usein. V. 1790 oli kaupungissa mestareita 20 ja v. 1800 18. V. 1802 kuulutettiin Turusta Tampereelle 9 eri ammattilaista, joita oli jo ennen ollut, mutta jotka olivat menneet. Vapaakaupungin oikeudet antoivat heille liikkumisvapauden, joten heitä tuli ja meni alituisesti. Mutta tätä vapautta alettiin ennen pitkää rajoittaa. Ensimmäisenä sellaisena keinona oli porvarioikeuden saavuttamisen vaikeuttaminen. Ajan henki aiheutti pian sen otaksumisen, etteivät vapaakaupunginkaan oikeudet sallineet kenen tahansa hyödyttömän ja kelvottoman asettua kaupunkiin asumaan ja harjoittamaan elinkeinoa toisten vahingoksi. Ja niinpä porvarioikeuden hakijoilta alettiinkin vaatia, jos heidän hakemuksiaan ensinkään hyväksyttiin, takauksia kaupungin rasitusten, kuten rakenselvollisuuksien y.m. suorittamisesta. Sen lisäksi korotettiin maksuja porvarioikeudesta. Ne olivat v. 1793 kauppiaalta 16, porvarilta 6 ja käsityöläiseltä 2 pankkoriksiä, mutta v. 1807 jo 50, 16 ja 10, koska kaupunkiin oli keräytynyt kaikenlaista väkeä, joka ei muualla tullut toimeen. Samaan suuntaan jatkettiin, joten vastaavat luvut v. 1821 olivat muualta siirtyneille 150, 50 ja 75 seteli ruplaa sekä sen lisäksi kestikievarimaksuja 30 ruplaa.

Tampereen vapaa-kaupunkioikeudet uudistettiin v. 1821. Hallitus oli nähnyt hyväksi katsoa vapaakaupungiksi „Tamberen Kaupungin Turun ja Björneborin Läänissä, joka kaupunki siihen erinomattain paikkansa suhteen monesta syytä on toisten edellä maakunnassa ja myöskin v. 1779 saadun Perustus Kirjansa

kautta jo vapautettu niiden yhteisesti voimassa olevaisten Kauppa- ja Ammatti-säändöin jälkeenenelämisestä“, kuten Armollisen Julistuksen suomenkielinen sanamuoto kuuluu. Julistuksen mukaan saivat kaikenlaiset „Fabriki-, Konsti- ja Käsityön harjoittajat, joilla on hyvä nimi ja mainio, niin koto- kuin ulkomaan miehet, mutta erinomattain ne, jotka askaroitsevat Raudasta, Teräxestä, Metalleista ja Mineraleista (kaikenlaisista Kiveistä) eli töitä toimittavat kuin näiden kanssa ovat yhdistetyt, saavat vapaasti ja estämätä Tamberen Kaupungin itsens asumaan asettaa ja — — ilman vähindäkän Ammatti-Asetusten estettä valmistaa senkaldaisia Fabriki- ja Käsi-töitä, kuin he hyvänsä taitavat ja tahtovat, olkoon se yhdessä eli useammassa Käsityövirassa, oikeudella sen sivussa, että oman hyväxi löytämisens jälkeen, ottaa niin monda työntekiä, kuin he työllä edeskatsoa taitavat.“

Julistuskirjaa täydennettiin v. 1824 erinäisellä „Reglementillä“, joka sisälsi sängen yksityiskohtaisia määräyksiä, jopa työmiesten ruuan ja juoman saantiin saakka. Tämä ohjesääntö ei pitänyt mahdollisena käsityön harjoittamista muutoin kuin vanhan ammattikuntajärjestyksen pohjalla. V:n 1779 perustus-kirjassa ei ollut mestariksi pääsemiselle Tampereella mitään ehtoja, mutta nyt vaadittiin, että mestariksi pyrkivällä sällillä tuli olla työkalut ja versta. Työväen tuli vanhaan tapaan olla mestarin holhouksessa. Säädettiinpä, että „Mestari mahtaa kohtullisella huoneen kurituxella ojendaa Oppipoikaa“.

Sälleistä säädettiin: „Gesällit, jotka työtä tekevät maxon edestä kappalelda eli tusina-lagulda ja itse pitävät itsellensä ruan ja työaseet, saavat usiammalda Mestarilda vastaan ottaa työtä ja nautita sen vapauden, kuin itse itsens vallitsevaisille personeille tygö tulee“. Kun he saivat ottaa myöskin oppipoikia, oli tämä „Reglementti“ luonut käsityön alalle uuden työläisluokan, jota ei ammattikuntajärjestyksen aikana muualla tunnettu.

Kun Tampereella myönnettiin käsityöläisille vapaakaupunki-oikeuden ensi aikoina ilmaiseksi tontti ja muita etuja, oli selvää, että käsityöläisten lukumäärä silloin kasvoi nopeasti. V. 1815 oli Tampere vielä väkiluvultaan Naantalin arvoinen, vaikka sen väestöstä jo silloinkin oli 10 prosenttia käsityöläisiä. Mutta v. 1830 oli prosenttiluku 13, mikä on Suomessa saavuttamaton luku. Jälkeen tämän vuoden alkaa prosenttimäärä vähetä, riipuen kaupungin väkiluvun nopeasta kasvamisesta, mutta sit-

tenkin pysyi Tampere käsityöläiskaupunkina ensimmäisten rivissä. Se oli ennen pitkää käsityöläiskaupunkina neljäs ja väkiluvultaan kuudes maan kaupungeista. Kun vuonna 1829 etsittiin kaupunkiin eräitä käsityöläisiä Virallisessa lehdessä julaistulla ilmoituksella, tuli niitä ennen vuoden loppua 29 mestaria. Mutta sen sijaan että olisi tarvittu harvinaisempia käsityöläisiä, kuten pistooliseppää, tinanvalajaa neula- ja nappimaakaria, lasimestaria, saatiin 4 värjäriä, 4 satulaseppää, 3 suutaria j.n.e., joita oli jo ennenkin riittämään asti. Tulos ei kehoittanut jatkamaan, ja viimeisen kerran tätä keinoa käytettiin.

Tästä käsityöläisten tulvimisesta kaupunkiin oli seurauksena ankara taistelu käsityöläisten kesken, jotka kaikista vapaakaupungin oikeuksista huolimatta olivat hekin ammattikuntahengen lapsia, kunnianarvoisia mestareita, eivätkä voineet unhoittaa, että opitun ammatin vanhana tarkoituksena oli tuottaa toimeentulo harjoittajalleen. Tällöin oli luonnollista, että kaupungissa jo olevat käsityöläiset koettivat kaikin voimin estää uusien tuloa kaupunkiin, kuten lukuisat esimerkit osoittavat. Ja vanhan ammattikuntahengen voimassa pysymistä osoittaa sekin, että käsityöläiset pyrkivät kaikista huolimatta saavuttamaan mestarin arvoa joko Hämeenlinnassa, Porissa tai ennen kaikkea Turussa, kun ei kaupungissa ollut omia ammattikuntia. Alkuaikoina oli kaupungissa vallalla se käsitys, että ainoastaan ammattikuntamestarilla oli oikeus pitää työssään sällejä ja oppipoikia. Täten mestarit tottuivat pitämään ammattejaan täysin luvallisina ja muiden arvoisina ammattikuntina, vaikka niillä ei ollutkaan vahvistettuja sääntöjä. Ja monet niistä toimivatkin vuosikymmeniä aivan ammattikuntien tapaan omine vanhimpineen, jakaen mestariarvojakin ja tarkasti valvoen työ-olojaan. Mutta kaikista huolimatta olivat ponnistelut ajan oloon turhia. Liikkeissä olojen pakosta tapahtuva sisäinenkin muutos osoitti sitä. V. 1815 olivat pikkuliikkeet vielä vallalla, koska liikkeen työläisten luku oli keskimäärin vain 1.6. Mutta suurliikkeitten voittoa osoittaen oli vastaava luku v. 1862 jo 4.2.

Eri ammateista mainittakoon huomattavimpana ja mahtavimpana värjäriammatti. Värjäri mainitaan ensi kerran kaupungissa jo v. 1782. Ja jo 1810-luvun alussa huomataan tämän ammatin harjoittajissa pyrkimys saada ammatinsa suletuksi ammattikunnaksi, johon saisi kuulua ainoastaan määrätty luku mestarikirjan hankkineita ammattimiehiä. He katsoivat kolme

mestaria riittäväksi, ja koettivat kaikin voimin torjua uusien tulokkaiden pyrkimistä ammattilaisiksi kaupunkiin. Tämä luku ei ollut kuitenkaan pysyvä, sillä erityisen suotuisissa oloissa värjärikunta kasvoi nopeasti, ollen v. 1825 jo kymmenlukuinen, samaan aikaan kuin muita käsityöläisiä täytyi kuulutuksilla etsiä kaupunkiin. Mutta tämänkin ammatin kukoistus oli ohimenevää laatua. 1850-luvulla alkoi ammatti rappeutua, tehtaat perustivat omia värjäyslaitoksia ja uudet elinkeinolait tekivät ammatikunnan tapaisesta täydellisen lopun.

Samaan tapaan kuin värjärit, perustivat räätälitkin Tampereelle jo varhain jonkunlaisen ammattikunnan, joka sai tunnustusta oman kaupungin oikeuslaitokselta, alkoipa jakaa mestarinoikeuksiakin erityisten mestarinäytteiden perusteella. — Muut ammattilaiset, joita oli Tampereella v. 1850 kaikkiaan 29 ammattista, niissä työpaikkoja 116 sekä työntekijöitä 380, eivät päässeet ammattikuntapyrkimyksissään niin kauas kuin värjärit ja räätälit.

Mutta sen sijaan muodostivat kaupungin salvu- ja muut työmiehet v. 1814 oikeuden edessä erityisen liiton, jolle oikeus vahvisti säännöt ja sääsi palkkataksan sekä työpäivän pituuden (kesällä klo 4—7, talvella hämärästä hämärään), ja jolle valittiin ammattivanhin. Liitolle laadittiin v. 1823 erityinen kolmilukoinen arkkukin, johon lankesi osa ennen kaupungille joutuneista sakkorahoista. Liiton säännöt uudistettiin v. 1853, jolloin kassan varat olivat 697 ruplaa nousten sittemmin, joten ne v. 1860 olivat 1058 ruplaa.

Liiton ammattikuntamaisuutta osoittaa sekin, että kokoukset pidettiin vapun ja pyhäinmiesten päivinä ja että kokousten lopulla juopoteltiin, jotta elämä muuttui meteliseksi ja epäjärjestyksiä syntyi. Uusi elinkeinolaki muutti olot tässäkin suhteessa ja v. 1883 muodostettiin kassasta Tampereen työväen apukassa, jonka säännöt senaatti vahvisti. Varat olivat v. 1880 9,254 mk.

Tampereen vapaakaupunkioikeudet keräsivät kaupunkiin käsityöläisväestöä paljon enemmän kuin oli tarpeen. Näin ollen oli luonnollista, että monet näistä joutuivat viheliäisyyteen ja kurjuuteen, sitä helpommin, kun tämä kiertävä väestö ei suinkaan ollut mitään valiojoukkoa. Usein oli rappeutumisen aiheuttajana asianomaisen oma elämä. Ja jos näin oli laita mestareihin nähden, toteutui se paljoka suuremmassa määrässä vapaa-

kaupungin sällien ja oppipoikien keskuudessa, joiden elämässä oli paljonkin moitteen sijaa, sen aikuisista oikeuden pöytäkirjoista päättäen. Juopottelu ja yölliset metelöitymiset, joiden johdosta syyllisiä tuomittiin toisinaan jalkapuuuhunkin, jopa kaupungista karkoitettaviksi, kuuluivat päiväjärjestykseen. Samoin siveetön elämä. Niinpä vuosikymmenellä 1859—68 oli kaupungin kuppatautisista käsityöläisiä yli 48 prosenttia.

Erityiseen vallattomuuteen saakka kehittyi Tampereen käsityöläistyöväen keskuudessa vapaamaanantain vietto. Niinpä eräs maalarinsäili oli 22 työviikossa työssä ainoastaan 75 päivää, muutamilla viikoilla oli työaika supistunut puoleen päivään. Saman tapaisia esimerkkejä on niin paljon, että tapa näyttää olleen pikemmin sääntönä kuin poikkeuksena.

Nouseva kulttuuri toi kuitenkin käsityöläisväestönkin keskuuteen uusia harrastuksia. Sellaisten alkeina on jo mainittu v. 1814 perustettu työväen apurahasto sekä v. 1836 yritetty mutta toteutumatta jäänyt sällien apurahaston puuha. Sitten perustettiin työväen keskuuteen laulu- ja lukuseuroja ja v. 1866 Pumpulitehtaan työntekijäin seura, joka oli täydellisesti tehtaan isännistöstä riippuva. Sama tehdas oli v. 1846 perustanut työntekijäin sairasrahaston. Samanalainen laitos perustettiin pellavatehtaalalle v. 1860 ja verkatehtaalalle v. 1871. Näiden työnantajain perustamien kassojen lisäksi ovat työntekijät itse koettaneet perustaa apurahastoja, mutta niiden kehitys on ollut huono. Varsinainen ammatillinen liike on saanut Tampereella kuten muuallakin jalansijaa vasta sen jälkeen, kun työväenyhdistys perustettiin paikkakunnalle v. 1887.

Kuopion kaupungille, jonka perustamiseen Kustaa III myöntyi v. 1776, säädettiin myöskin sen perustuskirjassa v. 1782, että „sen asukkailla olkoon täysi valta ja oikeus taitonsa ja kykynsä mukaan harjoittaa mitä kauppaa, tehtailemista ja käsityötä hän oppinut on, huolimatta yleisesti säädetyistä kauppasäännöistä ja ammattiasetuksista, jotka noudatettuina voisivat hänen toimintaa rajoittaa“. V. 1794 olikin kaupungissa jo 38 käsityöläistä, edustaen 19 eri ammattia. Heidän lukunsa lisääntyi nopeasti, joten heitä oli v. 1808 jo 75, nimittäin 8 suutaria, 6 räätäliä, 4 seppää, 3 muuraria, 3 hatuntekijää, 2 hevosenkengittäjää, 2 puuseppää, 2 kultaseppää, 2 värjäriä, 2 karvaria sekä uunintekijöitä, sorvareita, satulaseppiä, vaskenvalajia, vas-

kiseppiä, maalareita, kirjansitojia, leipureita, palttinankutojia ja ja tynnyrintekijöitä 1 kutakin. „Työmiehiä“ mainitaan samalta vuodelta 36.

Mutta vaikka Kuopiolla olikin vapaakaupungin oikeudet, syntyi sinnekin viime vuosisadan alkupuolella useita ammattikuntia. Sellaisia mainitaan Maalarien (säännöt v. 1836), hatuntekijäin 1841, suutarien 1843, kultaseppien 1844, satulaseppien 1847, puuseppien 1848, seppien 1849, räätälien 1849, kirjansitojien 1855 ja sorvarien 1855.

Kun Suomi liitettiin Venäjään, jatkettiin saman suuntaista ammattikuntapolitiikkaa, kuin Ruotsin vallan aikana. Niinpä keisarillinen asetus v. 1817 myönsi myöskin sorvareille oikeuden asettua maalle harjoittamaan ammattia. Sama oikeus annettiin Suomen talousseuran esityksestä v. 1824 myöskin nahkureille, puusepille, satulasepille, hatuntekijöille, savenvalajille, pyöräntekijöille, säämiskänvalmistajille, kellosepille ja maalareille.

Täydellinen elinkeinovapaus myönnettiin kaikille jälkeen v. 1809 perustetuille kaupungeille: Jyväskylä (perustettu 1837), Mikkeli (1838), Heinola (1839), Joensuu (1848) ja Marianhamina (1861) sekä Iisalmen ja Salon kauppaloille.

Näitä poikkeuksia lukuunottamatta oli käsiteollisuuslainsäädäntö Suomessa Venäjään liittymisen ensimmäisten 50 vuoden kuluessa v:n 1720 ammattijärjestyksen pohjalla. Ammattijärjestyksen määräykset olivat kuitenkin peräti vanhentuneet ja ehkäisivät suuresti teollisuuden vapaata kehittymistä. Pahimpien epäkohtien korjaamiseksi antoi hallitus jouluk. 12 p. 1859 asetuksen käsiteollisuuslaitoksista ja manufaktureista Suomessa. Tämä hallinnollista tietä, ilman säätyjen myötävaikutusta syntynyt asetus kumosi muutamia vanhempia asetuksia. Ammattikuntakäsityöläisiksi, joiden tuli noudattaa ammattikuntajärjestyksestä, katsottiin siinä ainoastaan kirjansitojat, nahkurit, vaskenvalajat, hatuntekijät, kuparisevät, savenvalajat, turkkurit, maalarit, satulasevät, suutarit, räätälit, sepät, puusevät, sorvarit ja vaununtekijät. Kaikkiin muihin käsityöläisiin, manufakturi- ja teollisuuden harjoittajiin sekä taiteilijoihin sovitettiin huhtik. 2 p. 1770 julaistun hallisäännön määräykset. Oppilas-pakosta ja mestariuden hankkimisesta vapautettiin kaikki ne, jotka valmistivat yleisölle kaikenlaisia taloudessa tarvittavia

esineitä. Kaikille uusille kaupungeille (Kemi, per. 1871, Hanko 1878, Kotka 1879 ja Iisalmi 1891) taattiin täydellinen elinkeinovapaus.

Samana päivänä julaistu keisarillinen asetus määräsi, että maan hallioikeudet lakkaavat v. 1860 lopussa ja niiden tehtävät siirtyvät kaupunkien maistraateille. Vuoden 1859 asetus astui voimaan vuoden 1861 alussa. Tällä välin oli n.s. Tammiikuun valiokunta, joka kokoontui v. 1862 valmistamaan kysymyksiä luvassa oleville v:n 1863 valtiopäiville — saanut käsiteltäväkseen myöskin kysymyksen, vastasivatko voimassa olevat asetukset, jotka koskivat oikeutta harjoittaa kauppaa, merenkulkua, tehdasliikettä ja käsiteollisuutta kaupungeissa ja maaseudulla, sitä elinkeinovapautta, mitä olot vaativat? Senaatti puolestaan oli ehdottanut elinkeinovapautta laajennettavaksi. Ja valiokunta kannatti yksimielisesti ehdotusta. Valiokunnan ehdotuksen mukaisesti laadittiinkin sitten vuoden 1863 valtiopäiville esitys kaupan- ja elinkeinovapauden laajentamisesta, jossa ehdotettiin ammattikuntajärjestyksen ja muiden vanhentuneiden määräysten poistamista. Jokaisella hyvämaineisella Suomen kansalaisella, myöskin naisella, tuli olla oikeus asettua vapaasti joko maalle tai kaupunkiin harjoittamaan mitä luvallista ammattia tahansa. Saman henkilön tuli saada harjoittaa useampiakin ammatteja ja käyttää hyväkseen muiden käsiteollisuusalojen tuotteita. Ammattikuntien tilalle oli asetettava käsityöläis- ja tehtailija-yhdistykset, joiden tuli yhdistysten valitsemain asiamiesten kautta hoitaa yleisiä ammatti-asioita. Säädyt ehdottivatkin hallitukselle, että se laatisi ja seuraaville valtiopäiville esittäisi ehdotuksen uudeksi yleiseksi elinkeinolaiksi. Tämän johdosta hallitus laati asetusehdotuksen kaupasta ja elinkeinoista Suomessa, jonka valtiopäivät hyväksyivät v. 1867 ja joka julkaistiin lakina helmik. 24 p. 1868. Tämä laki lakkautti v:n 1790 ammattikuntajärjestyksen, v:n 1739 manufaktuuri- ja käsiteollisuusprivilegiot, v:n 1770 hallisäännön sekä muut elinkeinoja koskevat aikaisemmat määräykset. Ja vielä täydellisemmän siirtymisen elinkeinovapauteen toteutti Elinkeinolaki maalisk. 31 p:ltä 1879.

V LUKU.

Työsopimusta koskeva lainsäädäntö ennen ja nyt.

Valtiossa, missä ei ole henki- tai maaorjuutta, on työsopimuksen solmiaminen ainoa tapa, jolla n.s. vapaa kansalainen sitoutuu toiselle työhön tai palvelukseen korvausta eli palkkaa vastaan. Työsopimuksen solmiaminen, kauppaa lukuunottamatta, esiintyy kansalaisten kesken useimmin kuin minkään muun sopimuksen teko. Se on tullut niin yleiseksi, ettemme aina huomaakaan, että olemme solmineet työsopimuksen. Käytännössä se useimmiten nykyaikana tapahtuu siten, että työntekijä menee jonkun työnantajan luokse ja kysyy tältä, pääsikä hän työhön. Saatuansa myöntävän vastauksen ja ryhdyttyään työhön, on työsopimus valmis. Palkasta ja muista eduista ja ehdoista ei useimmiten puhuta mitään. Mutta kaikesta vähäsanaisuudesta huolimatta on tehty sopimus, joka kumpaakin sopimuskumppania velvoittaa. Lainsäädäntö asettaa määrätyt velvollisuudet ja oikeudet kummallekin sopimuskumppanille.

Työsopimuslainsäädännön täydennyksenä ovat työväen suoje-
lus-, tapaturmavakuutus-, sairas-, työkyvyttömyys- ja vanhuus-
vakuutuslait. Nämä lait velvoittavat toista sopimuskumppania,
nimittäin työnantajaa tekemään uhrauksia työntekijänsä hyväksi.
Kaiken tämän perustana on työsopimus. Uudemmat työsopi-
muslait eroavat työväensuojelusta pääasiassa siinä, että ne
velvoittavat kumpaakin sopimuskumppania, kun taas työväen-
suojaus- ja tapaturmavakuutuslait velvoittavat ainoastaan työn-
antajaa.

Yleensä valtioissa, missä vallitsee elinkeinovapaus, vallitsee
myöskin työsopimusvapaus. Lainsäädäntö ei määrää millekään
kansaluokalle eikä yksilölle pakkoa työsopimuksen solmiami-
seen. Jos siinä esiintyy pakkoa, niin se johtuu muista syistä,
köyhille varattomuudesta. Työvoimansa toiselle vuokraaminen
on useimmille työläisille ainoa keino toimeentulon hankkimi-
seksi. Muuta pakkoa ei siihen ole. Aina ei ole näin ollut.

Kun ei ollut elinkeinovapautta, niin ei ollut myöskään työsopimusvapautta, ei lakko- eikä siirtymisvapautta. Lainsäädäntö määräsi köyhemmille kansaluokille sopimuspakon. Joka koetti siitä vapautua lakia rikkomalla, hänelle oli siitä perin ankarat seuraukset, kuten sotaväkeen otto tai pakkotyö y.m.s. Lainsäädäntö määräsi ylimmät palkkarajat, jota enempää kukaan työnantaja tai isäntä ei saanut maksaa eikä työntekijä pyytää rangaistuksen uhalla. Kaikki yhteenliittyminen, tilapäinenkin, palkkain korotustarkoituksissa oli ankarain sakkojen uhalla kielletty.

Työläisten siirtymistä paikasta toiseen ei sallittu. Työnhakijoita, maantienkulkijoita kohdeltiin kuin rikoksentekejiä. Kaikella tällä oli tarkoituksena maan asutuksen ja ahkeruuden edistäminen ja laiskuuden, kuljeskelemisen sekä kerjäämisen vastustaminen.

Tämä järjestelmä ei soveltunut uudenaikaiseen kapitalistiseen tuotantotapaan. Samalla kun ammattikuntalaitos oli taloudelliselle kehitykselle tullut esteeksi samalla työsopimusvapauden rajoitukset, työläisten siirtymisen ehkäisy seurakunnasta toiseen ja työnhakijain liiallinen vainoaminen vahingoittivat teollisuuden kehitystä. Nouseva kapitalistinen tuotanto tarvitsi runsaasti vapaita työntekijöitä ja siksi kaikki esteet oli raivattava pois tieltä.

Elinkeinovapaus, työsopimusvapaus, lakkovapaus ja siirtymisvapaus, ne on myönnetty, pitäen enemmän teollisuuden ja yhteiskunnan kuin työntekijäin etua silmällä.

Työsopimusvapaus ei kuitenkaan tehnyt työntekijää kykeneväksi työsopimuksen teossa pitämään puoliaan. Työnantaja taloudellisesti vahvempana useinkin yksin saneli sopimusehdot. Vapaitten työntekijäin asema ei useinkaan ollut paljon orjuutta parempi.

Tästä syystä onkin useimmissa valtioissa ollut pakko säätää työsopimus- ja työväensuojelulakeja. Samasta syystä on syntynyt työväenliikekin, koska työläiset yksilönä olivat liian heikkoja työsopimuksen teossa etujaan valvomaan. Työväen ammattiyhdistysliikkeen tarkoituksena on lainsäädännön tunnustaman työntekijän ja työnantajan tasa-arvoisuuden käytännössä toteuttaminen.

Työsopimuslainsäädännön kehityshistoriaa muualla ja meillä selostetaan seuraavassa.

Roomalaisten kerrotaan¹ ennen muita kansoja lainsäädännössä työsopimusta säännöstelleen. Heidän käsityksensä mukaan työsopimus oli siviilioikeudellinen välipuhe, jonka kaksi täysin tasa-arvoista kansalaista solmisivat. Työsopimusrikoksesta ei ollut laissa säädetty muuta rangaistusta, kuin minkä sopimuksentekijät itse sopimuksessa määräsivät.

Myöhempinä aikoina muissa maissa ovat lainsäätäjät tästä vapaamielisestä periaatteesta luopuneet säätämällä pakkopalveluksen ja sopimusrikoksista ankarat rangaistukset, sakkoja ja vankeutta. Rikas on saanut rikoksensa sovittaa rahallaan ja köyhä selkänahallaan.

Mistä roomalaisten vapaamielisyys sitten johtui? Siihen annetaan sellainen selitys, että kun roomalaisilla oli orjuudessa järjestelmä, joka takasi varakkaille ja yläluokkalaisille riittävästi ruumilliseen työhön tarvittavia työvoimia, niin ei heillä ollut paljon tarvetta solmia työsopimusta vapaan työntekijän kanssa ja mitä taas tulee työsopimusrikoksen rankaisematta jättämiseen, niin taloudelliset seuraamukset täyttämättä jääneestä sopimuksesta olivat niin ankarat, ettei muuta rangaistusta tarvinnut. Jokaisen siviilioikeudellisen välipuheen rikos oikeutti ulosottotoimin toimeenpantavan suoranaisen työtuomion.

Roomalaisesta oikeuskäsityksestä mainitaan olevan peräisin sen että useimmissa maissa lainsäädännössä työsopimus on jaettu kahteen erilaiseen sopimukseen, nimittäin: palvelussopimukseen ja työurakkaan. Palvelussopimuksesta suoritetaan korvaus ajan mukaan ja urakasta joko sovittuun työn valmistuttua tai työn tuloksen mukaan. Henkisestä työstä ei Roomassa työsopimusta voitu tehdä, se oli *toimeksianto*, jonka antaja voi yksipuolisesti, toista kuulematta, peruuttaa.²

Urakkatyösopimuksen ja palvelussopimuksen välillä oli vielä se tärkeä eroavaisuus, että ensiksi mainittuun työhön sai käyttää myöskin sijaista, mutta viimeksi mainittu työ oli aina sopimuksentekijän itsensä tehtävä.

Ruotsissa mainitaan työsopimuksen erikoislainsäädäntöä, vanhempana aikana, olleen *palkollissopimuksesta* ja henkisestä työstä.

¹ Senaatin Lainvalmistelukunnan ehdotus laiksi työsopimuksesta, ilmestynyt painosta v. 1908.

² Henkisestä työstä suoritettiin, ei palkkaa, vaan palkkiota.

Toimeksiantoa on säännöstelty v. 1734 annetussa laissa, Kauppakaaren 18 luvussa. Muut työsopimuksen välimuodot, kuin palkollissopimus, tulivat harvoin kysymykseen. Palkollissopimus pääasiassa tarkoitti maanviljelijäin eli tilanomistajain työvoimain tarpeen tyydyttämistä. Ammattityöntekijäin työsopimuksesta säädettiin ammattikuntajärjestyksessä ja tehdastyöntekijäin, mikäli niitä oli, tehdasprivilegioissa, mutta pääasiassa hallisäännössä, joista viimeksi Suomessa voimassa ollut oli säädetty v. 1770. Vuorilaitosten työntekijöistä taas säädettiin vuorimiessäännössä v. 1649, joka sisälsi määräyksiä työsopimuksesta näissä laitoksissa. Myöhemmin, v. 1703, annettiin Kunink. M:n uudistettu säädös vasarasepistä ja ruukin väestä, jossa teroitettiin, että edellämainittua vuorimiessääntöä on kaivoksien ja ruukkien työntekijöihin sovellettava.

Ruotsalaisen ja samalla myöskin suomalaisen työsopimuslain-säädännön perustana on ollut poliittiset tarkoitukset. Ruotsin valtiohallinnolla mainitaan olleen kaksi suurta murhetta, nimitäin että maa asianmukaisesti viljeltäisiin, että verot voitaisiin vaikeuksista suorittaa ja että kruunulla olisi sotamiehiä riittävästi saatavissa.

Palkollissopimusta koskevaa lainsäädäntöä mainitaan Ruotsissa olleen maakuntalaeissa jo v. 1000 paikoilla, mutta Keski-Europassa vasta noin v. 1300 paikkeilla sen jälkeen kun niistä n.s. orjuus poistettiin. Mutta kun Ruotsin kansa on ollut nimellisesti vapaa varhaisista ajoista, niin siellä on myöskin jo aikaisin esiintynyt tarve tehdä työsopimus n.s. vapaan työntekijän kanssa, ja siksi on se ollut lainsäädännöllä järjestetty. Palkollissopimus mainitaan aluksi perustuneen sopimusvapauteen. Mutta jo aikaisin tavataan myöskin *sopimuspakkoa* tarkoittavia säädöksiä. Palveluspakon tarkoituksena oli taata maanviljelijöille riittävästi työvoimaa ja samalla ehkäistä irtolaisuutta, kuljeskelemista ja kerjäämistä. Palkollislainsäädäntö Suomessa onkin aina vuoteen 1852 saakka sisältänyt irtolaisista jotenkin ankaroita määräyksiä. Se on ollut järjestettyä irtolaisten vainoamista.

Palveluspakko koski aluksi ainoastaan niitä, joilla ei ollut joko omaa tai vuokrattua maata viljeltävänä tai joilla ei ollut vuoden elatusta vastaavaa n.s. kolmen markan omaisuutta, josta määrättiin kruunulle vero suoritettavaksi. Kustaa Vaasan aikana palveluspakkoa vielä kovennettiin siten, että jokainen oli vel-

vollinen harjoittamaan joko maanviljelystä tai jotakin laillista yhteiskunnalle hyödyllistä ammattia. Palveluspakosta ei vapautunut enää määrätyn omaisuuden omistamisella. Ja tätä pakkoa kehitettiin vielä myöhemmin aikoina koskemaan talollistenkin lapsia, jos katsottiin, että talossa oli työvoimaa yli oman tarpeen.

Rikokset palveluspakkoa vastaan rangaistiin ankarasti. Palveluspakon alainen julistettiin kaiken yhteiskunnan suojeluksen ulkopuolella olevaksi, joille ei kukaan saanut antaa asuntoa eikä suojaa. V. 1577 säädettiin, että palveluspakon rikkojat on otettava sotaväkeen, mikä määräys myöhemmin v. 1635 uudistettiin ja sotaväkeenoton rinnalle tuli vielä yleinen pakkotyöhön tuomitseminen.

Erityinen palkkaussääntö mainitaan annetun 30 päivänä elokuuta v. 1664, jota sittemmin muutettiin ja uudistettiin vv. 1686—1723 ja 1734 annetussa laissa Kauppakaareissa oli erityinen luku palkollisista, jossa säännösteltiin palkollisten yksityisoikeudelliset suhteet, mutta muuten viitattiin palkollisista olevaan erikoisasetukseen. V. 1739 säädettiin uusi palkollisasetus, johon koottiin kaikki palkollisia koskevat lain säädökset. Viimeinen Ruotsille ja Suomelle yhteinen palkkaussääntö mainitaan säädetyin v. 1805.

Näissä asetuksissa on pääperiaatteena palveluspakon tarkka säännöstelemine ja vasta toisessa sijassa sopimuksesta johtuvain oikeuksien ja velvollisuuksien määrittelyminen.

Palveluspakko sai ankarimman ilmaisuksensa v. 1723 säädetyssä laissa. Siinä lueteltiin tarkoin yksityiskohtia myöten, ketä palveluspakko koski. Joka ilmiantoi palveluspakon alaisen, sai sen palvelukseensa puolesta palkasta.

V. 1686 säädettiin jo, kuinka monta palkollista kussakin talossa sai olla, riippuen talon suuruudesta. Niistä määräyksistä v. 1723 annetulla asetuksella aateliset ja säätyläiset saivat vapauden pitää yksityispalvelijoinaan niin monta henkilöä kuin halusivat. Tämä aatelisten ja säätyläisten etuoikeus kumottiin kunink. vakuutus- ja vahvistus kirjalla Ruotsin ja Suomen talonpoikaisen kansanvapauksille ja oikeuksille 4 p:nä huhtikuuta v. 1789.

Palkan suuruudesta saivat isäntä ja palkollinen aluksi keskenään sopia. Mutta jo v. 1540 annetussa asetuksessa säädettiin korkeimmat palkkarajat ja sitten myöhemmin v. 1685 annet-

tiin palkoista vielä yksityiskohtaisempia määräyksiä. Palkolliselle palkkaa maksaessa tuli ottaa sen kyky ja kunto huomioon. Mutta missään tapauksessa ei saanut maksaa enempää kuin ylin palkkaraja oli. Viranomaiset laativat valtakunnan eri osille erityisiä palkkataksoja. V. 1805 annetussa palkkaussäännössä kumottiin ylimmät palkkamääräykset ja asianomaiset saivat taas oikeuden itse sopia palkasta, mutta ne oli suoritettava rahassa tai vaateparseleissa.

Palvelussopimus oli alkuaan puolivuotinen. Mutta v. 1664 annetussa asetuksessa jo säädettiin se koko vuotiseksi, kuitenkin oli vielä puolivuotinenkin sopimus sallittu. V. 1723 annetussa laissa palvelussopimus määrättiin aina tehtäväksi koko vuodeksi.

Muuttopäiviä oli aluksi myöskin kaksi. Mutta kokovuotisen sopimuksen käytäntöön tultua alkoi palveluskausi Mikonpäivästä ja loppui seuraavan vuoden syyskuun 29 p. Myöhemmin on muuttopäivä siirretty marraskuun 1 päivään, joka paremmin kuin edellisainittu päivä vastasi maanviljelijäin etuja.

Pestusta on ollut monia säädöksiä. V. 1723 annetussa laissa määrättiin pestuu tapahtuvaksi siten, että edelliseltä isännältä saatu palvelustodistus oli annettava uudelle isännälle ja isännän tuli samalla palvelijalle suorittaa pestirahat. Kun ennen oli ollut ainoastaan erotodistus, joka annettiin palkolliselle vasta erotessa, ja sisälsi arvolauseet palvelijan kyvystä ja käytöksestä, niin v. 1723 annetussa laissa säädettiin palkollisten kurissapitämiseksi kaksi todistusta, päästökirja ja erotodistus, joista edellinen sisälsi arvolauseet palvelijan kyvystä ja käytöksestä palvelusajalta siihen päivään asti, jolloin päästökirja oli annettu, ja erotodistus osotti palvelijan käytöksen sen jälkeen, kun hän oli saanut päästökirjan.

Pestuu ei aluksi saanut tapahtua palveluskauden kestäessä, vaan vasta sen päätyttyä. Palkollisille säädettiin uuden paikan hankkimista varten n.s. *vapaaviikko*. Mutta sitten v. 1664 laki määräsi, että pestuun tulee tapahtua 6 viikkoa ennen palveluskauden päättymistä ja irtisanomisen puolelta tai toiselta tulee tapahtua 2 kuukautta ennen eroamista. Ellei irtisanomista mainitussa ajassa toimitettu, niin sopimus jatkui entisillä ehdoilla vuodeksi eteenpäin. Myöhemmin toimitettua irtisanomista ei tarvinnut ottaa huomioon. V. 1723 annetussa laissa määrättiin irtisanominen toimitettavaksi elokuun 10 p:nä, jonka jälkeen

pestuaika alkoi ja jatkui syyskuun 14 päivään asti. V. 1734 laissa määrättiin irtisanomisajaksi heinäkuun 29 p:n ja elokuun 10 p:n välinen aika ja pestaaminen oli toimitettava elokuun 10 p:än ja syyskuun 30 päivän välisellä ajalla. V. 1805 laissa taas sallittiin palkollisia pestata milloin hyvänsä, kunhan palvelijalla vain oli päästökirja, ja palveluksesta irtisanominen oli laillinen palveluskauden alusta aina 10 p:n elokuuta. Myöhemmin toimitettu irtisanominen oli laitonta.

Kaikissa palkkaussäännöissä terotettiin, että palkollisen tulee isäntävälleen osottaa uskollisuutta, kuuliaisuutta ja toimittaa työnsä huolella ja ahkeruudella. V. 1805 laissa jaettiin palvelijat ahkeruutensa perusteella hyväksytyihin ja vähemmän hyväksytyihin. Edellisiä sai ottaa palvelukseen koko valtakunnassa, mutta viime mainittuja ainoastaan siinä läänissä, josta todistus oli annettu. Isännällä oli lain määräämän rangaistuksen ohella oikeus antaa palkolliselle *ruumiillista kuritusta*, ikään ja sukupuoleen katsomatta.

V. 1442 vaiheilla säädetyssä Kristofferi-kuninkaan maakuntalaissa annettiin isännälle valta kruununpalvelijain avulla saada luvatta poistunut palkollinen tämän omalla kustannuksella takaisin tuoduksi. Palkollinen sen lisäksi voitiin tuomita maksamaan sakkoa ja korvaamaan isännälle vahingon. Kotivarkauden ja karkaamisen estämiseksi säädettiin, että palvelija ei saanut vaatearkkuaan säilyttää muualla kuin palveluspaikassaan.

Nämä säädökset ovat osaksi vieläkin voimassa.

Muuttopäivän Mikonpäivästä pyhänmiesten päivään siirtäminen tapahtui vasta sen jälkeen, kuin Suomi oli erotettu Ruotsin yhteydestä. Mutta Suomen talonpoikain edustajain mainitaan jo Norrköpingin valtiopäivillä v. 1800, anoneen mainitun muutoksen toimeenpanoa hallitukselta, ja Suomen Talousseuran anomusta puoltaneen. Muuttopäivä siirrettiin sitten myöhemmäksi syksyyn hallinnollisella asetuksella 1 p:ltä huhtikuuta 1816 ja samalla määrättiin, että palkollissopimuksen irtisanomisen tuli tapahtua 8 p:nä syyskuuta.

Ja v. 1858 maaliskuun 29 p:nä annetulla julistuksella määrättiin irtisanomisajaksi heinäkuun 29 ja syyskuun 8 p:n välinen aika. Sitä ennen pestaaminen oli laitton ja rangaistuksenalainen teko.

Voimassa oleva palkkaussääntö on 30 p:ltä tammikuuta 1865,

jota on muutettu asetuksilla 27 p:ltä tammikuuta 1879 ja 28 p:ltä joulukuuta 1888.

Tämä palkkaussääntö on monessa suhteessa edellisten ruotsalaisten asetusten kaltainen. Irtolaiset siitä on erotettu eri asetuksen alaiseksi v. 1852. Palveluspakkoa ei v. 1865 asetus enää sisällä. Mutta palveluspakkoa siltä edelleenkin ylläpidettiin muiden siirtymistä estävään asetusten avulla. Yleinen laki määräsi, että kaikki kansalaiset ovat kirjoitettavat hengille. Mutta itsellisenä ei ketään saanut henkikirjoihin merkitä. Sen, jolla ei ollut maanviljelystä tai joka ei harjoittanut jotakin käsi-työammattia, tuli pyrkiä palvelukseen ja tulla sitten palvelijana hengille kirjoitetuksi.

Valepalvelussopimusten estämiseksi säädettiin palkkaussäännössä, että joka hengille kirjoituttaa sen jolle hän ei anna asuntoa ja ravintoa, vetäköön sakkoa 10 mk.

Siirtymisvapautta ei myöskään ollut. Se myönnettiin vasta v. 1879 annetulla asetuksella: „muuttamisesta seurakunnasta toiseen ja työnhakijoista“. Työnhakijalle oli annettava passi, jos hän näytti suorittaneensa kruunulle ja kunnalle menevät ulosteot ja olevansa hengille kirjoitettu. Tätä uudistusta olivat säädyt v. 1877—1878 valtiopäivillä puoltaneet, peläten muuten vaivashoitorasitusten kovin suuresti lisääntyvän. Muutosta ei siis toimeenpantu työläisten aseman parantamistarkoituksessa, vaan yhteiskunnan etujen vuoksi. Veronmaksajain edut vaativat sen toimeenpanoa.

Viimeiset jätteet palveluspakosta poistettiin K. A:lla „2 p:ltä huhtikuuta 1883 irtolaisista ja niiden kanssa menettelemisestä“. Kun ennen ei tehty mitään eroa työn etsinnässä kulkevan ja rikollista elämää viettävän kerjäläiskulkurin välillä, niin mainitussa asetuksessa tarkemmin määriteltiin irtolaisen tuntomerkit. Irtolainen oli se, joka „on vailla omia elatusvaroja ja viettää siveetöntä, pahantapaista elämää“. Työnhakijat, jotka rahallaan ostavat, mitä tarvitsevat, pääsivät kruununpalvelijain ahdisteluilta rauhaan.

Henkikirjoitus on sitten v. 1894 annetulla asetuksella muutuneitten olojen vaatimusten mukaisesti järjestetty.

Palkkaussääntö määrää maalla palvelussopimuksen tehtäväksi koko vuodeksi ja kaupungissa puoleksi vuodeksi. Lyhemmäksi ajaksi tehdyt sopimukset eivät ole palkkaussäännön mukaisia, ellei palkollinen ole palveluspaikassaan seuraavaan

muuttopäivään asti. Muuttopäivä on 1 p:nä marraskuuta. Irtisanomisen, ollakseen pätevän, tulee tapahtua syyskuun kuluessa. Ellei irtisanomista puolelta tai toiselta mainittuna aikana toimiteta, jatkuu sopimus vuodeksi kerralla. Palvelijalle pitää antaa päästökirja, jossa on arvolauseet palvelijan kyvystä ja käytöksestä, paikka missä hän palvelee ynnä aika, milloin hän on vapaa palveluksesta, ja antajan allekirjoitus. Erotodistus on annettava erotessa. Palkan suuruus riippuu sopimuksesta. Ellei siitä ole sopimusta, saa sen oikeus määrätä, jos ei asianomaiset siitä muuten sovi. Kruunulle ja kunnalle menevät verot tulee isännän suorittaa palvelijan puolesta. Kun palvelija muuttaa, tulee uuden isännän suorittaa muutosta johtuvat kustannukset.

Palvelussopimuksen saa 15 vuotta täyttänyt henkilö tehdä ehdolla, että hän sitä ennen on ollut palveluksessa ja esittää päästö- tai muun luotettavan todistuksen. Päästökirja ja esteetömyystodistukset ovat annettavat isännälle. Sopimus ei muuten ole sitova. Näin tehtyä sopimusta ei saa ennen laissa määrättyä aikaa yksipuolisesti purkaa.

Palkollisen tulee ahkeruudella ja huolella tehdä hänelle määrättyt tehtävät. Hänen tulee olla rehellinen ja niskoittelematta osoittaa kuuliaisuutta ja kunnioitusta isäntäväelleen. Tulta on hänen pideltävä varovaisesti. Vaatearkkunsaa tulee hänen säilyttää palveluspaikassaan. Jos palvelija huolimattomuudellaan aiheuttaa isännälle vahinkoa, on isännällä oikeus periä vahingonkorvaus palvelijan palkasta. Jos palvelija ei toimita tehtäviään, on isännällä oikeus ne teettää toisella, palvelijan kustannuksella. Palvelija ei saa ilman lupaa oleskella krouvissa tai ravintolassa eikä olla muualla yöttä, jos hän sen tekee, on isännällä oikeus purkaa sopimus ja palvelijan tulee maksaa pestirahat takaisin. Sen lisäksi hän voidaan tuomita sakkoon ja menettämään koko vuoden palkkansa tai osan siitä. Palkollisen tulee tyytyä kotiruokaan. Palkollinen on sidottu, sekä isäntäänsä että isäntänsä maatilaa. Jos isäntä muuttaa toiseen kuntaan, tulee palvelijan seurata häntä, jos isäntä kuolee kesken palveluskautta, tulee palkollisen palvella perillistä.

Palkollisella on oikeus isännältä saada paitsi palkkaa, terveellinen asunto, riittävä ravinto ja hyvä kohtelu. Jos isäntä ei näitä anna kun häntä kahden todistajan läsnäollessa on muistutettu, on palkollisella oikeus erota.

Palkollisen sairastuessa tulee hänen isännältä saada hoitoa. Lääkärin palkan ja lääkkeiden hinnan saa isäntä kuitenkin vähentää palvelijan palkasta.

Muistutukset isännälle on annettava 2 todistajan läsnäollessa. Jos siitä ei ole apua, saa asian ilmoittaa poliisiviranomaisille, nimismiehelle tai kruununvoudille maalla, ja kaupungissa maistraatille, joiden tulee käskeä isäntä täyttämään velvollisuutensa. Ellei siitä ole apua, saavat he vapauttaa palvelijan sopimuksestaan. Palvelijalla on lisäksi oikeus nostaa isäntää vastaan kanne oikeudessa. Palvelijalla kokovuotisessa palveluksessa on yksi viikko vapautta ja puolivuotisessa 4 päivää.

Jos isäntä tekee vararikon, on palvelijalla etuoikeus ennen muita velkojia saada palkkansa.

Isännällä on oikeus 18 vuotta nuoremmille miespuolisille ja 14 vuotta nuoremmille naispuolisille antaa *ruumillistakin kuritusta*. Jos palvelija palveluspaikastaan karkaa, niin hän voidaan Keisarin käskynhaltijan avulla tuottaa takaisin palveluspaikkaansa, josta kulut ovat palvelijan maksettavat. Ellei isäntä tahdo karannutta ottaa takaisin palvelukseensa, on palkollinen tuomittava sakkoihin, jotka vaihtelevat 3—300 markkaan taikka vankeuteen enintään 3 kuukaudeksi. Samalla voidaan palkollinen tuomita maksamaan pestirahat takaisin ja menettämään palkkansa. Näin ankaraa rangaistusta työsopimusrikoksesta ei ole missään muussa sivistysvaltiossa.

Jos palkollinen ei täytä velvollisuuksiaan tai elää siveettömästi eikä muistutuksista ole apua, taikka on kykenemätön palvelukseensa, saa isäntä palvelijan todistajain läsnäollessa erottaa. Ellei palkollinen lähde, saa isäntä kruununpalvelijoilla ajattaa palvelijan pois. Mutta jos palkollinen on syyttömästi erotettu, voidaan isäntä tuomita suorittamaan palkolliselle koko vuoden palkan.

Palkkaussäännössä on koko joukko vanhentuneita määräyksiä, jotka nykyaikana ovat mahdottomia käytännössä noudatettavaksi. Siinä on työsopimussäädösten rinnalla rikoslakia, joista voimassaolevassa rikoslaissa on samanlaiset rangaistukset säädetty.

Palkkaussäännön lakkauttamisvaatimuksista kerrotaan tuonempana.

Käsityöläisten ja tehdastyöläisten työ- ja oppilassopimuksista säädetään elinkeinolain 4 luvussa.

Aikasemmin olivat nämä säädökset ammattikuntajärjestyksessä ja hallisäännössä jotka K. A:lla kaupasta ja elinkeinosta 24 p:ltä helmikuuta 1868 kumottiin. Hallisäännön määräämistä ylimmistä palkkamääräyksistä ei vallassaolijamme halunneet hevillä luopua. Tri *H. Renvall* mainitsee teoksessaan: „Työvälipuheen vapaus ja elinkeinolakikomitean työlakikopykälä“ seuraavaa: „Vielä v. 1857 luetaan meillä lakikomissionin ehdotuksessa yhtäpitävästi silloin voimassa olevan 1770 vuoden hallisäännön kanssa: Kisällien ja muitten työmiesten palkkoja älköön tehtailija korottako yli 9 ruplaa 60 kopekkaa, sakon uhalla. Jos kisälli tai muu työmies vaatii korkeampaa palkkaa kuin tavallisesti maksetaan, vetäköön sakkoa 4 ruplaa 80 kopekkaa. Jos hän tällaisesta syystä pyytää eroa palveluksesta, olkoon velvollinen jäämään palvelukseen kaksi kertaa niin kauaksi, kuin muuten on määrätty, jos isäntä sen tahtoo. Jos mainitut työmiehet liittyvät yhteen siten korottaakseen palkkojaan, vetäköön alkuunpanija ja se, joka kirjoituksia laatimalla heidän toimiaan edistää, kukin sakkoa 90 ruplaa 20 kopekkaa sekä jokainen muu heistä 90 ruplaa 60 kopekkaa.“

Tämän verran oli ennen vuotta 1869 työsopimus- ja lakko-vapautta!

V. 1868 asetuksessa ei työsopimusta paljonkaan säännöstelty. Siinä sanottiin, että kauppiaan, tehtailijan tai käsiammattilaisen, joka liikettä varten ottaa apulaisen, oppilaan taikka muun työntekijän, oli tehtävä kirjallinen sopimus, jossa tarkoin määrätään ehdot ja niiden joukossa myöskin palvelusaika, mikä ei saa olla kolmea vuotta pitempi.

Näin oli yhdellä iskulla liaksi säännöstellyn työsopimuksen kannalta siirryttiin melkein vapaan työsopimuksen kannalle.

Työväen suojeluksesta kuitenkin säädettiin, ettei 18 vuotta nuorempia saanut tehtaissa eikä käsityöammateissa pitää yötyössä ja että 12 vuotta nuorempain lasten työaika ei saanut olla 6 tuntia pitempi päivässä, josta säännöstä kuitenkin alaikäisen hoitomiehen pyynnöstä ja lääkärintodistuksella saatiin poiketa. Työnantajan tuli sen lisäksi valvoa, että työntekijät saivat tarpeellista opetusta ja että heitä työhön käytettäessä oli kiinnitettävä asianmukaista huomiota heidän terveyteensä ja työkykyynsä.

Tämä sopimusvapaus ei työläisiä paljon hyödyttänyt. Vapaan työsopimuksen vallitessa osasivat työnantajat hyvästi valvoa etunsa.

Työnantajat laativat mielensämukaisia työohjeita, eli järjestyssääntöjä. Tähän ei laki kylläkään heitä velvoittanut, mutta ei myöskään kieltänyt, eikä laki niiden sisällön suhteen mitään rajoja asettanut. Niiden sisältö oli työnantajain yksin määrättävissä. Järjestettyä työväen liikettä ei vielä näinä aikoina maassamme ollut.

Näistä järjestyssäännöistä ja työsopimuksista kertoo T:ri Leo Ehrnrooth kirjassaan: „Työohjeet ja niiden oikeudellinen järjestely“, sivuilla 220—221 seuraavaa:

„Kun lainsäännöksiä asiasta kokonaan puuttui jotta työohjeitten oikeusvaikutus olisi epämättömästi turvattu, noudatettiin sitä menettelytapaa, että työntekijältä palvelukseen otettaessa vaadittiin kirjallinen sitoumus, että hän noudattaa voimassaolevia järjestysohjeita, joista kappale annettiin hänelle.“

Jo näiden työohjeitten lyhyt ja jyrkkä sanamuoto antaa käsityksen siitä kireästä, miltei sotilaallisesta kurista, joka puheena olevana aikana oli ominaista tehtaittemme järjestykselle. Työaika oli 11¹/₂—12-tuntinen ja kuukauden irtisanomisaika oli jotenkin tavallinen.

Irtisanomisoikeutta rajoitettiin työohjeissa yhäkin määräyksellä, että irtisanominen oli tapahtuva ainoastaan palkanmaksupäivänä, joka oli joka toinen lauantai.

Jos työntekijä tätä määräystä vastaan rikkoi ja lähtö tapahtui toisin, on hän, niin säädetään työohjeissa, menettänyt koko nostamatta olevan palkkansa, s.o. jopa kahden viikon palkan sekä kuukauden ensimmäisen päivän palkan, mikä oli jokaiselta työntekijältä pidätetty vakuudeksi. Ynseys ja yrittäminen lakon aikaansaamiseen asetetaan epärehellisyyden ja kavaluuden veroiksi, jommoisesta seurasi niin hyvin ainiaaksi erottaminen liikkeen palveluksesta kuin myöskin kaiken nostamatta olevan palkan menetys — niinkuin näkyy jotenkin summittainen menettely. Mainittava on vielä, että eräissä näissä työohjeissa työntekijöitä huomautetaan 1859 vuoden asetuksen 83 §:n säännöksestä, jonka mukaan työntekijät kaupungissa, kisällit, työmiehet, oppipojat, merimiehet ja yksityiset eivät saa päättyneeksi julistettuina pyhäpäivinä eivätkä maanantaisin pidättäytyä työstä eivätkä kuluttaa aikaansa laiskuudessa ja hurjisteiluissa, ollen uhkasakko ensikerralla 12, toisella 24, kolmannella 36 ja jokaisella seuraavalla kerralla 48 markkaa. Nykyään kun vapaamaanantain vietto on käynyt huolestuttavan yleiseksi,

monen työnantajan ajatukset kaihoten palannevat siihen meneeseen aikaan, jolloin lainsäätäjät niin pontevasti ehkäisi työntekijäin laiskuutta ja hurjasteluja“, lisää kirjoittaja.

Elinkeinolaissa 31 p:ltä maaliskuuta 1879 säännöstellään m.m. teollisuustyöntekijäin työ- ja oppisopimuksista, järjestys- eli työohjeista, elinkeinonharjoittajain ammattiyhdistyksistä ja työriitain sovittamisesta.

Elinkeinonharjoittajat kaupungeissa ovat velvolliset muodostamaan ammattiyhdistyksiä joko kaikki yhteisesti tai jakaantumaan enintään kolmeen ryhmään, kaupan, tehdasteollisuuden ja käsityön mukaan, jotka yhdistykset toimivat elinkeinojen kehittämiseksi. Lähinnä hoitavat yhdistysten asioita valtuusmiehet, jotka valitaan yhdistysten jäsenten keskuudesta. Nämä yhdistykset tarkastavat ja ulosantavat kisällitodistukset ja mestarikirjat niille ammattilaisille, jotka taitonsa peruusteella ovat oikeutetut ne saamaan ja sellaista haluavat. Entisten ammattikuntain ja kisälliyhdistysten kassat ovat näiden yhdistysten valtuusmiesten hoidossa.

Työriitain sattuessa tai eripuraisuuden ja riitojen ilmetessä elinkeinonharjoittajain ja työntekijäin välillä esiintyvät valtuusmiehet sovinnon välittäjinä siten, että valtuusmiesten lukua lisätään ulkopuolelta valituilla, puolella valtuusmiesten luvusta. Valittujen tulee olla täysvaltaisia ja hyvämaineisia kansalaisia. Jos elinkeinoiniin kuuluvat työntekijät kaupungissa ovat laillisessa järjestyksessä välillään tehneet yhdistyksen keskinäistä avun antamista varten (s.t.s. perustaneet apukassan), toimittavat semmoisen yhdistyksen jäsenet vaalin. Mutta muussa tapauksessa sen toimittavat elinkeinoyhdistyksen valtuusmiehet itse.

Näin täydennettynä tulee valtuusmiesten koettaa sovittaa riita, mutta ellei se onnistu, tutkia ja ratkaista se.

Tyytymättömällä riitapuolella on oikeus 14 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan hakea päätöksen muutosta haastamalla vastapuoli asiassa vastaamaan laillisen tuomioistuimen edessä. Ellei näin menetellä, saa päätös laillisen voiman ja tulee noudatettavaksi. (E. L. 26 §.)

Tätä työriitain ratkaisemistapaa, vaikka se on laissa säädetty, ei juuri koskaan ole käytetty. Se ei ole yksipuolisen kokoonpanon vuoksi saanut työntekijäin kannatusta.

Yhdistyksen pitää antaa tilaisuutta elinkeinonharjoittajille ja työntekijöille sekä oppilaille saada suulliset sopimuksensa kir-

joitetuksi valtuusmiesten pöytäkirjaan helppoa sisäänkirjoitusmaksua vastaan, joka on elinkeinonharjoittajan suoritettava, sekä pitämään kohtuullisesta hinnasta saatavissa työtodistuskirjoja, joihin arvolauseet työntekijäin käytöksestä, taidosta ja palvelusajasta voidaan kirjoittaa.

Työsopimus työntekijän ja apulaisen kanssa voidaan tehdä joko suullinen tai kirjallinen. Jos sopimus tehdään määräajaksi, niin ei sitä samalla kertaa saa tehdä 3 vuotta pitemmäksi ajaksi. Asianomaisilla on niinkään oikeus sopia irtisanomisajan pituudesta ja myöskin siitä, ettei ensinkään ole irtisanomisaikaa, vaan sopimus voidaan purkaa heti kuin siitä toiselta tai toiselta puolen ilmoitetaan. Jos sopimuksen päättymisajasta ei ole sopimusta tehty, eikä irtisanomisajasta erikseen ole sovittu, niin on irtisanomisaika 14 päivää.

Oppilaan kanssa voidaan samoin tehdä joko suullinen tai kirjallinen sopimus, enintään 5 vuodeksi, siihen luettuna $\frac{1}{2}$ vuoden koeaika. Ennen koeajan loppumista voidaan sopimus purkaa, jos jompikumpi sopimuskomppani sitä haluaa.

Alaikäisen puolesta tekee sopimuksen holhooja eli hoitomies. Mutta sellainen sopimus ei saa jatkua pitemmälle kuin siihen saakka kun alaikäinen tulee täysvaltaisen ikään, paitsi siinä tapauksessa että 18 vuotta täyttänyt vajavaltainen elinkeinoyhdistyksen valtuusmiesten edessä antaa pitemmälle jatkuvan sopimuksen tekoon suostumuksensa.

Elinkeinonharjoittajalla on oikeus työntekijäinsä noudatettavaksi laatia ohjeet työtunneista, vaarinotoista työssä ollessa, uhkasakoista epäjärjestyksiä tahi laiminlyöntiä varten, irtisanomisesta ennen lähtöä y.m. Semmoisilla järjestysohjeilla on, jos ne eivät sodi yleistä lakia vastaan, laillisen työsopimuksen voima ehdolla, että ne ovat tehdyt sillä kielellä, jota työntekijä osaa, ja että yksi kappale niitä on annettu asianomaiselle elinkeinoyhdistykselle kaupungissa tahi kruununvoudille maalla ja toisia kappaleita, joihin on todistus kirjoitettu, löytyy tehtaassa, verstaassa tahi työpaikalla julkinaulattuna. Kun ohjeita näin ruvetaan käyttämään ja ne julkinaulataan, pitää sen tapahtua esteettömäin todistajain läsnäollessa ja niiden työntekijäin tietien, joilla siihen aikaan on työpaikka puheenaolevan elinkeinonharjoittajan luona. Niitä työntekijöitä vastaan ei järjestysohjeilla ole sitovaa voimaa, ennenkuin irtisanomisaika ohjeiden antamisen jälkeen on loppuun kulunut, jonka perästä heillä on

oikeus muuttaa pois; ollen toki uusien järjestysohjeiden julkaiseminen kussakin tapauksessa irtisanomisen voimainen työnteettäjän puolelta.

Elinkeinonharjoittajain tulee isällisesti valvoa, että hänen talossaan ja ruuassaan olevat apulaiset, työntekijät ja oppilaat, etenkin alaikäiset, pysyvät jumalan pelvossa, säädyllisyydessä ja hyvissä tavoissa ja saavat terveellisen asunnon sekä sopivan ja riittävän ravinnon. Elinkeinonharjoittajan tulee valvoa, että oppilaat ja holhouksenalaiset työntekijät ahkerasti käyvät sunnuntaikoulussa tahi muussa elinkeinoja varten perustetussa oppilaitoksessa. Jos hänellä on luonaan opissa tahi työssä nuorempia kuin 15 vuotiaita lapsia, jotka eivät ole kansakoulua läpikäyneet tahi muulla tavalla oppineet alemmille kansakouluille määrättyjä aineita, pitää hänen voida näyttää toteen, että hän on hankkinut heille tilaisuutta semmoisen koulun oppijaksoa vastaavaan opetukseen, jota kunnassa voi saada.

Elinkeinonharjoittajan tulee myöskin työntekijäinsä ja oppilaittensa työssä pitämisen suhteen tarpeen mukaisesti valvoa heidän terveyttänsä ja työvoimiansa sekä ryhtyä tarpeellisiin toimiin varjellaksensa heitä ruumiin vahingosta määrättyjen töitten toimittamisessa. Lasten ikäraja on 12 vuotta, jota nuorempia ei saa ottaa tehdas- tai käsityöammatteihin työhön, ellei hoitomiehen paikkakunnan lääkärin antamalla todistuksella todeksi vahvista, että lasta vahingoittamatta voidaan sellaisessa työssä pitää. Viittätoista vuotta nuorempain lasten työaika on 8 tuntia päivässä soveliailla väliajoilla; 18 vuotta nuorempain henkilöitten työtyö on kielletty kello 9 illalla kello 5 aamulla. Poikkeuksia saadaan tehdä samoin kuin edellisessäkin tapauksessa hoitomiehen pyynnöstä ja lääkärin todistuksella.

Näihin sääntöihin, mikäli on lasten ikäraja kysymys, on v. 1889 15 p:nä huhtikuulla annetulla työväensuojelus asetuksella tehty muutoksia sikäli, että lasten ikäraja on määrätty 12 vuodeksi ja tehdaslaitoksissa työajan pituus 7 tunniksi, josta $\frac{1}{2}$ tuntia lepoa, ja nuorten henkilöjen työaika 14 tunniksi, josta 2 tuntia lepoa. Koulu- ja opetusvelvollisuutta koskevat säännökset ovat myöskin muuttuneet.

Apulaiset, työntekijät ja oppilaat ovat velvolliset elinkeinonharjoittajalle tahi hänen sijaiselleen osoittamaan kunnioitusta, uskollisuutta ja kuuliaisuutta sekä tarkalleen noudattamaan suostuttua tahi paikkakunnalla tavallista työaika, ahkeruudella

ja huolella täyttämään tehtävänsä, ettei heidän laiminlyöntinsä tai huolimattomuutensa vuoksi elinkeinonharjoittajan tavarat pilaannu, olemaan ilmaistematta elinkeinon harjoittajan liikesalaisuuksia ja asioitten tilaa, kohtelemaan muita työntekijöitä ja palvelijoita sävyisästi sekä olemaan pitelemättä pahoin alaikäisiä työntekijöitä ja oppilaita.

Työnantajalla on oikeus 18 vuotta nuoremmille miespuolisille ja 14 vuotta nuoremmille naispuolisille työntekijöille ja oppilaille antaa „kohtuullista“ ruumiillista kuritusta, jota kuitenkin on annettava alaikäisen hoitomiehen tai kutsutun vieraanmiehen läsnäollessa.

Orpolapseen, joka on otettu oppiin ja jolla ei ole holhoojaa, on elinkeinonharjoittajalla vanhemman oikeus, kunnes hän on tullut täysivaltaisuuden ikään.

Ruokapalkkajärjestelmältä työntekijäin suojelemiseksi säädetään, että sovittu rahapalkka on maksettava maan käyvässä rahassa ja älköön sen asemasta raha- tai tavaraosotuksia käytettävä. Työnantaja on myöskin velvollinen niille apulaisille, työntekijöille ja oppilaille, jotka sellaista pyytävät, antamaan työ- tai oppitodistuksen, jossa on arvostelu työtaidosta ja käytöksestä, ja erotessa erotodistuksen, joka edellisen lisäksi sisältää myöskin sen ajan, jonka he ovat elinkeinonharjoittajan palveluksessa olleet.

Erottaminen ja eroaminen edeltäpäin sopimusta irtisanomatta on luvallista seuraavissa tapauksissa:

Elinkeinonharjoittaja saa ilman irtisanomista erottaa apulaisen, työntekijän ja oppilaan, kun tämä, 1) tekee itsensä syy-pääksi varkauteen, petokseen tai muuhun epärehellisyyteen, esiintyy juopuneena työpaikassa tai sinne vie väkijuomia; 2) osottaa uudistettua tottelemattomuutta elinkeinonharjoittajaa tai hänen sijaistaan kohtaan, tai pahoinpitelee tai solvaa heitä tai heidän perheensä jäseniä; 3) viettelee työtovereitansa tekoihin, jotka ovat vastoin lakia tai työ- tai oppisopimusta tai sotivat hyviä tapoja vastaan; 4) on kykenemätön täyttämään sopimuksen määräyksiä, potee parantumaton tarttuvaa tai inhottavaa tautia taikka omasta syystään on tullut kykenemättömäksi työtään jatkamaan; 5) tuomitaan syylliseksi johonkin suurempaan rikokseen; 6) jos hän tahallaan turmelee työkaluja, työntuotteita tai työaineita ja 7) jos hän varomattomasti pitelee tulta.

Tätä luetteloa voidaan työohjeissa jatkaa miten pitkältä tahansa.

Työläiset ja oppilaat saavat irtisanomatta erota:

1) jos sovitun työn jatkaminen tuottaa haittaa työntekijän terveydelle; 2) jos elinkeinonharjoittaja tahi hänen sijaisensa tekee hänelle väkivaltaa; 3) jos nämä koettavat vietellä häntä laittomiin tahi siveettömiin tekoihin taikka eivät suojele häntä niistä; 4) jos palkkaa ei makseta sovitulla tavalla ja sovittuna aikana tahi jos kappaletyöntekijälle ei anneta riittävästi työtä. Oppilassopimus lakkaa oppilasta sitomasta: 1) jos oppilas kääntää muuhun työhön kuin mihin oppisopimus velvoittaa; 2) jos elinkeinonharjoittaja ei suojele oppilasta toisten työläisten sorrolta ja 3) jos elinkeinonharjoittaja muuttaa toiseen kuntaan.

Tariffi- ja joukkotyösopimusta ei elinkeinolaki tunne. Niiden laillisuudesta tai laittomuudesta ei puhuta mitään.

Työsopimusrikoksista, vastoin muissa maissa olevaa tapaa, määrätään vahingonkorvaus ja sakkoa 10—500 markkaan. Muissa sivistysmaissa on työsopimusrikoksesta säädetty ainoastaan vahingon korvaus. Yhtäpitävästi palkkaussäännön kanssa on työnantajalla oikeus tuottaa luvatta poistunut työntekijä kruununpalvelijalla takaisin tämän omalla kustannuksella.

Merimiesten työsopimuksista säädetään merilaissa v. 1873, laivaväen pestauksesta.

Työsopimusta koskeva lainsäädäntö on erikoislainsäädäntöä, joka monessa suhteen on kovin vajavainen ja puutteellinen. Yleistä työsopimusta koskevaa lainsäädäntöä ei ole. Elinkeinolain 1 §:ssä määritellään jotenkin laajasti ja ylimalkaisesti mainitun lain soveltamisalue, ammatit ja elinkeinot. Mutta vanhemmilta ajoilta perinnäistapain mukaan katsotaan sen koskevan ainoastaan: kauppaa, tehdasteollisuutta ja käsityöliikkeitä. Palkkaussäännön katsotaan koskevan ainoastaan koko vuodeksi tehtyjä sopimuksia maalla ja vähintään puoleksi vuodeksi tehtyjä sopimuksia kaupungissa. Löytyy suuri luku työsopimuksia, jotka eivät sisälly elinkeinolakiin eivätkä palkkaussääntöön, vaan seurataan niissä vakiintuneita tapoja. Sellaisia ovat kuuksiksi tehdyt palvelussopimukset ja maalla maanviljelijäin työssä sekä urakka- että päiväpalkkasopimukset. Mutta ei yksin tästä vaan monista muistakin syistä ovat elinkeinolain työsopimusta koskevat säädökset vaillinaiset ja puutteelliset. Etenkin on näin laita, mikäli se sisältää säädöksiä *työohjeista*, jotka ohjeet suurelle osalle tehdastyöläisiä ovat ainoana työ-

sopimuksena. Laki ei määrää niiden ohjeiden sisällöstä muuta kuin etteivät ne saa sotia yleistä lakia vastaan. Mutta kenenkään viranomaisen velvollisuutena tai oikeutena ei ole mainittujen työohjeiden sisällön tarkastaminen. Ne viranomaiset, joille kappale työohjeista annetaan, pitävät ainoastaan rekisteriä työohjeista. Kun asiat ovat tällä tavalla, niin työnantajat voivat järjestyssääntöihin eli työohjeisiin ottaa määräyksiä, jotka ovat sekä yleistä että elinkeinolain työsopimusta koskevia säädöksiä vastaan, kuten T:ri Leo Ehrnroothin tutkimus työohjeista osottaa. Ompa työohjeilla eräissä tapauksissa elinkeinolain määräykset kokonaan syrjäytettykin ja saatettu käytäntöön tehtaissa palkkaussääntö vuosisopimuksineen, jolloin irtisanomisajaksikin on määrätty syyskuun alku. Samoilla työohjeilla työnantajat vielä pyrkivät rajoittamaan työntekijäin joukolla työstä eroamista. Sakkorangaistuksen suuruus ei myöskään ole millään tavalla työntekijäin eduksi rajoitettu, joten työohjeiden perusteella tuomitut sakot ja ulosotot voivat olla ankarammat, kuin Ulosottolain mukaan voidaan velan maksuksi palkasta ulosmitata.

Työläisille ei ole järjestyssääntöjen sisällön suhteen laissa varattu mitään vaikutusvaltaa, lukuunottamatta sitä, että heillä on oikeus olla menemättä työhön sellaiseen tehtaaseen tai työpaikkaan, jossa on kohtuuttoman ankarat työohjeet. Mutta tällä seikalla on vaikutusta ainoastaan mikäli työläiset ovat järjestyneitä ja yksimielisesti kieltäytyvät työskentelystä epäedullisilla työehdoilla.

Järjestyssäännöt ankaroine määräyksineen ovat myöhempinä aikoina olleet monen työriidan aiheena, kuten maamme työväen työtaistelujen historia osottaa. Näistä, samoin kuin elinkeinolain — muutosvaatimuksista — ja ehdotuksista tuonnempana.

Tässä yhteydessä mainittakoon vielä yhdistymis- ja kokoon-tumisvapaudesta Suomessa.

Yhdistymisvapaus lakimiespiireissä katsotaan vanhoista ajoista asti kuuluneen Suomen kansan oikeuksiin ja vapauksiin. Mutta hallituksella on kuitenkin ollut valta asetuksilla järjestää yhdistymisvapauden rajat, muka yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaatimuksia silmällä pitäen. Tässä tarkoituksessa määrättiin K. kirjeellä 30 p:ltä toukokuuta 1826 ja samoin K. julistuksella 20 p:ltä maaliskuuta 1848, että Suomen alamaiset eivät saa kuulua salaisiin yhdistyksiin ja 4 p. kesäkuuta 1849 annettiin K.

julistus, jossa säädettiin, että yksityisten seurain ja yhdistysten perustamiseen oli hankittava hallitsijan lupa. Ennestään olevain yhdistysten piti hajoittamisen uhalla hakea säännöilleen vahvistus, tai muussa tapauksessa niiden toiminta pakkokeinoilla lakautettaisiin v. 1850.

Prof. K. J. Ståhlberg kertoo kirjasessaan: „Yhdistysvapaus Suomessa“, että „esivallan lupa yhdistyksen perustamiseen annettiin siten, että yhdistyksen säännöille saatiin virallinen vahvistus. Tämä vahvistus oli hallitsijan itsensä annettava, kunnes K. A:lla 15 päivältä tammikuuta 1883, samalla kun senaatti sai lopullisesti ratkaistavakseen erinäisiä muitakin asioita, sille annettiin oikeus myöskin yhdistysten sääntöjen vahvistamiseen. Sittemmin K. A:lla 20 p:ltä elokuuta v. 1887 annettiin kuvernööreillekin oikeus vahvistaa eräiden yhdistysten säännöt.

Kerrotun kehityksen mukaisesti säädettiin senaatin nykyisessä ohjesäännössä 13 p:ltä syyyskuuta 1892, 98 §:n 35 kohdassa, että senaatin talousosaston tulee yksissä neuvoin Kenralkuvernöörin kanssa sallia perustettavaksi seuroja, pensioni- ja apukassoja erinäisten kansaluokkain jäsenten eduksi, kuin myös laitoksia, yhdistyksiä ja yleisiä kokouksia, tieteellisiä, kirjallisia, taiteellisia, taloudellisia, hyväntekeviä ja muita hyödyllisiä tai luvallisia tarkoituksia varten sekä vahvistaa niiden ohjesäännöt ja säännöt ja myöntää jo vahvistetut ohjesäännöt, johtosäännöt ja säännöt muutettaviksi, jos ei se ole toisen viranomaisen asiana.“ Näitä toisia viranomaisia ovat kuvernöörit.

Joulukuun 29 p:nä 1894 annetun johtosääntönsä 28 §:n 19 kohdan mukaan oli niiden annettava perustamislupa sekä vahvistettava säännöt ja sääntöjen muutokset laitoksille, joilla on taloudellinen tai hyväntekeväinen tarkoitus, jos ne ovat aijotut vaikuttamaan ainoastaan omassa läänissä.“

Tästä selviää, että ennen vuotta 1883 oli vahvistus yhdistysten säännöille haettava itse hallitsijalta. Yhdistysten perustaminen oli silloin jotenkin vaikea. Ja kun ottaa huomioon, että ennen vuotta 1869 oli voimassa hallisääntö joka kielsi yhteenliittymisen työehtojen parantamistarkoituksessa, niin ei ole ihmeellistä, ettei järjestettyä työväenliikettä maassamme vielä tähän aikaan paljonkaan ilmennyt.

Kokoontumisvapauden katsotaan ikivanhoista ajoista kuuluneen Suomen kansan oikeuksiin. Mutta se ei ole ollut lain-säädännöllä järjestetty. Useat lakimiehet katsovat, että rikos-

lain 16 luvun 9 § välillisesti edellyttää kokoontumisvapautta, koska siinä säädetään viranomaisten oikeudesta päästä yleiseen kokoukseen ja hajottaa se. (On v. 1906 säädetyllä kokoontumislalla kumottu.) Mutta vaikka kokoontumisoikeus on ollutkin voimassa, niin se ei ole ollut lainsäädännöllä turvattu hallinnollista mielivaltaa vastaan. Edellä esitetyn senaatin ohjesäännön perusteella on hallintoviranomaisilla ollut jonkinlainen oikeus sekaantua yleisiin kansalaiskokouksiin, ja kun hyvää halua on sillä taholla silloin tällöin ilmennyt, kieltää tai estää kokouksen pito.

Näistä toimenpiteistä maamme työväenliikekin on osaltaan saanut kärsiä, kuten sen historia osottaa. Kun eri yhteydessä tulee näistä lähemmin puhetta, niin tässä yhteydessä olemme ottanut tarkastettavaksi minkälaiset edellytykset julkisella työväenliikkeellä maassamme noin 30—35 vuotta takaperin oli.

Painovapautta Suomessa on aina viime aikoihin asti ollut perin rajoitetussa määrässä. Työväen oman katsantokannan mukaisen sanomalehden ja kirjallisuuden painosta julkaisemiselle on asetettu suuria vaikeuksia. Mitä on saanut julaista mitä ei, se on ollut painoasiamiesten mielivallasta riippuvaa. Mikä ei ole ollut heidän makunsa mukaista, se on kielletty. Sellaiset paino-olot ovat työväen valistustyölle asettaneet suuria vaikeuksia.

Vasta suurlakko v. 1905 toi näihin oloihin muutoksia. Sen tuloksena voi katsoa olevan lain lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta, jossa lyhyellä perustuslain säädöksellä nämä oikeudet ja vapaudet Suomen kansalle vakuutetaan.

VI LUKU.

Työväenyhdistysten synty.

1. Helsingin työväenyhdistyksen alku.

Ensimmäiset työväenyhdistykset maassamme perustettiin v. 1884 Helsinkiin ja Vaasaan. Kummassakin kaupungissa perustamispuuhiin oli ryhdytty jo edellisenä vuotena. Helsingissä oli ensimmäinen alustava kokous sunnuntaina maaliskuun 4 p:nä 1883 Vilhelmsbadin hotellissa. Kokouksen kokoonkutsuminen tapahtui jotenkin salaperäisellä tavalla. Joku nimeään ilmoittamaton henkilö oli pääkaupungissa ilmestyvissä sanomalehdissä kutsunut kansalaisia kokoukseen sunnuntaina maaliskuun 4 päivänä kello 5 i.p. Kaisaniemen ravintolaan keskustelemaan: „Käsityöläisseuran“ perustamisesta.

Tuon sanomalehdissä julaistun ilmoituksen johdosta kokoontui mainittuna päivänä Kaisaniemen ravintolaan joukko kansalaisia, enimmäkseen tehtailijoita, työnjohtajia ja myöskin joitakin työmiehiä. Ravintolaan oli myöskin jätetty kirjallinen sääntöehdotus käsityöseuraa varten. Mutta kun kukaan läsnäolleista ei ollut kokousta kutsunut eikä huonetta sitä varten tilannut ja kun eräs muu seurue oli tilannut huoneet, niin ei siellä voitu kokousta pitää, jonka vuoksi suurin osa saapuville tulleista läksi Vilhelmsbadin hotelliin, mikä ennen oli Kaisaniemenlammen ja nykyisen Kansallisteatterin välisellä kentällä. Täällä ryhdyttiin asiasta keskustelemaan. Puheenjohtajana toimi *J. Th. Lagerbohm*. Mainittu sääntöehdotus luettiin, mutta se sopimattomana hylättiin, jonka jälkeen valittiin seitsenhenkilöinen komitea kahden kuukauden kuluessa valmistamaan uutta sääntöehdotusta. Komiteaan tulivat seppämestari G. Asplund, tehtailijat L. P. Fröberg ja J. Th. Lagerbohm, maalarimestari G. B. Sandberg, faktori G. F. Silén, nahkurimestari A. Théman ja työmestari A. Wilén sekä varajäseniksi tehtailijat F. E. Bergman ja A. Domsch ynnä suutarimestari A. Verner. Komitean puheenjohtajaksi valittiin

tehtailija J. Th. Lagerbohm ja sihteeriksi sanomalehden toimittaja F. J. Valbäck.

Komitea ryhtyi töihinsä. Sääntöehdotus julkaistiin kaupungin ruotsalaisissa ja suomalaisissa sanomissa huhtikuun 25 ja 26 p:nä samana vuonna. Samalla kehoitti komitea kaikkia asiaa harrastavia henkilöitä tulemaan yleiseen kokoukseen Arkadia-teatterin lämpiöön lauantaina toukokuun 5 p:nä klo 8 i.p. keskustelemaan ja päättämään komitean ehdotuksesta. Kutsumusta noudatti satakunta henkilöä. Sääntöehdotuksesta keskusteltua tehtiin siihen useita muutoksia ja lisäyksiä. Valittiin myös *väliaikainen johtokunta*, jolle määrättiin lähimmät toimet yhdistyksen perustamiseksi. Tähän valittiin teht. V. von Wright, faktori V. Pettersson, tehtailijat G. Rieks ja J. Th. Lagerbohm, faktori G. F. Silén, tehtailija J. Nissinen, kivipainaja W. Brandstake, kivenhakkaaja H. J. Stigell, seppämestari G. Asplund ja faktori J. Sigell. Väliaikainen johtokunta valitsi puheenjohtajakseen teht. V. von Wrightin, rahastonhoitajakseen teht. J. Nissisen ja sihteerikseen faktori G. F. Silén'in.

Tämä johtokunta levitti jäseneksi merkitsemislistoja, joihin merkitsi nimensä enemmän kuin 700 eri ammatteihin ja kansanluokkiin kuuluvaa henkilöä. Väliaikainen johtokunta kutsui sitten yleiseen kokoukseen yliopiston laboratorion luentosaliin sunnuntaiksi lokakuun 14 p. 1883. Kokouksessa oli puheenjohtajana teht. V. von Wright. Esitettiin kokoukselle väliaikaisen johtokunnan laatima sääntöehdotus „Helsingin Työväenyhdistykselle“. Ehdotus luettiin ja hyväksyttiin.

Lokakuun 8 p:nä v. 1883 annettiin sitten senaattiin tehtailijain V. von Wrightin, J. Th. Lagerbohm'in, J. Nissisen, G. Asplund'in ja H. J. Stigellin, kivipainaja W. Brandstake'n sekä kirjapainon faktorien G. F. Silén'in, V. Pettersson'in ja J. Sigell'in anomus saada Helsingin kaupunkiin perustaa työväenyhdistys siinä tarkoituksessa ja sillä järjestelmällä kuin tuo ruotsiksi ja suomeksi laadittu sääntöehdotus ajottua yhdistystä varten osoitti. Sitten kuin Helsingin Käsityöläis- ja tehdasyhdistyksen lausunto oli vaadittu sekä Uudenmaan läänin kuvernööri siitä oli antanut lausuntonsa, antoi *senaatti päätöksellä Tammi-kuun 18 p:ltä v. 1884 luvan yhdistyksen perustamiseen sekä hyväksyi ja vahvisti noudatettavaksi sinne annetun sääntöehdotuksen Helsingin Työväenyhdistykselle*. Kun ehdotetuille säännöille siten oli saatu vahvistus, kutsui johtokunta ne henkilöt,

jotka olivat kirjoittaneet nimensä ennensanottuihin listoihin, perustavaan kokoukseen laboratorion luentosaliin Maaliskuun 2 p:ksi v. 1884. Tästä päivästä alkaen voidaan katsoa Helsingin työväenyhdistyksen toiminta alkaneen.

Helsingin työväenyhdistyksen ensimmäiseen johtokuntaan valittiin tehtailija *V. von Wright* puheenjohtajaksi, turkkuri *A. Lundqvist* varapuheenjohtajaksi ja jäseniksi: tehtailija *J. Th. Lagerbohm*, faktorit *V. Pettersson* ja *G. F. Silen*, kivenhakkaajat *K. V. Bergman* ja *H. J. Stigell*, vaskiseppä *Grahn*, insinööri *R. Hinström* ja paju- ja rottinkityöntekijä *J. Höjlund*.

Yhdistykseen liittyi ensimmäisenä vuotena jäseniksi kansalaisia kaikista yhteiskuntaluokista. Mutta enemmistö kuitenkin oli käsi-työläisiä ja työmiehiä eri ammateista. Jäsenluettelon mukaan oli niitä eri ammateista seuraavasti:

Hansikantekijöitä 1, harjansitoja 3, hatuntekijöitä 1, juvankuljettajia 1, asemamiehiä 1, kauppa-apulaisia 12, kirjakauppa-apulaisia 1, konttoriapulaisia 2, kaivertajia 1, kovertajia 1, kirjapainajia 30, kirjapaino-oppilaita 1, kivi-painajia 1, kirjansitoja 15, kirvesmiehiä 5, kirjasinvalajia 1, kipsityönteki-jöitä 1, kivenhakkaajia 7, kelloseppiä 15, kultaseppiä 13, hopeaseppiä 1, kulta-sepän leskiä 1, koneenhoitajia 4, koneentekijöitä 3, konemestareita 1, kukan-tekijöitä 1, leipureita 4, sokerileipureita 2, levyseppiä 2, läkkiseppiä 3, mak-karantekijöitä 2, maalareita 15, koristemaalareita 2, savenvalajia 18, muura-reita 5, merimiehiä 1, nahkuria 6, puuseppiä 21, nyörinpunoja 2, ompeli-jattaria 15, paju- ja rottinkityömiehiä 5, peruukimaakaria 4, putkenlaskijoita 10, puutarhatyöntekijöitä 1, posliinityöntekijöitä 6, pannumaakaria 2, puun-piirtäjiä 1, rautasorvaria 1, renkiä 4, räätäliä 46, räätälin leskiä 1, sorvaria 2, seppiä 4, sikaarintekijöitä 2, silittäjiä 1, soitinkalujentekijöitä 1, suutaria 19, tapiseeraria 3, teurastajia 6, tehtaantyömiehiä 13, naisia 2, sekatyömiehiä 3, työläisnaisia 1, turkkuria 10, valajia 2, vahtimestaria 7, vaskiseppiä 4, vaskenvalajia 1, vaakamestaria 1, viilareita 2, viinureita 1, virstakirjuria 1, viivottajia 1, värjäriä 1, pakkamestaria 1, alityönjohtajia 4, kirjuria 1, asioitsi-joita 1, huutokaupan välittäjiä 1, kirjapainonhoitajia 6, kirjanpitäjiä 27, rahas-tonhoitajia 8, työnjohtajia 9, rakennusmestaria 11, sanomalehdentoimittajia 1, opettajattaria 3, kansakoulunopettajia 1, lehtoreita 2, tuomaria 3, kau-punginvoudin apulaisia 1, eläinlääkärejä 2, apteekkareja 1, provisoreja 1, pankkivirkkamiehiä, 2, kapteenia 1, kapteenin leskiä 1, markköörejä 1, kuvan-veistäjiä 1, arkkitehtiä 6, insinööriä 6, sihteeriä 1, maistereita 2, ylioppilaita 5, koululaisia 4, konsuleita 1, kenraaleja 1, tehtailijoita 8, tehtaan isännöitsi-jöitä 2, kauppiaita 12, kauppaneuvoksen leskiä 1, ravintolan pitäjiä 8 ja niiden tyttäriä 2, talonomistajia 2 ja niiden tyttäriä 5, ruukin isäntiä 1, maa-tilanomistajia 1, rouvia 33, tyttäriä 2 ja ammattia ilmoittamattomia 10.

Jäsenistö kuitenkin vuosina 1890—95 arvelluttavasti muuttui herraskaiseksi. Taloudellisen pula-ajan johdosta työläisjäsenten

luku eroamisien vuoksi melkoisessa määrässä silloin väheni. Yhdistys joutui taloudelliseen ahdinkotilaan, jota koetettiin auttaa siten, että lähetettiin tunnetuille herrasmiehille kirjeitä, joissa heitä pyydettiin lunastamaan yhdistyksen jäsenkortti. Näitä pyydettyjä jäseniä v. 1894 oli 202 ja koko jäsenluku samana aikana oli 464. Näistä jäsenistä oli:

Asioitsijoita 1, apteekkareja 1, assessoreja 2, arkkitehtiä 4, insinööriä 6, merikapteeneja 2, hovineuvoksia 7, kauppiaita 11, kauppaneuvoksia 3, kanslianeuvoksia 2, kamreereja 2, kamarineuvoksia 1, kunnallisneuvoksia 4, lääkintäneuvoksia 1, valtioneuvoksia 2, salaneuvoksia 1, konsuleja 4, keuraaleja 3, everstejä 1, luutnantteja 1, pankinjohtajia 5, musiikkitirehtöorejä 2, soitto-taiteilijoita 2, tirehtöorejä 2, ylitirehtöorejä 4, yli-indententtejä 2, ylipostitirehtöorejä 1, liikennetirehtöorejä 1, yliopettajia 1, lehtoreja 6, dosentteja 1, ylioppilaita 1, maistereita 14, professoreja 25, pormestaria 2, oikeusraatimiehiä 2, pastoria 2, sanomalehtimiehiä 3, esittelijäsihteerejä 7, senattoreita 7, tohtoreita 24, tuomareita 6, tehtailijoita 4, taiteilijoita 3, työnjohtajia 2, rakennusmestareja 9, rahastonhoitajia 1, ravintoloitsijoita 2 ja pari rikasta leskirouvaa. Mukana oli myös 165 eri ammatteihin kuuluvaa työläistä, joista kuitenkin osa oli käsityöläismestareita, ammattia ilmoittamattomia jäseniä oli 20.

Tämän laatuista kehitystä jatkui siksi kunnes tuli työväenliikkeen murroskausi 1895—99, jonka jälkeen työväenliike puhdistui mainitulla tavalla haalituista herrasjäsenistä, mikäli he eivät olleet, suorittamalla kerta kaikkiaan 100 markkaa, itselleen hankkineet ikuista jäsenoikeutta.

Mainittu herrasjäsenistö lienee Helsingissä ollut runsaampi kuin muualla. V:n 1895 jäsenluettelossa mainitaan 28 professoria ja 10 senattoria, joten he olisivat voineet hyvin itselleen muodostaa ammattiosaston.

2. Helsingin työväenyhdistyksen tarkoitus.

Helsingin työväenyhdistyksen tarkoituksen saamme parhaiten selville sen silloisista säännöistä, joiden 1 ja 2 § on seuraava:

„1 §. Helsingin työväenyhdistyksen tarkoituksena on olla yhdyssiteenä Helsingin ammattilaisten kesken edistääkseen heidän parastaan sekä henkisesti että aineellisessa suhteessa.

2 §. Yhdistyksen toimena on:

1) perustaa lukusali, jossa yhdistyksen jäsenillä on tilaisuus hankkia tietoja ammattikirjallisuudesta, keino piirustuksesta, aikakauskirjoista y.m., mikä voi kartuttaa heidän sekä ammatillista että yleistä sivistystänsä;

- 2) niin pian kuin yhdistyksen varat sallivat, toimeenpanna luentoja työvälle hyödyllisistä tietoaaineista;
- 3) lyhyempään esitelmäin toimeenpanemisella sekä sivistävään ja jalostavain huvien toimeenpanemisella, soiton, laulun, laususkelun y.m. kanssa valmistaa yhdistyksen jäsenille virkistävää ajan viettoa joutohetkinä;
- 4) tehokkaasti edistää säästö-, eläke- ja sairaskassan hankkimista, niin myös ravintoyhdistyksiä ja muita yrityksiä, jotka saattavat olla omiansa vaurastuttamaan työväestön toimeentuloa;
- 5) ilmoituksilla ssanomalehdissä ja tiedoksipanoilla yhdistyksen huoneissa välittää paikansaantia työntekijöille ja apulaisten hankintaa työnteettäjille; sekä
- 6) mahdollisuutta myöten perustaa rahasto oman huoneuksen hankkimista varten yhdistykselle, johon huoneukseen myöskin tiloitetaan maja satunnaisesti työttömille yhdistyksen jäsenille ja matkustaville työmiehille,“

Näissä säännöissä määrättiin vielä, että yhdistyksen „johtokunnan jäsenistä *vähintään puolet pitää olla työmiehiä tai työnjohtajia.*“

Huvien toimeenpanemista varten oli yhdistykselle valittava „*juhlatoimikunta*“ ja yhdistyksen kokouksissa ja huveissa järjestystä valvomaan oli valittava „*järjestysvaliokunta*“.

Nämä säännöt kuitenkin pian huomattiin puutteellisiksi. Ne eivät antaneet työväenyhdistykselle oikeutta vahvistaa ammattiosastojen, seurain tai klubien sääntöjä. Jo v. 1885, yhdistyksen pöytäkirjoissa mainitaan kirjapainotaituri Nordlingin tehneen ehdotuksen yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta.

Tämän johdosta mainitaan sitten v. 1886 asetetun 3-miehisen sääntökomitean, jolle yhdistyksen jäsenet saivat tehdä muutosehdotuksensa. Komitean laatima uusi sääntöehdotus sitten käsiteltiin johtokunnan kokouksessa 31 p:nä tammikuuta 1887, ja esitettiin yhdistyksen vuosikokouksessa, joka pidettiin samana vuonna maaliskuun 13 p:nä. Senaatin vahvistus sääntöjen muutokselle saatiin myöskin syyskuun 12 p:nä 1887. Nämä uudistetut säännöt ovat vieläkin Helsingin työväenyhdistyksessä voimassa. Näiden sääntöjen mukaan tulee yhdistyksen entisten tehtäviensä lisäksi: „*edistää asunto ja ammattiyhdistyksiä*“. Mutta entistä säädöstä: „*välittää paikansaantia työläisille ja apulaisten saantia työnantajille*“, on paljon lievennetty. Ja se määräys, että yhdistyksen huoneustoon: „*tiloitetaan myöskin maja satunnaisesti työttömille yhdistyksen jäsenille ja matkustaville työmiehille*“, on kokonaan poistettu. Yhdistyksen järjestysvaliokunnalle on näissä säännöissä annettu tärkeä ja arkaluontoinen

tehtävä: yhdistykseen jäsenten hyväksyminen ja erottaminen. Jäseneksi yhdistykseen näiden sääntöjen mukaan voi päästä ainoastaan se, jonka „järjestysvaliokunta sekä johtokunta yhtäpitävällä päätöksellä jäseneksi hyväksyy“. Yhdistyksen jäsenten on liittyessä suoritettava ilmoitusmaksuksi 50 p:niä, pääsymaksuksi yksi markka ja jäsenmaksua 50 penniä kuukaudessa. Yhdistyksen jäsenen vaimo voi päästä yhdistyksen jäseneksi pääsymaksua suorittamatta. Jäsenen, joka on yhdistyksessä ollut 2 vuotta, ja on jäsenmaksunsa säännöllisesti suorittanut, voipi johtokunta vapauttaa jäsenmaksujen suorittamisesta siksi ajaksi kuin hän arvalla vakinaiseen väkeen määrättynä suorittaa asevelvollisuutta. Jäsen, joka kerrassaan on maksanut 100 markkaa, taikka joka on ollut yhdistyksen jäsenenä 20 vuotta yhtäpäätä, on vastaiseksi vapaa kuukausimaksujen suorittamisesta¹. Jäsen, joka ilman hyväksytyä syytä on jättänyt kahtena kuukautena maksunsa suorittamatta, suljetaan pois yhdistyksestä, mutta voipi jälleen siihen päästä uuden pääsymaksun suorittamisella.

Yhdistyksen hallituksena on johtokunta, johon kuuluu 10 jäsentä. Nämä valitaan yhdistyksen vuosikokouksessa ja valitsevat he keskuudestaan esimiehen ja varaesimiehen. Johtokunta on päätösvaltainen esimiehen ja 5 jäsenen saapuvilla ollessa. Äänten tasan mennessä on puheenjohtajan ääni ratkaiseva. Johtokunta hoitaa yhdistyksen asioita ja taloutta sekä vuosittain antaa kertomuksen toimestaan. Se ottaa 2 sihteeriä, jotka saavat jakaa työt keskenään, sekä rahain vartijan ja kirjastonhoitajan. Johtokunta valitsee juhlatoimikuntaan (huvitoimikuntaan) 2 jäsentä, jotka yhdessä edellisestä vuodesta jällelle jääneitten 4 jäsenen kanssa täydentävät juhlatoimikunnan. Samaten johtokunta vuosittain valitsee 6 jäsentä järjestysvaliokuntaan ja jokaisen yhdistyksenalaisen ammattiosaston johtokuntaan yhden jäsenen. Säännöt sisältävät vielä tarkkoja ohjeita sihteereille, rahastonhoitajalle, kirjastonhoitajalle ja juhlatoimikunnalle sekä järjestysvaliokunnalle.

Juhlatoimikuntaan kuuluu 8 jäsentä, jotka saavat kutsua avukseen lisäjäseniä. Sen velvollisuutena on: „tarmonsaa takaa elähyttää ja kannattaa hauskuutta *yhdistyksen kesken*; mahdol-

¹ Jäsenen vaimon sisäänpääsymaksua, asevelvollisuutta ja 20 vuotta veronsa suorittaneiden kuukausimaksuja koskevat määräykset lisättiin sääntöihin niitä uudistettaessa.

lisuutta myöten kerran kuukaudessa panna toimeen yleiset hovit yhdistyksen jäsenille sekä koettaa muodostaa ja voimassa pitää laulukuntaa ja soittajistoa.“

„Järjestysvaliokuntaan kuuluu 12 jäsentä ja se on päätöksen voipa 6:lla jäsenellä. Valiokunta saa tarpeen ollessa avukseen kutsua muita yhdistyksen jäseniä. Valiokunta on velkapää: 1) omantunnon mukaan tutkimaan ja sitten johtokunnan päätettäväksi lykkäämään kysymykset yhdistykseen pääsemisen myöntämisestä; 2) valvomaan järjestystä ja siivoa käytöstä yhdistyksen kokouksissa ja juhlissa. Järjestysvaliokunnan jäsen on velvollinen poistamaan jokaisen henkilön, joka yhdistyksen keskuudessa taikka sen huveissa ja kokouksissa järjestystä häiritsee. Jäsen, joka useat kerrat tekee itsensä syyppääksi järjestyksen rikkomiseen, voipi johtokunnan esityksestä ja yhdistystä kuulusteltua tulla ainiaaksi yhdistyksestä erotetuksi. Henkilö, jota ei ole hyväksytty yhdistyksen jäseneksi, ei ole oikeutettu myöskään yhdistyksen huveissa käymään.“

Ammattiyhdistysliikkeen kannalta on ollut erittäin tärkeä seuraava säädös:

„Yhdistyksen tarkoitusten edistämiseksi voidaan erityisiä valiokuntia, komiteoita tai toimikuntia yhdistyksen keskuudessa asettaa, *osastoja perustaa* taikka yhdistyksen jäsenten keskenänsä liittymistä aikaan saattaa. Jos tarpeelliseksi nähdään, voidaan yhdistyksen vakinaisille valiokunnille, komiteoille, toimikunnille, osastoille, siihen liittäntyneille kuin myöskin virkailijoille *laatia erityisiä sääntöjä eli järjestyssääntöjä, jotka yhdistys vahvistaa.*“ Tässä mainittujen valiokuntain, toimikuntain, komiteain ja osastojen tulee joka vuosi ennen tammikuun loppua antaa kirjallinen kertomus vaikutuksestansa kuluneena kalenterivuotena.

Yhdistyksen tilit päätetään kalenterivuodelta, ja vuosikokous, sääntöjen mukaan, on pidettävä ensimmäisenä sunnuntaina maaliskuussa. Vuosi- ja kuukausikokousten kokoonkutsumisesta ja niissä asiain käsittelystä on säännöissä tarkkoja määräyksiä. Yhdistys on alunpitäen perustettu kaksikieliseksi, vaikka viime aikoina ei ole sellaisia ruotsinkielisiä jäseniä yhdistyksessä ollut, jotka olisivat kokouksissa käyttäneet ruotsinkieltä. Mutta sääntöjen mukaan on jokaisella jäsenellä oikeus keskusteluissa käyttää joko suomen tai ruotsin kieltä, ja on jokainen lausuminen lyhyesti käännettävä toisesta kielestä toiseen. Äänioikeus yhdis-

tyksen kokouksissa on ainoastaan niillä, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta. Johtokunnan ja yhdistyksen jäsenten väliset riidat ratkaistaan kompromissilla. Jos yhdistys jostakin asiasta tekee sellaisen päätöksen, jota se pitää väliaikaisena, niin voidaan päätöstä seuraavassa kokouksessa tarkistaessa muuttaa. Mutta jos päätöstä tehdessä ei ole siitä erikseen päätetty, että tehty päätös on väliaikaisena pidettävä, niin päätöstä tarkistaessa ei tehtyä päätöstä saa muuttaa, mutta kyllä sellaisia lisäyksiä hyväksyä, jotka eivät kumoa ennen hyväksyttyä. Yhdistyksen päätöstä ei myöskään saa panna täytäntöön ennen kuin siitä tehty pöytäkirja on lähinnä seuraavassa kokouksessa julkiluettu ja hyväksytty. Mutta voidaan jostakin asiasta tehty päätös heti pöytäkirjasta lukea ja hyväksyä, ja sellaisen päätöksen saa kohtaan sen jälkeen panna täytäntöön. Ehdotukset yhdistyksen hajottamisesta ja sillä olevan omaisuuden käyttämisestä, niin myös sääntöjen muuttamisesta voidaan ottaa käsiteltäväksi ainoastaan vuosikokouksessa ja ovat semmoiset ehdotukset annettavat yhdistyksen johtokunnalle viimeistään 3 kuukautta ennen vuosikokousta ja ovat nämä ehdotukset sekä yhdistyksen johtokunnan lausunto niistä, viimeistään kuukautta ennen vuosikokousta yhdistyksen huoneustossa esille pantavat. Viimemainituista asioista vuosikokouksessa päätöstä tehtäessä vaaditaan, että läsnäolevista vähintään $\frac{2}{3}$ yhtyy päätökseen, ennen kun se voidaan päteväksi katsoa.

Sääntömuutoksille on hankittava senaatin vahvistus.

Näissä säännöissä on paljon sellaisia määräyksiä, joita ei enää ole voitu käytännössä noudattaa. Yhdistys ei esim. pitkään aikaan ole harjoittanut työnvälitystoimintaa. Niin myös jäsenet yhdistykseen pääasiassa ottaa ammattiyhdistysten ja ammattiosastojen johtokunnat, ja vasta perästä päin esitetään niistä luettelot sekä järjestysvaliokunnalle että työväenyhdistyksen johtokunnalle. Yhdistyksen juhlatoimikunta ei myöskään ole enää pitkään aikaan joka kuukausi pannut toimeen yleisiä huveja yhdistyksen jäsenille. Yhdistyksellä on jo useita vuosia ollut tapana toimia jäsenilleen ainoastaan „vuosijuhla“ ja joulun jälkeen „kuusijuhla“. Ammattiosastojen huvitoimikunnat pitävät kukin osastojensa jäsenille kerran tai pari kertaa vuodessa perheiltaman. Yleisistä maksullisista iltamista ei myöskään tavallisesti poisteta yhdistykseen kuulumatonta. Yhdistyksessä ei enää ole ollut kuin yksi sihteeri, kun yhdistyksessä ei enää

ole ollut ruotsia puhuvia jäseniä. Lausuntojen toisesta kielestä toiseen kääntäminen on siten käynyt tarpeettomaksi. Yhdistyksen sääntöjen vanhoillisuutta osottaa määräys, että yhdistyksen puheenjohtajat (esimiehet) valitsee johtokunta, eikä yhdistyksen vuosikokous. Onhan yhdistyksen puheenjohtaja yhdistyksen jäsenten *luottamusmies*. Mutta tässä tapauksessa ei hän sitä voi olla. Se sääntöjen määräys, että johtokunnan jäsenistä vähintään puolet pitää olla työmiehiä tai työnjohtajia, kuvaa myös sitä aikaa, jolloin yhdistys perustettiin. Määräys ei ole kuitenkaan aiheuttanut mitään käytännöllisiä vaikeuksia, koska se ei estä koko johtokuntaa valitsemasta yksinomaan työmiehistä. Sen sijaan säädös että se, joka kerta kaikkiaan maksaa jäsenmaksuksi 100 markkaa, on vastaiseksi vapaa kuukausimaksujen suorittamisesta, on johtanut siihen, että joukko vanhoillisia ja työväenliikkeen vastustajia: senaattoreja, tohtoreita, kenraaleja, ovat ostaneet itselleen ikuiset jäsenoikeudet.

Mitään käytännöllistä vaikeutta yhdistyksen toiminnalle viimeisten 15 vuoden kuluessa ei noista herroista kuitenkaan ole ollut. Pahempia käytännöllisiä vaikeuksia ammatilliselle liikkeelle on ollut siitä, että säännöissä jäsenmaksut ovat määrätty niin alhaiseksi kuin 50 penniksi kuukaudessa, ja myöskin siitä, että se, joka 20 vuotta on yhtä mittaa ollut yhdistyksen jäsenenä, on vastaiseksi vapaa jäsenmaksuista.

Tässä olemme melkein kokonaan selostaneet Helsingin työväenyhdistyksen ensimmäiset sekä myöskin vielä voimassa olevat säännöt ja lyhyesti maininneet niissä olevat epäkohdat sen vuoksi, että nämä säännöt ovat olleet monien myöhemmin perustettujen työväenyhdistysten sääntöjen mallina. Varsinainen toiminta aloitettiin Helsingin työväenyhdistyksessä 2 p:nä maaliskuuta 1884.

Helsingin työväenyhdistyksellä oli alussa johtava asema. Jo ennen *työväenvaltuuskunnan* perustamista asettui se johtoon, sen johtokunta muodosti ilman mitään suullista tai kirjallista sopimusta työväenyhdistysten keskustoimikunnan. Se lähetti kirjeitä ja teki ehdotuksia toisille yhdistyksille ja pyysi milloin mistäkin kysymyksestä lausuntoja, teki niistä yhteenvetoja, joko ne sitten julaistiin sanomalehdissä tai käytettiin sekä hallitukselle että valtiopäivillä esitettyjen anomusten perusteluissa. Helsingin työväenyhdistyksen ja koko maamme työväenliikkeen johtajana oli näihin aikoihin V. von Wright, jonka vaikutusvalta v. 1894—96 seuduilla oli jo jotenkin lopullaan.

3. V. von Wright ja hänen ohjelmansa.

Kun V. von Wrightillä maamme alkavassa työväenliikkeessä oli suuri vaikutusvalta, hän oli johtaja sen sanan varsinaisessa merkityksessä yli 10 vuotta, niin esitämme muutamia persoonallisia tietoja mainitusta miehestä.

Mikä hän oli miehiään? Mainitsemme muutamia paikkoja hänen elämästään hänen omien muistelmiensa mukaan.¹

V. von Wright on syntynyt elok. 5 p:nä 1856 Haminalahdella Kuopion läheisyydessä. Sieltä muuttivat hänen vanhempansa v. 1868 Helsinkiin. Jo pikkupoikasena oli hän mieltynyt puutöihin ja jatkoi pääkaupungissa näiden ammattien opiskelua eri mestareiden luona. Kun hänen silmänsä heikkous ja osittain vanhempain varattomuuskin estivät häntä pääsemästä varsinaisesti lukutielle, joutui hän etsimään toimeentuloaan käytännöllisiltä aloilta. V. 1873 sai hän valtion apurahan ulkomailla opiskelua varten ja suoritti Saksassa korintekijäin ammatissa kisällin työt ja sai todistuksen. Sen jälkeen oleskeli hän vielä useat otteet ulkomailla eri maissa opiskellen, tutkien ja oloja tarkastellen.

V. 1879 mainitsee hän saaneensa luvan paju- ja rottinkitehtaan perustamiseen Helsinkiin. Parin vuoden ajan harjoitettuaan mainittua teollisuutta sai hän taideteollisuusnäyttelyssä tuotteistaan korkeimman palkinnon.

„Ulkomaan matkallani“, kertoo hän itse, „olen vilkkaasti ryhtynyt kanssatoveriini keskusteluihin työväenkysymyksestä ja paremmin tutustuakseni asiaan olen kuulunut sekä jyrkempiin että maltillisimpiin yhdistyksiin. Ulkomailla oloni aikana törmäsivät työnantajain ja työntekijäin edut jyrkästi vastakkain. Sain täten läheltä yleissilmäyksen siitä tilasta, joka syntyy, ellei ajoissa ryhdytä tehokkaiisiin toimenpiteisiin työmiesten tilan parantamiseksi, ja päätin siksi tehdä jotain meillä asian hyväksi.“ „Onnistuakseni tässä“, sanoo hän, „aloin tutkia kysymystä käsittelevää kirjallisuutta ja koettelin jo kohta kotiuduttuani Helsinkiin innostaa vaikuttavia henkilöitä perustamaan työväenyhdistystä, koska olin siitä vakuutettu, että uudistuksia tätä tietä paraiten valmistettaisiin. Ehdotustani kuitenkin vastustettiin. Esitelmillä Vapaaehtoisen Palokunnan talossa ja sanomalehtien kirjoituksilla vaikutettiin kuitenkin yleiseen mielipitee-

¹ Kts. Tampereen työväenyhdistyksen toimittamaa Työväen Kalenteria v. 1904.

seen niin, että Helsingin työväenyhdistys v. 1884 saatiin syntymään“.

Tästä selostuksesta näkyy, mikä mies Wright on ja mistä syystä hän ryhtyi työväenyhdistystä perustamaan. Hänen tarkoituksensa oli estää oloja niin huonontumasta, että luokkavastakohdat kärjistyisivät kovin jyrkiksi, että työnantajain ja työntekijäin välit samassa määrin katkeroituisi, kuin oli tapahtunut ulkomailla. Wrightiläisten työväenyhdistysten ohjelma taas käy paraiten ilmi Wrightin Helsingin työväenyhdistyksen ensimmäisessä vuosijuhlissa Helsingin seurahuoneella 27 päivänä huhtikuuta 1884 pitämästä puheesta. Siinä hän sanoo:

„Kun Helsingin Työväenyhdistys tänään ensi kerran kokoontuu, sitten kun sen väliaikainen tila on päättynyt, ja minä olen määrätty astumaan huolenalaiseen toimeen yhdistyksen puheenjohtajana, pyydän saadakseni lausua muutamia sanoja Teille, yhdistyksen ensimmäisille jäsenille, joilla työväenyhdistystä ja työväen asiaa kohtaan maassamme on suuret ja tärkeät velvollisuudet täytettävänä.

Joitakuita ääniä kuului tosin jo useita vuosia sitten, vaatien suurempien työväenyhdistyksien perustamista maassamme, tahi aluksi ainakin sen pääkaupungissa, jonka olisi ollut antaminen siinä esimerkkiä muille paikkakunnille, mutta ei kukaan rohjennut tehdä yritystä siihen suuntaan, sillä ei voitu osoittaa että ensimmäinen ehto yrityksen menestymiseen, asian harrastus työväen keskuudessa, oli olemassa.

Mutta vähän toista vuotta sitten tuli eräs sattumus asian avuksi. Nimeänsä ilmoittamaton henkilö oli käsityöläis-yhdistyksen perustamista varten kutsunut kokoon kokouksen, jossa Työväenyhdistyksen perustaminen päätettiin, ja jo ennen kuin yhdistys voi alkaa vaikutustaan, joka kumminkin oikeastaan on työväkeä siihen vetävä, ilmoittihe siihen jäseneksi enempi kuin 700 henkeä. Tämä on pidettävä selvänä todistuksena siitä innosta, jolla asiaa harrastetaan.

Ja tätä harrastusta se tosiaan ansaitseekin.

Sillä työväkemekin riveissä on suuria voimia, joita voidaan käyttää joko hedelmälliseen toimeen siinä hyödylliseksi tunnetussa pyrinnössä, joka työväen avulla pyytää edistää sen henkistä ja aineellista tilaa, taikka, niinkuin monasti ulkomailla valitettavasti on tapahtunut, tuhлата kiihoitukseen mahdottomia

hankkeita varten, joiden pelkällä tavoittamisella oikeutettujen parannusten saavuttaminen vaikeutetaan.

Tätä nykyä, jolloin työväkemme rupee käsittämään, ettei sen ole väliä pitämättä katseleminen yhteiskunnan kehitystä, vaan että sen päinvastoin ahkerasti on ponnistaminen pysyäkseen kehityksen rinnalla, hankkimalla itselleen suurempaa sekä yleistä että ammattisivistystä, olemme uuden aikakauden kynnyksellä maamme työväenasiain historiassa. Mahtava virta on pääsevä liikkeelle, ja meidän yhtä kunniakas kuin painava velvollisuutemme on johtaa tätä virtaa maallemme onnelliseen suuntaan. Muistakaamme silloin aina, että kansamme näkee meidän pyrintömme ja että historia on lausuva tuomionsa meidän töistämme ja niistä tarkoituksista, joista ne ovat lähteneet.

Yhdistyksessämme seisovat työväki ja työnteettäjät toinen toisensa rinnalla. Niitä epäkohtia, jotka muissa maissa ovat luoneet juovan heidän välillensä, onneksi ei ole meillä liian jyrkästi ilmestynyt. Työnteettäjät ja työväki Suomessa vielä ymmärtävät toisiansa paremmin kuin monessa muussa maassa, ja molempien velvollisuus on *yhteisesti* harrastaa tämän hyvän säilyttämistä.

Mutta onko se onnistuva? Siihen voi tietysti vain tulevaisuus vastata, mutta yksi asia on kumminkin nyt jo varma, nimittäin että menestyksen ensimmäinen ehto on se, että me kaikki *pontevasti* ja *hartaasti* toimeen ryhdymme.

Älkäämme suinkaan ajatelko, että siinä on kyllä, että yhdistyksellä on johtokunta, joka sen asioita hoitaa; yhdistyksen jäsenistä itsekunkin täytyy tehdä työtä niiden tarkoitusten hyväksi, jotka olemme eteemme asettaneet, sillä kaikkien harras osanotto — se, se työn vaikutukselle antaa toivotun voiman.

Velvollisuutemme on siis korottaa ja vahvistaa työväen luokkaa, kaikin tavoin edistämällä säännöllisyyttä, säästäväisyyttä, sopua ja hyvää oloa, koulunkäyntiä, sanomalehtien lukemista, esitelmän kuuntelemista ja tietojen etsimistä kirjoista ja keskusteluista, ja muistakaamme kaikki että me hyvällä esimerkillä paraiten edistämme yhdistyksen tarkoitusta.

Tämä harrastus on äärettömän tärkeä senkin puolesta, että työväki ei voi toivoa valtiollisten oikeuksien saavuttamista ennen kuin sen sivistys on kohonnut ja se on saanut oppia yhdyselämässä — valtiollisen toimen koulussa — jossa kansalaiset kasvatetaan julkista elämää varten.

Sanoen yhdistyksen jäsenet tervetulleeksi uupumattoman hyödylliseen toimeen, julistan tämän kokouksen alkaneeksi.“

Nämä Wrightin toivomukset vain vähässä määrin toteutuivat; jota hänen kirjoituksensa myöhemmin osottavat.

Useat Wrightin työnantajatovereista olivat itsekkäämpiä kuin hän oli ajatellut niiden olevan ja ajoivat häikäilemättä omia etujaan, eivätkä paljon välittäneet työväen aseman parantamisesta. Hän uskoi työnantajaluokasta parempaa kuin mitä todellisuus osotti. Hän pettyi tässä ja pettyi vielä toisessakin suhteessa, kun hän uskoi, että sellaisessa maassa kuin Suomi, kaksikieliset työväenyhdistykset pysyisivät vapaina kieli- ja kansallisuustaisteluista, vaikka nämä työväenyhdistysten huoneustojen ulkopuolella riehuivat. Suomalaisiin kieli- ja kansallisuustaisteluihin on ollut yhdistettynä myöskin astettainen kansanvaltaisuuteen pyrkimys. Se on vetänyt suomenkieliset työmiehet mukaansa. Ja tätä seikkaa Wright ei laskuissaan edeltäpäin ensinkään ottanut huomioon. Hän itse ollen kieleltään enemmän ruotsalainen kuin suomalainen, sai jonkun vuoden kuluttua surukseen huomata, että työväenyhdistykset eivät pysyneetkään vapaina kieli- ja kansallisuustaisteluista, josta seikasta V. v. Wright kirjoituksessa Työväen Kalenterissa v. 1894 lausuu tyytymättömyytensä.

V. von Wright oli Helsingin työväenyhdistyksen puheenjohtajana 10 vuotta ja omasta tahdostaan hän siitä v. 1894 erosi. Hän oli silloin sen lisäksi melkein kaikkien sen yhdistyksen alaisten ammattiosastojen johtokunnissa, monissa komiteoissa sekä yhdistyksessä että muualla. Hän oli melkein kaikissa asioissa mukana, mitä siihen aikaan työväenliikkeessä tehtiin ja toimittiin. Hän oli ahkera, työteliäs ja harvinaisen tarmokas mies. Eikä häntä ilman näitä ominaisuuksia olisi johtajaksi tunnustettukaan.

4. Muut vanhemmat työväenyhdistykset ja niiden toiminta.

Kuten jo on mainittu, perustettiin Vaasan työväenyhdistys myöskin v. 1884. Ensimmäinen kokous oli joulukuun 2 pnä 1883, jolloin päätettiin perustaa seura nimellä: „Suomalainen työväenyhdistys“.

Säännöt, joissa sanottiin yhdistyksen tarkoituksena olevan jäsenten henkinen ja aineellinen vaurastuttaminen, hyödyllisen

kirjallisuuden hankkiminen ja levittäminen, sekä raakojen tapojen poistaminen, Senaatti vahvisti helmikuun 28 p:nä 1884. Yhdistykseen liittyi alussa 16 jäsentä ja koko vuonna 74, melkein kaikista piireistä, joissa harrastettiin suomalaisen kansanaineksen henkistä ja aineellista kohottamista, mutta toiminta oli laimeaa, ja yhdistys kulki suomalaisuuden vanavedessä aina vuoteen 1887, jolloin sen säännöt muutettiin Helsingin työväenyhdistyksen sääntöjen mukaisiksi. Tämä sääntöjen muutos merkitsi sen yhtymistä n.s. „wrightiläiseen suuntaan“.

Wrightin ohjelman mukaan sitten jälkeen vuoden 1884 alettiin muihinkin kaupunkeihin ja suurempiin maaseutupaikkoihin työväenyhdistyksiä perustaa. Vuonna 1886 perustettiin Oulun työväenseura, 1887 Turun, Tampereen, Porin ja Savonlinnan työväenyhdistykset; v. 1888 perustettiin Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kotkan, Porvoon ja Viipurin työväenyhdistykset. Vuonna 1895 lienee ollut koko maassa 34 työväenyhdistystä. Minkä verran niissä yhteensä oli jäseniä, ei tarkalleen tiedetä. Mutta v. 1897 arvellaan olleen 40 työväenyhdistystä ja niissä yhteensä jäseniä noin 6 000—7 000. Ja v. 1900 68 työväenyhdistystä ja niissä jäseniä noin 8 000—10 000. Niistä noin 700—800 naista.

V. 1899, jolta vanhimmat tilastotiedot yhdistysten luvusta ovat, oli 64 työväenyhdistystä, joiden jäsenten luvusta ei kuitenkaan ole saatu tarkkoja tietoja.

Työväenyhdistysten toiminta tähän aikaan oli enimmäkseen järjestävää ja valistavaa laatua. Tilastotietoja kerättiin työväen oloista, kuten työpäivän pituudesta, palkoista, asunto-oloista, oppilasoloista y.m. Tehtiin aloitteita hallitukselle ja virastoille melkein kaikista niistä yhteiskunnallisista kysymyksistä, joita tähän aikaan esiintyi. Annettiin lausuntoja elinkeinolaista, työväensuojelusta, sairas- ja tapaturmavakuutuksista, asuntokysymyksestä. Pyydettiin työnantajia lyhentämään työaikaa ja maksamaan työväelle kohtuullisia palkkoja. Puuhailtiin ravintoyhdistyksiä ja käsityöseuroja yhdistysten jäsenten kesken. Luento- ja oppikursseja pantiin toimeen melkein kaikissa suurempien kaupunkien työväenyhdistyksissä, josta toiminnasta lienee ollut suurtakin hyötyä työväelle.

Monet sekä hallituksen että valtiopäivillä tehdyt työväen-tilan parantamista tarkoittavat aloitteet saivat alkuvalmistelunsa työväenyhdistyksissä ja niiden komiteoissa, joista esimerkkinä

mainittakoon: tilattoman väestön maan saannin helpottaminen, ammattientarkastajain asettaminen ja myöhemmin niiden luvun lisääminen, naispuolisten tarkastajain asettaminen, kunnallisten tarkastajain ja työväenyhdistysten osallisuus ammattientarkastukseen, kunnallisten työnvälitystoimistojen perustaminen, vieläpä työtilastollisen toimiston perustaminenkin on saanut alkunsa työväenyhdistyksistä. Viime mainitussa suhteessa on katsottava ensimmäiseksi alotteeksi Helsingin työväenyhdistyksen 27 p:nä huhtikuuta 1886 Teollisuushallitukselle lähettämää kirjettä, joka oli vastaus mainitun hallituksen kiertokirjeeseen, jossa se tiedusti yhdistyksen mielipidettä v. 1879 valtiopäivillä hyväksytystä elinkeinolaista ja sen vaikutuksesta. Yhdistys ehdotti hallitukselta anottavaksi, että tiedemiehistä, työnantajista ja työntekijöistä valittaisiin komitea toimittamaan tutkimusta työväen oloissa vallitsevista epäkohdista ja ehdottamaan keinoja niiden poistamiseksi.

Asia joutui siten sekä hallituksen että valtiopäivien käsiteltäväksi. Mutta tämä toteutui vasta v. 1903, jolloin perustettiin työtilastollinen osasto teollisuushallitukseen.

Kaikissa vanhimmissa työväenyhdistyksissä käsiteltiin v. 1884—1890 myöskin Kansanpankki-kysymystä, jonka niminen laitos monien valmistelujen jälkeen v. 1889 Helsinkiin perustettiin. Sen hallinnossa oli m.m. myöskin V. v. Wright.

Kansanpankki kuitenkin jo v. 1890 teki vararikon ja se jokikin aikaa lamauttavasti vaikutti Wrightin toimintatarmoon.

Työväen henkistä kehitystä työväenyhdistyksissä, paitsi luentoja ja oppikursseja, edistettiin puhuja- ja keskusteluseurain avulla, joita kaikissa vauraammissa yhdistyksissä oli ainakin yksi. Helsingin työväenyhdistyksessä niitä oli kaksikin, toinen suomenkielinen ja toinen ruotsinkielinen ja oli niillä oikein yhdistyksen vahvistamat säännötkin.

Seurojen tarkoituksena oli sääntöjen mukaan „kehittää jäseniä suullisesti ja kirjallisesti lausumaan ajatuksensa sekä kehittää heidän henkisiä kykyjään“.

Helsingin työväenyhdistyksellä oli myöskin täydelliset ravintola-oikeudet. Vuosina 1884—1896 tarjoiltiin, ei tosin palo- viinaa, vaan viinejä, punssia y.m. miedompia väkijuomia. Monien kiivaiden taistelujen ja kokeilujen jälkeen vuonna 1896 mainitun yhdistyksen ravintolasta poistettiin päihdyttävät juomat ja lopuksi

Jääkellari-kaljakin v. 1898, jolloin yhdistys oli jo talosta Kaivokatu 12 muuttanut omaan taloonsa Yrjönkatu 27.

Turun työväenyhdistyksessä oli myöskin sen herraskaisina alkuaikoina täydellinen ravintola, kuten näkyy silloisista yhdistyksen pöytäkirjoista, joissa milloin valitetaan „pesukaappien“ riittämättömyydestä johtuvaa siivottomuutta yhdistyksen huoneistossa, ja päätetään parannuskeinona hankkia niitä lisää, milloin taas on valituksen aiheena se, etteivät yhdistyksen johtomiehet ja jäsenet lähde huoneistosta „lailliseen aikaan“, vaan jäävät sinne nauttimaan. Onpa valitus siitäkin, ettei „ruokaryppyä“ saa yhdistyksen ravintolassa. Vähitellen saatiin väkijomat Turussakin pois yhdistyksestä, samalla kun yhdistyksen johto muutoinkin muuttui ja sen puheenjohtajaksi tuli tri N. R. af Ursin.

Helsingin työväenyhdistyksen sisäistä elämää kuvailee herra *Alex Järvenpää*¹ että se oli hienoa ja herraskaista, johon harvat varsinaisista työläisistä rohkenivat tulla. Ja suurimpana pelottimena hän esittää sen aikuisen yhdistyksen laulukunnan, jonka jäsenet olivat suureksi osaksi puotineitejä, konttoristeja, pikkumestareita y.m. puoli- ja koko herroja.

„Harjoitus-iltoina se piti koko huoneuston hallussaan ja esiintyi niin isäntämäisesti, että yksinkertaisen työläisen oli mahdotonta sen tarkastelun alaisena viihtyä.“

Tämä laulukunta oli ruotsinkielinen. Sen vallan, Järvenpään esityksen mukaan, kukisti alkuaan pieni suomenkielinen puhujaja keskusteluseura, jonka ansioksi hän sanoo tulevan „että sieltä lopultakin kaikki porvarilliset ainekset hävisivät“.

Herra Järvenpää antaa liian suuren arvon puhujaseuralle yhdistyksessä vallankumouksen aikaansaajana. Kyllä siihen vaikutti ennenkaikkea taloudellinen kehitys. Mutta puhujaseuran ansio on se, että siinä kasvatettiin agitaattoreita: Järvenpää, Vilho Virta, V. Sohlman, Eetu Salin, Vihtori Aaltonen, Taavi Tainio, Kössi Koskinen ja monia muita.

5. Työväen sanomalehdet ja kirjallisuus.

Suomenkielistä työväenkirjallisuutta ei tähän aikaan ollut juuri lainkaan. Ammattientarkastajain kertomuksissa työväen

¹ Puolue 10 vuotta nimisessä julkaisussa.

oloja jossakin muodossa käsiteltiin. Mutta niissäkin ainoastaan tarkastajain havaitsemia epäkohtia ja niiden herättämiä kysymyksiä. Itsenäistä työväensanomalehdistöä ei myöskään ollut. Ensimmäinen itsenäinen työväen sanomalehti „Työmies“ alkoi Helsingissä ilmestyä kerran viikossa vasta 2 p. maaliskuuta 1895.

Sitä ennen oli Helsingissä V. v. Wrightin toimittamana ilmestynyt porvarilehtien nurkassa sanomalehti „*Työmies—Arbetaren*“ kerran viikossa. Tämä alkoi ilmestyä 22 p:nä huhtikuuta 1886 ja oli kooltaan 4-sivuinen irtileikattava Suomen Ammattijärjestön kokoinen lehti ja maksoi ainoastaan 2 mk 60 p:iä vuodelta. Suomenkielisenä se ilmestyi koko ajan Uuden Suomettaren liepeessä ja ruotsinkielisenä ensin Folkvännen-lehden nurkassa ja vuonna 1888 „Nya Pressenissä“. Mutta lehden kustantaminen ruotsinkielisenä tuotti suuria vaikeuksia. „Nya Pressen“ ei sitä kauan painattanut kun ei voitu suorittaa kustannuksia. Nyt koetettiin saada sopimus „Lördagsqvällen“-nimisen lehden kanssa. Kun tilaajia oli vähän ja Helsingin työväenyhdistyksellä ei ollut varoja kustantaa lehteä, niin pantiin yli maan toimeen rahan keräys. Mutta se tuotti vain 868 markkaa. Lehti tuli nyt Lördagsqvällenin mukana. Se kuoli v. 1889 elettyään 3 vuotta ja 3 kuukautta. Nämä lehdet oli ajateltu koko maan työväen äänenkannattajiksi. V. v. Wright epäilemättä parhaan kykynsä mukaan toimitti lehteä, mutta siitä huolimatta epäonnistui ja lehdet lakasivat kannatuksen puutteessa ilmestymästä. Maamme työväestö vielä tähän aikaan suureksi osaksi nukkui.

Tampereen työväenyhdistyksen äänenkannattaja „Kansalainen“ ilmestyi myöskin samaan tapaan v.v. 1887—1893 „Tampereen Sanomain“ nurkassa.

Viipurin työväenyhdistyksen äänenkannattajana oli „Viipurin Sanomat“ ja samaten oli muillakin paikkakunnilla jokin sanomalehti, joka suopeammin kuin toiset suhtautui paikkakunnan työväenyhdistyksen pyrintöihin ja oli yhdistyksen jäsenten suosiossa.

VII LUKU.

Ammattiyhdistysten ja osastojen perustaminen.

1. Ammattiosastot.

Kuten edellä on mainittu, antoivat Helsingin työväenyhdistyksen v. 1887 hyväksytyt uudet säännöt yhdistykselle oikeuden vahvistaa ammattiosastojen sääntöjä. Tämän lisäyksen sääntöihin aiheutti se kokemus, etteivät työläiset välitä liittyä yleisiin työväenyhdistyksiin, vaan yhtyvät mieluummin ammattiosastoihin, joissa he joutuvat kosketuksiin ainoastaan omien ammattiveriensa kanssa.

Tästä sääntöjen muutoksesta oli etua niin yhdistykselle kuin osastoillekin. Sillä ammattiosastot työväenyhdistysten osastoina kannattavat jäsenmaksuillaan yhdistystä, samalla kun liittyminen työväenyhdistyksiin tarjosi osastoille tuntuja taloudellisia etuja. Sillä pienet ammattiosastot eivät kykene hankkimaan itselleen omaa kokoushuonetta, kirjastoa eikä lukusalia, jotka edut työväenyhdistysten yhteydessä tarjoutuivat osastoille ilmaseksi. Nämä molemminpuoliset edut olivat vaikuttavina tekijöinä ammattiosastojen muodostumisessa työväenyhdistysten yhteyteen, vaikka samalla perustettiin itsenäisiäkin ammattiyhdistyksiä.

Ensimmäiset ammattiosastot perustettiin Helsingin työväenyhdistykseen v. 1888. Ne olivat: *Leipurien*, *Konetehtalaisten*¹ ja *Uunintekijäin* ammattiosastot. Yhdistys vahvisti Leipurien a.-o:n säännöt huhtik. 15 p., Konetehtalaisten heinäk. 2 p. ja Uunintekijäin jouluk. 9 p.

Leipurien ammattiosaston säännöissä taattiin ammattikokeen suorittaneille henkilöille hallitseva asema osastossa. Muilla ei ollut osaston kokouksissa äänestysoikeutta. Vasta v. 1893 muutetuissa säännöissä myönnettiin äänestysoikeus osaston asioissa kaikille opinkäynneille leipureille. Silloisten ammattiosastojen

¹ Konetehtalaisten osaston nimi oli alkuaan: Mekaninen ammattiosasto, jonka nimi myöhemmin muutettiin. Osasto on jo lakannut toiminnasta.

tarkoitus, rakenne ja tehtävät selviävät paraiten osastojen säännöistä. Niinpä Helsingin Uunintekijäin ammattiosaston säännöissä määrätään m.m. seuraavaa:

„Osaston tarkoituksena on: a) vaikuttaa *hyvän suhteen aikaansaamiseksi* työnantajain ja työntekijäin välillä; b) edistää työtaitoa, ammattikirjallisuutta ja ammattiopirustusten tuntemista, toimeenpanemalla esitelmää ammattiin kuuluvista aineista ja hankkimalla tietoja ammattioiloista ulkomailla; c) koettaa järjestää työpalkat säännölliseksi, etupäässä kappaleluvun mukaan; d) koettaa aikaansaada säännöllinen ja lyhempi työaika; e) toimia terveellisten työtapojen eduksi; f) turvata jäsentensä taloudellista toimeentuloa sairauden kohdatessa; g) edistää yleisen sivistyksen hankkimista ja raittiutta; h) toimeenpanna jalostuttavia huveja.“

Sääntöjen ensimmäisessä pykälässä sanotaan, että jäseneksi pääsee jokainen mainitussa ammatissa työskentelevä työntekijä ja „työnantaja“. Osaston jäsenten tulee suorittaa ne maksut, jotka luetellaan työväenyhdistyksen sääntöjen 4 §:ssä, jossa mainitaan, että kuukausimaksuista 50 % lankee osaston käytettäväksi. Mutta sisäänkirjoitus ja pääsymaksu lankeavat kokonaan työväenyhdistykselle. Osaston jäsenillä on samat oikeudet kuin työväenyhdistyksen muillakin jäsenillä.

Osaston säännöt velvoittivat jokaisen jäsenen kuulumaan johonkin sellaiseen sairas- ja hautausapukassaan, jonka säännöt viranomaiset olivat vahvistaneet, tai liittymään osaston perustamaan sairas- ja hautausapukassaan.

Osaston sairas- ja hautausapukassaan ei kuitenkaan otettu muita kuin niitä, jotka joko huonon terveyden tai vanhuuden vuoksi eivät kelvanneet osaston ulkopuolella oleviin kassoihin. Osastolle lankeavat työväenyhdistyksen sääntöjen mukaiset maksut menevät kokonaan sairas- ja hautausapukassalle. Sen lisäksi tuli jokaisen jäsenen omasta puolestaan suorittaa kassaan niin suuri lisämaksu, että kassan säännöissä määrätty vuosimaksu tuli täysin suoritetuksi.

Sairauden kohtaamalle jäsenelle lupasivat säännöt 1:50 päivältä, korkeintaan kuitenkin vain sen summan, mihin kunkin jäsenen suorittamat maksut nousivat. Hautausapua luvattiin perheelliselle enintään sisäänmaksettu summa, perheettömälle korkeintaan 30 mk. Kun jäsen erosi osastosta, jäi hänen osuutensa kassalle. Näistä varoista oli muodostettava rahasto, josta annettiin apua jäsenille, joilla ei enää ollut omia varoja kassassa.

Ammattiosaston hallituksena oli 7-henkinen toimikunta. Osasto valitsi näistä vuosikokouksessaan 6 ja työväenyhdistyksen johtokunta yhden. Vähintään puolet toimikunnan jäsenistä tuli olla työntekijöitä. Toimikunnan velvollisuutena oli m.m. „omantunnon mukaan tutkia ja päättää osaston jäseneksi pääseminen sekä tarmonsaa takaa elähyttää ja kannattaa hauskua osaston keskuudessa.“ Työväenyhdistyksen rahastonhoitaja oli samalla osaston rahastonhoitajana. Osaston lakattua toimimasta meni sen jälellä olevista varoista se osa, mikä oli kertynyt työväenyhdistyksen sääntöjen mukaisista kuukausimaksuista, puoliksi Helsingin yleiselle sairaskassalle ja puoliksi osastojen sääntöjen mukaisiin avustuksiin. Jäsenten lisämaksuista keräytyneet varat taas menivät Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistykselle käytettäväksi ammattilaisten opintomatkarahoiksi.

Tämän luonteisia olivat alkuaikoina yleensä ammattiosastojen säännöt. Uunintekijäin ammattiosaston ensimmäisenä sihteerinä oli Aug. Malm, joka myöhemmin on työnantajana ollut monissa taisteluissa osastoa vastaan. Helsingin Uunintekijäin osastossa oli v. 1889 ainoastaan 13 jäsentä. Osaston toiminta lakkasi v. 1892, mutta se heräsi uudelleen eloon v. 1896.

Neulojain eli ompelijattarien ammattiosasto syntyi Helsinkiin v. 1890, jolloin toukok. 11 pnä pidetyssä kokouksessa 30 ompelijatarta päätti osaston perustaa. Työväenyhdistys vahvisti sen säännöt heinäk. 22 pnä ja toiminta alkoi seuraavan syyskuun 14 pnä, jolloin ensimmäistä toimikuntaa valitsemassa oli 25 henkilöä. Osasto kumminkin nähtävästi lakkasi v. 1893 päättyessä, koska sen toiminnasta ei enää v:lta 1894 ole mitään selostusta, ja v. 1896 toivat entisen neuloja- eli ompelijattarien osaston toimikunnan jäsenet osaston kirjat ja kassan 22 mk työväenyhdistykselle. Mutta v. 1898 mainitaan taas Helsingin työväenyhdistyksen toimintakertomuksessa, että lokakuussa oli perustettu ompelijattarien ammattiosasto.

Helsingin kivenhakkaajain ammattikunnan järjestyminen alkoi v. 1891. Muutamien innokkaimpain ammattilaisten toimesta kutsuttiin kivenhakkaajat kokoukseen työväenyhdistyksen huoneustoon tammikuun 18 pnä 1891 keskustelemaan osaston perustamisesta. Kokouksessa mainitaan olleen lukuisasti osanottajia, ja kivenhakkaajain osasto katsottiin välttämättömäksi. Valittiin komitea laatimaan sääntöjä, jotka uusi kokous saman kuun 25

pnä hyväksyi. Helsingin työväenyhdistys vahvisti ne helmi-kuun 4 pnä ja osaston sääntöjen mukainen toiminta aloitettiin 7 pnä helmikuuta.

Tämän ammattiosaston toiminnasta ei enää v. 1892 puhuta mitään Helsingin työväenyhdistyksen toimintakertomuksessa. V. 1895 mainitaan, että Kivenhakkaajain ammattiosasto, joka on pari vuotta ollut toimeettomana, on uudestaan aloittanut toimintansa ja ottanut noudattaakseen entiset sääntönsä. Helsingin työväenyhdistyksen jäsenluetteloista näkyy, että v. 1894 oli sen joukossa ainoastaan 2 kivenhakkaajaa, mutta seuraavana vuonna oli niitä jo 72.

Muurarien ammattiosasto perustettiin v. 1891 ja *Kirvesmiesten* v. 1895. Nämä kumpikin aloittivat toimintansa itsenäisinä ammattiyhdistyksinä, kuvernöörin vahvistamien sääntöjen perusteella. Muurarien ammattiyhdistyksen perustamisesta ei ole varmoja tietoja, mutta se lienee syntynyt v. 1887 ja sen ajan tavan mukaan työntekijöille ja työnantajille yhteiseksi. Sen toiminta lakkasi muutaman vuoden kuluttua ja sijaan v. 1891 perustettiin osasto Helsingin työväenyhdistykseen.

Helsingin Kirvesmiesten aikaisemmasta historiasta mainitakoon seuraavaa: v. 1889 Kirvesmiehet perustivat sairas-, hautaus- ja eläkerahaston, joka piti kokouksiaan kerran kuussa Arkadia-teatterin lämpiössä. Näiden kokouksien vapaissa keskusteluissa puheltiin myöskin työasioista, m.m. ammattiyhdistyksen perustamisesta.

Syksyllä 1891 oli kirvesmiehillä ensimmäinen kokous Sörnäisten kansakoululla, ja siellä päätettiin perustaa ammattiyhdistys, sekä valittiin komitea laatimaan sääntöjä, joille haettiin lääninhallituksesta vahvistus. Sääntöjen mukainen toiminta aloitettiin syksyllä v. 1892. Mutta silloin maassa vallitsevan taloudellisen pulakauden johdosta Kirvesmiesten yhdistykseen liittyi vain vähän jäseniä ja toiminta kävi sen johdosta vaikeaksi. Työttömyys oli suuri ja palkat pienet. Yhdistys koetti kokeilla työnvälitystoimistolla, mutta siitä oli kustannuksia, joten yhdistyksen tulot eivät riittäneet. Yhdistys lopetti jäsenten vähyyden vuoksi syksyllä v. 1893 toimintansa. Kirvesmiesten ammattiosasto perustettiin Helsingin työväenyhdistykseen v. 1895.

Tämän osaston säännöt eroavat melkoilla edellä selostetuista Uunintekijäin säännöistä. Näissä esim. ei enää puhuta hyvän suhteen aikaansaamisesta työnantajain ja työntekijäin

välillä. Jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kirvesmies. Toimikunnan oli rangaistuksen kärsineen jäseneksi pyrkiessä tutkittava rangaistuksen syitä ja sen nojalla myönnettävä tai kiellettävä jäseneksi pääsy. Kansalaisoikeutensa menettäneellä ei ollut oikeutta päästä osaston jäseneksi. Jäsenet osastoon hyväksyi toimikunta ja erottamisesta päätti osasto $\frac{2}{3}$ enemmistötöllä. Jäsenmaksut olivat samat kuin Helsingin työväenyhdistyksessä. Ja meni ilmoitusmaksu 50 penniä ja pääsymaksu 1 markka kokonaan ja kuukausimaksusta, joka oli 50 penniä, puolet työväenyhdistykselle. Osastolla oli hallituksena toimikunta, johon osaston vuosikokous valitsi 6 ja Helsingin työväenyhdistys yhden jäsenen. Osaston valitsemista jäsenistä osa vuosittain erosi. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valittiin joka vuosikokouksessa. Osasto oli suomen- ja ruotsinkielinen, mutta pöytäkirjat ja muut asiakirjat laadittiin enemmistön kielellä.

Riidat jäsenten ja toimikunnan välillä sekä osaston ja Helsingin työväenyhdistyksen välillä ratkaisi sovinto-oikeus, johon kumpikin riitapuoli valitsi 2 jäsentä ja nämä viidennen puheenjohtajakseen.

Ehdotus osaston lakkauttamisesta oli otettava esille 3 kuukautta ennen vuosikokousta ja sen hyväksymisen ehtona oli, että vuosikokouksessa $\frac{3}{4}$ läsnä olevista sitä kannatti. Osaston jällelläolevat varat oli jaettava siten, että puolet oli annettava sille sairas- ja hautausapukassalle, johon suurin osa kirvesmiehiä silloin kuului, ja puolet Helsingin työväenyhdistykselle.

Helsingin työväenyhdistyksessä oli osasto oikeutettu saamaan huoneen ilman eri vuokraa osaston toimikunnan kokouksia sekä ainakin yhtä perheiltamaa varten vuodessa. Osaston jäsenillä oli samoin kuin työväenyhdistyksen muillakin jäsenillä, oikeus ottaa osaa työväenyhdistyksen kokouksiin ja iltamiin, käyttää työväenyhdistyksen ravintolaa, lukusalia ja kirjastoa. Työväenyhdistyksen ja sen osastojen välinen suhde oli aivan läheinen.

2. Ammattiosastojen suhde yhdistyksiin.

Mutta kaikkialla maassamme ei ammattiosastojen suhde työväenyhdistyksiin ole ollut yhtä hyvä kuin Helsingissä. Tarkastellessa eri paikkakunnilla olevien työväenyhdistysten alaisten

osastojen sääntöjä, huomaa niistä, että muutamissa paikoissa on osastojen jäsenten pitänyt suorittaa työväenyhdistykselle yhdistyksen säännöissä määrätyt maksut, ja osastolle osaston vuosikokouksen määräämät maksut. Näin on ollut asianlaita Viipurissa, Turussa, Tampereella, Kymissä y.m. Oulussa on osastojen pitänyt jäsenmaksuista suorittaa $\frac{2}{3}$ työväenyhdistykselle. Kuopion nahkurien ammattiosaston sääntöjen mukaan meni työväenyhdistykselle 75 prosenttia jäsenmaksuista, joten osastolle jäi ainoastaan 25 prosenttia käytettäväkseen. Mutta saman työväenyhdistyksen kirvesmiesten ammattiosaston sääntöjen mukaan menee yhdistykselle ainoastaan 25 %, jäsenmaksuista, jotka ovat 25 penniä kuukaudessa. Nahkurien säännöt ovat vanhemmat, joten sillä välillä on varmaankin työväenyhdistyksen sääntöjä muutettu.

Toisten työväenyhdistysten alaisten osastojen jäsenmaksujen suuruus on säännöissä määrätty; toisten voi puolivuosikokous yksimielisellä päätöksellä, toisten taas voi vuosikokous korottaa, mutta ei alentaa. Eräissä työväenyhdistyksissä pitää ammattiosastojen yllämainittujen maksujen lisäksi työväenyhdistyksille suorittaa kokoushuoneesta eri vuokra. Toisten ammattiosastojen säännöistä ei oikein selviä osaston suhde työväenyhdistykseen. Eri paikkakunnilla on siis menetelty eri tavoin. Sanottavasti parempia eivät itsenäisten ammattiyhdistystenkaan säännöt ole olleet, kuin mitä on osastojen säännöistä selostettu.

3. Ammattiyhdistykset.

Vanhimmat ammattiyhdistykset ovat Viipurissa, Helsingissä ja Vaasassa. Viipurissa mainitaan *satamatyöntekijöillä* olleen jo vuosisatoja jonkunlaisen yhdistyksen, johon jäsenet hyväksyi kaupungin hallitus. Samassa kaupungissa on myöskin yksi maamme vanhimmista uudemman ajan ammattiyhdistyksistä nimittäin *koneenhoitaja- ja mekaninen yhdistys*, joka on perustettu v. 1850. Tässä yhdistyksessä mainitaan v. 1893 olleen 36 jäsentä. Viipurissa on myöskin maamme vanhin *kirvesmiesten ammattiosasto I*, perustettu v. 1888. Sen tarkoituksena sanotaan olleen ottaa „*urakatöitä*“ tehtäväkseen ja hankkia niitä myöskin jäsenilleen. Se omistaa myöskin saunan Kolikkoinmäellä. Jäsenluku siinä mainitaan v. 1893 olleen ainoastaan 9.

Paikkakunnalle on v. 1898 perustettu Viipurin kirvesmiesten ammattiosasto II.

Helsingin kirjaltajain järjestyminen voidaan laskea alkavaksi jo v:sta 1866. Silloin alkoi nimittäin toimintansa Suomen kirjaltajain apuyhdistys. Tämän yhdistyksen jäsenten keskuudessa muodostui seura, joka omasi ammattiyhdistyksen luonteen. Helsinkiin perustettiin v. 1869 Kirjanpainajain lukuyhdistys, joka kyllä lopetti toimintansa v. 1875 lopulla, mutta herätettiin taas eloon v. 1881. Vuonna 1885 muutettiin säännöt ja nimi Helsingin kirjanpainajain yhdistykseksi. Kirjaltajain Lukuyhdistyksen ensimmäisten sääntöjen mukaan „Yhdistyksen tarkoitus on valmistaa jäsenilleen tilaisuus hyödyllisiin ja huvittaviin illanviettoihin keskenään, joissa pääasiassa lukemista, laulua, soittoa ja esitelmiä esitetään.“ Nämä säännöt Helsingin kirjaltajain yleinen kokous hyväksyi 25 p:nä huhtikuuta 1869.

Tästä kyllä käy selville pääharrastukset, joita alettiinkin heti ahkerasti toteuttaa. Kirjastoa hankittiin koko lailla, samoin soittokunta ja asiaansa erittäin innostunut näyttelijäkunta näytteli koko joukon kappaleita, jotka saivat kannatusta vieraidenkin puolelta. Kaikkea tätä varten tarvitsi yhdistys oman huoneuston, joka oli Mikonkadun varrella. Muuten näkyä, kuten toimintaselostuksessa mainitaan, pidetyn huolta myöskin ruumiin tarpeista, koska sanotaan että huoneustossa saadaan paitsi virvokkeita myöskin „miestä väkevämpää“, kuitenkin ei enempää kuin järjestysmies sallii.

Tuo pelkkä huvipuoli ei kuitenkaan voinut ajan pitkään jatkua häiriytymättä, sillä jo v. 1872 oli työväestössä se ajatus, että sietäisi saada enemmän palkkaa. Tämä vaatimus ei mennytkään läpi pelkällä anomuksella, vaan aiheutti työlakon, joka lienee ensimmäisiä ammattilakkoja maassamme. Lopullisen voiton saivat työmiehet, 10 pennin korotuksen 1 000 neliöltä.

Tämän lakon jälkeen alkoi taasen hiljainen aika, jolloin yhdistyksen toiminta kohdistui ainoastaan huveihin, kunnes kahdeksankymmenen luvun lopulla vilkkaampi toimintakausi taas alkoi. Todistuksena siitä oli helmik. 9 p:nä 1889 tehty päätös ryhtyä julkaisemaan omaa ammattilehteä, jonka nimeksi tuli „Kirjapainolehti“.

Alussa sai lehti 224 tilaajaa, joka luku sittemmin vähitellen lisääntyi. Lehden toimittajana oli ensin A. Finander ja sittemmin H. J. Forsström.

osastojen sääntöjä, huomaa niistä, että muutamissa paikoissa on osastojen jäsenten pitänyt suorittaa työväenyhdistykselle yhdistyksen säännöissä määrätyt maksut, ja osastolle osaston vuosikokouksen määräämät maksut. Näin on ollut asianlaita Viipurissa, Turussa, Tampereella, Kymissä y.m. Oulussa on osastojen pitänyt jäsenmaksuista suorittaa $\frac{2}{3}$ työväenyhdistykselle. Kuopion nahkurien ammattiosaston sääntöjen mukaan meni työväenyhdistykselle 75 prosenttia jäsenmaksuista, joten osastolle jäi ainoastaan 25 prosenttia käytettäväkseen. Mutta saman työväenyhdistyksen kirvesmiesten ammattiosaston sääntöjen mukaan menee yhdistykselle ainoastaan 25 %, jäsenmaksuista, jotka ovat 25 penniä kuukaudessa. Nahkurien säännöt ovat vanhemmat, joten sillä välillä on varmaankin työväenyhdistyksen sääntöjä muutettu.

Toisten työväenyhdistysten alaisten osastojen jäsenmaksujen suuruus on säännöissä määrätty; toisten voi puolivuosis kokous yksimielisellä päätöksellä, toisten taas voi vuosikokous korottaa, mutta ei alentaa. Eräissä työväenyhdistyksissä pitää ammattiosastojen yllämainittujen maksujen lisäksi työväenyhdistyksille suorittaa kokoushuoneesta eri vuokra. Toisten ammattiosastojen säännöistä ei oikein selviä osaston suhde työväenyhdistykseen. Eri paikkakunnilla on siis menetelty eri tavoin. Sanottavasti parempia eivät itsenäisten ammattiyhdistystenkaan säännöt ole olleet, kuin mitä on osastojen säännöistä selostettu.

3. Ammattiyhdistykset.

Vanhimmat ammattiyhdistykset ovat Viipurissa, Helsingissä ja Vaasassa. Viipurissa mainitaan *satamatyöntekijöillä* olleen jo vuosisatoja jonkunlaisen yhdistyksen, johon jäsenet hyväksyi kaupungin hallitus. Samassa kaupungissa on myöskin yksi maamme vanhimmista uudemman ajan ammattiyhdistyksistä nimittäin *koneenhoitaja- ja mekaninen yhdistys*, joka on perustettu v. 1850. Tässä yhdistyksessä mainitaan v. 1893 olleen 36 jäsentä. Viipurissa on myöskin maamme vanhin *kirvesmiesten ammattiosasto I*, perustettu v. 1888. Sen tarkoituksena sanotaan olleen ottaa „*urakatöitä*“ tehtäväkseen ja hankkia niitä myöskin jäsenilleen. Se omistaa myöskin saunan Kolikkoinmäellä. Jäsenluku siinä mainitaan v. 1893 olleen ainoastaan 9.

Paikkakunnalle on v. 1898 perustettu Viipurin kirvesmiesten ammattiosasto II.

Helsingin kirjaltajain järjestymisen voidaan laskea alkavaksi jo v:sta 1866. Silloin alkoi nimittäin toimintansa Suomen kirjaltajain apuyhdistys. Tämän yhdistyksen jäsenten keskuudessa muodostui seura, joka omasi ammattiyhdistyksen luonteen. Helsinkiin perustettiin v. 1869 Kirjanpainajain lukuyhdistys, joka kyllä lopetti toimintansa v. 1875 lopulla, mutta herätettiin taas eloon v. 1881. Vuonna 1885 muutettiin säännöt ja nimi Helsingin kirjanpainajain yhdistykseksi. Kirjaltajain Lukuyhdistyksen ensimmäisten sääntöjen mukaan „Yhdistyksen tarkoitus on valmistaa jäsenilleen tilaisuus hyödyllisiin ja huvittaviin illanviettoihin keskenään, joissa pääasiassa lukemista, laulua, soittoa ja esitelmiä esitetään.“ Nämä säännöt Helsingin kirjaltajain yleinen kokous hyväksyi 25 p:nä huhtikuuta 1869.

Tästä kyllä käy selville pääharrastukset, joita alettiinkin heti ahkerasti toteuttaa. Kirjastoa hankittiin koko lailla, samoin soittokunta ja asiaansa erittäin innostunut näyttelijäkunta näytteli koko joukon kappaleita, jotka saivat kannatusta vieraidenkin puolelta. Kaikkea tätä varten tarvitsi yhdistys oman huoneuston, joka oli Mikonkadun varrella. Muuten näkyy, kuten toimintaselostuksessa mainitaan, pidetyn huolta myöskin ruumiin tarpeista, koska sanotaan että huoneustossa saadaan paitsi virvokkeita myöskin „miestä väkevämpää“, kuitenkin ei enempää kuin järjestysmies sallii.

Tuo pelkkä huvipuoli ei kuitenkaan voinut ajan pitkään jatkua häiriytymättä, sillä jo v. 1872 oli työväestössä se ajatus, että sietäisi saada enemmän palkkaa. Tämä vaatimus ei menytkään läpi pelkällä anomuksella, vaan aiheutti työlakon, joka lienee ensimmäisiä ammattilakkoja maassamme. Lopullisen voiton saivat työmiehet, 10 pennin korotuksen 1 000 neliöltä.

Tämän lakon jälkeen alkoi taasen hiljainen aika, jolloin yhdistyksen toiminta kohdistui ainoastaan huveihin, kunnes kahdeksankymmenen luvun lopulla vilkkaampi toimintakausi taas alkoi. Todistuksena siitä oli helmik. 9 p:nä 1889 tehty päätös ryhtyä julkaisemaan omaa ammattilehteä, jonka nimeksi tuli „Kirjapainolehti“.

Alussa sai lehti 224 tilaajaa, joka luku sittemmin vähitellen lisääntyi. Lehden toimittajana oli ensin A. Finander ja sittemmin H. J. Forsström.

Vuonna 1890 oli suurissa kulttuurimaissa suuremmassa määrässä kuin ennen päätetty viettää Vapunpäivää kansainvälisen työväenliikkeen mielenosotuspäivänä. Tämä ajatus sai myöskin yhdistyksen päättämään 20 p:nä huhtikuuta, että siihen on miehissä otettava osaa. Päätettiin pyytää isänniltä vapaata ilta-päiväksi, joka saatiinkin. Vapunpäivänä lähdettiin sitten järjestyneissä riveissä pohjoissatamaan, josta höyrylaivalla Korkeasaareen ensi kertaa viettämään köyhälistön nyttemmin välttämättömäksi tullutta mielenosotuspäivää. Korkeasaarella sitten pidettiin puheita 8 tunnin työpäivästä, soitettiin ja laulettiin sekä palattiin retkeltä innostunein mielin.

Helsingin läkki-, pelti- ja vaskiseppäyhdistyksen synnystä kerrotaan Helsingin työväenyhdistyksen vuosikertomuksessa v. 1890. Sen mukaan on mainittu ammattiyhdistys alkanut toimia jo v. 1886. Siitä kerrotaan seuraava:

„Kesällä v. 1886 huomasivat muutamat työmiehet, että oloissa oli epäkohtia, joita halusivat saada poistetuiksi. Osanottajia oli silloisiin puuhiin lähes 60. Kokouksia pidettiin ahkeraan ja laadittiin kiertokirje työnantajille, jossa m.m. vaadittiin palkan ylennystä. Nämä puuhut kuitenkin raukesivat erimielisyyden tähden. Mutta siinä selveni kuitenkin, että yhdistyksen perustamisella vasta voidaan joitain parannusta aikaansaada.

Elokuun 14 p:nä 1886 julkaisivat työmiehet Uudessa Suomettaressa pitemmän kirjoituksen, jossa selvitettiin työmiesten harrastuksia ja pidettiin toivottavana yhdistyksen perustamista. Sitten kun oli leväTTY pari kuukautta, otettiin asia uudestaan puheeksi ja päätettiin perustaa yhdistys kolmea läheistä ammattia varten. Talven kuluessa sitten laadittiin säännöt läkki-, pelti- ja vaskiseppäyhdistykselle. Suurimman osan vuotta 1887 olivat säännöt Senaatissa, niin että vasta syksyllä voitiin yhdistys perustaa ja alkaa toiminta sääntöjen mukaan. Ensiaikoina ei yhdistyksellä ollut vakinaista kokouspaikkaa, vasta keväällä v. 1888 sai yhdistys sen Käsityöläisyhdistyksen huoneistossa ja kohta sen jälkeen otettiin puheeksi Työväenyhdistykseen yhtyminen. Jo alussa sai yhdistys aikaan parempaa järjestystä palkan maksussa ja hiukan työajan lyhennystä. Kesällä v. 1888 perustettiin oma lauluseura ja syksyllä hankittiin oppilaille yhteinen ruokapaikka. Seuraavana vuonna 1889 ilmestyi yhdistyksen „Taksa työpalkoista työntekijöille“. Yhdistys valittaa harrastuksen laimeutta, minkä vuoksi lauluseura vuoden lopussa

hajosi. Saman vuoden lopulla otettiin uudestaan esille kysymys työväenyhdistykseen yhtymisestä ja seuraavan vuoden alussa päätettiin kirjallisella sopimuksella yhtyä työväenyhdistykseen. Arveltiin, että työväenyhdistykseen yhtyminen olisi paremmin koonnut jäseniä, koska siellä on enemmän etuja nautittavana. Mutta ei siitäkään ole ollut toivottua tulosta. Sen vuoksi ei yhdistys ole voinut paljon vaikuttaa eikä edes kajotakaan moneen tärkeään asiaan, koska osanotto ammattilaisten puolelta on ollut laimea ja onpa työnantajia, jotka suorastaan ovat kieltäneet työntekijöitään kuulumasta yhdistykseen. Jotain on yhdistys kuitenkin aikaan saanut työskennellessään aatteittensa selvittämiseksi“.

Helsingin puuseppien toiminnan kerrotaan alkaneen huhtik. 22 pnä 1888, jolloin ensimmäinen kokous pidettiin. Läänin kuvernööri vahvisti säännöt seuraavan maaliskuun 25 pnä ja sääntöjen mukainen toiminta aloitettiin marraskuussa v. 1888. Puuseppien ammattiyhdistyksen säännöt ovat pääasiassa saman sisältöiset kuin muidenkin sen ajan ammattiyhdistysten. Erikoisuutena näissä säännöissä on kuitenkin se, että yhdistyksen pyrintöjen joukossa mainitaan oman työtoimiston, (työväliytystoimiston) perustaminen ja lainausliikkeen harjoittaminen jäsenten keskuudessa. Varakkaammille jäsenille luvattiin lainata laillista, aivan vähävaraisille taas alennettua korkoa ja luotettavaa takuuta vastaan. Säännöissä luvataan myöskin pitää huolta yhdistyksen jäsenten terveydenhoidosta työpaikoilla. Yhdistyksen jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen puusepän-, kuvanveistäjän- ja sorvarintyöntekijä, joka on oppikurssinsa täydellisesti suorittanut sekä kirvesmiehet, jotka ovat tehtaassa työskennelleet vähintään 2 vuotta. Yhdistyksen jäseneksi ei voi päästä semmoinen henkilö, joka on kunniansa menettäneeksi tuomittu. Jos jäseneksi pyrkijä on ollut syytteessä jostakin törkeästä rikoksesta, mutta todistusten puutteessa vapautettu, niin päättää yhdistys tai sen toimikunta asianhaarojen mukaan hänen vastaanottamisestaan. Jos jäsen tahtoo yhdistyksestä erota, niin ilmoittakoon kirjallisesti siitä puheenjohtajalle; kuitenkin on hän velvollinen maksamaan jäsenmaksunsa vuoden loppuun asti. Yhdistyksen jäsenen, joka aikoo muuttaa pois Helsingistä, pitää, jos hän eteenkinpäin tahtoo yhdistyksessä olla, siitä kirjallisesti toimikunnalle ilmoittaa ja jäsenmaksunsa yhdistyksen rahastonhoitajalle säännöllisesti lähettää, uhalla että

hän on muuten menettänyt jäsenoikeutensa ja kaikki siihen asti suorittamansa maksut.

Yhdistyksen tarkoitusten edistämiseksi voidaan valita valiokuntia ja komiteoja sekä tarpeen vaatiessa laatia niille ohje- ja työskentelysääntöjä. Vakinaisten valiokuntain ja toimikuntain tulee joka vuosi ennen tammikuun loppua antaa yhdistykselle kirjallinen kertomus toiminnastaan kuluneena kalenterivuotena ja tarkoin noudattaa sekä työskentely- että järjestyssääntöjä.

Jäsenten tulee yhdistykselle suorittaa sisäänkirjoitusmaksua 2 mk ja jäsenmaksua vähintään 25 penniä kuukaudessa. Joka suorittaa samalla kertaa vähintään 50 mk, on ikuisiksi ajoiksi vapaa kuukausimaksuista. Jos jäsen vuotta pitemmäksi ajaksi laiminlyö jäsenmaksujensa suorittamisen, menettää hän jäsenoikeutensa sekä erotetaan yhdistyksestä vuosikokouksessa, mutta voi uudestaan päästä jäseneksi suoritettuaan uuden pääsymaksun ja kaikki rästissä olevat maksunsa. Yhdistyksellä on 11 jäseninen toimikunta, joka valitaan aina vuodeksi kerrallaan. Toimikunnan pitää kokoontua vähintään kerran kuukaudessa ja on se päätösvaltainen puheenjohtajan ja 8 jäsenen saapuvilla ollessa. Toimikunta valitsee rahastonhoitajan ja jäsenmaksujen kantajan sekä ottaa „taitavan henkilön“ sihteeriksi. Tilit päätetään kalenterivuositain ja on toimikunnan vuosikokoukselle esitettävä toiminnastaan kirjallinen kertomus ja *selvät tilit*. Rahastonhoitajalta voidaan vaatia takaus hänen huostaansa uskotuista varoista. Kantomiesten tulee kuukausittain periä jäsenmaksut ja ne reversaalien keralla viipymättä rahastonhoitajalle antaa, sekä kiireellisesti jokaisen vuoden alussa yhdistyksen toimikunnalle jättää luettelo niistä jäsenistä, jotka edellisenä vuotena ovat jäsenmaksunsa laiminlyöneet. Yhdistyksen vuosikokous pidetään edellisessä vuosikokouksessa määrättyinä aikana. Yhdistys ottaa jäseneksi myöskin opinkäyneitä työnantajia. Yhdistys oli kaksikielinen, mutta pöytäkirjat laadittiin ainoastaan suomenkielellä. Kokouksissa sai kukin mielensä mukaan käyttää joko suomen tai ruotsin kieltä ja vaadittaissa olivat lausunnot käännettävät.

Kukaan yhdistyksen tahi toimikunnan jäsen ei saa niin sanotaan säännöissä, yhdistyksen kokoukseen tai muita asioita toimittamaan saapua „päihtyneenä“ uhalla, että semmoisen jäsenen katsotaan menettäneen yhdistyksen luottamuksen.

Jäsenellä, joka kokouksessa puhuu sopimattomia tai tekee

mieskohtaisia hyökkäyksiä, saa puheenjohtaja sillä kertaa riistää puheoikeuden. Yhdistyksen jäsenten kesken syntyneitä riitoja tutkimaan valitsee yhdistys tai toimikunta 5 miehisen komitean, jonka tulee seuraavalle yhdistyksen kokoukselle antaa kirjallinen lausuntonsa pöytäkirjaan merkittäväksi. Kunniajäseniksi voi yhdistys toimikunnan ehdotuksesta ja enemmistön päätöksellä kutsua sellaisia henkilöitä, jotka ovat hyödyttävästi työskennelleet yhdistyksen toimintapiiriin kuuluvalla alalla. He eivät suorita yhdistykselle mitään maksuja, eikä heillä ole osaa yhdistyksen omaisuuteen. Yhdistyksen kokouksissa heillä on vain puheoikeus. Yhdistyksen lakkauttamisesta säädetään säännöissä, että jos yhdistyksen jäsenluku vähenee 12 vähemmäksi, lakkaa se toistaiseksi toiminnasta ja sen jällellä oleva omaisuus, asiakirjat y.m. on jätettävä: „Nikkarin y.m. Ammattikisällien Apuyhdistyksen tai jonkun muun luotettavan yhdistyksen tallettavaksi“ velvollisuudella, että varat ja asiapaperit y.m. tarkkuudella ja huolella säilytetään, kunnes yhdistyksen jäsenluku taas lisääntyy 12 isommaksi, jolloin heillä on oikeus saada omaisuus haltuunsa yhteisellä persoonallisella edesvastuulla. Nämä säännöt ovat siis laaditut mahdollisimman tarkoin kaikki yksityisseikat huomioonottaen. Niissä on paljon sellaista, mikä ei nykyaikana enää sovellu käytäntöön. Alhaiset jäsenmaksut ja pitkä rästissä olevien jäsenmaksujen odotusaika, jäseneksi pyrkiväin hyvämaineisuuden ja rikollisuuden tutkiminen j.n.e. Mutta ne kuvaavat sitä aikaa, jolloin tämäkin yhdistys perustettiin.

Helsingin suutarien ammattiyhdistys on perustettu maaliskuussa 1888. Suutareilla oli jo sitä ennen v. 1885 lauluseura, jonka jäsenet pääasiassa muodostivat ammattiyhdistyksen, jonka tarkoituksena oli hankkia jäsenilleen samoja etuja, kuin puuseppien säännöissä mainitaan. Erikoisuutena mainitaan lisäksi, että yhdistyksen tulee m.m. „toimittaa malliksi kelpaavia teoksia“, kuten ammattikuntalaitoksen aikana oli määrätty, panna toimeen kilpailuja työtaidossa ja järjestää näyttelyjä ammattilaisten kesken sekä valvoa, että suutarit „yleisöä kohtaan täyttävät velvollisuutensa“. Sen lisäksi tuli yhdistyksen pitää huolta siitä, että hyvä järjestys ja sopusointu vallitsi ammatinharjoittajain kesken ja panna toimeen jalostavia huveja sekä, jos mahdollista, perustaa apurahasto yhdistykseen.

Jäsenet yhdistyksessä olivat joko varsinaisia jäseniä tai vasta

alkavia oppilasjäseniä tahi kutsutuita kunniajäseniä. Oikeus päästä varsinaiseksi jäseneksi oli jokaisella Helsingissä asuvalla suutarin ammattiin kuuluvalla opinsuorittaneella henkilöllä, joka oli hyvämaineinen ja oli ollut kaupungissa vähintään 15 päivää. Mutta äänioikeus oli ainoastaan 18 vuotta täyttäneillä. Säännöissä määrättiin, että jäsenten yhdistykseen hyväksymisestä päättää yhdistys $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä. Näillä ehdoilla otettiin jäseniksi myöskin oppilaita, jotka maksoivat sisäänpääsymaksua 2 mk, mutta eivät suorittaneet muita maksuja. Heillä ei myöskään ollut yhdistyksessä ääni- eikä vaalioikeutta.

Jäsen ei saanut yhdistyksestä erota tekemättä siitä joko suullista tai kirjallista ilmoitusta johtokunnalle; muussa tapauksessa oli jäsen velvollinen suorittamaan jäsenmaksunsa vuoden loppuun saakka. Jäsenmaksut olivat: pääsymaksu 2 mk, jäsenmaksu 50 p. kuukaudessa, joka oli suoritettava etukäteen. Joka samalla kertaa suoritti 5:50 p:iä sai vuodeksi jäsenoikeudet; joka suoritti 20 mk, sai 5 vuodeksi ja joka suoritti 75 markkaa, oli ikuisesti vapaa jäsenmaksuista. Vapaaajajäseneksi pääsi myöskin 20 vuotta yhtämittä jäsenmaksuja suorittanut. Yhdistys voi myöntää vapauden jäsenmaksuista erinäisistä syistä, kuten sairauden tai asevelvollisuuden tai jonkun muun pätevän syyn takia.

Jos jäsenmaksujen suorittaminen lyötiin laimin 3 kuukautta pitemmäksi ajaksi, tuli ne hakea jäseneltä kotoa ja oli lupa kantaa häneltä siitä 25 penniä vaivain palkkiota. Jos jäsen niskoitteli maksujensa suorittamisessa, oli johtokunnalla valta tutkia asia ja harkita, mihin toimenpiteisiin niskoittelijan suhteen oli ryhdyttävä.

Yhdistyksen hallituksena oli johtokunta, johon kuului vuosikokouksen valitsemaa 8 jäsentä ja siten valittujen valitsemia 2 jäsentä. Valittujen toimintakausi kesti ainoastaan yhden vuoden. Yhdistyksen puheenjohtajan ja sihteerin valitsi johtokunta.

Kaikki muut säädökset olivat saman sisältöisiä kuin puuseppäinkin säännöissä, paitsi että yhdistyksen lakkauttaessa toimintansa sen jälellä olevan omaisuuden peri Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistys, jonka oli niistä tulevat korot käytettävä matkarahoiksi Helsingin suomalais-ruotsalaiseen seurakuntaan kuuluville suutarin sälleille, siinä järjestyksessä kuin mainittuja matkarahoja on tapana jakaa. Jos yhdistys olisi uudelleen alottanut toimintansa tai uusi sellainen olisi paikka-

kunnalle perustettu, oli sillä oikeus saada haltuunsa mainitut varat.

Helsingin Maalariammattiyhdistys on myöskin perustettu v. 1888.

Maalareilla oli jo vuonna 1885 ollut keskenäistä yhteistoimintaa työolojensa parantamiseksi. Jotkut tovereista olivat lähettäneet kiertokirjeitä työmaille ja pyytäneet saapumaan kokoukseen, jossa oli kysymys työpäivän lyhentämisestä 12 1/2 tunnista 11 tuntiseksi ja palkkojen korottamisesta 60 penniksi tunnilta. Nämä vaatimukset esitettiin työnantajille, mutta nämä eivät niitä hyväksyneet. Siitä seurasi viikon kestävä lakko, joka päättyi työläisten tappioon. Tästä kuitenkin oli seurauksena, että mestarit lyhensivät työaikaa 11 1/2 tuntiseksi ja palkkojakin hiukan korotettiin.

Maalariammattiyhdistyksen 20 vuotisen kertomuksen laatija *Svante Lehtonen* mainitsee, että tästä lakosta jäi työmiesten mieliin aate yhteenliittymisen tarpeellisuudesta. Mutta vasta kolmen vuoden kuluttua eli 17 p:nä maaliskuuta 1888 kutsui maalari *F. M. Orrela-vainaja* 20 toverinsa valtuuttamana maalarit kokoukseen keskustelemaan ja päättämään ammattiyhdistyksen perustamisesta. Kokoontuneet yksimielisesti päättivätkin sen perustaa.

Tämä kokous hyväksyi maalari D. Sihvosen laatiman periaatteellisen ponnin, joka sisälsi sen tarkoituksen, miksi ammattiyhdistys perustetaan. Se oli seuraava: „*Sitoo maalarit yhteiseen toimintaan yleisen sivistyksen, siveellisyyden, ammattitaidon sekä siitä riippuvan yhteiskunnallisen aseman kohottamiseksi ja myöskin aineellisen toimeentulonsa vaurastuttamiseksi.*“

Kun oli ensin väitelty siitä, saavatko oppilaat liittyä yhdistykseen, valittiin sääntöjä laatimaan komitea. Kun se sai säännöt valmiiksi, haettiin niille läänin hallitukselta vahvistus. Mutta vahvistuksen saantiin kului aikaa 5 kuukautta.

Maalarit vuokrasivat itselleen oman kokoushuoneiston *Mariankadun 4:stä*. Kun ei alkavalla yhdistyksellä ollut varoja, lainasi eräs johtokunnan jäsen 200 markkaa 6 % korkoa vastaan.

Yhdistyksen johtokunta oikein kirjeillä kehoitti myöskin työnantajia liittymään yhdistyksen jäseneksi. Se siis osottaa, ettei maalareillakaan ollut tarkoituksena luokkataistelua, vaikka yhdistyksen perustaminen aiheutui työlakosta.

Helsingin Räättäliammattiyhdistys on perustettu v. 1889. Sen säännöt, joihin on tehty muutoksia v. 1898, ovat hyvin puuseppäin sääntöjen kaltaiset. Sen tarkoituksena oli m.m. pitää silmällä, että räättälin ammattiin antautuvat nuorukaiset saavat hyvän kasvatuksen ja tarpeellisen kouluopetuksen sekä, mikäli varoja riittää, antaa eteville jäsenille matka-apurahoja sekä opintoja että näyttelyjä varten koti- ja ulkomailta; pitää huolta siitä, että hyvä järjestys vallitsee ammattitoverien kesken; panna toimeen jalostuttavia huveja ja voimiensa mukaan perustaa apurahastoja sekä ryhtyä jäsentensä toimeentulon parantamista tarkoittaviin toimenpiteisiin.

Jäseniksi otetaan hyvämaineisia sekä mies- että naisräättälin-työntekijöitä. Rikolliseksi epäiltävien ja hyvää mainetta vailta olevien suhteen menetellään, kuten edellä kerrotuissakin yhdistyksissä.

Paikkakunnalta poismuuttaneen jäsenen, jos hän 5:den vuoden kuluessa palaa takaisin, ei tarvitse suorittaa uutta pääsymaksua, ja jos jäsen on poissa kaupungista yli 6 kuukautta, ei hänen tarvitse maksaa jäsenmaksua. Mutta pois muutostaan oli jäsenen tehtävä ilmoitus yhdistyksen jäsenmaksujen kantajalle tai työhuonekunnan esimiehelle. Eroamisesta oli myöskin ilmoitus tehtävä kantomiehelle. Kunniajäseniä otettiin myöskin samoilla ehdoilla, kuin puuseppäin yhdistykseen.

Jokaisessa räättälinliikkeessä oli yhdistyksen jäsenten joukosta valittava edusmies. Hänen tuli kantaa jäsenmaksut ja tilittää ne jäsenmaksujen kantajalle ainakin 5 päivää ennen kuukauden loppua. Hänen tuli kutsua piiriinsä kuuluvat työläiset kokoukseen ainakin kerran kuukaudessa ja tehdä piirinsä tilasta ilmoitus yhdistyksen puheenjohtajalle. Jäsenten oli suoritettava pääsymaksua 2 mk ja jäsenmaksua 50 p:iä kuukaudessa. Yhdistys kuitenkin voi määrätä jäsenille lisäveroä 50 p:iä kuukaudessa, jos $\frac{2}{3}$ kokouksessa saapuvilla olleista sitä kannatti. Jäsen, joka yhtä päätä 15 vuotta oli kuulunut yhdistykseen, oli vastaiseksi vapaa jäsenmaksujen suorittamisvelvollisuudesta. Yhdistyksen johtokuntaan kuuluu esimies ja 8 vakinaista sekä 4 varajäsentä.

Jäsenmaksuista siirrettiin 25 % apurahastoon, josta työttömille annettiin lainoja ja erittäin vaikeitten asiain sattuessa suoraan avustustakin. Lainojen ja avustusten antamisen tutkimista varten yhdistys asetti 5-miehisen komitean, joka teki ehdotuksen lainan tai avustuksen myöntämisestä.

Yhdistyksen lakattua toiminnasta menevät sen varat Helsingin nikkarien y.m. ammattikisällien apuyhdistykselle.

Helsingin Satulaseppäin- ja tapiseerarien ammattiyhdistys perustettiin myöskin v. 1889. Mutta se lakkasi jo v. 1890 toiminnasta. Uudelleen alkoi se toimia v. 1891 Helsingin työväenyhdistykseen liittyneenä, mutta nukahti taaskin jo seuraavana vuotena, ja perustettiin v. 1897 uudestaan nimellä: *Satulaseppäin- ja verhoilijain ammattiyhdistys*. Tästä kuitenkin verhoilijat v. 1899 erosivat ja perustivat Helsingin työväenyhdistykseen oman osastonsa, joka nyt kuuluu Suomen Puutyöntekijäin liittoon ja samalla Helsingin työväenyhdistykseen.

Helsingin valajain ammatillinen järjestyminen on alkanut verrattain myöhään. V. 1895 perustettiin valajain ammattiyhdistys, joka ei ole kertaakaan lopettanut toimintaansa. Se kuuluu nykyään Metallityöntekijäin liittoon ja Helsingin työväenyhdistykseen.

Helsingin palvelijatar yhdistys on myöskin verrattain nuori, se perustettiin vasta v. 1898. Sen toimintaan kuuluu paikantvälitystoimiston ylläpitäminen sekä kodin tarjoaminen paikatta oleville palvelijattarille vähäisestä maksusta lyhemmäksi ajaksi. Johtokuntaan kuuluu 10 jäsentä ja niistä 3 tulee olla säätyhenkilöitä.

Kun tämä yhdistys sääntöjensä perusteella ei voinut olla luokkataisteluyhdistys, niin 1899 perustettiin Helsinkiin toinenkin palvelijattarien ammattiyhdistys, joka on toiminut Helsingin työväenyhdistyksen osastona.

Kaikki nämä ammattiyhdistykset, paitsi kirjaltajien ja palvelijattarien, ovat joko aikaisemmin tai myöhemmin yhtyneet Helsingin työväenyhdistykseen, läkki-, pelti- ja vaskisepät jo v. 1889, maalarit ja suutarit v. 1890 ja puusepät v. 1891. Räätilit liittyivät Helsingin työväenyhdistykseen vasta v. 1898 paikoilla, eroten siitä kuitenkin pian, vuokrattuaan oman huoneuston, mutta liittyivät siihen jonkun vuoden kuluttua uudelleen. Samaten kokeilivat suutarit ja puusepät. Mutta oma huoneusto tuli kalliiksi, ja puuttui kirjasto ja lukusali eikä omalla huoneustolla ollut ammatilaisiin sitä vaikutusta, kuin oli yleisellä työväenyhdistyksellä, jossa oli aina elämää, liikettä ja vapaata keskustelua. Ja kun sitten työlakot v. 1895 jälkeen ja äänioikeuskysymys y.m. toivat yhdistyselämään vilkkautta ja herättivät

työläisissä muitakin kuin ammatillisia harrastuksia, niin Helsingin työväenyhdistyksen vetovoima alkoi olla suurempi, ja itsenäiset ammattiyhdistykset, paria lukuunottamatta, liittyivät mainittuun yhdistykseen, jossa niillä oli melkein sama asema kuin ammattiosastoillakin. Valajain ammattiyhdistys liittyi vasta v. 1904.

Helsingin työväenyhdistyksen ja siihen liittyneiden ammattiyhdistysten välillä tehtiin v. 1889 ja lopullisesti hyväksyttiin v. 1891 seuraava:

„Välikirja

Helsingin työväenyhdistyksen ja — — — — ammattiyhdistyksen kesken — — — — ammattiyhdistyksen jäsenille vakuutetaan tämän kautta kaikki ne edut, joita Helsingin työväenyhdistyksen jäsenet nauttivat, ehdoilla:

1:ksi että — — — — ammattiyhdistys työväenyhdistykselle jäsentensä puolesta suorittaa työväenyhdistyksen säännöissä määrättyt ilmoitus- ja sisäänkirjoitusmaksut sekä joka kolmen kuukauden kuluttua 50 % sisään tulleista jäsenmaksuista.

2:ksi että — — — — ammattiyhdistys vaikuttaa nykyään voimassa olevien sääntöjensä nojalla ja samojen periaatteiden mukaan kuin työväenyhdistyskin.

3:ksi että — — — — ammattiyhdistyksen jäsenet hyväksytään työväenyhdistyksen jäseniksi.

4:ksi että — — — — ammattiyhdistys työväenyhdistykselle antaa:

a) vuosineljänneksittäin luettelon kalenterivuoden mukaan, jäsenluettelonsa ja 14 päivän kuluttua tilin ammattiyhdistykselle kuuluvista varoista;

b) vuosittain kertomuksen toiminnastaan, niin muodoin tehdäkseen mahdolliseksi tarkastaa, että — — — — ammattiyhdistys työskentelee sääntöjensä mukaan ja että sen kaikki jäsenet kuuluvat yllämainitulla tavalla työväenyhdistykseen;

c) vuosineljänneksittäin työväenyhdistyksen rakennusrahastoon 10 % huoneustossa toimeenpanemistansa huveista saadusta puhtaasta voitosta.

5:ksi että — — — — ammattiyhdistyksen jäsenet saavat käyttää omia jäsenkorttejaan, jotka ovat varustetut työväenyhdistyksen leimalla.

6:ksi että — — — — ammattiyhdistys saa käyttää työväenyhdistyksen huoneita kokouksiinsa tai muihin keskusteluihin aikoina, jotka johtokunta saattaa määrätä.

7:ksi että — — — — ammattiyhdistyksen tulee, jos tahtoo vuosikertomuksensa painetuksi, julkaista se työväenyhdistyksen vuosikertomuksessa ja suorittaa sen painatuskustannukset.

8:ksi että — — — — ammattiyhdistyksen tulee tarkoin noudattaa työväenyhdistyksen voimassa olevia järjestysohjeita ja määräyksiä.

Siinä tapauksessa, että tyytymättömyyttä puolelta tai toiselta syntyy, vaadittakoon asiasta selvitystä.

Tämä välikirja lakkaa voimassa olemasta kolmen (3) kuukauden kuluttua irtisanomisesta. Helsingissä — — päivänä — — kuuta 189—.“

Vaasan Räättälien liitto. Vaasan työväenyhdistyksen 25 vuotisessa toimintakertomuksessa mainitaan räättälien liiton saaneen alkunsa jo v. 1886 siellä sattuneen räättälintyöntekijäin työlakon johdosta. Työntekijäin mainitaan menneen n.s. Gustafsbergin metsään ja pitäneen siellä kokouksen. Työntekijät tästä työlakosta, ihmeellistä kyllä, selviytyivät voittajina. Työnantajat ryhtyivät perustamaan „Ompelutyöntekijäin ammattiyhdistystä“. Sen säännöt vahvisti Vaasan läänin kuvernööri v. 1887. Yhdistykseen liittyi sekä työntekijöitä että työnantajia. Mutta sitten vuosien 1891—1898 välisellä ajalla työntekijäin ja työnantajain hyvät välit kaikesta huolimatta rikkoontuivat ja räättälintyöntekijät ryhtyivät Vaasan työväenyhdistykseen perustamaan sellaista ammattiosastoa, johon jäseneksi pääsisi ainoastaan työntekijät. Mutta kun mestarit olivat vielä 1898 mainitun työväenyhdistyksen johtokunnassa enemmistönä, niin osaston sääntöjä ei yhdistys vahvistanut. Ne täytyi muuttaa sellaisiksi, että mestarit eli työnantajatkin saivat liittyä osastoon jäseneksi. Osaston säännöt mainitaan vahvistetun vasta v. 1899.

4. Toiminta yhdistysten ja osastojen alkuvuosina.

Saman tapaisia kuin edellä selostetut olivat ammattiyhdistykset ja osastot yleensä koko maassamme liikkeen alkuaikoina, joten niitä on tarpeeton yksityiskohtaisesti selostaa. Jäsenmaksut tämän ajan ammattiyhdistyksissä ja osastoissa olivat ylipäänsä alhaiset, vaihdellen 25—50 penniin kuukaudelta. Niiden lisäksi perittiin 50 p:istä—2 mk vaihteleva sisäänkirjoitusmaksu. Eräissä yhdistyksissä oli suoritettava vielä pieni ilmoitusmaksu, 50 penniä.

Kertakaikkiaan suoritettava jäsenmaksu, sekin on eri yhdistyksissä ollut eri suuri. Helsingin työväenyhdistyksen alaisissa osastoissa voi 100 markkaa ja Sortavalan räättälien ammattiyhdistyksessä ainoastaan 20 mk suorittamalla voi saada ikuiset jäsenoikeudet. Muilla paikkunnilla vaihteli tämä maksu 20—100 markan.

Se aika, mikä jäsenen tuli olla yhtäpäättä yhdistyksessä saadaakseen vapauden jäsenmaksujen suorittamisvelvollisuudesta, vaihtelee 10—20 vuoteen. Kun ammattiyhdistykset ja osastot ovat muuttuneet liittojen osastoiksi, on siitä ollut seurauksena,

ettei näitä aikaisemmin annettuja lupauksia ole aina täytetty.

Ammattiyhdistysten ja osastojen toiminta ensi vuosina jäsenten vähälukuisuuden vuoksi on usein rajoittunut periaatteellisten keskustelukysymysten käsittelemiseen. Työpäivän lyhennyskysymyksestä useimmat ovat lausuneet sen mielipiteen, että siinä suhteessa on pyrittävä 10-tuntiseen työaikaan. Opinkäyneet ammattilaiset ovat usein pyrkineet vaikeuttamaan oppia käymättömien ammattiyhdistykseen pääsemistä.

Taitamattomien työläisten on valitettu pilaavan työ- ja ansionsaantimahdollisuudet. Kaupungeissa olevat työläiset ovat myöskin koettaneet estellä maalaisten pääsyä kaupunkeihin, etteivät työolot liiallisen kilpailun vuoksi kovin huonontuisi.

Suutarit, räätälit, kultasepät y.m. ovat vaatineet suojelutulleja ulkomaalaista kilpailua vastaan ja samalla kehoittaneet kannattamaan kotimaista teollisuutta.

Rakennustyöläiset vaativat vielä verrattain myöhään työtodistuksen käytäntöön ottamista, että siten oppia käymättömät eivät pääsisi ammattityöhön. Mutta kaikki nämä pyrkimykset eivät ole toteutuneet, ja myöhemmin aikoina on monista rajoituksista luovuttu, kun on huomattu, ettei niitä voida käytännössä toteuttaa ja että ne ainoastaan aiheuttavat työväen keskuudessa riitaa ja erimielisyyttä.

5. Ammattiyhdistysten keskuskomiteat.

Kun Helsingissä oli, kuten mainittu, perustettu vv. 1887—89 useita ammattiyhdistyksiä ja osastoja, alettiin näiden välillä kaivata yhdyssidettä. Alotteen tämän aikaansaamiseksi teki Helsingissä Leipurien ammattiosasto, jonka toimesta eri ammattiyhdistysten ja osastojen edustajat kutsuttiin kokoukseen helmik. 17 p:nä 1889 keskustelemaan keskuskomitean perustamisesta. Kokous valitsi 5-miehisen komitean laatimaan sääntöjä, jotka hyväksyttiin syyskuussa 1889. Tämä Keskuskomitea työskenteli sitten vuoteen 1902 saakka, jolloin Helsingissä perustettiin n.s. Paikallisarjestö, josta lähemmin tuonnempana.

Ammattiyhdistysten keskuskomitea ei oikeastaan ollut mikään työtaistelujärjestö. Työlakkoihin se aniharvoin millään tavalla puuttui. Ja milloin se sen teki, oli se sovinnon välittämistä

eikä lakkolaisille aineellisen avustuksen antamista. Mainitulle keskuskomitealle maksoivat osastot edustajaa kohden veroa 3 markkaa vuodelta. Pienemmillä ammattiyhdistyksillä ja osastoilla oli komiteassa yksi ja suuremmilla kaksi tai kolme edustajaa. Näistä maksuista tuli ensi vuotena 24: —, ja seuraavana vuotena 52 markkaa. Sellaisilla tuloilla ei voitu edes paikallista ammatillista valistustyötä riittävästi harjoittaa. Keskuskomiteassa käsiteltiin enimmäkseen keskustelukysymyksiä. Milloin yhdestä, milloin toisesta yleisluontoisesta kysymyksestä annettiin lausuntoja ja tehtiin ammattiyhdistyksille ja osastoille ehdotuksia, jotta eri osastoissa samoista kysymyksistä tehtäisiin yhdenmukaisia päätöksiä. Työväenyhdistys ei useinkaan käsitellyt sellaisia periaatteellisia kysymyksiä, vaan ne ilman muuta lykättiin ammattiyhdistysten keskuskomitealle, joka niistä tavallisesti lähetti ehdotuksensa eri osastoille. Työväen mielenosoitusretkien järjestäminen vuosina 1895—1901 ja muut saman luontoiset asiat kuuluivat ammattiyhdistysten keskuskomitealle. Ammattiyhdistysten keskuskomiteassa herätettiin v. 1891 kysymys: „miten voitaisiin estää työlakkoja?“ Samana vuonna tehtiin ammattiyhdistyksille ehdotus, että kussakin niistä valittaisiin komitea, jossa olisi työmiehiä ja työnantajia, ja joka ainakin kaksi kertaa vuodessa kokoontuisi keskustelemaan ammattiin kuuluvista asioista, epäkohdista ja niiden poistamisesta. Useat ammattiosastot ja yhdistykset hyväksyivätkin nämä ehdotukset. Mutta käytännölliset tulokset niistä jäivät vähäisiksi.

Ammattiyhdistysten ja osastojen perustamista muilla paikkakunnilla koetettiin edistää sanomalehdissä julaistuilla kehotuksilla. Ammattiyhdistysten keskuskomitea julkaisi v. 1891 kehoituksen, jossa etenkin kaupunkien ammattityöläisiä kehoitettiin paikkakunnilla, missä ammattilaisten vähälukuisuus estää varsinaisten työväenyhdistysten syntymisen, perustamaan työntekijäin ja työnantajain yhteiseksi hyödyksi ammattilaisklubeja, joissa voidaan keskustella ammattia koskevista asioista.

Samana vuonna Ammattiyhdistysten keskuskomitea käsitteli koko maata käsittävän sairas- ja hautausapurahaston perustamista, mutta asia lykättiin työväenyhdistyksen harkittavaksi. Samoin esitettiin, että työt lopetettaisiin lauantaisin klo 6 illalla. Kysymys lähetettiin Helsingin käsityö- ja tehdasyhdistykselle.

Ammattiyhdistysten keskuskomitealle ei kokonaan ollut vierasta politiikkakaan. V. 1891 panivat, sen hommasta, eri osastot

valtiopäivämiehille: Clobergille, Otto Stenrothille ja V. v. Vrightille toimeen kunnianosoituksen sen johdosta, että nämä miehet valtiopäivillä olivat työväen etuja pontevasti ajaneet. Keskuskomiteassa keskusteltiin myöskin äänioikeuskysymyksestä ja päätettiin jo v. 1895 vaatia „ääni mieheen“. Samalla kun komitea käsitteli ja järjesti mielenosotusretkiä mainitun asian hyväksi, käsiteltiin siinä myöskin Juutalaiskysymystä ja valmistettiin siitä v. 1895 lausuntoehdotus, vaikka sen esittämisestä sitten kuitenkin luovuttiin, kun hallituksen taholla oli siihen kysymykseen huomiota kiinnitetty.

Vuosien 1893—1898 välisellä ajalla perustettiin ammattiyhdistysten keskuskomiteoja myöskin Turkuun, Tampereelle, Viipuriin ja ehkä muuallekin. Viipurissa se saatiin aikaan vasta v. 1898. Kysymys oli siellä esillä jo 1894, mutta se hylättiin syystä, että Viipurin työväenyhdistyksen johtokunta pelkäsi ammattiyhdistysten keskuskomiteasta muodostuvan yhdistykselle toisen johtokunnan. Johtokunta koetti mainittua hanketta mahdollisimman kauan vastustaa, joten se vasta mainittuna vuonna saatiin aikaan. Parin vuoden kuluttua se lakkautettiin ja perustettiin Paikallisjärjestö.

Ammattiyhdistysten keskuskomiteain perustamista suositteli myöskin V. v. Vright työväenyhdistysten ensimmäiselle edustajakokoukselle esitettäväksi aiotussa alustuksessa v. 1891.

VIII LUKU.

Ensimmäiset työväenyhdistysten edustajakokoukset.

1. Kielletty työväenyhdistysten edustajakokous.

Kun vuosien kuluessa eri paikkakunnille oli perustettu työväenyhdistyksiä, alettiin kaivata kiinteämpää yhteistoimintaa eri yhdistysten kesken, sekä myöskin ohjelmaa, jossa olisivat keskenäisessä yhteydessä kaikki ne kysymykset, joiden toteuttamiseksi tulisi kaikissa työväenyhdistyksissä yhdenmukaisesti työskennellä. Alote tämänsuuntaiseen yhteistoimintaan oli Helsingin työväenyhdistyksen johtokunnan tekemä. Se lähetti v. 1889 kaikille maamme työväenyhdistyksille seuraavan avoimen kirjelmän:

„Avoin kirje kaikille Suomen Työväenyhdistyksille.“

„Sitten kun on noussut kysymys siitä, että yleinen suomalainen työväenkokous tulisi toimeenpanna Helsingissä sillä aikaa kuin vuoden 1891 teollisuusnäyttelyä kestää, niin saa Helsingin työväenyhdistyksen johtokunta täten nöyrimmästi kunnioittaen kehoittaa maamme kaikkia työväenyhdistyksiä, että ne ennen tämän vuoden loppua antavat tiedon:

1) siitä, onko kokouksen toimeenpaneminen katsottava suotavaksi ja, jos asian laita on niin

2) mitä kysymyksiä tulisi ottaa keskusteluaineeksi, kuin myöskin

3) aikovatko yhdistykset lähettää tähän kokoukseen edustajojta.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 1889.

Johtokunnan puolesta:

V. v. Wright.

J. A. Snell.“

Tämän työväenyhdistyksille osoitetun kirjelmän johdosta asetti Helsingin työväenyhdistys komitean lukemaan ja järjestämään muilta työväenyhdistyksiltä saapuvat vastaukset. Tämä komitea ehdotti Helsingin työväenyhdistykselle,

1) että Helsingin työväenyhdistys ryhtyisi toimiin yleisen työväenkokouksen pitämiseksi Helsingissä kesällä v. 1891;

2) että kokouksen järjestäminen uskottaisiin 6-miehiselle komitealle, joka toimisi noudattaen seuraavaa

3) ohjelmaa:

a) Maan kaikkia työväen- ja ammattiyhdistyksiä kehoitetaan lähettämään keskusteluaine-ehdotuksia, joista tärkeimmät 15 otetaan kokouksen ohjelmaan.

b) Mainitut yhdistykset pyydetään valitsemaan edusmiehiä kokoukseen, yhden, jos yhdistyksessä ei ole useampia jäseniä kuin 50 ja jos on, yhden joka 50:lle jäsenelle.

c) Maan virallisia ammattiyhdistyksiä pyydetään valitsemaan 5 ja teknillistä yhdistystä 2 jäsentä kokoukseen.

d) Komitea hankkii edustajista tai muualta esittelijöitä kaikkia keskustelukysymyksiä varten ja lähettää viimeistään 3 kuukautta ennen kokousta esitelmät painettuina ja sellaiseen muotoon sidottuina, että ne voidaan liittää pöytäkirjoihin, että ne yhdistykset, jotka aikovat lähettää edusmiehiä, voivat kysymyksiin perehtyä jo ennen kokousta.

e) Komitea on oikeutettu painatus- ja muiden kustannusten suorittamiseksi kantamaan kultakin kokouksen edusmieheltä 10 mk.

f) Kokouksen keskusteluihin saa ottaa osaa kukin suomalainen työmies, mutta äänestys-oikeus on ainoastaan valituilla edusmiehillä.

g) Kaikki puheet lyhyesti käännetään toisesta maan kielestä toiseen.

h) Kokouksessa mahdollisesti asetettaviin komiteoihin valitsee jäsenet kokouksen asettama 10-miehininen valiokunta.

Mutta kun aiotusta teollisuusnäyttelystä ei tullutkaan mitään, oli Helsingin työväenyhdistyksen lähetettävä veljesyhdistyksille seuraava kirjelmä:

„N. N. Työväenyhdistykselle.“

„Helsingin Työväenyhdistys pyytää täten saada tietää, katsooko N. N. Työväenyhdistys suotavaksi, että yleinen työväenkokous pidetään kesälle v. 1891, huolimatta siitä, että kysymys aiotusta teollisuusnäyttelystä onkin rauennut.

Arvellen kokouksen toistaiseksi lykkäystä tarpeettomaksi, pyydetään samalla saada kuulla N. N. Työväenyhdistyksen mielipidettä mukana seuraavasta mietinnöstä“, (joka oli sama kuin edellinen kirjelmä ehdotuksineen). „Vastaus pyydetään lähettämään vielä huhtikuun kuluessa.“

Nämä kirjelmät ja ehdotukset hyväksyttiin yleensä. Helsingin työväenyhdistys päätti, että mainittu kokous on pidettävä. Samalla kokouksen ohjelmaa muutettiin, joten se tuli seuraavaksi:

,Ohjelma

Ensimmäiselle yleiselle Suomen työväen kokoukselle 1891

maamme kaikkien työväenyhdistysten hyväksymäin periaatteiden mukaan
Helsingin Työväenyhdistyksen vahvistama Toukok. 19 pnä 1890 ja
Maaliskuun 22 pnä 1891 lisäyksillä ja muutoksilla varustettu.

1. Maamme kaikkia työväen-, ammatti-, ravinto-, asunto-, luku- ja muita yhdistyksiä, joissa jäsenet enimmäkseen ovat työläisiä ja joiden tarkoitus on työväen aineellisen tahi tiedollisen tilan parantaminen, kehoitetaan Helsingin Työväenyhdistyksen asettaman komitean kautta lähettämään ehdotuksia keskustelukysymyksiksi, joista korkeintaan 15 tärkeintä esitetään kokoukselle.

2. Kaikkia yllämainittuja yhdistyksiä kehoitetaan kokoukseen valitsemaan edustajia 1, jos jäsenluku on vähempi kuin 50 ja suurempia yhdistyksiä vielä 1 jokaista 50 jäsentä kohti.

3. Maamme virallisia ammattiyhdistyksiä kutsutaan edustamaan itseänsä 5 jäsenen kautta, Teknillinen yhdistys 2:en sekä Kansanvalistusseura, Terveystoimiyhdistys ja Suomen Naisyhdistys kukin yhdellä jäsenellä.

4. Keisarillisen senaatin kauppa- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö, teollisuushallituksen yli-intendentti ja intendentit ynnä ammattientarkastajat sekä terveydenhoidon tarkastaja Helsingistä kutsutaan läsnäolemaan kokouksessa ja sen neuvotteluihin osaa ottamaan.

5. Kokouskomitea valitsee esittelijöitä (referenttejä) kaikkia keskustelukysymyksiä varten ja antaa hyvissä ajoin ennen kokouksenpitoa painattaa referaatit ja lähettää ne kaikille yhteistöille, jotka aikovat edustuttaa itseänsä kokouksessa, että edustajat perinpohjin saattavat tutustua kysymyksiin ja referaatit kaikkialla maassa tulisivat keskustelun alaisiksi, jotta kokoukseen osanottajat siten tulisivat tilaisuuteen tarkoin tuntemaan valitsijainsa mielipiteitä.

6. Vanhimmalle työväenyhdistykselle ja ammattiyhdistysten keskuskomitealle Tukholmassa, Kristianiassa ja Köpenhaminassa lähetetään kokouksen keskustelukysymykset ystävällisellä pyynnöllä, että ne yhdistäisivät ydinkohdat niistä kokouksista, joihin kussakin maassa on tultu esilläolevista kysymyksistä, että Suomen työväki täten saaduista asiarikkaista lausunnoista, jotka on aijottu samoin kuin referaatitkin kokouksen pöytäkirjoihin otettaviksi, voisi hyväkseen käyttää naapurimaiden kokemuksia ja alku hyödylliseen yhteisvaikutukseen Pohjoismaiden työväen välillä aikaansaataisiin.

7. Kokouskomitea määrää avauspäivän kokoukselle, joka on aijottu pidettäväksi kesä- tai heinäkuulla 1891.

8. Oikeutettu ottamaan osaa kokouksen neuvotteluihin, paitsi yllämainittuja henkilöitä, on jokainen työväenpyrintöjä harrastava mies tahi nainen, joka siitä tekee pyynnön keskuskomitealle ja maksaa 3 markkaa kokoukustannusten suorittamiseksi.

9. Äänestys-oikeus on ainoastaan 1:ssä kohdassa lueteltujen yhdistysten valtuutetuilla.

10. 1:ssä kohdassa mainitut yhdistykset maksavat edustajansa puolesta 10 markkaa kokouksen rahastoon, josta suoritetaan painattamis- y.m. kokoukustannukset.

11. Kaikki lausunnot ovat lyhyesti käännettävät suomesta ruotsinkieleen ja päin vastoin.

12. Mahdollisesti sattuvat komitean vaalit toimittaa 10 kokouksen valitsemaa valitsijamiestä.“

Kokousta valmistavan komitean toimet oli jo suureksi osaksi suoritettu, kysymykset järjestetty ja alustajat niille hankittu, kun kokous kiellettiin aivan odottamatta viranomaisen taholta. Suomenmaan silloinen kenraalikuvernööri, kreivi Heidén sekaantui hommaan ja esti kokouksen pitämisen. Hän lähetti Uudenmaan läänin kuvernöörille asiasta seuraavan käskyn:

„Suomen Suuriruhtinaskunnan
Kenraalikuvernööri.

Helsingissä,
Toukokuun 9/21 pnä 1891.
N:o 880.

Uudenmaan läänin Herra Kuvernöörille.

Kesä- tai Heinäkuussa tätä vuotta aijotaan avata Helsingissä ensimmäinen yleinen Suomen työväen kokous, muutamain kysymysten ratkaisemista varten, jotka Helsingin Työväen-yhdistys viime Helmikuun 4 p. on sanotun kokouksen tutkittaviksi asettanut.

Katsoen siihen, että suuremman osan suhteen näitä kysymyksiä Hallitus on jo ryhtynyt asianmukaisiin toimenpiteihin tai vähitellen työskentelee työväen tilan parantamiseksi, katson minä että heidän mainittu kokouksensa on tarpeeton, sopimaton ja sen lisäksi voi antaa aiheita epäjärjestyksiin, jonka vuoksi pyydän Herra Kenraalia kieltämään mainitun työväen-kokouksen avaamisen.

Kenraali-adjutantti,
Kreivi Heidén.

V. t. Kansliantirehtööri Blåfield.“

„*Kuvernöörin resolutsiooni.*

Lykätään Helsingin Poliisikamariin, jonka tulee antaa tässä seuraava kielto asianomaisten tiedoksi sekä nämä asiakirjat sen jälkeen tänne takaisin lähettää. Helsingissä, Lääninkansliassa, Toukokuun 22 p. 1891.

Hjalmar Palin.

N:o 2284.

Mortimer Londén.

Suomennoksen oikeaksi todistaa:

J. H. Kala,
filos. kandidaatti.“

Helsingin työväenyhdistys lähetti kieltoa koskevista asiapapereista jäljennökset sekä omasta puolestaan selityskirjelmän veljesyhdistyksille. Kirjelmä oli näin kuuluva:

„N. N. yhdistykselle

N. N:ssä.

Kun myötäliitetty kirjoitus Helsingin Työväenyhdistyksessä esitettiin, näki yhdistys tosin siinä ilmotetun päätöksen sekä syntyneen vääristä olettamuksista, ja myöskin, hallitus kun ei vielä ole käsitelty, eikä vastaisuudessaakaan voi tulla käsittelemään kaikkia työväkeä koskevia kysymyksiä, että siinä mainittu pelko on tykkänään perusteeton. Kuitenkin katsoi yhdistys parhaaksi, että Helsinkiin 1891 ehdotetun yleisen työväen kokouksen täytyy raueta.

Työväkeä koskevien kysymysten selville saaminen on kummikin suuresta arvosta ei ainoastaan niille parannuspyrinnöille, joita kokouksessa keskusteltavissa kysymyksissä kosketellaan, vaan myöskin saadakseen kokemusta, millaiseksi yhdistyö maamme työmiesten kesken muodostuisi. Etenkin näinä lähinnä seuraavina vuosina on aikaan saatava asiallinen lausunto, mille kannalle maamme työväki, tutustuttuaan vastaisiin lakiehdotuksiin työväen vakautuksesta, asettuu näitä sille erittäin tärkeitä ehdotuksia kohtaan. Senthden ehdottelee Helsingin työväenyhdistys:

1) että kaikki ne työväen yhdistykset, jotka ovat päättäneet ottaa osaa aiottuun kokoukseen, lähettäisivät ennen 15 p. Elokuuta konttorinjohtaja A. Bieselle Helsinkiin 10 mk, jos jäsenluku on korkeintaan 50 ja sitäpaitai 10 mk jokaisesta ylimenevästä 50:stä jäsenestään, jotta näillä varoilla, joista tehdään tili, voitaisiin saada maksetuksi jo tehdyt kustannukset valmistuksista kokoukseen ja keskustelukysymysten selvittämiseksi tehdyt esitykset ja lausunnot käännetyiksi ja painatetuiksi sekä muitten estettyä kokousta koskevien asiapaperien kanssa lähetetyiksi kaikille yhdistyksille, jotka mainitulla tavalla tahtovat ottaa osaa niistä syntyviin kustannuksiin;

2) että yllä mainitut yhdistykset jokainen erikseen esitysten pohjalla keskustelevat esitetystä kysymyksistä ja lyhyvillä pöytäkirjan otteilla ennen Helmikuun loppua 1892 antavat allekirjoittaneelle v. Wrightille Helsinkiin tiedon

a) ovatko hyväksyneet esitysten perusteet ja ponnet, tahi

b) tahtovatko esittää toisin kuuluvat ponnet tai perusteet ja siinä tapauksessa mitkä, tahi

c) tahtovatko lisätä uusia syitä esitysten perusteihin ja siinä tapauksessa mitä.

Tämän jälkeen Helsingin työväenyhdistys maaliskuun 6 paa 1892 julkaisi maamme työväenyhdistyksille avoimen kirjeen, jossa selitettiin koko edellinen historia ja ilmoitettiin, että mainittu yhdistys oli päättänyt pidentää sitä aikaa, jonka kuluessa toisten yhdistysten tulee päätöksistään ja ehdotuksistaan lähet-

tää tieto, lokakuun loppuun 1892. „Myöhempi aika“, ilmoitetaan kirjeessä, „ei ole katsottu sopivaksi, pääasiassa sen tähden, että työväen vakuutusksymys tulee vetämään yhdistyksen kaiken huomion puoleensa. Sitä ennen saavat yhdistykset Helsingin työväenyhdistykseltä ehdotuksen yhteisestä toimenpiteestä mainituissa vakuutusasioissa. Kun ehkä näyttäne sopivaksi usealle komitealle jättää tehtäväksi kertomus niistä tuloksista, joihin yhdistykset ovat tulleet käsitellessään näitä eri kysymyksiä, joiden pohjustukset seuraavat mukana, niin kehoitetaan yhdistyksiä laatimaan vastauksensa joka kysymykseen eri pape-rille, jotta asiakirjat helposti voi jakaa. Tilit saatujen rahojen käyttämisestä lähetetään asianomaiselle yhdistykselle niin pian kuin laskut ovat päätetyt“.

2. Ensimmäinen työväenyhdistysten edustajakokous Helsingissä 1893.

Saatuansa maamme silloisilta työväenyhdistyksiltä myöntävän vastauksen toukokuun 28 p. 1893 tekemäänsä kysymykseen kokouksen pidon tarpeellisuudesta, kutsui Helsingin työväenyhdistyksen johtokunta yhdistysten valitsemat edustajat kokoontumaan Helsingin työväenyhdistyksen huoneustoon maanantaina syyskuun 18 p. 1893.

Saapuville olivat tulleet Akaan työväenseurasta kuljettaja K. Tallberg, Haminan työväenyhdistyksestä faktori R. Drockila, Heinolan työväenyhdistyksestä metsänvartija J. Tarsala, Helsingin työväenyhdistyksestä teht. V. von Wright, varalla viivoittaja A. Järvenpää, Hämeenlinnan työväenyhdistyksestä nahkuri A. Valenius, Jyväskylän työväenyhdistyksestä fakt. G. F. Johansson, Kotkan työväenyhdistyksestä seppä G. A. Sjöblom, Kuopion työväenyhdistyksestä arkkitehti L. Ikonen, Leppäkosken työväenyhdistyksestä suutarimest. A. Ahlberg, Mikkelin työväenyhdistyksestä räätäli J. Kaihlanen, Oulun työväenyhdistyksestä leipuri V. Helin (Lehtovaara), Porin työväenyhdistyksestä kultaseppä I. Saha, Rauman työväenyhdistyksestä rakennusmestari E. Urnberg, Savonlinnan työväenyhdistyksestä toimittaja E. Erkko, Sortavalan työväenyhdistyksestä työnjohtaja K. Lappalainen, Tammelan „Kuha“ yhdistyksestä kirjuri K. G. Henriksson, Tampereen työväenyhdistyksestä toimittaja K. Renström, Turun työväen-

yhdistyksestä tohtori N. R. af Ursin, Vaasan työväenyhdistyksestä toimittaja O. Ansas ja Viipurin työväenyhdistyksestä toht. J. A. Lyly. Edustajia eivät olleet lähettäneet Porvoon, Joensuun ja Tampereen ulkotyöväen yhdistykset.

Kokouksen jäsenille jaettiin kielletyn kokouksen painetut asiakirjat ja Työväen kalenteri v:lta 1893.

Kokouksen avasi Helsingin työväenyhdistyksen puolesta V. von Wright, viitaten niihin vaikeuksiin, mitä nuoren, vasta kymmenvuotiaan, 23 yhdistystä käsittävän työväenliikkeen on voitettava. Mikäli nämä vaikeudet johtuvat alhaisesta sivistystasosta ja tietämättömyydestä, poistuvat ne vähitellen, jähka yhdistykset siihen suuntaan innolla työskentelevät. Samoin poistuu liikkeessä vallinnut hajanaisuus nyt alulle pannun yhteistoiminnan kautta. Puheensa lopulla lausui puhuja:

„Persoonalliset kärsimykset ja niiden synnyttämä katkeruus eivät olekkaan painaneet leimaansa maamme työväenliikkeeseen.

Se ei esiinny yhtä teräväpiirteisenä kuin ulkomailla, jossa monissa paikoin työväki koettaa saada koko nykyistä yhteiskuntajärjestystä hajoitetuksi, vaan työskentelemme saadaksemme poistetuksi työväkeä rasittavia epäkohtia, kuten tietämättömyys, pitkä työaika, taloudellinen perikato sairauden ja tapaturmain sattuessa, valtiollinen alaikäisyyden tila, eli sanalla sanoen: edistääksemme yhteiskunnan luonnollista kehitystä nykyisyyden pohjalla. Meidän pyrintömme tarkoittaa maamme vahvistamista, semmoisten miesten kasvattamista, jotka kykenevät vastaanottamaan tulevia aikoja, tyynesti punnitsemalla suuria kysymyksiä saavuttamallaan vakaumuksella, jonka voimalla he voivat pidättää nuorempia tovereitaan joutumasta niiden liiallisuuksien uhreiksi, jotka useinkin ovat ulkomaalaisten työmiesten vaatimusten tunnusmerkkinä ja jotka siellä ovat jouduttaneet tärkeitä parannuksia, mutta joiden esiintymisestä meillä voisi olla mitä ikävämmät seuraukset koko isänmaallemme ja joita meidän siitä syystä täytyy kaikella huolella välttää.“

Puheenjohtajaksi valittiin avaaja ja varapuheenjohtajaksi tohtori N. R. af Ursin Turusta. Sihteeriksi valittiin K. A. Brander (Paloheimo). Helsingin työväenyhdistyksen valitsema varajäsen A. Järvenpää astui nyt vakinaiseksi edustajaksi, johtavaan toimikuntaan valittiin molemmat puheenjohtajat sekä lisäksi Erkko, Lyly ja Ikonen.

Tärkein tämän kokouksen käsittelemistä kysymyksistä oli pysyvän yhteisesti valittavan *Työväen valtuuskunnan* asettaminen ja yhteisen *ohjelman* laatiminen.

Työväen valtuuskunnan tarpeellisuus oli jo aikoja niin tunnustettu, ettei siitä kokouksessa erimielisyyttä syntynyt. Mutta erimielisyyttä oli sen kokoonpanosta ja valitsemistavasta sekä niistä kustannuksista, jotka siitä yhdistyksille johtuvat.

Valtuuskunta päätettiin asettaa Helsinkiin. Siihen päätettiin valita pääkaupungista 5 vakinaista ja 3 varajäsentä. Jokainen valtuuskuntaan kuuluva työväenyhdistys sai valita yhden „*neuvottelevan*“ jäsenen vuodeksi kerrallaan. Näiden kanssa oli valtuuskunta velvollinen neuvottelemaan kaikista tärkeimmistä kysymyksistä. Neuvottelijoilla oli oikeus saapua valtuuskunnan kokouksiin tai määräajan kuluessa lähettää kirjallinen lausuntonsa, kullakin kerralla kysymyksessä olleesta asiasta.

Valtuuskunnan oli pidettävä kokouksia niin usein kuin asiat vaativat tai ainakin kerran vuodessa. Valtuuskunta valitsi itse puheenjohtajansa ja muut virkailijansa. Sihteeriksi oli, mikäli mahdollista, valittava lakitiedettä tunteva henkilö. Valtuuskunnan jäsenille ei maksettu palkkaa. Sihteerin palkaksi y.m. menoihin oli Valtuuskunnalla oikeus yhdistyksiltä suhteellisesti niiden suuruuden mukaan kantaa vuosittain tarvittavat varat, jotka ensivuosina tekivät yhteensä 600 markkaa.

Siltä varalta, että vakinaisista valtuutetuista joku kuolisi tai eroaisi ennen seuraavaa edustajakokousta, sai Helsingin työväenyhdistys valita puuttuvat jäsenet. Erimielisyyttä oli myöskin neuvottelevista jäsenistä. Toiset vastustivat niitten asettamista, koska niistä koituisi yhdistyksille menoja, ja eräät arvelivat, että neuvottelijoista tulee yhdistykseen johtokuntain rinnalle toiset johtokunnat, ylin johto. Mutta toiset arvelivat, ettei valtuuskunta, jos siinä olisi jäseniä ainoastaan pääkaupungista, edustaisikaan kaikkia maamme työväenyhdistyksiä.

Oman äänenkannattajan aikaan saamista pidettiin tarpeellisenä, mutta oltiin eri mieltä siitä, milloin ja millä tavalla se toteutetaan. Pelättiin, että jos oma äänenkannattaja saadaan, niin työmiehet lakkaavat tilaamasta joka päivä ilmestyviä päivälehtiä, joka olisi heille itselleen vahingoksi. Toiset pelkäsivät, että oma äänenkannattaja kasvattaa yksipuolisuutta. Ja nekin, jotka periaatteessa kannattivat oman lehden perustamista, epäilivät sen taloudellista kannattavuutta.

Ne huonot kokemukset, joita v. 1886—87 oman lehden ylläpitämisestä oli saatu, olivat opettaneet varovaisuutta. Niinpä päätettiin, että valtuuskunta saa pari kolme kertaa vuodessa ulosantaa kirjavihkosen, jossa selostetaan työväenkysymystä, ja tämän lisäksi vuosittain julaistaan „Työväen kalenteria“, jonka toimittamisesta eri työväenyhdistykset vuoronsa mukaan pitävät huolta.

Työväen ohjelmasta syntyi myöskin väittelyä siihen nähden, mitä on otettava ohjelmaan ja mitä siinä on toivomuksina lausuttava. Ohjelmaehdotuksessa oli 11 eri kohtaa. Valiokunta oli ehdottanut ohjelmaan otettavaksi: vaatimuksen valtiollisen äänioikeuden myöntämisestä ja ääniasteikon supistamisesta sekä kunnallisen äänioikeuden laajentamisesta; 10-tuntisen lainmääräämän pisimmän sallitun työpäivän määräämisestä; yleisestä koulupakosta, maksuttomasta opetuksesta ja kansakoulun muuttamisesta pohjakouluksi; irtolaisten maahan kiinnittämisestä, maanvuokraamissuhteiden järjestämisestä molemmin puolisia etuja silmällä pitäen; ammattien tarkastajain luvun lisäämisestä vähintään 4:ksi ja luvan myöntämisestä työväenyhdistyksille ottaa osaa toimitettaviin tarkastuksiin.

Toivomuksina ehdotettiin esitettäväksi, että työväen tilastoa olisi kerättävä; työväen asunto-oloja parannettava, rakennuslainoja myönnettävä; säästöpankit ja muut talletuslaitokset asetettava valtion tarkastuksen alaiseksi; työväenyhdistyksiä perustettava ja ammattiyhdistysten perustamista edistettävä; naisille samasta työstä maksettava sama palkka kuin miehillekin, jos he tekevät saman työn kuin miehetkin; väkijuomain käyttämistä vastustettava, ja kotimaista teollisuutta edistettävä ja suosittava.

Ohjelmavaliokunnan ehdotuksen johdosta syntyi väittelyä siitä, että valiokunta ehdotti: „maamme työväki vaatii 10 tuntista lain määräämää työpäivää ammatti- ja teollisuusaloilla, kuitenkin myönnettäköön pitempi työaika, kun se nähdään välttämättömäksi määrättyillä teollisuusaloilla määrättyksi ajoiksi vuotta sillä ehdolla, että työväelle annetaan vapautta sopivana aikana.“

Lisäksi Saha ei hyväksynyt ohjelmaan näin jyrkkää sanamuotoa, syystä, että Suomen työväki ei vielä kokonaisuudessaan vaadi 10-tuntista työpäivää. Häneen yhtyivät Ansa, Ikonen, Johansson ja Helin, joka viimeksimainittu kertoi, että Oulussa moni työmies vastustaa vielä 10-tuntista työpäivää, koska he

pelkäävät, että palkka samassa suhteessa vähenee. Tri af Ursinin mielestä toivomuskin on tässä kohdin liian lievä. Hän ehdotti, että ohjelmassa sanottaisiin: „työväki ajaa pontevasti 10-tuntista lainmääräämää työpäivää j.n.e.“ Ohjelman kohta hyväksyttiin pääasiassa tri af Ursinin ehdottamassa muodossa. Päätöstä vastaan esitettiin 3 vastalauseetta. I. Saha vastusti sitä sen vuoksi, että hänen mielestään oli liian aikaista koettaa lainsäädännön avulla järjestää asiaa, koska kaikki työmiehet eivät ole sen tärkeydestä selvillä. Ansas katsoi vaativaa muotoa sopimattomaksi meillä, jossa työmiehillä on niin vähän vaikutusvaltaa lainsäädäntöön, ja A. Järvenpään mielestä alkuperäinen ehdotus oli parempi, siinä kun oli sana „vaatii“.

Tämän kokouksen oli myöskin annettava lausuntonsa *työväen sairas- ja tapaturmavakuutuksesta sekä eläkekassoista*. Kahdesta ensimainitusta oli valtion komitean enemmistön ehdotus vapaaehtoisesta ja vähemmistön ehdotus pakollisesta vakuutuksesta. Tapaturmavakuutuksen säätämisestä pakolliseksi oli kokous yksimielinen. Mutta sairasvakuutuksen pakolliseksi säätämistä vastaan esitti tri af Ursin ja Kaihlanen vapaaehtoista sairasvakuutusta. Pakollinen muka kuolettaisi työväestön itsenäisyyden tunteen, kun työväki ei vapaasta tahdostaan saa hoitaa omaa etuansa ja tulevaisuuttansa; huonompi osa on kasvatettava huolenpitäväksi, eikä huonoilla keinoilla hyviä tuloksia pikaisesti ole aikaan saatava. Pakollinen sairasvakuutus hyväksyttiin 14 äänellä 6 vastaan, jotka annettiin vapaaehtoisen puolesta.

Eläkevakuutuksesta yksimielisesti hyväksyttiin senaattori L. Gripenbergin ehdotus.

Tälle kokoukselle esitetyssä alustusvihkossa oli myöskin V. von Wrightin alustus ammattiyhdistysjärjestelmän kehittämistä ja samalla paikkakunnalla toimivain ammattiyhdistysten ja osastojen välisen yhteistoiminnan järjestämisestä sekä ammattiyhdistysten yhteisvaikutuksen aikaansaamisesta koko maassa.

Kysymys kuului:

a) Mitä kokemuksia on saatu ammattiyhdistyksistä?

b) Mitä voi niiltä toivoa tulevaisuudessa?

c) Ovatko ne järjestettävä itsenäisiksi vai työväenyhdistysten osastoiksi?

d) Olisiko yhteistoiminta kunkin paikkakunnan eri ammattiyhdistysten kesken toivottava, vai pitäisikö koettaa saada kaikki maamme ammattiyhdistykset yhteisesti toimimaan?

e) *Jos yhteisvaikutus on toivottava, miten se on järjestettävä?*

Alustaja mainitsee, että ulkomailla ovat työmiehet saavuttaneet korkeamman kehitysasteen ammatittain liittyneinä yhdistyksiksi, siten voidakseen valvoa yhteisiä etujansa. „Ammattiyhdistysten suurin merkitys ei siis suinkaan ole siinä, että ne ovat pitäneet koossa työmiehiä työlakkojen aikana, vaan on paljon tärkeämpää se, että ne *aina* pitävät työmiehiä liittyneinä ja kykenevinä hoitamaan yleisiä ammattietujansa ja niitä valvoessaan muodostamaan yhdistyksiä, joiden olemassaolon ja vaikutuksen työnantajain aina tulee ottaa lukuun. Työnantajat ja työmiehet pitävät toisiaan *tasaväkisinä*, ja vallan väärinkäytökset ovat silloin helpommin estettävissä, kuin työmiesten seisossa isäntiänsä vastassa heikkoina yksilöinä.“ Omassa maassakin on ammattiyhdistyksiä suuremmissa kaupungeissa viimeisten kolmen vuoden ajalla perustettu, ja vaikka työlakkoja ei ole, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, toimeenpantu, on siitä huolimatta „saatu *työaikaa lyhennetyksi, työpalkkoja korotetuksi ja terveyssuhteita parannetuksi*.“ Tämä on saavutettu siksi, „että työmiehet ovat kutsuneet työnantajat yhteistyöhön ja siten osottaneet, etteivät he tahdo *yksipuolisesti* pyrkiä tarkoitustensa perille, vaan toivovat, että työnantajainkin edut otetaan huomioon“. Alustaja valittaa, että työnantajat eivät ole aina tarjottuun käteen tarttuneet. Mutta sittenpä he ovatkin saaneet yksinään vastata seurauksista, ja työmiehet ovat, jos heidän vaatimuksensa ovat olleet kohtuullisia, saaneet tukea yleiseltä mielipiteeltä, jota työmiesten vastaisuudessakin tulee koettaa järkevän menettelyn kautta puolelleen saada.

„Mitä ammattiyhdistyksiltä voi tulevaisuudessa toivoa, riippuu samoista edellytyksistä kuin niiden aikaisempikin toiminta. Jos niitä on, voidaan yhdistyksen pyrinnoista toivoa mitä parhaimpia tuloksia, mutta jos työmiehiltä puuttuu *yksimielisyyttä ja harastusta* asiaansa, menettää ammattiyhdistysliike merkityksensä.“

Ammattiyhdistysten tarkoituksenmukaisuus riippuu myöskin säännöistä, joiden mukaan ne toimivat. Olisi sen vuoksi suotavaa, että saavutetun kokemuksen nojalla ja sekä työnantajain että työntekijäin edut huomioonottaen laadittaisiin mallisääntöjä, joita voitaisiin käyttää ohjeena uusia laadittaessa ja entisiä muutettaessa.

„Koska ei liene epäilemistäkään siitä, että eri ammattien työmiehillä on yleisten asiain hoidon suhteen paljon toisiltaan

opittavaa, ja myöskin voivat suuresti toisiaan auttaa, voitaneepitä toivottavana, että ammattiyhdistykset olisivat toistensa kanssa yhteistyössä, joka tuottaa sitä paremmat tulokset, kuta paremmin se on järjestetty ja kuta laveammalle alalle se ulottuu.

Yhteistyö samalla paikkakunnalla olevien ammattiyhdistysten kesken voitaneeparaiten järjestää samalla tavalla kuin se on Helsingissä järjestetty, eli että perustetaan keskuskomitea, jossa kaikki ammattiyhdistykset ovat edustetut. Eri paikkakuntien välillä voitaisiin kiiruimmassa tapauksissa yhteyttä ylläpitää kirjeenvaihdolla ja muutoin määräaikaisilla yhteisillä kokouksilla, yhteydessä yleisten työväenkokousten kanssa, joita vastaisuudessa ei kiellettänepitämästä. Siten oltaisiin tilaisuudessa neuvottelemaan ammatittain ja kaikille ammateille yhteisissä asioissa yhteisesti.“

Näiden perustelujen johdosta alustaja ehdotti hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

„a) Kokemus on osoittanut, että ammattiyhdistykset ja ammattiosastot, jos niitä harrastetaan, hoidetaan taitavasti ja pontevuudella, ovat omiansa koossapitämään ammattilaisia ja saattavat heidät tilaisuuteen menestyksellä valvoa etujansa ja parantaa tilaansa, etenkin jos, kuten molempain asiapuolten todellinen etu vaatisi, työmiehet ja työnantajat yhdessä toimivat.

b) Jos äskenmainitut edellytykset ovat olemassa, voidaan ammattiyhdistysten vaikutuksesta vastaisuudessakin odottaa mitä parhaimpia tuloksia.

c) Koska ammattiyhdistysten yhdistäminen osastoiksi työväenyhdistyksiin tuottaa suuria molemminpuolisia etuja, etupäässä terveellisen voimain yhteenkerääntymisen, niin kehoitetaan siten järjestäytymään.

d) Yhteisvaikutus samalla paikkakunnalla ja koko maassakin olevien ammattiyhdistysten kesken on mitä suurimmaksi hyödyksi ja on siihen siis voimien mukaan pyrittävä.

e) Tämä yhteistyö samalla paikkakunnalla olevien ammattiyhdistysten kesken saadaan parhaiten aikaan asettamalla kaikkien ammattiyhdistysten valitsema keskuskomitea ja koko maan ammattiyhdistysten kesken kirjeenvaihdolla keskuskomiteain ja suorastaan yhdistystenkin kesken sekä yleisten työväenkokousten yhteydessä, osaksi ammatittain, osaksi yhteisesti pidetyillä neuvotteluilla.“

Siinä tapauksessa, että tämä tai samaan suuntaan menevä

lausunto hyväksytään, arvelee edustaja, että ammattiyhdistyksillä on syytä neuvotella, eikä olisi asetettava komitea laatimaan ehdotusta

a) *mallisäännöiksi ja*

b) *suunnitelmaksi samalla paikkakunnalla olevain sekä koko maan ammattiyhdistysten yhteistyön järjestämistä varten.*

Komitean valitseminen voitaisiin jättää Helsingin työväenyhdistykselle.

Tämä lienee meillä ensimmäinen laajin suunnitelma ammattiyhdistysten yhteistoiminnan järjestämisestä. Kokouksessa hyväksyttyyn ohjelmaan tuli kysymys toivomusten joukkoon.

Työväenvaltuuskunta asetettiin Helsinkiin ja siihen valittiin: V. von Wright, J. Pehkonen, Aug. Hjelt, K. Lindrooth, Tekla Hultin ja varajäseniksi Vilho Virta, R. Hindström ja Lahtinen.

Valtuuskunta valitsi puheenjohtajakseen V. v. Wrightin, varapuheenjohtajaksi ja rahastonhoitajaksi Aug. Hjeltin ja sihteeriksi maisteri Tekla Hultinin.

Vilho Virran ja Hindströmin matkustettua pois valittiin heidän tilalleen turkkuri Kytö ja opettaja A. H. Karvonen.

Tekla Hultinin sihteerinä olo tuli lyhytaikaiseksi. Sen jälkeen valtuuskunta valitsi sihteeriksi maisteri G. Leinbergin, joka siitä toimesta erosi vuoden 1896 alusta. V.t. sihteeriksi valittiin silloin maisteri Matti Helenius (Seppälä).

Työväenvaltuuskunta laati kokouksessa hyväksytyjen päätösten perusteella seuraavan ohjelman:

„Suomen Työväen ohjelma

hyväksytty seuraavain työväenyhdistysten edustajain 18—21 p. syyskuuta 1893 Helsingissä pitämässä kokouksessa, nimittäin: Akaan, Haminan, Heinolan, Helsingin, Hämeenlinnan, Jyväskylän, Kotkan, Kuopion, Leppäkosken, Mikkelin, Oulun, Porin, Rauman, Savonlinnan, Sortavalan, Tammelan, Tampereen, Turun, Vaasan ja Viipurin.

1) Kaikki rajoitukset, jotka ehkäisevät työväen osanottoa kunnallisvaaleissa, ovat mitä pikemmin poistettavat, äänioikeus kunnallisvaaleissa koko työväestölle myönnettävä ja äänimäärä rajoitettava.

2) Työväelle on äänioikeus valtiollisissa vaaleissa myönnettävä ja äänimäärä supistettava.

3) Maamme työväki pyrkii pontevasti 10-tuntisen lainsäätämisen työpäivän saavuttamiseen ammatti- ja teollisuusaloilla; kuitenkin myönnettäköön pitempi työaika, kun se nähdään välttämättömäksi määrättyillä teollisuusaloilla

määrätyksi ajaksi vuotta sillä ehdolla, että niin ollen työväelle annetaan vapautta sopivaan aikaan.

4) Yleinen koulupakko ja maksuton opetus niissä oppilaitoksissa, jotka tarkoittavat yleisen kansalaissivistyksen alkeita, on saatava aikaan, ja kansakoulu järjestettävä pohjakouluksi korkeammalle opetukselle.

5) Irtolaiset ovat maahan kiinnitettävät, maanvuokraamissuhteet järjestettävä molemmin puolisista etuja silmällä pitäen ja toimenpiteet maan palauttamiseksi helpotettavat.

6) Ammattientarkastajain lukua on lisättävä vähintään 4:ksi ja työväenyhdistyksille suotava tilaisuus ottaa osaa toimitettaviin tarkastuksiin.

Työväki lausuu hartaana, vakavana toivomuksenaan, että:

a) valtio ryhtyisi keräämään täydellistä ja seikkaperäistä tilastoa työväen oloista;

b) valtio ja kunnat tehokkaasti auttaisivat työväen asuntojen hankkimista, rakennuslainoja myöntämällä ja muilla sopivilla keinoilla;

c) säästöpankit ja muut työväen talletus- ja lainauslaitokset tulisivat valtion tarkastuksen alaisiksi ja niitä sopivilla keinoilla edistettäisiin;

d) työväenyhdistyksiä on perustettava joka paikkaan, missä työväkeä on niin paljon, että voi yhdistyksiä perustaa, harrastaa ammattilaisten tietopuolista kehitystä, kannattaa alkeisoppijaksoja ja luentojaksoja y.m. työväen sivistyspyrinnöitä;

e) sama palkka on maksettava naiselle ja miehelle, ja etenkin nais-työntekijäin tila kaipaa parannusta paljon;

f) työväen tulee tarmokkaasti vastustaa väkijuomain käyttämistä, koska se johtaa juoppouteen ja siitä seuraavaan henkiseen ja aineelliseen häviöön;

g) kun kotimaisen työn enentynyt menekki on suorastaan hyödyksi työväelle, tulee työväen etupäässä käyttää kotimaisen teollisuuden tuotteita, kun se on yhtä hyvää ja halpaa kuin ulkomainenkin, sekä pyrkiä kehittämään työtaitoa voidakseen kilpailla ulkomaalaisen työn kanssa;

h) ammattiyhdistyksiä on perustettava ammattilaisten aseman parantamiseksi ja tulisi näissä työnantajain ja -tekijäin neuvotella yhteisistä asioista ja ammattien kehittämisestä.

Työntekijät!

„Kukin Teistä, mies ja nainen, joka harrastaa työväen aseman parantamista, katsokoon välttämättömäksi velvollisuudekseen ei ainoastaan itse tutustua ylläolevassa ohjelmassa lausuttuihin toivomuksiin, vaan myöskin pontevasti ja uutterasti koettaa mitä laajempiin piireihin levittää niiden tuntemusta ja harrastusta. Ainoastaan sen kautta saavutamme sen, että koko maamme työväki ja sen ystävät yhdistävät voimansa yksiin pyrintöihin samaa päämaalia kohden.“

Vaan jotta tämmöinen yhteen liittyminen mitä pikemmin onnistuisi ja toivomukset kypsyisivät todellisiksi, ei ole kylliksi, että työntekijät ainoastaan tietävät, mitä tahtovat, heidän tulee myöskin tarkoin tuntea, punnita ja kättää ne perusteet, jotka oikeuttavat näitä toivomuksia.

Tietojen hankkimiseksi on tässä kohden hyväksyttävä oppaana työväen edustajakokouksessa tehty pöytäkirja, jota on saatavissa kaikilta maamme työväenyhdistyksiltä.

Helsingissä 26 p. marraskuuta 1893.

Suomen Työväen valtuuskunnan puolesta:

V. v. Wright.

Georg Leinberg.*

Tällainen ohjelma oli ennen raameissa lasin alla kaikissa työväenyhdistyksen huoneustoissa.

IX LUKU.

Kehitys ennen puolueen perustamista.

1. Taloudellinen pulakausi. Lakko- ja äänioikeustaistelut.

Vuosina 1891—1894 oli maassamme suuri pulakausi. Tämä ilmeni varsinkin Helsingissä, jossa rakennustyöläiset kärsivät eniten. Työn saanti oli perin vaikeaa ja palkat pieniä. Työttömien kokouksissa valittiin komiteoja hankkimaan työttömille töitä. Helsingin työväenyhdistyksen asettaman komitean keräämä tilasto totesi, että talvella 1894 noin 500 rakennustyöläistä eli arviolta 2000 henkilöä kärsi työn puutetta.

Kun työttömät eivät saaneet töitä, panivat he Senaatintorilla toimeen mielenosoituksen ja marssivat raatihuoneen pihalle esittämään kunnallisormestarille valituksiaan ja vaatimaan pormestaria hankkimaan töitä. Pormestari lupasikin tehdä tämän ja esitti asian kaupungin valtuustolle, joka myönsi kivenmurskaustöitä varten 17 500 markkaa. Mutta kun kaikki työttömät eivät olleet mainittuun työhön tottuneet, eivät he voineet urakalla siitä ansaita niin paljoa, että he olisivat sillä eläneet.

Tällöin tammikuun lopulla sattui, että joukko työttömiä ottivat omin lupinsa kauppahallista ruokatavaroita, jättäen ne maksamatta. U. Suometar syytti siitä yllyttäjiä, jotka kiihoittavat työläisiä ajattelemattomiin tekoihin.

Tänä vaikeana aikana työväenliike taantui. Monet ammattiosastot lakkauttivat jäsenten puutteessa toimintansa, ja toiset toimivat perin vaikeissa oloissa. Helsingin työväenyhdistyksenkin jäsenmäärä aleni arveluttavasti, muuttuen herraskaiseksi, joita kirjeillä pyydettiin yhdistykseen jäseneksi liittymään.

Pulakausi alkaa olla ohitse v. 1895. Työansioita on enemmän saatavissa. Palkat nousevat rakennustyöläisille vain markalla päivässä. Työväenliike alkaa elpyä. Työmies-lehti alkaa maaliskuun alussa ilmestyä kerran viikossa, herättäen ja innostuttaen työläisiä.

Työlakot, jotka olivat olleet harvinaisia, tulevat päiväjärjestykseen. Helsingin rakennustyöläiset jo tällöin koettivat saada 12 tuntisen työpäivänsä lyhennetyksi 11 tuntiseksi ja tilinmaksun joka lauantaiksi. Esitetään pyyntöjä työnantajille, ja jos pyynnöt eivät auta, soitetaan omin lupinsa kelloa ja poistutaan työmaalta. Menettelytavoista neuvotellaan rakennustyöläisten yleisissä kokouksissa, joita kesällä pidettiin monia ja joissa työpäivän pituuden suhteen myöskin määriteltiin seuraavan vuoden vaatimukset. Päätettiin vaatia 10-tuntista työpäivää.

Keväällä 1896 oli Helsingin rakennustyöläisillä lakko 10-tuntisen työpäivän saavuttamiseksi. Lakkoon otti osaa lähes 1 000 työläistä. Lakko alkoi 13 p. huhtikuuta 1896, ja jatkui samoisena 28 päivään samaa kuuta, jolloin työläiset päättivät lopettaa yleisen lakon ja julistivat kolmen mestarin työmaat poikottiin. Mestarit erottivat töistään osan miehiä ja hakivat satakunta muuraria ja rapparia Venäjältä, jolloin yritys päättyi työmiesten tappiolla. Työpäivä saatiin kuitenkin 11 tuntiseksi ja tilinmaksu joka lauantaiksi. Mutta nämä edut olisi saatu lakottakin. Talvella rakennuksien valmistustöissä tehtiin 10 tuntista työpäivää. Mutta keväällä mestarit jatkoivat päivän taas vastoin työläisten tahtoa 11 tuntiseksi. Siitä seurasi riitoja työntekijäin ja mestarien välillä, mutta ei yleistä lakkoa.

Kun rakennustyöt kesällä ehtivät kiireimmilleen, niin työläiset esittivät taas vaatimuksen 10 tuntisesta työpäivästä, ja ehdottivat kysymyksen ratkaistavaksi työmailla työmiesten kesken toimitettavalla äänestyksellä. Vihdoin heinäkuun lopulla v. 1897 mestarit suostuivat jättämään kysymyksen täten ratkaistavaksi, jolloin 96 % äänestykseen osaaottaneista kannatti 10-tuntista työpäivää. Elokuun alusta mainittuna vuonna toteutettiin Helsingissä rakennustöissä 10-tuntinen työpäivä.

Tällä taistelulla on Suomen työväenliikkeen historiassa ollut suurempi merkitys, kuin monilla muilla sitä ennen tai sen jälkeen olleilla työlakoilla. Tämän lakon herättävä ja luokkataistelua selventävä vaikutus oli siksi suuri, että melkein kaikki maamme sanomalehdet siitä julkaisivat kirjoituksia joko puolesta tai vastaan, ja monet porvarilliset puhujat, jopa papitkin kirkoissa pauhasivat Helsingin rakennustyöväen lakkoa vastaan. Seuraus tästä oli, että lakkoate levisi kuin kulovalkea yli maamme.

Lakkojen luku nousi v. 1896 19, kun niitä edellisinä vuosina oli ollut 1—3, joten kevättä v. 1896 on Suomen työväenliikkeessä

sanottu: „Suurlakko-kevääksi“. Helsingissä oli samaan aikaan lakko maalareilla, suutareilla, osittain räätäleillä y.m. Mutta ne eivät herättäneet yleisempää huomiota, kuten rakennustyöläisten lakko teki. Ja rakennustyöläiset olivat ainakin omasta mielestään astuneet aimo askeleen sosialidemokratiaa kohden.

Samaan aikaan kuin lakkotaisteluja käytiin, väiteltiin kii-vaasti sanomalehdissä ja työväenyhdistysten kokouksissa sekä eri paikkakunnilla pidetyissä yleisissä työväenkokouksissa siitä, mille kannalle maamme työväenyhdistysten ja yleensä työväen tulee asettua äänioikeuden laventamis- ja ääniasteikon alentamistai poistamis-kysymykseen nähden. Porvaripuolueista ruotsalaiset pitivät tiukasti kiinni 25 äänen asteikosta, suomettarelaiset kannattivat äänioikeuden laventamista ja asteikon alentamista kymmeneen ääneen, nuorsuomalaiset olivat „äänimieheen“ kannalla ja kannattivat varallisuussensuksen alentamista, vaan eivät sen poistamista. Työväen enemmistö hyväksyi nuorsuomalaisten kannan, jota pidettiin erittäin radikaalisena, melkein pä yltiöpäisten kantana. Suomettarelaiden ja muittenkin maltillisten taholta se leimattiin järjettömäksi tuulen pieksmiseksi, jonka toteutumiseen eivät sen vaatijat itsekään usko kuin ehkä jossakin kaukaisessa tulevaisuudessa.

2. Työväenyhdistysten toinen edustajakokous Tampereella 1896.

Tämän kokouksen mielenkiintoisin kysymys oli, mille kannalle maamme työväestön tulee asettua silloisessa äänioikeusliikkeessä porvaris- ja talonpoikaissäätöyn nähden. Kysymyksen ensinmainittuun säätöyn nähden alusti tohtori K. J. Ståhlberg jyrkemältä ja dosentti Kustavi Grotenfelt 10 äänen kannalta; talonpoikaissäätöyn nähden olivat alustajina kirjailija Alkio ja A. Meurman.

Kokous hyväksyi kiivaan väittelyn jälkeen nuorsuomalaisten kannan.

Tätä kokousta varten olivat yhdistykset ehdottaneet keskustelukysymyksiä kaikkiaan 39, joista työväen valtuuskunta ehdotti kokouksen ohjelmaan otettavaksi 11. Hyljättyjen kysymysten joukossa oli m.m. kysymys, työväenpuolueen perus-

tamisesta omalla ohjelmalla. Tohtori *N. R. af Ursin* ehdotti kokouksessa johtavassa valiokunnassa saman kysymyksen, mutta hyljättiin se nytkin.

Työpäivän lyhennyskysymyksen alusti V. v. Wright. Hän oli v:n 1877 valtiopäivillä tehnyt ehdotuksen lain kautta määrätystä pisimmästä sallitusta työpäivästä. Silloin leipurit tekivät työtä 18 tuntia, räätälit ja suutarit 13 $\frac{1}{2}$ —14, nahkurit ja sepät 12 $\frac{1}{2}$ —13 tuntia vuorokaudessa työtä. Semmoisen ylimääräisen ponnistuksen ehkäisemiseksi hän ehdotti 12 tuntista työpäivää, mutta tämäkin ehdotus hyljättiin kaikissa säädyissä. Eikä niissä kansanluokissa, joista eduskunnan päätös riippuu, ole sen jälkeen tapahtunut muutosta. Työnantajat olivat myös vastustavalla kannalla. Teollisuuden harjoittajain kokous Vaasassa v. 1890 päätti 27 äänellä 16 vastaan antaa kysymyksen lain määräämästä työpäivästä raueta, ja teollisuudenharjoittajain kokous Turussa hylkäsi ilman äänestystä koko kysymyksen.

Näin ollen ei näyttänyt olevan toivoa työpäivän lyhentämiseen lainsäädäntötietä, kaikkein vähemmän siihen määrään, mitä Suomen työväestön ohjelma vaatii, eli 10 tuntiin vuorokaudessa.

Tämän vuoksi alustaja ehdotti kysymyksen toteuttamiseksi, *että ammattiyhdistyksiä perustetaan kaikissa ammateissa ja että kaikki työntekijät rupeavat niihin jäseniksi.*

Jos tämä tapahtuu, ja yleistä mielipidettä sen ohella valmistetaan, niin olen varmasti vakuutettu, että työmiesten tarvitsee ainoastaan tehdä kohtelias esitys työnantajille saadakseen työajan lyhenemään 10 tuntiin.

Keinona työnantajien vastustuksen voittamiseen voi tulla myöskin kysymykseen *työlakko*. Mutta tätä keinoa on käytettävä ainoastaan viime hädässä

a) sen vaarallisuuden takia, se kun luo vihamielisyyttä työnantajien ja -tekijäin välille ja usein johtaa siihen, että työntekijät menettävät paikkansa;

b) koska työnantajat ovat halukkaita ensimmäisessä sopivassa tilaisuudessa ottamaan takaisin ne myönnytykset, jotka lakon kautta ovat heiltä kiristetyt. Sitä paitsi on työlakkojen suhteen muistettava, että älköön niitä pantako täytäntöön, ennenkuin huolellisesti on punnittu,

c) onko varmaa toivoa, siitä, että todella voidaan voittaa jotakin esitettyjen vaatimusten kautta, jota varten on otettava huomioon toiselta puolen, onko mahdollista hankkia lakkolaisille

elantovaroja, ja toiselta puolen ei ainoastaan mahdollisuus, että vapaat paikat täytetään muilla työmiehillä, vaan myöskin se mahdollisuus, että paikkakunnan tuotannolle vahingollisella tuonnilla muilta paikkakunnilta täytetään käsillä oleva tarve ja totutetaan yleisö käyttämästä kotimaisia tavaroita, josta voi syntyä pysyvää haittaa;

d) että työlakon kautta saavutettuja etuja ei yleensä voida säilyttää, jollei niitä ole voitettu lujan yhteenliittymisen kautta;

e) että onnistumaton lakko on arvaamattomaksi vahingoksi työväenluokalle, koska se vähentää sen uskoa omaan voimaansa, joka on työmiehen paras turva.

Edellisen nojalla ehdotti alustaja, että 3:nteen kohtaan Suomen työväen ohjelmassa vuodelta 1893 tehtäisiin seuraava lisäys: „Siksi kuin työpäivän pituus tulee lain kautta rajoitetuksi, tulee työväen virittämällä yleinen mielipide vaatimuksensa puolelle ja lujasti organisereerattujen yhdistysten esittämien vaatimuksien kautta koettaa saada työaikaa lyhenemään“.

Yksi ainoa edustaja ehdotti 8 tuntista työpäivää, saamatta kannatusta. Eikä hänkään ehdotustaan lähemmin perustellut.

Työväen valtuuskunnan ohjesääntöihin tehtiin sellaiset muutokset, että valtuuskuntaan valittiin pääkaupungista 9 jäsentä ja yhdistysten valitsevat neuvottelevat jäsenet poistettiin. Jos jäsen erosi edustajakokousten väliajalla valtuuskunnasta, sai Helsingin työväen- ja Ulkotyöväenyhdistys sekä Sörnäisten työväenyhdistys tai heidän valtuuttamansa yhdessä valita jäsenen poistuneen tilalle.

Valtuuskunnan toimintaohjeissa säädettiin, a) että sen tulee pitää silmällä työväen tilaa ja pyrintöjä maassamme sekä ajaa työväen etuja koskevia asioita; b) tarpeen vaatiessa tehdä asianomaisille virastoille ja laitoksille esityksiä ja antaa työväen asiaa koskevia lausuntoja; c) panna toimeen työväenyhdistysten edustajakokousten päätökset; d) pitää huolta siitä, että työväenyhdistysten vuosikirja, jos sellaista ulosannetaan, ilmestyy jonkun työväenyhdistyksen, mikäli mahdollista vuoron mukaan julkaisemana ja antaa apuaan sen toimittamiseen; e) valmistaa työväenyhdistysten ja valtuuskunnan itsensä esittämät keskustelukysymykset työväenyhdistysten edustajakokoukselle; f) antaa yllämainitulle edustajakokoukselle kertomus toiminnastaan ja tehdä sille tili käyttämistään varoista.

Ennen kokousta oli työväenvaltuuskunnassa ollut tarkan harkinnan alaisena kysymys, koetetaanko valtuuskunnan säännöille saada senaatin vahvistus. Enemmistö puolusti vahvistuksen hakemista. Mutta sitä vastustivat Wright ja A. Järvenpää. Kummallakin oli poliittiset näkökohdat määräävänä. Wright pelkäsi, että jos vahvistus kielletään, niin samalla voidaan kieltää valtuuskunnan toimintakin. Hänestä oli parasta jatkaa toimintaa siksi, kunnes se kielletään. Ja epäilemättä hän oli tässä oikeassa.

Kokouskin hylkäsi sen ajatuksen, että säännöille koetettaisiin saada viranomaisen vahvistus, vaikka sen puoltajain esittämät näkökannat olivat työväenliikkeen parasta tarkoittavia.

Kokouksessa hyväksyttiin työväelle uusi vähän jyrkempi ohjelma. Olipa esillä myöskin kysymys kiertävän puhujan ottamisesta työväenvaltuuskunnan palvelukseen. Mutta ehdotusta vastustettiin vanhoillisten taholta sillä syyllä, että se keino työväen asian ajamisessa on vaarallinen. Sitä voidaan pitää yllytyksenä. Huono asianajaja pilaa asian ja hyvää on vaikea saada. Sellainen soveltuu kyllä raittiusasian ajamisessa, mutta ei työväenkysymyksessä j.n.e. Ehdotus hylättiin.

Työväenvaltuuskuntaan valittiin: A. Järvenpää, V. v. Wright, O. Groundstroem, A. H. Karvonen, F. M. Orrela, H. Santala, Tekla Hultin, A. Johansson ja Aug. Hjelt.

Lähinnä ääniä saaneet olivat: Matti Helenius, Santeri Ingman (Ivalo), Hannes Gebhard, K. Lindroth ja Kytö.

Kun vaalin tulos julaistiin, kieltäytyi heti V. v. Wright valtuuskunnan jäsenyydestä, sanoen kuuluvansa niihin miehiin, jotka eivät tavoittele mahdottomia. Nyt on työväenliikkeessä ilmennyt jyrkkä suunta, jota hän ei voi hyväksyä, eikä hän liioin tahdo kantaa sen tuottamaa edesvastuuta.

Helenius myöskin katsoi olevansa mahdoton uutta suuntaa palvelemaan.

Kieltäytyneitten tilalle valittiin avonaisella äänestyksellä Hannes Gebhard ja Santeri Ingman.

H. Santala myöskin ilmoitti valtuuskunnasta luopuvansa jo kokouksessa ja Aug. Hjelt heti kokouksen jälkeen. Valtuuskunnan puheenjohtajana vv. 1896—99 toimi tohtori S. Ingman, sihteerinä vv. 1896—97 herra Hj. Lilius ja sen jälkeen A. H. Karvonen.

Aug. Hjeltin sijaan valitsivat Helsingissä olevat yhdistykset Edvin Castrenin. Ja viimeainitun sekä Gebhardin erottua

v. 1898 valitsivat yhdistykset valtuuskuntaan kirjailija Matti Kurikan ja tynnyrintekijä A. Useniuksen.

Rahastonhoitajana valtuuskunnassa oli Tekla Hultin.

Tampereen kokouksen jälkeen oli sanomalehdissä ankaraa arvostelua Tampereen kokouksessa äänioikeuskysymyksestä tehdyn päätöksen johdosta. Suomettarelaiset sitä moittivat.

Nuorsuomalaiset pääsivät Tampereen kokouksessa valtaan. Mutta tämä heidän työväenliikkeen johdossa olemisensa ei tullut pitkäaikaiseksi ja oli se melkein koko ajan taistelua entistä johtavaa puoluetta ja uutta nousevaa työväenpuoluetta vastaan.

3. Matti Kurikka ja hänen toimintansa työväenliikkeessä.

Syksyllä 1896 liittyi „Työmiehen“ toimitukseen aputoimittajana kirjailija Matti Kurikka. Päätoimittajana oli A. H. Karvonen. Seuraavana vuonna Kurikka tuli päätoimittajaksi ja oli siinä toimessa huhtikuuhun 1899.

Kurikka on syntynyt Inkerinmaalla talonpoikaisista vanhemmista. Käynyt koulua Suomessa ylioppilaaksi ja sitten antautunut kirjailijaksi. Omisti aikoinaan Viipurissa „Viipurin Sanomat“ ja toimitti sitä A. B. Mäkelän kanssa radikaalisessa hengessä. Kirjailijana sai Kurikka tunnustusta näytelmällään: „Viimeinen ponnistus“. Mutta Kurikka tuhlaili ja eli hauskaa elämää. Köyhtyi ja teki konkurssin. Erosi vaimostaan siten, että kumpikin anoivat senaatilta lupaa erota ja kumpikin antoi toiselleen oikeuden mennä uusiin naimisiin.

Kurikka oli tavattoman vilkas puheissaan. Hän osasi innostua ja innostuttaa muita. Hänen maailmankatsomuksensa oli teosofiaan kallistuva ja sosialismia sekä kansanvaltaisuutta tavoitteleva. „Työmiehen“ toimittajana ollessaan hän oli jyrkkä raittiusmies ja häikäilemättömästi hän taisteli „pappisvaltaa, rahavaltaa ja alkoholivaltaa“ vastaan. Valtiokirkko ja sen papisto olivat Kurikan alituisten hyökkäysten esineenä. Kirkollisten valheiden paljastaminen ja hävittäminen olivat hänelle tärkeimmät tehtävät maailmassa. Työväenluokkaa ei hänen käsityksensä mukaan voitu muuten vapauttaa. Hän ei omaksunut materialista historiänkäsitystä. Mutta työväestö ei sitä siihen aikaan osannut vaatiakaan. Kurikka ensimmäiseksi lienee Helsingin työväelle mielenosoitusretkellä keväällä 1897 puhunut rohkeasti ja jul-

kisesti sosialismia. Hän puhui kyllä sitä omalta kannaltaan. Hän sanoi „etteivät sosialidemokratian perustajat olleet Karl Marx ja Lasalle, vaan Jesus Natsarealainen“, ja Natsarealaisen kauniin opin käytännössä toteuttajana esiintyy nykyajan työväenliike. Puhe esitettiin innolla ja taidolla. Se sai yleistä hyväksymistä työväestöltä. Mutta Työmiehen toimituksessa se aiheutti riitaa Karvosen kanssa. Keväällä 1898 Kurikka innosti työväestöä kautta maan yhtymään juomalakkoon, johon otti osaa noin 70 000 kansalaista.

Tuli sitten syksy 1898, jolloin säädetyt kutsuttiin valtiopäiville säätämään uutta asevelvollisuuslakia. Tämän johdosta oli toimitettava valtiopäivämiesvaalit. Kurikka kirjoitti Työmiehessä, että työväestön on tarjottava ehdokkaitaan valtapuolueen listoille, ja elleivät ne suostu niitä valitsemaan edusmiehiksi, on työväestön julistettava vaalilakko.

Helsingissä suuri yleinen työväenkokous päättikin menetellä täten. Kun ruotsalainen puolue ei ottanut työväenkokouksen asettamia ehdokkaita listoilleen, niin työväestö päätti tehdä vaalilakon.

Päätös synnytti kovaa riitaa sanomalehdissä. Työväen valtuuskunnan porvarillinen enemmistö pani julkisen vastalauseen sekä Kurikan kirjoitusta että työväen vaalilakkopäätöstä vastaan. Tätä vastaan taas E. Salin, T. Tainio y.m. julkaisivat Työmiehessä vastalauseen.

Riidasta oli seurauksena, että Helsingin työväestö yleisessä kokouksessa 9 p:nä lokakuuta päätti julistautua *itsenäiseksi* paikalliseksi työväenpuolueeksi ja valitsi asiaa edelleen ajamaan komitean, joka kirjeillä kääntyi kaikkien paikkakunnalla olevain työväenyhdistysten, ammattiyhdistysten ja osastojen puoleen, kehoittaen niitä liittymään paikalliseen puolueeseen ja valitsemaan edustajia sen hallintoon. Tätä kehoitusta yleensä seurattiinkin.

Helsingin työväenyhdistyksen johtokuntaan kuuluvat vielä m.m. V. v. Wright, A. H. Karvonen ja O. Groundstroem. Paikalliseen työväenpuolueeseen liittyminen tuli yhdistyksen kokouksessa esille 22 p:nä marraskuuta 1898. Herrat olivat varustautuneet kokoukseen vastustamaan liittymistä. Mutta puoltajia oli enemmistö ja päätökseksi tuli liittyminen. Tämä suututti herroja ja he uhkailivat lopettaa kaiken yhteistoiminnan tuollaisen räyhäävän roskajoukon kanssa. V. v. Wright ilmoitti 9 p. tammikuuta 1899 yhdistykselle lähettämässään kirjelmässä eroavansa Helsingin työväenyhdistyksen johtokunnasta ja kaikista

sen luottamustoimista, „koska yhdistys oli luopunut niistä periaatteista, joita se on ylläpitänyt“.

Kun tämä kirje esitettiin yhdistyksen kokoukselle, ehdottivat Wrightin ystävät, että valittaisiin lähetystö Wrightiä kiittämään niistä palveluksista, joita hän oli tehnyt maamme työväenliikkeen hyväksi. Mutta ehdotus ei saanut paljon kannatusta. Herra A. B. Mäkelä lausui ehdotuksesta: „Kun Wright on nyt poliittisesti kuollut, niin haudatkaamme hän myöskin poliittisesti“. Ja tähän ehdotus raukesi.

Syksyllä 1898 ryhdyttiin myöskin puuhiin Työmieslehden julkaisemiseksi 6 kertaa viikossa vuoden 1899 alusta. Lehteä kustantavan osakeyhtiön osakepääoma päätettiin korottaa 6 000 markasta 20 000 markkaan ja hankkia vähittäismaksulla lehdelle oma kirjapaino. Kurikka oli rohkeana joukkojen innostajana. Hänen tunnussanansa oli: „Innostusta, innostusta ja vieläkin innostusta!“ „Jos vain on kyllin innostusta, niin kyllä rahaakin tulee“. Työmiehen toimittajaksi Kurikan kanssa tulivat A. B. Mäkelä ja Edv. Valpas-Hänninen. Taloudellisia vaikeuksia edeltäpäin laskematta lehti laajennettiin 6 päiväiseksi ja otettiin suuri velka maksettavaksi.

Saman vuoden 1899 alusta alkoi Turussa ilmestyä kerta viikossa „Länsi-Suomen Työmies“ ja 2 p. maaliskuuta „Kansanlehti Tampereella 3 kertaa viikossa.

V. 1899 alusta kokoontuivat säädetyt käsittelemään uutta asevelvollisuuslakia. Säätäjien koossa ollessa helmikuun 15 p:nä julaistiin n.s. „*Helmikuun manifesti*“, jolla osa Suomen perustusaeista kumottiin. Valtiollista luonnetta olevista asioista, jommoinen sen mukaan esim. asevelvollisuuslaki oli, voitiin Suomelle säätää lakeja Keisarikunnassa voimassa olevassa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tästä oli seurauksena isänmaalliset mielenosotukset ja Hallitsijalle lähetettävä adressipuuha.

Matti Kurikka asettui adressipuuhaa vastustamaan „Työmiehessä“ syystä, että se homma alotettiin vähän „salakähmäisellä tavalla“ eivätkä puuhan alkajat kutsuneet Kurikkaa kanssaan asiasta neuvottelemaan, vaikka muita vähemmin huomattavia työväen luottamusmiehiä kutsuivat. Kurikka kuitenkin sai muilta mukana olleilta tiedon asiasta ja kirjoitti puuhaa vastaan ankaran kirjoituksen „Haaksirikoon jouduttua“, jonka hä julkaisi Työmiehessä maalisk. 3 p. 1899. Kurikan kirjoituksen taustana on kaikki tapaukset syksystä v. 1898 alkaen: valtio-

päivämiesvaalit, vaalilakkopäätös, paikallisen työväenpuolueen perustaminen, porvariston raivo ja ylenkatse sekä vihdoin adressipuuha, josta hän työväkeä varoittaa, elleivät vallassa-olevat puolueet julkisesti tunnusta turvattomuuttaan ja kohtelee työväen edustajia tasa-arvoisina itsensä kanssa.

Kurikan kirjoitus nostatti isänmaallisen porvariston sellaiseen raivoon, ettei sellaista ole Suomessa ennen eikä jälkeen nähty. Kurikka leimattiin isänmaan kavaltajaksi ja jos joksikin. Sanomalehdet levittivät valheellisia juttuja Kurikasta. Hänen silmilleen syleskeltiin kadulla. Ylioppilaat Reeni Roineen johdolla heittivät hänet ulos kansallisteatteristä. Teko loukkasi syvästi työläisiä ja oli vähällä johtaa siihen, että ulosheittäjät olisivat itse joutuneet heitetyksi ulos. Työläiset panivat maalisk. 19 pnä toimeen komean mielenosotuksen Kurikan kunniaksi. Työmieheltä kiellettiin painokonetta käyttävä sähkövoima, ja paperikauppiaat tekivät liiton, etteivät myy Työmiehelle paperia. Talonomistaja hääti toimituksen huoneistaan ja toiset eivät uskaltaneet Työmiehen toimitukselle vuokrata huoneita, joten sen täytyi majoittua työväenyhdistyksen erääseen pieneen huoneeseen. Mutta työläiset keräsivät pennilistoilla Työmiehelle useita tuhansia avustusta. „Oma lehmä oli ojassa“, ja sitä oli autettava. Työmiehen tilaajain luku lisääntyi näiden rettelöiden aikana tuhannella.

Kurikka erosi Työmiehen vastaavan toimittajan toimesta jo huhtikuussa ja sijaan tuli A. B. Mäkelä. Tämä muutos ei porvaristoa vähääkään miellyttänyt, sillä Mäkelä oli porvaristolle paljon vaarallisempi kuin Kurikka.¹

¹ Kurikka perusti sitten keväällä „Kalevan kansa“-nimisen seuran, jonka piti ryhtyä Austraaliassa tai Amerikassa ihanneyhteiskuntaa perustamaan. Elokuussa 1899 hän matkusti muitten siirtolaisten mukana Austraaliaan Qvinslandiin, josta hän jonkun vuoden kuluttua siirtyi Canadaan ja pääsi Malkosaarella „Sointula“-nimisen siirtokunnan presidentiksi, jonne myöskin A. B. Mäkelä 1902 matkusti. Täällä nämä hyvät toverukset riitaantuivat. Siirtola hajosi ja Kurikka saapui syyskuulla 1905 takaisin Suomeen. Mutta hänellä ei enää ollut Suomessa sanottavaa kannatusta. Syksyllä 1905 hän Helsinkiin perusti Elämä-nimisen kahvilan ja 1906 samannimisen sanomalehden, jota toimitti muutaman vuoden. Lehti lakkasi kannatuksen puutteessa. Oulussa v. 1906 pidetyssä sos.-dem. puolueen puoluekokouksessa pakotettiin Kurikka eroamaan puolueesta. Heti sen jälkeen hän perusti sosialistisen reformipuolueen. Mutta sekin sai vähän kannatusta. Meni Hanna Rähän kanssa talvella v. 1906 uusiin nalmisiin ja matkusti v. 1908 takaisin Amerikkaan, toimittaen siellä „New-Yorkin Uutiset“ nimistä lehteä. Kuoli Amerikassa syksyllä v. 1915, 52 vuoden ikäisenä.

4. Suomen työväenpuolueen perustaminen.

Kolmannessa työväenyhdistysten edustajakokouksessa Turussa heinäkuun 17—20 p. 1899 perustettiin Suomen työväenpuolue ja laadittiin sille seuraava ohjelma:

„1) Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestyksien toimittaminen laissa määrättyinä lepopäivinä.

2) Lainsäädäntö- ja itseveroitusoikeus kansalle eduskunnan kautta.

3) Täydellinen yhdistys-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.

4) Työaika saatava 8-tuntiseksi. Pisin työaika ja alin tuntipalkka valtion ja kuntien töissä heti pantava käytäntöön.

5) Yleinen koulupakko, maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakoulu järjestettävä kaikkein ylempään oppilaitosten pohjakouluksi.

6) Sotilastaakkaa suuresti vähennettävä ja rauhan aatetta kehitettävä ja käytännössä toteutettava.

7) Naisen ja miehen täydellinen yhdenvertaisuus.

8) Yleinen kieltolaki väkijuomain valmistuksen ja kaupan suhteen aikaan saatava.

9) Työväen suojelulain säädäntöä kehitettävä. Ammattientarkastajain lukua melkoisesti lisättävä ja työväen luokasta niille apulaiset valittava. Naistarkastajia myöskin asetettava.

10) Asteettain nouseva tulo- ja perintövero. Kaikkien välillisten verojen poistaminen.

11) Työväen vakuutus on otettava valtion huostaan.

12) Maksuton oikeudenkäynti ja maksuton lääkärin apu.

13) Irtaimen väestön, maanvuokraajain ja pikkutilallisten asemaa parannettava.“

Tässä ohjelmassa on jo paljon uutta, mitä ei Tampereella hyväksytyssä ohjelmassa vielä ollut. Nyt päätettiin jo vaatia yleistä äänioikeutta sekä miehille että naisille, ja sensus poistettavaksi, josta Tampereella hyväksytyssä päätöksessä oli vielä jäljellä rippeet, eli veron maksu 400 markan tuloista. Ohjelma-valiokunnan mietinnössä puhuttiin myöskin eduskunnan muuttamisesta joko yksi- tai kaksikamariseksi, mutta ohjelmaan sitä ei tullut. Lain määräämä 8 tuntinen työpäivä ja alin tuntipalkka ovat ohjelman jyrkimpiä vaatimuksia, samoin väkijuomain kieltolaki, ja monta muuta.

Tämä ohjelma hyvin vähän tyydytti esim. Matti Kurikkaa, syystä, ettei siinä puhuttu mitään n.s. „kirkollisten valheitten“ poistamisesta, joitten poistamista Kurikka piti välttämättömänä kansan henkiselle vapautumiselle. Puolueohjelmavaliokunnassa

oli m.m. ehdotettu lausuttavaksi „uskonto on yksityisasia, jota ei saa työväen asiaan sekoittaa“. Mutta tämä olisi vielä vähemmän tyydyttänyt Kurikkaa. Hän oli syystä kylläkin kovasti tyytymätön tähän ohjelmaan.

Puoluehallinnon toimintaohjeet olivat seuraavat:

„1 §. Puoluehallinnon tarkoituksena on olla Suomen työväenpuolueen ylimpänä hallintona ja johtona.

2 §. Puoluehallintoon kuuluu 18 jäsentä, 9 Turusta, puheenjohtaja siihen luettuna, ja 9 muualta, jotka valitsee yhdistysten edustajain kokous.

3 §. Puoluehallinto kokonaisuudessaan kokoontuu yhteiseen neuvotteluun ainakin kerran vuodessa, mutta puheenjohtajalla on oikeus kutsua yhteinen kokous, milloin asianhaarat sitä vaativat tai 5 jäsentä sitä pyytää. Kaikkien jäsenten mielipidettä on kirjeellisesti tai suullisesti kysyttävä, kaikissa tärkeissä puolueen johtoa ja taktiikkaa koskevissa kysymyksissä. Puoluehallinnolla on oikeus tärkeissä asioissa kuulla puolueeseen kuuluvain yhdistysten mielipidettä.

4 §. Puoluehallinnon vaali toimitetaan suljetuilla lipuilla yleisessä edustajain kokouksessa siten, että ensin valitaan puheenjohtaja siltä paikkakunnalta, johon puoluehallinto sijoitetaan, ja sitten hallintoon 2 §:ssä mainittu määrä jäseniä.

5 §. Puoluehallinto valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tarvittavat virkailijat; sihteerin palkka on korkeintaan 500 mk.

6 §. Puoluehallinnon tehtävät ovat: 1) panna toimeen edustajakokouksen päätökset; 2) edustajakokouksen kokoonkutsuminen ja järjestäminen; 3) antaa kertomus toiminnastaan ja tehdä tili käyttämistään varoista edustajakokoukselle.

7 §. Edustajakokouksen edustajat valitaan sen perusteen mukaan, että kaikki ne yhdistykset, joissa on jäseniä alle sadan, valitsevat yhden edustajan, ja ne yhdistykset, joissa on jäseniä yli sadan, valitsevat jokaiselta täydeltä sataluvulta yhden lisäjäsenen sen lisäksi. Edustajaksi voidaan valita henkilöitä muiltakin paikkakunnilta, kunhan ne vain ovat sellaisen työväenyhdistyksen jäseniä, joka kuuluu puolueeseen. Puoluehallinnon virkailijat ovat itseoikeutettuja jäseniä edustajakokouksessakin. Edustajakokous tarkastaa itse edustajainsa valtakirjat, valitsee virkailijansa ja määrää työjärjestyksensä.

8 §. Edustajakokouksen tehtäviin kuuluu: 1) puoluehallinnon toimintakertomuksen ja tilien tarkastaminen; 2) seuraavan edustajakokouksen ajan ja paikan määrääminen; 3) puoluehallinnon kotipaikan määrääminen; 4) puoluehallinnon vaali; 5) esitettyjen kysymysten ja puolueen toimintaa koskevain asiain käsitteleminen.

9 §. Ylimääräinen edustajakokous on kutsuttava kokoon, jos vähintään 15 työväenyhdistystä sitä vaatii. Puoluehallinto voi myöskin kutsua edustajakokouksen kokoon oman harkintansa mukaan, vaikka yhdistykset eivät sitä olisi vaatineetkaan.

10 §. Muutoksia voidaan näihin ohjesääntöihin tehdä ainoastaan edustajakokouksessa. Esitykset muutoksista ovat annettavat puoluehallinnolle viimeistään neljä viikkoa ennen edustajakokousta. Poikkeus tästä säännöstä voidaan tehdä ainoastaan silloin kun $\frac{3}{4}$ saapuvilla olevista edustajakokouksen jäsenistä sitä vaatii.“

Äänioikeusasian ajamisessa päätettiin jo ensi valtiopäiville puuhata joukkoanomus. Anomuksen aikaansaamiseksi päätettiin olla tilapäisesti yhteistoiminnassa sellaisten porvariryhmien kanssa, jotka äänioikeusasiassa hyväksyvät työväenpuolueen ohjelman. Puoluehallinnon tehtäväksi jätettiin joko itse puolestaan tai paikallisten toimikuntain avulla järjestää keskustelukokouksia ja kävelyretkiä, joissa äänioikeusasia on ohjelmana, hankkia esitelmänpitäjiä luennoimaan eri osissa maata äänioikeusasiasta, toimittaa ja levittää asiaa koskevia lentokirjasia ja muutenkin kaikilla keksimillään keinoilla toimimaan äänioikeusasian hyväksi, ja jos muut keinot eivät vie vaadittujen parannusten aikaansaamiseen vaalioikeusasiassa, on yleinen, *koko maata käsittävä työlakko viimeisenä keinona sitä vaadittaessa toimeenpantava.*

Nopeamman lainsäädännön aikaansaamiseksi lausuttiin toivomuksena, että valtiopäivät kokoontuisivat joka kahden vuoden päästä.

Keinoista vaatimusten perille viemiseksi on huomattavin työlakkouhka, vaikka sen toimeenpanemiseen oli siihen aikaan perin vähän edellytyksiä. Sellainen lakko edellyttää vankkoja järjestöjä, joita ei ollut. Työpäivän lyhennyskysymystä käsittelevän valiokunnan ponnet olivat myöskin jyrkemmät, kuin miltä ne ohjelmassa näkyvät. Näissä ponsissa, jotka kokous hyväksyi, vaadittiin että 8 tuntinen työaika ja elintarpeisiin riittävä *alin palkka*, on lainsäädännön avulla aikaansaatava, ei ainoastaan kuntien ja valtion, vaan myöskin kaikissa yksityisten teettämässä töissä. Yli- ja pyhätyötä sallitaan ainoastaan silloin, kun työn teknillinen laatu tai todistettavasti muut syyt välttämättömästi sitä vaativat, ja on siitä silloinkin maksettava 50 % korotettu palkka.

Puoluehallinnon tuli toimittaa nämä toivomukset valtiopäivillä käsiteltäväksi.

Puolueen perustamisen seurauksena oli työväenvaltuuskunnan lakkauttaminen. Valtuuskunta oli vuosien kuluessa käsitellyt monia työlakkoasioitakin, antanut neuvoja ja pyydet-

täessä lausuntoja. Olipa sen palveluksessa v. 1898 tilapäisesti ollut kiertävänä puhujana Eetu Salin, joka oli noin 12 paikkakunnalla pitänyt yhteensä 20 esitelmää. Nyt nämäkin tehtävät siirtyivät puoluehallinnolle.

Puoluehallinto asetettiin Turkuun sen vuoksi, että siellä oli Tohtori N. R. af Ursin, jota pidettiin Wrightin jälkeen sopivimpana työväenliikkeen johtajaksi.

Puoluehallintoon valittiin Turusta N. R. af Ursin, J. K. Kari, J. A. Salminen, M. Saarinen, T. Tainio, K. F. Hellstén, J. H. Jokinen, J. Lindström ja K. A. Leino. Varajäseniksi tulivat rouva Aina Putkonen ja A. Palmroos. Muilta paikkakunnilta valittiin J. V. Hellberg ja A. Nieminen Tampereelta, E. Valpas-Hänninen, Ida Ahlstedt (Aalle), Reino Drockila, A. B. Mäkelä ja E. Salin Helsingistä, A. Kärme kangas Viipurista, M. V. Vuolukka Oulusta ja A. Markkanen Kotkasta.

Näistä kuitenkin A. B. Mäkelä ja Eetu Salin kieltäytyivät, ollen tyytymättömiä siihen, että puoluehallinto asetettiin Turkuun, yhden miehen vuoksi.

Puoluehallinnon puheenjohtajaksi valittiin Ursin ja sihteeriksi ja rahastonhoitajaksi opettaja J. K. Kari.

Puolueen perustaminen aiheutti myöskin porvarillisten ainesten eroamisen työväenyhdistyksistä, missä ne eivät vaikutuksellaan voineet estää yhdistyksien puolueeseen liittymistä.

Kun työväenyhdistykset kaupungeissa muodostuivat ammattiyhdistyksistä ja osastoista, ja yhdistykset suorittivat puolueveron kaikilta jäseniltään, niin ammattiyhdistysten ja osastojen jäsenistä tuli kaikista työväenpuolueen jäseniä. Ja kun työväenpuolueen ohjelma v. 1903 muutettiin sosialidemokratiseksi, niin ammattiyhdistysten ja osastojen jäsenistö tuli ainakin nimellisesti sosialidemokrateja.

X LUKU.

Työväen ammattiliitot ja muut koko maata käsittävät yhtymät ennen vuotta 1904.

Edellä on ollut puhetta työväen ammattiyhdistyksistä ja osastoista sekä niiden muodostamista paikallisista keskuskomiteoista. Seuraava aste ammatillisten järjestömuotojen kehityksessä on koko maata käsittävien ammattiliittojen syntyminen.

Kirjaltajat ryhtyivät ensimmäisinä puuhaamaan koko maata käsittävää liittoa. Heitä seurasivat räätälit, suutarit, puusepät, muurarit, rauta- ja metallityöntekijät, kirvesmiehet, kivimiehet, kaakeli- ja fajanssityöntekijät, maalarit, nahkurit, työläisnaiset ja kirjansitojat.

1. Kirjaltajain liitto.

Alkusysäyksenä Suomen kirjaltajaliiton perustamiseen oli se työlakko, jonka Helsingin kirjaltajayhdistys pani toimeen joulukuussa 1890, jolloin työnantajia ei saatu pakotetuksi hyväksymään palkkatariffia siten kuin työntekijät olivat esittäneet. Hylkäämisen syyksi ilmoittivat työnantajat, että tariffin hyväksymisestä johtuisi suhteeton hintojen kohoaminen Helsingissä, ja kun muissa kaupungeissa ei olisi tariffia, eivät helsinkiläiset työnantajat, jotka olisivat sidotut tariffiin, voisi kilpailla muiden kaupunkien työnantajain kanssa. Tämän väitteen pätevyys tunnustivat kirjaltajatkin.

Jos siis mielittiin tariffia saada pääkaupunkiin, piti saada se myöskin maaseutukaupunkeihin. Heti huomattiin, että ilman yhdistävää sidettä eri paikkakunnilla olevien kirjaltajajärjestöjen kesken, koko maata käsittävän tariffin syntyminen oli mahdoton. Liiton perustaminen kävi siis välttämättömäksi. Asia otettiin ensi kerran esille Helsingin kirjaltajayhdistyksessä syksyllä 1891. Kysymyksen herättäjäksi mainitaan F. F. V. Ahroos, joka myöskin

sai tehtäväkseen pohjustuksen laatimisen asiasta maamme kirjainpainajain ja kirjaltajain yhteiselle kokoukselle. Tämä kokous pidettiin Suomen kirjainpainotaidon 250-vuotisen muistojuhlan yhteydessä Helsingissä syyskuun 17—18 p. 1892. Herra Ahlroosin pohjustus perustui pääasiassa Ruotsin kirjaltajaliiton sääntöihin, jotka olivat siellä jo 10 vuotta olleet käytännössä.

Asian edelleen ajaminen annettiin Helsingin kirjaltajayhdistykselle, joka sitten elokuun 28 p. 1893 asetti komitean valmistamaan kysymystä. Tämän laatima sääntöehdotus esitettiin parissa Helsingin kirjaltajayhdistyksen kokouksessa, joissa annettiin jäsenille tilaisuus muutosehdotusten tekemiseen. Sääntöjen lopullinen hyväksyminen jätettiin Suomen ensimmäisen yleisen kirjainpainajain kokouksen toimeksi. Kokous pidettiin Helsingin kirjaltajayhdistyksen 25-vuotisen juhlan yhteydessä elokuun 18—20 p. 1894.

Kokouksessa syntyi kiivas väittely m.m. liiton nimestä. Toisia miellytti entinen „kirjainpainaja“ nimi. Mutta uuden „kirjaltaja“ nimen puoltajat voittivat 45 äänellä 13 vastaan. Liiton nimeksi hyväksyttiin siis *Suomen kirjaltajaliitto — Finska typografförbundet*.

Liiton säännöt hyväksyttiin senaatissa helmikuussa 1895, mutta kun jo oli ryhdytty puuhiin liiton toiminnan järjestämiseksi, tulikin tieto, että kenraalikuvernööri ei ollut antanut vahvistustaan säännöille. Vasta maaliskuun 16 p. 1896 vahvistettiin säännöt lopullisesti ja liitto pääsi alkamaan toimintansa. Helsingin kirjaltajayhdistys painatti säännöt ja lähetti niitä kaikkiin maassamme toimiviin kirjainpainoihin, 26 p:nä kesäkuuta se valitsi väliaikaisen liittohallinnon, joka toimi vuoden loppuun. Ensimmäinen vakinainen liittohallinto valittiin 20 p:nä joulukuuta 1896 osastoissa toimitetulla äänestyksellä. Siihen kuuluivat herrat J. A. Kosk, puheenjohtajana vv. 1897—1903. K. J. Mandelin, kirjuriina vv. 1897—1901. F. V. Saastamoinen, rahastonhoitajana vv. 1897—1903. Rob. Ahlstedt, varapuheenj. vv. 1897—1899. C. A. Bernström vv. 1897—1903. K. I. Forsman, A. J. Jakobsson vv. 1897—1899 ja A. Salava (Stampell) vv. 1897—1901.

Varsinainen sääntöjen mukainen toiminta alkoi 1 p:nä tammi-kuuta 1897, ja kuului liittoon silloin: Helsingin, Porvoon, Kuopion, Porin, Kotkan ja Tampereen osastot.

Kun kirjaltajaliiton säännöt meillä eroavat suuresti muitten liittojen säännöistä, lienee tarpeellista tehdä selkoa niiden sisällöstä.

Suomen Kirjaltajaliiton tarkoituksena on:

Koettaa saada yhteistoimintaan kaikki Suomessa kirja- ja kivipainon sekä kirjakevalimon alalla työskentelevät mies- ja naispuoliset työläiset, jotka vähintään yhden vuoden ovat olleet toiminnassa edellämainittujen ammattien aloilla sekä täyttäneet kahdeksantoista vuotta, voidaksensa siten yksimielisellä yhteisvaikutuksella ja yhteisillä käytännöllisillä toiminnoilla parantaa näiden asemaa taloudellisessa ja henkisessä suhteessa; mahdollisuuden mukaan vaikuttaa kirja- ja kivipaino- sekä kirjakevalimo-ammatin kohottamista ja kehitystä; antaa *a)* sairasapua, *b)* hautausapua, *c)* kannatusta todellisen työnpuutteen sattuessa, *d)* matka-apua, sekä *e)* kykenemättömyysapua, sitten kun näitä varten on erityisiä rahastoja perustettu ja säännöt ovat liiton hyväksymät ja asianomaisten virallisesti vahvistamat.

Liiton muodostavat eri paikkakunnilla toimivat osastot, joita saadaan muodostaa kaikissa paikoissa, joissa vähintään kolme henkeä jäseniksi ilmoittautuu. Kirja- ja kivipainajia sekä kirjakevalajia jossakin seudussa vähemmän ollen, yhtykööt he jo olevaan osastoon lähimmässä paikassa taikka myöskin ottakoot yhteyteensä ammattilaisia likiseuduilta osaston muodostamiseksi.

Samalla paikkakunnalla ei saa olla useampaa kuin yksi osasto, mutta se saa ammatin mukaan jakautua ryhmiin. Kukin osasto saa itse määrätä jäsenmaksunsa osastolle ja järjestää hallintonsa mielensä mukaan, kuitenkin niin, ettei osaston säännöt saa olla ristiriidassa liiton sääntöjen kanssa.

Liittoon yhtyvän osaston tulee jokaisen jäsenen puolesta suorittaa liitolle ilmoitusmaksua 1 mk ja jäsenmaksua 50 piä puolelta kuukaudelta; oppilaat ja apulaiset maksavat samalta ajalta 25 penniä. Osaston on annettava liittohallinnolle tieto jäsenten nimestä, iästä, asuinpaikasta ja ammatista sekä vuosineljänneksittäin selostus tuloistaan ja menoistaan.

Liiton toimintaa hoitaa 7 henkinen toimikunta, jonka valitsevat eri paikkakunnilla toimivain osastojen jäsenet. Liittohallinnon kotipaikka on Helsinki. Ehdokkaat liittohallinnon jäseniksi ja varajäseniksi asettaa Helsingissä olevan osaston kokous. Vaalit toimitetaan joulukuussa liittohallinnon määräämänä päivänä.

Kunkin osaston asiamies lähettää äänestyspöytäkirjan Helsingissä olevalle tarkastuslautakunnalle viimeistään 24 pnä joulukuuta. Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja kutsuu kokoon tilin-

tarkastajat, ja he yhdessä laskevat annetut äänet ja julistavat eniten ääniä saaneet valituiksi vakinaisiksi ja 5 lähinnä olevaa varajäseniksi. Vakinaisten jäsenten toimikausi kestää 2 vuotta. Liittohallinto ryhtyy toimeensa säännöllisesti kalenterivuoden alusta ja hallinnosta eroavat jäsenet luopuvat toimestaan kalenterivuoden lopussa. Joka toinen vuosi eroaa 4 ja toinen 3 jäsentä. Samalla tavalla valitaan myöskin 5 *tilintarkastajaa* ja yhtä monta tilintarkastajain varamiestä, joiden tehtävä on seuraavan vuoden tilientarkastaminen.

Liittohallinto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sihteerin ja rahastonhoitajan.

Liittohallinnon velvollisuus on kunakin vuonna huhtikuussa antaa kertomus liiton toiminnasta ja selostus osaston vaikutuksesta kuluneena kalenterivuotena. Kertomukseen on liitettävä taulukko liiton tuloista, menoista ja varoista. Tämä kertomus ynnä tilintarkastajain lausunto on julkaistava liiton äänenkannattajassa *Gutenberg*'issä.

Tarkastuslautakuntaan kuuluu 3 jäsentä, joista Helsingin osasto valitsee yhden, lähinnä suurin osasto toisen ja sitä lähinnä oleva kolmannen. Näiden toimikausi kestää 2 vuotta. Helsingin osaston valitsema jäsen on tarkastuslautakunnan puheenjohtajana. Tarkastuslautakunta tutkii tilintarkastajain tekemät ja yleensä muut liittohallinnon toimintaan kohdistetut muistutukset, ja jos liittohallinto kokonaan eroaisi tai erotettaisiin toimestaan, niin tarkastuslautakunnan puheenjohtaja liittohallinnon varajäsenten kanssa ottaa liiton asiain hoidon huostaansa, kunnes uusi liittohallinto on säädetyllä tavalla valittu.

Kirjelmät tai muistutukset tarkastuslautakunnalle on annettava lautakunnan kolmannelle jäsenelle, joka oman lausuntonsa ohella lähettää ne toiselle jäsenelle sekä otteen niistä puheenjohtajalle. Toinen jäsen tutkii asiaa ja muodostaa lautakunnan päätöksen sekä lähettää sen puheenjohtajalle, joka ryhtyy asiain vaatimiin toimenpiteisiin. Jos asia on erittäin tärkeä, voi lautakunta tilintarkastajain kanssa neuvoteltuaan alistaa sen liittoäänestyksellä ratkaistavaksi.

Liiton tilinpäätös tehdään kalenterivuositain ja on se viimeistään 15 p:nä helmikuuta annettava tilintarkastajille tutkittavaksi. Tilintarkastajain on annettava muistutuksensa kirjallisesti tarkastuslautakunnan puheenjohtajalle. Tilintarkastajat yhdessä tarkastuslautakunnan puheenjohtajan kanssa ehdottavat

liittohallinnolle tilivapauden myöntämistä tai sen epäämistä. Jos tilintarkastajain ja tarkastuslautakunnan ehdotus tilivapauden myöntämisestä liittohallinnolle on julaistu liiton äänenkannattajassa tai muulla tavalla saatettu liiton jäsenten tietoon, eikä kuukauden kuluessa ole tarkastuslautakunnalle tehty muistutusta, katsotaan tilit hyväksytyiksi ja tilivapaus myönnettyksi. Jos muistutus tilejä vastaan tehdään, vaatii tarkastuslautakunta liittohallinnolta selityksen, joka on julaistava liiton äänenkannattajassa. Ellei selitys tyydytä, voi se osasto, joka muistutuksen on tehnyt, vedota edustajakokoukseen, mutta tyytymättömyys ja edustajakokoukseen vetoaminen on heti tarkastuslautakunnalle ilmoitettava.

Liiton asioista päättää liittokokous. Kiireellisemmistä asioista päätetään liittoäänestyksellä.

Liittoa koskevia ehdotuksia saavat tehdä: osastot, liittohallitus, tarkastuslautakunta ja tilintarkastajat, ja ovat sellaiset ehdotukset annettava hyvissä ajoin liittohallinnolle, jonka tulee ne kiireellisesti oman lausuntonsa ohessa julaista liiton äänenkannattajassa. Jos näin julaistuun ehdotukseen kuukauden kuluessa on saapunut muutosehdotuksia, pannaan kysymys lepäämään, kunnes liittohallinto on ehtinyt nekin samalla tavalla julaista liiton äänenkannattajassa.

Ehdotus ratkaistaan äänestyksellä siten, että liittohallitus määrää jonkun päivän — ei kuitenkaan 45 päivää lyhyempää aikaa ehdotuksen julkaisemisesta — jolloin äänestys tapahtuu kaikissa liiton osastoissa ja osastohallitukset lähettävät äänestyslistat ehdotuksineen. Tämä äänestyslista (pöytäkirja), tarkoin täytettynä niin monella jaa- taikka ei-äänellä, jotka ovat annetut ehdotuksen puoltamiseksi taikka vastustamiseksi, on jätettävä, asianmukaisesti kahden jäsenen tarkastamina, viimeistään kahdeksan päivän kuluttua sen jälkeen tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle. Tämä kutsuu tilintarkastajat ja toimittaa heidän kerallaan yhteenlaskemisen sekä antaa äänituloksen liittohallitukselle ynnä lausunnon sisältäen ne muistutukset, joihin pöytäkirjojen laatimista vastaan on havaittu olevan aihetta. Virheelliset pöytäkirjat, joiden äänet eivät vaikuta äänestystulokseen, saattaa tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja, tilintarkastajat ja liittohallituksen kaikki jäsenet yhdistettynä lautakuntana hyljätä. Jos virheellisten pöytäkirjain äänet vaikuttavat äänestystulokseen, saa sama lautakunta määrätä uuden äänes-

tyksen siinä osastossa, mistä virheellinen pöytäkirja oli saapunut; kuitenkin vaaditaan, että vähintään yhdeksän (9) jäsentä tästä näin yhdistetystä lautakunnasta sen eduksi äänestää.

Liittohallinto tämän jälkeen julkaisee liiton äänenkannattajassa äänestyksen tuloksen, ja ehdotus, joka on saavuttanut enemmistön, pannaan heti täytäntöön, ellei siitä ole päätetty samalla määräaika, jonka kuluttua se toteutetaan.

Liittokokouksia pidetään joka kolmas vuosi siellä, missä edellinen kokous on sen päättänyt pidettäväksi. Ylimääräinen liittokokous pidetään, jos liittohallinto katsoo sen tarpeelliseksi taikka jos 3 osastoa, joiden jäsenluku on vähintään 25, siitä tekee liittohallinnolle ehdotuksen. Liittohallinto voi päättää asian joko itse tai alistaa sen osastojen liittoäänestyksellä päätettäväksi. Liittokokous tekee päätöksen kaikista tärkeimmistä asioista, joista ei liittoäänestyksellä ole päätöstä tehty.

Liittokokouksessa tulee olla läsnä kaikki liittohallituksen ja tarkastuslautakunnan jäsenet sekä yksi tilintarkastaja ja saavat he palkkiota 5 mk päivältä.

Kullakin liiton osastolla on oikeus jokaista 15 jäsentä kohden lähettää yksi edustaja, ei kuitenkaan 10 useampaa. Osaston edustajat äänestävät niin monella äänellä, kuin osastossa on jäsentä, paitsi jos osaston vähemmistö on lähettänyt oman edustajan tai jos osa jäsenistä on saapunut yksityisenä kokoukseen, jolloin heidän äänensä on laskettava pois osaston äänimäärästä. Yksityinen jäsen saa äänestää omasta puolestaan ja vähemmistön edustaja vähemmistön puolesta. Jos vähemmistö lähettää oman edustajan tai jos joku haluaa itse lähteä liittokokoukseen, on siitä, 8 päivän kuluessa edustajavaalista ilmoitettava osaston toimikunnalle, jonka jälkeen valtakirjoihin ei enää tehdä muutoksia. Valtakirjat ovat ennen liittokokouksen alkamista annettava liittohallinnon asettaman komitean tarkastettavaksi. Tämä antaa edustajalle äänestyslipun, johon on merkitty hänen äänimääränsä. Vähemmistön edustajalle ja yksityiselle jäsenelle ei makseta mitään palkkiota kokouksessa olo-ajalta. Enemmistön edustajille sitä vastoin maksetaan matkakustannukset ja palkkiota 5 mk päivältä.

Liittokokoukselle aiotut kysymykset on viimeistään 2 kuukautta ennen kokousta annettava liittohallitukselle. Liitto on suomen- ja ruotsinkielinen, jossa kumpikin kieli on tasa-arvoinen.

Liiton äänenkannattaja „Gutenberg“ ilmestyy vähintään ker-
ran kuukaudessa ja jaetaan ilman eri tilausta liiton kaikille
jäsenille. Lehden toimittamisesta pitää huolta liittohallitus.
Toimittajat valitsee vuosittain Helsingin osasto. Toimitus on
itsenäinen ja on toimittajalla oikeus olla saapuvilla liitto-
kokouksessa, jossa hänellä on puhe-, vaan ei äänestys-oikeutta.
Osastoista saapuneet liittoa koskevat lähettäjän allekirjoittamat
kirjoitukset on julkaistava lehdessä, vaikka ne olisivatkin eri
kannalla asiassa kuin toimitus.

Osastojen velvollisuus on m.m. vuosittain tammikuussa valita
asiamies, joka välittää liittohallinnon tiedonantoja osaston
hallinnon tiedoksi ja tarvittaessa vastaa liittohallinnon tiedus-
teluihin.

Liittohallinnon valtuuksista työriitain sovittamisessa ja rat-
kaisemisessa ei säännöissä mitään määritellä. Mutta käytän-
nössä on asia ollut järjestettynä siten, että osastot ovat val-
tuuttaneet liittohallinnon yhdessä tarkastuslautakunnan, tilin-
tarkastajain ja „Gutenbergin“ toimituksen kanssa työriidoista
päättämään. Vakavissa riitakysymyksissä on myöskin kutsuttu
suurempien osastojen puheenjohtajat tekemään liittohallinnon
kanssa päätöksen.

Kirjaltajaliitolla on vuoden 1900 huhtikuun 1 p:stä ollut koko
maata käsittävä palkkaustariffi. Liittohallinto käsitteli alusta-
vasti tariffikysymystä jo 1897. Oltuaan komitean, Helsingin
osaston, liittohallinnon ja kaikkien osastojen käsiteltävänä, esi-
tettiin koko maata käsittävä tariffiehdotus v. 1899 pidetyn
kirjaltajain liittokokouksen tarkastettavaksi. Saman vuoden
lokakuun 20 p. liittohallinto lähetti kirjelmän ja tariffiehdotuk-
sen kaikille maamme kirjapainon omistajille ja pyysi vastausta
viimeistään jouluk. 20 p:ään. Sitä ei kuitenkaan saapunut
muilta kun Helsingin työväen kirjapainolta, joka hyväksyi
tariffiehdotuksen. Muut kirjapainojen omistajat pitivät Helsingin
gissä joulukuun 9—10 p. 1899 kokouksen, jossa he asettivat 9
miehisen valiokunnan yhdessä kirjaltajain valtuutettujen kanssa
laatimaan sellaista tariffiehdotusta, jonka kumpikin puoli voisi
hyväksyä. Tariffiehdotuksen laatiminen annettiin 6 miehelle
jaostolle, jonka toimet päättyivät vasta v. 1900. Tästä työn-
antajain menettelystä näytti olevan seurauksena työlakko.
Helsingin kirjaltajayhdistys päätti helmik. 26 p. 1900, että sen
jäsenten tulee sanoa itsensä työpaikoistaan irti. Useimmat

muutkin osastot päättivät samalla tavalla, ja lakon piti alkaa huhtikuun 1 p. Työnantajat ryhtyivät lakon varalta opettamaan lakonrikkooja ylioppilaista, joilla useat kirjapainot täytettiin. Ja porvarillinen sanomalehdistö piti tätä menettelyä erittäin „isänmaallisena“ tekona. Työnantajat uhkasivat vastata työntekijäin irtisanomiseen yleisellä kirjaltajain työnsululla.

Mutta kun työnantajat olivat tehneet työntekijöille muutamia myönnytyksiä, teki vahvistettu liittohallinto aivan viime hetkellä sovinnon ja liitto sai koko maata käsittävän tariffisopimuksen.

Kirjaltajain liitto on ainoa liitto maassamme, jolla on koko maata käsittävä tariffisopimus. Siinä ovat paikkakunnat suuruutensa mukaan jaetut 5 luokkaan, joissa on lupa maksaa erisuuruisia palkkoja.

Kirjaltajaliiton „kassapolitiikka“. Liiton säännöt edellyttävät laajaa avustustoimintaa. Liiton hallussa oleviin apukassoihin ei saa kuulua muut kuin liiton jäsenet.

Kassoista on tärkein matka- ja työttömyysapukassa. Matka-apukassa on vanhempi kuin liitto. Jo silloin, kun liiton sääntöjen mukainen toiminta alkoi oli kirjaltajilla eri kaupungissa, jo parin vuoden ajan ollut matka-apurahasto toiminnassa. Nämä rahastot siirrettiin osastojen päätösten mukaan v. 1897 liiton huostaan. Rahastoissa oli silloin varoja 1 381 mk 48 p. Matka-apurahaston säännöt muutettiin jo v. 1899 siten, että se ulotettiin myöskin työttömäin avustamiseen. Avustusta annettiin heille vuodessa enintään 30 päivältä, 1 mk päivässä. V. 1902 oli apukassakysymys liittokokouksessa perinpohjaisen käsittelyn alaisena. Siellä järjestettiin matka- ja työttömyysapukassan toiminta siten, että 50 p. täysin ja 25 p. puoleksi maksavien jäsenten kuukausimaksuista siirretään matka- ja työttömyysapukassaan. Työttömyysavustusta kassasta annetaan seuraavilla ehdoilla, seuraavasti:

Joka on kuulunut liittoon

6 kk saa apua 30 pltä Smk	1: 50 päiv. yht. vuodelta Smk	45: —
1 v. „ „ 45 „ „	1: 50 „ „ „ „	60: —
3 „ „ „ 60 „ „	2: — „ „ „ „	120: —
6 „ „ „ 75 „ „	2: — „ „ „ „	150: —
10 „ „ „ 90 „ „	2: — „ „ „ „	180: —

Puoleksimaksavat

6 kk saa apua 30 pltä Smk	1: — päiv. yht. vuodelta Smk	30: —
1 v. „ „ 45 „ „	1: — „ „ „ „	45: —

3 v. saa apua	60 pltä	Smk 1:50	päiv. yht.	vuodelta	Smk 90: —
6 " " "	75 " "	1:50	" "	" "	112:50
10 " " "	90 " "	1:50	" "	" "	135: —

Perheolojen porusteella korotetaan avustusta 50 penniä, enintään 4 mk päivältä.

Vuosi lasketaan ensimmäisestä maksupäivästä. Anomus työttömyysavustuksesta on tehtävä sen osaston johtokunnalle, johon jäsen kuuluu, ja on työttömyys pätevällä tavalla todistettava. Johtokunta tarkastaa anomuksen ja harkintansa mukaan joko myöntää tai kieltää avustuksen. Jos avustusta myönnetään, lasketaan se alkavaksi ilmoituspäivästä ja suorittaa sen viikottain paikallisen osaston rahastonhoitaja, joka kantaa siten suorittamansa varat liiton työttömyyskassalta. Työtön jäsen, joka todistettavasti on saanut toisella paikakunnalla työpaikan, saa sinne vapaan matkan 3:ssa luokassa laivalla tai rautatiellä sekä avustusta 1 mk päivältä. Perheen isä saa perheelleen myöskin vapaan matkan, mutta ei päivärahoja.

Jäsen, joka itse eroaa sellaisesta työpaikasta, jossa noudatetaan liiton hyväksymää palkkaustariffia, tai joka huonon käytöksensä tähden erotetaan työstä, ei saa työttömyysapua ennen kuin 60 päivää on kulunut työstä eroamisesta tai erottamisesta, kuitenkin hän tästä huolimatta on velvollinen tältäkin ajalta suorittamaan jäsenmaksunsa. Jäsen, joka nauttii työttömyys- tai matkaavustusta, on velvollinen vastaanottamaan joko liiton paikanvälitystoimiston kautta tai muulla tavalla hankitun työn, josta maksetaan liiton tariffin mukainen palkka, ja viipymättä tekemään tästä ilmoituksen osastonsa rahastonhoitajalle. Jos jäsen hylkää tarjotun työn, menettää hän avustuksen 60 päivältä. Ulkomaalaisen järjestön jäsen, jos hän kuuluu kansainväliseen kirjaltajain liiton sihteeristöön, saa apua samalla tavalla kuin suomalaisetkin.

Matkalle lähtiessä saa jäsen kuittauskirjan, jossa on suomen, ruotsin, saksan ja ranskankielinen todistus siitä, että jäsen on kaikki velvollisuutensa täyttänyt. Samalla on annettava todiste siitä, onko jäsenellä ja minkä verran avunsaantioikeutta. Matkaavustusta annetaan ainoastaan lähimpään osastoon, johon hän matkustaa. Jos hän edelleen matkustaa, on hänen näytettävä kuittauskirjansa, johon merkitään aika ja sen avustuksen määrä, minkä hän on saanut. Jos jäsen koettaa petol-

lisella tavalla hankkia avustusta, menettää hän vuoden ajaksi oikeutensa avustukseen, mutta siitä huolimatta on hän velvollinen suorittamaan liitolle jäsenmaksunsa. Jäsen, joka kahtena vuotena perätysten on saanut täyden sääntöjen mukaisen avustuksen, ei saa enempää avustusta ennen kuin vuosi on kulunut viimeisen avustuksen antamisesta.

Osaston johtokunta ei saa oikeudettomasti myöntää avustuksia. Jos se sen tekee, niin liittohallinto voi määrätä osaston johtokunnan jäsenet itse korvaamaan liitolle siten syntyneen vahingon. Johtokunta voi edellä sanotusta tapauksesta vedota tarkastuslautakuntaan, joka asian lopullisesti ratkaisee. Kun osaston johtokunta myöntää työttömyysavustusta, on sen heti ilmoitettava liiton työnvälitystoimistoon avunsaajan nimi, ammatti, ikä, jäsennumero liitossa ja osoite:

Sairausapukassaa ryhtyi liittohallinto jo 1898 hankkimaan liitolle. Mutta senaatti vahvisti sen säännöt vasta v. 1901. Sairausapukassaan kuuluminen on liiton jäsenille vapaaehtoista, ja on siihen suoritettava eri jäsenmaksu.

*Vanhuusrahas*to päätettiin perustaa jo ensimmäisessä kirjaltajain kokouksessa 18—20 p. elokuuta 1894. Sitä hoiti aluksi Helsingin kirjaltajayhdistys. Tämäkin rahasto siirrettiin v. 1897 liiton haltuun, ja on rahastoa vapaaehtoisilla lahjoilla y.m. tavoin sen jälkeen kartutettu. Kun rahasto siirrettiin liiton haltuun, oli siinä varoja 544 mk 23 penniä. Vuoden 1913 päättyessä nousivat varat 11 048 mk 60 p.

Liiton äänenkannattaja „Gutenberg“ on myöskin vanhempi kuin liitto. Se oli ensin Helsingin Kirjaltayhdistyksen, mutta siirrettiin v. 1897 liiton huostaan. „Gutenberg“ toimitetaan suomen- ja ruotsinkielellä ja ilmestyi se alussa kerran kuukaudessa, mutta vuodesta 1900 alkaen kaksi kertaa kuukaudessa.

Työnvälitystoimiston perusti liitto v. 1898. Se aloitti toimintansa kesäkuun alusta. Työnvälitystoimistoa hoiti aluksi „Gutenbergin“ toimitus. Toimisto menestyi alussa hyvin, mutta sitten sen toiminta alkoi vuosi vuodelta käydä vähemmän merkittäväksi syystä, että työnantajat eivät useinkaan työntekijöitä tarvitessaan kääntyneet toimiston puoleen, joten se osaksi menetti merkityksensä. Kun sitten liiton ja Suomen kirjapainajayhdistyksen välillä 1904 laadittiin oppilastariffi, ehdottivat työnantajat, että toimisto tulisi mainituille järjestöille yhteiseksi.

Tämä toteutettiin v. 1905. Toimiston hallinnossa on saman verran kummankin järjestön edustajia. Viime vuosina työnvälitystoimiston kerrotaan menettäneen tässäkin muodossaan merkityksensä.

Liitto on vuodesta 1899 alkaen kuulunut kirjaltajain kansainväliseen sihteerinvirastoon.

Liiton tulot jaettiin aluksi eri rahastoihin seuraavasti:

Yleiseen rahastoon	31 %
Vararahastoon	28 ”
Gutenbergin tiliin	20 ”
Edustajakokousrahastoon	11 ”
Matka-apurahastoon	10 ”

Mutta tämä jakotapa muuttui pian. Kun Gutenberg alkoi ilmestyä kaksi kertaa kuukaudessa, siirrettiin v. 1902 jo sisäänkirjoitus- ja jäsenmaksuista 34 % lehden tilille ja matka-apurahaston tilille 23 %. Viimeaikoina on tässä suhteessa taaskin tapahtunut muutos. Liiton n.s. vararahasto on oikeastaan lakko-rahasto, jota on kartutettu myöskin ylimääräisillä taksoituksilla. Vararahaston käyttämisessä on noudatettava erityisiä ohjeita.

Lakon tekemiseen vaaditaan, että $\frac{2}{3}$ osaston kokouksessa saapuvilla olleista kannattaa lakkoa. Lakolle tulee osaston hankkia liittohallinnon hyväksyminen. Hallinnon tulee kutsua tarkastuslautakunnan puheenjohtaja ja tilintarkastajat kanssaan päättämään, saako liiton kannatuksella tehdä lakkoa vai eikö. Jos osasto on tyytymätön liittohallituksen päätökseen, on sillä oikeus vaatia asiata liittoäänestyksellä ratkaistavaksi.

Ylimääräisen verotuksen toimeenpanon ja sen suuruuden sekä lakkolaisille päivittäin annettavan avustuksen määrää liittohallinto yhdessä tarkastuslautakunnan puheenjohtajan ja tilintarkastajain kanssa. Erityisestä osaston johtokunnalle tehdystä pyynnöstä voi jäsen, jolla on vähintään 4 henkinen perhe, saada korkeintaan kaksinkertaista avustusta.

Jäsen, joka rikkoo järjestön päätöksiä, voidaan erottaa liitosta ja hänen nimensä julkaista liiton lehdessä. Sellaisissa tapauksissa, joista ei ohjeissa mainita, saa liittohallinto menettellä asianhaarain mukaan.

Liittokokoukset. Liiton ensimmäinen edustajakokous oli Helsingissä v. 1899. Liittohallinnon puolesta avasi kokouksen herra

J. A. Kosk. huomauttaen liiton suuresta merkityksestä, jonka voi päättää siitä kannatuksesta, minkä liitto kolmen vuoden ajalla oli saavuttanut. Liitolla oli 20 kaupungissa osastoja, joiden yhteinen jäsenluku oli 700.

Liiton varat olivat silloin 14 731 mk 60 p.

Edustajia oli 34 ja lisäksi tarkastuslautakunnasta, liittohallinnosta, tilintarkastajakunnasta ja Gutenbergin toimituksesta yhteensä 12 jäsentä, joten kokouksen osanottajain luku nousi 46.

Tämän kokouksen päätöksistä mainittakoon seuraavat:

Vararahastoa päätettiin kartuttaa siten, että kultakin oppiaikansa suorittaneelta jäseneltä kannetaan 1 mk ylimääräisenä verona.

Liiton suhteesta työväenpuolueeseen väiteltiin. Kirjaltajat olivat olleet muusta työväenliikkeestä jotenkin eristettynä joukkona. Tässä kokouksessa kysymystä käsitellyt valiokunta ehdotti, että vaikka kirjaltajat eivät vielä liittona yhdykään äskettäin perustettuun työväenpuolueeseen, hyväksyy liitto puolueen ohjelman ja kehottaa jäseniään innokkaammin ottamaan osaa työhön tämän ohjelman toteuttamiseksi.

Mutta tätä ei hyväksytty, vaan sen sijaan hyväksyttiin Helsingin osaston laatimat seuraavan sisältöiset ponnet:

1) jokainen liittoon kuuluva jäsen katsokoon velvollisuudekseen kehottaa niitä, jotka eivät vielä liittoon kuulu, viipymättä siihen yhtymään;

2) yleisiin työväen pyrintöihin ei liittona oteta osaa, vaan toivotaan, että kirjaltajat niitä kannattavat;

3) varallisuuteen perustuvaa ääniasteikkojärjestelmän poistamista kannatetaan;

4) liitto kannattaa kieltolain aikaansaamista, puoltaen aluksi kunnille oikeutta itse määrätä juovutusjuomain valmistus- ja myyntioikeuksista;

5) liitto vaatii jäseniltään säännöllisyyttä työssä; sekä

6) työskentelee 8-tuntisen työpäivän aikaansaamiseksi.

Yötyöstä johtuvain epäkohtain arveltiin vähenevän määrämällä yötyöstä korkeampi palkka, josta määräys piti saada tariffisopimukseen.

Tässä kokouksessa tehdyistä päätöksistä toiset koskivat liiton toimintaa, lehteä, apukassoja, paikanvälitystoimistoa, palkkaustariffin aikaansaamista, järjestön edelleen kehittämistä ja

osastojen perustamista. Muita, paitsi ammattimiehiä, ei hyväksytä kirjapainon johtajaksi.

Seuraava edustajakokous oli myöskin Helsingissä 15—16 p:nä elokuuta 1902. Kokouksen avasi tälläkin kerralla herra J. A. Kosk. Liittoon kuului nyt 24 osastoa, mutta jäsenluku oli jonkun verran alentunut, ollen nyt ainoastaan 667. Vähennyksen mainitaan johtuneen silloisista valtiollisista olosuhteista. Sanomalehtien lakkautukset lisäsivät kirjaltajille työttömyyttä ja vaikuttivat ammatissa epävarmuutta. Liitto oli jo v. 1901 antanut jäsenilleen matka- ja työttömyysavustuksina 5 584 mk 60 p. Siitä huolimatta liiton varat saman vuoden päättyessä tekivät 31 046 mk.

Edustajia oli kokouksessa 39 ja liittohallinnon, tarkastuslautakunnan, tilintarkastajain ja „Gutenbergin“ toimituksen kanssa yhteensä 52.

Puheenjohtajiksi valittiin herrat K. Skogster, K. Kalenius ja J. Salminen. Sihteereiksi herrat K. J. Mamdelin, R. Drockila ja E. Frimodig. Tämän kokouksen tärkeimmät päätökset ovat tulleet jo toimintaa koskevassa selostuksessa kosketelluiksi, joten niitä ei ole tarvis toistaa.

Kirjaltajain kolmas edustajakokous pidettiin Helsingissä polyteknikkojen talolla elokuun 18—20 p:nä 1905. Kokouksen avasi herra Albin Karjalainen. Osastoja oli 24 tai 25. Jäsenluku oli vuoden 1905 alussa 800. Liiton varat tekivät nyt 39 326 mk. Helsingin litografien yhdistys oli nyt liittynyt kirjaltajain liittoon. Työolojen mainitaan parantuneen. Mutta siitä huolimatta liitto oli edellisenä vuotena maksanut työttömyysavustuksina noin 11 482 mk. Edustajia oli 22 osastosta yhteensä 49. Kaikkiaan oli osanottajia yli 60. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin herrat K. Kalenius ja J. A. Kosk, ja sihteereiksi Lauri Lyytikäinen, T. Salmi ja A. S. Pettersson.

Tämän kokous mielenkiintoisin päätös oli, että liitto 640 äänellä 315 vastaan päätti liittona yhtyä sosialidemokratiseen puolueeseen. Päätöstä vastaan pani herra F. V. Ahlroos vastalauseensa.

Kokouksessa päätettiin myöskin vaatia, että yksi kirjaltajista valittaisiin ammattientarkastajaksi.

Osastojen rahastonhoitajille päätettiin maksaa 25—50 mk suuruisia palkkioita, riippuen osaston jäsenluvusta. Kokous tarkasti uuden palkkaustariffiehdotuksen, jossa m.m. todelliseksi työajaksi ehdotettiin 8 1/2 tuntia. Tariffiin tuli osaksi 9 ja osaksi 8 tuntia, riippuen siitä, mihin aikaan vuorokaudesta työssä pitää olla. Uusi tariffi astui irtisanomisen ja neuvottelujen jälkeen voimaan maaliskuun 1 p. 1906 ja oli voimassa 1 päivään tammikuuta 1911.

Liittohallintoon ovat vuosina 1900—1907 kuuluneet ennen mainittujen lisäksi seuraavat: K. Skogster (Soidinsalo) 1900; K. Cajander 1900—1902; L. Lyytikäinen 1901; K. Salmela (Kalenius) 1902; K. E. Mustonen 1902—3; F. E. Pettersson 1902—4; Albin Karjalainen 1903—5; W. Wiitanen 1904; A. Tolvanen, W. Taipale ja V. A. Forström 1904—5; A. L. Aitio 1904—6; O. Korhonen, W. Wisa (Biltz), O. Karlsson ja K. Luukkonen 1905; E. Jormala 1905—6; A. S. Pettersson, O. Vilmi, K. F. Heino, E. Haapanen, E. Johansson ja E. Aulio 1906.

Gutenbergin toimittajina ovat olleet: J. P. Höglund, K. I. Forsman ja Vieno Forström 1897, ensiksi mainittu myöskin 1898; W. Blomqvist 1898—99; O. A. Nyman 1899—1902; C. A. Bernström 1901; Edvin Frimodig 1903—5 ja Toivo Salmi 1906.

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajana ovat olleet: Albin Karjalainen 1897—1901 ja 1906; K. Soidinsalo 1902; O. A. Nyman 1903—1905.

Kirjaltajaliiton taloudellinen asema eri vuosina ja viimeaikainen toiminta selostetaan tuonnempana.

2. Suomen Räättälien koko maata käsittävä yhteistoiminta.

Vaatetustyöntekijäin liiton luottamusmies *Akseli Edv. Kokkola* selostaa räättälien koko maata käsittävän yhteistoiminnan alkeita seuraavasti:

Ensimmäinen Suomen Räättäli-ammattiyhdistyksien kokous pidettiin Helsingissä heinäk. 13—15 p:nä 1894 Räättäliammattiyhdistyksen huoneustossa Palokunnan talolla. Tämän kokouksen sanotaan olleen niin tasapuolisesti kokoonpannun kuin mahdollista s.o. puoliksi edustajia työnantajista ja työntekijöistä, mutta todellisuudessa oli työnantajia luettelon mukaan 13 ja työntekijöitä 10 eli 23 osanottajaa, edustaen Helsingin, Viipurin,

Vaasan, Tampereen, Turun, Hämeenlinnan, Uudenkaupungin, Loviisan, Porvoon ja Lahden joko ammattiyhdistyksiä tai yksityisiä työnantajia ja työntekijöitä. Ammattiyhdistyksiä mainitaan olleen viidellä ensinmainitulla paikkakunnalla. Siitä, paljonko näissä yhdistyksissä oli jäseniä ja suorittivatko ne jäsenmaksuja, ei ole tietoa.

Puheenjohtajana tässä kokouksessa toimi räätälimestari Herman Pohjonen Vaasasta ja kirjuriina A. Vuori, Helsingistä.

Päätoimikunta ehdotti kokoukselle seuraavat keskustelukysymykset:

1:ksi „Ovatko ammattiyhdistykset nykyisessä muodossaan ja nykyisellä toimintatavallaan voineet tehdä jotain ammatin edistämiseksi ja olisiko parempi, että perustettaisiin yleinen, koko maalle yhteinen yhdistys, jonka päätoimikunta olisi Helsingissä ja haaraosastoja maaseuduilla, vai pitäisikö odottaa tuloksia teollisuushallituksen ehdotuksesta ammattiyhdistysten järjestämiseksi?“

2:ksi „Räätälinammatin harjoittajien ammattilehden perustaminen“.

3:ksi „Elinkeinoasetuksen 2:sen §:län muuttaminen“.

4:ksi „Ammattikoulun muodostaminen räätälinammatin ja liikkeenhoidon opettamista varten“.

5:ksi „Olisiko hankittava yhteinen työtarpeiden ainevarasto“.

6:ksi „Velaksiannon lopettaminen, tai mustan kirjan käyttäntöön ottaminen niistä, jotka eivät maksa pukimiaan“.

7:ksi „Voitaisiinko ehkä jotain tehdä työn tasoittamiseksi ympäri vuoden, jotta vuoden sesonkiaikojen tuottama kiiru ja sitä seuraava yö- ja pyhätyö saataisiin poistetuksi?“

8:ksi „Kuinka usein on yleisiä kokouksia pidettävä ja missä tulee räätälinammatinharjoittajain edusmiesten ensikerralla kokoontua?“

Ylimääräiseksi keskustelukysymykseksi ehdotti K. A. Marsoff „Mitenkä olisi mahdollisuutta oppilaiden ravinto- ja oppimissuhteita niin järjestää, ettei terveydellinen ja siveellinen vaara olisi niin suuri kuin nykyään“.

Näiden ylempänä mainittujen keskustelukysymysten otsikot jo osottavat, kenen asioita ensimmäinen Räätälien yleinen kokous kokoontui keskustelemaan ja päättämään, tarvitsematta sanottavasti yksityiskohtaista selostusta, niin huvittavaa kuin se

monelle nykyajan työläiselle olisikin. Tyydymme vain otta-
maan muutamia tärkeimpiä siteerauksia päätöksistä.

Ensimmäinen keskustelukysymys, ammattiyhdistyksen merki-
tys, supistettiin muutamaaan puhevuoroon. Kokouksen hom-
maajatkaan eivät näytä siitä selvillä olleen. Lausuttiinhan vain,
että ammattiyhdistyksiä on perustettava ympäri maata ja niille
yhdyssiteeksi n.s. „yhteisseura“, jonka päätoimikunta sijoitet-
taisiin Helsinkiin. Tämä tulikin kokouksen päätökseksi. Pää-
toimikunnan tehtäväksi jätti kokous yhteisseuralle sääntö-
ehdotuksen valmistamisen ja paikallisyhdistysten perustamisen.
Samalla on myös huomattavaa, että silloiset kokouksen hom-
maajat m.m. räätälimestari O. Olander, olivat sitä mieltä, että
ammattiyhdistyksiin kuulumisen pitäisi tehdä pakolliseksi, mutta
vähempivaraisilta ei vaadittaisi jäsenmaksuja. Siihen tapaan
järjestettyjä yhdistyksiä sanottiin löytyvän myöskin ulkomailla.

Toisena tärkeänä keskustelukysymyksenä oli „Ammatti-
lehden“ perustaminen. Tämän kysymyksen perusteluissa sano-
taan: „Koska räätälinammattinharjoittajat sanomalehdistön ystä-
vällisyydestä ja kohtelijaisuudesta huolimatta, ammattinsa elin-
ehtoista kysymyksen ollessa usein tuntevat itsensä turvatto-
miksi ja julkisesta asiain käsittelystä ulossuljetuksi, niin ehdo-
tetaan, kokouksen päätettäväksi oman äänenkannattajan perus-
taminen“. Kokouksen päätettäväksi esitettiin siis, että sanoma-
lehti perustettaisiin „räätälinammattinharjoittajia varten“ eikä
lainkaan räätälintyöntekijöitä varten. Sanomalehden perustami-
sesta ei kuitenkaan tullut tällä kertaa mitään.

Kolmas, ja kenties tärkein asia oli „Elinkeinoasetuksen 2:sen
§:län arvosteleminen“ ja muutosehdotuksen tekeminen. Kokouk-
selle tehdyn ehdotuksen mukaan ei liikkeenharjoittajaksi pitäisi
päästä muita kuin täysin ammattitaitoisia kisällinäytteen suorit-
taneita ammattimiehiä, ettei liikemiesiksi pääsisi kaikenlaiset
maankiertäjät ja lurjukset. Työntekijöihin nähden pitäisi myös-
kin lakia koventaa, etteivät he saisi kulkea ilman kirjoja kuin
„metsän elävät“, lausui hämeenlinalainen mestari J. Eslander.
„Elinkeinoasetuksen 2:sen §:län muuttamista piti kokous siihen
suuntaan tärkeänä, että kisällikirja ja siihen vaaditut koulu-
tiedot ovat välttämättömät mestariksi pääsemiseen“, sekä ehdotti
§:län sanamuodoksi seuraavaa:

„Oikeutta varten harjoittaa kauppaa tahi muuta saman-
tapaista liikettä avonaisessa puodissa, konttorissa tai muussa

erinäisessä myyntipaikassa, käyttäen apulaisena muita kuin vaimoa tai omia holhuunalaisia lapsia, vaaditaan ehdoksi, että on hyvä maine, itse hallitsee itseänsä ja tavaraansa sekä taitaa auttavasti kirjoittaa ja laskea vähintäänkin neljää laskutapaa kokonaisilla luvuilla.

Jos anomus koskee käsityöammattia, vaaditaan edellisten lisäksi, että hän auttavasti taitaa myöskin sitä“.

Tämä päätös, joka syntyi 16 äänellä kahta vastaan, osoittaa pitemmittä puheitta, miten mestarit tahtoivat suojella liikeoikeuksia rahamiehiltä ja „juutalaisilta“ itselleen, sekä samalla tehdä ammattiin pääsyn entistä suljetummaksi ja nuoret työntekijät useiksi vuosiksi heistä riippuviksi.

Neljäntenä asiana oli ammattikoulun muodostaminen räätälinammatin ja liikkeenhoidon oppimista varten ja „kokous päätti kääntyä asianomaisen kouluneuvoston puoleen pyynnöllä, että jollei olisi mahdollista toimeensaada erityistä ammattikoulua räätäleille, olisi teollisuuskoulujen yhteyteen liitettävä erityinen osasto räätälinammatinharjoittajille“. Tätä toivomusta viranomaisille viemään ja anomukselle eri ammattiyhdistysten lausuntoa hankkimaan valitsi kokous 3-henkisen komitean. Ei ole tietoa, tekikö tämä komitea mitään.

Viidennen kysymyksen suhteen lausui kokous, että edustajat kullakin eri paikkakunnalla kehottaisivat liikkeenharjoittajia yhteistoimintaan työtarpeita ostaessa, etteivät kauppiaat pääsisi niistä kiskomaan suurta voittoa, kuten tähän saakka monin paikoin ovat kiskoneet.

Kuudes kysymys „Mustan kirjan“ käytäntöönottamisesta tuli kokouksen päätökseksi ja kokous valitsi 26 eri paikkakunnalta 36 henkilöä antamaan tietoja maksamattomista tilaajista, jotka sitten Helsingissä siirretään suureen komeaan pääkirjaan, jonka O. Olander oli jo ennakolta hankkinut ja näytti kokouksen osanottajille.

Seitsemännessä kysymyksessä „työajan tasottamisesta“ pidettiin keskustelu vastauksena, vaikka tämän kysymyksen ratkaisusta, jos mistään, olisivat työntekijät hyötäneet, jos se ajoissa olisi ratkaistu työntekijöitä hyödyttävällä tavalla. Mutta sitäpä mestarit näkyvät pelänneekin ja siksi tahtoivat jättää kysymyksen kokonaan ratkaisematta, kun eivät ensimmäisessä kokouksessa vielä ilenneet sitä kokonaan tappaa.

Kahdeksas kysymys „Oppilaiden olosuhteiden järjestäminen“,

niin tärkeänä kun sitä työntekijäin edustajat näkyvät pitäneenkin, siirrettiin seuraavaan kokoukseen, joka päätettiin pitää seuraavana vuonna Turussa.

Paitsi näitä työnantajain taloutta turvaavia keskustelukysymyksiä, oli vielä kokouksen ohjelmassa saarimatkat isänmaallisine puheineen, jotka kaikki osottivat, kenen asioilla herrat liikkuvat, mutta joille sentään aina koetettiin saada sellainen „väri“, että kysymyksessä on myöskin työntekijäin edut ja siksi pyrintöjen tulee olla yhteisiä.

Tällainen yhteistyö jatkuikin aina vuoteen 1898, jolloin heinäk. 22 p:nä Vaasassa pidetyssä kokouksessa, johon otti osaa 30 eri paikkakunnalta saapunutta työntekijäin edustajaa, herätettiin kysymys yleisen koko maata käsittävän räätälintyöntekijäin liiton perustamisesta, koska katsoivat yhteistyön työnantajain kanssa vuosi vuodelta käyneen yhä mahdottomammaksi. Siitä, millaista edellisten 3 vuoden yhteistoiminta työnantajain ja -tekijäin keskusjärjestössä oli ja mitä vuoden 1895 kokouksessa Turussa keskusteltiin ja päätettiin, ei ole painettuja asiakirjoja ja pöytäkirjatkin ovat joutuneet työntekijöiltä tielle tietymättömille (kenties ovat päätoimikunnan arkistossa), joten olemme pakotetut tyytymään niihin asiakirjoihin, jotka osastojen kautta ovat säilyneet. Nämä asiakirjat puolestaan osottavat, että sovinnaisuus oli räätälien ammattiyhdistyksistä vallan kaukana. Jo v. 1896 näkivät Helsingin räätälien ammattiyhdistyksen työntekijäjäsenet, että heidän on mahdoton toimia samassa yhdistyksessä työnantajain kanssa. Muutamia harvoja lukuunottamatta erosivat he siitä ja perustivat huhtik. 19 p:nä Helsingin räätälintyöntekijäin liiton, joka alkoi heti toimintansa. Samaa oli havaittavissa muuallakin, mutta missä ei perustettu uutta yhdistystä tai liittoa, valloittivat työntekijät entisen yhdistyksen johdon käsiinsä ja muuttivat toimintatapaa, jota mestarit eivät hyväksyneet, vaan jättivät sen.

Vaasan kokouksessa heinäk. 22 p:nä v. 1898, kuten sanottu, pidettiin Suomen Räätälintyöntekijäin liiton perustamista välttämättömänä sekä valittiin sääntökomitea valmistamaan ehdotusta seuraavana vuonna pidettävälle liiton perustavalle kokoukselle.

Kuudes Räätäliyhdistyksen yleinen kokous pidettiin Oulussa heinäk. 20—21 ja 22 p:nä 1899. Kokouksen avasi päätoimikunnan puolesta räätälimestari K. Jokela Helsingistä. Puheenjohtajiksi valitsi kokous räätälimestari Herman Pohjosen Vaa-

sasta ja räätälimestari K. Fält'in Oulusta. Sihteeriksi oli päätoimikunta ottanut „Vaatturin“ toimittajan räätäli Vilho Pylkön Kotkasta. Kokoukseen oli saapunut eri seuduilta maata 21 valtakirjalla varustettua edustajaa ja ilman valtakirjaa 13 henkilöä. Edustajista oli 8 työnantajain ja 12 työntekijäin edustajaa.

Päätoimikunta, jonka puheenjohtajana oli toiminut K. Jokela ja sihteerinä P. J. Honkanen, esitti toimintakertomuksen kulu-neelta toimintakaudelta. Tämän mukaan oli päätoimikuntaan kuulunut vuoden alussa 9 yhdistystä, joista vuoden varrella oli yksi eronnut, mutta 3 uutta yhdistystä oli sen sijaan liittynyt päätoimikuntaan, ollen siinä vuoden lopulla 11 yhdistystä ja niissä jäseniä työntekijöitä 160 ja työnantajia 68 eli yhteensä 229. Tuloja kerrotaan päätoimikunnalla olleen Smk 441:84 p:iä ja menoja Smk 452:42 p:iä. Vuoden toiminta oli tuottanut siis tappiota Smk 11:58 p:iä. Päätoimikunnan tehtävistä mainitaan m.m. „Vaatturin“ perustaminen, joka samana vuonna alkoi ilmestyä.

Keskustelukysymyksiä oli valmisteltu seuraavista asioista:

„Eikö olisi syytä toimia siihen suuntaan, että työntekijät pääsisivät osalliseksi liikevoitosta?“

„Onko ammatissamme jo yleensä saavutettu riittävä nopeus työnvalmistamiseen nähden, jos ei, niin miten sitä olisi kehitettävä?“

„Onko nykyinen kauppatyöjärjestelmä ammattikunnallemme hyödyksi; jos vastataan kieltävästi, niin miten olisi mainittu työ järjestettävä?“

„Olisiko räätälinammattissa mahdollista saada tuntipalkka kappaletyön tilalle ja olisiko se ammatille eduksi?“

„Miten saataisiin yleiseksi, että työnteko pyhä- ja juhla-aattopäivinä lopetettaisiin jo viimeistään klo 6 iltapäivällä?“

„Onko „Vaatturi“, nykyinen ammattikunnan äänenkannattaja, nykyisessä muodossaan tyydyttävä vai olisiko mitään toivomuksia sen suhteen?“

„Eikö olisi työskenneltävä siihen suuntaan, että ammattilaistemme keskuudessa esiintyvät riitaisuudet voitaisiin vast'edes ratkaista ilman työlakkoja?“

„Eikö olisi räätälin ammattikunnan velvollisuus yhä tehokkaammin ottaa osaa työväenliikkeeseen?“

„Mitä olisi tehtävä räätälien siveellisen kannan kohottamiseksi?“

„Eikö olisi syytä jo ottaa käytäntöön yhdenmukaiset työtodistukset räätälin ammattilaisten kesken yli koko maan?“

„Onko tarpeen vaatima koko maata käsittävän sairaus- ja hautausrahaston perustaminen ammattilaisillemme?“

„Eikö olisi syytä, että yleisiä räätälien kokouksia harvennettisiin?“

Tässä kokouksessa törmäsivät mielipiteet entistä enemmän vastatusten, joten yhä varmemmin saattoi aavistaa järjestön kahtia menoa, jo siitakin päättäen, että kokouksen 12:sta keskustelukysymyksestä oli vain 3 ä 4 sellaista, joita voidaan pitää työväen oloja parantavina kysymyksinä, jos ne olisivat tulleet työväelle edulliseksi päätökseksi. Mutta niin ei käynyt. Ja missä päätös yrittikin työväen etuja lähennellä, siinä työnantajat yhtenä miehenä ilmoittivat päätöstä vastaan vastalauseensa.

Suomen Räätälintyöntekijäin liitolle laskettiin perustus elok. 20 p:nä 1899 ja säännöt hyväksyttiin Oulun kokouksessa.

Tämän kokouksen puheenjohtajana toimi T. Lehtovaara (Gröhn) Viipurista ja sihteerinä K. K. Sarlund Tampereelta.

„Alku on aina hankala“, sanotaan ja niinpä osottautui tässäkin, sillä varoja kun ei ollut, oli ensimmäisenä kysymyksenä niiden hankkiminen, jonka johdosta kokous päätti, että kukin edustaja paikkakunnallaan toimeenpanee rahankeräyksen varojen kartuttamiseksi alkutoimenpiteistä johtuvien menojen suorittamiseksi. Miten heikoilla voimilla liitto varoihin nähden päätti alkaa toimintansa, ilmenee siitä, että säännöissä määrättiin liiton verokin ainoastaan 50 p:iä jäsentä kohti vuodessa. Tästä kertyneet varat eivät kunnolleen riittäneet liiton silloisiin hoitokustannuksiin, puhumattakaan avustuksista ja säästöistä. Liittohallinnon kotipaikaksi tuli Helsinki ja valitsi kokous ensimmäiseksi liiton puheenjohtajaksi A. J. Halosen sekä kehotti Helsingin räätälintyönt. amm. yhdistystä valitsemaan 6 liittohallinnon vakinaista ja 2 varajäsentä. Tiedon saatuaan valitsi mainittu yhdistys liittohallinnon vakinaisiksi jäseniksi O. Reinikaisen, A. Marosoffin, A. Lammin, Hiskias Koivuniemen (Fäldtin), Vainion ja Villgrenin sekä varalta Heikkisen ja K. A. Aallon. Näin kokoonpantuna kokoontui toimikunta ensi kerran lokak. 25 p:nä ja valitsi kirjuriksi Anton Lammin ja rahastonhoitajaksi H. Koivuniemen (Fäldtin).

Seuraavassa liittohallinnon kokouksessa marrask. 1 p:nä

päätti liittohallinto kiertokirjeellä kysyä kaikilta räätälintyöntekijäin yhdistyksiltä, tahtovatko he yhtyä liittoon? Vastaus oli annettava kuluvan vuoden aikana. Tähän kirjeeseen vastasivat myönteisesti Helsingin, Porvoon, Tampereen, Viipurin ja Vaasan räätälintyöntekijäin yhdistykset. Turun, Hämeenlinnan, Oulun, Kotkan, Kuopion ja Porin yhdist. eivät antaneet lopullista vastausta, mutta eivät vielä ilmoittaneet yhtyvänsäkään liittoon. Sortavalan räät. amm. yhdist. sen sijaan kieltäytyi uuteen liittoon yhtymästä. Sen johdossa olivat vielä työnantajat.

Seuraavana vuonna yhtyivät liittoon Turun, Kotkan, Kuopion ja Oulun osastot.

Työntekijäin ja työnantajain vastakkainen järjestyminen kävi verrattain sitkeäksi olemassaolon taisteluksi, kun työnantajat alkoivat vainota työntekijäin järjestön toimihenkilöitä. Tämän johdosta julkaisi liittohallinto „Työmieheissä“ maalisk. 1900 julkisen paheksumisensa ja vastalauseensa poikottausta harjoittaneille työnantajille ja kehotti työntekijöitä vastaamaan poikotaukseen ammatillisella järjestyksellä.

Työntekijäin poikottaus y.m. vaikuttavat seikat pakottivat liittohallintoa ehdottamaan jo maaliskuun puolivälissä, eikä yleinen Suomen Räätälintyöntekijäin edustajakokous olisi pidettävä jo tämän vuoden aikana. Liittohallinnon ehdotus tulikin hyväksytyksi ja edustajakokous oli elok. 20—22 p:nä Helsingissä. Osastoja oli tällöin liitossa 9 ja niissä jäseniä noin 370.

Kokouksen avasi liittohallinnon puolesta K. A. Aalto, huomauttaen, miten nykyinen vapaa elinkeinolaki repii rikki entisen ammattijärjestelmän. Kapitalismia kahlehtiakseen perustivat työnantajat ja työntekijät 6 vuotta sitten yhteisen järjestön, mutta luokkataistelu näiden eri taloudellisessa asemassa olevien henkilöiden välillä teki pian kaiken yhteistoiminnan mahdottomaksi.

Edustajia olivat lähettäneet Helsingin, Turun, Kotkan, Vaasan, Oulun, Tampereen, Porvoon, Viipurin ja Kuopion ammattiyhdistykset, yhteensä 16 ja liittohallinnosta 2.

Puheenjohtajiksi valitsi kokous T. Lehtovaaran (Gröhnin) Viipurista ja J. Vainion Helsingistä, sekä sihteeriksi Anton Lamin Helsingistä.

Tärkeimmistä keskustelukysymyksistä mainittakoon:

Mitä opettaa meille nykyinen luokkataistelu työnantajain ja -tekijäin välillä?

Miten voitaisiin käytännössä toteuttaa päätös, että työt lopetettaisiin lauantaina ja juhlien aattona klo 6 i.p.?

Miten saataisiin agitatsioni järjestetyksi räätälien keskuudessa?

Mihin toimiin olisi ryhdyttävä mahdollisesti sattuvien työsulkujen varalta?

Kuinka saataisiin kautta koko maan käsittävä työttömyysrahasto?

Olisiko „Vaatturi“ omistettava liiton äänenkannattajaksi?

Miten pikemmin päästäisiin siihen, että työt tehtäisiin yhteisissä työhuoneissa ja miten saataisiin päivä- tai tuntipalkka käytäntöön?

Mihin toimiin olisi ryhdyttävä 10-tuntisen työpäivän aikaansaamiseksi?

Miten saataisiin mies- sekä naisompelijat entistä suurempaan yhteistoimintaan?

Eikö oppilaskysymys ammatissamme olisi työntekijäin ratkaistava?

Kaiken kaikkiaan oli kokoukselle esitetty 23 keskustelukysymystä, jotka kaikki olivat laadultaan työväen elinehtojen parantamista tarkoittavat. Noiden kysymysten ratkaisussa osuikin kokous oikeaan, vaikka ei päätöksiä järjestön heikkouden tähden silloin voitukaan saattaa käytäntöön. Agitatorisessa suhteessa oli niillä kuitenkin suuri merkitys.

Toinen Suomen Räätälintyöntekijäin liiton edustajakokous oli Tampereella elok. 19—21 p:nä v. 1901. Kokouksen avasi Tampereen osaston puolesta K. K. Sarlund ja liittohallinnon puolesta O. Reinikainen, molemmat teröttivät mieliin yhteenliittymisen merkitystä ja tärkeyttä, osottaen, miten työnantajat viime vuosina ovat alkaneet toimeenpanna vastapainoksi työsulkuja ja boikotteerata yksityisiä työntekijöitä.

Kokouksen puheenjohtajaksi tuli tälläkin kertaa T. Lehtovaara (Gröhn) Viipurista ja toiseksi puheenjohtajaksi Heikki Kaipainen Tampereelta sekä pöytäkirjuriksi Valter Heikkinen Helsingistä.

Edustajia olivat lähettäneet: Helsingin, Turun, Viipurin, Tampereen, Oulun, Porin, Hämeenlinnan ja Porvoon räätälintyöntekijäin ammattiyhdistykset täysillä oikeuksilla yhteensä 10 ja ilman äänioikeutta 11, etupäässä Tampereelta.

**Tämän kokouksen tärkeimpinä keskustelukysymyksinä olivat:
Mikä olisi meidän tehtävämme yhteiskunnassa?**

Miten saataisiin ammattioppilaiden säädetty käsityöläiskoulunkäynti pakolliseksi ammatissamme?

Miten saataisiin oppilasolot järjestetyksi tarkotustaan vastaavalle kannalle?

Miten saataisiin kaupunkilais- ja maalaisräätälit yhteistoimintaan?

Miten saataisiin räätälintyöntekijät suuremmassa määrässä noudattamaan terveysopillisia ohjeita?

Mitä olisi tehtävä ehdottoman raittiuden edistämiseksi ammattikuntamme keskuudessa?

Mitä olisi tehtävä, että kaikki yleisten kokousten päätökset saataisiin yleisesti käytäntöön?

Miten ammattilaistemme keskuudessa saataisiin parempi ammattikuri käytäntöön?

Katsotaanko tarpeelliseksi ammattimme alalla koko maata käsittävä palkkaustariffi?

Vastaako tarkoitustaan, että ompelijattaret järjestetään samoihin ammattiyhdistyksiin ja samaan liittoon kuin miesräätälit?

Onko ammattimme kehitystä suurteollisuudeksi vastustettava vai kannatettava?

Kuten ylläolevasta asialuettelosta näkyy, oli nytkin aika runsaasti varattu asioita ja keskustelu näyttää olleen hyvin vilkasta. Kaikilla näyttää olleen sydämen asiana parhaan ymmärryksensä mukaan ajaa sen ammattikunnan asiaa, joka heidät oli edustajikseen valinnut, mutta tässä kokouksessa ei sanottavasti tehty entisiin päätöksiin muutoksia. Keskustelut kohdistuivat enimmäkseen kehitys- ja herätystyöhön koko maata käsittävän palkkaustariffin aikaansaamiseksi ja työttömyysrahaston perustamiseen, jolle kokouksessa hyväksyttiin säännöt.

Liiton vero päätettiin pysyttää entisellään eli 50 p:iä jäsentä kohti vuodessa. Liiton säännöille päätti kokous hakea asianomaisen vahvistuksen ja valtuutti liittohallinnon sitä hakemaan. Liittohallinto jättikin säännöt sittemmin senaatin vahvistettavaksi, jotka 3 vuoden ajan siellä maattuaan palautettiin vahvistamattomina takaisin.

Ammattikunnan äänenkannattajan „Vaatturin“ kannattavuudesta sekä miten sitä voitaisiin parhaiten levittää, ei kokous ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin, koska lehti oli S. Räätelien

yhdistyksen päätoimikunnan alainen, mutta vielä sentään kehoitettiin tilauksilla sitä kannattamaan.

Yksi kokouksen tärkeimpiä kysymyksiä oli silloin Vaatetus-teollisuusliiton muodostaminen, johon aluksi olisivat kuuluneet räätälit ja ompelijattaret ja teki siitä kokous seuraavan päätöksen: „Että ompelijattarien samoihin ammattiyhdistykseen liittymistä ei kokous pidä välttämättömänä, muuten kun ainoastaan siinä tapauksessa, että se katsotaan tarpeelliseksi. Mutta vuorovaikutusta kummankin ammattikunnan välillä oli ylläpidettävä ja jos mahdollista, olisi vastaisuudessa kuuluttava samaan liittoon.“ Ennen tämän päätöksen tekoa kuului muutamia ompelijattaria paikallisiin räätälintyöntekijäin yhdistykseen, mutta tämän päätöksen jälkeen liittyi niitä eräillä paikkakunnilla entistä enemmän.

Kolmas Suomen Räätälintyöntekijäin liiton edustajakokous oli Viipurissa heinäk. 13 p:nä 1905. Kokouksen avasi A. Ahokas, lausuen edustajat tervetulleeksi tähän kokoukseen, jonka olisi pitänyt kokoontua jo vuosi sitten, mutta ahtaat taloudelliset ja valtiolliset olot olivat olleet esteenä. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin tälläkin kertaa T. Lehtovaara ja K. Luoto, sihteeriksi K. Kalke ja Vilho Ruusuvaara. Edustettuina olivat Helsingin, Viipurin, Tampereen, Oulun, Turun, Hämeenlinnan, Kotkan, Kuopion ja Mikkelin osastot, yhteensä 21 edustajalla.

Keskustelukysymyksiä oli tällekin kokoukselle varattu 12, joista monet uusia ja tärkeitä asioita käsitteleviä. Kokouksessa laadittiin liitolle uudet säännöt, joissa rohjettiin kohottaa jo liittoverokin 15 pennillä kuukaudelta jäsentä kohti. Vastaisten lakkojen varalta päätettiin neuvottelujen avulla koettaa saada asiat sovinnollisesti ratkaistuksi. Jos se osottautuu turhaksi, on vasta viimeisenä keinona turvauduttava lakkoon ja tulee osastojen hyvissä ajoissa antaa asioista tarkat tiedot. Urakkatyön poistamisen suhteen päätettiin pyrkiä aikapalkkaan.

Äänenkannattajan „Vaatturin“ suhteen päätti kokous olla antamatta sille minkäänlaista kannatusta, koska se oli muodostunut yksinomaan työnantajain puoluelehdeksi.

Liitolla oli toimintavuosina 1901—1905 useita huomattavia työtaisteluita, joista mainittakoon m.m. Vaasassa v. 1901, Viipurissa v. 1902, jotka päättyivät työntekijäin² voitolla ja Turussa v. 1903 päättyen tappiolla paikkakunnalle hankitun vieraan työvoiman johdosta. Varojen puutteen sekä muutenkin heikon

järjestymisen tähden ei liittohallinto ollut kysymyksissä oleviin työtaisteluihin sanottavasti voinut vaikuttaa.

Taantumuksen vaikuttaessa ei liittoon kuulunut kuin 9 osastoa ja niissä noin 450 jäsentä. Tällä ajalla on liitolla ollut tuloja Smk 1 098: 45 ja menoja Smk 718: 10 sekä työttömyysrahastossa 477: 17 p:iä.

3. Suutarien ensimmäiset yleiset edustajakokoukset.

Suutarien ensimmäinen yleinen edustajakokous pidettiin Helsingissä elokuun 16—18 p:nä 1897.

Alotteen tämän kokouksen kokoonkutsumiseen teki Helsingin suutariammattiyhdistys. Edustajia olivat lähettäneet sekä työnantajat että työntekijät. Edellisiä oli kokouksessa 18 ja viimeainittuja 15. Muissa kaupungeissa paitsi Helsingissä toimivat vielä sekä työnantajat että työläiset samoissa ammattiyhdistyksissä. Mutta Helsingissä olivat jo useimmat työnantajat v. 1896 olleen lakon johdosta eronneet yhteisestä ammattiyhdistyksestä ja perustaneet Helsingin jalkineliikkeen harjoittajien liiton, jolla oli tässä kokouksessa 6 edustajaa.

Helsingin suutariammattiyhdistyksen puolesta Eetu Salin lausui edustajat tervetulleiksi, kuvaten samalla laajassa puheessaan tuotanto-olojen kehitystä ja yhteenliittymisen merkitystä.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin E. Salin, varalle H. Lehtiö Hankoniemestä ja sihteeriksi Taavi Tainio.

Kokoukselle esitettiin 23 keskustelukysymystä, joissa kuvastuivat sekä työnantajain että työntekijäin pyrkimykset.

Ehdotonta raittiutta päätettiin edistää ja vastustaa vapaa-ajan viettoa sekä poistaa väkijuomat työhuoneista. Raittiille työmiehelle oli maksettava enemmän palkkaa, kuin juopille; työnantajia kehoitettiin ottamaan työhönsä ainoastaan raittiita työntekijöitä ja kehottamaan heitä liittymään raittiusseuroihin. Suomenkielistä ammattisanastoa päätettiin ryhtyä keräämään ja asettaa sitä varten komitea, jolle keräyksen tulokset lähetetään ja joka sanat järjestää sekä julkaisee;

Aatteellista yhteistyötä ammattilaisten kesken päätettiin edistää eri paikkakunnilla perustamalla lukusaleja ja lainakirjastoja sekä järjestää sivistysesitelmää ja luku-iltamia;

Ammattisivistystä päätettiin ryhtyä kohottamaan siten, että teollisuushallitusta pyydetään teollisuuskouluun perustamaan „jalkineakademian“, jossa opetetaan perinpohjin tuntemaan jalan kehitys ja siitä johtuva jalkineen tekotapa, tai antamaan matka-apurahoja ulkomailla opiskelua varten;

Oppilasolojen parantamiseksi päätettiin, ettei oppiin oteta muita kuin korkeimman kansakoulukurssin suorittaneita tai sellaisia, jotka muuten omaavat vastaavat tiedot; että työnantajat pakottaisivat oppilaansa opista päästyä hakemaan kisälliksi; ettei pidetä opissa sellaisia oppilaita, joilla ei ole taipumusta ammattiin; ja että oppilaille on opetettava ammattitaitoa paremmin kuin tähän asti, jotta he voisivat nopeammin valmistaa työnsä kuin nykyään. Työaika olisi saatava lyhemmäksi ja päästötodistusten käyttö tiukemmaksi. Oppilaat olisi saatava sidotuiksi oppipaikkaan vuosikontrahdeilla. Elinkeinolain määräyksiä tässä suhteessa päätettiin vaatia entistä enemmän noudatettavaksi ja ammattiyhdistyksiä kehoitettiin vaatimaan päästötodistuksia varten kaavan, joka sitten julaistaisiin ja mestarien tulisi antaa päästötodistus sen mukaan. Lausuttiin vielä toivomuksena, että ammatti- tai työnantajyhdistykset pitäisivät n.s. mustaa kirjaa niistä liikkeenharjoittajista, jotka ilmoittavat harjaantuneita poikia oppiin; semmoisten ilmoittajain nimet olis myöskin saatettava julkisuuteen. Työstä erotessa ja samoin erotettaessa päätettiin vaatia elinkeinolaissa säädettyä 14 vuorokauden irtisanomisaikaa noudatettavaksi.

Suutarien kesken perustettavan kauppahuoneen suhteen lausui kokous, ettei kysymys tällä kertaa anna aiheita mihinkään toimenpiteisiin.

Kysymyksen johdosta: olisiko lain kautta saatava turvatuksi, etteivät muut kuin suutarin opinkäyneet saisi harjoittaa suutarin ammattia? ja onko elinkeinolaki ollut syynä ammattimme rajattomaan kilpailuun ja työn halpuuteen ja jos niin on, miten tuo epäkohta olisi poistettava? ehdotti valiokunta, että elinkeinolakiin tehtäisiin sellaiset muutokset, että liikkeenharjoittamisoikeuteen vaadittaisiin kansakoulutodistukset tai vastaavat tiedot.

Hra Aug. Wuoren ehdotuksesta päätettiin, että elinkeinon harjoittamisoikeuden saamiseen vaaditaan, että hakija on: „hyvämaineinen, itse hallitsee itsensä ja tavaransa *sekä taitaa kirjoittaa ja laskea vähintään neljä laskutapaa kokonaisilla luvuilla.*

Jos ammatti koskee käsityöammattia, vaaditaan että hakija tyydyttävästi taitaa myöskin sitä. Ainoastaan harvennetut kohdat aiheuttaisivat muutoksia elinkeinolakiin.

Ulkomaalaista kilpailua päätettiin koettaa ehkäistä siten, että työhinnotteluja laadittaessa määrätään ulkomailta tehdyn työn korjaamisesta 50 % suurempi palkka, kuin kotimaassa tehdyn, ja ammattiyhdistyksiä kehoitettiin tarkoin valvomaan, ettei kukaan riko tätä sopimusta.

Juutalaiskysymyksen johdosta päätettiin, vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, ettei juutalaisille annettaisi uusia oikeuksia, vaan niitä yhä rajoitettaisiin siinä muodossa, ettei heille myönnettäisi säädettyistä rajoituksista mitään poikkeuksia, kuten oli tapahtunut ainakin Helsingissä. Tämän kysymyksen johdosta tapahtunut keskustelu ilmaisee suurta vastenmielisyyttä juutalaisia kohtaan. Perin vähän oli kokouksessa niitä, jotka juutalais-sortoa vastustivat. Valiokunnan ponnet hyväksyttiin 25 äänellä, 4 vastaan.

Kappaletyö päätettiin poistaa ja vaatia yhteisiä työhuoneita jokaiselle liikkeelle. Varmimpana keinona tähän arveltiin olevan, että työpäivä lainsäädännön kautta lyhennetään. Työnantajain edustajat H. K. Källström, W. Finholm ja A. Laamanen vastustivat ehdotusta kappaletyön poistamisesta ja väittivät, että Helsingissä oli melkein mahdotonta saada joka liikkeelle riittävän tilavia työhuoneita. Viimemainittu paheksui lisäksi, että tällaisia kysymyksiä oli otettu kokouksen ohjelmaan. Toiset työnantajat puolsivat työhuoneiden hankkimista ja 10-tuntista työpäivää, koska olivat tulleet siihen kokemukseen, että työmies 10 tunnissa, jos ahkerasti tekee, saa saman verran valmista kuin 12 tunnissakin. Valiokunnan ponnet hyväksyttiin.

Ammattiyhdistykset katsottiin ilman muuta tarpeellisiksi ja päätettiin niiden vaikutusta koettaa saada suuremmaksi siten, että ne eri paikkakunnilla ryhtyisivät vaatimaan yhteisiä työhuoneita ja että ne ammattientarkastajain avulla koettaisivat vaikuttaa siten, että työhuoneet vastaisivat terveydenhoidon vaatimuksia. Kun kappalepalkkausjärjestelmä päätettiin poistaa, niin samalla päätettiin, että alin tuntipalkka on määrättävä. Mutta miten korkeaksi, siitä ei kokous päätöstä tehnyt.

Niitä työnantajia, jotka ilmoittavat enempi työväkeä kuin tarvitsevat, päätettiin ensin varoittaa, ja jollei se auta, merkitä

sellaisten työnantajain nimet n.s. mustaankirjaan ja julaista ne sanomalehdissä.

Ammattiyhdistyksiä päätettiin koettaa saada lainsäädännön kautta virallisiksi, ja arveltiin sitten vasta päästävän toivottuun tulokseen. Lausuttiin toivomuksena, että toistaiseksi ammattiyhdistykset antaisivat ammattitaidosta todistuksia pyydetäissä. Eivätköhän suutarit tässä virallisilta ammattiyhdistyksiltä toivoneet vähän liikoja? Siltä näyttää.

Kysymyksen „eivätkö paikalliset ja pysyvät sovintotuomioistuimet työnantajain ja työntekijäin välisten riitakysymysten selvittämiseksi olisi tarpeenvaativia? alusti Eetu Salin, ehdottaen, että ainakin niissä paikoissa, joissa on molemminpuolisia yhdistyksiä, pitäisi mitä pikemmin saada käytäntöön sovintotuomioistuimet, joihin kumpikin puoli valitsisi 3 jäsentä vuodeksi kerrallaan ja nämä yhdessä puolueettoman seitsemänneksi. Paikkakunnalla, jossa ei ole näitä yhdistyksiä, toimittaisi vaalin ammattilaisten yleinen kokous.

Suomen jalkinetyöntekijäin liitto päätettiin perustaa. Kysymyksen alustivat herrat W. Virtanen Helsingistä ja H. Lehtiö Hankoniemestä. Liiton nimi kylläkin oli erehdyttävä, se kun oli: „jalkinetyöntekijäin liitto“, mutta liittoon olisi kuitenkin otettu myöskin työnantajia. Liittoa varten oli laadittu seuraavan sisältöinen sääntöehdotus:

Liiton tarkoituksena on yhdistää kaikki 18 vuotta täyttäneet käsi- ja tehdasteollisuudessa työskentelevät jalkinetyöntekijät, sukupuoleen katsomatta, yhteiseen taloudellisten sekä henkisten etujensa valvontaan.

Tätä tarkoitusta varten perustaa ja tukee liitto ammattiosastoja kaikilla paikkakunnilla, joissa vähintään 3 henkeä jäseneksi ilmoittautuu.

Osaston säännöt saattavat olla paikallisten olosuhteiden mukaiset, kun ne eivät vain sodi liiton periaatteita vastaan.

Osasto, joka on ilmoittanut liittoon yhtyvän, maksaa liiton rahastoon 15 penniä kuukaudessa kultakin jäseneltä vuosineljänneksittäin, viimeistään ennen seuraavan kuukauden 15 päivää. Osasto, joka on jättänyt 2 vuosineljänneksen maksut suorittamatta, katsotaan liitosta eronneeksi.

Liittoa johtaa 7 henkinen toimikunta, joka sijaitsee Helsingissä ja on yhteisesti vastuunalainen liiton omaisuudesta ja toiminnasta.

Tämän päätoimikunnan tehtävänä on: a) toimittaa vuosikertomus tileinensä liiton ja sen osastojen toiminnasta kulu-neelta kalenterivuodelta viimeistään huhtikuun kuluessa; b) pitää huolta osastojen kehityksestä sekä suullisesti että kirjallisesti; c) esiintyä välittäjänä työnantajain ja työntekijäin välisissä erimielisyyksissä.

Liiton puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja rahastonhoitaja valitaan yleisessä kokouksessa; toiset 5 päätoimikunnan jäsentä valitsee Helsingin paikallisosasto. Jos joku näistä jäsenistä eroaa, valitsee Helsingin osasto uudet jäsenet eronneiden sijaan. Sihteerin y.m. virkailijat valitsee päätoimikunta itse. Tilintarkastajat valitsee Helsingin osasto, niitä on 3 ja tulee niiden tutkia liiton tilit ja julaista vuosikertomuksen yhteydessä kertomuksensa.

Edustajakokouksia oli pidettävä joka kolmas vuosi siellä, missä edellinen edustajakokous määrää. Ylimääräinen edustajakokous voi tulla kysymykseen, jos liiton jäsenten enemmistö sitä vaati. Päätoimikunnan kokouksia oli pidettävä niin usein kuin asiat vaativat. Edustajakokoukseen oli jokaisella osastolla oikeus lähettää yksi edustaja 25 jäseneltä, ja edustajalla piti olla asianomaisen osaston antama valtakirja. Äänestyksessä sai yksinkertainen äänten enemmistö ratkaista kaikissa kysymyksissä.

Sääntöehdotuksesta syntyi väittelyä, eikä ihmekään, kun siinä puhuttiin ainoastaan työntekijöistä, vaikka yhteistoimintaa mestarien kanssa koetettiin ylläpitää. Useat työnantajista vastustivat liiton perustamista näiden sääntöjen perusteella. Työntekijäin edustajat letkauittelivat mestareita siitä, etteivät he tahdo tunnustaa itseään työntekijöiksi. „Vapaus, veljeys ja tasaarvoisuus“ oli tunnussana, ja mestareita kehoitettiin käytännössä seuraamaan tuota tunnuslausetta. Herrat Laamanen ja J. Ojander pyysivät asiaa pöydälle. Mutta siihen kokouksen puheenjohtaja huomautti, että pöydällepaneminen, kun yksi sitä ehdottaa ja toinen kannattaa, on tosin parlamentaarinen tapa, mutta kun ei tiedetä, milloin seuraava kokous pidetään tai pidetäänkö sitä ensinkään, niin ei pöydälle paneminen nyt sovellu. Herra Laine lausi, että on ikävää, ettei asiasta voida sovinnollisesti keskustella, ja arveli, että meidän työnantajain on syy, ettemme ole asiaa tarkemmin miettineet. Taavi Tainio ehdotti, että sääntöehdotus jätettäisiin uudelleen asianomaiselle valiokunnalle

tai valittaisiin kokonaan eri valiokunta sääntöehdotusta tarkastamaan.

Liitto päätettiin kuitenkin 17 äänellä 8 vastaan nyt perustaa. Päätöstä vastaan ilmoittivat Finholm, Ojander, Hällström ja J. Söll vastalauseensa. Suutari K. Sohlman ehdotti, että liiton perustaminen jätettäisiin Helsingin suutariammattiyhdistykselle. Herra E. Granholm ehdotti, että kokous valitsisi komitean, joka saisi tehdä sääntöihin sellaisen muutoksen, että liitolla olisi oikeus vahvistaa myöskin ammattiosastojen sääntöjä. Herrat R. Laine, Yrjö Mäkelin ja G. Gref olivat tehneet sellaisen havainnon, etteivät työnantajat ota osaa mihinkään yhteisiin pyynnöihin, ja jos niitä yhteiseen komiteaan valitaan, niin työntekijät siinä yksin saavat tehdä työn, joten he puolustivat Sohlmannin ehdotusta, että kysymys jätetään Helsingin suutariammattiyhdistykselle. Puolustukseksi lausuiivat herrat Finholm ja J. Ojander: „Me helsinkiläiset olemme saaneet kärsiä niin paljon työmiesten tähden, palkkoja on täytynyt korottaa ilman mitään korvausta, niin ettei enää ole halua yhteistyöhön työmiesten kanssa“.

Päätettiin kuitenkin valita 7 henkinen komitea, jossa oli 3 työnantajaa ja 3 työntekijää ja näiden valitsema yksi puolueeton jäsen.

Työnantajista tähän komiteaan valittiin K. H. Källström, A. Laamanen ja J. Ojander; työntekijöistä: Arthur Sivenius, Eetu Salin ja K. Sohlman.

Säännöille piti haettaman Senaatin vahvistus.

Tästä liitosta ei kuitenkaan tullut mitään. Se oli kuolleena syntynyt

Toinen suutarien edustajakokous pidettiin Tampereella 8—9 ja 10 p:nä elokuuta 1898.

Tamperelaisten puolesta lausui edustajat tervetulleiksi herra *Pelander*. Edustajia oli 14 eri paikkakunnalta yhteensä 27, niistä 6 työnantajaa. Helsinkiläisiä työnantajia ei ollut enää yhtään mukana.

Puheenjohtajiksi valittiin taaskin *Eetu Salin* Helsingistä ja *O. H. Malin* Tampereelta. Sihteeriksi *F. Rosenqvist*.

Keskustelukysymyksiä oli kaikkiaan 29. Niistä tärkein oli Suomen suutarien valtuuskunnan perustaminen. Valtuuskunta oli sama kuin liittohallinto, jonka muodostavat osastot, jotka muuten toimivat omien vahvistettujen sääntöjensä nojalla. Kun

edellisessä kokouksessa päätetystä Jalkinetyöntekijäin liitosta ei ollut tullut mitään, niin koetettiin nyt uudella paremmalla menestyksellä saada osastojen välille yhteistoimintaa ja perustaa valtuuskunta. Valtuuskuntaan kuului 7 jäsentä, jotka edustajakokous valitsi Helsingissä asuvista suutariammattiyhdistyksen jäsenistä. Jos valtuuskunnasta joku jäsen erosi, valitsi Helsingin suutariammattiyhdistys uuden jäsenen eronneen sijaan. Valtuuskuntaan kuului vielä 4 neuvottelevaa jäsentä, joista Turun, Tampereen, Vaasan ja Viipurin osastot kukin valitsivat yhden. Näiden mielipidettä oli kaikissa tärkeimmissä asioissa tiedusteltava, ja valtuuskunnan päätöstä tehdessä tuli neuvottelevain mielipide ottaa huomioon. Tämä ehdotelma oli pääosissa lainattu Suomen työväen valtuuskunnan säännöistä, jotka yleinen työväenyhdistysten edustajakokous 1893 hyväksyi. Valtuuskunnan tuli panna edustajakokouksen päätökset täytäntöön ja työriitaisuuksissa esiintyä sovinnon välittäjänä. Valtuuskunta itse valitsi virkailijansa. Sihteerin palkkio oli säännöissä määrätty 50 mk, ja puheenjohtajan ja rahastonhoitajan 15 markaksi kummallekin vuodelta, jota ei kuitenkaan saanut ulosottaa ennen tilivuoden kuluttua. Valtuuskunnan puheenjohtajan velvollisuus oli kutsua valtuuskunnan kokoukset kokoon ja valvoa, että valtuuskunnan virkailijat ja toimimiehet täyttivät tehtävänsä. Rahastonhoitajan tuli yhdistyksiltä kantaa valtuuskunnan määräämät verotukset, joiden suuruus riippui valtuuskunnan tarpeista ja päätöksistä. Ja tässä kohden valtuuskunnan säännöt eniten erosivat edellä esitetystä Jalkinetyöntekijäin liiton sääntöehdotuksesta. Tilintarkastajat valitsi paikallinen yhdistys.

Valtuuskunnan kotipaikaksi hyväksyttiin Helsinki ja jäseniksi siihen valittiin: Eetu Salin, J. W. Soininen, K. Kakriainen, Albin Partti, J. Virtanen, A. Moilanen Suomio, K. H. Salminen ja Finholm.

Muista tässä kokouksessa käsitellyistä asioista mainittakoon työhuoneitten järjestyssääntöjen tarkastaminen ja hyväksyminen. Näissä säännöissä oli määrätty työn alkamisesta ja päättymisestä sekä lepoetkistä; työnantajan ja työntekijäin oikeuksista ja velvollisuuksista työhuoneissa työaikana; siisteydestä, työhuoneiden puhdistuksesta ja tuulettamisesta. Omituisena seikkana näissä säännöissä oli se, että sanomalehtien työhuoneisiin tilaaminen ja lukeminen oli sallittu. Palkat oli sääntöjen mukaan maksettava joka lauantaina ennen kello 6 illalla. Työstä

erotessa tai erotettaissa tuli noudattaa 14 vuorokauden irtisanomisaikaa.

Vaikkapa lakonkin uhalla päätettiin vaatia kymmentuntista työpäivää, työhuoneita ja tuntipalkkaa kappalepalkan sijaan.

Omaa äänenkannattajaa „Jalkinseppä“ päätettiin ryhtyä julkaisemaan. Sen hinnaksi päätettiin vuosikerralta 3:50. Väkijuomain kieltolakia päätettiin vaatia. Sen aikaansaamisen varmimmaksi keinoksi arveltiin ääniasteikon poistamista. Oman tehtaan hankkimiseen suutareille päätettiin ryhtyä. Sitä varten oli perustettava osakeyhtiö. Tästä johtuvat käytännölliset toimenpiteet annettiin suutarien valtuuskunnalle. Oppilaskysymyksestä ennen tehtyjä päätöksiä muutettiin jonkun verran. Elinkeinolakia päätettiin taaskin vaatia siten muutettavaksi, ettei muilla kuin opinkäyneillä mestareilla ole oikeutta pitää työssään oppilaita, paitsi jos liikkeenharjoittaja pitää työssään opinkäynyttä työnjohtajaa.

Suutarien kolmas edustajakokous pidettiin Helsingissä 27—28 p:nä elokuuta 1900.

Edustajia oli Tampereelta, Turusta, Hämeenlinnasta, Kotkasta, Jyväskylästä, Vaasasta, Viipurista ja Helsingistä. „Jalkinseppästä“ suutareille tuli erimielisyyksien aiheuttaja. Sen menot nousivat tuloja suuremmiksi ja aiheuttivat valtuuskunnalle ainaisen rahapulan. Siitä väiteltiin sanomalehdissä, kokouksissa ja siitä aiheutui kannausta itse valtuuskunnankin keskuudessa. Rahastonhoitajan asema alkoi käydä sietämättömäksi, kun velkojat häntä ehtimiseen ahdistivat. „Jalkinseppä“ täytyi lakauttaa ja valtuuskunnalle jäi siitä velkoja suoritettavaksi.

Kokoukselle esitettiin valtuuskunnan puolelta seuraavat kysymykset:

1) Miten ammattilaiset saataisiin yhtymään koko maata käsittävään jäsenyyteen; 2) mille kannalle asetutaan niiden työnantajain suhteen, jotka ammattiyhdistysten toimihenkilöitä vainoavat; 3) kuinka saataisiin ammattilaisemme yhteistoimintaan; 4) saavutetaanko nykyisellä ammatillisella toiminnalla ammattikunnalle hyötyä; 5) miten voitaisiin epäonnistuneita työlakkoja välttää; 6) miten koko maassa saataisiin palkat luokitetuiksi; 7) katsotaanko yhteisen työttömyysrahaston perustaminen tarpeelliseksi; 8) mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä ammattikirjallisuuden aikaansaamiseksi; 9) olisiko mahdollista

saada työnantajat yhteistoimintaan ammattilaisten aseman parantamiseksi; 10) olisiko suotavaa, että työnantajat määräisivät kussakin luokassa alimmat hinnat ja 11) mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä kokousten päätösten toteuttamiseksi.

Tämän kokouksen päätöksistä ei ole onnistuttu saamaan painettua pöytäkirjaa eikä mitään asiakirjoja. Ainoa, mitä tästä kokouksesta tiedetään, on sanomalehtiselostukset. „Työmies“ kertoo kokouksen päätöksistä seuraavaa:

Kysymys: „Mille kannalle asetetaan niiden työnantajain suhteen, jotka ammattiyhdistyksissä toimivia henkilöitä poikottavat“, pohjustanut O. H. Malin Tampereelta. Asiasta syntyi mitä monipuolisin keskustelu, ja olikin se mitä tärkeimpiä kysymyksiä, kun etenkin viime aikoina oli jo yli 30 etevintä ammattilaista joutunut työnostajain „mustankirjaan“ „kiihottajina“. Lopullisesti hyväksyttiin kysymykselle seuraava ponsi:

„Asiaan ei voida varsin tepsivää toimenpidettä löytää tai käyttää, paitsi että yleinen paheksuminen lausutaan paikkakunnan tahi työväen sanomalehdissä niitä työnantajia kohtaan, jotka poikottausta käyttävät, ja jos ei asia siitä parane, on heidän suhteensa ryhdyttävä ankarampiin toimenpiteisiin itsekunkin paikallisen yhdistyksen tai osaston harkinnan mukaan, joista päätöksistä aina on annettava valtuuskunnalle tieto.“

Kysymykselle: „Miten voitaisiin vastaisuudessa epäonnistuneet työlakot välttää“, pohjustanut M. Virtanen Helsingistä, hyväksyttiin seuraava valiokunnan ponsi:

„Että lakkoa ei saisi alkaa millään paikkakunnalla ilman siitä ensiksi valtuuskunnalle ilmoittamista, jolloin valtuuskunta asiata harkittuansa siitä paremmin ilmoittaa kaikille maamme suutarien ammattiyhdistyksille ja osastoille, sekä samalla määrää lakkoveron. Valtuuskunta huoltaa siitä, että ei useammalla paikkakunnalla yhtäaikaa lakkoja aleta, ettei lakkovero tulisi sietämättömäksi, ja

että otettaisiin mitä tarkemmin huomioon vastustajan voimat, ja

että annettaisi kaikkien lausua kokouksissa mielipiteensä asioissa, eikä kohdeltaisi räikeästi mahdollisesti eriäviä mielipiteitä.“

Kysymykselle: „miten voitaisiin koko maassa työpalkat luokitella siten, että ne täysin vastaavat paikkakunnallisia elin-

tarpeiden vaatimuksia“, pohjustaneet Vaasalaiset, hyväksyttiin seuraava valiokunnan ponsi:

„Kysymys annetaan nyt valittavalle suutarien valtuuskunnalle käytäntöön pantavaksi. Valtuuskunta hankkii joka Suomen kaupungista ja suuremmista teollisuuspaikoista tilastolliset tiedot, työpalkoista ja elintarpeista, vuokrasta y.m., ja jakaa niitten tietojen perusteella maan kolmeen luokkaan, laatimalla niistä jokaiselle sopusointuisen palkkatariffin, jonka valtuuskunta lähettää itsekullekin paikkakunnalle, pyynnöllä että se siellä käytäntöön pantaisiin niillä keinoilla, kuin asia vaatii.“

Kysymyksen johdosta: „Eikö olisi perustettava yleinen työttömyysrahasto Suomen suutariammattiyhdistysten kesken?“, pohjustanut J. Putkonen Helsingistä, tultiin siihen päätökseen, ettei sitä voida tällä kertaa ryhtyä puuhaamaan ammattikunnan keskuudessa, vaan jäätiin odottamaan, että joskus saataisiin toimeen ammattijärjestö, jolla olisi yhteinen kassa.

Kysymyksen johdosta: „Eikö olisi suotava, että työnantajat määräisivät kuhunkin luokkaan alimman hinnan kustakin jalkinelajista?“, pohjustanut K. Kakriainen Helsingistä, aiheutui pitemmän puoleinen keskustelu, jonka tuloksena oli, että se sillänsä hylättiin, kun ei katsottu voitavan panna sulkua mesta-rein kilpailulle, vaan katsoi kokous, että etupäässä on toimittava siihen suuntaan, että työntekijäin palkkalistat tulevat käytäntöön kaikkialla.

Kysymykselle: „Kuinka saataisiin maalaisammattilaisemme yhteistoimintaan?“, pohjustanut K. Helin Tampereelta, hyväksyttiin seuraava pohjustajan ehdottama ponsi:

„Että jos mahdollista, maassamme olevat ammattiyhdistykset ja osastot itsekukin kerran vuodessa kustantaisivat kiertävän puhujan, joka herättäisi ammattilaisissa itsetietoisuutta sekä toiminnan halua;

jos mahdollista, tulisi perustaa ammattiosastoja maalla, jotka olisivat välillisessä yhteydessä kaupunkilaisten kanssa;

että jokainen meidän ammattilainen maalla ja kaupungissa ottaa omantunnon asiakseen puhua yhteistoiminnan merkityksestä ja sen hyödystä.“

Kysymykselle: „Miten olisi ammattilaisemme saatava koko maata käsittävään yhteiseen jäsenyyteen?“, pohjustanut sama kuin edellisenkin kysymyksen, pitemman keskustelun perästä tuli päätökseksi, että valtuusto sen tulevaisuudessa toteuttaisi.

Kysymykselle: „Saavutetaanko nykyisellä toiminnalla hyötyä ammattikunnallemme?“, pohjustanut O. H. Malin Tampereelta, hyväksyttiin seuraava ponsi:

„Että nykyisellä toimintatavalla saavutetaan hyötyä tulevaisuudelle silloin kun siinä ei havaita olevan mitään epäkäytännöllistä; ja

että aika kulloinkin korjaa epäkäytännöllisenkin yhteistoinnin hyödylliseksi.“

Selostuksessa ei mainita, kuka tässä kokouksessa oli puheenjohtajana ja kuka sihteerinä.

Valtuuskunta päätettiin 8 äänellä 3 vastaan edelleen asettaa Helsinkiin, vähemmistö ehdotti Tamperetta. Ei myöskään ole tietoa, ketä valittiin valtuuskuntaan. Mutta suutari Aug. Mela oli valtuuskunnan sihteeri ja J. V. Blomqvist rahastonhoitaja v. 1900. Tämä selviää mainittujen virkailijain „Työmieheissä“ julkaisemasta seuraavasta julistuksesta:

„Kiertokirje maamme Suutariammattiyhdistyksille ja osastoille.

Pyydämme hyväntahtoisesti niissä ammattiyhdistyksiä ja osastoita, joilla on maksamista Suomen Suutarien valtuuskunnalle, lähettämään rahansa ensi tilassa.

Samalla pyydämme huomauttaa, että antaisitte nyt pian tiedon, kuinka paljon otatte tänä vuonna pidetyn yleisen kokouksen pöytäkirjoja, että tiedetään painoksen suuruus määrätä. Ja samalla kun annatte tiedon, kuinka paljon otatte, pyydämme lähettämään rahaa puolen sen edestä, laskettuna 30 penniä kappale, joka hinta voi vielä tulla halvemmaksi, riippuen siitä, kuinka paljon sitä tilataan.

Helsinki, lokak. 1 p. 1900.

Valtuuskunnan puolesta:

Aug. Mela.

Kirjuri.“

4. Puuseppäin liitto.

Suomen puuseppäin ensimmäinen edustajakokous pidettiin Helsingissä 30—31 päivänä heinäk. 1897.

Alotteen edustajakokouksen kutsumiseen teki Helsingin puu-

seppäin ammattiyhdistys, joka sitä varten oli asettanut valmistelevan komitean ja tiedustellut muilla paikkakunnilla olevain ammattiyhdistysten mielipidettä edustajakokouksen tarpeellisuudesta ja saatuaan siihen yleensä kaikilta myöntävän vastauksen, kutsui edustajakokouksen koolle.

Kokous pidettiin Helsingin työväenyhdistyksen huoneustossa Kaivokatu 12. Edustajia oli saapunut Turusta 3, Tampereelta 4, Viipurista 2, Helsingistä 6, näistä oli työnantajia 4, nimitäin Turusta 1, Tampereelta 2 ja Viipurista 1.

Kokouksen avasi Helsingin puuseppäin ammattiyhdistyksen esimies M. Haapanen, joka puheessa mainitsi, etteivät viranomaiset olleet kokouksen pitämiselle myöntäneet lupaa, mutta kun muilta paikkakunnilta saapuneet vastaukset olivat olleet kokouksen pitämiseen kehoittavia, niin ei kokouksen pitämistä enää voitu tuonemmaksi lykätä. Samalla hän ilmoitti, että kokous nyt voitiin viranomaisten luvalla alottaa.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin sorvarimestari I. Lehtonen Turusta ja varapuheenjohtajaksi puuseppä M. Haapanen Helsingistä, sihteeriksi oli pyydetty asioitsia Aug. Vuori Helsingistä.

Kokouksessa keskusteltiin m.m. terveellisten työhuoneitten aikaansaamisesta ja päätettiin terveydenhoitoa koettaa saada parannetuksi siten, että terveydenhoitolautakuntiin valittaisiin tarpeeksi monta henkilöä kustakin ammatista.

Oppilaitten koulunkäynnin suhteen päätettiin vaatia elinkeinolain 32 §:n määräyksiä, käytännössä noudatettaviksi. Ammattiyhdistysten velvollisuuksiin katsottiin kuuluvan oppilasten koulunkäynnin valvomisen.

Elinkeinon harjoittamisoikeudesta hyväksyttiin jotenkin saman sisältöinen päätöslauselma, kuin edellä on mainittu räätälien ja suutarien samaa asiaa koskevista päätöksistä. Eräillä edustajilla olisi kyllä ollut halu kokonaan kieltää oppia käymättömiltä puuseppäliikkeen harjoittaminen. Taitamattomien puuseppäin valitettiin kilpailullaan pilaavan koko ammatin. Mutta toiset eivät halunneet palattavaksi ammattikuntalaitoksen aikuisiin oloihin, vaikka pelkäsivätkin kilpailua kirvesmiesten puolelta. Eräät arvelivat omalla työnvälitystoimistolla voivansa poistaa kirvesmiehet puuseppäin ammatista ja ehdottivat omien työnvälitystoimistojen perustamista. Toiset arvelivat, että jos kehitys kulkee entiseen suuntaan, ei muutamain vuosien kuluttua

hyvästä puusepäntyöstä ole muuta kuin muisto jälellä, eivätkä luottaneet työnvälityksen tehoisuuteen. Päätökseksi tuli, kuten sanottu, että elinkeinon harjoittamisoikeuden saamiseen vaaditaan kansalaissivistystä ja ammattitaitoa.

Päätettiin julaista sanomalehdissä niiden työnantajain nimet, jotka pitävät työssään oppia käymättömiä enemmän kuin tarve vaatii. Ammattilaisten toivottiin saavan Käsityö- ja tehdasyhdistysten valtuutetuilta useammin kuin tähän asti matkaraajoja ulkomaille ammattiopintojen harjoittamiseen. Kiillotusaineiden huonontumisesta moitittiin pulituuritehtailijoita. Pulituurin huonontumista mainittiin todistavan m.m. sen, „että sitä myytiin halvemmalla kuin viinaa“. Asia jätettiin Viipurin puuseppäammattiyhdistyksen harkittavaksi.

Oppilasten oppiajan pituudesta lausuttiin, että sen tulisi olla vähintään 3 ja enintään 5 vuotta, ja ettei oppilailla saisi teettää apurin töitä j.m.s. Oppilaitten toivottiin koko oppiaikansa pysyvän saman oppimestarin luona, koska he siten saavat perusteellisemmän ammattiopetuksen. Ammattiyhdistysten toivottiin valvovan oppilasoloja. Ammattikunnan rappiotilaa päätettiin ryhtyä korjaamaan myöskin siten, että ammatinharjoittajia kehoitetaan perustamaan kullakin paikkakunnalla klubeja ja laatimaan yhteisiä työhinnotteluja, joita olisi töitä suoritettavaksi otettaessa seurattava.

Paremmen järjestyksen aikaansaamiseksi työhuoneissa ehdotettiin laadittavaksi elinkeinolain 31 § mukaisia järjestys-sääntöjä.

Mutta toiset niitä vastustivat, ne kun ovat työnantajain yksipuolisesti laatimia, turvaten ainoastaan työnantajain etuja. Asia jätettiin perustettavan keskushallinnon mietittäväksi. Työn jakoa päätettiin edistää siten, että edustaja Tallqvist'ille annettiin toimeksi laatia siitä seikkaperäinen kirjoitus puuseppäin „Kalenteriin“, jota päätettiin ryhtyä julkaisemaan ja uskottiin ensimmäisen toimittaminen Turun puuseppäin ammattiyhdistykselle. Tulliolojen tarkoituksenmukaisella järjestämisellä arveltiin ulkomaa-laista kilpailua voitavan ehkäistä. Mutta kun ei kokouksessa ollut tulliolojen tuntijaa, niin kysymys pantiin pöydälle. Työpäivä päätettiin rajoittaa 10-tuntiseksi. Ylityöstä päätettiin vaatia 50 % korotettu palkka. Alimpain palkkain määräämisestä vaihdettiin mielipiteitä. K. F. Hellsten ehdotti sen jätettäväksi ammattiyhdistyksille määrättäväksi kappalepalkan perusteella.

Otto Tiuppa arveli, ettei alimpia palkkoja voida määritellä kappaletyössä, vaan ainoastaan aikapalkalla työskenneltäissä. Tämäkin kysymys jätettiin valittavalle keskushallinnolle, jonka tuli paikallisille ammattiyhdistyksille lähettää kiertokirje ja kehoittaa niitä kysymyksen suhteen ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin sekä lähettämään palkoistaan tietoja keskushallinnolle. Kysymys otetaan sitten esille seuraavassa edustajakokouksessa. Työttömyys-apurahaston perustamisesta myöskin keskusteltiin. Asia jätettiin keskushallinnolle ja valittiin kolmi-miehinen komitea sitä valmistamaan.

Kysymyksestä, saavatko sorvaajat ja kuvanveistäjät kuulua puuseppäin ammattiyhdistykseen, vai onko niiden perustettava omia yhdistyksiä? lausuttiin eroavia mielipiteitä. Toiset vastasivat myöntäen, toiset kieltäen. Päätökseksi tuli, että sallitaan mainittujen ammattilaisten liittyä puuseppäin ammattiyhdistykseen.

Suurteollisuuden vaikutuksesta ammattilaisiin vaihdettiin mielipiteitä, mutta pidettiin kysymystä niin vaikeana, ettei asiasta tehty päätöstä, vaan keskustelu jäi vastaukseksi kysymykseen.

Puuseppäin keskushallinto päätettiin perustaa. Sääntöjä laativan komitean valitseminen jätettiin Helsingin puuseppäin ammattiyhdistykselle. Sääntöehdotus päätettiin tarkastaa seuraavassa edustajakokouksessa ja oli se ennen kokousta lähetettävä ammattiyhdistysten tarkastettavaksi. Luennoitsijan hankkiminen jätettiin myöskin keskushallinnon toimeksi.

Seuraava puuseppäin edustajakokous pidettiin Turussa elokuun 4—5 p. 1899. Edustajia oli Turusta 7, Helsingistä 5, Viipurista 2, Tampereelta 3, Jyväskylästä ja Oulusta yksi kummastakin, yhteensä 19.

Puheenjohtajaksi valittiin puuseppä K. F. Hellsten Turusta ja M. Haapanen Helsingistä. Sihteeriksi oli pyydetty Taavi Tainio.

Keskustelukysymyksinä tässä kokouksessa oli seuraavat:

1) Mitkä toimenpiteet olisivat tehokkaimmat aatteellisen yhteistoiminnan edistämiseksi maan puuseppäin keskuudessa?
 2) miten saataisiin puuseppäin keskushallinto tarkoitustaan vastaavaksi? 3) Mitä keinoja olisi käytettävä uusien ammattiyhdistysten perustamiseksi sellaisiin paikkakuntiin, missä niitä

ei ennestään ole? 4) olisiko suotava, että puuseppäin keskuhallintoon saisi yhtyä myöskin urkutehtaitten työmiehet? 5) eikö olisi järjestettävä oloja niin, että ammattiyhdistysten jäsenet paikkakunnalta toiselle muuttaessaan voisivat entisellä jäsenkortillaan ilman uutta sisäänkirjoitusmaksua päästä jäseneksi toisen paikkakunnan ammattiyhdistykseen? 6) olisiko suotavaa, että työntekijäin työpaikkoihin välittäminen tulisi ammattiyhdistysten tai niiden perustamien toimistojen huoleksi? 7) mihin toimenpiteeseen olisi ryhdyttävä, että saataisiin ammatissa kaikkialla maassa 10-tuntinen työaika ja alin tuntipalkka käytäntöön? 8) miten työlakot olisi järjestettävä, että niiden kautta toivotut tulokset saavutettaisiin? 9) olisiko oma äänenkannattaja jo tarpeen vaatima, ja jos se myönnetään, niin mihin toimenpiteisiin sellaisen aikaansaamiseksi olisi ryhdyttävä.

Työlakoista hyväksyttiin seuraavan suuntainen päätöslauselma: Jos lakko lakkolaisten yksimielisyyteen ja yleiseen mielenpiteeseen nähden tuntuu voitolliselta, sanokoot lakkoon yhtyvät itsensä laillisessa järjestyksessä irti työpaikoistaan ja tehkööt keskenään kirjallisen sitoumuksen siitä, että päätöksiä ja toimintaohjeita noudatetaan. Syntyvät riidat ratkaisee sovintolautakunta. Lakkoja järjestettäessä on tarkoin noudatettava lain määräyksiä. Pienimmistäkin lakoista on aina ilmoitettava paikalliselle ammattiyhdistykselle ja suuremmista keskushallinnolle.

Oma äänenkannattaja päätettiin perustaa ja sen toimittaminen annettiin keskushallinnon huoleksi.

Työväenkirjallisuutta ja sanomalehtiä päätettiin entistä enemmän levittää puuseppäin keskuuteen ja perustaa ammattiyhdistyksiä sinne, missä niitä ei ennestään ole.

Ammattilaisten toiselta paikkakunnalta toiselle muuttaessa katsottiin sisäänkirjoitus- ja pääsymaksujen poistaminen suotavaksi ammattiyhdistykseen liityttäessä. Uusien ammattiyhdistysten ja osastojen perustamista päätettiin edistää siten, että keskuhallinto lähettää puhujia sellaisille paikkakunnille, joissa harjoitetaan puuteollisuusliikettä. Näiden tulee kehoittaa niissä työskenteleviä perustamaan yhdistyksiä ja yhtymään niihin jäseniksi. Liittohallinto kehoittaa kyvykkäitä henkilöitä menemään työhön sellaisille paikkakunnille, missä luullaan olevan mahdollista saada perustetuksi yhdistys, ja jos siitä koituu asianomaiselle henkilölle vahinkoa, korvaa keskushallitus sen. Yhdistyksen perus-

tamista päätettiin sen lisäksi selostaa ilmaiseksi jaettavissa lentolehdissä, joita mainitut puhujat ja asiamiehet levittävät.

Kymmentuntisen työpäivän käytäntöön saamiseen päätettiin pyrkiä siten, että se tulee laissa määrättyksi. Mutta sitä ennen päätettiin koettaa tuo päämäärä saavuttaa agitatsioonilla, esitelmillä, lentokirjasten, kiertävien puhujain ja ammattiyhdistysten avulla sekä perustamalla sitä varten erityisiä komiteoja, joihin kuuluu yhtä monta työmiestä ja työnantajaa ja joiden tehtävänä olisi näiden parannusten selvittäminen sekä työmiehille että työnantajille. Työnvälitystoimistojen ammattiyhdistyksiin perustaminen hyväksyttiin.

Sorvaajain, koneella höylääjain, kuvanveistäjain, urkutehtaiden työläisten, vaununtekijain ja verhoilijain muodostamat ammattiyhdistykset päätettiin hyväksyä puuseppäin keskuhallintoon.

Tässä kokouksessa myöskin hyväksyttiin: „Suomen puuseppäin, rakennuspuuseppäin, sorvaajain, kuvanveistäjain, vaununtekijain, urkutehtaiden työväen, verhoilijain ja koneella höylääjain liitolle säännöt.

Liiton tarkoitus oli sääntöjen mukaan olla yhdyssiteenä edellämainittujen ammattiosastojen välillä, hoitaa heidän välisiä asioita ja olla välittäjänä sekä suullisesti että kirjallisesti työntekijain ja työnantajain välisissä erimielisyyksissä.

Osastojen tuli keskushallinnolle suorittaa sen määräämä jäsenmaksu, korkeintaan markka jäseneltä vuodessa. Maksut piti suorittaa liiton rahastoon vuosineljänneksittäin. Jos jäsenmaksut kahdelta neljännekseltä jätettiin suorittamatta, katsottiin sellainen yhdistys tai osasto liitosta eronneeksi. Osastot olivat velvolliset kunakin vuotena ennen helmikuun 15 p. antamaan liiton johtokunnalle tiedot jäsenistään sekä tuloistaan ja menoistaan ja ennen huhtikuun 1 päivää antamaan keskushallinnolle vuosikertomuksensa, jota tuli seurata tilintarkastajain lausunto edellisen kalenterivuoden tileistä. Ne osastot, jotka mainittuja tietoja eivät antaneet, oli määrä sanomalehdissä saattaa ammattikunnan tietoon ja julkisen arvostelun alaisiksi.

Liiton johtokuntaan kuului 7 vakinaista ja 2 varajäsentä, jotka oli edustajakokouksessa valittava. Valittujen toimintakausi kesti seuraavaan edustajakokoukseen asti. Liiton johtokunta itse valitsi puheenjohtajansa ja muut virkailijansa. Liiton toimi-

kunta oli päätösvaltainen 4 jäsenen saapuvilla ollessa, jos he olivat päätöksestä yksimielisiä.

Kaikki vaalit oli toimitettava suljetuilla lipuilla ja oli kullakin edustajalla yksi ääni.

Puhujan hankkiminen jätettiin keskushallinnon huoleksi.

Keskushallinto päätettiin edelleen sijoittaa Helsinkiin ja jäsenen valitseminen siihen annettiin Helsingin puuseppäin ammattiyhdistykselle, joka valitsi keskushallintoon: E. Perttilän, V. Grönroosin, K. Paanasen, Otto Tiupan, K. Tenhusen, K. V. Karvosen ja A. Räsänen. Keskushallinto valitsi puheenjohtajaksi E. Perttilän ja varapuheenjohtajaksi V. Grönroosin.

Sairasapukassan säännöt myöskin annettiin keskushallinnon laadittavaksi. Seuraava kokous päätettiin pitää vasta 5 vuoden kuluttua, keskushallituksen määräämässä paikassa.

Seuraava kokous pidettiin kumminkin jo heinäk. 5—7 p. 1900 Jyväskylässä. Edustajia oli 8 eri paikkakunnalta, yhteensä 16, niistä yksi keskushallinnosta. Kokouksen avasi liittohallinnon puolesta sen puheenjohtaja Emil Perttilä. Puheenjohtajaksi valittiin J. Juuson Viipurista ja varapuheenjohtajaksi Emil Perttilä. Kokouksen sihteeriksi valittiin kuuromykkäkoulun opettaja Oskari Reino.

Keskustelukysymyksiä oli seuraavat:

1) Mitkä toimenpiteet olisivat tehokkaimmat saada kaikki kuulumaan ammattiyhdistyksiin? 2) Millä tavalla saataisiin urakkatyö kokonaan poistetuksi ja sijalle asetetuksi koko maata käsittävä alin tuntipalkka? 3) Voitaisiinko nyt jo ottaa ohjelmaan 8-tuntinen työpäivä? 4) Millä tavalla saataisiin kartutetuksi liiton rahavaroja, että se ei rasittaisi liika paljon yhdistyksiä tai osastoja? 5) Olisiko liittohallinnolle saatava palkattu vakinainen virkailija, joka toimisi liiton, yhdistysten ja myös osastojen välisiä asioita? 6) Liittohallinnon sääntöjen uudestaan muodostaminen. 7) a) Eikö olisiko suotava, että oppilasluku määrättäisiin työntekijäin luvun mukaan? b) Mitenkä olisi oppiaika puuseppän ammatissa täydennettävä? c) Eikö olisi vaadittava 3 vuoden oppitodistus siltä, joka pyrkii työhön puuseppän työhuoneessa? 8) Eikö olisi perustettava ammattikouluja, joissa oppiaineena olisi piirustus ja muita puuseppän ammattialalle kuuluvia aineita?

Vielä oli Helsingin puunjalostus-konetyöntekijäin a.-o. jättä-

nyt kokoukselle erityisenä kysymyksenä, joka painettuine pohjustuksineen jaettiin edustajille, ehdotuksen tehtaan perustamisesta puuseppäin liiton yhteyteen.

Ensimmäisen kysymyksen johdosta hyväksyttiin seuraava ponsi:

„1:ksi) Että periaatteellisesti pidetään oikeana pyrkimyksenä saada toverihengen vaikutuksella, valituilla keinoilla pakotetuksi kaikki kuulumaan ammattiyhdistyksiin; 2:ksi) että paikallisammattiyhdistykset kahdesti vuodessa panevat toimeen huolella valmistettuja agitatsioonikokouksia, jolloin kaikki ammattilaiset korteilla kutsutaan kokoon ja niihin toimitetaan puhujia vaihteen vuoksi toisilta paikkakunnilta; 3:ksi) että yhdistykset ja osastot joskus levittävät toimistoistaan asiallisia lentokirjasia; ja 4:ksi) että liittohallinto vuosittain kustantaa sellaisia kortteja, joissa painavilla sanoilla teroitetaan yhdistyksiin liittymistä niille, jotka siihen eivät ennen kuulu; sekä 5:ksi) että maalaisoloissa, joissa ammattilaisia on, on myöskin agitatsiona käytettävä yhteenliittymiseksi, etupäässä lentolehtiä levittämällä ja esitelmiä pitämällä. Missä ei voida saada osastoja aikaan, saavat ammattilaiset yksityisinä kuulua liittohallintoon, sille tulevien veroitusten mukaisesti.“

Urakkatyöstä hyväksyttiin valiokunnan ehdottamat ponnet:

1:ksi) Että ammattiosastojen ja liittohallinnon huolekkaana tehtävänä on agitatsioni urakkatyön turmiollisuudesta, ja että urakkatyön suhteista työntekijään keskustellaan ammattilaisten kesken pidettävissä yleisissä kokouksissa ja kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa. 2:ksi) Missä urakkatyötä suoranaisesti ei voida poistaa, on koetettava saada aikaan töille ainakin seisovat palkkaustariffit, jotka vastaavat työntekijälle kohduullisesti työtä tehden yleisesti alimmaksi tuntipalkaksi tunnustetun tuntirahan. 3:ksi) missä urakkatyön poistamisatteen kannattajat tunnetaan enemmistöksi, siellä on asia toteutettava kaikilla mahdollisilla keinoilla, joissa käytettäköön viimeisenä keinona työlakkojakin. 4:ksi) Alimman tuntipalkan asettaminen koko maata käsittäväksi nykyisiin oloihin nähden on mahdoton, jonka tähden sille tulevien aikojen varalle on tyydyttävä rakentamaan alaa kullekin paikkakunnalle, toteuttamalla olojen mukaista alinta tuntipalkkaa, jossa paitsi yksityistä taistelua kapitalismia vastaan on myöskin vaikutettava lainlaadintaan, että kuntain ja valtion töissä saataisiin alin tuntipalkka määrättyksi.

8-tunnin työajan käytäntöön ottamisesta päätettiin ryhtyä tarmokkaihin toimenpiteisiin ja yhdyttiin seuraaviin ponsiin:

1:ksi) Kehittyäksemme henkisesti ja tietopuolisesti, sekä saavuttaaksemme ihmiselämän mukaisen virkistyksen ja levon, on meidän järjestettävä aikamme näiden vaatimusten mukaisesti, joka järjestys määrää työaikamme 8-tuntiseksi, jonka tähden se on pidettävä päämääränä; 2:ksi) koska 8 tunnin työajan toteuttaminen ei voi olla mahdollinen lähimmässä tulevaisuudessa, on sitä toteutettava pienissä erissä kerrallaan, ensin pyrittävä 10- ja sitten 9-tuntiseen j.n.e. ja on asia aina pidettävä vireillä kaikenlaisen agitatsioonin avulla.

Tähän kysymykseen yhdistetty lisäys: „Olisiko suotava, että koko maata käsittävä palkkaustariffi saataisiin aikaan, ja kuinka se olisi toteutettava?“ jätettiin huomioon ottamatta, niihin vaikeuksiin nähden, joita tällaisen laajan kysymyksen selvitys tuottaisi ilman tarkkaa ennen tehtyä alustusta, sekä siihenkin nähden, kun tämä kysymys on huomioon otettu toisessa kysymyksessä, vaikka pienemmässä merkityksessä.

Liittohallinnon veroituksesta keskusteltua yhdyttiin seuraaviin ponsiin:

1:ksi) Että yhdistykset ja osastot suorittavat säännöllisesti liittohallinnolle yleisen kokouksen ja Suomen puutyöntekijäin liiton y.m. määräämän veroituksen. Yhdistykset ja osastot asettakoot kukin keskuudessaan valiokunnan, joka toimikoon liitolle varoja tavalla tai toisella. Ja ylipäänsä, että veroitetaan osastoja ja yhdistyksiä niin paljon, ettei tarvitse turvautua mihinkään tilapäisiin tuloihin.

Liittohallintojen keskenään yhtymisestä päätettiin, että yleinen edustajakokous valtuuttaa liittohallinnon tekemään sopimuksen yhtymisestä yhteen liittohallintoon kirvesmiesten y.m. ammattilaisten liiton kanssa, ja että tälle yleiselle liittohallinnolle annetaan oikeus palkata sihteeri, joka on yksinomaan liiton, yhdistysten ja osastojen palveluksessa kuukausipalkalla, joka ei saisi olla alle 100 mk:n pohjapalkkaa kuukaudessa ja sen lisäksi matkakustannuksesta 3 mk päivältä ja vapaa kyyti, vaan jos liittohallinto ei saisi sopimusta aikaan yhtymisestä edelläänottujen kirvesmiesten y.m. kanssa, niin edustajakokous määrää liittohallinnon sihteerille ilman matkustusehtoja 150 mkaa vuodessa liittohallinnon, yhdistysten ja osastojen kirjeenvaihdosta

y.m. kirjallisista tehtävistä toistaiseksi, eli siksi kuin vakinainen palkattu sihteeri voidaan saada.

Ammatin säilyttämiseksi ammattilaisille päätettiin:

1:ksi) Että kunkin osaston paikkakunnalla olisi annettava ulosoppineen todistus oppilaalle, joka on suorittanut 3 vuoden oppimäärän sekä tehnyt näyttekappaleen osaston valitseman toimikunnan nähtäväksi. 2:ksi) Niillä paikkakunnilla, joissa ei ole yllämainittua yhdistystä eli osastoa, voi enemmistö paikkakunnan työmiehistä valita mainitun komitean. 3:ksi) Työnantajan on tehtävä sitoumus oppilaan kanssa siitä, että oppilasta käytetään ainoastaan alkuperäisesti sovitettuun ammattiin kuuluvassa työssä. 4:ksi) Lyhennystä oppiajassa myönnettäkään ainoastaan niille henkilöille, joilla on joku määrä ammattitaitoa joko koulu- eli muulta ammattialalta, sekä on tämä lyhennyspyyntö ylempänä mainittujen valvontamiesten tehdystä työstä vartenotettava ja sen mukaan oppiaika määrättävä.

Oppilaitten lukua päätettiin vaatia rajoitettavaksi yhdeksi kolmea oppinutta kohden ja 3 oppilasta 12 oppinutta kohden ja siitä ylöspäin yksi oppilas jokaista viittä oppinutta työntekijää kohden. Poikkeuksia tästä säännöstä päätettiin myöntää ainoastaan sellaisille liikkeille, joissa on työssä enintään 2 työntekijää.

Ammattitaitoa päätettiin myöskin parantaa oppikursseilla.

Kysymys oman puunjalostustehtaan perustamisesta annettiin liittohallinnolle kehoituksella, lähettää kysymys eri osastoille alustavaa keskustelua varten ja liittohallinnolle annettiin täysi valta ryhtyä, jos tahtoo, niihin toimenpiteisiin, joihin osastojen vastaukset aihetta voivat antaa.

Liitolle hyväksyttiin taas uudet säännöt ja liiton ohjelmaa laajennettiin paljon entisestään. Sen tuli m.m. edistää säästö-, sairasapu- ja eläkerahastoja; ravinto-, asunto- ja ammattiyhdistyksiä ja osastoja sekä muita sellaisia yrityksiä, jotka saattavat olla omansa vaurastuttamaan työväen toimeentuloa; ylläpitää lukusalia ja kirjastoa, toimeenpanna luennoita sekä sivistäviä ja jalostavia huveja; perustaa rahastoja oman kodin hankkimista varten yhdistyksille sekä voimainsa mukaan edistää ammattilaisten hyvinvointia ja taloudellista kehitystä.

Liiton jäseneksi pääsi ainoastaan 18 vuotta täyttäneet ammattilaiset, jotka hyväksyivät liiton ohjelman ja säännöt. Liiton muodostivat eri paikkakunnilla olevat ammattiyhdistykset eli

osastot. Mutta maaseuduilta, missä ammattilaisten luku oli niin pieni, ettei osastoa voitu perustaa, oli sallittu jäsenten yksityisenä liittyä liittoon ja suorittaa jäsenmaksunsa suoraan liittohallinnolle. Paikalliset osastot saivat itse määrätä jäsenmaksunsa suuruuden, mutta ne eivät missään tapauksessa saaneet olla 6 markkaa pienemmät vuodessa. Osastojen tuli suorittaa keskushallinnolle jokaisen jäsenen puolesta 3 mk vuodessa.

Sääntöehdotus sisälsi myöskin osastojen säännöt.

Keskushallinnossa tuli olla 7 vakinaista ja 5 varajäsentä, jotka oli edustajakokouksessa valittava. Mutta liiton puheenjohtajat oli valittava joka vuosi yleisellä osastoissa toimitettavalla äänestyksellä, jossa piti seurata seuraavaa menettelyä:

Niinä vuosina, jolloin edustajakokouksia ei ole, asettavat keskushallinnon kotipaikkakunnan yhdistykset 17 ehdokasta liiton virkailijoiksi. Näistä toimitetaan osastoissa äänestys määrättyinä päivinä. Äänestyspöytäkirjat lähetetään keskushallinnolle, joka niistä tekee yhteenlaskun ja julistaa vaalin tuloksen. Tilintarkastajat tuli valita edustajakokouksessa.

Sääntöjen muuttamisesta piti tehdä ehdotus 3 kuukautta ennen edustajakokousta ja keskushallinnon lähettää ehdotus oman lausuntonsa ohella osastoille vähintään 2 kuukautta ennen edustajakokousta.

Liiton edustajakokouksella oli oikeus päättää kaikista liiton tärkeimmistä asioista sekä siitä, missä ja milloin seuraava edustajakokous pidetään. Päätöksen tekoon liiton lakkauttamisesta vaadittiin, että vähintään $\frac{5}{6}$ liiton jäsenistä sitä vaatii ja edustajakokouksessa läsnäolevista $\frac{2}{3}$ puoltaa.

Näille säännöille päätettiin hakea senaatin vahvistus.

Liittohallinto päätettiin nyt sijoittaa Turkuun, mikä johtui helsinkiläisten kanssa olleesta ammattijärjestön perustamisriidasta. Liiton toimikunnan jäsenten valitseminen jätettiin nyt Turun puuseppäin ammattiyhdistyksen tehtäväksi. Tilintarkastajiksi valittiin J. K. Kari ja K. Kalke sekä varalta J. A. Salminen ja J. Jokinen, kaikki Turusta. Helsinkiläiselle liittohallinnolle olivat ainoastaan Helsingin, Turun, Jyväskylän ja Oulun osastot suorittaneet veronsa. Liittohallinto ei ollut edustajakokoukselle laatinut tilikertomusta, vaan ilmoitti, että tuloja oli ollut 323 mk ja menoja 177 mk, joten jäännöstä oli 146 mk. Kokous paheksui liittohallinnon leväperäistä menettelyä, eikä keskushallinnolle tilivapautta myönnetty.

Liittohallinto oli edustajakokousten väliajalla kokoontunut 18 kertaa. Mutta useimmat edellisissä edustajakokouksissa tehdyt päätökset olivat jääneet toteuttamatta. Turun kokouksessa päätettiin m.m. perustaa oma puumiesten äänenkannattaja. Liittohallinto koetti ennen Jyväskylän kokousta hommata näytenumeroa „Puutyöntekijästä“ ja kääntyi tunnettujen ammattilaisten puoleen, kehottaen lähettämään kirjoituksia mainittuun lehteen. Mutta kukaan ei niitä lähettänyt. Lehti siis näin ollen jäi ilmestymättä. Liittohallinto oli kuitenkin jotain tehnyt puuseppäin herättämiseksi. Se oli kustantanut lentolehtisen, jossa kosketeltiin puuseppäin työ- ja palkkausoloja sekä kehoitettiin perustamaan yhdistyksiä, missä ei niitä ennestään ollut. Liittohallinto oli myöskin lähettänyt puheenjohtajansa neuvoilla avustamaan Hankoniemen puuseppiä ammattiyhdistyksen perustamisessa. Porin, Savonlinnan ja Nurmeksen puusepille oli lähetetty kirjeellä ohjeita. Liittohallinnon toiminta Turussa ei ollut sen virkeämpää, kuin mitä se oli ollut Helsingissä. Puuseppäin liittohallinto Jyväskylän kokouksesta alkaen Tampereen kokoukseen asti, joka pidettiin 16—19 päivänä heinäkuuta 1905, oli Turussa. Tampereen kokoukselle ei ole liittohallinnon toiminnasta esitetty mitään selostusta eikä tältä ajalta ole mitään toimintaselostuksiakaan julaistu. Valtiollinen sorto-aika y.m. seikat ovat puuseppäin liiton toiminnan siihen määrin lamauttaneet, että puuseppäin liiton toiminta vuosina 1901—1905 oli melkein kokonaan lakannut.

5. Suomen muurarien keskushallinnon perustaminen.

Suomen muurarien ammattiyhdistysten ja osastojen ensimmäinen koko maata käsittävä edustajakokous pidettiin Helsingissä 26—27 päivänä elokuuta 1898.

Edustajia oli saapunut Turusta 3, Vaasasta 1, Oulusta 2, Tampereelta 2, Viipurista 1, Kotkasta 1 ja Helsingistä 5, eli yhteensä 15.

Kokouksen avasi muurari K. A. Pastell.

Kokouksen puheenjohtajiksi valittiin muurari A. Nieminen Tampereelta ja K. A. Pastell Helsingistä. Sihteeriksi oli pyydetty Taavi Tainio.

Keskustelukysymyksiä esitettiin kokoukselle seuraavat:

- 1) Miten saataisiin 10 tuntinen työpäivä yleisemmin käytäntöön?
- 2) Miten saataisiin alin tuntipalkka parhaiten muurariammattissa käytäntöön?
- 3) Vastaako nykyinen muurarien oppilasjärjestelmä tarkoitustaan ja jollei, niin miten se olisi järjestettävä?
- 4) Eikö olisi suotavaa, että työnantajat enemmän kuin tähän saakka suosisivat ammattiyhdistyksiin kuuluvia työmiehiä?
- 5) Katsotaanko tarpeelliseksi ammattiliitto tai keskushallinto valvomaan ammatti- y.m. etuja?
- 6) a) Onko nykyään vallitseva liikkeenharjoittajain keskinäinen luonnon urakoimiskilpailu katsottava työntekijöille vahingolliseksi? b) Ovatko työntekijät myöskin jossain määrin antautuneet samanlaisen menettelyn alaisiksi?
- 7) Millä keinoin saataisiin työlakot paremmin järjestetyksi?
- 8) Onko oikein, että elinkeinonharjoittaja, jolla ei ole vissi määrä ammattitaitoa, saa harjoittaa ammattia elinkeinona?
- 9) Vastaako nykyinen tapaturmavakuutuslaki tarkoitustaan?
- 10) Eivätkö muurarit voisi paremmin kuin tähän saakka vaikuttaa apuri- ja ulkotyöväen tilan parantamiseksi?
- 11) Mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä niiden työnantajain suhteen, jotka tuottavat ulkolaista työväkeä silloin kun kotimaisesta työväestä ei ole puutetta?

Keskustelussa 10 tuntisesta työpäivästä edustajat kertoivat eri paikkakunnilla saavutettuja kokemuksia. Pastell arveli, että jos pikkukaupungissa työmiehet saisivat työmaalla äänestyksellä työpäivän pituuden ratkaista, kuten Helsingissä tapahtui, niin työmiehet itse haluaisivat pitempää työpäivää. Työväki kun ei vielä ymmärrä omaa etuaan, niin on sitä kirjallisuudella ja esitelmillä valistettava. Jotkut tiesivät kertoa, ettei pikkukaupunkien työläiset vielä halunneet työpäivän lyhentämistä 10 tuntiseksi, koska he pelkäävät, että palkat laskeutuvat samassa suhteessa kuin työpäivä lyhenee. Eräät puhujat lausuvat, että jos työmiehet puolestaan täyttäisivät työnantajia kohtaan velvollisuutensa, s.t.s. tekisivät ahkerasti työtä, niin työpäivä lyhennettäisiin. Eräs puhuja oli sitä mieltä, ettei pitäisi työläisiä pakottaa ylenmääräisiin ponnistuksiin. Työpäivän lyhennyksen ehdoksi ei saa tulla se, että saataisiin aikaan yhtä paljon työtä lyhemässä kuin pitemmässäkin ajassa. Työmiehen oikeus ja

velvollisuus on sivistyskantansa kohottaminen, vaan siitä estää hänet liiallisen pitkä työaika. Kokous katsoi, ettei muurarit rakennustöissä voi päivän lyhennystä yksinään ratkaista, vaan on siitä toisten rakennustyöläisten kanssa neuvoteltava ja yhdessä toimittava. Työläisiä päätettiin kirjallisuuden, sanomalehtien, esitelmän ja keskustelukokousten avulla valistaa, jotta he ymmärtäisivät työpäivän lyhennyksen hyödyn ja tarpeellisuuden. Ja kun siten on mainitun kysymyksen suhteen päästy yksimielisyyteen, ja elleivät työnantajat muuten päivää lyhennä, on heidät siihen pakotettava. Alimmat tuntipalkat päätettiin koettaa saada lain kautta määräytyiksi. Oppilasoloissa päätettiin vaatia parannuksia. Oppiin ei saa ottaa 16 vuotta nuorempia eikä 25 vuotta vanhempia ja oppilaalla tulee opista päästyään olla ylemmän kansakoulun kurssia vastaavat tiedot. Oppiajan tulee olla 3 vuotta, josta 2 kuukautta koeaikaa. Oppilaan kanssa on tehtävä kirjallinen sopimus. Oppilaan aineellinen toimeentulo oli sopimuksella turvattava.

Urakkapalkalla työskentelemistä päätettiin jyrkästi vastustaa. P. Leppänen ehdotti, että ellei tämä joka tapauksessa onnistuisi, niin laadittaisiin tariffi, jonka mukaan töitä otettaisiin. Tämä ehdotus ei saanut kannatusta.

Työlakkojen järjestämisestä esitettiin P. Leppäsen laatima alustus, jonka johdosta kokous hyväksyi seuraavan ponnin:

Työlakot olisivat jaettavat kahteen eri luokkaan; ensimmäiseen luokkaan kuuluvat kaikki ne lakot, jotka koskevat kaikkia jonkun paikkakunnan ammattilaisia, toiseen luokkaan yksityisiä työpaikkoja koskevat lakot. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvissa lakkotapauksissa on aina hankittava keskushallinnon suostumus ja siten koko maamme järjestyneiden ammattilaisten myötätuntoisuus ja kannatus; 2:seen luokkaan kuuluvissa lakkotapauksissa oli aina kysyttävä paikkakunnan ammattiosaston tahi lakkokomitean mielipidettä, jos lakolle aiottiin saada yleisempää kannatusta.

Työväen tapaturmalakiin päätettiin vaatia sellaisia korjauksia, että sen vaikutus ulotetaan myöskin yksikerroksisille rakennuksille ja että vakuutuksesta tulevat eläkkeet ja korvaukset tunnustavasti korotetaan. Ulkotyöläisten eli rakennusapurien asemaa päätettiin koettaa parantaa. Ulkomaalaisten rikkurien työssä käyttämisestä oli saatu katkeria kokemuksia, siksi kokous hyväksyi asiasta seuraavan ponnin:

Ne työnostajat, jotka tuottavat ulkolaista työväkeä silloinkin, kun oman maan työväestä ei ole puutetta, ovat leimattavat maansa vihollisiksi ja kaikkien maamme työväenyhdistysten on julistettava ne yleiseen saarrostitilaan, josta he voisivat vapautua, mikäli muurariammattia koskee, ainoastaan muurarien keskuhallinnon välityksellä.

Kysymyksen, miten saataisiin kaikki muurarit kuulumaan ammattiyhdistyksiin? alusti P. Leppänen tullen siihen lopputulokseen, että luokkataistelussa ei olisi toimetomia syrjästä katselijoita suvaittava, vaan niitä olisi yhteisten etujen puolesta taisteluun pakotettava, s.t.s. velvoitettava liittymään yhdistyksiin jäseniksi. Keskustelussa pakkokeinojen käyttämistä puollettiin ja vastustettiin. Pakkokeinojen käyttämisen kannalla oli enemmistö puolustaen näitä sillä, että työväen luokan vapautta kohti siten pyritään.

Kokous periaatteessa hyväksyi seuraavat ponnet:

„1) Kaikkiialla maassamme, missä vain on tarpeellinen määrä muurariammattilaisia yhdistyksen pystyessä pysymiseen, olisi aina perustettava muurariammattiyhdistys sekä kirjallisuuden, esitelmien ja jos mahdollista kiertävien puhujain avulla pitää asiaa vireillä ja sen ohessa pitäisi myöskin jokaisen asiaa tuntevan ja harrastavan henkilön ottaa velvollisuudeksensa toimia tämän asian eduksi.

2) Milloin jollakin paikkakunnalla tai työpaikalla on enemmistö yhdistyksen jäseniä, niin he voivat asettaa työnantajillensä ehdon, kummatko hän haluaa pitää työssänsä, joko enemmistön, joka kuuluu yhdistyksiin, tai vähemmistön, joka ei niihin kuulu. Näin olisi aina tehtävä, milloin on suotuisa tilaisuus.“

Toisen ponnen lopullinen muodostelu jätettiin keskushallituksen toimeksi. Tätä päätöstä vastaan ilmoittivat vastalauseensa Nieminen, Hammar, Ylen, Forss ja Lagerström, jotka tahtoivat lopullisen muodostelun asianomaisen valiokunnan tehtäväksi.

Muurarien liitto- eli keskushallinto päätettiin perustaa ja sen 5 jäseninen hallinto sijoittaa Helsinkiin. Jos jäseniä erosi ennen seuraavaa edustajakokousta, valtuutettiin Helsingin muurarien ammattiosasto valitsemaan uudet jäsenet eronneiden sijaan. Keskushallinto oli päätösvaltainen, kun esimies ja 3 jäsentä oli saapuvilla. Hallinto sai itse valita virkailijansa ja sen tuli kai-

kissa tärkeimmissä asioissa kysyä ammattiosaston mielipidettä. Osastot saivat valita asiamiehen eli „neuvottelijan“, joiden puoleen keskushallinnon tuli kääntyä. Osastojen piti keskushallinnolle suorittaa sen määräämät verot, joiden suuruutta ei säännöissä määritelty. Sääntöjen mukaan ei keskushallinnon toimitsijoille maksettu mitään palkkaa, paitsi sihteerille, joka sai palkkaa keskushallinnon määräyksen mukaan. Muurarien keskushallinnon säännöt olivat hyvin yhdenmukaiset suutarien valtuuskunnan sääntöjen kanssa, joista edellä on tehty selkoa. Ja keskushallinnon tehtävätkin olivat pääasiassa samat.

Keskushallituksen jäseniksi valittiin: A. Johansson, K. Korander, P. Leppänen, K. A. Pastell ja J. A. Ylén. Keskushallituksen tilintarkastajiksi valittiin hrat O. Lähde ja E. Salin, heille varamieheksi hrat Aug. Jäntti ja A. Boman.

Seuraava kokous päätettiin pitää vuoden kuluttua Tampereella ja toivottiin, että myöskin *uunintekijät* lähettäisivät sinne edustajia. Edustajain lähettämisperusteeksi hyväksyttiin, että jokainen yhdistys tai osasto saa jokaista 20:tä jäsentä kohden lähettää yhden edustajan, ei kuitenkaan useampaa kuin enintään 5.

Ylipäätään voi tästä kokouksesta sanoa, että sillä oli jotenkin selvä luokkataistelun luonne.

Muurarien toinen edustajakokous oli kesäkuun 28—30 p. 1900 Tampereen työväenyhdistyksen huoneustossa. Tervehdyspuheen piti A. Nieminen Tampereelta, tehden selvää kansantaloudellisesta kehityksestä. Edustajia oli seuraavista kaupungeista: Tampereelta A. Lagerström, A. Nieminen, M. Tamminen, F. O. Pettersson, J. Vanttinen; Turusta E. Petrell ja J. V. Lillberg; Oulusta A. Forss; Viipurista S. J. Forsgrén; Kotkasta J. E. Sederlund; Vaasasta T. V. Vegelius; Helsingin muurar. P. Leppänen ja A. Johansson; Porin muurarien J. A. Helenius; Keskushallinnon puolesta E. V. Hänninen (Valpas). Puheenjohtajiksi valittiin A. Johansson Helsingistä ja A. Nieminen Tampereelta, sihteeriksi E. V. Hänninen.

Keskushallinto ehdotti kokouksen käsiteltäväksi seuraavat keskustelukysymykset:

- „1) Edellisen edustajakokouksen tekemäin ponsien tarkastus.
- 2) Yhdistysten ja osastojen sääntöjen yhtäläistyttäminen tai muurarien liiton uudestaan järjestäminen.
- 3) Muurarien liiton

toimimiehen asettaminen. 4) Osastojen ja yhdistysten paikallisen toiminnan järjestäminen. 5) Tilastollisten tietojen hankkiminen muurarien olosuhteista. 6) Työoloja koskevien tietojen välittäminen muurarien liittoon kuuluvien osastojen ja yhdistysten kesken. 7) Todistuskirjain käyttäminen. 8) Ammattijärjestykseen liittyminen. 9) Toverikurin käytäntöön ottaminen.“

Kokous päätti, että muurarien on pyrittävä 8 tuntisen työpäivän käytännössä toteuttamiseen, jossa käytetään sekä ammatillista että valtiollista luokkataistelua. Alimpain tuntipalkkain määräämisestä uudistettiin ennen tehdyt päätökset. Samoin oppilaskysymyksestä sillä lisäyksellä, että vaaditaan teollisuuskouluihin järjestettäväksi n.s. iltakursseja työmiehiä varten, jotka kestäisivät joko yhden tai kaksi talvea ja vastaisivat puolta teollisuuskoulujen kurssista.

Urakkatyön suhteen asettui kokous sille kannalle, että jos urakkatyötä ei voida kokonaan poistaa, niin olisi laadittava työhinnottelut ja koetettava ne saada käytäntöön.

Työlakkojen järjestämisestä hyväksyttiin edellisessä kokouksessa tehdyt päätökset.

Paikallisen toiminnan järjestämiseksi hyväksyttiin seuraavat toimintaohjeet:

Ohjeet Suomen muurarien järjestön luottamusmiehelle:

1 §. Jokaiselle työpaikalle, jossa on muurarien ammattiosaston jäseniä, valitsee ammattiosasto kokouksissaan luottamusmiehiä.

2 §. Luottamusmiesten tehtäviä. 1:ksi) luottamusmiesten tulee kantaa niiltä muurareilta, jotka syystä tai toisesta ovat estettyjä käymään rahastonhoitajan luona, sisäänkirjoitusmaksuja, jäsenmaksuja, varoja lakkorahastoon ynnä muihin tarpeellisiin ammattiosaston toimeenpanemiin keräyksiin ja jättää kootut varat kuittia vastaan ammattiosaston rahastonhoitajalle tai muulle ammattiosaston määräämälle henkilölle. 2:ksi) tulee luottamusmiesten ottaa työpaikoilta mahdollisimman tarkat tiedot, a) normaali- ja ylityöajoista, b) työpalkoista, c) urakkatyöstä, sen laaduista ja ehdoista, d) tapahutumista, sekä täyttää muita ammattiosaston luottamusmiehilleen määräämiä ja uskomia velvollisuuksia. 3:ksi) tulee luottamusmiesten joko suullisesti tahi mieluummin ja ainakin silloin kuin ammattiosasto erityisesti määrää, kirjallisesti tehdä selvää yllämainituista asioista ammattiosaston kussakin kuukausikokouksessa.

3 §. Luottamusmiesten nimet, osoitteet ja työpaikat tulee olla merkittynä erityiseen luettelokirjaan, jota toimikunta tai sen määräämä henkilö hoitaa.

4 §. Luottamusmiehen työpaikkaa vaihtaessa tai luottamusmiehen toimesta erotessa tulee hänen tehdä ilmoitus ammattiosaston toimikunnalle tai

sen näitä ilmoituksia vastaanottamaan määräämälle henkilölle ja hankkia viransijaiseksi suostuva sekä ehdottaa se toimikunnalle, joka hyväksyy viransijaisen siksi, kunnes ammattiosaston lähinnä seuraavassa kokouksessa vakainainen valitaan.

5 §. Luottamusmiehiä, jotka laiminlyövät tehtäviään tai käyttävät valtaansa väärin, voi ammattiosasto eroittaa ja valita toisia tilalle.

6 §. Luottamusmiehet ovat toiminnastaan vastuunalaisia suorastaan ammattiosastolle.

Kuntain ja valtion velvollisuudeksi katsottiin tilastotietojen hankkiminen työoloista, mutta niiden lyödessä velvollisuutensa laimin, päätti kokous, että keskushallitus ryhtyy tilastotietoja osastojen avulla keräämään.

Työmarkkinain tilasta eri paikkakunnilla päätettiin keskuhallinnon välityksellä ryhtyä tietoja julkaisemaan.

Toverikurin käytäntöön ottamisesta hyväksyttiin seikkaperäiset ponnet. Juopottelusta työmaalla, ammattikuntaa vahingoittavista teoista, olivatpa ne mitä laatua tahansa, kuten työnantajaa kohtaan osotetusta röyhkeästä esiintymisestä, jolla ärsytetään turhanpäiväisiä riitoja, yhteisten varojen kavaltamisesta j.m.s. uhattiin liitosta ja osastosta erottamisella. Erotettu oli toveruudesta sulettu. Osastojen oli erottamista henkilöistä tehtävä ilmoitus keskushallinnolle, ja sen taas kaikille osastoille, joiden tuli niistä pitää luetteloja. Jos joku paikallinen osasto julisti jonkun jäsenensä toverikurin alaiseksi, oli tämä kaikkialla koko liitossa voimassa, eikä toverikurista saanut vapauttaa muut kuin se osasto, joka kurituksen oli määrännyt.

Työnantajain vainolta päätettiin puolustaa niitä tovereita, jotka yhteisten asiain ajamisen tähden joutuvat kärsimään. Sopivissa tilaisuuksissa tuli työlakollakin pakottaa työnantaja ottamaan vainottu työhön. Muissa tapauksissa päätettiin vainotulle antaa raha-avustusta. Tässä tarkoituksessa päätettiin perustaa ja kartuttaa työttömyysrahastoja (lakkorahastoja).

Työtodistusten käyttämistä vainon välineinä päätettiin vastustaa. Muurarit vielä Helsingissä rakennuslakon aikana 1896 vaativat työtodistusten käytäntöön ottamista. Mutta nyt oli lakkotapauksissa saatu työtodistuksista työläisten kuristusvälikappaleita, kun niihin merkittiin: on eronnut lakkoon osanoton tähden y.m.s. ja sitä mukaan kuin työnantajat järjestyivät, kävi sellaisilla työtodistuksilla varustetuille yhä vaikeammaksi saada työtä.

Tämän johdosta kokous hyväksyi seuraavat ponnet:

Koska kokemus on osoittanut, että työtodistukset ovat käytännössä tulleet välikappaleiksi, joilla mielivaltaisuuden vallitessa voidaan polkea työn arvoa, olisi niitä, mikäli mahdollista, koetettava estää laajemmalla käytäntöön ottamasta.

Toistaiseksi, siksi kunnes mielipiteet ovat paremmin vakaantuneet, olkoon kunkin yksilön asia ottaa työtodistuksen työnantajaltaan tai ei.

Olisi mikäli mahdollista pyrittävä siihen, että työtodistusten sijasta ruvettaisiin käyttämään joko muurarien liiton tai paikallisen ammattiosaston jäsenkirjaa, johon tarkoin olisi merkittävä, kuka on ammattitaitoinen työntekijä, kuka oppilas.

Tämän aikaansaamiseksi olisi ryhdyttävä neuvottelemaan työnantajain ja heidän yhdistystensä kanssa, että nämä käyttäisivät työssään ainoastaan järjestöön kuuluvaa työväkeä, koska siitä olisi hyötyä työmiehille ja työnantajille.

Keskushallinto valtuutettiin palkkaamaan liitolle luottamusmiehen ammattikunnan järjestäytymistä edistämään.

Keskushallinto päätettiin edelleen sijoittaa Helsinkiin ja jäseniksi siihen valittiin: K. A. Pastell, E. V. Hänninen (Valpas), S. Nieminen, A. Johansson, Paavo Leppänen, H. Sallinen ja O. Hyvönen. Liiton säännöille päätettiin hakea vahvistusta.

Seuraava kokous päätettiin pitää 1903 Viipurissa. Mutta se jäi valtiollisista syistä pitämättä, eikä keskushallinto saanut muurarien liiton säännöille vahvistusta. Senaatti mainitsi hylkäämisen syyksi, ettei hallituksen kotipaikkaa oltu sääntöehdotuksessa mainittu. Keskushallitus osastojen luvalla täydensi säännöt tässä kohden, mutta senaatti ei nytkään sääntöjä vahvistanut. Muurarien seuraava edustajakokous pidettiin Helsingissä marraskuun 24—26 päivänä 1904. Tästä sekä muurarien liiton sen jälkeisestä toiminnasta kerrotaan lähemmin tuonempana.

6. Suomen rauta- ja metallityöntekijäin väliaikainen liittohallinto.

Metallityöntekijäin ensimmäinen edustajakokous pidettiin Helsingissä kesäkuun 21—22 p. 1899 työväenyhdistyksen huoneustossa Yrjönkatu 27. Edustajia oli lähettänyt 19 ammattiyhdistys-

tystä tai osastoa, yhteensä 41. Kokouksen avasi Helsingin pannu- ja levyseppäin a.-o. edustaja hra M. Ax, joka lyhyessä puheessaan toivoi, „että kokoontuneessa joukossa olisi seppiä semmoisia, jotka kykeneisivät uuden sammon taontaan, koska Ilmarisen onnensampo makaa vielä pirstaleina“.

Kokouksessa toimi puheenjohtajana seppä Hj. Hammar ja pöytäkirjureina puusorvaaja Otto Tiuppa ja levyseppä Heikki Arvonen. Kokouksessa päätettiin perustaa koko maan metallityöläisten yhdyssiteeksi „Rauta- ja metallityöntekijäin liitto“. Liiton perustamisen tarpeellisuus selviää meille seuraavista keskustelukysymyksistä, joita kokoukselle esitettiin ja joista tehtiin päätöksiä: 1) Vastaaivatko työhuoneet ammatissamme tarkotetaan terveydellisessä y.m. suhteessa? 2) Mitä parannuksia olisi toimeensaattava oppilasjärjestelmässä? 3) Ammattitaidon kehittäminen. 4) Raittiuskysymys. 5) Toverien turvaaminen työnantajain vainolta. 6) Alimman tuntipalkan määrääminen. 7) Kuinka saataisiin 10-tuntinen työpäivä? 8) Työttömyysrahaston perustaminen. 9) Urakkatyön poistaminen. 10) Suomenkielisen teknillisen kirjallisuuden lisääminen. 11) Tehtaiden järjestysääntöjen yksipuolisuus. 12) Tilaston kerääminen työväen oloista. 13) Oma äänenkannattaja ammattikunnalle. 14) Ylityön supistaminen ja jos sellaista tehdään olisi siitä maksettava lisäkorvaus.

Tässä kokouksessa päätettiin asettaa väliaikainen liittohallinto, johon kuuluu 6 vakinaista ja 3 varajäsentä. Liittohallinnon kotipaikka oli Helsinki. Ensimmäisen vuoden kuluessa oli väliaikaiseen liittohallintoon kuulunut pannu- ja levyseppäin valitsemia jäseniä 6, konetehtaalaisten osaston valitsemia 4, seppäin osaston 3, läkki-, pelti- ja vaskiseppäin 4 ja torvityöntekijäin 2.

Puheenjohtajina olivat toimineet: Gustafsson, Hj. Hammar ja Kaarlo Kallio, sihteerinä H. Arvonen ja F. Henriksson. Lakko-liikkeiden kanssa oltiin tekemisissä Huberin tehtaalla ja Turussa valajain. Näiden hyväksi järjestettiin avunkeräys. Oma äänenkannattaja „Ilmarinen“ sai silloin jo ilmestymisluvan kerta kuu-kaudessa, sitä kuitenkin toimitusvoimain puute vaikeutti. Agitatsionitarkoituksessa lähetti liittohallinto osastoille 5 kierto-kirjettä ja valmisti työttömyysapurahaston säännöt.

Liittohallinto oli vuoden kuluessa pitänyt 37 kokousta ja käsitellyt kaikkiaan 219 kysymystä sekä lisäksi laatinut säännöt sekä liittohallinnolle että työttömyysapurahastolle. Se oli

verotuksella osastoilta saanut 247 mk ja pöytäkirjoista 151 mk 90 penniä. Lisäksi oli lainattu 209 mk 17 penniä. Menoja oli ollut 608 mk 7 penniä. Liiton taloudellinen asema ei ollut kehuttava.

Toinen edustajakokous pidettiin Tampereella heinäkuun 19—21 p. v. 1900 Metallityöläisillä oli silloin 16 osastoa nimittäin Helsingissä 6, kone- ja metallityöläisten, valurien, pannu- ja levyseppäin, takoseppäin, vaski- ja läkkiseppäin, sähkötyöntekijäin; Viipurissa 3, rauta- ja metallityöntekijäin, valurien ja takoseppäin; Turussa 3, Tampereella 3, Oulussa 1, Vaasassa 1, Porissa 1 ja Kotkassa 1. Kaikista muista paitsi Oulusta oli nyt edustajia, yhteensä 22, edustaen 15 eri ammattiyhdistystä tai osastoa.

Kokouksen kokoonkutsumiselle asettivat viranomaiset jo vaikeuksia. Tampereen kone- ja metalliammattiosaston puheenjohtaja oli ennen kokousta käynyt Helsingissä kenraalikuvernöörin kansliasta kysymässä kokoukselle lupaa, mutta sieltä oli neuvottu Hämeenläänin kuvernöörin ja sieltä Tampereen poliisimestarin luokse, joten hän oli tullut siihen käsitykseen, että luvan saanti riippuu ainoastaan paikallisista viranomaisista. Puheenjohtajaksi valittiin A. Vuorela ja varapuheenj. J. Laurila. Kirjuriksi K. Sandelin ja E. Ring.

Tässä kokouksessa hyväksyttiin liitolle ja työttömyysrahastolle (lakkorahastolle) säännöt ja liiton säännöille päätettiin hankkia Senaatista vahvistus. Liiton tarkoituksena oli olla yhdisteenä yhdistysten ja osastojen välillä ja valvoa ammatikunnan etuja, koota ilmoituksia ja tiedonantoja ammatillisesta toiminnasta rauta- ja metallityöalalla, koti- ja mahdollisuuden mukaan myöskin ulkomailla; ryhtyä tarmokkaaseen toimintaan, milloin työnteettäjät koettavat estää työntekijäin järjestymistä taikka työntekijäin yrityksiä olojensa parantamiseksi ja erittäinkin kuin yhdistymisvapautta uhataan, ja työntekijöitä erotetaan siitä syystä, että he aikovat liittyä yhdistyksiin, sekä milloin palkkoja pyritään alentamaan ja työaikaa pidentämään.

Liittohallintoon tuli 6 vakinaisen ja 3 varajäsenen lisäksi kuulua 3 valtuutettua, jotka liittokokous valitsi. Jos jäsenet liittokokousten välillä eroavat, oli paikallisilla osastoilla oikeus valita uudet jäsenet eronneitten sijaan. Liittohallinto valitsi itse virka- ja toimimiehensä. Se oli päätösvaltainen puheenjohtajan ja 4 jäsenen saapuvilla ollessa. Tärkeimmistä asioista päätettäessä tuli valtuutetut kutsua kokoukseen. Kaikista työttö-

myysrahastoa koskevista asioista keskusteltaessa tuli olla läsnä vähintään 2 valtuutettua.

Osastojen tuli liittyessään suorittaa liitolle jäseneltä 50 p. sisäänkirjoitusmaksua, joka oli suoritettava heti, kun osasto hyväksyttiin liittoon. Vuosimaksu oli samoin 50 penniä. Tämän lisäksi tuli jokaisen liittoon yhtyneen osaston kuulua n.s. työttömyysrahastoon, joka todellisuudessa oli ajateltu lakkorahastoksi, ja suorittaa siihen joka jäseneltä sisäänkirjoitusmaksua 25 p. ja jäsenmaksua 25 penniä kuukaudessa.

Lakkoja ei ollut lupa avustaa, ellei niistä ensin oltu yhdistyksen tai osaston kokouksessa tehty päätöksiä, eikä missään tapauksessa muita kuin liiton jäseniä. Avustus ei saanut päivää kohden nousta yli 2 mk. Työttömyys, joka ei kestänyt 2 viikkoa enempää, ei oikeuttanut saamaan avustusta. Työttömyydellä tarkoitettiin työnseisauksesta johtunutta työttömyyttä. Liiton sihteerille ja hallinnon jäsenille päätettiin maksaa pientä palkkiota ja sitä tarkoitusta varten myönnettiin 300 mk.

Liitto katsottiin olevan väliaikaisella kannalla, kunnes säännöt ovat saaneet vahvistuksen. Liittohallinto asetettiin edelleen Helsinkiin ja paikalliset osastot saivat valita siihen jäsenet. Työttömyysrahaston valtuutetuiksi valittiin E. V. Vainio, K. K. Siekkinen ja K. Laurila.

Muut kokouksen käsittelemät asiat olivat seuraavat:

Kysymykseen: „Miten voisi saada parempaa yksimielisyyttä aikaan työnteettäjain ja tekijain välillä, vahingoittamatta toistensa etuja?“ vastattiin: Paikkakunnan yhdistys eli osasto on velvollinen valitsemaan n.s. sovittelukomitean, jonka tehtävä on 1:ksi) käydä välittäjäksi työntekijain ja työnantajain välillä mahdollisesti syntyvissä riitaisuuksissa; 2:ksi) riitaisuuksien ratkaisemiseksi on komitean kutsuttava kokoon riidanalaisen työpaikan työntekijät sekä työnantajat. Jos sovintoa ei saada aikaan näin syntyneessä kokouksessa, on komitean käännyttävä paikkakunnan yhdistyksen eli osaston puoleen, joka ryhtyy tarmokkaampiin toimenpiteisiin liittohallinnon kautta.

Kysymykseen: „Vastaako nykyinen tapaturmalaki tarkoitustaan?“ vastattiin: Kokous ei katso nykyisen tapaturmavakuutuslain kaikissa kohdin vastaavan tarkoitustaan ja että sitäkin usein tapaturmavakuutusyhtiöt ja liikkeenharjoittajat käyttävät väärin työntekijäin vahingoksi. Näitten epäkohtain korjaamiseksi kehottaa edustajakokous kaikkia metallityöntekijöitä tarkoin luke-

maan tapaturmavakuutuslain ja missä huomaavat sitä väärin käytettävän, turvautumaan ammattitovereihin ja antam aantarkan selonteon asiasta paikkakunnan ammattiyhdistykselle, ja jollei sellaista löydy, niin suoraan liittohallinnolle. Ammattiosaston tai yhdistyksen tiedon saatuaan tapaturmalain rikkomisesta on heti ryhdyttävä toimiin epäkohdan korjaamiseksi, ja jollei se saa asiata korjatuksi, on osaston tai yhdistyksen asiasta annettava tarkka tieto liittohallinnolle, jonka tulee ryhtyä toimiin, teollisuushallituksen, ammattitarkastajien y.m. kautta, joilla se katsoo asiata voivansa auttaa väärinkäytöksen korjaamiseksi, sekä saattaa kaikille asianomaisille tietoon, että lakia on tarkoin noudatettava.

Kysymykseen: „Eikö olisi syytä ryhtyä toimenpiteisiin, että valtio apurahoillaan runsaammin kuin tähän asti edistäisi kone- ja metallityöntekijäin teknillisen opin kohottamista?“ vastattiin: 1:ksi) että valtion varoilla perustettaisiin ja kannatettaisiin sellaisia ammattikouluja, jonkin monipuolista työtä tekevän konepajan yhteydessä, joissa opetus olisi tietopuolinen ja käytännöllinen, jaettuna niin, että päivätyönä olisi toinen puoli tietopuolista ja toinen puoli käytännöllistä opetusta; 2:ksi) että valtio runsaammin kuin tähän asti edistäisi apurahoillaan kotimaisia kone-, rauta- ja metallityöntekijöitä teknillisen ammattitaitonsa kehittämiseksi; 3:ksi) että Liittohallinto koettaisi, mikäli mahdollista, anoa valtiolta apurahoja suomenkielisen teknillisen kirjallisuuden lisäämiseksi.

Kysymykseen: „Olisiko työväen asialle eduksi, jos rauta- ja metallityöntekijät kaikkialla alkaisivat toimia ammatittain?“ vastattiin: 1:ksi) että rauta- ja metallityöntekijät kaikkialla alkaisivat toimia ammatittain; 2:ksi) että yhteistä laatua olevain tärkeiden kysymysten käsittelyä varten valittaisiin jonkunmoinen paikallinen keskuskomitea, joka antaisi lausuntonsa tärkeissä asioissa, mutta lopullinen päätösvalta kuitenkin jäisi asianomaisille ammattiosastoille.

Teollisuusliittokysymys oli myöskin jo esillä ja siitä päätettiin seuraavaa: „Rauta- ja metallityöntekijäin toinen edustajakokous katsoo suotavaksi, että Suomen rauta- ja metallityöntekijäin eri ammattiryhmät eivät perusta eri liittoja, vaan toimivat siihen suuntaan, että yksi yhteinen liitto saadaan tarkoitustaan vastaavaksi“. Tämä hyvä päätös ei matkan varrella

kuitenkaan ole poikkeuksetta toteutunut, kuten tulemme huomaamaan.

Kysymykseen: „Miten saataisiin rauta- ja metallityöntekijäin äänenkannattaja „Ilmarinen“ enemmän tunnetuksi ja toimitus järjestetyksi?“ oli keskusteltavana. Keinoina lehden avustamiselle esitettiin kirjeenvaihtajain sekä tilaajain hankkimista. Näistä asioista huolehtiminen katsottiin kuuluvan ammattiosastoille.

Kysymykseen: „Miten saataisiin metallityöntekijät liittymään enemmän ammattiosastoihin?“ vastattiin: Jokaisen aatetta harrastavan yksityisen henkilön on otettava velvollisuudekseen aatteemme tunnetuksi tekeminen tovereillemme kaikilta niiltä näkökannoilta kuin nykyinen asema ja työväenliikkeen merkitys vaatii. Liiton hallitus, mikäli sen varat riittää, levittää asiaa valaisevaa kirjallisuutta ja lähettää oman ammattikunnan miehiä puhumaan etupäässä sellaisiin paikkakuntiin, missä mitään yhteistoimintaa vielä ei ole, ja siellä, missä se on mahdollista, ammattiosastojen yhteyteen järjestää oppilaille erityisiä seuroja, joissa heitä totutettaisiin yhteistoimintaan.

Kysymyksen: „Miten voitaisiin estää valtion y.m. suurempien töiden teettoa ulkomailla?“ johdosta valitettiin sitä ikävää tosiseikkaa, mikä meillä vallitsee, kun valtio teettää suurimmat työnsä ulkomailla, vaikka täälläkin kyettäisiin ulkomailta tilatut työt valmistamaan, jos vain valtion konepaja lavennettaisiin, eikä sitä käytettäisi muihin tarkoituksiin, kuin korjaustöihin.

Seuraava edustajakokous päätettiin pitää kahden vuoden kuluttua Viipurissa.

Liittohallinto oli toiminut vilkkaasti. Se oli edustajakokouksen välisellä ajalla pitänyt 36 kokousta ja käsitellyt 200 eri asiaa. Liiton säännöille se anoi senaatilta vahvistusta, mutta anomus hylättiin eikä hylkäämisen syytäkään ilmoitettu.

Omasta äänenkannattaja „Ilmarisesta“ mainitaan olleen liittohallinnon jäsenillä paljon palkatonta työtä ja vaivaa. Sen vastaavana toimittajana oli Heikki Arvonen ja päätoimittajana F. V. Henrikson sekä apulaisena K. K. Siekkinen. „Ilmarista“ ilmestyi kaikkiaan 17 numeroa ja mainitaan sen täytyneen lakata kannatuksen puutteessa. Kiertokirjeitä liittohallinto oli osastoille lähettänyt 17. Helsingin Laivatokan seppien lakkoa liittohallinto koetti avustaa. Jäsenmaksunsa säännöllisesti suorittivat liitolle ainoastaan 5 helsinkiläistä osastoa ja Turun rauta- ja metalliammattiosasto. Liiton tulot tekivät ainoastaan 854 markkaa

38 p:iä, josta jäsenveroja 484 markkaa. Edellisen tilikauden saamisista 100 mk 88 p. Liiton koko omaisuuden arvoksi laskettiin ²⁵/₇ 1903 117 mk 63 p:iä. Useat osastot eivät vastanneet edes kirjeisiin. Jäsenluku oli vuosi vuodelta vähentynyt; ollen v. 1900 572, v. 1901 564 ja v. 1902 464. Tampereella tehdyistä päätöksistä useimmat olivat jääneet toteuttamatta.

Viipurissa 1903 pidettyyn edustajakokoukseen painoi maassa vallitseva valtiollinen sortotila leimansa. Asetus 2 päivältä heinäkuuta 1900 kielsi yleiset sekä ammattikuntain kokoukset, ellei niille hankita ja saada viranomaisilta lupaa. Kun Metallityömiesten edustajakokouksen piti Viipurin työväenyhdistyksen talolla heinäkuun 23 p. alkaa, niin lupaa kokouksen pitämiseen ei silloin vielä oltu saatu. Liittohallinnon silloinen puheenjohtaja K. O. Henriksson, Viipurin metalliammattiosaston puheenjohtaja M. G. Pulliainen sekä saman osaston jäsen viilaaja Juho Kirves lähtivät kuvernööriltä pyytämään lupaa kokoukselle. Edustajat hajaantuivat kaupungille koko päiväksi ja kokoontuivat uudelleen samana iltana.

Kokous alkoi siten, että mainittu Henriksson luki aluksi kuvernöörin antaman lupakirjeen ja sen jälkeen hän liittohallinnon nimessä avasi kokouksen. Puheenjohtajaksi valittiin K. K. Siekinen Helsingistä ja Juho Kirves Viipurista. Pöytäkirjaa pitivät M. G. Pulliainen ja J. E. Nurminen. Edustajia oli 7 eri paikkakunnalta, 13 osastosta, ja yksi liittohallinnosta, eli yhteensä 17 edustajaa.

Liittohallinto oli laatinut liitolle uuden sääntöehdotuksen, joka oli jotenkin täydellinen jäljennös ennen selostetuista Suomen kirjaltajaliiton säännöistä. Muista kokouksen päätöksistä mainittakoon seuraavat:

Teollisuushallitusta päätettiin pyytää julkaisemaan suomenkielellä „konerakennusoppikirjan“ sekä „telefoni- ja sähkötyöntekijäin oppikirjan“. Ammattientarkastajia päätettiin vaatia lisättäväksi ja niille valittavaksi apulaisia työväenluokasta, yksi kustakin sellaisesta työpaikasta, jossa vähintään 10 työntekijää työskentelee. Työläisten valitsemille apulaistarkastajille tuli hallituksen määrätä palkat, joista liikkeenharjoittajan tuli maksaa osa. Urakkatöistä päätettiin vaatia kirjallisia sopimuksia. Vähemmistö olisi halunnut urakkatyön kokonaan kiellettäväksi, ja eri asiana päätettiin, että urakkatyötä vastustetaan.

Päätösten toteuttamiseen nähden päätettiin sellaisissa kysymyksissä, jotka koskevat sekä työntekijöitä, että työnantajia, kääntyä työnantajaliiton puoleen ja muissa asioissa ainoastaan ammattiosastojen. Mutta jos työnantajat eivät hyväksy kohtuullisia vaatimuksia, niin liittohallinnon tuli asioissa ryhtyä tarmokkaisiin toimenpiteisiin. Ammattitaitoa päätettiin ryhtyä parantamaan ja metalliteollisuudesta työvoimia vähentämään siten, että 21 vuotta vanhemmilta henkilöiltä, elleivät ole käyneet jotakin ammattikoulua, kielletään työhön pääsy metalliteollisuusaloille. Oppilaitten luku 10 oppinutta kohden päätettiin rajoittaa yhteen. Työpäivän pituus päätettiin vaatia rajoitettavaksi 8 tuntiseksi.

Työt, mikäli mahdollista, olisi teetettävä kotimaisissa tehtaissa. Tehtaisiin päätettiin vaatia laitettavaksi ruokailuhuoneita ja torvityöntekijöille kunnollisia työhuoneita.

Sisäänkirjoitusmaksujen poistamista jäsenen toisesta osastosta toiseen siirtyessä kannatettiin, mutta kun kysymys koski työväenyhdistyksiä, niin päätettiin se lähettää työväen puoluehallinnolle. Jäsenmaksut päätettiin osastoissa korottaa 12 markkaan vuodelta ja kantaa ne 3 mk erissä, vuosineljänneksittäin. Korotus päätettiin toimeenpanna vuoden 1905 alusta.

Harkitsematomasti tehtyjä lakkoja päätettiin ryhtyä vastustamaan. Ennenkun työlakko pannaan toimeen, oli yleistä mielihäpeä valmistettava ja saatava lakolle edes järjestyneen työväen kannatus. Samalla paikkakunnalla toimivia osastoja päätettiin ryhtyä yhdistämään ja eri osastojen välille perustaa paikallisia liittohallintoja. Saadakseen osastot vilkkaammin toimimaan, päätettiin ryhtyä periaatteellisista kysymyksistä pitämään esitelmiä.

Liittohallinto päätettiin edelleenkin asettaa Helsinkiin ja liittohallinnon jäsenlukua lisätä 13. Jäsenten valitseminen liittohallintoon jätettiin edelleen paikallisille osastoille.

Seuraava edustajakokous päätettiin pitää 2 vuoden kuluttua Turussa. Mutta se pidettiin vasta helmikuun 10—13 p. 1916 Tampereella.

Liiton myöhemmästä toiminnasta ja kehityksestä tuonnempana.

7. Kirvesmiesten liitto.

Ensimmäinen koko maata käsittävä kirvesmiesten edustajakokous pidettiin Helsingissä kesäkuun 27—28 p. 1899. Alotteen teki Helsingin kirvesmiesten ammattiosasto, joka edellisenä talvena jo valitsi kokousta valmistelevan komitean. Se kysyi muilla paikkakunnilla olevain kirvesmiesten osastojen mielihpidettä, ja saatuaan myöntävät vastaukset, kutsui edustajat kokoon Helsingin työväentalolle Yrjönkatu 27. Puheenjohtajiksi valittiin Matti Haikarainen Helsingistä ja O. Holmström Viipurista. Sihteeriksi oli pyydetty Otto Tiuppa.

Edustajia oli 8 osastosta; Helsingistä 5, Turusta 3, Tampereelta 3, Viipurista 2, Hämeenlinnasta, Jyväskylästä, Oulusta ja Vaasasta yksi kustakin. Toisena kokouspäivänä saapui vielä Viipurin kirvesmiesten ammattiyhdistys I:stä Kr. Iisakkala, jolle myönnettiin oikeus ottaa osaa kokouksen keskusteluihin. Siis yhteensä 18 edustajaa.

Tässä kokouksessa päätettiin vaatia 10-tuntista työpäivää ja koettaa saada alin tuntipalkka määrätyksi. Keinoina näiden saavuttamiseksi esitettiin ammattiyhdistysten perustamista paikkakunnille, missä niitä ei ennestään ole, yleisiä työväen ja ammattikuntain kokouksia, joissa puheilla, esitelmillä ja lentolehdissä työläisille selitetään työpäivän lyhennyksestä tulevaa etua. Työläisten mielipiteen selville saamiseksi oli työpaikoilla toimeenpantava nimien kirjoitus, jossa 10-tuntisen työpäivän kannattajat merkitsevät nimensä yhteen listaan ja vastustajat toiseen. Jos enemmistö oli lyhennyksen puolella, oli koetettava saada työnantajat antamaan kysymyksen työläisten äänestyksellä ratkaistavaksi. Kun kirvesmiehet eivät voi päivän lyhennyksestä rakennustöissä yksin aikaansaada, oli sitä ajettava muiden rakennusammattikuntien kanssa yhdessä. Ja vasta viimeisenä keinona oli ryhdyttävä asiaa ajamaan työlakolla, nimittäin silloin, kun oli jotenkin varmoja toiveita voitosta.

Alimman tuntipalkan määräämisessä oli ammatillisten keinojen lisäksi yhdessä muun työväen kanssa toimittava yleisen äänioikeuden valloittamiseksi, että parannukset saataisiin laissa määrätyksi.

Urakkatyötä päätettiin, mikäli mahdollista, välttää. Asiaa käsittelemään asetettu valiokunta ehdotti jyrkkää urakkatyön

hylkäämistä. Mutta toiset vastustivat sellaisen ponnien hyväksymistä, jota ei voida toteuttaa, kun työnantajat jyrkästi vastustavat urakkatyön poistamista monista eri syistä, etupäässä siksi, että pelkäävät työmiesten tuntitöissä laiskottelevan. Iisakkala ehdotti kokouksen päätettäväksi, että kirvesmiesten ammattiyhdistykset ottaisivat töitä urakalla ja kilpailisivat yksityisten kanssa. Mutta hänen ehdotustaan ei kukaan kannattanut.

Työlakkojen järjestämisestä hyväksyttiin saman suuntaiset ponnit, kuin edellä on muurarien kokouksesta kerrottu.

Työväen tapaturmavakuutuslakiin päätettiin vaatia sellaisia muutoksia, että sitä sovellettaisiin myöskin yksikerroksisilla rakennuksilla.

„Satunnaisten tarpeiden — rahasto“ päätettiin myöskin perustaa. Sitä tuli hoitaa keskushallinto ja jokaisen kirvesmiesten liittoon kuuluvan jäsenen tulee maksaa siihen 3 mk vuodessa. Paikallisilla osastoilla oli sen lisäksi oikeus perustaa paikallisia „satunnaisten tarpeiden rahastoja“. Tämä rahasto oli ajateltu lakko-rahastoksi. Ammattitaitoa päätettiin kehittää ammattikirjallisuudella ja piirustus- y. m. oppikursseilla. Raittiutta päätettiin kannattaa ja vaatia yleistä väkijuomain kieltolakia. Työmailla juopottehua vastaan uhattiin käyttää myöskin toverikuria.

Kirvesmiesten liitto päätettiin perustaa ja keskushallinto asettaa Helsinkiin ja valita siihen 5 jäsentä. A. Mäkelä Hämeenlinnasta pelkäsi „arnakisteja“ ja ehdotti, että keskushallintoon valittaisiin 6 jäsentä, joista 3 työnantajaa. Mutta tämä ehdotus ei saanut yhtään kannatusta. Keskushallinnon säännöt olivat aivan samanlaiset kuin muurarien keskushallinnon. Keskushallintoon valittiin: K. Lindström (Liipola), Jaakko Hakala, Matti Haikarainen, S. Hellsten ja Matti Hälleberg (Paasivuori). Tilintarkastajiksi A. B. Mäkelä ja Otto Tiuppa; varalle Heikki Kilpeläinen ja Jooseppi Parkkinen.

Kirvesmiesten keskushallinnon puheenjohtajaksi valittiin M. Haikarainen, varapuheenjohtajaksi M. Hälleberg, sihteeriksi K. Liipola ja rahastonhoitajaksi S. Hellsten.

Seuraava kirvesmiesten edustajakokous oli Viipurissa heinäkuun 22—23 p. 1901.

Liiton toiminnasta tältä ajalta mainittakoon, että liittoon kuului 7 osastoa, joissa oli yli 600 jäsentä. Liittohallinto oli pitänyt 22 kokousta ja käsitellyt 50 asiaa sekä lähettänyt osas-

toille 92 kirjettä. Se oli kesällä 1901 eräiden ammattiosastojen avustuksella painattanut lentolehtisen „Sananen kirvesmiehille“, josta oli otettu 2,000 kappaleen painos ja jaettiin osastojen välityksellä ilmaiseksi kirvesmiehille. Mutta vaikka mainittu lentolehti oli agitatoriseen tyyliin laadittu, oli tulos siitä peräti vähäinen. Taantumus oli tähän aikaan pääsemässä valtaan, eikä sitä agitatsioonillakaan voinut auttaa.

Viipurin kokouksen aikana liittoon ei enään kuulunut kuin 4 osastoa, nimittäin Helsingin, Turun, Oulun ja Viipurin osasto. Tampereen osasto vielä liittohallinnolle kirjoitteli, mutta Vaasan ja Jyväskylän osastot eivät enää tehneet sitäkään.

Kokous pidettiin Viipurin työväenyhdistyksen talolla. Puheenjohtajaksi valittiin Matti Hälleberg Helsingistä ja J. Lindström Turusta, sihteeriksi oli pyydetty S. Ollikka Viipurista. Edustajia oli nyt ainoastaan 10, viideltä eri paikkakunnalta. Entiset päätökset tarkastettiin ja useat niistä hyväksyttiin sellaisinaan.

Kysymyksestä: „Miten agitatsioni olisi järjestettävä?“ ehdotettiin, että osastot luovuttaisivat liittohallinnolle varoja puhujain palkkaamiseksi ja ilmaiseksi jaettavain lentolehtisten kustantamiseksi. Osastoja olisi perustettava ja agitatsioonirahastoja kartutettava; puheita ja esitelmiä olisi kokouksiin hankittava ja asetettava asiamiehiä, jotka keräilevät tilauksia työväensanomalehdille ja levittävät työväenkirjallisuutta. Asiamiesten kesken olisi järjestettävä kilpailuja ja parhaille annettava palkintoja. Yhdistyksissä ja osastoissa olisi otettava luottamusmiesjärjestelmä käytäntöön. Näiden toimenä olisi agiteerata osastoihin jäseniä, kantaa työmailla jäsenmaksuja ja toimittaa kuitattu jäsenkortti jäsenelle. Tällaisella järjestelmällä oli Helsingin kirvesmiesten ja muurarien osastoissa kokeiltu hyvillä tuloksilla. Luottamusmiehille oli laadittu ja painatettu ohjesäännöt, jotka on julkaistu muurarien liiton toimintaselostuksessa.

Työtodistusten käyttämistä päätettiin ryhtyä vastustamaan, koska ne eivät ole muuta kuin työntekijäin kurinpidon välineitä, joilla riistetään työläisiltä vapaudet ja oikeudet.

Sairas- ja hautausapurenkaita ja kassoja päätettiin ryhtyä osastoihin perustamaan. Liiton säännöt päätettiin pitää entisellään. Liittohallinto päätettiin edelleen asettaa Helsinkiin. Hallintoon valittiin entiset jäsenet, paitsi Jaakko Hakalan tilalle Heikki Lähde. Liittohallinnon puheenjohtajaksi valittiin H. Lähde, sihteeriksi K. A. Lindström (Liipola) ja rahastonhoitajaksi

S. Hellsten. Matti Haikaraisen kesällä 1902 matkustettua Amerikkaan, valitsi Helsingin kirvesmiesten ammattiosasto hänen sijaansa K. Aallon ja hänen erottuaan vuoden 1904 lopussa valitsi sama osasto Aallon sijaan Aatu Halmeen, joka sittemmin valittiin sihteeriksi.

Kirvesmiesten 3:mas edustajakokous pidettiin Tampereella heinäkuun 18 p. 1905, jolloin Suomen Puutyöntekijäin liitto perustettiin. Mainittu liitto muodostettiin puuseppäin ja kirvesmiesten liitoista. Puutyöntekijäin liitto päätettiin perustaa heinäk. 17 p., ja kun kirvesmiehet saivat varmuuden, että sellainen liitto syntyy, pitivät ne eri kokouksen ja päättivät lakkauttaa liittonsa. Kirvesmiesten liittohallinnon puolesta avasi kokouksen S. Hellsten. Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin A. J. Vartiainen Viipurista ja sihteeriksi Aatu Halme Helsingistä. Edustajia oli Helsingistä 2, Viipurista, Terijoelta, Lahdesta, Hankoniemestä ja Vaasasta 1 kustakin, Turusta 2 ja liittohallinnosta yksi. Siis yhteensä 10 edustajaa.

Toiminta- ja tilikertomukset esitettiin ja hyväksyttiin. Kirvesmiesten liitto päätettiin tarpeettomana lakkauttaa, ja sen jällellä oleva omaisuus, 4 mk 20 p., juoda kahvissa uuden liiton perustamis- ja entisen lopettamisjuhlassa. Liiton arkisto ja asiapaperit päätettiin siirtää Suomen Puutyöntekijäin liitolle.

S. Puutyöntekijäin liiton synnystä ja kehityksestä lähemmin tuonnempana.

8. Suomen Kivityöntekijäin liitto.

Suomen kivityöntekijäin ensimmäinen edustajakokous pidettiin Helsingissä kesäkuun 30 ja heinäkuun 1 p. 1899. Tämäkin kokous pidettiin Yrjönkatu 27.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin F. A. Palm ja varapuheenjohtajaksi J. Finholm, sihteeriksi oli pyydetty Otto Tiuppa. Edustajia oli 5 eri paikkakunnalta 6 osastosta, yhteensä 10. Kokoukselle esitettiin kaikkiaan 18 keskustelukysymystä.

Työpäivän pituuden rajoittamisesta 10 tuntiseksi ja alimman tuntipalkan määräämisestä, lakkojen järjestämisestä ja ammatti-liiton perustamisesta teki kokous pääasiassa samallaiset päätökset kuin muurarit ja kirvesmiehet ensimmäisissä edustajakokouksissaan.

Ammattiliitto päätettiin perustaa ja keskushallinto valita Helsinkiin. Liiton säännötkin olivat samanlaiset, kuin muurarien ja kirvesmiesten liitoissa, paitsi että keskushallintoon päätettiin valita 4 kivenhakkaajaa ja 3 poraria. Ammattiosastoja päätettiin perustaa sinne, missä niitä ei ennestään ole. Kivityöntekijäin keräämiseksi ja yhteenliittämiseksi päätettiin käyttää kiertäviä puhujia sekä kirjallisuuden levittämistä. Tulevaisuudessa kun enemmistö ammattilaisia on saatu yhdistyksiin liittymään, koetetaan vähemmistöä yleisen mielipiteen painolla pakottaa liittoon. Puhujain lähettämässä ja kirjasten kustantamisessa päätettiin ryhtyä yhteistoimintaan työväen puoluehallinnon tai työväen valtuuskunnan kanssa.

Työttömyysrahaston perustaminen katsottiin tarpeelliseksi ja lähemmät toimenpiteet asiassa jätettiin keskushallinnolle. Urakka-järjestelmä tunnustettiin työväen yhteisille eduille vahingolliseksi, mutta mitään jyrkkää päätöstä sen poistamisesta ei tehty, vaan ehdotettiin, että siitä osastoissa keskusteltaisiin, ja jos mahdollista, koetettaisiin saada epäkohdat poistetuiksi. Ulkomaalaisten työläisten maahan tuottamista paheksuttiin, mutta lähimmät toimenpiteet tässäkin jätettiin keskushallinnon harkittavaksi.

Oppilaskysymykseen nähden päätettiin vaatia, että työnantajat oppilasta kohtaan täyttävät elinkeinolain määräämät velvollisuutensa. Lisäksi päätettiin vaatia, ettei oppiin saa ottaa 18 vuotta nuorempia eikä 25 vuotta vanhempia henkilöitä. Oppiajan rakennusalalla tuli olla 2 ja tehdasalalla 3 vuotta, siihen luettuna 2 kuukauden koeaika. Rakennusalalta tehdasalalle siirryttäessä vaadittiin lisäksi yhden vuoden oppiaika. Kivityön alalla elinkeinon harjoittajalta päätettiin vaatia, että hän on ammattitaitoinen. Ammattitaidon kohottamiseksi päätettiin teollisuus- ja käsityökoulujen johtokunnilta vaatia, että mainituissa kouluissa ryhdyttäisiin antamaan opetusta myöskin kivityön alalta.

Kotimaisen raaka-aineen eli kivilajien käyttämistä suositeltiin ja toivottiin, että asian harrastajat perustaisivat asian edistämiseksi yhtiöitä, joiden hallinnoissa olisi myöskin työmiehiä. Lähemmät toimenpiteet annettiin keskushallinnolle ja ammattiosastoille. Työn tasaamiseksi yli vuoden päätettiin kääntyä arkkitehtien ja muiden virastojen puoleen vaatiin, että rakennusten pohjatyt tehtäisiin talvella.

Sisäänkirjoitusmaksujen poistamista jäsenen osastosta toiseen siirryessä kannatettiin ja lausuttiin toivomus, että se otettaisiin kaikissa työväenyhdistyksissä keskusteltavaksi. Ääniasteikon poistamista valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa päätettiin vaatia. Juopottelun poistamiseksi katsottiin ammattiosastoihin liittyminen paraimmaksi keinoksi, koska se varmimmin edistää yleistä väkijuomain kieltolakia.

Kivityömiesten liitto päätettiin perustaa, ja keskushallinto sijoittaa Helsinkiin. Keskushallinnon puheenjohtajaksi valittiin F. A. Palm ja varalle P. Nykänen.

Seuraava kokous pidettiin Tampereella elokuun 20—22 p. 1900.

Liittoon kuului aluksi Helsingissä 2 osastoa, Tampereella, Vaasassa, Viipurissa, Hankoniemessä ja Kotkassa yksi osasto kussakin. Yhteinen jäsenluku oli 328, josta se oli vähentynyt 235.

Keskushallinto oli pitänyt 12 kokousta. Tuloja sillä oli ollut 178 mk 40 p:iä ja menoja 155 mk 65 p:iä, joten siis säästöä oli 52 mk 75 p:iä, ja lisäksi 60 kappaletta edellisen edustajakokouksen pöytäkirjoja. Liiton taloudellinen asema ei ollut siis erittäin loistava.

Tampereen kokouksessa oli edustettuna kaikki edellämainitut osastot. Edustajia näistä oli 9 ja liittohallinnosta yksi.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin O. F. Pettersson Tampereelta ja P. Nykänen Helsingistä. Sihteeriksi oli pyydetty toimittaja Kaarlo Sandelin Tampereelta. Edellisen edustajakokouksen päätökset tarkistettiin. Työpäivän pituuden rajoittamisesta 10 tuntiin ja alimman tuntipalkan määräämisestä hyväksyttiin ennen tehdyt päätökset. Lakkosten järjestämisestä hyväksyttyä pontta korjattiin siten, että ensiluokan lakoille oli hankittava keskushallinnon suostumus ja *koko maan järjestyneiden ammattilaisten myötätunto ynnä kannatus*. Toisen luokan lakoille oli saatava paikallisen ammattiosaston tai lakkokomitean suostumus, jos tahdotaan saada lakolle yleisempää kannatusta. Liiton sääntöjen muuttamisesta ja niille Senaatin vahvistuksen hankkimisesta keskusteltiin paljon, mutta muita muutoksia ei niihin tehty, kuin että keskushallinnon nimi tuli kuulumaan: „*keskustoimikunta*“ ja sen jäsenluku vähennettiin viiteen, koska oli tultu siihen kokemukseen, että 7 henkistä hallintoa oli vaikea saada aina kokoon, ja että suuri hallinto toimii raskaasti. Kes-

kustoimikunnan tehtäviin lisättiin esiintyä työnantajain ja tekijäin välillä syntyneissä riidoissa sovinnon välittäjänä. Muut sääntöjen muutokset jätettiin keskushallinnon harkittavaksi.

Tapaturmavakuutuslain parantamista koskevia päätöksiä täydennettiin siten, että keskushallinto sai määrätä paikalliset osastot valvomaan paikkakunnan työliikkeitä tapaturmien subteen, ja jos väärinkäytöksiä niissä tapahtuu, säälimättä vetämään ne julkisen arvostelun alaisiksi. Osastojen sääntöjen yhtäläistyttäminen jätettiin myöskin keskushallinnon huoleksi ja niiden lopullinen hyväksyminen tapahtuisi vasta seuraavassa edustajakoukussa. Liiton asiamiehen toimen asettaminen ratkaistiin sääntöjen muutoksen yhteydessä. Keskushallinto valtuutettiin, milloin sen tarpeelliseksi katsoo, lähettämään sovittelijan paikkakunnalle, missä työriita on syntyneessä. Keskushallintoon yhtyvät osastot velvoitettiin valitsemaan asiamiehen, jonka tuli välittää keskushallinnon tiedot osastoille ja osastojen tiedot keskushallinnolle.

Työnvälitystoimiston perustamisesta päätettiin, että hallinto valitsee yhden jäsenensä, jolle osastojen valitsemat asiamiehet lähettävät tietoja työmarkkinain tilasta paikkakunnallaan.

Toverikurin käyttämisestä tehtiin ankarointa päätöksiä. Kivikalusepät päätettiin koettaa saada liittymään kivimiesten osastoihin ja noudattamaan kivityömiesten keskushallinnon määräyksiä. Sellaisia työmiehiä, jotka eivät kuulu ammattiosastoihin, päätettiin pitää järjestyneiden toiminnan vastustajina, ja missä järjestyneitä oli enemmistö, pakottaa järjestymättömät pois työstä. Tätä menettelyä ovat kivenhakkurit toisin paikoin käyttäneet hyvällä menestyksellä.

Ko-operatiivisen kivityöliikkeen perustamiskysymyksen oli ehdottanut käsiteltäväksi Hankoniemen kivityömiesten ammattiosasto, jonka puolesta se myöskin alustettiin.

Alustajat lähtivät siitä ajatuksesta, että työmiesten perustamalla ko-operatiivisilla työyhtiöillä työttömyyskysymys voitaisiin ratkaista ja että työnantajain puolelta vainottaviksi joutuneet työläiset saavat näistä työliikkeistä turvapaikan. Tämä luulo ei ollut yksin kivityömiehille ominaista, vaan oli se tähän aikaan työväenliikkeessämme jotenkin yleinen ilmiö, kun ei vielä oltu mainituilla yhtiöillä kokeiltu. Tätä ehdotusta lämpimästi kannatettiin alustajain esittämillä perusteilla. Mutta sitä myöskin

vastustettiin. Vastustajain taholta tuotiin esiin, että Helsingissä suutarien ja räätälien samanlaisissa työliikkeissä on jo työntekijäin keskuudessa syntynyt vakavia erimielisyyksiä ja arveltiin olevan edullisempaa jättää liikkeen harjoittaminen varakaammille. Sen sijaan olisi vain koetettava saada alimmat palkat määrätyiksi mahdollisimman korkeiksi. Kysymys päätettiin jättää vielä Hangon osastolle, joka saa sen tarkemmin keskustuimikunnalle perustella. Keskustuimikunnan tuli sitten asiasta kysyä osastojen mielipidettä, ja jos yritystä kannatetaan, kutsua koolle yhtiön perustava kokous.

„Työmiessakit“ leimasi kokous laittomiksi osakeyhtiöiksi, jotka olisi saatettava edesvastuuseen laittomasta elinkeinon harjoittamisesta. Näillä työmiessakeilla on työväenliikkeessä oma historiansa, ja oli niitä järjestyneen työväen taholta aikaisemmin v. 1895—6 ehdotettu ja puolustettu aivan yhtä lämpimästi työmiesten vapauttamiskeinoina kuin nyt n.s. ko-operatiivisia yhtiöitä. Oli luultu niiden avulla voitavan poistaa „syöpäläisvälikädet“ ja saada siten työntekijöille työn koko tulokset. Mutta kokemus oli osottanut tämän erehdykseksi. Nyt niitä oli alettu hylkiä ja tuomita. Entiset luottamusmiehet, jotka kuuluivat sakkeihin, erotettiin jonkun vuoden kuluttua kivityömiesten ammattiosastojen luottamustoimista.

Ulkomaalaisten työntekijäin tänne tuomisesta hyväksyttiin nyt vähemmän ulkomaalaisia loukkaava ponsi, kuin edellisessä kokouksessa. Päätettiin olla solidarisia vieraiden maiden työläisten kanssa ja antaa heille tietoja meidän oloista ja taisteluista toivossa, etteivät he tulisi tänne taistelujen sattuessa asemaa pilaamaan. Keskustuimikunta päätettiin edelleen sijoittaa Helsinkiin ja valittiin siihen Nykänen, Leppänen, K. Koskinen, Ekström ja Forsman. Keskustuimikunta valitsi puheenjohtajaksi P. Nykäsen ja sihteeriksi K. Koskisen. Keskustuimikunnan ja osastojen väliseksi asiamieheksi valittiin O. Seppänen ja A. Ekström.

Liiton osastoluku oli pysynyt vuonna 1900—1901 seitsemänä kuten edellisenäkin vuotena. Mutta jäsenluku oli 235:stä alennunut 205. Tulot eivät olleet suuret, ainoastaan 106:95. Mutta säästävällä toiminnalla oli voitu menot supistaa 84 mk 95 penniin, joten jäi vielä säästöäkin 22 mk. Liiton koko omaisuus lokakuun 29 p:nä 1901 tarkan laskelman mukaan saatiin nousemiin 88 makkaan 77 penniin.

Kivityömiesten kolmas edustajakokous pidettiin Viipurissa marrask. 4—6 p. 1901. Puheenjohtajiksi valittiin K. Koskinen ja F. A. Palm Helsingistä, sihteerinä oli Antton Huotari Viipurista. Edustajia oli ainoastaan 6. Keskushallinnon toimintaa arvosteltiin ankarasti huonosta tilien hoidosta ja epätarkasta tilien tarkastuksesta y.m.s.

K. A. Koivisto lausui keskustoimikunnalle paheksumisensa m.m. laimeasta toiminnasta v. 1900 Uudessakaupungissa sattuneen työselkkauksen aikana ja keskushallinnon osottamasta välinpitämättömyydestä „kivityöntekijäin ko-operativisen työliikkeen perustamisessa“, josta välinpitämättömyydestä oli puhujan lausunnon mukaan ollut seurauksena yrityksen raukeaminen. Ja vielä siitä, että keskustoimikunta oli Otto Tiupalle suorittanut 6:65 pennin suuruisen laskun Helsingissä pidetyn ammattiyhdistyskongressin pöytäkirjan kirjoittamisesta. Kaikki nämä paheksumislausunnot hyväksyttiin.

Uusia kysymyksiä tässä kokouksessa oli: Rakennustyöläisten yhteisen äänenkannattajan perustaminen, jonka johdosta tuli keskustoimikunnan ryhtyä muiden rakennusalalla toimivien järjestöjen kanssa yhteistoimintaan. Työnantajain järjestymisen vastapainoksi päätettiin kivityöntekijäin järjestöjä ryhtyä lujittamaan ja työnantajain vainoamia tovereita koko järjestöjen voimalla tukemaan. Kivityöntekijäin tuli asemansa vahvistamiseksi liittyä paikallisiin ammattijärjestöihin, missä sellaisia oli perustettu. Urakkatyökysymys oli taas pohdittavana. Kysymyksen alusti K. Vasara Viipurista, joka moitti työnantajia siitä, että ne kilpailevat töiden otossa ja maksavat sitten työläisille huonoja palkkoja. Sellaista menettelyä olisi lakoilla vastustettava. Palm piti kysymystä erittäin tärkeänä, mutta samalla vaikeana ratkaista. Muissa maissa sanoi hän asiasta paljon väitellyn ja päätöksiä tehdyn. Mutta käytännölliset tulokset olivat olleet vähäiset, mikäli oli kysymys urakkatyön poistamisesta. Skandinavian maissa on tässä asiassa pyritty siihen, että vaikka tehdään urakkatyötä, niin urakkatyössä on alin tuntipalkka taattu. Ja tähän suuntaan olisi meilläkin pyrittävä. Mainitsi vielä, että meillä on monia päätöksiä urakkatyön suhteen tehty, mutta ei ole niitä käytännössä toteutettu.

Kokouksen hyväksymissä ponsissa tunnustettiin urakkatyön vahingollisuus työväen yhteispyrinnöille ja päätettiin alin palkkatariffi koettaa saada koko maassa käytäntöön. Keskustoimi-

kunnan tuli laatia palkkalista, jota eri paikkakunnilla koetettaisiin käytännössä noudattaa. Hyväksytyissä ponsissa ei puhuta mitään tuntipalkasta, ei edes siitä, että urakkatyössä aina olisi alin tuntipalkka taattava. Puhutaan ainoastaan tariffista ja miten sen noudattamista olisi valvottava. Mitä keinoja olisi käytettävä työnantajia ja niitä järjestymättömiä työläisiä vastaan, jotka yhteistä hinnoittelua rikkovat, ei mainittu. Keskustoimikunta laatikin sitten koko maata varten palkkalistan, jota työntekijät yksipuolisesti koettivat noudattaa, vaikka sille ei saatukaan työnantajan hyväksymistä.

Ammattilaisten valistamisessa katsottiin työväen kirjallisuus ja sanomalehdet paraimmiksi välineiksi. Niitä oli levitettävä ja ammattiosastoihin perustettava kirjallisuuskomiteoja.

Miten päätökset voidaan toteuttaa? Siitä kokous antoi tarkkoja ohjeita, ensin päätöksien teosta ja sitten niiden toimeenpanosta sekä päätösten rikkojain rankaisemisesta.

Kiviteollisuuden muuttumista suurteollisuudeksi ei katsottu syytä olevan vastustaa. K. Koskinen kyllä arveli, ettei työväki koskaan saavuta „ihanneyhteiskuntaa“, jos olot kehittyvät suurteollisuuteen. Mutta kaikki toiset olivat päinvastaisella kannalla. Suurteollisuus paremmilla työvälineillä voi tarjota työväelle suurempia etuja kuin pienteollisuus, ja suurpääomain omistajain valtaa ei auttanut pelätä. Helpommin arveltiin voitavan lopulta muutamain harvain valta kukistaa, kuin suuren joukon pikkuyrittäjiä.

Mutta samalla päätti kokous, että kivityömiesten tulee itse ryhtyä työnantajiksi ja perustaa ko-operativisiä liikkeitä, joiden avulla työntekijät (muka) voivat paremmin turvata asemansa suurteollisuuden kilpailun vallitessa.

Maalla olevain kivityömiesten herättämiseksi ehdotettiin työväenpuhujan lähettämistä sellaisille paikkakunnille, missä tilapäisesti suurempi luku työmiehiä työskentelee. Mutta tämä ehdotus toistaiseksi hylättiin, koska arveltiin sitä olevan vaikean toteuttaa, ennen kun liiton säännöt ovat saaneet vahvistuksen.

Tähän asti ei ollut keskustoimikunnalle suoritettavien verojen suuruutta säännöissä eikä edustajakokousten päätöksissä määrätty, vaan osastojen maksut olivat riippuneet keskustoimikunnan määräämistä taksoituksista. Nyt päätettiin, että osastojen tulee jokaisen jäsenen puolesta keskustoimikunnalle suorittaa

60 penniä vuodessa. Nämä maksut tuli suorittaa puolivuositain. Osastojen asiaksi jätettiin joko maksaa tämä vero osaston varoista tai kantaa se ylimääräisinä veroina jäseniltään.

Yleinen koko maata käsittävä kivityömiesten *sairasapurahasto* päätettiin mahdollisimman pian perustaa. Keskustoimikunnalle annettiin kysymyksestä johtuvat käytännölliset toimenpiteet.

Työnvälitystoimiston perustamisesta Tampereella tehtyä päätöstä nyt täydennettiin.

Kivityöntekijäin keskustoimikunnan kotipaikaksi määrättiin vakinaisesti Helsinki. Keskustoimikunnan jäseniksi valittiin: K. Koskinen, Hj. Lehtinen A. F. Palm, K. A. Koivisto ja K. Kesti.

Seuraava kokous päätettiin pitää joko maalisi- tai huhtikuussa 1904. Mutta se pidettiin vasta kesäkuussa 1905 Hankoniemessä, josta lähemmin tuonempana.

9. Kaakeli- ja Fajanssityöntekijäin ensimmäinen edustajakokous.

Kokous pidettiin Helsingissä 19—20 p:nä elokuuta 1899.

Edustajia oli Turusta 1, Rakkolanjoelta 1, „Iriksen“ tehtaalta 1 ja Helsingistä 5, eli yhteensä 8. Puheenjohtajaksi valittiin H. Kolinen ja sihteeriksi oli pyydetty herra Liinus Nyström, Helsingistä.

Keskustelukysymykset olivat:

Koko maata käsittävän kaakeli- ja fajanssityöntekijäin liiton perustaminen; Kymmentuntinen työpäivä ja palkan vastaava korottaminen; Uusien amm. osastojen perustaminen, missä niitä ei ennestään ole, ja miten työläiset saadaan niihin liittymään; Oppilasjärjestelmän parantaminen; Urakkatyön poistaminen ja alimman tuntipalkan määrääminen; Apu- ja turvallisuuskassojen perustaminen; Tehtaitten ilmanvaihtolaitosten parantaminen ja yhdenmukaisen palkkaustariffin laatiminen.

Kaikki nämä 8 kysymystä oli kirjallisesti alustanut kaakeliyöntekijä Herman Hellsten (Paasikivi).

Työpäivän pituuden rajoittamisesta 10-tuntiseksi hyväksyttiin: 1) että työväki sitä jyrkästi vaatisi; 2) että työläiset täyttäisivät työnantajaa kohtaan velvollisuutensa ja 3) elleivät työn-

antajat vaatimukseen suostu, työväen oli turvaututtava omaan yrittelijäisyyteensä (lakkoon). Uusia osastoja päätettiin koettaa saada syntymään siten, että työläisiä puheilla, esitelmillä ja työväenkirjallisuuden avulla valistetaan. Samoilla keinoilla luvattiin taistella urakkatyön turmiollisuutta vastaan ja koettaa saada alin tuntipalkka määrätyksi. Oppilasten ikärajaksi hyväksyttiin 20 vuotta, jota vanhempia ei saisi ottaa oppiin. (Alustaja ehdotti 25 vuotta). Oppiajaksi hyväksyttiin 3 vuotta ja työnantajat oli velvoitettava oppilaita kohtaan täyttämään elinkeinolaissa määrätyt velvollisuudet. Oppilas opista päästyään oli myöskin velvoitettava tekemään oppinäytteen.

Apu- ja turvallisuuskassojen perustaminen jätettiin valittavan liittohallinnon huoleksi.

Tehtaitten ilmanvaihtolaitoksia päätettiin vaatia parannettaviksi ja ammattitarkastajia lisättäväksi. Jos mahdollista, oli tehdasoloihin perehtyneitä työmiehiä saatavana ammattientarkastajiksi, joille valtion olisi ollut maksettava palkka.

Yhteisen palkkatariffin laatimisesta johtuvat käytännölliset toimenpiteet annettiin valittavalle liittohallinnolle.

Liitto päätettiin perustaa ja sen hallinto sijoittaa Helsinkiin. Liittoa sai liittyä 16 vuotta täyttäneet kaakeli- ja fajanssityöntekijät sukupuoleen katsomatta. Liiton muodostivat eri paikkakunnilla toimivat osastot. Osastoja oli perustettava, missä 3:kin työntekijää ilmoittautusi osastoon. Verojen suuruutta ei säännöissä määrätty. Osastojen liitolle suoritettavan veron suuruus riippui hallinnon määräyksestä. Liittohallintoon kuului 7 edustajakokouksen valitsemaa jäsentä.

Jos jäseniä liittohallinnosta edustajakokouksen välisellä ajalla erosi, oli Helsingin osastolla oikeus valita puuttuvat jäsenet niiden sijaan. Edustajakokouksia päätettiin pitää joka kolmas vuosi. Niihin oli jokainen osasto oikeutettu lähettämään 25 jäsentä kohti 2 edustajaa.

Tässä kokouksessa keskusteltiin myöskin työväen kooperatiivisen kaakelitehdasyhtiön perustamisesta. Kysymyksen herättäjä mainitaan olleen eräs Luottonen Turusta. Mutta tästä asiasta ei tällä kertaa tehty muuta päätöstä, kuin että liittohallinto sen johdosta kyselisi osastojen mielipidettä ja valmistaisi asiasta alustuksen, joka esitettäisiin seuraavalle edustajakokoukselle. Liittohallinto lienee asiaa jonkun verran valmistanutkin. Ainakin eräs sellainen yhtiö sitten v. 1900 piti perus-

tettaman Helsinkiin 50,000 markan pääomalla, osakkeitten nimellisarvo olisi ollut 10 mk. Tämän yhtiön nimi oli „Työväen kaakelitehdas-Osakeyhtiö“. Säännöt mainittua yhtiötä varten olivat valmiit ja julaistiin niistä jäljennös työväen sanomalehdissä. Yhtiön kerrottiin ostavan tehtaan Tikkurilasta ja mahdollisimman pian piti liikkeen alottaa toimintansa. Mutta ei tästä yrityksestä tullutkaan mitään. Kaakeli- ja Fajanssi-työntekijäin liitosta ei myöskään tullut pitkä-ikäistä. Se lopetti toimintansa jo vuonna 1900. Syynä oli, etteivät osastot maksaneet liittohallinnolle veroja eikä liittohallinto varojen puutteessa voinut jatkaa toimintaansa.

Kaakeli-, Fajanssi- ja Uunintekijäin liitto, joka perustettiin Helsingissä syyskuun 8—10 päivänä 1906 pidetyssä edustajakokouksessa, on kokonaan uusi yritys mainittujen ammattiryhmien yhteenliittämiseksi.

Tuohon ensimmäiseen liittoontumisyritykseen eivät „Uunintekijät“ ottaneet osaa.

10. Suomen Maalarien ensimmäinen edustajakokous ja liiton perustaminen.

Maalarien ammattiyhdistysten ensimmäinen edustajakokous pidettiin Helsingissä 5—7 p:nä lokakuuta 1899 työväenyhdistyksen huoneustossa Yrjönkatu 27.

Edustajia oli Turusta 5, Tampereelta 3, Viipurista 5, Helsingistä 5, Kotkasta, Porista ja Hämeenlinnasta yksi kustakin. Yksityisiä Helsingin maalariammattiyhdistyksen jäseniä, joille myönnettiin kokouksessa puheoikeus, oli 3, siis yhteensä 21 edustajaa ja 3 asianharrastajaa.

Puheenjohtajaksi valittiin F. M. Orrela ja varapuheenjohtajaksi G. A. Thurén. Keskustelukysymyksiä oli seuraavat:

- 1) „Koko maata käsittävän ammattiliiton perustaminen“.
- 2) „Miten saataisiin normaalityöpäivä käytäntöön yli maan?“
- 3) „Eikö olisi saatava alin tuntipalkka määrätyksi yli koko maan?“
- 4) „Miten saataisiin maalariammattikouluja eli edes oppikursseja maamme suurimpiin kaupunkeihin?“
- 5) „Miten saataisiin ammattilaiset paremmin kuin tähän asti yhtymään yhteistyöhön?“

6) „Katsotaanko tarpeelliseksi laatia työhuonelaki?“

7) „Eikö olisi suotavaa, että urakkatyö poistettaisiin maalarin ammatista?“

8) „Miten saataisiin työt paremmin jakaantumaan vuoden aikoihin nähden?“

9) „Olisiko suotavaa perustaa työttömyysrahasto ammattiosastojen kesken?“

10) „Katsotaanko tarpeelliseksi perustaa eläke-, sairaus- ja hautausapurahasto?“

11) „Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä suomenkielisen ammattikirjallisuuden aikaansaamiseksi.“

12) „Oman äänenkannattajan tarpeellisuudesta.“

13) „Onko suotavaa, että työnantajat kirjoittaisivat palkan määrän työtodistuksiin, sekä otettaisiin käytäntöön todistuskirjat työtodistusten tilalle?“

Liitto päätettiin perustaa ja keskushallinto sijoittaa Helsinkiin. Liiton säännöt olivat muuten samanlaiset kuin muura-reilla y.m., paitsi että niissä määrättiin, että osastojen on keskushallinnolle suoritettava sisäänkirjoitusmaksua markka jokaiselta 10:tä jäseneltä ja vuosimaksua joka jäseneltä 50 penniä. Verot piti suorittaa keskushallinnon määräämänä aikana, kuitenkin kunakin vuotena ennen syyskuun 1 päivää, jolloin tilit piti päättää. Hallinnon ja tilintarkastajat valitsi edustajakokous, mutta jos eroamia hallinnosta väliajalla tapahtui, oli paikallisella osastolla oikeus uudet jäsenet hallintoon valita. Tämä järjestelmä oli kaikissa muissakin liitoissa käytännössä.

Maalarien keskushallintoon valittiin seuraavat herrat: Feliks Paulin, G. A. Thurén, J. Källroos, E. Lindegren, K. Hammar, F. M. Orrela ja J. A. Aarnio.

Muista tämän kokouksen päätöksistä mainittakoon: Periaatteessa kannatettiin 8-tuntista työpäivää, mutta käytännöllisistä syistä päätettiin toistaiseksi koettaa saada koko maassa maalarin ammatissa toteutetuksi 10-tuntinen työpäivä. Alimmaksi tuntipalkaksi hyväksyttiin 50 penniä, ja se oli toteutettava koko maassa. Päätös aiheutti vastalauseen, kun ei päätöksessä ensinkään otettu eri paikkakunnilla vallitsevia erilaisia olosuhteita huomioon.

Urakkatyö päätettiin poistaa ja ottaa tuntipalkkajärjestelmä käytäntöön. Töitten ympärivuoden tasaamiseksi ehdotettiin, että kesällä olisi vaadittava puolta korkeampi alin tuntipalkka

kuin talvella. Ajateltiin että jos näin meneteltäisiin, niin työnantajat koettaisivat mahdollisimman paljon teettää töitään talvella, joten työt tulisivat eri vuodenajoille tasaisemmin jaetuiksi.

Työttömyys- eli lakkorahastoja päätettiin ryhtyä perustamaan ja keskushallinnolle annettiin toimeksi asiasta johtuvat käytännölliset toimenpiteet. Työtodistuksien vaihtamisesta työtodistuskirjoihin keskusteltiin, mutta ei tehty mitään päätöstä. Oman äänenkannattajan hankkiminen jätettiin siksi, kunnes on saatu siihen varoja ja maahan vapaammat paino-olot.

Työntekijäin yhteenliittymistä päätettiin edistää työ- ja palkkasopimuksilla, joissa tuli olla määräys siitä, että työntekijät ovat velvolliset kuulumaan paikalliseen ammattiyhdistykseen. Osastot velvoitettiin tekemään valistustyötä. Verstaskuntia oli perustettava ja osastojen oli laadittava niille sääntöjä, joissa oli määriteltävä toverikuri ja sen käyttämistavat. „Työhuonelaki“ ehdotettiin laadittavaksi ja sisälsi se seuraavaa:

„1) Että oppiaika määrättäisiin 3 vuodeksi.

Oppilas älköön muuttako paikasta toiseen, ellei hänellä ole päteviä syitä, niinkuin huonon opin saaminen tahi mahdoton toimeentulo.

2) Että saataisiin lukuinen kätyrijoukko vähenemään, on tarpeen:

Että kätyreille maksettaisiin yhtä suuri palkka kuin oppilaalle suviaikana.

3) Mestari olkoon velvollinen pakottamaan työntekijöitensä paikkakunnalla olevaan ammattiyhdistykseen, katsomatta siihen, onko hän erikoisalan työntekijä eli ei.

Juoppouden ja sen ohessa vapaapäiväin vieton estämiseksi on tarpeen:

Että määrättäisiin sakko ensimmäiseltä vapaapäivältä 2 mkaa, toiselta ja sitä seuraavilta päiviltä 5 mkaa.

Työnantaja ei saa ottaa työhön sellaista työntekijää, joka muuttaa paikasta toiseen, jollei hänellä ole ero- tai mainetodistusta entisestä paikastaan.

Mestarin on tilitettävä joka lauantai-ilta saadut sakkorahat liikkeen työntekijäin määräämälle henkilölle, jonka velvollisuus on viedä ne heti ammattiyhdistyksen rahastonhoitajalle.

4) Verstaskokousta pidettäköön niin usein kuin liikkeessä esiintyvät epäkohdat sitä vaativat, mutta kuitenkin kerran viikossa, jos mahdollista lauantai-iltana.

5) Jos mestari käyttää jonkinlaista puolueellisuutta ja sen tähden rikkoo näitä sääntöjä, maksakoon hän sakkoa 50 markkaa ammattiyhdistykselle.

6) Kaikki sakkorahat käytettäköön yhteishyödyllisiin tarkoituksiin, niinkuin ammattikirjallisuuden hankintaan sekä oppikurssien hyväksi y.m.“

Päätettiin antaa liiton keskushallinnolle tämä asia harkittavaksi.

Oppilaskysymyksestä puhuttiin paljon ja esitettiin siitä kaksikin asiallista alustusta, joissa mahdollisimman yksityiskohtia myöten pyrittiin antamaan toiminta-ohjeita.

Lopuksi hyväksyttiin valiokunnan laatima ponsi, jossa oli 10 eri kohtaa, sisältäen oppilaskysymyksestä kokonaisen ohjelman.

Kisällin arvon hankkimista ei halveksittu, vaikka eräät edustajat lausuiivat, että kisälliarvo on parasta viedä muinaismuistojen joukkoon, koska siinä ei ole mitään totuutta. Mutta toiset puolustivat kisälliarvoa sillä, että kisällin todistus on ainakin pätevä osottamaan, että henkilö on oppiaikansa suorittanut. Kysymyksen johdosta hyväksyttiin seuraava ponsi:

1:ksi) Että ammattiosastot tarkoin valvovat, että oppilaat käyvät heille kuuluvan tietopuolisen koulun, joka vastaa ylempään kansakoulun tietomäärää.

2:ksi) Että perustetaan oppikurssit ammattiin kuuluvalla alalle sekä näihin oppikursseihin olkoon jokainen oppilas pakoitettu osaaottamaan koko oppiaikansa.

3:ksi) Että oppilas, velvoitetaan tekemään paikallisen ammattiosaston valvonnan alla yhden näyttekappaleen, sekä toisen näytteen oman valintansa mukaan.

4:ksi) Että oppilas, joka ei ole täyttänyt näitä määräyksiä, ei katsota täysin kykeneväksi saamaan itselleen kisälliarvoa ja siihen mahdollisesti kuuluvia oikeuksia.

5:ksi) Ammattiosaston valitsevat henkilöt antakoot lausuntonsa kisälliksi pyrkivän työtaidosta, sekä että yleensä otetaan tarkoin huomioon elinkeinolain tätä koskevia määräyksiä.

Maaseuduilla asuvia jäseniä kehoitettiin ottamaan kansanopistoissa opetusta.

Ammattikoulu- ja oppikurssikysymyksestä oli kolmekin eri alustusta, joiden johdosta laadittiin kokonainen ohjelma ammattikouluille ja oppikursseille. Ammattikirjallisuuden hankkimisesta hyväksyttiin seuraava ponsi:

„1:ksi) että keskushallinnon toimesta ryhdyttäisiin pienemmän „Maalarikalenterin“ toimittamiseen, jossa olisi oppilaiden sekä ammattilaisten käsityskantaan soveltuvia kirjoituksia ja lyhempiä ammatillisia neuvoja ja tietoja.

2:ksi) Keskushallinto ryhtyisi toimenpiteisiin isomman ja perusteellisemmän ammattioppikirjan aikaansaamiseksi, esim. saksankielisen „Maalarikirjan“ malliin. Koska tällaisen oppikirjan toimittaminen ja lunastaminen kysyy varoja, olisi tarkoitusta varten perustettava erityinen rahasto keskushallinnon hoitoon.“

Sairas- ja hautausapurahastoja päätettiin kehoittaa osastoja perustamaan.

Juoppouspahetta vastaan ehdotettiin ankaria toimenpiteitä. Kysymyksen alusti Aaro Häkkinen Kotkasta ehdottaen seuraavaa:

„1:ksi) Että ammattiyhdistykset yli koko maamme laativat sitoumuskirjan, johon on määrättävä sakko joka ainoasta semmoisesta arkipäivästä, joka on todistettavasti juoppouden johdosta ilman työtä vietetty.

2:ksi) Sakko määrättäköän 5 mkaa ensimmäinen, 10 mkaa toinen, 15 mkaa kolmas päivä, j.n.e. Samoin olkoon, jos työmaalle tuodaan väkijuomia tai esiinnytään päihtyneinä.

3:ksi) Sakkorahat jaettakoon ammattiyhdistyksen ja mestarien kesken tasan. — Tämä sitoumuskirja on sijoitettava itsekullekin mestarille ja hänen on vaadittava työntekijät, jotka hänellä on työssä tai tulossa työhön, kirjoittamaan siihen nimensä. Tästä kieltäytyvältä olkoon työn saaminen tai jatkaminen suljettu.“

Tätä kysymystä käsitellyt valiokunta ei kuitenkaan ollut yhtä jyrkällä kannalla kuin alustaja. Mutta sekin lausui, että ehdoton raittius maalareille oli välttämätön edellytys kaikelle edistymiselle ja siksi oli maalarien keskuudessa sitä edistettävä niin paljon kuin mahdollista.

Näin lievä ponsi ei kuitenkaan alustajaa tyydyttänyt. Hän vastalauseessa esitti seuraavaa:

„1:ksi) Että juoppouspahe on niin ihmisarvoa alentava, että tarkimmallakaan valikoimisella on mahdoton sille vertoja löytää.

2:ksi) Alkohoolimyrkky tylsyttää ihmisen henkisen kuin myöskin ruumiillisen kyvyn, niin että sellainen persoona, joka sitä käyttää, ei kykene mitään jalompaa toimimaan.

3:ksi) Se lamauttaa yhteispyrintömme ja saattaa taloudelliseen kurjuuteen ja orjuuteen.

4:ksi) Ammattilaisemme (maalarit) ovat suurimmaksi osaksi juoppouspaheen orjana ja sen johdosta vetävät päällemme yhteiskunnan ylenkatseen ja halveksumisen.

5:ksi) Asian näin ollen ja kun olen raittiuden harrastaja, en voi yhtyä siihen päätökseen, jonka maalarien yleinen edustajain kokous tässä kysymyksessä teki.“

Maalarien toinen edustajakokous oli Tampereella 21—22 päivänä lokakuuta 1901. Edustajia oli 9, edustaen 5 osastoa. Puheenjohtajaksi valittiin nytkin F. M. Orrela ja sihteeriksi P. Nousiainen. Keskushallintoa moitittiin laimeasta toiminnasta. Sanottiin, että edellisessä kokouksessa tehty työ oli mennyt hukkaan. Keskushallinto oli kuitenkin koettanut parastaan. Se ei ollut voinut täyttää kaikkea, mitä edellinen edustajakokous oli sen tehtäväksi antanut. Keskushallinnon kokoonpanossakin oli jäsenten eroamisien vuoksi tapahtunut useita muutoksia. Keskushallinto ei ollutkaan toimittanut „Maalarien kalenteria“, jonka edellinen edustajakokous oli keskushallinnon toimitettavaksi antanut. Keskushallinnon puolesta selitettiin, että kalenterin toimittamiseen siltä on puuttunut henkisiä voimia.

Työlakkoja olivat keskushallinnon jäsenet käyneet selvittelyssä ja saaneet Hämeenlinnassa lakon päättymään työläisten voitolla. Liiton koko jäsenluku v. 1900 oli 262. Tulot edustajakokouksen väliseltä ajalta tekivät 538 mk. 15 p., johon summaan sisältyi 100 mk. laina ja kalenteria varten lahjoitettu 26 mk. Mutta menotkin olivat sen mukaiset. Kalenterivarojen kanssa oli säästössä varoja 47 mk 13 p. Tälle kokoukselle esitettiin uusina kysymyksinä: Työnvälitystoimiston ja ko-operatiivisen maalausliikkeen perustaminen. Edellisen suhteen päätettiin työläisistä ja työnsaantimahdollisuuksista ryhtyä osastojen avulla keräämään tietoja, joista keskushallinnon tuli antaa eri osastoille tiedot. Työnantajia päätettiin kehoittaa työläisiä tarvitessaan tilaamaan niitä keskushallinnolta.

Ko-operatiivinen maalarinliike päätettiin perustaa sellaiselle paikkakunnalle, missä sillä on menestymisen mahdollisuuksia. Keskushallinnon tuli sille laatia mallisäännöt. Keskushallinnon lakkauttamisesta tehtiin tamperelaisten taholta ehdotus, koska se heidän mielestään ei ollut vastannut siihen kiinnitettyjä toi-

veita. Työ, mikä edellisessä kokouksessa tehtiin, oli muka mennyt hukkaan. Mutta tämä liiton tappamisehdotus ei saanut kannatusta. Keskushallinto päätettiin nyt sijoittaa Turkuun ja toivottiin, että se siellä paremmin kuin Helsingissä täyttäisi takoituksensa. (Päätös johtui ammattijärjestön perustamisriidasta).

Keskushallintoon valittiin: Helminen, G. O. Michelsson, N. Ekström, J. Raunio, J. A. Lindroos, G. Laine ja K. A. Helkiö. Seuraava edustajakokous päätettiin pitää kolmen vuoden kuluttua Hämeenlinnan kaupungissa, jossa se pidettiin 28—29 p. marraskuuta 1904. Kun Hämeenlinnassa pidetty maalarien edustajakokous muodostaa käännekohtan Suomen maalarien liiton historiassa, selostamme siitä tarkemmin tuonempana.

11. Nahkurien liitto.

Nahkurien järjestäminen on alkanut verrattain myöhään. Ensimmäinen osasto on perustettu Helsingissä marraskuun 5 p. 1899. Viipurissa huhtikuun 8 p. 1900, muualla vielä myöhemmin.

Suomen nahkurien ensimmäinen edustajakokous pidettiin Helsingissä kesäkuun 17—18 p. 1900. Puheenjohtajiksi valittiin E. Pakkala Helsingistä ja A. Tapio Kuopiosta; sihteeri oli pyydetty herra Aksel Halonen. Edustajia oli 16 eri paikkakunnalta, yhteensä 42, niistä 22 Helsingistä. Kokouksen käsiteltäväksi esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Miten saataisiin nahkurityöntekijäin henkinen ja aineellinen asema parannetuksi?
2. Perustetaanko ammattiliitto?
3. Miten saataisiin käytäntöön 10-tuntinen normaalityöpäivä nahkurityöntekijäin keskuudessa?
4. Eikö olisi saatava alin tuntipalkka määräytyksi yli maan ja millä keinoin?
5. Miten voitaisiin nykyistä oppilasjärjestelmää parantaa?
6. Onko nykyinen, niinkutsuttu viinaraha tarkoitustaan vastaava sekä miten sen kanssa on meneteltävä?
7. Mihin toimenpiteeseen olisi ryhdyttävä ammattikirjallisuuden aikaansaamiseksi?
8. Onko tarpeellista kuulua hautaus- ja kipukassaan?

9. Miten saataisiin ammattilaisemme vaikuttamaan yleishyödylliseen suuntaan?

10. Miten ammattilaisten kesken voitaisiin Suomen nahkateollisuus-osakeyhtiö aatetta levittää?

11. Miten nahkateollisuutta voisi parantaa hienompiin töihin nähden?

12. Olisiko saatava työnantajilta ilmainen lääkärinapu kaikissa niissä taudeissa, joihin työntekijä ei itse ole syypää, ja miten se olisi aikaan saatava?

Päätettiin ryhtyä perustamaan ammattiyhdistyksiä eli osastoja, missä se oli mahdollista, ja koettaa saada työntekijät liittymään jäseniksi. Työpäivän lyhentämistä 10-tuntiseksi päätettiin vaikka lakonkin uhalla vaatia. Alimman tuntipalkan lainsäädännön kautta määräämiseksi päätettiin toimia työväenpuoleen kanssa yhdessä. Mutta kun ilman äänioikeutta ei luultu aivan pian mahdolliseksi lainsäädännön kautta sitä saada, niin päätettiin käyttää ammattiyhdistysliikettä apuna. Oppilaskysymyksessä päätettiin vaatia oppilasluvun ja oppiajan rajoittamista sekä vaatia oppilaille riittäviä palkkoja. „Viinarahojen“ antaminen matkustaville nahkurintyöntekijöille matka-avuksi päätettiin kokonaan poistaa ja avunantaminen järjestää toisella tavalla. Kysymyksessä olevan asian tutkiminen ja järjestäminen annettiin keskushallinnolle.

Ammattikirjallisuutta päätettiin myöskin ryhtyä hankkimaan. Osastoja kehoitettiin perustamaan sairas- ja hautausapukassoja. Juomatapoja vastaan päätettiin taistella ja ammattilaisten keskuudessa edistää raittiutta. Omia ko-operativisia nahkuriliikkeitä päätettiin ryhtyä perustamaan. Tästä kysymyksestä hyväksytyssä ponnassa sanottiin, että siten varmimmin ja lähimmässä tulevaisuudessa voitaisiin pelastaa tuotannon välikappaleet omiin käsiimme ja estää palkkatyöntekijät vajoamasta kapitalistisen suurteollisuuden uhriksi. Kannattamalla Lahteen perustettua Suomen nahkurien työntekijäin „Nahkateollisuusosakeyhtiötä“, emme suinkaan tee turhaa työtä, vaan on sen avulla toivoa saada ammattilaisillemme paljon yhteistä hyvää. Ko-operativisilta työliikkeiltä siis toivottiin paljon työväen aseman parantamisessa.

Liitto päätettiin perustaa ja sen keskushallinto sijoitettiin Helsinkiin. Liiton säännöt oli vathyvin yhdenmukaiset maalari-liiton sääntöjen kanssa. Sisäänkirjoitusmaksut olivat muuten

samat, paitsi jäsenten vuosimaksut keskushallinnolle olivat 25 penniä (maalarien 50 p.) Nahkurien keskushallintoon valittiin herrat E. Pakkala, N. Tuomi, O. Leino, S. Hilden, O. Palonen, J. V. Laine ja J. V. Seppänen.

Nahkurien seuraava edustajakokous pidettiin Tampereella kesäkuun 22—23 p. 1902. Edustajia oli 7-paikkakunnalta yhteensä 12. Puheenjohtajiksi valittiin herrat H. A. Tapio Kuopiosta ja K. Lindfors Tampereelta. Sihteeriksi Tyko Vahlgren (Varto), Tampereelta.

Liiton vahvistamiseksi ja lujittamiseksi päätettiin ryhtyä pönteeseen uudistustyöhön ja palkata kiertävä esitelmänpitäjä. Maa-seutulaisten yhteistoiminnan helpottamiseksi päätettiin järjestää liittymisen niin, että maalaiset saavat liittyä jäseniksi lähimpään osastoon. Järjestymättömistä päätettiin pitää n.s. „mustaa listaa“. Osastojen verot keskushallinnolle korotettiin siten, että kun tähän asti oli maksettu 10 jäseneltä sisäänkirjoitusmaksua yksi markka, oli se tästä alkaen suoritettava 5 jäseneltä. Vuosimaksu 25 p. jäseneltä korotettiin 50 p:iin. Lisäksi velvoitettiin kukin osasto toimeenpanemaan vuodessa ainakin yhden iltaman, josta saadut tulot oli annettava keskushallinnolle.

Työnvälitystoimistoa yhdessä työnantajain kanssa päätettiin ryhtyä puuhaamaan. Asiasta oli ensin tiedusteltava työnantajain mielipidettä. Lausuttiin toivomuksena, että työnantajat liikevoitostaan antaisivat osan työläisilleen. Nahkuriammattin huomattiin kehittyvän suurteollisuudeksi. Mutta sen kehityksen vastustamista ei katsottu tarpeelliseksi. Pyhä- ja ylityönteke- mistä päätettiin vastustaa. Ja toivottiin, että työläiset siitä yksimielisesti kieltäytyisivät.

Oman äänenkannattajan hankkimisesta liitolle keskusteltiin, mutta katsottiin se ennenaikaiseksi. Oppilaitten ja kisällien välisten suhteiden parantamiseksi toivottiin jokaisen kunnan toverin tekevän voitavansa. Entiset epähienot tavat oppilaitten kohtelemisessa ja puhuttelemisessa päätettiin hylätä.

Nahkuriammattilaisiksi päätettiin katsoa niitä, jotka siinä ammatissa ovat oppiaikansa suorittaneet, tai muuten ovat monipuolisesti nahkurityöhön kehittyneet. Työläiset, jotka elättävät itsensä nahkurintyöllä, oli velvoitettava liittymään ammattiosastoihin, viimeistään kuukauden kuluttua työhön ryhtymisestään. Matka-apurahakysymys oli taas perusteellisen käsit-

telyn alaisena. Ja päätettiin matka-apua antaa kuten ennenkin mieskohtaisesti, kuitenkin niin, että saajan samoinkuin antajankin on kuuluttava nahkurien ammattiosastoon. Jokaisen palkkaa nauttivan työläisen velvollisuudeksi katsottiin antaa matka-apua sellaiselle matkustavalle nahkurille, joka todistaa saantioikeutensa nahkuriliiton antamalla matkakirjalla ja ammattiosaston jäsenkortilla. Paikallisen ammattiosaston asiaksi annettiin määrätä avustuksen suuruus. Matkalle lähtevän tuli osastonsa välityksellä liittohallinnolta hankkia matkakirjan, jos hän aikoo matka-apua hyväkseen käyttää. Tähän kirjaan oli saajan ja antajan kirjoitettava nimensä sekä aika, paikka ja avustuksen suuruus. Työnantajat myöskin katsottiin velvollisiksi ottamaan osaa matka-avustusten antamiseen, koska he matkustavista työläisistä eniten hyötyvät. Matka-apua ei luvattu antaa sille, joka ei vähintään 3 kuukautta ole kuulunut ammattiosastoon ja liittoon. Työttömyysrahasto päätettiin perustaa liittohallinnon yhteyteen, jos osastojen jäsenten enemmistö siihen suostuu. Keskushallinnon tuli laatia sitä varten sääntöehdotus. Työlakkojen toimeenpano ilman liittohallinnon suostumusta kiellettiin. Jos niitä muuten toimeenpannaan, ei niitä avusteta.

Keskushallinto päätettiin sijoittaa Tampereelle. Jäseniksi siihen valittiin K. Lindfors, P. Manninen, E. Koskinen, K. Heinenon, O. Stenfors, E. Linden, ja K. Kärki. Näistä Lindfors valittiin puheenjohtajaksi.

Liittoon kuului v. 1904 7 osastoa. Yhteinen jäsenluku oli 150 henkeä. Uusia osastoja oli koetettu perustaa, Porvooseen, Korkeakoskelle, Raumalle ja Haminaan. Työnvälitystoimistoa oli myöskin koetettu saada perustetuksi, mutta ilman menestystä.

Työttömyysrahasto perustettiin v. 1903 alusta. Jäsenyys oli vapaaehtoinen ja maksut siihen 10 p. jäseneltä kuukaudessa. Korkeakosken tehtaalla sattunutta työlakkoa oli vapaaehtoisella keräyksellä avustettu.

Seuraava nahkurien edustajakokous oli Hämeenlinnassa kesäkuun 25—26 p. 1904. Edustajia oli yhteensä 15. Tässä kokouksessa oli kysymys liiton uudelleen järjestämisestä pääasiassa siten, että yksityiset työläiset saisivat suoraan kuulua liittoon. Katsottiin, ettei sellainen muutos ole tarpeenvaatima, koska liittoon voivat työväenyhdistyksien jäsenet päästä ilman ammattiosastoakin. Suurin osa asioista oli agitatsioni- ja valis-

tuskysymyksiä sekä aikaisemmin muodossa tai toisessa käsiteltyjä. Tälle kokoukselle esitettiin työttömyysrahaston säännöt hyväksyttäväksi. Jäsenyys siinä oli vapaaehtoinen ja jäsenmaksut 10 p:ää kuukaudessa. Rahastoon ei otettu jäseneksi vanhoja, eikä työkyvyttömiä. Työttömyys, joka ei kestänyt 7 päivää, ei oikeuttanut avustusta. Avustusta luvattiin yhtäpäättä antaa enintään yhdeltä kuukaudelta. Mutta jos jäsen oli 3 kuukautta sen jälkeen ollut ilman avustusta ja siltä ajalta suorittanut jäsenmaksunsa, oli hänellä oikeus työttömyyden johdosta saada vielä samana vuotena avustusta. Avustuksen suuruuden päivää kohden sai liittotoimikunta määrätä, ottamalla rahaston tilan huomioon. Rahastosta oli tarkoitus antaa apua myöskin työlakkojen sattuessa. Suurempien lakkojen sattuessa oli kuulusteltava osastojen mielipidettä, jonka perusteella liittohallinto sai tehdä päätöksensä.

Ehdotettiin arvoasteikkojärjestelmän poistamista ja ammattitaidon kehittämistä sopivan kirjallisuuden avulla. Opintomatkojen tekemistä ulkomaille suositeltiin ja toivottiin yleisistä varoista saatavan matkarahoja. Ammattilaisille lausuttiin toivomuksena, että he enemmän kuin tähän asti antaisivat arvoa opinnoille.

Keskustoimikunta päätettiin taas asettaa Helsinkiin ja jäseniksi siihen valittiin K. Riipinen, E. Lehtonen, P. Honkanen, N. Kunnas, V. Roine, K. Peltonen ja J. R. Hanhinen. Liiton myöhemmästä toiminnasta enemmän tuonnempana.

XI LUKU.

Ammattijärjestön perustamisriidat syksyllä 1899 ja talvella 1900.

I. Riidan alkusyy.

Alku tälle pitkälliselle ja katkeralle riidalle on löydettävissä Turussa puolueen perustavassa kokouksessa tapahtuneista keskusteluista ja päätöksistä. Tässä kokouksessa E. Salin alusti kysymyksen „Työväenyhdistysjärjestelmän kehittämisestä“, johon liittyi vielä Kymin työv. yhdistyksen nostama kysymys, „miten työväestön oli turvattava yhdistymisvapautensa työnantajain sortoa vastaan“.

Salinin alustus soveltui hyvin alustukseksi ammattijärjestön perustamiskokoukseen. Hän kosketteli siinä työväenyhdistysten suhdetta työlakkoihin ja lausui m. m. että työväenyhdistysten tarkoituksena ensiksikin pitää olla ruumiillista työtä tekevän väestön aseman parantaminen, mutta kun työväen yhdellä tai toisella paikkakunnalla esim. on täytynyt ryhtyä työlakon avulla asematansa parantamaan, eivät työväenyhdistykset ole panneet tikkua ristiin tällaisissa tapauksissa työväen avustamiseksi.

Useat työväenyhdistykset alustajan lausunnon mukaan, ovat ei ainoastaan laiminlyöneet avustusvelvollisuutensa, vaan ovat vielä olleet avullisina kapitalisteille työväenaatteen leviämisen estämisessä. „Lyhyesti sanoen: työväenyhdistykset eri paikkakunnilla hapuilevat eteen-, hyvin usein taaksepäin yhteiskunnallistaloudellisella taistotantereella. Nuoren työväenliikkeemme ilmeinen heikkous on *hajanaisuus ja johdon puute, josta seuraa, että toiminta sekä sisään- että ulospäin on vailla sitä ryhtiä, tarmoa ja arvokkaisuutta, jota yhteiskuntaa uudistavalta liikkeeltä on oikeus vaatia, ja jota se, voidaksensa suuren tehtävänsä onnellisesti suorittaa, ehdottomasti tarvitsee. Poistaaksemme näitä puutteita olisi suotava.*

1:ksi. Että laaditaan ohjelma Suomen työvälle, jossa riittävän selvästi viitataan tie, jota yhdistyneen työväestön on kuljettava eri paikkakunnilla.

2:ksi. Kun taloudellinen taistelu työn- ja pääoman välillä tapahtuu ammatittain ja kun kokemus osoittaa sekä koti- että ulkomailta, *että työväen järjestyminen parhaiten ammatittain onnistuu, niin on koko maata käsittäviä ammattiliittoja muodostettava kaikkiin ammatteihin, joissa semmoista vielä ei ole ja että muodostetaan erikseen ammattiorganisaationi pitämällä ammattikuntain välinen yleinen kokous, jossa valitaan yhdessä työskenteleväin ammattiliittojen keskushallinto, jonka keskuhallinnon tehtäväksi muun muassa tulisi työlakkojen syiden ja seurausten tutkiminen ja jolla olisi oikeus koota ja jakaa varoja lakoissa oleville“.*

Tvöväenvaltuuskunnan uudestaan järjestämisen suhteen työväenpuolueen muodostamisen johdosta ehdotti alustaja; että valtuuskunta, joka myös olisi työväenpuolueen päähallintona, kokoonpantaisiin seuraavalla tavalla:

„**1:ksi.** Edustajakokous valitsee 7 jäsentä Helsingistä, jotka valtuutetaan toimimaan edustajakokouksen hyväksymän ohjelman mukaisesti.

2:ksi. Paikalliset työväenpuolueet valitsevat kukin kaksi jäsentä, joiden mieltä on ehdottomasti kuulosteltava silloin, kun sattuu seikkoja, joista ohjelmassa ei ole selviä määräyksiä, ja joilla on täysi oikeus milloin tahansa vaikuttaa päähallinnon päätöksiin.

3:ksi että selvä ja seikkaperäisempi kuin nykyään voimassa oleva työväenpuolueen ohjelma, edustajakokouksessa laaditaan, jota paitsi erityinen toiminta-ohje, jossa päähallinnon (valtuuskunnan) velvollisuudet sekä oikeudet tarkoin määritellään, on välttämättömyyden vaatima.“

Tätä asiaa keskusteltiin yhdessä puolueen perusamiskysymyksen kanssa. Evästyskeskustelussa käytti ensimmäisen puheenvuoron alustaja E. Salin joka lausui: „Vaikka en kysymyksen alustajana katsoisikaan voivani tavallisissa oloissa käyttää puheenvuoroa, niin teen sen kuitenkin nyt, kun minulla on ilmoitettavana useita uusia näkökohtia. Eilen loukkaantuivat useat minun alustuksestani ehdotetusta seikasta, että puolueen johto on siirrettävä työväen valtuuskunnalta puoluehallinnolle. Kumminkin voisın tarkemmin asiaa mietittyäni *säilyttää valtuuskun-*

nan ammattiasiaain johtajana ja keskittämässä puolueeseen liittyviä ja sen ulkopuolelle mahdollisesti jääpiä yhdistyksiä, ettei syntyisi kahta järjestettyä työväen leiriä nykyisen hajaannustilan sijalle. Valtuuskunta olisi säilytettävä sillä nimenomaisella toivomuksella kokouksen puolesta, että mitä pikemmin on saatava muodostetuksi erityinen ammattiorganisatsioni ammattiasioita varten. Siksi kunnes se saadaan aikaan, olkoon valtuuskunta voimassa pitämässä huolta taloudellisista asioista, taksoituksista lakkojen avustamiseksi y.m.s. Puoluehallinto on erittäin valittava niiden työväenyhdistysten keskuudesta, jotka liittyvät puolueeseen“.

Tämän ehdotuksen johdosta Salin sai sekä kannatusta että vastustusta. Salinia moitittiin kannan muuttamisesta y.m.s.

Ensimmäiseksi sai hän syytteitä hyvältä toveriltaan Taavi Tainiolta, joka syytti Salinia aikomuksesta jakaa työväki kahteen leiriin. Salinin kannan muutoksen sanottiin johtuvan siitä, että yksityisesti oli jo usealta taholta lausuttu, että puoluehallintoa ei aseteta Helsinkiin, kuten Salin ehdotti, vaan mahdollisesti Turkuun, jonne se sitten asetettiin. Salinia moittivat myöskin J. V. Hellberg, M. Kurikka, M. Haikarainen, räätäli Markkanen, muurari A. Nieminen, faktori Salminen, Kössi Koskinen, Aug. Vatanen ja Oskari Lähde. Kannatusta hän sai evästyskeskustelussa ainoastaan niiltä, jotka vastustivat puolueen perustamista. Salinin ehdotuksesta sanottiin, ettei missään maailmassa työväki olisi valinnut itselleen kahta hallintoa, toisen politillisia asioita ja toisen ammattiasioita varten. Se hajoittaa, sanottiin, ja kustannukset tulevat siitä kovin kalliiksi. Tämä oli pääsävel Salinia vastustavissa puhevuoroissa.

Kun sitten asiaa käsittelevän valiokunnan enemmistö ehdotti puolueen perustettavaksi ja työväenvaltuuskunnan lakkautettavaksi ja puoluehallinnon asetettavaksi Turkuun, niin sen johdosta syntyneessä keskustelussa taas Eetu Salin lausui seuraavaa:

„Hyvät herrat, olkaa siinä uskossa, vaikka se olisikin vaikeata teille, että minä koetan vakaumukseni mukaan pitää kokonaisuutta silmällä. Sentähden olen nyt luopunut siitä väitteestäni, että valtuuskunnan säilyttäminen on välttämätön, mutta olen luopunut vain ehdollisesti. Kun puoluekomitea suostui siihen, että puoluehallinnon jäsenistö valitaan muilta paikkakunniltakin, niin minä peräydyn ja luovun valtuuskunnan edelleen pysyttämisestä sekä suostun puoluehallinnon asettamaan Tur-

kuun, jos tässä kokouksessa valitaan komitea valmistamaan ammattikongressin kokoonkutsumista, jonka hallinto tulee Helsinkiin. Niille, jotka ovat soimanneet maltillisuutta, pyydän huomauttaa, että kaikki nykyiset punaiset ovat kasvaneet herra Vrightin koulussa. Käsillä oleva asia on peräti tärkeä. Tehdään suuri taktillinen virhe, jos jätetään oman onnensa nojaan kaikki ne pikkuyhdistykset, jotka eivät tule mukaan, jos heitä agiteerataan liittymään vain puolueeseen. Ne sulkevat ovensa agitaattoreilta, ellei ammattijärjestölle panna arvoa. Sellaisia yhdistyksiä on Savossa ja sisämaassa paljon. Persoonalliset intressit ovat pelissä, kun on sanottu, että pikku yhdistykset saavat mennä minne tahansa.

A. B. Mäkelän mielestä puoluehallinnon paikka oli sivuasiana. Mutta ei hänkään voinut käsittää, miksi se juuri pitäisi olla Turussa, muutoin kuin yhden miehen tähden. Kössi Koskinen oli valiokunnan puolesta selittänyt, että puoluehallinto ehdotetaan Turkuun asetettavaksi siksi, että siellä oli yksi kyky, jota vastaavaa ei muualla ollut, nimittäin tohtori N. R. af Ursin.

Kokous suurella enemmistöllä päätti heti työväen valtuuskunnan lakkauttavaksi ja samoin hyljättäväksi E. Salinin ehdotuksen komitean asettamisesta valmistamaan kysymystä ammattikongressin kokoonkutsumisesta niin pian kuin suinkin.

Sen sijaan hyväksyttiin herra J. V. Hellbergin ehdotus, että asia jätetään puoluehallinnon toimeksi. Tätä päätöstä vastaan pani Salin vastalauseen, jossa hän paheksui sitä, „että kokous halveksii ammattilaisten taloudellisia pyrintöjä, jotka käsitykseni mukaan ovat kaikista tärkeimpinä pidettävä Suomen työväenliikkeessä toistaiseksi“. Tähän yhtyi ainoastaan 4 muuta edustajaa. Tässä on riidan alkusyy. Ja siitä johtui, että Salin ja Mäkelä jyrkästi kieltäytyivät puoluehallinnon jäsenyydestä.

2. Riidan kehittyminen edelleen.

Salinin mielestä ammattijärjestön perustavan kokouksen valmistelu ja kokoonkutsuminen annettiin nyt henkilöille, joilla ei siihen ollut aikaa eikä harrastusta. Hän oli tohtori Ursinin kanssa ammattiyhdistysliikkeestä keskustellessaan saanut sen käsityksen, että viimemainittu vastustaa itsenäistä ja voimakasta ammattiyhdistysliikettä, että ammattiyhdistysliikkeen tehtävä

on olla ainoastaan poliittisen työväenliikkeen renki, jolla omisakaan asioissaan ei saa olla ratkaisevaa sanavaltaa. Voimakkaan ja itsenäisen ammattiyhdistysliikkeen pelättiin tulevan välinpitämättömäksi koko työväenluokan yhteisille pyrinnöille, joita poliittinen työväenpuolue ajaa. Pelättiin työväenliikkeen siten muodostuvan hetken etuja tavoittelevaksi pikkuporvarilliseksi naperteluksi, jolla ei ole mitään halua työskennellä koko työväenluokan vapauttamiseksi kapitalistiluokan orjuudesta. Jos tohtori Ursin olisi näin ajatellutkin, niin se ei ole ihmelettävää, kun tiedämme, että sosialismin teoretikot ulkomailla tähän aikaan yleensä ammattiyhdistysliikkeestä ajattelivat tähän tapaan. Englannin ammattiyhdistysliike, joka ei paljontaan välittänyt sosialismista, oli muualla varoittavana esimerkkinä. Saksassakin oli puoluejohdon taholta yritetty päästä ammattiyhdistysliikettä holhoomaan. Puolueen ja ammattijärjestön välillä on sielläkin ollut tästä taisteluja, joista Saksan olojen selostuksessa on kerrottu.

Helsinkiläiset ajattelivat ammattiyhdistysliikkeestä toisella tavalla kuin teoretikot. Meidän oloissa, ilman äänioikeutta ei valtiollisella työväenliikkeellä ollut suurtakaan toivoa lainsäädäntötietä saada työväen asemaa parannetuksi. Ammattiyhdistysliikkeellä oli saatu jo suoranaisia olojen parannuksia. Ja kun tähän aikaan työnantajat alkoivat myöskin järjestyä, niin entisillä järjestöillä oli vaikea uusia parannuksia saada ja myöskin vaikea entisiä säilyttää. Ajateltiin, että tehokkain keino tähän olisi ammattiyhdistysliikkeen vahvistaminen, ammattijärjestön pikainen perustaminen. Samalla ajateltiin, että voimakas ammattijärjestö antaa myöskin vakavuutta poliittisellekin työväenliikkeelle ja siten edistää sen vaatimusten pikaista toteuttamista.

Puoluehallinto sen lisäksi lienee pelännyt, että jos ammattijärjestö pian perustetaan, niin siitä tulee puolueelle kilpailija, joka vahingoittaa puolueen järjestymistä. Helsingissä alusta alkaen arveltiin puoluehallinnolta puuttuvan hyvää tahtoa ammattijärjestön pikaiseen perustamiseen. Tästä syystä epäillen odotettiin, milloin se ryhtyy ammattikongressia valmistamaan. Sattui sitten, että puoluehallinnolle oli Aapo Kärme kangas Viipurista lähettämässään kirjeessä ehdottanut ammattikongressin kokoonkutsumista. Puoluehallinto syyskuun 2 p. 1899 pitämässään kokouksessa m. m. käsitteli tätä ehdotusta, mutta

päätettiin jättää sen toistaiseksi. Tämän päätöksen Turkulainen puoluehallinnon jäsen herra K. F. Hellsten refereerasi Turussa ilmestyvässä „Uusi-Aura“ nimisessä lehdessä.

Tämä lyhyt uutinen antoi Salinille aihetta luulla, että puoluehallinto lykkäisi asian ehkä hyvinkin kaukaiseen tulevaisuuteen. Helsingin paikallisen puoluehallinnon puheenjohtajana hän kutsui paikallisen puolueen jäsenet kokoukseen esittäen sille asian ja epäilyksensä. Kokous katsoi, että asia lähinnä koskee ammattiliittoja ja antoi Salinille toimeksi kutsua Helsingissä olevat ammattiliittojen keskushallinnot kokoukseen neuvottelemaan asiasta. Mutta ennenkun mainittu kokous ehdittiin pitää, oli turkulaisella puoluehallinnolla syyskuun 10 p. kokous, jossa Tainion ehdotuksesta päätettiin asettaa 3 miehen valiokunta ottamaan ulkomailta selvää siitä, miten eri maissa puolueen- ja ammattijärjestön väliset suhteet ovat järjestetyt. Valiokuntaan valittiin: Ursin, J. V. Hellberg ja Salin. Tämän komitean töihin ei Salin ottanut osaa ja hän leimasi komitean ainoastaan kysymyksessä olevan asian ratkaisemisen viivytyskeinoksi. Helsinkiläisten epäluulot saivat vielä vahvistusta puoluehallinnon kiertokirjeestä n:o 1, jossa m.m. sanottiin seuraava:

„Turun kokouksessa antoivat Suomen työväen edustajat puoluehallinnolle toimeksi erityisen ammattiliittojen keskushallinnon aikaansaamisen. Puoluehallinto on nyt asettanut komitean ottamaan selkoa tällaisen keskushallinnon ja puoluehallinnon keskinäisistä suhteista ulkomailta. Mutta puoluehallinto luulee *itse työväenasialle olevan eduksi*, että ensin yksi keskushallinto, puoluehallinto, ja puolue saadaan täyteen kuntoon ja vaikutukseen, ennenkuin ryhdytään samaan aikaan toista keskushallintoa perustamaan, johon varat ehkä eivät riitä, taksoitettaessa yhdistyksiä molempia tarkoituksia varten. Arvaamatonta hajaannusta voisi täten syntyä meidän vielä nuorena liikkeessämme. Puoluehallinto kehoittaa sen takia yhdistyksiä yhtymään nyt jo perustettuun työväenpuolueeseen, vaikuttamaan useampien ammattiliittojen perustamiseen aniharvojen lisäksi (joiden välille keskushallinto tietysti olisi asetettava) ja odottamaan, kunnes puoluehallinto ennen pitkää edustajakokouksen määräyksen mukaan ryhtyy enempiin toimenpiteisiin tässä asiassa.“

Tämä kirjelmä on päivätty Turussa syyskuun 25 p. 1899. Helsingissä olevat ammattiliittojen hallinnot pitivät myöskin syyskuun 25 p. yhteisen kokouksen, josta jo edellä mainittiin, ja lähettävät puoluehallinnolle seuraavan kirjelmän:

Katsoen siihen, että viime aikoina työväen yhdistymis- ja kokoontumisvapautta on työnantajain puolelta ryhdytty arveluttavassa määrässä uhkaamaan ja viittaavat heidän toimipiteensä tšekäläisissä suuremmissa tehtaissa siihen, että tämän häätämissuunnitelman takana on järjestetty toiminta, joka on omiaan muistuttamaan työväestöä suurimpaan varovaisuuteen, ovat tšekäläiset eri ammattikuntain liittohallinnot. Kirvesmiesten, Kivenhakkaajain, Muurarien, Kaakeli- ja fajanssityöntekijäin, Suutarien, Puuseppäin, Räättälien ja Rauta- ja metallityöntekijäin yhteisessä kokouksessa t. k. 25 p. päättäneet kääntyä arv. Puoluehallinnon puoleen pyynnöllä, että se luovutaisi viime kesäisen yleisen työväen kokouksen sille antaman oikeuden Ammattiyhdistysten- ja osastojen yhteisen kongressin kokoonkutsumisesta yllämainituille liittohallinnoille. — Vastaus olisi saatava viimeistäänkin ensi lokakuun 9 päivään ja osoitettava: E. V. Hänniselle Työmiehen toimitus.

Toimekseen saanut:

Eetu Salin,
(kokouksen puheenjohtaja).

Otto Tiuppa,
(pöytäkirjuri kokouksessa).

Helsinkiläiset ovat väittäneet, että Puoluehallinto ei vastannut tähän kirjeeseen. Puoluehallinnon sihteeri J. K. Kari kyllä eräässä sanomalehdissä julkaisemassaan selostuksessa mainitsee lähetetyn sellaisen vastauksen, että kysymys otetaan käsiteltäväksi lokak. 16 p:nä pidettävässä puoluehallinnon kokouksessa. Mutta asianomaiset kielsivät, ettei vastausta ole saapunut. Salinin ja Tiupan kirjelmä käsiteltiin puoluehallinnon turkulaisten jäsenten kokouksessa lokakuun 16 p. Saapuvilla olivat: N. R. af Ursin, J. A. Salminen, K. F. Hellsten, M. Saarinen, J. H. Jokinen, J. Linström, K. A. Leino ja puoluehallinnon sihteeri J. K. Kari. Muut puoluehallinnon saapuvilla olleet jäsenet, paitsi herra K. F. Hellsten, hylkäsivät Helsinkiläisten pyynnön ja päättivät kirjeellä kysyä muilla paikkakunnilla asuvain puoluehallinnon jäsenten mielipidettä asiassa. Hellsten ilmoitti pöytäkirjaan merkittäväksi, että hän periaatteessa olisi hyväksynyt helsinkiläisten liittohallintojen pyynnön, kuitenkin sillä ehdolla, että puoluehallinto olisi saanut joko hyväksyä tai hylätä komiten ehdottomat toimenpiteet. Mutta jos koko puoluehallinnon kokous pidetään tammikuussa, niin hänkin siinä tapauksessa yhtyy toisiin puoluehallinnon jäseniin.

Puoluehallinto lähetti sitten muilla paikkakunnilla oleville jäsenilleen kirjelmän, josta 1:n kappale koski tätä kysymystä ja oli seuraava:

K. H I

Pyydämme kysyä Teidän mielipidettänne seuraavista seikoista.

„Helsingistä on puoluehallinnolle saapunut h:rojen E. Salinin ja O. Tiupan allekirjoittama kirje, jossa puoluehallinnolta pyydetään, että se luovuttaisi edustajakokouksen sille antaman ammattikongressin kokoonkutsumis-oikeuden Helsingin ammattiliitoille. — Täkäläisten puoluehallinnon jäsenten mielestä ei puoluehallinto voi luovuttaa tätä edustajainkokouksen sille antamaa tointa muille, koska puoluehallinnon olisi siinä tapauksessa kannettava edesvastaus edustajain edessä niistä seurauksista, joita tästä luovuttamisesta mahdollisesti voisi olla tärkeimmälle asiallemme, puolueen järjestykselle. Puoluehallinnon mielestä olisi sille 3 miehelle komitealle, jonka se on asettanut ottamaan selkoa työväenliikkeen ammatillisen ja poliittisen puolen välisistä suhteista ulkomailla, annettava jonkun verran aikaa tehtäväänsä suorittamiseen. Komitea on jakanut työnsä siten, että hra Salinin tulisi ottaa selkoa Ruotsin oloista tässä suhteessa, hra Hellberg Tanskan sekä Norjan ja tri af Ursin Saksan, Ranskan ja Englannin, joiden maiden kanssa hän ilmoitti jo ryhtyneensä kirjevaihtoon asian johdosta. Kun komitea on saanut työnsä valmiiksi, olisi sen kokoonnettava keskustelemaan asiasta joka lykättäisiin sitte ensi tammikuussa pidettävän koko puoluehallinnon kokouksen ratkaistavaksi. Kokousta ei voida pitää aikaisemmin, koska valtiopäiväkysymyksiä, jotka edustajakokous jätti puoluehallinnon valmisteltavaksi, ei ehditä ennemmin saada valmiiksi. Tästä asiasta odottaa puoluehallinto arv. vastaustanne ensi tilassa.“

Tähän kirjelmään helsinkiläisiltä puoluehallinnon jäseniltä ei tullut kirjallisia vastauksia. Aapo Kärme kangas Viipurista hyväksyy Turkulaisten kannan, samaten Markkanen Kotkasta, mutta viime mainittu lausuu sen toivomuksen, että Helsingiläisten komitean apua voitaisiin käyttää kongressin valmistelussa, mutta kongressi kutsuttaisiin kokoon puoluehallinnon nimessä. Muurari A. Nieminen, Tampereelta kirjoittaa seuraavasti:

„Minusta nähden on ammattiliittoasialla kaksi puolta, ensiksi ammattiliiton muodostuminen saattaisi jakaa Suomen työväen kahteen leiriin, mutta toiselta puolen ei voida väittää, ettei ammattiliiton muodostuminen lähimmässä tulevaisuudessa käy tarpeen vaatimaksi.

Tästä syystä, että se vielä tulee pakostakin muodostumaan, olisi asiaa harkittava mitä suuremmalla tarkkuudella. On nimittäin otaksuttavaa, että asian viivytyksellä saattaa tehdä arvaamattomia mullistuksia. Ei ole sanottu, jos nuo liittohallitukset Helsingissä varttovat ristissä käsin, mitä Turusta määrätään. Ne voivat lähteä soutamaan ulapalle omin neuvoin, ja kuka takaa, josko osuvat oikeaan.

Minun mielestäni olisi niille annettava vapaat kädet toimia. Puoluehallinto saisi järjestää asiat niin, että ammattiliitosta tulisi sille uskollinen asetoveri. Minun mielestäni kantaa puoluehallinto suuremman edesvas-

tauksen siitä, jos se viivyttelämällä saa aikaan sen, että ammattiliittokongressi muodostuu ilman mitään vaikutusta puoluehallinnon puolelta.“

Kun helsinkiläiset eivät saaneet puoluehallinnolta pikaista selvää vastausta, niin siellä toimittiin omalla luvallaan. Eetu Salin kirjoitti *Työmieheessä* artikkelin otsakkeella: „Renkaat ketjuksi“, jossa hän agiteerasi ammattikongressin kokoonkutsumisen puolesta. Kirjoitus sitten Tainion toimesta julaistiin myöskin „*Länsi-Suomen-Työmieheessä*“ ja „*Kansanlehdessä*“. Tainio kertoi, että kun mainittu kirjoitus *Länsi-Suomen-Työmieheessä* julaistiin, tuli turkulaisille puoluehallinnon jäsenille kiire ammattikongressin kokoonkutsumiseen. Mutta helsinkiläiset ehtivät ennemmin.

Marraskuun 11 p:nä „*Työmieheessä*“ helsinkiläisten liittohallintojen nimessä julaistiin seuraava kongressin kokoonkutsumus:

„KUTSUMUS

Suomen ammattijärjestön perustavaan kokoukseen.

Kysymys ammatillisten rientojen kehittämisestä yleisen johdon alaiseksi on ollut pitemmän aikaa käsittelyn alaisena pääkaupungin ammatilaisten keskuudessa. On aivan selvästi tultu huomaamaan, että työväen käy tästodes tuiki mahdottomaksi parantaa taloudellista asemaansa, ellei lujempaa yhteelliittymistä kuin tähän asti piakkoin aikaansaada.

Viimeisessä Työväenyhdistysten edustajain kokouksessa oli kysymys myöskin keskustelun alaisena ja saikin se siellä siihen määrin kannatusta, että kokous antoi Työväen puoluehallinnolle toimeksi yleisen ammattiyhdistysten sekä osastojen yhteisen kokouksen kokoonkutsumisen.

Kiertokirjeessään syysk. 25 p:ltä 1899 ilmoittaa puoluehallinto mielipiteensä asiasta. Omituista kyllä, on Työväen puoluehallinto asettunut ainakin epäsuorasti vastustamaan koko puuhaa, peläten siitä koituvan haittaa työväen asialle. Mainitussa kiertokirjeessä sanotaan: „puoluehallinto luulee itse työväenasiaille eduksi, että ensin yksi keskushallinto, puoluehallinto ja puolue saadaan täyteen kuntoon ja vaikutukseen, ennenkuin ryhdytään samaan aikaan toista keskushallintoa perustamaan, johon varat ehkä eivät riitä, taksoitettaessa yhdistyksiä molempia tarkoituksia varten. Arvaamatonta hajaannusta voisi täten syntyä meidän vielä nuoressa liikkeessämme“.

Mitään todellista hajaannusta ei kuitenkaan voi olettaa syntyvän, sillä Työväen puoluehallinnon työalaaan kuuluu valtiollisten asiain ajaminen, kun taas ammattien keskushallinnon tehtävänä on ammatillisen toiminnan järjestäminen. Kun työala on näin erilainen, niin ei mielestämme ole mitään syytä pelätä kilpailua tahi edes hajaannusta mielipiteissä. Kysymys koskee ainoastaan käytännöllisen toiminnan järjestämistä.

Jättää ammatillisten asiain järjestäminen siksi kunnes puoluehallinto ja puolue on saatu täyteen kuntoon sekä vaikutukseen, olisi samaa kuin jäädä

odottamaan paistettuja kyyhkysiä ilman vaivannäköä. Meidän mielestämme ei lykkäyksestä tuonnempaan aikaan olisi mitään hyötyä, päinvastoin. Monta syytä on, jotka kiirehtivät meitä mitä nopeammin toimimaan. Ja se pieni maksu, mitä puoluehallinnolle kultakin jäseneltä menee, ei vaikuta niin lamauttavasti, että sitä tarvitsisi ottaa huomioon näin tärkeässä asiassa.

Työväen puoluehallinto on sittemmin lausunut mielipiteensä, että työnsulun saltuessa ynnä muissa sellaisissa tapauksissa voisi puoluehallinto toistaiseksi pitää niistä huolta, vaan käsittääksemme ei tästä voisi tulla kuinkaan hyviä tuloksia, syystä, kun puoluehallinnolle ei ole näistä asioista mitään ohjeita, määräyksiä ja valtaa annettu. Tulos joka tapauksessa jäisi sattuman varaan. Se on juuri näistä asioista, joista ammattilaisten edustajakokouksen tulee keskustella ja päättää sekä jättää sitten päätöksensä käytäntöön paneminen sitä varten valitulle keskushallinnolle.

Sen komitean asettaminen, jonka tulisi ottaa selkoa siitä, kuinka nämä asiat ovat muissa maissa järjestetyt, näyttää meistä vaan viivytykskeinolta. Onhan tilaisuus myöhemmin saatujen tietojen ja kokemusten nojalla kehittää sitä järjestöä, jonka huostaan nyt ammatillisten toimien, työlakkojen, työnsulkujen y.m. hoitaminen uskottaisiin.

Ollen vakuutettu siitä, että Te käsitätte, mikä merkitys työväen taloudellisella taistelulla työväenliikkeessä on, pyydämme yhdistystänne edustamaan itseänsä siinä kokouksessa, jonka edellä sanotun perusteella täkäläiset ammattien liittohallinnot yhteisessä kokouksessaan ovat päättäneet kokoon kutsua.

Kokous pidetään Helsingissä Työväenyhdistyksen talolla Joulukuun 28—29—30 p:nä 1899.

Osanottajiksi kokoukseen kutsutaan kaikki ammattiyhdistykset ja osastot sekä ne Työväenyhdistykset, joissa ei ole ammattiosastoja. Ne yhdistykset tahi osastot, joissa on jäseniä 200 tai sitä vähemmän valitsevat yhden edustajan, joissa on yli 200, mutta ei 400 valitsevat 2 edustajaa j.n.e. yksi edustaja kultakin alkavalta kahdelta sadalta.

Edustajan tulee olla jonkun Suomen työväenyhdistyksen, ammattiyhdistyksen tahi osaston jäsen ja sen yhdistyksen valtakirjalla varustettu, joka hänet on valinnut. Valtakirjassa on välttämättömästi manittava yhdistyksen tahi osaston jäsenluku joulukuun alussa v:nä 1899.

Kunkin yhdistyksen ja osaston puolesta äänestetään sen jäsenluvulla; jos on useampia kuin yksi edustaja samasta yhdistyksestä, jaetaan sen äännetään kullekin edustajalle.

Kokouksessa käsiteltävät asiat:

1. Suomen ammattijärjestön perustaminen.
2. Sääntöehdotus ja sen hyväksyminen ammattijärjestölle.
3. Liittohallinnon valitseminen.
4. Seuraavan kokouksen aika ja paikka.

Toivomuksemme on, että käsittelette kokouksessanne myötäseuraavaa ammattijärjestön sääntöehdotusta. Helsingissä 6 p:nä Marrask. 1899.

Puuseppäin liiton keskushallinnon puolesta:

Emil Perttinen, puheenjohtaja.

Kivityöntekijäin Liittohallinnon puolesta:

F. A. Palm, puheenjohtaja.

Kaakelityöntekijäin Liittohallinnon puolesta:

H. A. Kollnen, puheenjohtaja.

Kirvesmiesten Liittohallinnon puolesta:

M. Haikarainen, puheenjohtaja.

Maalarien Liittohallinnon puolesta:

Johan Källroos, puheenjohtaja.

Muurarien keskushallinnon puolesta:

Anders Johansson, puheenjohtaja.

Rauta- ja metallityöntekijäin väliaikaisen Liittohallinnon puolesta:

Hj. Hammar, puheenjohtaja.

Suutarien valtuuston puolesta:

K. H. Salminen. Eetu Salin."

Puoluehallinto kokouksessaan marraskuun 8 p. käsitteli ammattijärjestön kokoonkutsumista, jossa sekä surkuteltiin että paheksuttiin helsinkiläisten menettelyä. Puoluehallinto päätti kutsua toisen ammattikongressin Tampereelle puolitoista viikkoa myöhemmin kuin Helsingissä olevat liittohallinnot ja lähetti ammattiyhdistyksille ja osastoille sekä työväenyhdistyksille seuraava kirjelmän:

„Arv. Yhdistys!

Kun edustajainkokous Turussa viime kesänä jätti ammattiyhdistyskongressin kokoonkutsumisen puoluehallinnon asiaksi, on puoluehallinto asettanut erityisen komitean ottamaan selkoa vastaavista seikoista ulkomailla ja päättänyt, että tämä kolmi-miehinen komitea saatuaan työnsä valmiiksi, kokoontuu neuvottelemaan asiasta ja jättää mietintönsä puoluehallinnolle, joka kokoontuu tämän y.m. asian johdosta yhteiseen kokoukseen Turussa ensi tammikuun 6 p:nä ja antaa asian saman kuun 8 p:nä Tampereella pidettävän ammattiyhdistyskongressin lopullisesti päätettäväksi, johon kokoukseen puoluehallinto tulee antamaan kutsumuksen. Koska puoluehallinnon tietoon on tullut, että muutamamat henkilöt Helsingistä ovat ottaneet kokoonkutsuakseen ammattikongressin joulukuun lopulla, vastoin yllämainittua koko järjestyneen Suomen työväestön päätöstä yleisessä edustajain kokouksessa ja huolimatta puoluehallinnon toimenpiteistä asian toteuttamiseksi läheisessä tulevaisuudessa, joihin puoluehallinto ylläkerrotuilla päätöksillään syysk. 10 ja lokak. 16 p:ltä on ryhtynyt ja joista kiertokirjeissä sekä Kansan Lehdessä (n:t 84 ja 103)

ja Länsisuomen Työmieheissä (n:ot 36 ja 43) on tarkempia tietoja — Työmies-lehteen ei puoluehallinnon viime referaattia oletettu — niin katsoo Suomen työväen puoluehallinto Suomen järjestyneen työväestön nimessä, jonka arvoa täten on ilmeisesti loukattu, itsensä oikeutetuksi lausumaan ankaran paheksumisensa ja syvän surkuttelunsa moisen menettelyn johdosta, joka ei ole millään tavalla kyllin perusteltu eikä todista hyvää yksimielisyyttä ja pitkäikäisyyttä. Puoluehallinto on kuitenkin vakuutettu, että toimeenpanijat asiaa tarkoin harkittuaan eivät toteuta aikomustansa tässä muodossa, joka jo ympäri maan on herättänyt ikävää huomiota työväen piireissä. Edustajain kokouksen puoluekallinnolle antaman määräyksen mukaan kehoittaa puoluehallinto kaikkia ammattiyhdistyksiä ja liittoja ryhtymään ponteviin toimiin lakkokassojen perustamiseksi, taksottamalla jäseniltään joko kuukausittain tai viikottain määrätyn summan tai myöskin kantamalla sen jäsenmaksujen yhteydessä. Lakkokassojen hyväksi voidaan myöskin periä kohtuullisia sovintomaksuja mahdollisilta lakonrikkojilta.

Yllämainittujen asiain ohella kehottaa puoluehallinto maamme työväestöä panemaan jyrkän vastalauseensa sitä kuristusjärjestelmää vastaan, joka on ehdotettu elinkeinolakivaliokunnan mietinnön 70 §:n 4:ssä momentissa otettavaksi elinkeinolakiin.

Samoin kehoitetaan varsinaisia työmiehiä liittymään yhdistyksiin niin paljon kuin mahdollista, jotta varsinaiset työväestön mielipiteet pääsisivät työväenasiassa mahdollisimman pian voitolle ja että yhdistykset yleensä eivät antaisi päätöksiinsä vaikuttaa kaikenmoisten raha-apujen, joiden varsinaisena tarkoituksena useimmiten ehkä saattaa olla työväestön toimintavapauden rajoittaminen.

Säästökassoja suosittaa puoluehallinto yhdistysten perustettavaksi, koska niistä on suurta hyötyä yhdistyksen jäsenille ja voivat ajan oloon muodostua suuremmiksi rahalaitoksiksi. Lähempiä tietoja Turun työv-yhdistyksen säästökassan toiminnasta saadaan opettaja J. K. Karilta, os. Turku.

Naisasian edistämiseksi kehoitetaan yhdistyksiä panemaan toimeen yleisiä työläisnaisten kokouksia, joissa keskustellaan ja päätetään naisosastojen perustamisesta yhdistysten yhteyteen.

Sen lisäksi kehottaa puoluehallinto erityisistä syistä työväestöä keskinäiseen yksimieliseen toimintaan, sillä siinä on työväestön paras tuki.

Voidakseen perusteellisesti toimia työväestön parhaaksi, pyytää puoluehallinto, että kaikki työväestöä rasittavat epäkohdat peittelemättä julkaistaan työväestön sanomalehdissä.

Suomen työväen puoluehallinto:

N. R. af Ursin.

J. K. Kari.“

Näin jouduttiin keskinäiseen taisteluun, jossa ei kummaltakaan puolen sanoja säästetty. Turkulaiset ja tamperelaiset yhdeltä puolen ja helsinkiläiset toiselta puolen. „Länsi-Suomen-Työmies“ ja „Kansanlehti“ olivat puoluehallinnon ja sen kannattajain käytettävänä, „Työmies“-liittohallintojen ja niiden valitsemain luottamusmiesten.

A. B. Mäkelä kirjoitti puoluehallinnon kiertokirjeen johdosta m.m. seuraavaa:

„Selkäpiitä se karmaisee tuollainen ukaasi ja hiukset pysyy nostaa, jos kellä niitä on.

Ensi säikähdyksestä selvittyäni luin sen vielä uudestaan. Ja sitten vielä kerran tuon ensimmäisen pitkän lauseen. Sillä minun oli vaikea uskoa silmiäni. Se vivahtaa tuo ukaasi liiaksi noihin toiselta taholta saatuihin. Niin tarkoin siinä on onnistuttu kiertämään totuus ja oikea asia, että koko tuo pitkä lause on *yhtä pitkää valetta*.

Onneksi ei vielä mikään sensuuriasetus estä julkisuudessa tarkastamasta arm. puoluehallinnon toimenpiteitä, niin että minulla on tilaisuus todistaa väitteeni. Ja sen teen palapalalta.

„Puoluehallinnon tietoon on tullut“ — sillä tavalla olisi oikeus sanoa, jos asia olisi sen tiedoksi saatu sattumalta, kiertoteitä tai urkkijain kautta. Mutta niin ei ole asia tapahtunut, vaan Helsingissä olevat ammattiliittojen keskushallinnot pitivät yhteisen kokouksen ja ilmaisivat asian puoluehallinnolle, sekä pyysivät ammattiyhdistysten edustajakouksen kokoon kutsumista. Tarkoitus oli, että kokous kutsuttaisiin puoluehallinnon nimessä, mutta liittohallinnot sen täällä järjestäisivät. Tässä puuhassa näet eivät olleet „jotkut“ enemmän tai vähemmän asiaan kulumattomat „henkilöt“ Helsingissä, vaan *kaikkien Suomessa tähän saakka muodostuneitten ammattiliittojen keskushallinnot*. (Kirjaltajaliitto ei ollut mukana). Onhan se vähän eri asia. Ne eivät noin vaan „ottaneet kokoon kutsuakseen“ ammattiyhdistysten edustajakokousta, vaan — pyysivät siihen, kuten sanottu,

ensin lupaa *ja kun sitä ei saatu*, katsoivat olojen pakottavan heidät sitten kutsumaan ammattijärjestön perustavan kokous“.

„Näin ajateltuna, niinkuin sitä täällä ajateltiin, et toimenpide ollut *„vastoin* koko järjestyneen työväen päätöstä viime edustajakokouksessa“. Puoluehallinnon kannalta, niin mustaksi kuin se asian käsittäneekin, voitaisiin korkeintaan sanoa: „sivuuttamalla viime edustajakokouksen päätös, sillä mitään yksinoikeutta edes väliaikaista luonnettakaan olevain kokousten kokoonkutsumiselle ei puoluehallinnolle ole annettu.

Ammattiyhdistysten edustajakokouksen kokoonkutsuminen jäi Turun kokouksessa puoluehallinnolle äänestyksellä, joka tapahtui niin hätää, etteivät useat edustajat tienneet, mille puolelle heidän oli äänensä annettava.“

Sellainen se oli „koko järjestyneen työväen päätös“, jota nyt muka oli „ilmeisesti loukattu“. Yleinen mielipide oli minun käsittääkseni se, että amattiyhdistysten kokous oli kutsuttava, jos mahdollista, jo *ennen* joulua. Kauemmaksi aikaa ei työväenvaltuuskunnan lakkauttamisen jälkeen ajateltu voitavan jättää Suomen työväen ammatillista puolta aivan hajalleen. Ammattiyhdistysten kokousta silloin tuskin kukaan lienee ajatellut muualle kuin Helsinkiin, jossa yksin on saman verran ammattiyhdistyksiä, kuin muualla yhteensä. Sitten väittää puoluehallinto, että Helsingissä on asiaan ryhdytty, huolimatta niistä toimenpiteistä asian toteuttamiseksi läheisessä tulevaisuudessa, joihin puoluehallinto, „aikanaan kerrotuilla päätöksillään on ryhtynyt“. Jopa jo!

Puoluehallinto ilmoittaa kiertokirjeessä viime syyskuun 25 p. luulevansa itse *työväenasialle* olevan eduksi, että ensin yksi keskushallinto, puoluehallinto, saadaan täyteen kuntoon ja vaikutukseen, ennenkuin ryhdytään samaan aikaan toista keskushallintoa perustamaan, *johon varat ehkä eivät riitä*, taksoituk- sissa yhdistyksen molempia tarkoituksia varten. „Arvaamatonta hajaannusta voisi täten syntyä meidän vielä nuoressa liikkeesämme“. Viittaako tämä asian toteuttamiseen *läheisessä* tulevaisuudessa? Saatiin tietää, että puoluehallinto „oli asettanut komitean ottamaan selkoa ammattiliittojen ja keskushallinnon sekä puoluehallinnon suhteesta toisiinsa ulkomailla“. Se siis oli puoluehallinnolle pääasia — se vallanjako! Samalla aikaa kun

täällä Helsingissä mitä oikeutetuimmat lakot menevät johdon puutteessa myttyyn, konetehtaalaisten liittohallinnon jäsenet häädetään työstä ja yleisempää työnsulkua valmistellaan. Tutkikoot ne, joita sellaiset tutkimukset huvittavat, ulkomaisten järjestöjen keskinäisiä suhteita. Meille on tärkeintä ja kiireellisintä ammattijärjestön perustaminen. Aina sen suuren „valan“ sitten kerkiää jakamaan. Täkäläisten ammattiliittojen pyyntö sai puoluehallinnon sen verran liikkeelle, että se päätti kokoontua (muistaakseni tulevan tammikuun 18 p:nä) tarkastamaan komitean ulkomaalaisten tutkimusten tuloksia. Mutta milloin ammattijärjestön perustamiseen ryhdyttäisiin, siitä ei mitään „läheiseen tulevaisuuteen“ viittaavaa ilmoitettu. Ja juuri sen johdosta täällä tartuttiin tositoimiin. Tässä jo riittää „pieniä epätarkkuuksia“ enemmän kuin hallinnollisessa asiakirjassa säällisesti saisi olla. Kun perustelu on näin heikko, ei sille rakennettu“ ankara paheksumislausunto ja surkuttelu paljon paina. Puoluehallinnon yritys lykätä asia kaukaiseen tulevaisuuteen on ihmeellisessä ristiriidassa edustajakokouksen päätökselle. Ei siellä puhuttu mitään siitä, että „puoluehallinto ja puolue olisi saatava ensin täyteen kuntoon“. Kyllä se ymmärrettiin silloin yhtä hyvin kuin nyt, että siihen kurki kuolee, kun suo sulaa. Milloin ne saadaan täyteen kuntoon? „Täydellisyys tulee, koska vajaa lakkaa“, vastaa Raamattu. Sitten Mäkelä lausuu ihmettelynsä siitä, että puoluehallinto oli päättänyt 8 p. tammikuuta 1900 kutsua ammattijärjestön perustavan kokouksen Tampereelle. Työväenliike ja puolue olivat silloin vähän *toista viikkoa* vanhemmat, ja kaikki ne esteet olivat poistuneet, mitä puoluehallinnon kiertokirjeessä oli viivyttelämisen syyksi esitetty. Hän arveli, että puoluehallintoa Tampereelle vetää muut syyt, kuin ne, joita kiertokirjeessä esitettiin.

Puoluehallinnon kannattajat Tampereella ja Turussa ryhtyivät itselleen maaperää valmistamaan. Pidettiin työväenyhdistysten ja ammattiosastojen johtokuntain kokouksia, joissa ankarasti arvosteltiin helsinkiläisten menettelyä ja annettiin tunnustus puoluehallinnolle. Tampereella pidettiin marraskuun 14 p. mainitunlainen kokous, josta sitten pöytäkirjanote lähetettiin puoluehallinnolle Turkuun. Kun tuo pöytäkirja hyvästi kuvaa kokouksessa vallinnutta mielialaa, niin jäljennämme sen. Se oli seuraava:

Ote pöytäkirjasta, joka kirjoitettiin Tampereen Työväenyhdistyksen ja ulkotyöväenyhdistyksen sekä näiden ammattiosastojen johtokuntien yhteisessä kokouksessa työväenyhdistyksen talolla marraskuun 14 pnä 1890. Saapuvilla oli noin 60 johtokuntien jäsentä.

— — — — —

Kun sanomalehdistä ja muutenkin oli saatu tietoon Helsingin työväenpiireissä olevan homma kutsua ammattijärjestöä varten kongressi vastoin Suomen työväen puoluehallinnon tahtoa, oli kokouksen kutsuminen siitä aiheutunut ja asiasta syntyi vilkas keskustelu. Asiaa käsiteltäessä lausuttiin kokouksessa jyrkkä paheksuminen sitä helsinkiläisten tungettelevaa menettelyä vastaan minkä he liittohallintojen seläntaakse vetääntyneinä ovat tehneet kutsumalla ammattilaiset koolle ammattijärjestöä muodostavaan ammattiliittoalaisten kongressiin. Mitään tosisyyttä ei nähty tähän mielivaltaiseen, sääliä ansaitsevaan tekoon. Puolustukseksi ei voi mitenkään kelvata tälle helsinkiläisten hätiköimiselle se heidän väitteensä, että puoluehallinto oli toivonut ensin puolueen täysin muodostuvan, ennenkuin ammattijärjestöä ryhdytään puuhaamaan. Sillä olihan puoluehallinto pitänyt tarpeellista kiirettä ammattijärjestön muodostamiseksi ja päättänyt sen pitämisestä, kun useimmat yhdistykset siihen kehoittivat. Siksi aikaisin tuli tämä kutsumus, ettei mikään todellinen syy, vaan rettelöimishalu on ollut määräävänä helsinkiläisillä. Turun edustajakokouksessa jo helsinkiläiset pyysivät oikeutta saada kutsua puheenalainen kongressi. Sitä eivät kuitenkaan edustajat uskoneet heille, vaan määräisivät puoluehallinnon sen tekemään. Näin ollen ei puoluehallinto ole ollut oikeutettu menettelemään toisin, kuin miten se on menetellyt helsinkiläisten suhteen, rikkomatta edustajakokouksen päätöksiä. Helsinkiläiset, huolimatta puoluehallinnon johdonmukaisesta toiminnasta ammattijärjestön perustamista varten pidettävän kongressin hyväksi ovat asiattomasti, suurta mielitekoaan ja tahtoansa diktaattoriuteen ajaneet ei yksin puoluehallinnon, vaan koko maan työväenasiassa. Tämä samoin kuin puoluehallinnon tehtävien anastaminen ei voi olla vaikuttamatta meihin maaseutulaisiin hyvin huonosti. Punasena lankana on helsinkiläisten hommassa peittelystä huolimatta *kateus*. Harmi Turkuun uskotun Suomen Työväenliikkeen johdosta on silminnähtävästi vaikuttanut sen omavaltaisen teon, että he ovat kutsuneet ammattikongressin. Puolueeseen yhtyneiltä moinen vallankaappaus on tyranniutta, joka on heti tukahutettava, antamalla sille asianomainen arvonsa. Muuten pidettiin helsinkiläisten tunkeentuminen puoluehallinnon tehtäviin ja sen toiminnan halventaminen mitä syvimpänä loukkauksena ei yksin puoluehallintoa, vaan etupäässä koko järjestynyttä työväkeä kohtaan, joka edustajiensa kautta viime edustajakokouksessa m.m. uskoi puheenaolevan asian *yksinomaisesti puoluehallinnolle*. Loukkaus on ainoastaan siten hyvitetävissä, että helsinkiläiset peruuttavat kutsumuksensa ammattijärjestöä valmistavaan kongressiin.

Eriävänä mielipiteenä tuotiin kokouksessa toivomus, että puoluehallinto peräyttämällä kutsumuksensa ammattiyhdistyskongressiin aiheuttaisi sovinnon. Kokous piti kuitenkin ainoana mahdollisena tienä sovintoon sen, että helsinkiläiset peruuttavat hommansa kongressiin nähden.

Keskustelussa käytettiin kaikkiaan 27 puheenvuoroa, jonka perästä hyväksyttiin kokouksen päätökseksi äänestyksellä 38 äänellä 5 vastaan seuraava loppulausunto:

„Tampereen työväenyhdistyksien ja ammattiosastojen johtokuntien jäsenet lukuisasti kokoontuneina tarkoitusta varten lausuvat kokouksen suuren enemmistön puolesta mitä jyrkimmän mielipahansa siitä, että helsinkiläiset ilman todistettavasti pätevää syytä ovat kutsuneet ammattikongressin, vaikka yleinen työväenedustajakokous antoi tämän tehtävän puoluehallinnolle. Kokous lausuu samalla sen vakavan vakaumuksen, että ainoastaan yksi kongressi pidetään ja se puoluehallinnon toimesta. Jos helsinkiläiset tästä huolimatta pysyvät päätöksessään, olemme ehdottomasti sitä mieltä, että siihen kongressiin otetaan miehissä osaa, minkä puoluehallinto kutsuu koolle“.

Tampereen Työväenyhdistyksien ja ammattiosastojen johtokuntain puolesta Tampereella 15 p. marraskuuta 1899.

Aku Vuorela
(kokouksen puheenjohtaja).

Kusti Sjöblom
(kokouksen kirjuri).

Turun työväenyhdistyksen johtokunnilla oli myös samanlainen kokous, jossa samalla tavalla surkuteltiin ja paheksuttiin helsinkiläisten menettelyä. Ponnetkin olivat muuten samansisältöiset, mutta lisäksi hyväksyttiin seuraava ponsi:

„Jos helsinkiläiset ammattiyhdistyskongressin kokoonkutsujat haluavat sovintoa sillä perusteella, etteivät tahdo puoluehallinnon toiminnan johdosta ammattikongressin suhteen muita muutoksia kuin sen, että kongressi kutsutaan kokoon Helsinkiin, niin tehköt viikon kuluessa, eli viimeistään marraskuun 23 p:nä sovintoehdotuksensa puoluehallinnolle tällä perustuksella, joka sovintoehdotus on tämän kuun kuluessa julaistava kaikissa Suomen työväen äänenkannattajissa.“

Helsinkiläisillä liittohallinnoilla oli jo marraskuun 13 p:nä kokous, jossa päätettiin puoluehallinnolle lähettää kirje jonka laativat E. Valpas ja F. A. Palm. Se oli seuraava:

„Työväen Puoluehallinnolle.

Ammattiliittojen Keskushallinnot Helsingissä pyytävät valitsemiensa toimimiesten kautta Teitä Puoluehallintoa antamaan lupa ammattijärjestön perustavan kokouksen toimeenpanemiseen Helsingissä. Meille käsittämättömästä syystä ette Te myöntäneet lupaa ettekä suostuneet yhteistoimintaan kanssamme. Päinvastoin annoitte yhdistyksille lähettämässänne kirjeissä, jotka antavat syytä luulla Teidän niillä tarkoittaneen vaikeuttaa ja

estää aijettamme, viittauksia ammattijärjestön vahingollisuudesta nykyään ja ehdotetun kokouksen siirtämisestä epämääräiseen aikaan, ehkä hyvinkin kaukaiseen.

Kun kuitenkin olot ehdottomasti kiirehtivät järjestön lujittamista suojellaksemme olevia alkeita saamasta ihan kuolettavia kolauksia, jatkoimme me alkamaamme hyödyllistä hommaa. Olimme jo laskeneet painettavaksi päätösehdotuksemme ja kutsumuskirjeemme, kun hämmästyksellemme saimme tietää Teidän päätöksenne kutsua toisen kokouksen toista viikkoa myöhemmin Tampereelle. Täten olette Te kumonnet aikaisemman väitteenne ammattijärjestön pikaisen muodostamisen vahingollisuudesta, ja tunnustaneet sen tarpeelliseksi. Näin ollen ei pitäisi enää mitään löytymän, joka estäisi Teitä toimimasta yhteisesti kanssamme. Päinvastoin on yhteistoiminta velvollisuutenne, jonka edestä tulee yksityisten oikkujen väistyä, koska olette suostuneet muun muassa edistämään meikäläisen järjestyneen työväen harrastuksia. Ellette tahdo poiketa tästä velvollisuudesta, on Teidän nyt, kun me olemme ehtineet kutsua puhutun kokouksen tänne, toimittava tämän kokouksen hyväksi, tai ainakin oltava sitä vahingoittamatta hajottamalla työväkeä toiseen kokoukseen. Kokonaisuuden vuoksi olisimme olleet halukkaat yhtymään ehdottamaanne tammikuun kokoukseen, jos emme olisi ehtineet ennen tiedon saatua käyttää vähäisiä varojamme painamiskustannuksiin. Kun niihin on käytetty köyhien rahoja, on katsottava, etteivät ne mene hukkaan, ettekä te enää käytä toisia köyhien rahoja samaan tarkoitukseen, vallankaan kun niitä ei koskaan riitä tuhlata työväen asian ajamisessa.

Olettaen Teillä olevan viisautta ja säilyttääksenne vaivoin saatua kokonaisuutta, olemme me rohjenneet vielä kerran pyytää Teitä suomaan arvokasta apuamme täällä pidettävän kokouksen onnistuttamiseksi ja luopumaan toisen hajotuskokouksen hommasta. Piirrämmme Helsingissä marraskuun 13 p:nä 1899 suurella kunnioituksella:

Ammattiliittojen Helsingissä olevien Keskushallintojen käskystä:

E. V. Hänninen.

F. A. Palm.

Muurarien k. hallinnon sihteeri.

Kivityöntekijäin liittoh. puheenjohtaja.*

Tätä kirjettä puoluehallinto on pitänyt vastauksena turkulaisten sovintoehdotukseen. Mutta se on ilmeinen erehdys, koska

se on kirjoitettu pari päivää ennen turkulaisten johtokuntain kokousta. Jos sovintoehdotukseen ei lähetetty muuta vastausta, niin ei kai viitsitty heti uutta kirjettä lähettää.

Turkulaiset puoluehallinnon jäsenet marraskuun 19 p. lähettämässään kirjeessä pyysivät muilla paikkakunnilla olevilta puoluehallinnon jäseniltä luonnosta Tampereella pidettävän ammattikongressin kokoonkutsumiskirjelmäksi. Huomattavalla tavalla vastasi tähän A. Nieminen Tampereelta. Hän vastasi, ettei hän katso tarpeelliseksi ammattikongressin kokoonkutsumisjulistuksen laatimista, koska sellainen jo on olemassa ammattiliittojen hallintojen toimesta, ja pyysi pöytäkirjaan merkittäväksi vastalauseensa sen johdosta, että Turussa olevat puoluehallinnon ohjesäännön 3 § olivat päättäneet ammattikongressin toimeenpantavaksi Tampereella 8 p:nä tammikuuta 1900. Hän katsoi, ettei päätös siitä ole laillisella s.t.s. ohjesäännön määräämällä tavalla syntynyt. „Sitäpaitsi, sanoi hän, on puoluehallinto mainitulla päätöksellään osottanut tahtovansa saada aikaan Suomen järjestyneen työväestön keskuuteen riitaa ja eripuraisuutta joka olisi toisin menetellen voitu välttää, ja katsoi ettei hän ole siitä päätöksestä edesvastuussa“.

E. Valpas Hänninen ja Ida Ahlstedt vastasivat puoluehallinnon kirjeeseen seuraavasti:

„Työväen puoluehallinnolle.

Arvoisat jäsenet Turussa!

Viime kirjeessänne pyysitte ehdotusta ammattijärjestön perustavan kokouksen kokoon kutsumiseksi. Olettaen siihen kuuluvan oikeuden lausua mielihiteemme ajasta ja paikasta, ehdotamme Helsingiä ja joulukuun 28—30 p., jotka jo Helsingin järjestyneet suureksi osaksi ovat hyväksyneet, sekä pyydämme Puoluehallintoa kaikin tavoin kehoittamaan ammattiosastoja ja yhdistyksiä yhtymään Helsingissä pidettäväksi päätettyyn ja kaikissa tapauksissa pidettävään, peruuttamattomaan kokoukseen. Teemme täten vakuutettuina, että asiain nykyisellään ollen on tämä myönnytys Puoluehallinnon puolelta työväen asialle ehdottomasti edullisin. Piirrämme kunnioittaen Helsingissä 22 p. marrask. 1899.

E. V. Hänninen.

Ida Ahlstedt.“

Puoluehallinnon kokouksessa 23 p:nä marraskuuta oli turkulaisten jäsenten lisäksi läsnä herrat: J. V. Hellberg ja Matti Vuolukka Tampereelta sekä Yrjö Mäkelin Porista. T. Tainio Turusta jo tällöin ilmoitettiin eronneeksi puoluehallinnosta.

Tässä kokouksessa käsiteltiin ja selostettiin kaikki ne kirjelmat, jotka edellä on esitetty. Puoluehallinnon toimeenpanevan

valiokunnan päätös ammattijärjestön perustamiskokouksen toimeenpanosta Tampereella hyväksyttiin. Helsinkiläisiä moitittiin sovintotarjousten hylkäämisestä.

Tohtori N. R. af Ursin omana mielipiteenään lausui kokouspaikasta keskusteltaessa, että hän oli ehdottanut Helsinkiä, eikä hän ollut sen jälkeen muuttanut mielipidettään eikä ehdotellut toista paikkaa. Mutta kun kokous oli päätetty Tampereella pitää, oli hän alistunut päätökseen, varsinkin kun Tampere on keskellä maata ja kun tällaisia kokouksia on paras pitää syrjässä pääkaupungista. Ja kun helsinkiläiset eivät suostu sovintoon, niin kannatti hän nyt Tamperetta kokouspaikaksi. Keskustelun pohjaksi esitti Ursin laatimansa kongressin kokoonkutsumus ehdotuksen joka pienillä muutoksilla hyväksyttiin. Se oli seuraava:

Arvoisa yhdistys!

„Turussa viime kesänä pidetyssä työväenedustajakokouksessa, Suomen järjestyneen työväestön „valtiopäivillä“, päätettiin, että „puoluehallinto kutsuu kokoon ammattiyhdistyskongressin. Muita ohjeita tämän kongressin suhteen ei nyt edustajakokous puoluehallinnolle antanut. Jotta asia tulisi niin monipuolisesti valaistuksi ja niin perinpohjaisesti perustelluksi, kuin sen tärkeys vaatii, asetti puoluehallinto jo 10 p. syysk. kolmimiehisen valiokunnan ottamaan selkoa ulkomaiden kokemuksesta yhteisen keskushallinnon suhteen ammattiyhdistysliikkeen alalla ja ovat ainekset jo melkein kaikki koossa. Kiertokirjeessään marrask. 8 p. ilmoitti puoluehallinto, että se muitten asioiden ohessa (jotka eivät ennen ehdi valmistua) yhteisessä istunnossaan vielä kerran ottaa asian harkittavaksi, laskeaksensa sen sitten näin valmistettuna ammattikongressin päätettäväksi, joka 8 p. tam. 1900 kokoontuu Tampereen kaupungissa.

Tähän kokoukseen on puoluehallinnolla nyt edustajakokouksen päätöksen mukaisesti kunnia kutsua Teidät, arvoisa yhdistys, varmasti vakuutettu kun se on siitä, että Te täydelleen oivallatte, miten tärkeä on lujempi yhteenliittyminen ja varmempi yhteistoiminta eri ammattiliittojen ja ammattiyhdistysten kesken työväen taistelussa pääomaa vastaan parempien palkkaetujen ja lyhemmän työajan saamiseksi.

Olisi kyllä ollut suotavaa, että ammattikongressi, kuten alkuansa tarkoitus oli, vasta helmikuun alussa olisi kokoontunut, jotta Suomen työväenpuolue, joka vieläkin on jotenkin

keskeneräinen, olisi voinut siksi täydelleen järjestyä, kun joko myöntävä tai kieltävä vastaus siihen liittymisestä arvattavasti silloin jo olisi saapunut kaikkialta. Mutta koska muutamalla taholla — syyistä tai syyttä — on katsottu ammattikongressin kokoontumista erittäin kiireelliseksi, on puoluehallinto koettanut jouduttaa asiaa niin paljon kuin mahdollista, ettei mitään moittimisen syytä tässä suhteessa miltään taholta voisi kysymykseenkään tulla, vaikka tosiaan jonkun kuukauden lykkäyksestä tuskin mitään sanottavaa vahinkoa olisi voinut koitua.

Puoluehallinto on viimeiseen asti odottanut, että olisi voitu sopia kaikkialla yhden ammattikongressin pitämisestä puoluehallinnon toimesta Helsingissä; mutta koska helsinkiläiset ammattiliittojen keskushallinnot eivät edes ole voineet suostua tähänkään Turun työväenyhdistyksen ja sen ammattiyhdistysten johdokuntain välitysehdotukseen, kuten niiden itsetuntoa uhkuva kirjoitus 13 p. marraskuuta osottaa, ei puoluehallinnolla ole ollut muuta neuvoa, kuin panna alkuperäinen päätöksensä toimeen, samalla vieläkin lausuen surkuttelunsa siitä järjestyneen toiminnan ja sovinnollisen hengen puutteesta, joka muutamalla taholla on päässyt vallalle, ja siitä hajaannuksesta, jonka toisen toimivallan anastaminen vastoin koko järjestyneen työväestön päätöstä ainakin alussa aikaansaa. Puoluehallinto on kuitenkin vakuutettu, että vihdoin, satunnaisista eripuraisuuksista huolimatta, päästään hyvään lopputulokseen ja että luja ammattiyhdistysten keskushallinto luodaan, johon ainakin kaikki maaseudun ammattiyhdistykset ottavat osaa.

Maaseudulta lausuttujen toivomusten johdosta on puoluehallinto päättänyt kutsua osaaottajia kokoukseen pääasiallisesti samojen perustusten mukaan, kuin viimeiseen edustajakokoukseenkin, kuitenkin niin, että ne ammattiyhdistykset ja ammattiosastoja vailla olevat työväenyhdistykset, joissa on vaalia toimitettaessa 100 jäsentä tai vähemmän valitsevat kaksi edustajaa Tampereen ammattikongressiin, ja sitte aina yhden joka täydeltä sataluvulta. Tietysti voi jokainen yhdistys valita vähemmänkin edustajia, jos hyväksi katsoo; kuitenkin rohkenee puoluehallinto lausua sen toivomuksen, että jokainen yhdistys ottaisi niin lukuisasti osaa kokoukseen kuin suinkin sen varat ja muut asianhaarat myöntävät, jotta päätökset, mikäli mahdollista, tulisivat koko Suomen työväen tahi ainakin sen valtaavan suuren enemmistön päätöksiksi.

Valtakirja, jossa myös on mainittava yhdistyksen tai osaston jäsenluku vaalia toimitettaessa, tulee asianomaisen yhdistyksen tai osaston antaa valitulle, ja vaalikelpoinen on jokainen johonkin Suomessa työskentelevään samaa ammattia käsittävään työntekijäin yhdistykseen, tahti, jos joku työväenyhdistys valitsee, johonkin Suomen työväenyhdistykseen kuuluva jäsen.

Äänestykset ja vaalit ratkaistaan edustajien ääniluvun mukaan; muuten laatii kongressi itse ohjesäännöt itsellensä noudatettaviksi.

Puoluehallinnon jäsenet ovat oikeutetut ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksiin eikä vaaleihin, ellei heitä ole yllämainituilla perusteilla ammattikongressin edustajiksi valittu.

Kongressin avaa puoluehallinnon puheenjohtaja esityksellä „ammattiyhdistysliikkeestä ulkomailla;“ pääasialliset keskustelunaineet tulevat olemaan Suomen työväenpuoluehallinnon ja ammattiyhdistysten keskushallinnon suhde toisiinsa (pohjustaa puuseppä Vuolukka), ammattiyhdistysten keskushallinnon paikka ja liittohallintojen uudestaan järjestäminen (pohj. räätäli Kalke) ammattijärjestön sääntöjen hyväksyminen ja siitä johtuvien asioiden ratkaiseminen, kuten yleisen lakkokassan perustaminen y.m.

Turun työväen edustajakokouksen päätöksen mukaan

Suomen työväen puoluehallinto

N. R. af Ursin.

J. K. Kari.^a

Vielä tämänkin jälkeen eri paikoissa mielenosotuksellisesti tehtiin päätöksiä ja julaistiin paheksumislausuntoja joko helsinkiläisiä tai puoluehallintoa vastaan. Helsingin työväestö oli aina tammikuun puoliväliin asti jotenkin yksimielinen. Mutta niin ei ollut asianlaita Turussa, Tampereella, Kotkassa, Viipurissa ynnä muualla. Tampereella A. Nieminen oli eri kannalla ja sikäläinen kirvesmiesten ammattiosasto kokonaan oli puoluehallintoa vastaan.

Tampereen kirvesmiesten ammattiosasto 8 p. joulukuuta 1899 hyväksyi näin kuuluvat ponnet:

1) „Osasto lähettää edustajan liittohallintojen kutsumaan kongressiin;

2) puoluehallinnon kutsun, joka on tullut kokonaan ulkopuolelta ammattiyhdistysliikkeen, katsoo osasto ammattiyhdis-

tysten, osastojen ja — liittojen arvoa ja merkitystä alentavaksi, ennen tehtyä työtä alasrepiväksi toimenpiteeksi, eikä voi sitä ottaa huomioon

3) puoluehallinnon puuhat katsoo osasto yhdistysten edustajakokouksen sille paneman velvollisuuden täyttämiseksi, eikä siis hyväksy mitään paheksumislausetta puoluehallinnolle. Sen sijaan ilmoittaa osasto alamaisen mielipahansa siitä, etteivät työväenyhdistykset, saatuaan aikaa ja tilaisuutta harkita asiaa perinpohjaisemmin, ole oikaisseet edustajakokouksen kiireessä tekemää erehdystä ja vapauttaneet puoluehallintoa tästä sille tykkänään kuulumattomasta, luonnollisesti vastenmielisestä tehtävästä“.

Tässä on kosketeltu asian ytimeen. Puoluekokous teki siinä auttamattoman virheen, että ammattiliitot ja ammattiyhdistykset julistettiin puoluehallinnon holhouksen alaisiksi.

Helsingin kongressi: Edellä kerrotuilla edellytyksillä koontuivat ammattiyhdistysten ja osastojen edustajat Helsingin työväenyhdistyksen huoneustolle Yrjönkatu 27 joulukuun 28—30 p. 1899 kello 10 aamulla, ammattijärjestön perustamisesta keskustelemaan. Edustajia olivat lähettäneet 48 ammattiyhdistystä tai osastoa ja 2 työväenyhdistystä, edustaen noin 4,000 järjestynyttä työläistä.

Edustajat tervetulleeksi lausui *Eetu Salin*, kosketellen kongressin kokoonkutsumisesta johtunutta riitaa ja huomauttaen, että jos poliittinen työväenliike kykenisi pitämään huolta ammattilaisten aseman parantamisesta, niin koko ammattiyhdistysliike olisi tarpeeton. Mutta niin nyt, ikävä kyllä, ei ole asiantilaita. Vaikka työläiset ryhmittäytyvät puolueeksi valtiollisten oikeuksiensa puolustamista ja valloittamista varten, niin ei sillä taistelulla paljonkaan saada työpäivää lyhenemään eikä palkkoja paranemaan. Työnantajat nyt jo kovalla kiireellä puuhaavat työnantajain liittoja, joiden avulla he aikovat riistää työläisiltä nekin vähäiset elämisen mahdollisuudet, jotka he ovat voineet tähän asti taisteluilla saavuttaa. Jos me emme muodosta toimintaamme niin vakavalle pohjalle, että me voimme työnantajain hyökkäykset torjua, niin jonkun ajan kuluttua saamme velttouttamme katkerasti katua. Edustajain on siis muodostettava sellainen järjestö, joka kykenee ei ainoastaan taistelemaan, vaan myöskin voittamaan.

Keskushallintojen puolesta avasi kokouksen muurarien liiton sihteeri *Edvard Valpas Hänninen*, joka ehdotti kokousta valitsemaan puheenjohtajaksi Eetu Salinin Helsingistä ja kirvesmies *Seth Heikkilän* Tampereelta. Pöytäkirjureiksi valittiin *Otto Tiippa* ja *A. B. Mäkelä* Helsingistä. Viimemainitun olivat myöskin Turun kaakelityöntekijät valinneet edustajaksi.

Kokoussääntöjen mukaan päätettiin päätökset tehdä avonaisella äänestyksellä. Vaadittaessa oli toimitettava nimihuudon mukainen äänestys, jossa kunkin edustajan äänet laskettiin hänen edustamansa yhdistyksen jäsenluvun mukaan. Jos samasta yhdistyksestä tai osastosta oli useampia edustajia, oli heidän kesken yhdistyksen äänimäärä jaettava.

Kysymyksen ammattijärjestön perustamisesta alusti Eetu Salin; ammattijärjestön säännöt A. B. Mäkelä ja E. Valpas Hänninen, ja ammattijärjestön kustannukset herra *Reino Drockila*. Kokous valitsi 3 valiokuntaa, johtavan valiokunnan ja pari muuta, jotka käsitelivät sääntöjä.

Kokousta varten olivat liittohallinnot antaneet suomentaa Ruotsin maajärjestön säännöt, joiden tarkastamisessa ja hyväksymisessä kokous teki ahkerasti työtä.

Näiden sääntöjen mukaan ammattijärjestön tarkoitus oli seuraava:

„Tiedonantoja ja ilmoituksia kokoomalla hankkia mahdollisimman täydellinen selko ammatillisesta toiminnasta maassa ammattijärjestön keskushallinnon kautta ja välittää näitä tietoja sekä ryhtyä yhteistoimintaan, milloin työnostajat koettavat estää työväen järjestymistä taikka yrityksiä asemansa parantamiseksi, siis aina, kun yhdistymisvapautta uhataan ja työntekijöitä erotetaan siitä syystä, että he aikovat liittyä yhdistyksiin, sekä milloin palkkoja pyritään alentamaan tahi työaikaa pidentämään.“

Ammattijärjestön muodostavat ammattiliitot paikallisjärjestöt ja poikkeustapauksessa ammattiyhdistykset, jotka saivat ilman edellämainittuja järjestöjä liittyä ammattijärjestöön. Liitolla käsitettiin joko yhdestä tahi useammasta ammatista muodostunutta koko maata käsittävää liittoa. Paikallisjärjestöllä taas eri ammattiyhdistysten ja osastojen paikkakunnallista yhtymää.

Paikallisjärjestöjä tuli perustaa kaikkiin niihin paikkakuntiin, missä se oli mahdollista. Liiton piti liittyä liittona kaikkein osastoinen ammattijärjestöön, mutta sen osastojen piti

kuulua paikallisjärjestöön. Ammattijärjestöön kuuluvan yhdistyksen tuli 3-vuoden kuluessa liittyä Suomen työväenpuolueeseen, taikka muussa tapauksessa erota ammattijärjestöstä.

Maksut ammattijärjestölle ehdotettiin 50 penniä koko- ja 25 penniä puoleksimaksavilta jäseniltä vuodessa; maatyöläiset ja naiset laskettiin puoleksimaksaviksi. Ensimmäinen jäsenmaksu oli yhdistyksen suoritettava samalla kuin liittymisilmoitus tehtiin. Puolivuosi maksut piti suorittaa tammikuun 15 p:nä. Maatyöläiset ja naisjärjestöt, jotka suorittivat 25 p:ää vuodessa, suorittivat sen kerran vuodessa ja etukäteen.

Paikallisjärjestöjen tehtävänä oli paikallinen valistus- ja järjestäytymistyön johtaminen ja osastojen perustaminen niissä ammateissa, joissa ei niitä ennestään ollut. Yksityinen yhdistys, jolla ei ollut ammattiliittoa, johon se olisi voinut liittyä, voi paikallisjärjestön välityksellä päästä ammattijärjestöön.

Yhdistyksen, joka suunnitteli sellaisia vaatimuksia, jotka voivat aiheuttaa työstä hädän tai sulun tai taistelun, johon ammattijärjestön kannatusta voitiin vaatia, tuli esittää vaatimuksensa ensin omalle liittohallinnolle ja myöskin paikallisjärjestön toimikunnalle, joiden tuli oman lausuntonsa ohessa ne esittää ammattijärjestön keskushallinnolle, jonka tuli viimeistään 14 p:n kuluttua vastata, saadaanko ne esittää ammattijärjestön kannatuksella työnantajalle vai eikö. Paikallisjärjestön velvollisuus m.m. oli ottaa selvää, onko ennen taistelun alottamista työnantajan kanssa koetettu sovotella, ja esiintyä sovinnon välittäjänä uhkaavissa riidoissa. Ammattijärjestön toimintaa hoitamaan oli valittava keskushallinto, johon kuului edustajakokouksen valitsema puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteeri ja 2 muuta jäsentä sekä 10 varajäsentä.

Ammattijärjestön keskushallinnon kotipaikka oli oleva Helsinki. Jäsenten palkat ja palkkiot määräsi edustajakokous. Toimikausi kesti kahden edustajakokouksen väliajan. Puheenjohtajan tuli kokonaan olla ammattijärjestön palveluksessa, saaden palkan edustajakokouksen päätöksen mukaan. Hänen tuli samalla olla keskushallinnon rahastonhoitaja. Hänen käsikassansa ei saanut nousta 300 mk suuremmaksi. Rahat piti tallettaa pankissa tai muuten luotettavassa rahalaitoksessa. Edustajakokous valitsi myöskin 3 tilintarkastajaa. Tilit piti neljännesvuosittain tarkastaa.

Valtuuston jäsenet valitsivat ammattiliittojen hallinnot. Ne olivat eri liittohallintojen edustajia. Valtuutetut päättävät edustajakokouksien väliajalla järjestön kaikista tärkeimmistä asioista ja olivat toiminnastaan vastuussa edustajakokoukselle. Valtuutettujen piti kokoontua vähintään kerran vuodessa huhtikuun lopulla vuosikokoukseen, jolle tuli esittää toiminta- ja tilikertomukset kuluneelta kalenterivuodelta. Edustajakokouksen ajan ja paikan määräsi edellinen edustajakokous. Oikeus lähettää edustajakokoukseen edustajia oli jokaisella ammattijärjestöön kuuluvalla yhdistyksellä tai osastolla, jäsenluvusta huolimatta yksi edustaja, ja jos yhdistyksessä tai osastossa oli vähintään sata jäsentä, 2 edustajaa, jos jäseniä oli 500, 3 edustajaa ja yhden edustajan jokaiselta alkavalta 500 luvulta. Paikallisjärjestöllä oli oikeus lähettää yksi edustaja. Jos sen jäsenluku oli vähintään 2,000, 2 edustajaa. Yhdistyksen, osaston ja paikallisjärjestön jäsenmäärä oli laskettava sen mukaan, mistä jäsenluvusta verot ammattijärjestölle suoritettiin. Ammattijärjestön keskushallinnon jäsenet olivat velvolliset olemaan edustajakokouksessa läsnä ja oli heillä siellä puhe- ja esitystenteko-oikeus, mutta ei äänioikeutta.

Työtaistelujen avustaminen. Jos yhdistys oli kuulunut ammattijärjestöön vähintään 6 kuukautta ja jos sen jäsenistä yli 5 % oli hädetty työstä sen vuoksi, että työläiset vastoin työnantajain tahtoa olivat liittyneet yhdistykseen, tai siitä syystä, että he vastustivat työehtojen huonontamista, oli yhdistyksellä oikeus saada sääntöjen mukaista avustusta. Yhdistyksen tai liiton piti itse avustaa 5 % jäsenistään. Hyökkäyslakkojen avustamisesta päätti keskushallinto. Suuremmissa taistelussa piti kutsua valtuusto asiasta päättämään. Taistelussa olevia avustettiin ylimääräisellä verotuksella hankituilla varoilla, ja sai vero olla enintään 50 p:iä koko- ja 20 p:iä puoleksimaksavilta viikossa. Maatyömiehet ja naisjärjestön jäsenet maksoivat 25 p:iä viikossa. Ammattijärjestön avustus alkoi aikaisintaan 14 p. kuluttua taistelun alkamisesta.

Oikeutetut saamaan avustusta olivat ainoastaan ne, jotka sitä ennen vähintään 6 kuukautta olivat kuuluneet järjestöön. Avustuksen suuruuden sai joka tapauksessa keskushallinto määrätä. Mutta avustus ei missään tapauksessa saanut nousta henkilöä kohden yli 12 mk. viikolta.

Monet tämän sääntöehdotuksen kohdat olivat samanlaiset kuin siinä ehdotuksessa, joka v. 1907 esitettiin ammattijärjestön perustavassa kokouksessa.

Ammattijärjestölle suoritettavat jäsenmaksut määrättiin 50 p. jäseneltä vuodessa. Valiokunta ehdotti, että kokomaksavat suorittaisivat 50 ja puoleksi maksavat 25 p. vuodelta. Mutta edellä mainittu ehdotus hyväksyttiin 3,107 äänellä 658 vastaan.

Tästä säännöstä kuitenkin myönnettiin poikkeus naisjärjestöille ja maatyöläisten järjestöille toistaiseksi. He suorittavat ainoastaan 25 p. puolimaksua jäseneltä. Maatyöläisten järjestöksi oli katsottava järjestö, jossa yli puolet jäsenistä oli maatyöläisiä.

Nämä puolimaksuvain verot pitää suorittaa yhdellä kertaa ja etukäteen koko vuodelta. Kokomaksavat suorittavat puoli vuotta etukäteen.

Ylimääräisten verojen suhteen naisjärjestöille ja maanviljelystyöläisille myönnettiin myöskin oikeus suorittaa puolivero viikolta. Keskushallinnon virkailijat ehdotti valiokunta valittaviksi osastoissa toimitettavalla yleisellä äänestyksellä, mutta se hylättiin. Satulaseppä Alkunen ehdotti, että valtuusto poistetaisiin ja liittojen osastot itse saisivat asioista päättää. Mutta tämäkin ehdotus 2 467 äänellä 1 028 vastaan hylättiin. Päätöstä vastaan pani Alkunen, Anni Pöysä, Nykänen ja Mandi Ahlstedt vastalauseen. Valtuutetut hyväksyttiin valittaviksi ammattiyhdistyksissä ja osastoissa toimitettavalla yleisellä äänestyksellä siten, että liittohallinnot asettavat ehdokkaat ja niistä kussakin liiton osastossa toimitetaan äänestys, josta tehty pöytäkirja lähetetään liittohallinnolle, joka laskee eri osastossa tai yhdistyksessä kullekin ehdokkaalle annetut äänet ja eniten ääniä saaneet julistetaan valtuutetuiksi. Tämä oli epäkäytännöllinen päätös, koska kaikille liitoille ei siten olisi tullut omaa edustajaa valtuustoon. Valtuutettujen luku määrättiin 14, joista ammattiyhdistykset ja osastot valitsevat 12 ja Suomen työväen puoluehallinto 2. Samoin oli valittava 6 varajäsentä.

Kokous päätti sääntöehdotuksesta poistaa sen määräyksen, että ammattijärjestön puheenjohtajan on „kokonaan“ oltava ammattijärjestön palveluksessa, koska ei voitu taata puheenjohtajalle sellaisia tuloja, että niillä ilman muita sivutuloja olisi tullut toimeen. Päätöstä vastaan edustaja Ruuskanen pani vastalauseen.

Suutari *K. Sohlmanin* ehdotuksesta päätettiin, että ammattijärjestöön kuuluvilla yhdistyksillä ja osastoilla on oikeus edustajakokoukseen lähettää yksi edustaja, jos yhdistyksessä tai osastossa on enintään 100 jäsentä, 2 edustajaa, jos jäsenluku on 100—200; 3 edustajaa, jos jäsenluku on 200—300; j.n.e. yksi edustaja sadalta tai sen osalta. Kullakin edustajalla on yksi ääni. Tämä ehdotus sai 590 äänen enemmistön. Ehdotus suhteellisista vaaleista äänestyksellä hylättiin, koska sitä pidettiin liian paljon aikaa vievänä vaalitapana. Useat pykälät äänestyksen jälkeen hyväksyttiin muutoksitta. Ainoastaan pykälät 7—9 hyväksyttiin ilman äänestystä. Ammattijärjestön puheenjohtajaksi valittiin metallityöläinen *Heikki Arvonen*, Helsingistä, 750 mk. vuosipalkalla. Sihteeriksi valittiin *Ida Ahlstedt* (Aalle-Teljo) ja muiksi jäseniksi: *Reino Drockila*, *Antti Johansson* ja *Axel Veüdell*, (ruotsinmaalainen). Varajäseniksi: *Otto Tiippa*; räätäli *L. Aalto*, metallityömies *Seppänen*, puuseppä *Emil Perttilä*, kirvesmies *Salomon Hellsten*, toimittaja *E. Valpas-Hänninen*; suutari *Eetu Salin*; maalari *G. A. Thure*, ja satulaseppä *Alkunen*.

Tampereella pidettävälle ammattikongressille päätettiin lähettää kirjallinen tieto tehdyistä päätöksistä ja tehdä ehdotus siitä, että siellä yhdyttäisiin Helsingissä tehtyihin päätöksiin. Kirjelmää laatimaan valittiin *Eetu Salin*, *Seth Heikkilä* ja *Edvard Valpas-Hänninen*.

Ruotsin Rauta- ja metallityömiesten kongressille Tukholmassa lähetettiin onnitelusähkösanoma.

Lopuksi puhui päättäjäsissä *Eetu Salin* mainiten, miten paljon tämän kokouksen kokoonkutsumisesta oli melua pidetty. Mutta yläluokan piirissä on sitä mielenkiinnolla seurattu. Tulevaisuudessa tullaan näkemään, mitä silloin on tehty. Työ, mikä nyt on tehty, oli hänen mielestään tärkeimpiä, mitä meillä tällä vuosisadalla on tehty. Perustus on työväen järjestymiselle laskettu, voimalle, jonka kehityksestä sisällisten olojemme kehitys tulee suuresti riippumaan.

Helsingin työväenyhdistys järjesti edustajille yhteisen illanvieron, jossa puheet, laulut ja soitto vaihtelivat. Mainitun yhdistyksen näyttelyseura näytteli: „Kovan onnen lapsia“.

4. Riidat jatkuvat.

Riita puoluehallinnon ja turkulais-tamperelaisten välillä ei ollut vielä läheskään päättynyt. Eikä sillä taholla haluttu enää tehdä sovintoa Helsinkiläisten kanssa.

Puoluehallinnon kokouksessa tammikuun 6 p. 1900, jossa turkulaisten lisäksi oli Helsingistä E. Valpas-Hänninen, R. Drockila ja Ida Ahlstedt, Tampereelta M. Vuolukka ja A. Nieminen, Porista Yrjö Mäkelin ja Kotkasta A. Markkanen, ilmoitti Hänninen, ettei hän pitänyt niitä päätöksiä puoluehallinnon päätöksinä, jotka turkulaiset jäsenet yksin ovat tehneet, kysymättä muilla paikkakunnilla olevain jäsenten mielipidettä. Sellainen oli ammattikongressin kokoonkutsuminen Tampereelle. Häneen yhtyi Ida Ahlstedt ja Drockila, mikäli oli puoluehallinnon levittämästä ammattijärjestön sääntöehdotuksesta kysymys.

Samassa kokouksessa väiteltiin jotenkin laajasti ammattijärjestön perustamisjupakasta. Hänninen ihmetteli, että Puoluehallinto oli ryhtynyt Tampereelle hommaamaan kokousta, joka ainoastaan hajoittaa ammattiyhdistysliikkeen. Hän mainitsi, että Helsingissä olleessa kokouksessa oli ollut noin 4 000 järjestyneen työläisen edustajaa, että ne olivat perustaneet ammattijärjestön ja valinneet sille hallinnon. Siitä huolimatta puoluehallinto puuhaa toista kokousta Tampereelle. Puoluehallinnon velvollisuus olisi vaikuttaa siihen suuntaan, että työväestön rivit pysyvät koossa. Tämän se voi tehdä siten, että hyväksyy Tampereen kongressille esitettäväksi ne säännöt, jotka nuo 4 000:n edustajat ovat laatineet ja hyväksyneet. Hännisen ehdotusta kannatti Ida Ahlstedt.

Puoluehallinnon laatima sääntöehdotus erosi useissa kohdissa Helsingissä hyväksytyistä säännöistä. Äänestettiin, kumpiko niistä esitetään Tampereelle pidettävälle kongressille, jolloin puoluehallinnon laatimaa ehdotusta kannatti 9 ääntä, Helsingissä hyväksytyjä sääntöjä 4.

Alettiin uudelleen väitellä samaa asiaa. Herra Vuolukka hyväksyi puoluehallinnon laatimat säännöt ilman muuta, koska turkulaiset olivat ne tarkastaneet.

Hänninen lausui: Jos puoluehallinto hyväksyy tämän sääntöehdotuksen Tampereen kongressille esitettäväksi, niin se repii rikki kaikki sovinnon mahdollisuudetkin. Yhtenäisyyden saa-

vuttamiseksi olisi Helsingissä hyväksytyt säännöt asetettava puoluehallinnon ehdotukseksi Tampereen kongressille.

Herra A. Nieminen yhtyi täydellisesti Hänniseen. Herra Palmroos ihmetteli, että helsinkiläiset nyt ovat niin sovinnollisella tuulella, ja kysyi; „Miksi ette olleet sitä ennen“.

Herra Drockila lausui:

Ei maksa vaivaa enää täällä syventyä tämän jupakan syihin: se veisi liian pitkälle. Nykyään olisi kaikissa tapauksissa parempi, että puoluehallinto ottaisi Helsingissä hyväksytyt säännöt omikseen ja esittäisi ne Tampereen kongressille. Tämä puoluehallinnon laatima ehdotus säännöiksi, jonka valmistamiseen tarvittiin niin paljon aikaa, ei minusta nähden sitä olisi tarvinnut. Ero näiden ja helsinkiläisten sääntöjen välillä on pieni. Nämä ovat hiukan ankarammat, esim. kannattavat hyökäyslakkoja. Mutta näiden sääntöjen perusteella syntyvä järjestö on niin heikko, ettei se voi täyttää lupauksiaan. — Jos helsinkiläiset ovat tehneet tyhmästi, jonka minä myönnän, niin pitääkö turkulaisten tehdä yhtä tyhmästi?

Herra Markkanen kannatti puoluehallinnon laatimien sääntöjen esittämistä Tampereen kokoukselle, mutta hän olisi sallinut toistenkin sääntöjen tulevan siellä esitetyiksi. Moitti helsinkiläisiä siitä, ettei Helsingin kongressissa puhuttu sovinnosta mitään. Jos olisivat siellä valinneet ainoastaan puolet hallinnon jäsenistä ja jättäneet toisen puolen Tampereen kongressissa valittavaksi, niin sovinto olisi syntynyt.

Herra Jokinen kannatti myöskin puoluehallinnon laatiman sääntöehdotuksen esittämistä. Jos kaipaa muutoksia, niin voidaan ne tehdä Tampereella. Helsinkiläisten on syy hajaannukseen. He ovat repineet, eikä puoluehallinto. Eivätkä he enää kykene repimäänsä paikkamaan. Minä olen ollut alusta alkain sovinnon kannalla. Olen ehdottanut sovintoa Turun yhdistysten johtokuntain kokouksessa, eikä se silloin helsinkiläisille kelvannut. Nyt tahdotaan sovintoa ehdottaa sellaisena, että toisen olisi täysin alistuttava. Tämä ei ole kiitettävää. Toivoi, että Tampereella saataisiin sovinto aikaan. Siellä se on mahdollista, jos helsinkiläisten ehdot ovat sellaiset, että ne voisi hyväksyä. Ida Ahlstedt kannatti Helsingin kongressissa hyväksytyjen sääntöjen esittämistä. Moitti puoluehallintoa siitä, että se arvatensikin tarkoituksella lähetti laatimansa sääntöehdotuksen Helsingin kongressille niin myöhään, että se saapui perille vasta silloin,

kun kongressi oli jo päättynyt. Siellä ei voitu hyväksyä sellaisia sääntöjä, joita ei tunnettu. Kannatti Valpas-Hännisen ehdotusta.

Herra M. Vuolukka lausui, että hän on jo vuosia odottanut, milloin helsinkiläisten kanssa tulee selonteko. Me maaseutulaiset olemme helsinkiläisille perustaneet sanomalehden y.m. Ovatko he tehneet samoin maaseuduille? Iloitsen asiain tähän astisesta kulusta, sillä siten maaseutu saadaan valveille luomaan silmänsä omiin pimeihin loukkoihinsa. Tampereella esim. on kurjuutta sellaista, jota ei Helsingissä ole. Nekin tarvitsevat apuamme, eikä yksin helsinkiläiset, ja tarvitsevat paremmin kuin he. Niihin on meidän kiinnitettävä huomiotamme.

J. A. Salminen lausui ilonsa siitä, että helsinkiläiset toivovat sovintoa. Sitä mekin olemme toivoneet. Mutta helsinkiläiset ovat hylänneet sovinnon tarjouksemme. On heitetty likaa puoluehallinnon silmille, se on ollut huono teko. Vastusti Hännisen ehdotusta.

Herra Lindström yhtyi täydellisesti Salmiseen ja kehoitti helsinkiläisiä Tampereen kokoukselle valmistamaan sovintoehdotuksensa. Mutta jos se on samallinen kuin täällä esitetty, niin olisi parempi, ettei sitä esitettäisi. Puoluehallinto tahdottaisiin nyt täydellisesti alistumaan helsinkiläisten päätöksiin.

Päätettiin 11 äänellä 4 vastaan ottaa puoluehallinnon laatimat säännöt tarkastettaviksi.

Herra K. F. Hellsten ehdotti, että ammattijärjestön hallinnon kotipaikaksi hyväksyttäisiin Tampereen sijasta Helsinki, ja luuli, että tällä perusteella sovinto helsinkiläisten kanssa aikaansaitaisiin. Hänen ehdotustansa kannatti Salminen, joka vielä ehdotti, että Tampereen kokouksessa valittavalle sääntövaliokunnalle ehdotettaisiin, että se ottaisi kummankin sääntöehdotuksen tarkastettavakseen ja että hallintoon valittaisiin puolet Helsingin kongressissa hallintoon valituista henkilöistä.

Herrat Jokinen, Palmroos ja Vuolukka vastustivat tehtyjä ehdotuksia. Hänninen lausui, että jos Tampereen kokouksessa vallitsee sama henki, kuin Vuolukka täällä esittää, niin mistään sovinnosta helsinkiläisten kanssa ei voi olla puhettakaan. Helsinkiläiset ovat asiassa täysin sosialistisella kannalla, mutta sitä ei ole Vuolukka, sen voi hänen omilla kirjoituksillaan todistaa. Kannatti Hellstenin ja Salmisen ehdotuksia.

Tohtori af Ursin lausui: Täällä ollaan kummallakin puolen puolueellisia tai kykenemättömiä arvostelemaan tätä kysymystä.

Mutta sen voi kaikessa tapauksessa sanoa tosiasiassa, että puo-
hallinto on *ehdottanut helsinkiläisille sovintoa*, mutta he ovat
tämän ehdotuksen *hylänneet*. Olen persoonallisesti kannattanut
Helsinkiä kokouspaikaksi ja sovintoa, mutta täytyy sanoa, että
minua pahasti loukkasi helsinkiläisten vastaus. Puoluehallinto
voi seisoa tässä asiassa minkä historiallisen arvostelun edessä
tahansa. Ja on myöskin varmaa, että jokainen puolueeton hen-
kilö langettaa helsinkiläisille tästä röyhkeästä sovintoehdotuk-
sen hylkäämisestä tuomion.

Helsingiläiset ovat nyt saaneet tahtonsa läpi huolimatta kai-
kesta, ja nyt tullaan muka esille sovintoehdotuksella, johon
suostuminen on samaa kuin suostuminen helsinkiläisten päätök-
seen. Tämä on lievemmin sanoen hiukan naivisti esitetty.
Huolimatta meidän oikeudestamme kutsua kokoon ammatti-
kongressi ja välittämättä sovintoehdotuksestamme, pannaan Hel-
singissä toimeen kongressi ja tullaan sitten muka sovintoehdo-
tuksella esiin. Drockila täällä jo sanoikin, että helsinkiläiset
ovat tehneet tyhmyyden, ja se myönnetään yleisesti. Hajaannus
on syntynyt; se on saatu aikaan Helsingistä, ja helsinki-
läiset siitä kantavat edesvastuun. *Mutta tämä hajaannus ei
ole syntynyt pienistä syistä, ylpeydestä j.m.s. vaan siinä
on periaatteellinen puoli alla*, sen on herra A. B. Mäkeläkin
myöntänyt. Helsingiläisten säännöt ovat suora käännös Ruot-
sin ammattijärjestön säännöistä, ainoastaan parilla pienellä kor-
jauksella. *Mutta puoluehallinnon johdon vaikutus ammattijär-
jestön asioihin on jätetty pois*. Puoluehallinnon kanssa ei tah-
dota yhdysvaikutusta. Tähän voisi kyllä tuoda useita todistuk-
sia, mutta ne saavat jäädä. Kysymys on nyt siitä, tuleeko
Suomen työväen puoluehallinto ja ammattijärjestö vaikuttamaan
yhdessä vai eikö tule. Toisessa sääntöehdotuksessa on tämä
yhteisvaikutus varattu samoin kuin Ruotsissa, Norjassa ja Tans-
kassa.

Tämä ei ole pieni seikka, josta päästäisiin sievällä kääntä-
misellä. On valittava toiselta puolen puoluehallinnon ja kah-
den ammattijärjestön ja toiselta puolelta puoluehallinnon ja *yh-
den tämän kanssa eri köyttä vetävän ammattijärjestön välillä*.
Silloin kannatan ehdottomasti kahta järjestöä. Jos puoluehal-
linto voi *vetää puoleensa erillään olevan osan, niin sitä parempi*.
Mutta vaikei se voisikaan, niin ei vaara ole kovin suuri. Muual-
lakin on ollut kaksi järjestöä. — Helsingiläiset ovat kaikella

menettelyllään osottaneet, että he tahtovat säättää puoluehallintoa. Poliitikka on käsitykseni mukaan se, että siellä koetetaan tehdä mahdollisimman paljon uusia ehdotuksia, jotka sitten lykätään puoluehallinnon toteutettaviksi ja huudetaan, että puoluehallinto nahjustelee. Tämä menettely on kurjaa. Minä ainakin olen tehnyt työtä kuin juhta. Mutta helsinkiläisten tarkoituksena onkin vain epäluottamuksen herättäminen puoluehallintoa vastaan. Samaa on koitettu porvarillisellakin taholla, ja olkoon liitto näiden molempain välillä kernaasti suotu helsinkiläisille. — Sanotaan, että puoluehallinnon menettely ei ole sosialistinen. Mitä se merkitsee? Kun edustajakokous on säätänyt lakia, niin sitä on noudatettava, puoluehallinnon velvollisuus on katsoa, että näin tehdään. Sen tunnustaa jokainen sosialisti — Asiain tälle kannalle kehityttyä minä en näe muuta mahdollisuutta kuin että syntyy 2 ammattijärjestöä, toinen Tampereelle ja toinen Helsinkiin. Herra Salmisen ehdotus on epäkäytännöllinen. Jos jäseniä valitaan muualta, niin hallinnon pääpaino on kuitenkin siellä, missä enimmät jäsenet ovat, siis tässä tapauksessa Helsingissä. Ammattijärjestön hallinto voi olla muuallakin kuin pääkaupungissa. Saksassa se on Hamburgissa. Surkuttelen että asiat ovat tähän kehittyneet. Mutta olen vakuutettu, että jos asiakirjojamme vastaisuudessa tutkitaan, niin löytyy hajaannuksen syy helsinkiläisten puolelta.“

Tämän lausunnon olemme kokonaisuudessaan sanasta sanaan jäljentäneet puoluehallinnon pöytäkirjasta ja ainoastaan muutamat lauseet harventaneet. Tässä lausunnossa tunnustetaan, että riita todellakin pohjaltaan oli periaatteellista laatua, jota eivät vieläkään kaikki tunnusta sen olleen. Kysymys oli siitä, saako ammattijärjestö itsenäisesti päättää ja hoitaa asiansa, vai tuleeko sen toimia puoluehallinnon holhouksen alaisena. Kokemus kaikista maista nyt jo osottaa, että helsinkiläiset olivat periaatteellisesti oikeassa. Jos nyt koetettaisiin samanlaatuista holhousa puoluehallinnon puolelta ammattijärjestön yli, niin se tekisi kaiken yhteistyön puolueen ja ammattijärjestön välillä mahdottomaksi.

Puoluehallinto mainitussa kokouksessa 10 äänellä 6 vastaan hylkäsi Hellstenin ehdotuksen, että ammattijärjestön hallinto ehdotettaisiin asetettavaksi Helsinkiin, ja 8 äänellä 6 vastaan samaten hyljättiin Salmisen ehdotus. Eikä puoluehallinnon laatimaan sääntöehdotukseen tehty pienintäkään muutosta.

Näissä säännöissä sanotaan, että Suomen ammattijärjestön tarkoituksena on: koota kaikki Suomen työntekijäin ammattiyhdistykset yhteiseen, koko maata käsittävään ammattijärjestöön, ynnä sopivalla tavalla herättää yhä uusia ammattiliittoja eloon ja tehokkaasti auttaa kaikkia siihen liittyneitä yhdistyksiä, kun nämä eivät yksin jaksa kestää sen hyväksymää taistelua työantajia vastaan, joka työlakon tai työnsulun muodossa palkkaetujensa parantamiseksi tai entisellään pysyttämiseksi, työajan lyhentämiseksi ja yhdistymisvapauden turvaamiseksi esiintyy; hankkia tietoja kaikilta työväen ammattiyhdistyksiltä ja toimittaa niin täydellinen katsaus kuin suinkin mahdollista koko Suomen ammatillisesta toiminnasta; ryhtyä yhteistoimintaan samanaisten järjestöjen kanssa ulkomailla.

Ammattiyhdistykset liittyvät ammattijärjestöön paikallisjärjestön välityksellä. Ellei paikallisjärjestöä vielä ole, on liittyminen sallittu välityksettäkin. Jos ammattiliitto on yhtynyt ammattijärjestöön kuukauden perästä siitä, kun nämä säännöt ovat hyväksytyt ammattikongressissa, tai kahden kuukauden perästä toimeenryhtymisestä, ei ammattijärjestö saa ottaa yhdistystä vastaan muuten kuin liiton välityksellä. Mutta jos liitto ei yllämainitussa ajassa ole liittynyt, niin yksityinen yhdistys otetaan ammattijärjestöön. Missä ammattiyhdistystä ei voi ammatilaisten vähälukuisuuden vuoksi perustaa, saa työväenyhdistys liittyä ammattijärjestöön.

Paikallisjärjestö on perustettava jokaiselle paikkakunnalle, missä se on mahdollista, ja kaikkien ammattijärjestöön kuuluvain ammattiyhdistysten tulee siihen kuulua.

Ammattijärjestön hoitokustannuksiin on jäseneltä kannettava 10 p:iä $\frac{1}{4}$ vuodelta, eli 40 penniä vuodelta. Nämä maksut pitää suorittaa neljännesvuodelta, etukäteen.

Ylimääräiset verot ovat 50—25 p:iä viikossa.

Työlakkojen ja sulkujen avustamisessa oli tämä järjestö paljon lupaavampi kuin Helsingissä perustettu. Yhdistys tai liitto, joka oli $\frac{1}{4}$ vuotta kuulunut ammattijärjestöön, oli oikeutettu saamaan lakko- tai sulkutapauksissa avustusta. Apua luvattiin jo yhden viikon kuluttua taistelun alkamisesta. Avustuksen suuruus päivää kohden oli kummassakin järjestössä sama, enintään 2 mk. päivältä. Kuitenkin tamperelaisessa järjestössä poikkeustapauksessa suuriperheellisille enemmän.

Ammattijärjestön suhde työväenpuolueeseen oli se, että ammattijärjestöön kuuluvan yhdistyksen piti 2 vuoden kuluessa liittyä työväenpuolueeseen. (Helsingin järjestön sääntöjen mukaan 3 vuoden).

Ammattijärjestön toimikuntaan kuului viisi vakinaista ja 6 varajäsentä. Vakinaisista jäsenistä puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteeri sekä 6 varajäsentä valitaan edustajakokouksessa. Vakinaisista jäsenistä 2 sekä niille 4 varajäsentä valitsee Suomen työväen puoluehallinto. Se on juuri tässä se periaatteellinen ero, johon tri Ursin lausunnossaan viittasi. Helsingissä hyväksytyissä säännöissä sai puoluehallinto valtuuston 14 paikasta täyttää 2.

Turkulaisten sääntöjen mukaan valtuusto muodostui liittojen ja paikallisjärjestöjen edustajista. Ellei paikallisjärjestöjä vielä ollut, niin paikkakunnan ammattiyhdistykset yhteisessä kokouksessa valitsevat valtuustoon yhden vakinaisen ja 2 varajäsentä. Tämän laitoksen tehtävät olivat kummankin järjestön sääntöjen mukaan pääasiallisesti samat. Mutta tamperelaisessa järjestössä valtuuston jäsenlukua ei oltu määrätty ja muutenkin se oli hatarammin kokoonpantu.

Ammattijärjestön edustajakokouksiin, joita ehdotettiin pidettäväksi joka 3:s vuosi, sai jokainen yhdistys, jossa jäsenluku oli enintään 100, lähettää 2 edustajaa; jos jäsenluku oli 100—200, 3 edustajaa j.n.e. Paikallisjärjestö sai lähettää 1 edustajan jokaista 1 000 jäsentä kohden; yhteensä enintään 5 edustajaa. Helsingissä hyväksytyjen sääntöjen mukaan edustajakokouksien väliajat riippuivat edellisen edustajakokouksen päätöksestä, ja yhdistysten oikeus lähettää ensimmäiseltä sataluvulta edustajia oli puolta pienempi. Tamperelaisen järjestön säännöissä säädettiin, että ylimääräisen edustajakokouksen olisi saanut, jos vähintään 5 000 jäsentä sitä vaatii. Kun tri Ursin „Työväenkysymys Suomessa“ esittää, että v. 1900 oli koko Suomessa ainoastaan noin 7 000 ammattiyhdistykseen kuuluvaa työläistä ja Helsingin kongressissa oli 4 000 edustettuna, ei Tampereella perustettuun olisi aluksi tullut kuin noin 3 000. Ne eivät olisi saaneet ylimääräistä edustajakokousta, vaikka kaikki olisivat sitä vaatineet.

Vakinaiset verot olivat pienemmät kuin Helsingissä hyväksytyissä, mutta avustusvelvollisuudet suuremmat.

Ruotsin ammattijärjestön säännöissä ei ammattijärjestö, vaikka sille oli suoritettu korkeimpia maksuja, ollut velvollinen avustamaan hyökkäyslakkoja, vaan niiden avustaminen riippui ammattijärjestön toimikunnan harkinnasta.

5. Tampereen kongressi.

Ammattijärjestön perustamiskokous Tampereella pidettiin tammikuun 8—9 p. 1900.

Edustettuna mainitaan¹ olleen 59 eri yhdistystä ja ammattiosastoa, yhteensä 84 edustajaa. Kokous oli edustajalukuunsa nähden melkoista suurempi kuin Helsingissä ollut. Mutta täällä oli enemmän lähipaikkakunnan työväenyhdistyksistä edustajia kuin Helsingissä. Edustajavaalin peruste oli myöskin toinen. Tampereen kongressiin sai jokainen yhdistys tai osasto lähettää 2 edustajaa jäsenlukuun katsomatta ja 3 edustajaa, jos yhdistyksessä oli yli 100 jäsentä sekä kolme edustajaa jos jäseniä oli yli 200. On jotenkin todennäköistä, että Helsingin kongressin takana oli ammatillisesti järjestyneitä enemmän kuin Tampereen kongressin. Kun ei ole onnistuttu saamaan kummastakaan kongressissa tehtyä pöytäkirjaa, vaan on täytynyt tyytyä sanomalehtiselostuksiin, on Tampereen kongressissa olleiden edustajain takana olevien jäsenten luvusta vaikea saada selvyyttä.

Edustajat lausui tervetulleiksi kirjapainon omistaja *J. V. Hellberg*. Puoluehallinnon puolesta avasi kokouksen t:ri *N. R. af Ursin*, joka samalla piti esitelmän ammattiyhdistysliikkeestä ulkomailla, kosketellen etupäässä Englannin ja Saksan ammatillisten järjestöjen kehitystä.

Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin *Hellberg* ja sihteeriksi *Kaarlo Kalke* Turusta ja *Matti Vuolukka* Tampereelta.

K. Kalke ehdotti ammattijärjestön kotipaikaksi Tamperetta, koska siellä on tarmolla ajettu asiaa, ja siellä on miehiä, jotka nauttivat työväen luottamusta ja jotka kykenevät toimimaan työväen asian hyväksi. Sen vuoksi oli Tampere sopiva keskuhallinnon paikaksi.

¹ Kummankin kongressin pöytäkirjat ovat teillä tuntemattomilla.

Viren oli ennen kannattanut Helsinkiä, mutta nyt kannatti Tampereetta.

Fors oli tullut tuntemaan tamperelaisten kyvyt, puolusti Helsinkiä hallinnon kotipaikaksi.

Eklund ei ollut havainnut Tampereella sen suurempia kykyjä kuin muuallakaan. Ehdotti, että edustajat jättäisivät pikkumaisuudet pois ja kannatti Helsinkiä, jossa arveli kyllä löytyvän rehellisiä toimimiehiä.

Palmroos sanoi, että nyt on tultu niin pitkälle, ettei enää yhteen päästä, vaan täytyy olla hajalla. Kun ei ole kyvykkäitä kaikkialla, niin hallinto oli asetettava Tampereelle.

Aromaa lausui, että täällä on lyöty sumua niiden silmille, jotka eivät tunne tamperelaisia. Mutta hän ne tuntee ja tietää, ettei täällä ole sellaiseen hallintoon erityisiä kykyjä. Ja jos pikkumaisuudet jätetään pois, niin hallinto on asetettava Helsinkiin. Hän puolusti sovintoa.

Pylkkö toivoi, että saataisiin sovinto aikaan, ettei kärsittäisi tappioita.

Mäkinen Turusta kysyi: eikö Helsingissä ole niin viisasta miestä joka osaisi johtaa? Ei luullut olevan. Kun ei siellä ole, niin hallinto on asetettava Tampereelle.

A. Markkanen, Kotkasta, lausui, että sovinto on nyt myöhäistä, hallinto täytyy valita Tampereelle.

E. Leino sanoi miettineensä kysymystä ja tulleensa siihen tulokseen, ettei Helsingin kykyjä sovi ylistää. Muuallakin on tehty jotain, ja ellei ole tehty, tullaan tekemään. Puolusti hallinnon kotipaikaksi Tampereetta.

A. Nieminen Tampereelta lausui, että kiinnitetään huomio muotiasioille ja unohdetaan työväen asia kokonaan.

Jokinen Porista lausui, että kyllä helsinkiläiset meiltä maaseutulaisilta ottaisivat paljon, mutta eivät antaisi mitään.

Saarinen lausui: Minä olin Helsingin kongressissa mukana ja huomasin, että siellä puhuttiin enemmän asiasta kuin täällä. Täällä asetetaan yksityinen „minä“ etusijaan ja kuljetaan johtajien talutusnuorassa.

Väisänen halusi sovintoa millä ehdolla tahansa.

Edvard Valpas-Hänninen Helsingistä antoi puheenjohtaja hra J. V. Hellbergille Helsingin kongressin puolesta sellaisen sovintoehdotuksen, että ainoastaan yksi ammattijärjestö perustettaisiin

Suomeen, ja että Tampereen kongressi yhtyisi Helsingin kongressin tekemiin päätöksiin.

Tämän ehdotuksen olivat allekirjoittaneet E. V. Hänninen Helsingistä ja Seth Heikkilä Tampereelta. Ehdotus otettiin vastaan ivanaurulla.

Puheenjohtaja ilmoitti kokoukselle, että ehdotusta ei voida ottaa huomioon, koska sen esittäjillä ei ole Helsingin kongressilta valtakirjaa. Tällä muodollisella seikalla hän perusteli menettelyänsä ja niin helsinkiläisten sovintoehdotus hylättiin. Mutta tästä huolimatta päätettiin pöytäkirjaan merkitä, „että Tampereen kongressi valittaa, ettei Helsingin kongressi ole lähettänyt kirjallista sovintoehdotusta Tampereen kongressille“.

Viipurin kirvesmiesten ammattiosasto II ja saman kaupungin kone- ja metalliammattiosaston edustajat panivat vastalauseensa sitä vastaan, ettei sovintoehdotusta otettu käsiteltäväksi.

T:ri Ursin lausui, että ennen olisi pitänyt sovintoehdotuksiin yhtyä. Nyt ei halunnut sovintoa. Hän ei voi toimia helsinkiläisten kanssa yhdessä. Ne ovat laittaneet kaikki valmiiksi ja nyt tarjotaan sitä tamperelaisille. Tämä on enempi kuin rohkea teko. Kantakoot helsinkiläiset edesvastuun historian edessä. Me perustamme täällä ammattijärjestön, jonka pääpaikka on Tampere. Täällä on kysymys, tuleeko se virtaus, joka nyt johtaa Suomen työväenliikettä laimeampi (helsinkiläinen), vai jyrkemmin vaikuttavaksi. Ja sanoi iloitsevansa siitä, että jo osataan olla erimielisiä. Hän sitten „Kansanlehdessä“ julkaisemassaan artikkelissa selitti, että hän iloitsi erimielisyydestä, koska se osottaa Suomen työväenliikkeen voimaa.

K. Koskinen huomautti Ursinille, että hän asettaa oman persoonansa vaakalaudalle yhteisen hyvän edelle. Muistutti, ettei olla pyhimyksiä, vaan on itsekkyyttä aika paljon. Hän puolusti sovintoa.

Tilander (Tanner) Kotkasta puolusti sovintoa.

Virtanen lausui, että „Työmies“ on lämpimästi puolustanut työväenasiaa. Puheenjohtaja kielsi puhujan jatkamasta siitä puhettaan.

Kusti Sjöblom Tampereelta lausui: Sopikoot helsinkiläiset kotonaan tai yhtykööt Tampereella perustettuun järjestöön, huomauttaen, ettei se ole paikallinen, vaan koko maata käsittävä järjestö.

A. Vuorela sanoi, ettei voida valita sovittelukomiteaa, kun sovinnon rajat ovat niin ahtaat.

Mandi Ahlstedt Helsingistä ehdotti, että Helsingin kongressissa hyväksytyt säännöt yhdessä täällä käsiteltyjen sääntöjen kanssa lähetettäisiin kaikille ammattiyhdistyksille ja osastoille tarkastettavaksi ja äänestettäväksi. Enemmän ääniä saaneet tulevat Suomen Ammattijärjestön säännöiksi. Ei kannatettu.

Lopuksi äänestettiin keskushallinnon kotipaikasta, jossa Tampere 62 äänellä 9 vastaan hyväksyttiin.

Kysymyksen Suomen työväenpuolueen ja ammattiyhdistysten keskushallinnon suhteesta toisiinsa, alusti Matti Vuolukka, Tampereelta. Hän lausui, että valtiollinen työväenliike on tärkeämpi kuin ammatillinen. Sama katsantokanta ilmenee kokouksen hyväksymissä ponsissakin, jotka olivat seuraavat:

„1) Ammatillisen ja poliittisen toiminnan tulee käydä käsikädessä ja ovat molemmat hyvin tärkeät, mutta on kuitenkin valtiollinen toiminta katsottava tärkeämmäksi, koska yleisen äänioikeuden saavuttamiseksi jo nykyhetkellä vaaditaan pontevaa valtiollista toimintaa, ja koska ainoastaan valtiollisen liikkeen avulla voidaan päästä pysyviin tuloksiin ja siihen lopulliseen päämäärään, johon työväenliike kaikissa maissa pyrkii.

2) Jokaisen työmiehen ja naisen velvollisuus olkoon: valppaasti ja pontevasti ottaa osaa niin valtiolliseen kuin ammatilliseenkin puoleen työväenliikkeessä, kuitenkin katsoen valtiollisen tärkeimmäksi, jotta kerran työväki pääsisi lopulliseen päämäärään.“

Neiti Mandi Ahlstedt ja Heikki Arvonen Helsingistä ehdottivat kokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa pontta:

„Jokaisen työväenaatetta seuraavan kansalaisen velvollisuus on ottaa osaa niin valtiolliseen kuin ammatilliseenkin puoleen työväenliikkeessä, kuitenkin sillä edellytyksellä, että toistaiseksi koetetaan asettaa pääpaino lujan ammattijärjestön toimeensaamiseen maassamme, sillä ainoastaan täten on meillä mahdollisuus luoda luja valtiollinenkin puolue suorastaan köyhäläisön riveistä.“

Kun ammattijärjestön keskushallinto, jo puoluehallinnon ehdotuksessa, oli asetettu Tampereelle eikä siellä ollut ainoatakaan ammattiliiton hallintoa, vaikka ammattiliittojen olisi pitänyt tulla ammattijärjestön perustaksi, niin tehtiin turkulaisten taholta ehdotus ammattiliittojen uudestaan muodostamisesta ja keskushallintojen siirtämisestä Helsingistä Tampereelle. Kysymyksen alusti räätäli Kaarlo Kalke Turusta. Mutta tästä aiheesta ei tullut mitään. Siihen valiokuntaan, joka tätä kysymystä käsitti, valittiin m.m. pari helsinkiläistä, Eemil Perttilä ja Mandi Ahlstedt sekä Moision Kotkasta, Vesslin Turusta ja Hermansson Tampereelta. Näistä 3 ensimmäintä vastusti tehtyä ehdotusta, koska kongressilla ei ollut minkäänlaista oikeutta ammattiliittojen keskushallintojen suhteen. Liitot olivat perustetut ammattiyhdistysten ja osastojen omasta toimesta ilman työväenvaltuuskunnan tai puoluehallinnon taholta tehtyä aloitetta. Eikä kongressilla ole oikeutta hajottaa ammattiliittoja. Kokous yhtyikin tähän valiokunnan enemmistön hylkävään lausuntoon. Ammattijärjestön sääntöihin ehdotettiin useita muutoksia. Mutta sääntövaliokunnan ehdotuksesta säännöt hyväksyttiin, pienellä muodollisella muutoksella.

Ammattijärjestön puheenjohtajaksi valittiin herra *Johan Viktor Hellberg*, Tampereelta, 100 markan vuosipalkalla, sihteeriksi räätäli *A. Markkanen*, Kotkasta, 700 markan vuosipalkalla. Varapuheenjohtajaksi muurari *A. Lagerström*, (Salakari) Tampereelta, ja hallinnon varajäseniksi *K. A. Sarlund*, *Kusti Sjöblom*, *Sandra Välimaa* y. m. Puoluehallinto puolestaan yksimielisesti valitsi vakinaiseksi jäseneksi maalari *V. Vesterlundin* ja 4 äänellä 3 vastaan *Heikki Lindroosin*, vähemmistö tahtoi toiseksi vakinaiseksi jäseneksi maalari *K. F. Mattssonin*. Vähemmistön mukana oli myöskin tri af Ursin. Varajäseniksi valitsi puoluehallinto: mainitun Mattssonin, *Matti Vuolukan*, *Yrjö Mäkelinin* ja *I. K. Enqvistin*. Näin perustettiin Suomeen parin viikon ajalla kaksi ammattijärjestöä. Mutta ne olivat kumpainenkin kuolleena syntyneet. Nyt alkoi näiden järjestöjen välillä kilpailu siitä, kumpi saa enemmän jäseniä. Tamperelaisen järjestön hallinto ehti ensiksi lähettää ammattiyhdistyksille ja osastoille kiertokirjeensä, joka juliaistiin myöskin „Työmieheissä“ 16 päivänä tammikuuta, 1900 lisäämällä siihen:

„Kilpa-ajo alkanut.

N:o I. *Tamperelaiset radalla.*“

Kiertokirje oli seuraava:

„Suomen ammattijärjestön toimikunnan kiertokirje.

Suomen työväenliike on viime vuosina nopeasti kehittynyt. Yhä laajemmalle on levinnyt käsitys yhteistoiminnan tärkeydestä, vaatien virkeimpien ammattikuntien jäsenet liittymään yhdistyksiin ja osastoihin. Kokemus on kuitenkin osottanut, että yhdistyminen yhdistyksiin ja osastoihin ei ole täysin riittävä yhteistoiminnan muoto parannusten saavuttamiseksi, vaan on järjestäytymistä yhä kehitettävä tehokkaammalle kannalle. On huomattu olevan suurta haittaa siitä, että eri ammattikunnat seisovat erillään toisistaan. Täten voimakkainkin ammattikunta taistellessaan esim. parempain palkkaussuhteiden, lyhemmän työpäivän tahi yhdistymisvapautensa puolesta on joutunut häviölle. Tosin on velvollisuudentunto jossain määrin vaatinut toisia ammattikuntia rientämään taistelevien aateveljien avuksi vapaaehtoisilla lahjoilla, mutta tämä apu, niin hyvä kuin se onkin ollut, on joko liian epävarma tahi tulee tavallisesti liian myöhään, joten hyöty siitä on sangen pieni. Yhteistoiminta eri ammattikuntien kesken on siis tärkeä. Järjestymisen tulee olla mahdollisimman laajan ja käytännöllisen. Tämän aikaansaamiseksi pidettiin Suomen ammattijärjestön perustamiskokous Tampereella 6—9 p. tammikuuta 1900, johon kokoukseen 59 yhdistystä ja osastoa 84 edustajalla otti osaa. Tässä kokouksessa laadittiin uudelle järjestölle ohjeet ja valittiin toimikunta.

Uusi ammattijärjestö on nyt valmis ja ryhtyy työskentelemään maamme ammatillisten asiain valvomiseksi ja parantamiseksi. Tämän tärkeän tehtävän suorittamiseen vaaditaan järkkähtämätön yksimielisyys. Toimikunta, jolle Tampereella pidetty edustajakokous uskoi näiden tärkeiden asiain johdon, toivoo, että maamme kaikki työväenliitot, yhdistykset ja osastot liittyvät nyt perustettuun ammattijärjestöön, siten myötävaikuttaen, että saamme *yhden ja lujan järjestön*, joka ryhtyy työhön työtätekevän kansaluokan kohottamiseksi luonnollisiin ihmis-oikeuksiinsa, parantamalla sen toimeentulon ehtoja.

Tampereen edustajakokous odotti viimeiseen asti ehdotusta sovinnon aikaansaamiseksi siltä ryhmältä, joka vastoin yleisen

työväen edustajakokouksen tahtoa ja päätöstä piti ammattiedustajain kokouksen Helsingissä viime vuoden lopussa, vaan sellaista ei saatu. Tosin jätettiin Tampereen edustajakokoukselle viimeisenä kokouspäivänä jonkinlaiset säännöt, jotka mainittiin Helsingissä hyväksytyiksi ja kehoitettiin niihin yhtymään. Näitä sääntöjä ei kuitenkaan seurannut *minkäänlaista* kirjallista lausuntoa Helsingissä pidetyn edustajakokouksen puolesta, josta olisi selvinnyt siellä valituksi sovintokomitea, sekä missä muodossa sovinto olisi ollut tehtävä. Siitä syystä ei Tampereen edustajakokous saattanut tehdä muuta, kuin perustaa Suomen ammattijärjestö ja asetti toimikunnan sitä varten Tampereelle seuraavaan edustajakokoukseen asti. Tämän ammattijärjestön säännöt ja ilmoituksen sen perustamisesta lähettää toimikunta Teille kehoituksella, että otatte asian liitossa, yhdistyksessä tai osastossa kiireellisesti käsittelyn alaiseksi ja teette päätöksen järjestöön yhtymisestä, josta sitten, sääntöjen määräämässä järjestyksessä meille ilmoitatte.

Kirjeet ja lähetykset ovat lähetettävät osotteella: Suomen ammattijärjestön toimikunta Tampere, Työväenyhdistys.

Tampereella 12 p. tammik. 1900.

Suomen Ammattijärjestön toimikunta:

Juho V. Hellberg.

A. A. Lagerström.

Kustaa Mattsson.

V. Vesterlund.

A. Markkanen.

Seuraavana päivänä julaistiin helsinkiläisen järjestön keskuhallinnon samaa asiaa koskeva avoin kirje. Se oli seuraava:

„Kilpa-ajo alkanut!

N:o II. *Helsinkiläiset helistävät.*“

Kiertokirje Suomen ammattijärjestön keskushallinto Helsingissä.

Kun Suomen eri ammattiliittojen hallinnot katsoivat olojen pakottamana ja samassa oikeutettuna velvollisuutenaan kääntyä puoluehallinnon puoleen pyynnöllä, että ammattijärjestön perustava kokous mitä pikimmin kokoonkutsuttaisiin, niin lausui Suomen työväen puoluehallinto kiertokirjeessä päivätty ²⁵/IX 99: „puoluehallinto luulee itse työväenasialle olevan eduksi, että ensin yksi keskushallinto, puoluehallinto ja puolue saadaan täy-

teen kuntoon ja vaikutukseen, ennenkuin ryhdytään samaan aikaan toista keskushallintoa perustamaan“. Tämä synnytti laajalti, ei ainoastaan pääkaupungissa vaan maaseuduillakin, katkeraa mielialaa työväen piireissä.

Asia olisi ehkä päättynyt tähän. Suomen työväki olisi vielä kerran, kuten niin monta kertaa ennenkin jäänyt odottavalle kannalle, vaan meidän pääoman omistajamme alkoivat ammattiliittojen muodostuessa järjestyä nopein askelin. Seuraus tästä tuli pian näkyviin. Ammattiliitot koetettiin hajoittaa häätämällä työstä niiden virkailijat. Työväenliikettä koetettiin tukahuttaa uhkaamalla yleisellä työnsululla. Asiain näin ollen loppui työväestöltä kärsivällisyys. Se tahtoi saada jotakin kokonaista aikaan turvatakseen itseänsä, huolimatta niistä, jotka kyllä ovat „spesialisteja“ muilla aloilla, vaan työväen leipäkysymyksessä huutavat: Ei ole kiirettä!“

Tällaisen mielialan vallitessa ryhtyivät maamme eri ammattiliittojen hallinnot puuhaan saadakseen aikaan yleisen ammattikongressin Helsingissä, joka pidettiin joulukuun 28—30 p:nä 1899. Tässä kongressissa oli virallisesti edustettuina 48 eri yhdistystä ja sitäpaitsi oli 2 yhdistystä, jotka ilmoittivat kannattavansa sitä, vaan varojen puutteessa eivät voineet lähettää edustajaa. Näitä edustajia oli 12 paikkakunnalta, edustaen 4,000 järjestynyttä, köyhälistön riviin kuuluvaa työmiestä ja naista.

Se eheä sopusointu, mikä vallitsi Helsingin kongressissa osanottajain kesken yhteiseen päämäärään pyrkiessä, on parhaana takeena siitä, että Suomen ammatittain järjestynyt työväestö on hereillä. Se tuntee sortajansa — lähenee toisiansa huolimatta niistä esteistä ja pauloista, mitä sen eteen on asetettu.

Kun kerran oli Suomen työväen kesken perustettu Ammattijärjestö ja sille asetettu keskushallinto Turun työväen edustajakokouksen ehdottamaan paikkaan, Helsinkiin, olisi luullut, että asiat olivat kaikki hyvin. Niin eivät kuitenkaan ajatelleet ne henkilöt, joiden käsiin on uskottu maamme työväestön poliittisten asiain johto. He pitivät oman kongressinsa, perustivat mieltensä mukaisen ammattijärjestön ja nyt on siis Suomen työväestö hajonnut kahtia, huolimatta siitä, että Helsingin kongressin puolesta vielä viime tingassa koetettiin tarjota sovinnon taitta. Ei edes sekään helsinkiläisten ehdotus saanut kannatusta, että maamme työväen- ja ammattiyhdistykset saisivat

ratkaista, kumpaako järjestöä kannattaisivat, jolloin se, joka olisi saanut enemmän ääniä, olisi jäänyt pysyväiseksi.

Helsingissä perustetun ammattijärjestön ohjenuorana, siksi kunnes sovinto aikaan saadaan, tulee olemaan Tampereen kongressissa tehty vastalause:

Jokaisella, työväenaatetta seuraavalla kansalaisella on velvollisuus ottaa osaa niin valtiolliseen kuin ammatilliseenkin puoleen työväenliikkeessä, kuitenkin sillä edellytyksellä, että toistaiseksi koetetaan asettaa pääpaino lujan ammattijärjestön toimeensaamiseksi maassamme, sillä ainoastaan täten on meillä mahdollisuus luoda valtiollisestikin luja työväenpuolue suorastaan köyhälistön riveistä.“

Tämä on ohjelmamme, ja varma vakaumuksemme on, että Suomen järjestynyt työväki käsittää asian tärkeyden, liittyy yhdeksi lujaksi vastustamattomaksi kokonaisuudeksi, toinen toisiansaan turvaamalla pääoman yhä nousevaa sortoa vastaan.

Tämän johdosta ja näillä toivomuksilla pyytää Suomen Ammattijärjestön keskushallinto Helsingissä arvoisia yhdistyksiä ja osastoja ottamaan yhtymis-asian keskustelun alaiseksi, niin pian kuin mahdollista, sekä sääntöjen määräämällä tavalla antamaan tiedon yllämainitulle keskushallinnolle.

Sääntöjen määräyksen mukaan on jokainen liittoon kuuluva ammattiyhdistys tai osasto tästä antava tiedon asianomaiselle liittohallinnolle. Ne yhdistykset ja osastot, joilla ei ole liittoa, mihin yhtyisivät, voivat toistaiseksi lähettää järjestöyhtymishakemuksensa, jonka mukana on lähetettävä puolivuositakuu, suoraan keskushallinnolle, siksi kunnes kukin paikkakunta on ehtinyt muodostaa oman paikallisjärjestönsä. Samassa pyydetään, että mukana seuraava ilmoitustaulu täytettäisiin ja lähetettäisiin takaisin keskushallinnolle, jolloin toinen kuitattuna lähetetään takaisin.

Suomen Ammattijärjestön keskushallinto Helsinki, Yrjönk. 27.

Heikki Arvonen,
(puheenjohtaja).

Ida Ahlstedt,
(sihteeri).

Reino Drockila.

Axel Veüdel.

Otto Tiuppa.

Tästä riidasta oli tuloksena, ettei kumpaankaan järjestöön montakaan yhdistystä liittynyt. Paikallisjärjestöjä ei vielä ollut

ja liitot ja niiden osastot eri paikkakunnilla olivat odottavalla kannalla ja toivoivat sovintoa. **Mutta** työväen sanomalehdissä jatkui toistensa toimien ankaraa moittimista. Helsinkiläisten hommat väitettiin johtuneen yksinomaan vallan anastamishalusta, jota monet väittävät vieläkin. **Mutta** pohjaltaan oli erimielisyys periaatteellista laatua, kuten edellä olevasta selostuksesta näkyy. Tohtori Ursinin puoluehallinnon kokouksessa $\frac{1}{6}$ 1900 antama lausunto ja Tampereen kongressissa hyväksytyt ponnet todistavat, että ammattiyhdistysliikettä katseltiin aivan eri kannoilta. Tampereella „Kansan Lehdessä“ ei tällä riidalla tunnustettu olevan mitään periaatteellista pohjaa, vaikka se melkein kokonaan siitä johtui. Turussa pidetyn yleisen työväenkokouksen päätös ammattijärjestön perustamisesta, oli jotenkin epäonnistunut. Tätä päätöstä puoluehallinnon ja sen puolustajain taholta käytettiin puolustusaseena.

Taavi Tainio kirjoitti „Työmieheissä“ tämän hajaannuksen johdosta useita artikkeleita ja antoi läimäyksiä kummallekin puolen. Hän sanoi, että helsinkiläiset menettelivät siinä tuhmasti, kun eivät hyväksyneet turkulaisten ammattiosastojen johtokuntain sovintoehdotusta, että kokousaika olisi siirretty tammikuuhun, mutta kongressi pidetty Helsingissä ja muutenkin olivat muodollisesti väärässä, mutta periaatteellisesti oikeassa. Hänen kirjoituksestaan lainaamme näytteeksi seuraava:

„Puoluehallinnon turkulaisen osan hajaannusta synnyttäneiden toimenpiteitten puolustajat eivät ole löytäneet tahi tahtoneet löytää mitään periaatteellisia syitä „helsinkiläisten“ (on otettava huomioon, että kaikkialla, sekä Turussa että Tampereella, Vaasassa, Oulussa, Viipurissa, Kotkassa on ollut „helsinkiläisiä“ mielipiteiden suhteen) menettelyyn, joka todistaa, ettei sillä puolen olekaan riitaa pidetty periaatteellisena, vaan valta- ja mahtikysymyksenä. Selvemmänkin todisteen sellaiseen katsantokantaan löytää puoluehallinnon kokousreferaateissa ja kiertokirjeissä, joissa aina on vedottu paperilla löytyvään oikeuteen — ties herra miten se on syntynyt, sillä pöytäkirjoista ei se selvene — vaan ei koskaan asian luonteeseen tahi hyötyyn. Nyt jo, kummankin kongressin mentyä, lienee jokaiselle selvää, että erimielisyys on ollut periaatteellista laatua. Jos siis tahdotaan väittää „helsinkiläisten“ olleen väärässä, täytyisi ensin todistaa päteväksi puoluehallinnon puolelta esitetty väite, että ammatillinen, taloudellinen toiminta on ny-

kyisissä oloissa vähemmästä merkityksestä kuin valtiollinen. Niin kauan kuin sitä väitettä ei ole todistettu — ja minä pidän sen mahdottomana todistaa — täytyy myöntää „helsinkiläisten“ olleen periaatteellisesti oikeassa, vaikka ovatkin menettelytavan suhteen väärässä. Ja periaatteet ken pitää toimintansa määrääjinä, hänen täytyy siinä suhteessa yhtyä „helsinkiläisiin“ tahi paremmin sanottuna siihen näkökantaan, jota „Työmies“ on esittänyt.

Kovin ikävän vaikutuksen sivulta katsojaan — sellaisena olen esiintynyt, lukuunottamatta „Länsisuomen Työmiehessä“ tekemääni sovintoehdotusta — ovat tehneet kaikki ne silmänkääntäjätemput, joita ammatillisen toiminnan halveksijat ovat käyttäneet esittäessään kerrassaan perättömiä väitteitä asiansa puolustukseksi. Sellaisena pidän veli N. R. af U:n väitteen, että puoluehallinnon turkulaisen osan viitottama tie olisi jyrkempisuuntainen kuin se, mitä „Työmies“ on puolustanut. Erotuksena siinä on, kuten tiedetään, valtiollisen ja ammatillisen liikkeen suhde toisiinsa. N. R. af Ursin pitää jyrkkyytenä valtiollisen toiminnan asettamista ammatillisen yläpuolelle, mutta eipä ihmettäkään, sillä puoluepäällikkömme on nähtävästi ottanut erikoisalakseen asiain kääntämisen — nurinpäin. Se valtiollinen toiminta, jota puoluehallinnon turkulainen osa, toisin sanoen N. R. af U. edustaa, rajoittuu suurimmaksi osaksi kiertokirjeisiin, pöytäkirjoihin, lausuntoihin ja referaatteihin, joista olen kuullut sanottavan, etteivät ne useinkaan ole sen painomusteen arvoisia, joka käytetään niiden julkaisemiseen, se on siis kaikki työtä, josta ei ole suoranaisia tuloksia. Ammatillinen liike puolestaan edellyttää taistelua taloudellisten, suoranaisten etujen saavuttamiseksi, edustaa siis, jos on kysymys jyrkkyydestä, suuntaa, joka vaatii tositoimintaa, tuottaa suoranaisia tuloksia, kasvattaa työväen itseluottamusta ja turvaa saavutetut edut. Elinkeino-komitean mietinnön 70:nes pykälä ja sanomalehtien menettely lakkotapauksissa ovat parhaana todistuksena, kumpaaako suuntaa pidetään yläluokkien keskuudessa jyrkempänä. Kun vielä muistetaan, ettei valtiollistakaan toimintaa tahdota laiminlyödä, vaan asetetaan se täysin tasa-arvoiseksi taloudellisen kanssa, niin parhaalla tahdollakaan ei N. R. af U:n lausuntoa jyrkkyydestä voi pitää muuna kuin syöttinä, jolla koetetaan tyydyttää työväestön nykyistä taipumusta jyrkkyyteen, joka on luonnollista siksi kunnes päämäärät saadaan yleisemmin selviksi. *T. T.*“

Tainio teki myöskin sovintoehdotuksen, joka julaistiin „Työmiehessä“ ja Länsi-Suomen Työmiehessä“. Sen johdosta oli helsinkiläisillä liittohallinnoilla tammikuun 28 p. kokous, jossa käsiteltiin mainittua ehdotusta. Se sisälsi sen, että Suomeen perustetaan ainoastaan yksi ammattijärjestö ja että kummassakin kongressissa tehdyt päätökset pidetään samanarvoisina. Ne asetetaan ammattiyhdistysten ja osastojen tarkastettavaksi ja näissä yleisäänestyksellä päätettäväksi, kummatko säännöt otetaan Suomen Ammattijärjestön säännöiksi. Samaten päätetään Ammattijärjestön keskushallinnon kotipaikasta, onko se Helsinki vai Tampere.

Kussakin yhdistyksessä ja osastossa toimitetaan edellämaitut äänestykset maaliskuun alkupäivinä:

Kussakin äänestystilaisuudessa valitsevat äänestäjät kolme henkilöä tekemään äänestyspöytäkirjan, jossa pitää olla todistettuna, kuinka monta ääntä kukin ehdotus on saanut;

kaikkien yhdistysten ja osastojen äänestyspöytäkirjoista on lähetettävä oikeaksi todistettu ote viisihenkiselle tarkastuslautakunnalle, joka muodostetaan siten, että ammattiliittojen hallinnot yhteensä valitsevat 2 jäsentä, puoluehallinto yhden, Tampereen kongressin asettama päätoimikunta yhden ja Helsingin kongressin asettama hallinto yhden jäsenen;

äänestyspöytäkirjoista laskee tarkastuslautakunta kullekin eri ehdotukselle annetut äänet yhteen, ja siten saadut enimmäts äänet määräävät, kummatko säännöt tulevat voimaan ja Helsinginkö vai Tampere tulee ammattijärjestön kotipaikaksi; vähemmistöön äänestyksessä jääneitten on tyydyttävä enemmistön päätökseen; äänestyspöytäkirjat ovat pidettävät kuukauden ajan äänestyksen jälkeen halullisten nähtävinä.

Kun täten on päästy yksimielisyyteen ammattijärjestön säännöistä ja johtavan valiokunnan kotipaikasta, päättävät yhdistykset ja osastot yhtymisestään järjestöön, ja ne yhdistykset ja osastot, jotka ovat päättäneet yhtyä, valitsevat heti ammattijärjestön johtavan valiokunnan mahdollisesti sen paikkakunnan jäsenistä, johon valiokunta on hyväksytty olemaan. Samalla valitaan valtuutetut. Tämän ehdotuksen valmistaminen ja lähettäminen annettiin valitulle komitealle. Äänestyksen tulosta äänestyspöytäkirjoista laskemaan valittiin helsinkiläisten liittohallintojen puolesta murari Antti Johansson ja varajäseneksi suutari A. Silfvast (Eteläperä); liittohallintojen ulkopuolelta kan-

sakoulunopettaja A. H. Karvonen ja hovioikeudenauskultantti Jean Boldt.

Puoluehallinnon kokouksessa helmik. 3 p. 1900 käsiteltiin tätä sovintoehdotusta ja väiteltiin siitä. Lopuksi mainitaan sen johdosta päätetyn seuraava:

„Puoluehallinto toivoo, että sovinto saataisiin aikaan, mutta koska se edustajakokouksen päätöksen mukaan on jo kutsunut ammattikongressin, jossa on asetettu ammattijärjestön toimikunta, niin ei puoluehallinnolla enää ole oikeutta tähän asiaan ryhtyä, vaan jättää se sovinnon laatimisen Tampereen ja Helsingin ammattijärjestöjen toimikuntain tehtäväksi, joille liittohallinnot esittäkööt laatimansa sovintoehdotuksen, ja lausuu toivomuksen, että asia ratkaistaan järjestyneen työväen äänestyksellä.“

Tästä sovintopuuhasta ei kuitenkaan tullut mitään eikä sovintoehdotuksessa mainittua äänestystä toimitettu syystä, että Tampereella sitä jyrkästi vastustettiin. Matti Vuolukka „Kansan Lehdessä“ kirjoitti vielä seuraavana keväänä kiivaita kirjoituksia kaikkia sovitteluyrityksiä vastaan. Tampereella pidetty kongressi ei muka ollut päätoimikunnalle antanut sovitteluihin valtuuksia. Vielä tehtiin eräs sovintoehdotus, että „Rannikkotyöväen“ kevätjuhlien yhteydessä Helsingissä pidettäisiin ¹ ylimääräinen ammattijärjestöjen edustajakokous. Mutta tämäkin ehdotus tamperelaisten taholta hylättiin. Ja täten kaikkien emmät sovitteluyritykset raukesivat.

Tästä riidasta oli seurauksena, ettei kumpaankaan järjestöön montakakaan osastoa liittynyt. Useimmat olivat odottavalla kannalla ja asettivat liittymiselleen sellaisen ehdon, ettei liitytä, ennen kuin Suomessa on yksi Ammattijärjestö. Melkein kaikissa ammattiliittojen edustajakokouksissa v. 1900—1902 oli jossain muodossa tämä ammattijärjestöön liittymiskysymys esillä. Ja tästä riidasta välillisesti johtui, että Puuseppäin liittohallinto Jyväskylässä 1900 pidetyssä kokouksessa päätettiin siirrettäväksi Helsingistä Turkuun, samoin maalarien edustajakokouksessa Tampereella 1901 päätettiin hallinto siirtää Turkuun.

Liittymistä vaikeutti myöskin se seikka, että ammattiyhdistysten olisi ammattijärjestöön liittyessään pitänyt suorittaa jäsenverot puolelta vuodelta etukäteen. Sellainen verojen maksutapa asettaisi vielä nytkin liittymiselle voittamattomia vaikeuksia.

¹ Rannikkotyöväen kevätjuhlia pidettiin ensikerran 1897 Haminassa, 1898 Kotkassa, 1900 Helsingissä ja 1902 Turussa. Näillä juhlilla oli valistava ja köyhälistöä herättävä vaikutus.

Näihin keskinäisiin riitoihin ammattijärjestön syntyminen tällä kertaa raukesi.

Porin työväenyhdistyksen rettelö ja tohtori N. R. af Ursinin ero puoluehallinnosta.

Tohtori Ursin oli yksityisiltä Porin työväenyhdistyksen jäseniltä saanut tietää, että mainittu yhdistys oli syystalvella 1899 päättänyt liittyä Suomen työväen puolueeseen. Mutta sitten oli Porin työväenyhdistykseltä saapunut puoluehallinnolle mainitun yhdistyksen pöytäkirjasta ote, jossa ilmoitettiin, että yhdistys joulukuun 3 p. 1899 oli uudelleen ottanut käsitelläkseen Työväen puolueeseen liittymiskysymyksen ja yksimielisesti päättänyt, ettei Porin työväenyhdistys sääntöjensä perusteella voinut, eikä sen muutenkaan sopinut liittyä työväenpuolueen alaiseksi. Tätä yksimielistä päätöstä vastaan kuitenkin kolme jäsentä pani vastalauseen.

Miten tämä päätös saatiin aikaan? Porin työväenyhdistyksen johto oli siihen aikaan vielä porvariensa käsissä. Ja kun kysymys puolueeseen liittymisestä otettiin esille, niin sanomalehdet kertoivat, että suurelta osalta Porin työväenyhdistyksen ammattiosastojen jäseniä kiellettiin oikeus ottaa osaa työväenyhdistyksen kokoukseen, joten päätös saatiin sellainen kuin herraskaiset halusivat. Ja samaten sanomalehdet kertoivat, että suutari Yrjö Mäkelin erotettiin mainitusta yhdistyksestä. Tästä Porin työväenyhdistyksen johtokunnan menettelystä, aikoi *Yrjö Mäkelin* nostaa oikeudenkäynnin ja pyysi saada otteita mainitun yhdistyksen pöytäkirjasta. Yhdistys oli ensin luvannut ne antaa 1 mk. 25 p. maksusta arkilta. Mutta sitten johtokunta ei niitä antanutkaan. Y. Mäkelin ilmoitti asiasta puoluehallinnolle ja pyysi, että puoluehallinto ottaisi asian ajaakseen, koska se hänelle yksinään käy kovin raskaaksi.

Puoluehallinto, tammikuun 6 p. 1900, käsitteli Mäkelinin pyyntöä, johon ei kuitenkaan suostuttu, vaan päätti puoluehallinto, että asia on parempi yksityisesti ajettavaksi.

Tämä asia tuli puoluehallinnon kokouksessa uudestaan esille sen johdosta, että Porin työväenyhdistykseltä oli saapunut pöytäkirjan ote, jossa se ilmoitti ei liittyvänsä työväenpuolueeseen. Tässä kokouksessa N. R. af Ursin ehdotti, että puoluehallinto

ryhtyisi toimenpiteisiin Porin rettelön suhteen, valtuuttaen aluksi lakitieteen kand. A. Mikkolan hankkimaan otteita Porin työväenyhdistyksen johtokunnan pöytäkirjoista, joita ei sieltä ilman lainpakkoa anneta.

Mutta toiset puoluehallinnon jäsenet eivät Ursinia kannattaneet, vaan katsoivat, että puoluehallinnon sekaantuminen asiaan voisi vahingollisesti vaikuttaa ratkaisuun ja olivat sitä mieltä, että asia on edelleenkin yksityisten ajettava, varsinkin kun se jo oli yksityisenä asiana annettu herra A. Mikkolan ajettavaksi, joka vain odottaa valtakirjaa Y. Mäkeliniltä, jonka oikeuksia yhdistyksen jäsenenä oli loukattu. Lausuttiin vielä epäilyksiä siitä, tokko Mikkola ottaisi ensinkään asiaa ajaakseen, jos ei sitä yksityisenä asiana ajettaisi. Puoluehallinnon turkulaiset jäsenet siten yksimielisesti hylkäsivät puheenjohtajansa ehdotuksen.

Tämän jälkeen af Ursin nosti kysymyksen asian sanomalehdissä kertomisesta, vaati sen julkisuuteen saattamista. Toiset jäsenet olivat sitä mieltä, että jos se saatetaan julkisuuteen, niin sillä vain asiaa vahingoitetaan ja hylkäsivät yksimielisesti Ursinin ehdotuksen. Tästä loukkaantui t:ri af Ursin ja ilmoitti luopuvansa puoluehallinnosta poistuen kokouksesta.

Seuraavana aamuna hän ilmoitti kirjeellä puoluehallinnon sihteerialle J. K. Karille, että „kuten jo eilen ilmoitin, minä luovun puoluehallinnosta, koska en voi suostua siihen, että asioita salataan puoluehallinnon referaatissa julkisuudelta sen takia, että muut jäsenet ovat toista mieltä kuin minä, ja minun suuhuni pannaan sen kautta ehdoin tahdoin kapula“. Samalla hän valtuutti Karin kutsumaan puoluehallinnon kokoon.

Puoluehallinnon jäsenet lähettivät lähetystön af Ursinin luokse tiedustamaan, pysykö hän päätöksessään. Lähetystölle hän oli ilmoittanut, että ellei kumota päätöstä referaatin julkisuuteen saattamisesta, niin hän pysyy päätöksessään. Lähetystö ilmoitti tämän puoluehallinnon kokouksessa tammikuun 26 p. Mutta puoluehallinnon jäsenet pysyivät myöskin ennen tekemässään päätöksessä. He olisivat kyllä suostuneet pöytäkirjasta poistamaan af Ursinin puoluehallinnosta luopumisilmoituksen, jos hän puolestaan olisi suostunut edelleen toimimaan puoluehallinnon puheenjohtajana.

Tästä puoluehallinto lähetti t:ri af Ursinille pitkähkön kirjeen, jossa asiaa laajasti perusteltiin, ja pyysivät hänen vastaa-

maan ennen tammikuun 27 p. kello 8 illalla. Herra af Ursin vastasi myöskin laajasti perustellen kantaansa ja pääasiassa asetti samat ehdot kuin hän aikaisemmin oli lähetystöllekin ilmoittanut. Puoluehallinnon toiset jäsenet pysyivät myöskin ennen tekemässään päätöksessä ja ilmoittivat Ursinille, että ilman ehtoja on hänen peruutettava luopumisilmoituksensa, jolloin asia sovi-
taan. Mutta tähän ei Ursin vastannut mitään.

Puoluehallinnon turkulaiset jäsenet tämän johdosta lähetti-
vät muilla paikkakunnilla oleville puoluehallinnon jäsenille seu-
raavan kirjelmän:

Turku, tammik. 28 p. 1900.

„Arv. Puoluehallinnon jäsen!“

Kun kaikki puoluehallinnon saapuvilla olevat jäsenet kokouksessa t.k. 22 p:nä olivat eräiden kysymysten suhteen toista mieltä kuin puheenjohtaja, kuten olette tilaisuudessa näkemään puoluehallinnon pöytäkirjoista, lähti puheenjohtaja kesken kokouksen pois ja sanoi luopuvansa. Luulimme aluksi, että tämä oli vain hetkellinen hermostumisen ilmaus, joka kyllä pian unoh-
tuu. Mutta näin ei näytä käyvän, vaikka olemme asian onnellista ratkaisua tähän saakka odottaneet. Puheenjohtaja on päin vastoin meille kirjallisesti ilmoittanut, että hän pysyy päätöksessään, ja selittänyt lähettämälle lähetys-
tölle, ettei hän peruuta uhkaustaan, elleimme me suostu poistamaan erimie-
lisyyttä synnyttäneitä päätöksiä pöytäkirjasta. Kun me emme voi missään tapauksessa suostua tähän, koska olemme asiaa käsitellessämme menetelleet vakaumuksemme mukaan ja asian etua silmällä pitäen, niin pyydämme, että Te saapuisitte tänne lauantaina helmik. 3 p:nä yhteisesti neuvottelemaan niistä toimenpiteistä, joihin asia antaa aihetta. Kokous on raittiusravintola „Saimassa“, suoraan junalta tultua klo 4 i.p. Pyydämme, että ette asiaa laa-
jemmalle levitä, ennen kuin eron tuottama hämminki on saatu järjestetyksi.

Kunnioittaen:

J. K. Kari.

M. Saarinen.

J. Lindström.

K. F. Hellsten.

J. H. Jokinen.

J. A. Salminen.

K. A. Leino.

A. Palmroos.“

Tri af Ursin saattaa Tampereella ilmestyvässä „Kansan Leh-
dessä“ Porin rettelöä koskevat erimielisyydet puoluehallinnossa
julkisuuteen seuraavalla selostuksella:

„Porin työväelle.“

Suomen työväen puoluehallinnolle saapui muutama päivä sitte ilmoitus,
että Porin työväenyhdistys oli päättänyt olla yhtymättä työväenpuolueeseen.
Sitä ennen olin minä yksityisesti saanut tiedon, vieläpä luotettavalta taholta,

että puolueeseen jo syksyllä yhdyttiin. Sen johdosta ehdotin viime puoluehallinnon kokouksessa, että puoluehallinto hankittuaan koko puoluehallinnon suostumuksen, lähettäisi asiamiehen Poriin ottamaan selkoa yhdistyksen pöytäkirjoista, miten asianlaita oikeastaan oli. Tähän ei kuitenkaan suostuttu. Mutta yksityisesti kehoitan Porin työväkeä uljaasti ja reippaasti toimimaan oikeuksiensa suojelemiseksi, jos, kuten näyttää, näitä on poljettu, ja hakemaan suojaa viranomaisesta paikasta sekä herättämään kaikki lailliset voimat puolustamaan uhattua yhdistymisvapautta omien maamiesten puolelta. Aikaa ei enää ole odotukseen; ryhtykää pontevasti toimeen, perustakaa uusi yhdistys tuon poissulkemisilla kuoritun entisen rinnalle ja valloittakaa sekin laillisella rynnäköllä!

N. B. af Ursin.“

Tämän jälkeen Tampereella jotkut Ursinin ystävät hommasivat paikallisen puolueen jäsenten kokouksen, jossa lausuttiin tunnustus Ursinille ja paheksuttiin helsinkiläisiä, jotka muka ovat puoluehallinnossa Ursinin työskentelyn tehneet mahdottomaksi. Hra Matti Vuolukka ehdotti, että helsinkiläiset erotettaisiin puolueesta ja Kusti Sjöblom ehdotti, että „Työmiestä“ poikoteerattaisiin.

Tämän johdosta A. B. Mäkelä „Työmieheissä“ kysyy:

„Mitä helsinkiläisillä on tekemistä noissa turkulaisen puoluehallinnon osan ja Porin rettelöissä? Ja mitä jää Suomen työväenpuolueeseen, jos siitä ajetaan pois helsinkiläiset, „Työmies“, turkulaiset — paitse hra af Ursin — ja suuri osa tamperelaisia sekä jotakuinkin tarkkaan kaikki muut työväenyhdistykset, jotka eivät suostu luopumaan arvostelu-oikeudesta? Sinne jäisivät hrat af Ursin, Hellberg, Vuolukka, Sjöblom, From, Vuorela ja joitakuita muita — siksi, kunnes heidätkin olisi äänestetty pihalle yksi toisensa perästä ja suurin kyky yksin jäisi jällelle.

Onneksi oli terveellä järjellä vielä senverran sananvaltaa Tampereellakin, ettei meitä sentään vielä erotettu puolueesta, meitä helsinkiläisiä, ei „Työmiestä“ eikä minuakaan. Ja niinkauan kuin puolueeseen kuulun, katson oikeudekseni ja velvollisuudekseni arvostella sekä puolueen johtoa että sen toimintaa.“

Herra af Ursin julkaisi sanomalehdissä seuraavan selityksen puoluehallinnosta luopumisestaan:

„Luopumiseni puoluehallinnosta.

Pitkin matkaa on riitaa kestänyt Suomen työväestössä. Syy on tunnettu. Minut on tahdottu pois ja puoluehallinto sijoitettavaksi Helsinkiin. Olen ajatellut, että, jos olen tiellä, lienee parasta astua syrjälle, jos sillä, kuten luullaan, yksimielisyyttä saavutetaan. Sen takia olen käyttänyt erimielisyyttä Porin rettelössä puoluehallinnon viime kokouksessa luopuakseni toimestani. Tosin olen nyt sitä mieltä, ettei enään Porin asia menesty, ellei puoluehallinto ja koko työväestö ota sitä ajaaksensa yhtäkaa kuin yksityiset, mutta

en minä yksin sen takia olisi eronnut. Pääsyy on erimielisyys ja riidat Suomen työväestön keskuudessa. Jos tosiaan sopua minun poistumisellani saavutetaan, olen sangen iloinen, varsinkin kun samalla pääsen hyvin raskaasta taakasta ja edesvastauksesta. Voin hyvällä omalla tunnolla sanoa, että olen rehellisesti ja paraimman ymmärryksen mukaan tehnyt työtä Suomen työväestön kohottamiseksi ja melkein kuin työjuhta puoluehallinnon asiain järjestämiseksi, mutta kun en ole voinut ainakin helsinkiläisten mielestä, muuta kuin eripuraisuutta aikaan saada, on parempi, että poistun työväestön tieltä. En tahdo olla turmioksi sille asialle, jota tähän asti olen lämpimästi kannattanut.

N. R. af Ursin.“

Koko puoluehallinto kokoontui sitten 3 p:nä helmikuuta asiaa käsittelemään. Kokouksesta on syntynyt pitkä ja mielenkiintoinen pöytäkirja. Mutta sen julkaiseminen ei ole tässä tarpeen. Puoluehallinnon jäsenten menettely asiassa hyväksyttiin. Kärme kangas tosin paheksui sitä, että puoluehallinnon jäsenet olivat menneet Ursinia pyytämään takaisin. Se oli hänen mielestään „kumarrusmatka“, jota ei olisi saanut tehdä. Vuolukka ehdotti uuden lähetystön lähettämistä Ursinin luokse, mutta ei saanut kannatusta. Useat puoluehallinnon jäsenet antoivat eronneesta puheenjohtajastaan jotenkin ankaran arvostelun ja sanottiin, ettei Ursinin erostaan julkaisemat selitykset olleet totuuden kanssa yhtäpitäviä. Sanottiin, että jos toiset olisivat kaikissa asioissa luopuneet omasta vakaumuksestaan, ei puheenjohtaja olisi eronnut. Tamperelaisten pitämän kokouksen johdosta lausuttiin, että siellä pidetty kokous puoluehallinnon puheenjohtajan eroamisesta oli ennen aikainen, sen päätös toisioihin perustumaton ja harhaan vievä, koska puoluehallinnon puolesta ei oltu lähetetty selontekoa asiasta, jonka vuoksi pyydetään, ettei Suomen työväestö kiinnitä siihen huomiota.

Hra M. Vuolukka liitti päätökseen pitkän vastalauseen, jossa hän puolusti tamperelaisten menettelyä.

Sanomalehdissä jatkui sitten af Ursinin ja toisten puoluehallinnon jäsenten välillä paljastuksia, joita toiselta ja toiselta puolen kumottiin. Tainio julkaisi „Työmiehessä“ alakerta kirjoituksen otsakkeella: „Kuninkaan lankeemus“, jossa hän väitti, ettei Ursinin eroon ollut syynä ammattijärjestöjupakka, vaan erimielisyys toisten turkulaisten puoluehallinnon jäsenten kanssa. Tainion kirjoitus saattoi Ursinin kirjoittamaan oikaisun, jossa hän koetti todistaa Tainion valehtelevan. Se taas aiheutti puolelta ja toiselta uusia selityksiä ja todisteluja. Näin jatkui hyökkäyksiä ja puolusteluja kummaltakin puolen.

Mikä sitten oli todellisena syynä af Ursinin eroon puoluehallinnon puheenjohtajan toimesta? Asiakirjain perusteella näyttää syynä olleen erimielisyys puoluehallinnon jäsenten kanssa Porin rettelöstä. Mutta eroon ehkä vaikutti myöskin se, että af Ursin oli kyllästynyt siinä enää toimimaan, koska melkoinen osa puolueen jäsenistä eivät puoluehallinnon kaikkia toimenpiteitä hyväksyneet. Ammattijärjestöriita varmaankin valmisti maaperää af Ursinin eroamiselle.

Hän on sen jälkeen käytännöllisestä työväenliikkeestä vetäytynyt syrjään, lukuunottamatta sitä, että hän v. 1907—1908 ensimmäisillä valtiopäivillä oli eduskunnassa Turun työväen edustajana, ollen silloin eduskunnan varapuhemiehenä ja työväenasiain valiokunnan puheenjohtajana. Hän on tehnyt ansiokasta kirjallista valistustyötä sosialidemokratisen puolueen hyväksi, vaikkei hän puoluepäällikön edesvastuullisella paikalla ollut kuin puolen vuotta.

Ursinin eroamisen jälkeen oli puoluehallinnon puheenjohtajana vähän aikaa faktori J. A. Salminen. Mutta työnantajansa pakotti hänet siitä eroamaan ja Puoluehallinto valitsi maaliskuun 12 p. 1900 puheenjohtajakseen K. F. Hellstenin, joka oli sillä paikalla aina Tampereen kokoukseen v. 1905 saakka, lukuunottamatta sitä lyhyttä aikaa Forssan kokouksen jälkeen 1903—1904, jolloin puoluehallinnon puheenjohtajana oli Taavi Tainio.

XII LUKU.

Sosialidemokratisen puolueen kehitys vuosina 1899—1904.

1. Olet v. 1899—1901.

Puolueen perustamiskokouksen jälkeen Turussa v. 1899 otti puoluehallinto tilapäisiksi puhujiksi muutamiksi kuukausiksi Taavi Tainion Länsi-Suomea ja sittemmin samana vuonna Qvinslandiin muuttaneen Liinus Nyströmin Itä-Suomea varten.

Äänioikeusasiasta puuhattiin valtiopäiville joukkoanomusta, mutta siihen kertyi ainoastaan 16 483 nimeä, joista 380 vaati v. 1896 Tampereella pidetyn kokouksen päätöksen mukaista 221 Belgialaista ja loput Turun kokouksen päätöksen mukaista äänioikeutta.

Useista muistakin kysymyksistä puuhattiin valtiopäiville anomuksia, mutta ainoastaan vanhuudenvakuutusksymyksellä saatiin esittäjä talonpoikaissäädystä.

Työväenyhdistyksiä kehoitettiin entiseen tapaan järjestämään mielenosotuskulkuetta kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina sekä panemaan toimeen huonekokouksia Vapunpäivänä. Edellisissä oli ohjelmana äänioikeuskysymys ja yhdistymis- sekä kokoontumisvapaus, vappukokouksissa taas 8-tunnin työpäivä ja kielto-laki.

Hallituksen v. 1898 asettaman elinkeinolakikomitean mietinnössään ehdottaman työlakkopykälän johdosta kehoitti Puoluehallinto työväenjärjestöjä panemaan toimeen vastalausekokouksia. Samoin sen johdosta, että senaatin sivilitoimituskunta kiertokirjeellä käski painoasiamiehiä työväenlehtiä ja etenkin „Työmiestä“ sensuroimaan ankarammin kuin muita sanomalehtiä.

Työlakkoja oli Helsingissä muurareilla kunnan pakkahuone-rakennuksella ja henkivakuutusosakeyhtiö Suomen rakennuksella v. 1899. Nämä päättyivät työläisten tappiolla. Samaten oli Helsingissä leipureilla lakko yötyön poistamiseksi ja 10-tun-

tisen työpäivän aikaansaamiseksi. Sekin päättyi työläisten tappiolla. Leipurien lakosta välillisesti johtui „Työmiehelle“ kuukauden lakkautus. Saman vuoden lopulla ja seuraavan alussa oli Turussa Juseliuksen paitatehtaalla lakko, jonka hyväksi puoluehallinto järjesti avunkeräyksen. Siitä oli tuloksena 3 084 mk. 52 p:ää. Menoja oli lakosta 2 548 mk. 87 p:ää, joten jäännöstä puolueen kassan hyväksi oli 535 mk. 65 penniä. Työläiset voittivat tässä taistelussa.

Talvella 1900 oli Helsingin uunintekijöillä Suomi-yhtiön rakennuksilla lakko, jossa vaadittiin urakoitsijan poistamista. Työläiset voittivat.

Kevättalvella 1900 oli myöskin lakko Helsingin räätäleillä, pääasiassa työhuonekysymyksestä, samoin kesällä suutareilla samasta kysymyksestä ja kappalepalkkausjärjestelmän poistamisesta. Kumpikin ammattikunta hävisi näissä lakoissa.

Muurareilla oli suurenpuoleinen lakko kesällä Tampereella työpalkkain alentamista vastaan ja 10-tuntisen työpäivän toteuttamiseksi. Mutta työläiset hävisivät. Tässä lakossa vaikutti häviöön paljon helsinkiläisen muurari Hanen'in esiintyminen lakonrikkojain värvääjänä.

Hyvinkään kutomatehtaalla talvella v. 1901 puhkesi lakko palkkojen alentamisen johdosta. Lakkoon otti osaa noin 230 työntekijää. Lakkoa ei saatu sovituksi. Isännistö hankki rikkureita ja työt saatiin käyntiin uusilla työntekijöillä. Täällä ehkä ensimmäisen kerran Suomessa käytettiin suomalaista sotaväkeä työläisten asunnoista häätämiseen. Viisitoista sotamiestä oli tilattu Hämeenlinnasta. Sotilaat kantoivat noin 50 työläisen huonekalut y.m. tavarat huoneista hangelle. Teko aikoinaan herätti suurta huomiota.

Muutamia vangitsemisiakin pantiin lakkoaikana toimeen, mutta vangitut laskettiin jonkun ajan kuluttua vapaalle jalalle. Puoluehallinto antoi kehoituksen kerätä avustusta. Lakon johtajana Hyvinkäällä oli E. Salin. Lakkolaisnaisista muutamia kymmeniä majoitettiin Helsingissä työväenyhdistyksen talolle, jossa laitettiin lakkolaisille yhteinen keittiö. Toinen keittiö lakkolaisilla oli Hyvinkäällä. Mutta lakko kaikista työläisten ponnistuksista huolimatta päättyi työläisten tappiolla.

Mainitun tehdasyhtiön hallinnon puheenjohtaja Ossian Donner nosti vielä syytteen E. Salinia vastaan kotirauhan rikkomisesta y.m. Juttu oli useita kertoja esillä Hausjärven käräjillä

ja päättyi lopuksi siten, että kanne kumottiin ja kumpikin sai maksaa kulunsa.

Kokoontumisvapauden riisto. Työväen järjestymiselle ja valistustyölle tuotti melkoista haittaa hallinnollisessa järjestyksessä säädetty asetus julkisista kokouksista 2 päivältä heinäkuuta 1900.

Sen mukaan oli yleiselle kansalaiskokoukselle haettava ja saatava viranomaisilta lupa. Maan kenraalikuvernöörillä oli valta valtuuttaa läänien kuvernöörit ja poliisiviranomaiset, järjestysoikeudet, ruununvoudit tai nimismiehet eräillä ehdoilla myöntämään lupa.

Lupahakemus oli kolmen sen paikkakunnan asukkaan allekirjoitettava, jossa kokous pidettiin. Yleisen kokouksen pitämiseen oli lupa haettava kaupungissa vähintään viikkoa ja maalla vähintään 14 päivää ennen kokouksen alkamista.

Lupaa ei saanut myöntää, jos oli oletettavissa, että kokouksesta seuraa epäjärjestyä tai että yleinen turvallisuus sen johdosta joutuu vaaraan.

Sen alemman viranomaisen, joka luvan antoi, tuli tehdä siitä ilmoitus ylemmälle viranomaiselle. Kokouksen tuli määrätyllä hetkellä alkaa, eikä sitä saanut tuntia pitemmäksi ajaksi keskeyttää. Kokousta ei saanut jatkaa ilman eri lupaa jälestä kello 11 illalla. Asetus sisälsi vielä kiellon, ettei kukaan saanut kokouksessa pitää hengenvaarallista lyömäkalua tai asetta, ellei hänellä ollut siihen viranomaisilta lupaa. Jos kokous pidettiin taivasalla, oli poliisiviranomaisten ryhdyttävä toimenpiteisiin, ettei liikenne teillä tai kaduilla sen kautta keskeytyisi. Kokouksessa ei saanut mitään keskustella, ennen kun puheenjohtaja oli valittu. Puheenjohtajan velvollisuus oli pitää kokouksessa järjestyä ja poistaa kokouksesta kaikki ne, jotka eivät totelleet puheenjohtajaa. Hän ei saanut sallia pitää puhetta eikä tehdä päätöstä, joka oli lainvastainen tai sisälsi kehoituksen lainvastaiseen tekoon. Viranomaisilla oli oikeus olla läsnä kokouksessa ja heille oli osotettava siellä paikka. Heillä oli oikeus hajottaa kokous, ellei mainittua asetusta seurattu.

Tämän asetuksen vaikutukset maamme työväenliikkeeseen olivat taannuttavaa laatua, kuten jo osaksi on mainittu ammattiliittojen kehitystä selostettaessa.

2. Työväen puoluekokous Viipurissa heinäkuun 17—20 p:nä 1901.

Puolueeseen kuului silloin 26 työväenyhdistystä ja 3 ammattiosastoa. Puolueyhdistyksissä oli ammattiosastoja 135. Puolueen jäsenluku oli 7 054.

Viipurin työväenyhdistys oli vasta samana vuonna pitkien väittelyjen jälkeen tehnyt päätöksensä puolueeseen liittymisestä ja sai nyt kunnian vastaanottaa työväen puolueen edustajat Viipuriin kokousta pitämään.

Edustajia oli 62, niistä 4 puoluehallinnosta ja lisäksi, Etelä-Pohjanmaan nuorisoseuroista kutsuvieraana kirjailija S. Alkio.

Tällä kokouksella oli työläisten edustajakokouksen leima. Edustajat, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta olivat joko entisiä tai nykyisiä työläisiä. Akatemikoita ei ollut mukana muita kuin J. K. Kari ja A. B. Mäkelä. Ensimmäinen oli puoluesihteerin ja viime mainittu „Työmiehen“ toimittaja.

Puheenjohtajina toimivat kirjapainon konemestari J. V. Hellberg ja muurari A. Nieminen, sihteereinä T. Tainio ja J. K. Kari.

Kokoukselle esitetyistä kysymyksistä mainittakoon seuraavat:

„1. Miten työväenpuolueen ohjelma voidaan parhaiten toteuttaa?

2. Miten olisi agitatsioni järjestettävä, jotta se parhaiten vastaisi tarkoitustansa?

3. Puolueen sanomalehdistöstä.

4. Äänioikeuskysymys.

5. Verotuskysymys.

6. Onko työväen tapaturmavakuutuslaki vastannut tarkoitustansa?

7. Työpäivän lyhennys.

8. Vanhuuden vakuutus.

9. Työväen asuntokysymys.

10. Torpparikysymys.

11. Miten olisi maalaistyöväestön asemaa parannettava.

12. Työläisnaisten tilan parantaminen.

13. Millä tavalla on raittiusasiaa ajettava?

14. Mille kannalle on työväen asetettava muihin puolueisiin nähden?

15. Minä päivänä on Suomen työväestön pantava toimeen mielenosoitusretket?

16. Liittyykö Suomen työväenpuolue kansainväliseen sihteerinvirastoon?

17. Muutosehdotukset puoluehallinnon ohjesääntöihin.

18. Puoluehallinnon toimintakertomus ja tilit.

19. Työväenkalenterin lakkauttaminen.

20. Onko Suomen työväestön vietettävä Vapunpäivää lepöpäivänä?

21. Edustajan lähettäminen 6:teen Skandinaavialaiseen työväen kongressiin Köpenhaminaan.“

Työväenpuolueen ohjelman katsoi kokous paraiten voitavan toteuttaa työväenpuolueen omalla voimalla, edistämällä ja kehittämällä valtiollisia ja ammatillisia työväenjärjestöjä. Tässä tarkoituksessa oli puolueohjelma tehtävä köyhälistölle selväksi sekä muodostettava paikallisia puoluehallintoja, joiden oli työskenneltävä työväenpuoluehallinnon johdon alla; niiden kunkin paikkakunnallaan oli pidettävä vireillä työväestön kunnallisia ja valtiollisia harrastuksia. Paikallisten puoluehallintojen tuli huolehtia paikallisesta agitatsionista ja työväelle asiaa valaisevan kirjallisuuden levittämisestä.

Ammattiyhdistyksiä on perustettava kaikissa paikoissa, missä vaan löytyy sen verran ammatilaisia, että ne saattavat työskennellä työväen taloudellisen tilan parantamiseksi.

Paikallisammattijärjestöjä oli myöskin perustettava, missä se vain kävi päinsä. Näiden tuli puolustaa työväkeä työriitaisuuksien sattuessa. Näistä paikallisjärjestöistä oli sitten ajanoloon muodostettava yleinen koko maata käsittävä ammattijärjestö.

Ko-operatiivisen työväenliikkeen kanssa oli kuljettava käsi-kädessä ja siten toimien edistettävä työväen taloudellisia ja valtiollisia pyrkimyksiä sekä koetettava toteuttaa puoluekokousten päätöksiä.

Työväenpuolueen suhtaantumisesta muihin puolueisiin päätettiin toimia puolueohjelman mukaisesti ja ryhtyä muitten puolueitten kanssa yhteistoimin ainoastaan niissä kysymyksissä, joissa se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.

Asiata keskusteltaessa lausui A. B. Mäkelä, että minäkin voin sen suuntaisen ehdotuksen hyväksyä sillä edellytyksellä „ettei löydy sellaisia asioita, missä puolueohjelmaa sivuuttamatta voidaan ryhtyä yhteistoimintaan muiden puolueiden kanssa“.

Äänioikeusasian ajamisessa päätettiin edelleenkin pitää yleisen, koko maata käsittävän työlakon toimeenpanoa uhkana.

Siltä varalta oli puoluehallinnon ryhdyttävä kansan mielipidettä kasvattamaan. Keväisin oli toimeenpantava mielenosoituksia äänioikeusasian hyväksi ja kerättävä varoja asian ajamista varten.

Yleistä työlakkoa koskevan uhkan ponsiin ottamista vastusti E. Valpas-Hänninen, koska se hänen mielestään oli mahdoton toimeenpanna. Sen onnistumisen ehtona oli, että koko työväestö on järjestynyt yhdistyksiin. Mutta siihen kuluu yhden, ehkä useammankin miespolven ikä. Ja vaikka olisi päästy niinkin pitkälle, että koko työväestö kuuluu yhdistyksiin, ei ole vielä sanottu, että yleinen lakko onnistuu. Kapitalistit kukistavat sen nälällä tai aseilla.

Ulkomailla pannaan toimeen erityisten ammattikuntain lakkoja. Järjestytään lujiksi ammattiliitoiksi ja yksi niistä panee lakon toimeen. Nimi „yleinen työlakko“, on hylättävä ja asetettava sijaan ammattilakko. Hän ehdotti ponsia siten muutettaviksi, että sana „yleinen“ poistetaan.

A. B. Mäkelä kannatti yleistä lakkoa koskevan kohdan edelleen ponsissa sellaisenaan säilyttämistä, kuin se Turun kokouksessa oli hyväksytty, uhkana. Sen järjestäminen oli jätettävä niiden huoleksi, jotka ovat lähempänä sitä aikaa, jolloin lakko oli toimeenpantava ja vastusti sitomista niitä yksityisiin ammattilakkoihin. He itse ratkaiskoot aikanaan, mihin ryhtyvät. Jos sanat „koko maata käsittävät yleinen työlakko“ käsitetään väärin, niin tämä väärinkäsitys syntyy leirimme ulkopuolella, ja se on eduksi meille. Sillä yleisen lakon uhkaus — uhkaushan se kaikessa tapauksessa on — on ankarampi, kuin jos muutama ammattikunta tekee lakon“.

Yleisen koko maata käsittävän lakon uhka 29 äänellä, 12 vastaan säilytettiin ponsissa edelleenkin, porvarien pelotuksena. Sen pikaista toimeenpanoa ei kukaan vakavasti ajatellut.

Agitatsionin järjestämisestä päätettiin, että puoluehallinnon tuli silloin tällöin järjestää luento- ja keskustelukursseja, joissa oli kehitettävä agitatsionivoimia puolueen tarkoituksien edistämiseksi. Kursseja oli määrä vuorotellen panna toimeen suuremmissa kaupungeissa. Työväenyhdistysten oli myönnettävä kehittymistä haluaville jäsenilleen apuvaroja kursseille. Yksityisiä työväenyhdistyksiä päätettiin kehoittaa keskuuteensa perustamaan erityisiä agitatsionitoimikuntia, joiden tehtävistä ponsissa annettiin tarkkoja ohjeita.

Puoluelehtien suhteen lausui kokous sen periaatteellisen

vaatimuksen, että ne olisi läheisessä tulevaisuudessa saatava työväenpuolueen omiksi.

Jos tämä vaatimus tulisi käytännössä toteutetuksi, lausui kokous toivomuksen, että työväenpuolueeseen kuuluvat yksityiset henkilöt ja yhdistykset sekä ammattiosastot siirtäisivät omistamansa sanomalehtiosakkeet työväenpuolueelle.

Mutta kun arveltiin tämän toimenpiteen kautta asian toteutumiseen kuluvan paljon aikaa, niin kokous vielä lausui toivomuksena työväen sanomalehtiyhtiöille, että ne tehdessään lehtien kantaan vaikuttavia päätöksiä, — niinkuin päätoimittajan ottamisesta tai erottamisesta y.m. antaisivat lopullisen ratkaisuvallan työväenpuolueelle, ja että puoluehallinnolle annettaisiin valta tarpeenvaatiessa antaa muistutuksia lehtien päätoimittajille.

Ehdotus työväen mielenosotuksien toimeenpanosta Vapunpäivänä kiivaan väittelyn jälkeen äänestyksellä hylättiin, mukana syyllä, että pohjolassa on silloin vielä talvi ja että jos vapunpäivä on arkipäivä, niin työnantajat poikoteeravat mielenosotuksiin osaa ottavia työläisiä.

Mielenosotukset päätettiin edelleen panna toimeen kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina ja Vapunpäivänä oli, mikäli mahdollista, järjestettävä sisälle huoneisiin kokouksia, joissa ohjelmana oli kieltolaki ja 8-tuntinen työpäivä.

Verotuskysymystä käsiteltiin A. B. Mäkelän alustuksen perusteella ja hyväksyttiin alustajan ponnet sellaisenaan.

Työväen tapaturmavakuutuslakia arvosteltiin ankarasti. Siitä määrättiin puoluehallinto ensi puoluekokoukselle hankkimaan seikkaperäisen alustuksen ja ponsissa annettiin ohjeita siitä, mitä muutoksia ja parannuksia mainittuun lakiin vaaditaan. Samalla ponsissa esitettiin vaatimus ammattitarkastuksen parantamisesta ja tarkastajain lisäämisestä.

Työpäivän pituuden rajoittamisesta 8-tuntiseksi ja alimpain riittäväin palkkain lain kautta määräämisestä hyväksyttiin Turun kokouksessa 1899 hyväksytyt ponnet sellaisinaan.

Työväen vanhuus- ja työkyvyttömyysvakuutusta käsiteltiin polyteknikko R. Niemen alustuksen pohjalla. Sen johdosta päätettiin, että puoluehallinto asettaisi keskuudestaan komitean tekemään ehdotusta yleisen vanhuuden- ja työhönkykenemättömyysvakuutuslaitoksen perustamiseksi. Ja valtuutettiin puoluehallinto kutsumaan komiteaan asiantuntijoita. Ehdotus on pikaisesti valmistettava, että se hyvissä ajoin ehtisi yhdistysten.

harkittavaksi lausunnon saantia varten ennen tulevaa edustajakokousta, ehtiäkseen valmistua tuleville valtiopäiville esitettäväksi.

Työväen asuntokysymystä käsiteltiin toimittaja Yrjö Mäkelinin alustuksen perusteella. Asianomainen valiokunta ehdotti kokouksen hyväksyttäväksi sellaiset ponnet, joissa terveellisten ja kunnollisten asuntojen hankkiminen katsottiin kuntain ja valtion velvollisuudeksi, koska kokemus oli osottanut, ettei työväen asuntokysymystä voida muilla toimenpiteillä tyydyttävästi ratkaista.

Vallitsevan sietämättömän asuntopulan lieventämiseksi katsottiin paraimmaksi keinoksi, että kunnat ja valtio myöntäisivät tuntuvasti varoja, joilla ostettaisiin rakennustontteja edullisilla ehdoilla varsinaiselle työväestölle jaettavaksi ja joista varoista työväestölle myöskin annettaisiin rakennuslainoja, ja että kunnat ja valtio ryhtyisivät myös itse hetimiten rahennuspuuhiin, työväen asuntopulan poistamiseksi.

Samalla valiokunta ehdotti komitean asettamista ottamaan selvää, kuinka laajalle nämä toimenpiteet olisi ulotettava.

Torpparikysymystä käsiteltiin maalaistyöväestön aseman parantamista koskevan kysymyksen yhteydessä. Tilattomista päätettiin ryhtyä tekemään pientilallisia siten, että vuosittain valtion varoista vaaditaan 2 miljoonaa markkaa myönnettäväksi edullisina kuolletuslainoina ja pienviljelijän ammattiopintojen edistämiseksi olisi ollut vuosittain joillekin eri pikkuviljelysyhdyskuntien jäsenille myönnettävä valtion varoista matkarahoja.

Työläisnaisten tilan parantamisesta hyväksyttiin pääasiassa samansisältöiset ponnet, kuin Turunkin kokouksessa. Raittiusasian suhteen päätettiin pysyä kieltolakivaatimuksen kannalla, ja katsottiin, että työväen henkinen ja aineellinen kohoaminen edistää raittiutta, joten se myöskin velvoittaa raittiushaluisia yhtymään työväenpuolueeseen.

Yhtyminen kansainväliseen sihteerinvirastoon lykättiin seuraavaan puoluekokoukseen. Siihen mennessä tuli puoluehallinnon ottaa selvää liittymisehdoista ja siitä johtuvista kustannuksista sekä esitettävä asioista selostus seuraavalle puoluekokoukselle. Työväenyhdistysten aikaisemmin työväenvaltuuskunnalle ja myöhemmin puoluehallinnolle suorittamain verojen suuruus oli riippunut taksoituksesta, joka johtui niistä tarpeista, joihin taksoittamalla varoja hankittiin. Viipurin kokouksessa

päätettiin, että verot puoluehallinnon tarpeisiin on yhdistysten suoritettava jäsenluvun perusteella, siten, että jokaiselta yhdistyksen ja siihen liittyneiden ammattiosastojen jäseneltä on suoritettava 30 penniä puolessa vuodessa, huolimatta siitä, onko jäsen suorittanut koko tältä ajalta jäsenmaksunsa vai ei. Työväenyhdistykset sen mukaan olivat velvolliset sekä omasta että niihin liittyneiden osastojen puolesta tammi- ja heinäkuussa nämä verot puoluehallinnolle suorittamaan: Ne ammattiyhdistykset, jotka itse suoraan olivat liittyneet puolueeseen, velvoitettiin suorittamaan puolueveronsa suoraan puoluehallinnolle. Maalaisyhdistysten jäsenten puoluevero oli puolet kaupungin yhdistysten jäsenten puolueverosta.

Yhdistys, joka ei mainitussa ajassa suorittanut puolueveroa, oli katsottava puolueesta eronneeksi ja uudestaan liittyessä oli sen suoritettava kaikki rästissä olevat veronsa.

Ylimääräisen edustajakokouksen saaminen oli ennen riippunut siitä, jos 15 puolueeseen kuuluvaa yhdistystä sitä vaatii. Nyt hyväksyttiin, että jos sellaista kokousta $\frac{2}{3}$ puolueeseen kuuluvista yhdistyksistä vaatii, niin on se kokoonkutsuttava.

Puoluelehtien toimittajille ja puoluehallinnon jäsenille sekä tilintarkastajille myönnettiin puoluekokouksissa puhe- ja äänestys-oikeus muissa paitsi heitä itseään koskevissa kysymyksissä.

Työvään kalenteri, jota vuodesta 1893 alkaen oli eri yhdistysten toimittamana julaistu, päätettiin lakkauttaa ja sen sijaan vuosittain julaista puoluetilastoa.¹

Työväänpuolueen *nimen muutos* kysymys oli myöskin jo tässä kokouksessa esillä. Ohjelmavaliokunnassa oli E. Salin tehnyt ehdotuksen, että puolueen nimi muutettaisiin: „Suomen Sosialidemokratinen puolue.“ Mutta kun tätä kysymystä yhdistykset eivät olleet ennen kokousta käsitelleet ja kun nimen muutos olisi aiheuttanut puolueohjelman tarkastuksen ja täydentämisen, jossa olisi ilmaistu Sosialidemokratisen puolueen pyrkimyksen päämäärä sekä selitetty, mistä syystä ja millä keinoilla päämäärään pyritään, niin valiokunnan enemmistö ehdotti komitean

¹ Työvään kalenterin I toimitti 1893 Helsingin työväenyhdistys; II toimitti 1894 Tampereen työväenyhdistys; III toimitti 1895 Turun työväenyhdistys; IV toimitti 1896 Viipurin työväenyhdistys; V toimitti Kotkan työväenyhdistys 1897; VI toimitti Oulun työväenyhdistys 1898 ja VII toimitti puoluehallinto 1900.

asettamista, joka valmistaa nimen muutoksen ja uuden ohjelmaehdotuksen seuraavalle puoluekokoukselle.

Tämä nimenmuutoskysymys aiheutti kokouksessa kiivasta väittelyä. Vähemmistö tahtoi heti hyväksyä puolueelle uuden nimen, mutta enemmistö päätti jättää siitä päättämisen seuraavaan puoluekokoukseen ja siihen mennessä puoluehallinnon tuli valmistaa puolueelle uusi ohjelma ja tehdä samalla ehdotus puolueen nimen muutokseksi. Seuraava puoluekokous päätettiin pitää 1903 Oulussa.

Puoluehallinto päätettiin edelleen asettaa Turkuun. Uusien puoluesääntöjen mukaan valittiin puoluehallintoon Turusta (toimeenpaneva valiokunta) 7 jäsentä ja muilta paikkakunnilta 12 jäsentä, yhteensä 19.

Turusta valittiin vakinaisiksi J. K. Kari, J. A. Salminen, K. F. Hellsten, J. H. Jokinen, M. Saarinen, J. Lindström ja A. Palmroos sekä varajäseniksi Taavi Tainio, Mathilda Tuominen, B. J. Forström, Tekla Suominen, J. Vesslin, K. A. Niemi ja B. Koskinen.

Helsingistä Ida Ahlstedt, A. B. Mäkelä ja M. Hälleberg (Paasivuori).

Tampereelta A. Nieminen, Y. Mäkelin, M. Vuolukka ja K. A. Koskinen.

Viipurista J. P. Holopainen, S. Laitinen ja J. Juusonen.

Porista Eetu Salin.

Oulusta J. Kemppainen.

Helsingiläisistä E. Valpas-Hänninen ja Tamperelaisista J. V. Hellberg kieltäytyivät puoluehallinnosta.

Viipurin kokouksesta on vielä mainittava kirjailija S. Alkion esitelmä nuorisoseuraliikkeen ohjelmasta.

Hän mainitsi nuorisoliikkeen tarkoituksen olevan uskonnon ihanien oppien käytännöllisessä elämässä toteuttamisen, ettei uskonto olisi niinkuin vaate, joka viikoksi pannaan naulaan ja sunnuntaiksi puetaan päälle. Mutta samalla hän lausui, että on vaarallista nuorisolle opettaa politiikkaa.

Alkion esitelmää, ettei harrasettaisi politiikkaa, arvosteli J. V. Hellberg ankarasti. Hän kysyi: Mikä ei ole politiikka? Työpäivän lyhennys on politiikkaa. Palkkojen korottaminen on politiikkaa. Äänioikeusolojen uudistus on politiikkaa. Ja kaikki pyrkimykset inhimillisempiin yhteiskunta-oloihin ovat politiikkaa.

Mitä sitten voidaan tehdä kansamme herättämiseksi ja itsetietoiseksi kasvattamiseksi, mikä ei olisi politiikkaa?

Miten suuri onkaan niiden köyhälistöön kuuluvain nuoruuskaisten ja neitosten pettymys, jotka näissä nuorisoseuroissa kasvatetaan sellaiseen luuloon, ettei heidän tule välittää politiikasta, kun he joutuvat tekemiseen todellisen elämän kanssa? Silloin he vasta huomaavat, että kaikki se ihanteellisuus, jota heille noissa seuroissa on opetettu, on ollut petosta, tosiasiajn salaamista.

Ammattijärjestökysymys ei Viipurin kokouksessa eri kysymyksenä ollut esillä, vaikka sen esille ottamista muutamain yhdistysten taholla oli puoluehallinnolta pyydetty.

Kotkan työväen ammattiosastojen johtokunnat pitivät tammikuussa v. 1901 yhteisen neuvottelukokouksen, jonka puheenjohtaja, *Elijas Moisio* ja *Antti Tuuri*, 25 p:nä tammikuuta lähettivät puoluehallinnolle kirjelmän, jossa he ehdottivat, että puoluehallinto Viipurissa pidettävän puoluekokouksen yhteyteen valmistaisi koko maata käsittävän ammattijärjestön perustavan kokouksen, joko muutamaa päivää ennen tai jälkeen puoluekokouksen, kuitenkin niin, että samat edustajat voisivat olla molemmissa kokouksissa. Mutta jos puoluehallinnolla ei ole aikaa valmistaa tätä kokousta, niin ehdottivat he, että puoluehallinto tekisi sovinnon liittohallintojen kanssa ja antaisi kokouksen valmistamisen liittohallinnoille ja pyysivät puoluehallintoa toimimaan „koko Suomen köyhälistön eduksi“.

Puoluehallinto käsitteli tätä kirjettä 10 p:nä huhtikuuta ja 4 p:nä toukokuuta 1901 ja hylkäsi ammattijärjestökysymyksen puoluekokouksen ohjelmasta, samoin Kotkalaisten ehdotuksen perustellen päätöstään sillä, ettei meillä olla siihen vielä kehittyneitä, kun ei ole vielä tarpeeksi ammattiliittoja.

8. Puolueen toiminta Viipurin kokouksen jälkeen.

Puolueen toiminta Viipurin kokouksen jälkeisenä aikana kävi vuosi vuodelta, valtiollisen tilanteen maassamme kiristyttyä, yhä vaikeammaksi. Yleisiä työväenkokouksia oli perin vaikea pitää, koska niiden pitämiselle oli haettava ja saatava viranomaisilta lupa. Työväen sanomalehdet ja kirjallisuus olivat ankaran sensuurin alaisia. Työväenyhdistyksille ei vahvistettu

sääntöjä. Niiden täytyi, olojen pakosta, liittyä Ruotsalaisen työväenliiton haaraosastoiksi.

Kesäkuun mielenosoitusretkienkin toimeenpano monilla paikakakunnilla kohtasi voittamattomia vaikeuksia. Puoluehallinto mielenosotuksia kylläkin tavallisesti kehoitti toimeenpanemaan. Mutta viranomaiset ne toisinpaikoin estivät. Yhdistysten kokouksissa tavallisesti istui joku julkinen tai salainen poliisi. Urkkijoita epäiltiin olevan melkein kaikkialla. Koko yhdistyselämä oli urkkijain toiminnalla perin pohjin myrkytetty.

Puoluehallinto ja työväenjärjestöt koettivat, mikäli mahdollista, ylläpitää julkista toimintaa. Osanotto kunnallisvaaleihin ja samalla vastalausekokousten toimeenpano kunnallisvaalien aikana oli yksi julkisen toiminnan muoto. Porvarit Helsingissä y.m. ottivat muutamia työväen edustajia valtuustoihinsa.

Valtiollisen tilanteen vaikutuksesta herraspuolueet koettivat toisin paikoin lähestyä järjestynyttä työväkeä, mutta vaikeata se niille oli, kun työväelle olisi pitänyt antaa oloissa pikku-parannuksia.

Kuvaavaa tälle seikalle ovat sattuneet tapaukset Helsingissä. Talvella 1903 oli suuri työnpuute. Työläiset pitivät yleisen kokouksen ja päättivät kääntyä kaupungin valtuuston puoleen pyynnöllä, että se hankkisi työttömille työansiota. Kaupungin valtuusto hylkäsi tehdyn anomuksen. Työläiset pitivät toisen kokouksen, jossa arvosteltiin valtuuston päätöstä. Tähän kokoukseen oli saapunut kaupungin poliisimestari Carlstedt, joka oli ilmoittanut toimittavansa avustusta. Työttömillä ei ollut haluakaan hyljätä tarjousta. Poliisimestari toimitti avustuksena Uudenmaanläänin kuvernöörin välityksellä soppaa venäläisten sotilaskasarmeilta. — — —

Kun nälkäiset joukoittain kävivät soppaa hakemassa, niin siitä tuli herroille hätä, miten työläiset saadaan sopalta pois pysymään.

Vihdoin eräät työväen luottohenkilöt kirjoittivat kaupunginvaltuustolle anomuksen, että kunnan varoista myönnettäisiin 30,000 mk, joista puutteessa oleville annettaisiin lainoja.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi anomuksen ja vaivaishoitohallitus sai myöntää lainat, joista eräät henkilöt, jotka kävivät työläisten asunnoissa työnpuutteesta ja työläisten veloista selvää ottamassa, tekivät ehdotukset. Lainoja ei annettu perheettömille eikä velattomille henkilöille, vaan etsittiin työkykyisiä,

mutta samalla velkaisia henkilöitä, joille lainat myönnettiin. Sellaisia lainoja sitten annettiin 584 henkilölle, yhteensä 26,844 mk. Takaisin maksoi lainansa ainoastaan 118 henkilöä, yhteensä 1,942 mk. Lainoista suuri osa siis jäi suorittamatta.

Näin menetteli Helsingin kunta. Jälestäpäin sitten on sanomalehdissä y.m. julkaisuissa syytetty niitä henkilöitä, jotka herrain kehoituksesta valtuustolle lainavarojen myöntämisestä anomuksen tekivät, etteivät he muka sopimuksen mukaan pitäneet huolta lainojen takaisin maksamisesta.

Mutta ne henkilöt eivät menneet lainojen takaisin maksusta takaukseen, vaan todistajaksi siitä, kutka olivat lainoja saaneet. Ja lainojen periminen jäi kaupungin viranomaisien huoleksi.

Tehtailijain y.m. työnantajain menettely valtiollisesta tilanteesta huolimatta, oli usein kaikkea muuta kuin työväenpyrintöjä suosiva. Työnantajat monissa paikoissa koettivat taloudellisilla voimakeinoillaan estää yhteenliittymistä. Niinpä syksyllä 1901 *Pinjaisten tehtaan* isännöitsijä ja yksi sen tehtaan suurin osakas mitä röyhkeimmällä tavalla kielsi työläisiensä yhteenliittymästä. Mainitun tehtaan työväestön keskuuteen oli perustettu työväenyhdistys, joka liittyi haaraosastona Suomen Ruotsalaiseen työväenliittoon.

Yhdistykseen liittyi noin puolet (80) tehtaan työväestä ja ruotsinkielistä työväen lehteä „Arbetaren“ levisi useita kymmeniä paikkakunnalle. Silloin tehtaan omistaja naulasi julki kuulutuksen, jossa työläisiltä työstä poispanon uhalla kiellettiin oikeus kuulua mainittuun yhdistykseen. Tästä oli seurauksena, että 61 työläistä sanomalehdissä julkaisivat julistuksen, jossa he muka keskinäisestä sopimuksesta ilmoittivat luopuvansa työväenyhdistyksestä, ja 2 työläistä, jotka eivät alistuneet tuon julistuksen alle nimiänsä kirjoittamaan, armotta erotettiin työstä.

Samana syksynä tapahtui Fiskarsin tehtaalla samanlainen tapaus. Vuorineuvos von *Julin* työstä erottamisen uhalla kielsi työväkeään liittymästä työväenyhdistykseen ja tilaamasta työväen sanomalehtiä. Porvarillinen sanomalehdistö yleensä antoi tapauksille hiljaisen hyväksymisensä. Työväen puoluehallinto kehoitti työväenyhdistyksiä ja ammattiosastoja lausumaan näistä kansalaisvapauksien loukkauksista jyrkän paheksumisensa. Tätä kehoitusta jotenkin yleisesti seurattiinkin.

Samanlaisen yhdistysvapauden sorto sattui myöskin Karkkilan tehtaalla Uudenmaan läänissä Pyhäjärvellä talvella 1903. Siellä herra *V. Ramsay* työstä erottamisen uhalla kielsi työläisiä kuulumasta yhdistykseen.

Näistä sortotoimenpiteistä oli kuitenkin se seuraus, että monet työläiset ympäri maata, kun saivat lukea selostuksia näistä, saivat jonkun verran oikeamman käsityksen meidän omista „isänmaallisista“ kapitalisteistamme, jotka omien luuloteltujen etujensa vuoksi ryhtyvät sortamaan työväen kansalaisvapauksia.

Vaasan työväenyhdistyksen 25 vuotisen historian kirjoittaja mainitsee, että nämä tapahtumat siellä herättivät työväestössä katkeruuden tunteita ja alettiin toisella tavalla arvostella yhteistoimintaa porvarien kanssa kuin ennen.

Syksyllä 1903 perustettiin Varkauden tehtaalle työväenyhdistys, johon noin 200 tehtaan työläistä liittyi jäseneksi. Kun yhdistys olojen pakosta liittyi ruotsalaisen työväenliiton osastoksi, esitti isännistö työläisille vaatimuksen, että näiden tulee luopua yhdistyksestään ja antaa siitä kirjallinen sitoumus. Ne, jotka eivät sitä anna, erotetaan tehtaan työstä. Kun työväestö ei antanut mainittua sitoumusta, sulettiin heidät joulun edellä työstä ja häädettiin asunnoista. Taistelu jatkui vielä vuoden 1904 helmikuuhun saakka ja päättyi lopulta työläisten tappioksi.

Voikan tehtaalla syksyllä 1904 sattui suuri taistelu, johon otti osaa lähes tuhat työläistä. Täällä työväenyhdistyksen puheenjohtaja Frans Tila ja rahastonhoitaja Tomin vangittiin ja kuljetettiin Viipurin läänin vankilaan pariksi viikoksi. Yhdistyksen pöytäkirjat ja kassa otettiin takavarikkoon, mutta luovutettiin takaisin. Poliisit kutsuttiin tehtaalle pitämään järjestystä. Tämä lakko oli huomattava siitä, että työläiset ilmoittivat sen syyksi, että työnjohtaja Schmithin sanottiin raiskanneen työssä olleita naisia, jonka vuoksi hänet vaadittiin erotettavaksi. Sen hän tekikin sitten kun lakko jo oli alkanut ja kun 3 työläistä veivät hänet pois työpaikalta. Lakkoa ei saatu sovitetuksi, joten se jatkui vielä v. 1905 alussa ja päättyi työläisten täydellisellä tappiolla. Tästä lakosta aikanaan kirjoitettiin työväensanomalehdissä enemmän kuin mistään aikaisemmin tapahtuneesta työlakosta tai sulusta. Mutta kaikesta huolimatta se päättyi työläisten tappiolla. Työväen puoluehallinto kehoitti työväenyhdistyksiä avustamaan lakkolaisia.

4. Työväen puoluekokous Forssassa 1903.

Elokuun 17—20 päivänä pidettiin työväenpuolueen toinen edustajakokous Forssassa. Se oli pahimpana valtiollisena soroaikana. Viipurin kokouksessa oli päätetty kokous pitää Oulussa. Mutta siellä ei ollut sopivaa kokoushuonetta saatavana. Koetettiin saada lupaa pitää kokous Hämeenlinnassa, mutta ei saatu lupaa. Lopuksi myönnettiin lupa pitää kokous Forssassa „Kuha“-yhdistyksen huoneustossa.

Kokousta seuraamaan oli määrätty Hämeen läänin varalääkinsihteeriksi Björkman ja paikkakunnan nimismies, jotka tarkkaavaisina seurasivat kokousta, jos sattuisi jotain sellaista tapahtumaan, että voisi kokouksen hajoittaa. Puheitten ja esitelmien pitäminen paikkakunnan työväelle oli kokousluvassa kielletty.

Tällaisilla edellytyksillä saatiin kokous alottaa.

Tässä kokouksessa oli 49 työväenyhdistystä ja ammattiyhdistystä, puoluehallinto, työläisnaisten liittohallinto, nahkurien liittohallinto, Työmies-lehti, Raittiudenystävien keskustoimikunta ja Pellervo-seura edustettuina. Yhteensä oli 96 edustajaa.

Puolueeseen vuoden 1901 lopussa kuului 30 yhdistystä, joissa yhteensä oli 7,100 jäsentä. V. 1902 lopussa kuului 41 yhdistystä, joissa oli 8,151 jäsentä. Forssan kokouksen aikana kuului puolueeseen 59 yhdistystä ja puolueen ulkopuolella mainitaan olleen ainoastaan 2 sellaista yhdistystä, joissa toisessa oli 2 ja toisessa yksi ammattiosasto. Muita puolueeseen kuulumattomia työväenyhdistyksiä arveli puoluehallinto olevan noin 30—40.

Puolueen tilapäispuhujina jonkin aikaa kesällä 1903 olivat olleet: seppä Leo Leino Oulun puolessa, suutari N. Vallenius Vaasan ympäristöllä, V. Löfqvist (Lehokas), Itäsuomessa ja neiti Alma Malander Hämeessä ja Savossa. Aug. Vatanen, joka puolittain omalla kustannuksellaan kierteli esitelmämatkoilla, oli saanut puolueelta pientä raha-avustusta. Viipurin kokouksessa päätettiin agitaattorikursseja toimeenpantavaksi. Ensimmäiset sellaiset kurssit olivat Turussa vuosien 1902—1903 vaihteessa ja toiset Helsingissä 1904 vaihteessa.

Varoja agitatsioon varten saatiin työväenyhdistyksiltä ja ammattiosastoilta lahjoina, joista selostuksia julaistiin työväen sanomalehdissä.

Puolueen mielenosotusmerkit. Kun agitatsion varten ei saatu yhdistyksiltä riittävästi varoja, niin puoluehallinto hankki

keväällä 1902 mielenosoitusmerkkejä, joista oli puolueelle tuloja 1,359 mk. 95 penniä.

Äänioikeusasiaa oli ajettu pitämällä siitä puheita ja esitelmiä sekä kustannettu pari Yrjö Mäkelinin kirjoittamaa lentokirjasta: „Sananen valtiollisesta äänioikeudesta“ ja „Etsi oikeuttasi“.

Puoluehallinto oli ollut kirjeenvaihdossa kansainvälisen työväen keskusjärjestön hallinnon ja myöskin Saksan ammattijärjestön hallinnon kanssa. Dublinissa 1902 pidettyyn ammattiyhdistysten edustajakokoukseen puoluehallinto aikoi lähettää Suomen amatillisesti järjestyneen työväen edustajaksi herra J. V. Hellbergin, jos ammattiliitot ja ammattiyhdistykset olisivat antaneet riittävästi matkarahoja. Mutta siitä lähettämisestä ei tullut mitään, kun ei varoja saapunut.

Forssan kokoukselle oli puoluehallinto valmistanut uuden puolueohjelman ehdotuksen, jonka herra J. K. Kari oli suomentanut Itävallan sos.-dem. puolueen ohjelmasta, joka silloin oli uusin. Ehdotus oli seuraava:

„Ehdotus ohjelmaksi sosiaalidemokraattiselle puolueelle Suomessa.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa pyrkii samoin kuin sosiaalidemokraattiset puolueet muissakin maissa vapauttamaan koko kansaa taloudellisen riippuvaisuuden, valtiollisen alaikäisyyden ja henkisen holhuunalaisuuden kahleista.

Syvimpänä syynä kaikkialla huomattavaan kansojen työtätekevään kerrosten sorrarolaiseen asemaan eivät ole yksityiset valtiolliset laitokset, vaan se koko yhteiskunnallisen elämän perustuksena oleva ja oloja täydellisesti valitseva tosiasia, että tuotannonvälikkappaleiden omistaminen on tullut yksien yksinoikeudeksi. Samalla kuin taloudellinen kehitys on erottanut työvoiman omistajat, työväenluokan, tuotannonvälikkappaleista, on se saanut heidät mitä raskaimpaan riippuvaisuuteen tuotannonvälikkappaleiden omistajista — niihin luettuina maan suurtilojen omistajat ja kapitalistiluokka — joiden valtiollisen ja taloudellisen vallan ilmestymismuotona nykyinen luokkayhteiskunta on.

Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden sekä kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistien ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot ennen itsenäisiä pikkuteollisuudenharjoittajia ja pikkutilallisia menettävät tuotannonvälikkappaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkatakaan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi. Köyhälistön joukko kasvaa ja samassa kasvaa myöskin riistämisen yleensä, jonka kautta yhä laajempain työtätekevään kansankerrosten elämänehdot joutuvat jyrkkään ristiriitaan niiden oman, yhä nousevan tuotantokyvyn sekä sen kautta syntyvän yhteiskunnallisen varallisuuden paisu-

misen kanssa. Tätä kehitystä jouduttavat ja jyrkentävät kapitalistisen tuotantotavan yhtenäisyydenpuutteesta johtuvat liikepulat sekä niitä seuraava työttömyys ja kurjuus.

Mutta kuta enemmän kapitalismin kehitys kartuttaa köyhälistöä, sitä enemmän sitä pakotetaan ja tehdään kykeneväksi taisteluun kapitalismin kehitystä vastaan. Yksityistuotannon syrjäytyminen tekee yksityisomistuksenkin tarpeettomaksi ja vahingolliseksi, samalla kuin kehitys luo välttämättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuotantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa tuotannonvälikappaleet. Samassa kohoaa köyhälistö itsetietoiseksi siitä, että sen täytyy kannattaa ja jouduttaa tätä kehitystä, ja että tuotannon välikappaleitten siirtymisen yksityisomaisuudesta kansan omaisuudeksi tulee olla sen päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi. Ainoastaan luokkatietoisuuteen herännyt ja luokkataisteluun järjestynyt köyhälistö voi olla tämän välttämättömän kehityksen kannattajana. Köyhälistön järjestäminen, sen kohottaminen tajuamaan asemansa ja tehtävänsä, sen tekeminen henkisesti ja aineellisesti taistelukykyiseksi on siis sosiaalidemokraattisen puolueen Suomessa varsinaisena ohjelmana, jonka toteuttamiseksi se käyttää kaikkia tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa tulee aina kaikissa valtiollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä valvomaan köyhälistön luokkaetuja ja vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä sekä työntekijäin käyttämistä porvarillisten puolueiden hyväksi, joiden kanssa puolue voi yhtyä yhteistoimintaan ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa on kansainvälinen puolue: se tuomitsee kaikki kansojon etuoikeudet samoin kuin syntyperän, sukupuolen ja varallisuuden etuoikeudet sekä julistaa, että taistelun riistämistä vastaan tulee olla kansainvälisen samoin kuin riistäminenkin on. Se tuomitsee ja vastustaa kaikkea lausuntovapauden sortoa sekä kaikkea valtiollista ja kirkollista holhontaa. Se vaatii työntekijäluokan elämän laillista suojelemista ja taistelee hankkiakseen köyhälistölle kaikilla julkisen elämän aloilla mahdollisimman suuren vaikutusvallan.

Näiden periaatteiden mukaisesti on sosialidemokratian puolueen lähimpinä vaatimuksina:

1. Yleinen yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden tähtäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä sekä kunnallisella että valtiollisella alalla. Suhteellinen edustus- ja yksikamari järjestelmä. Salainen äänestys. Vaalien ja äänestysten toimittaminen lain määräämänä vapaapäivänä. Palkkio valituille edusmiehille kaikilla aloilla.

2. Välitön lainvaldinto-oikeus kansalle lakien esittämisen ja hylkäämisen oikeuden kautta.

3. Täydellinen yhtymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.

4. Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakouluissa maksuttomat opetusvälikappaleet sekä ylläpito kaikille oppilaille,

ylemmissä oppilaitoksissa niille, jotka osottavat erityistä kykyä. Kansakoulu on järjestettävä kaikkien ylempäin oppilaitosten pohjakouluksi.

5. Uskonto julistettava yksityisasiaksi. Kirkko on erotettava valtiosta ja kirkolliset ja uskonnolliset yhdyskunnat katsottava yksityisiksi yhdistyksiksi, jotka itse järjestävät sisälliset asiansa. Uskonnonopetus on poistettava kouluista.

6. Kaikkien henkilöllisten ja välillisten verojen poistaminen yleisellä asteettain nousevalla tuloverolla, jolloin ansioton arvonnousu ja korkotulot sekä perintö on verotettava ankarammin kuin omasta ansiosta tai työstä johdettavat tulot. Verotettavan omaisuuden ilmoittamisvelvollisuus.

7. Maksuton oikeudenkäyttö ja oikeusapu. Korvaus viattomasti syyte-tyille, vangituille ja tuomituille.

8. Terveystenhoito valtion ja kuntain asiaksi. Maksuton lääkäriapu ja lääkkeet sekä synnytysapu. Maksuton hautaus.

9. Sotilastaakkaa on vähennettävä ja kansanpuolustus järjestettävä vakituisen sotaväenoton sijaan. Rauhan aatetta on kehitettävä.

10. Kaikkien rajoitusten poistaminen, jotka asettavat naisen yleis- tai yksityis-oikeudellisessa suhteessa ala-arvoisempaan asemaan kuin miehen.

11. Yleinen kieltolaki väkijuomain valmistamisen ja kaupan suhteen.

*

Työväen suojeluksen lähimpänä päämääränä vaatii sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa

1. Työväensuojelulainsäädäntöä on tarmokkaasti edistettävä.

2. Työaika on saatava 8-tuntiseksi niissä ammateissa, missä eivät epä-terveelliset olosuhteet vaadi sitä lyhemmäksi.

3. Kullakin paikkakunnalla elintarpeisiin riittävä alin palkka on määrättävä ei ainoastaan valtion ja kuntain, vaan yksityistenkin teettämässä töissä.

4. Yötyö on kiellettävä kaikilla muilla aloilla, paitsi sellaisilla, joiden teknillinen laatu tekee katkeamattoman työn välttämättömäksi. Naisilta ja nuorilta henkilöiltä on yötyö kokonaan kiellettävä.

5. Täysi sunnuntailepo, vähintään 36 tuntia, on säädettävä.

6. Lapset alle 14 vuoden on kiellettävä kaikesta ansiotyöstä. Lapsia (14—16 v.), oppilaita ja nuoria työntekijöitä (16—18 v.) varten on säädettävä riittäviä suojelusmääräyksiä.

7. Naisten työ on kiellettävä aloilla, missä se on heidän ruumiillean vahingollista, sekä vähintään 6 viikkoa synnytyksen jälkeen kaikilla aloilla.

8. Edellä olevat määräykset on ulotettava kaikkeen teollisuuteen ja käsityöhön sekä, mikäli mahdollista, kaikkeen liike-elämään, kulkulaitoksiin ja kauppaan.

9. Ammatintarkastus on parannettava ja laajennettava. Tarkastajia on lisättävä ja määrättävä niille apulaiset työväestöstä. Naistarkastajia on myös asetettava. Työväenjärjestöille on myönnettävä myötävaikutus tarkastuksessa ja valvonnassa heidän valitsemainsa edustajien kautta. Suojeluslakien rikkomisesta on määrättävä ankarointa rangaistuksia.

10. Kaikkiin työntekijöihin sekä heidän asemassaan oleviin henkilöihin ulottuva työväenvakuutus, käsittäen paitse sairas- ja tapaturma-, myöskin vanhuus- ja työkyvyttömyys- sekä leskien ja orpolasten ynnä työttömyys-

vakuutuksen, on saatava aikaan. Vakuutuksesta syntyvät kustannukset suoritetaan yleisen tuloveron kautta keräytyvistä varoista. Kassojen hallinnossa tulee olla vähintään $\frac{1}{2}$ näissä vakuutettuja työntekijöitä.

Vakuutuslait ovat siten laadittavat, että ne eivät anna aiheita mielivaltaiselle tulkitsemiselle eikä kiertelemiselle.

Vakuutetuille ja heidän omaisilleen on myönnettävä täysi vahingonkorvaus.

*

Maatalousohjelmana vaatii sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa seuraavaa.

1. Valtion tiloja ei saa myydä.
2. Valtion ja kuntain olisi ostettava pakkohuutokaupoista ja muutoin tiloja, koskia ja kaivannoita.
3. Kunnille on saatava oikeus pakkolunastuksella haltuunsa hankkia vähäarvoisia osia yksityisten tiloista. Lunastus on luettava sen mukaan, mitä nuo maa-alat tuottavat.
4. Nämä alueet ovat joko kunnan hoidossa pidettävät, tahi annettava osuuskunnille viljeltäviksi.
5. Valtionapua on saatava uudisviljelystä tarkoittaville yrityksille, samoin kaikille täysin ko-operatiivisille yrityksille maatalouden alalla.

Periaatteellinen puoli tästä ohjelmaehdotuksesta otettiin jo keväällä 1903 takavarikkoon, eikä sitä saatu työväen sanomalehdissä julkisuuteen muualla kuin Tampereella Kansanlehdessä, joita lehtiä kokouksessa edustajille jaettiin.

Ohjelmaehdotuksesta ei voitukaan kokouksessa paljon keskustella, ja siksi pä johtava valiokunta järjestikin asiat niin, että vähemmän tärkeät kysymykset, joista ei ollut niin suurta kokouksen hajottamisen pelkoa, käsiteltäisiin ensin ja tärkeimmät kysymykset, kuten lausunto äänioikeusasiasta ja uusi ohjelmaehdotus vasta viimeisenä ja ajetaan ne ylläköllä päätökseen, Viranomaiset saavat sitten hajoittaa kokouksen, jos haluavat.

Kokoukselle esitti alussa raittiusväen lähetystön puolesta tohtori V. Voionmaa kaunein sanoin raittiusväen toivomukset. Lausunto päättyi sellaiseen toivomukseen, että työväki pysyttäessä yleisen kieltolakivaatimuksen ohjelmassaan, ottaisi erityiseksi raittiusohjelmakseen lähintä tulevaisuutta varten *kunnallisen kiello-oikeus-vaatimuksen*, mies- ja ääni perustuksella ja kaikki tavoin koettaisi vaikuttaa sellaisen lain aikaansaamiseksi.

Osuustoimintakysymystä käsiteltiin Matti Vuolukan ja tohtori H. Gebbardin kirjallisten alustusten perusteella. Puhuttiin paljon siitä, tuleeko osuusliikkeiden luovuttaa vuosivoitostaan määrätty prosentti sos.-dem. puolueelle, vai eikö? Toiset määrittelivät, että on annettava 10, toiset 25 %.

Kokous hyväksyi seuraavan periaatteellisen lausunnon:

„Että osuusliikkeelle annetaan sosialidemokraattisen puolueen puolelta asianomainen tunnustus ja kannatus lukemalla osuusliike yhdeksi yhteiskuntaa uudistavaksi liikkeeksi; sillä vakavalla toivomuksella, että osuusyhdistyksen sekä henkisesti että aineellisesti ryhtyvät kannattamaan sosialidemokraattista työväenliikettä. Tämän aineellisen kannatuksen määrä riippukoon kuitenkin paikallisista olosuhteista ja muista mahdollisuuksista, kannatuksen suuruutta nyt lähemmin määräämättä.“

Muina periaatteellisina ja käytännöllisinä ohjeina osuusliikkeelle lausui puoluekokous:

„1) Jäsenten lukumäärää ei pidä koskaan rajoittaa, vaan päinvastoin on koetettava saada jäseniä mahdollisimman paljon, katsumatta siihen, mihin yhteiskunnalliseen ryhmään he kuuluvat:

2) Osuusmaksua ja lisämaksuvelvollisuutta ei saa asettaa liian pieneksi; mutta ilman lisämaksuakin tunnustetaan osuusyhdistys kyllin osuushengen mukaiseksi.

3) Jäsenten tulee sitoutua kaikissa mahdollisissa oloissa ja tapauksissa ostamaan kaikki tarpeensa osuuskuntansa kaupasta.

4) Tavarat on myytävä käteisellä rahalla.

5) Aina on koetettava hankkia kelvollista väärentämätöntä tavaraa.

6) Ei pidä koskaan hankkia suuria varastoja.

7) Tavarat ovat myytävät pääasiallisesti paikkakunnalla valitseviin hintoihin.

8) Vuosivoitto on käytettävä seuraavalla tavalla:

a) vararahastojen muodostamiseen;

b) palvelusväelle, etupäässä sen ammattikehitykseen;

c) yleishyödyllisiin tarkoituksiin;

d) osuusmaksuille 5 pros. korkoa;

e) jaettava jäsenille heidän ostojensa arvon mukaan ja ei-jäsenille puolet siitä kuin jäsenille; tämä ei-jäsenten osuus on kuitenkin annettava ainoastaan osuusmaksuina.

Tätä jakoa on ensi vuosina tehtävä varovasti, katsomalla, ettei varastoille panna liian suurta arvoa ja että tarpeellisia poistoja tehdään.

9) Osuuskaupoille on koetettava saada rehellisiä johto- ja hoitomiehiä, ja heitäkin on pidettävä tarkoin silmällä usein tapahtuvain tarkastusten kautta.

10) Maamme työväen osuusliikkeet yhtyvät kannattamaan koko maata käsittävää yhteistä välityслиikettä, ainakin siksi, kunnes saavutettu kokemus lähemmin määrää, millainen menettelytapa sosialidemokratiaselle puolueelle on edullisin“.

Vanhuuden vakuutuksesta keskusteltiin myöskin laajanlaaisesti, mutta enimmäkseen agitatoriselta kannalta.

Valiokunta, joka asiaa käsitteli, ehdotti pakollista ansiokyvyttömyysvakuutusta, johon tarvittavat varat hankittaisiin asetehtain nousevalla tulo-, varallisuus- ja perintöverolla. Vanhuuseläke olisi maksettava 60 vuotta täyttäneille. (Tässä on huomattava, että tällainen järjestely ei ole vakuutusta, vaan se on valtion järjestämä vähävaraisten eläkelaitos). Valiokunnan ponsia arvosteltiin ankarasti. Ne leimattiin vanhoillisiksi. Ikäraja 60 vuotta, oli liika korkea. Väitettiin, etteivät työläiset elä 60 vuoden ikäiseksi. Ikäraja piti alentaa 50 tai 55 vuoteen. Valiokunnan selitykset, että työkyvyttömyyseläke voidaan maksaa vaikka 20 vuoden ikäisenä, jos siinä iässä työkyvyttömyys tulee, eivät auttaneet mitään.

Niille valiokunnan huomautuksille, että Saksassa, Ranskassa ynnä monessa muussa maassa ikäraja on 70 vuotta, vihellettiin. Paikkakunnan työläisiä oli paljon tullut kuulemaan tätä keskustelua. Kun viranomaiset olivat kieltäneet esitelmän pidon, niin kielto nyt kierrettiin siten, että keskustelun muodossa pidettiin vanhuudenvakuutuskysymyksestä esitelmää. Joku ryhtyi esittämään kapitalistien kantaa asiassa. Juho V. Hellberg Tampereelta, josta sen jälkeen on tullut kapitalisti piti kauniin puheen työntekijäin puolesta, miten 20-vuotias työmies joka vuosi, paitsi omia tarpeitaan luo vuosittain ylijäämää noin 3,000 markkaa. Hän kysyi: „Eikö sellaisella kansan hyvinvoinnin kartuttajalla ole oikeutta odottaa, että hän tämän velvollisuutensa täytettyään saisi väistyä hieman lepäämään vaivoistaan, saisi vanhuutensa päivinä pienen palkkion siitä hyödyistä, mikä hänestä on maalle ollut“. Valiokunnan ponnet muuten hyväksyttiin, paitsi ikäraja 60 vuodesta alennettiin 55 vuoteen.

Työttömyysvakuutuksesta hyväksyttiin ponsi, jossa asetettiin sellaisen pakollisen vakuutuksen kannalle, jonka kustannukset suorittaa valtio.

Äänioikeus asiasta hyväksyttiin lausunto, jossa sanottiin: „Suomen työväki, joka on kokonaan syrjäytetty valtiollisesta vallasta, ei voi tunnustaa pyhäksi niitä lakeja, joita luokka-

eduskunta sille laatii, ja sentähden ei se myöskään voi tuntea mitään sitovia velvollisuuksia niitä lakeja kohtaan, lukuunottamatta sitä velvollisuutta, jonka ulkonainen pakko asettaa“. „Samasta syystä ei työvälle myöskään voida asettaa minkäänlaisia sitovia kansalaisvelvollisuuksia, kun siltä on riistetty juuri se, mikä tekee ihmiset kansalaisiksi. Tämä asiain tila voi johtaa siihen, ettei työväki tunne mitään siveellistä velvollisuutta maan valtiollisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen tukemiseen, kun sillä ei ole valtiollista, yhteiskunnallista eikä näitä seuraavaa taloudellista vaikutusvaltaa, joka valta yksinomaan voi riittävässä määrässä kasvattaa edesvastuun ja velvoituksen tunteen.

Tätä kohtaa sanotussa lausunnossa on usein porvarien taholta puheissa ja sanomalehdissä selitetty anarkistiseksi. Mutta sen allekirjoitti m.m. *K. N. Rantakari*, joka oli kokouksessa Kotkan työväenyhdistyksen edustajana.

Uusi ohjelmaehdotus olisi hyväksytty keskustelutta, ellei E. Valpas olisi sitä vastaan tehnyt eräitä huomautuksia, josta aiheutui vähäsen keskustelua. Se hyväksyttiin valtavalla äänten enemmistöllä; ainoastaan 8 edustajaa äänestivät sitä vastaan.

E. Valppaan ehdotuksesta otettiin ohjelmaan vaatimus Palkkaussäännön kumoamisesta.

Muita käytännöllisiä vaatimuksia ohjelmassa lisättiin. M.m. otettiin ohjelmaan vaatimus: kirkon ja valtion erottamisesta toisistaan ja uskonnon opetuksen poistaminen kouluista. Puolueelle hyväksyttiin myöskin kunnallishjelma ja maatalousohjelma.

Ammattijärjestö kysymys.

Tässä kokouksessa käsiteltiin myöskin ammattijärjestökysymystä. Sitä oli Viipurin työväenyhdistys puoluehallinnolle ehdottanut: „Eikö olisi tarpeen ryhtyä perustamaan koko maata käsittävää ammattijärjestöä?“ Ja samasta asiasta oli Vaasan työväenyhdistys ehdottanut ohjelmaan otettavaksi keskustelukysymyksen: „Työväen ammattiliitot ja puolue“.

Kysymyksen kokouksessa suullisesti alusti Eetu Salin seuraavasti:

„Puoluehallinto antoi aikanaan kysymyksen minulle alustettavaksi. Se jäi, kun matkustin pois maasta. Arvelin, että

Tainio, joka juuri lähtönsä aikana nautti valtion elatusta,¹ alustaisi kysymyksen. Mutta hänenkin eläkkeensä oli niin lyhytaikainen, ettei hän ehtinyt sitä tehdä. Alustuksen asemasta lausun nyt tästä kysymyksestä muutaman sanan.

Kun ammattijärjestökysymys oli aikoinaan esillä Turun kokouksessa, sanottiin vaikutusvaltaiselta taholta ammattijärjestön perustamista vastaan, että tulee odottaa, kunnes ammattiliitot ja järjestöt ovat kehittyneet. Sitten vasta voidaan perustaa yleinen ammattijärjestö. Sanoin silloin jo, että ammattiliike ei tule edistymään, vaan taantumaan. Nyt se on taantunut. Siihen ei tarvita enää todistuksia. Tämä on tapahtunut sen vuoksi, että yksityiset ammattiosastot olivat liian heikon johdon alaisina. Ne ovat tehneet virheitä ja kadottaneet luottamuksensa. Nyt on ammattijärjestön perustaminen liian myöhäistä. Nyt täytyy kehittää osastoja ja liittoja, ennenkuin ammattijärjestöä voidaan saada toimeen.

Jotakin olisi näiden hyväksi tehtävä, kuluu kauvan, ennenkuin ne omasta voimastaan voivat kohota. Siihen tarvitaan ulkoapäin tulevaa sysäystä.

Suurimpana syynä nykyään vallitsevaan lamaanustilaan on se, ettei ammattiyhdistyksiä ole meidän maassamme alunpitäinkään perustettu siinä tarkoituksessa, mitä ammattiyhdistyksellä ymmärretään. Ne ovat perustettu Vrightiläiseen suuntaan, lieventämään ja sovittelemaan työntekijäin ja työnantajain välisiä riitaisuuksia. Olihan Helsingin suutarien amm.-yhdistyksessä esillä tärkeänä kysymyksenä saattaa edesvastuuseen nahkureita siitä, että he myyvät jalkineita (naurua), ja toimittaa pois passitta olevia kilpailijoita.

Nyt on ammattiyhdistysten tehtävänä kiihoittaa luokkataistelua, saada työntekijät liittymään yhteen ja vaatimaan asemansa parantamista. Sillä ilman vaatimuksia ei parannuksia saavuteta. Tämän ovat ammattiyhdistyksetkin huomanneet ja ruvenneet niitä vaatimaan, mutta he ovat vaatineet liian kovasti ja lyöneet päänsä seinään. Niin on käynyt esim. Helsingin suutareille. Tämä on tapahtunut sentähden, että ei ole ollut ketään, joka olisi heitä neuvonut.

Sitäpaitsi on ammattiyhdistysten lamauksen syynä, ettei niillä ole rahaa. Pitäisi olla rahaa niin paljon, että se vetäisi.

¹ Tainio oli vankilassa.

jäseniä polueensa, jotta heitä ei tarvitsisi tukasta kiskoa yhdistykseen. Englannin ammattiyhdistyksiin tuppautuu jäseniä puoli väkisin niin paljon, että johtomiehet ovat pulassa, kun eivät voi ottaa. Miksi näin käy? Siksi että siellä ovat ammattiyhdistysten jäsen maksut suuret. Täällä sanotaan, että ei tule jäseniä, kun jäsenmaksu on 25 penniä kuukaudessa. Sitä pitäisi muka alentaa. Ja lieneehän niitä sellaisiakin ammattiyhdistyksiä, joiden jäsenmaksu on 15 penniä kuukaudessa. Kirjaltajilla se on korkein, nousten kuukaudelta 1 mk. 75 p. Mutta heidän liittonsa onkin parhaiten järjestynyt. Englannin järjestyneet maksavat ammattiyhdistyksiinsä 1 shillingin eli 1 mk 25 penniä viikossa, ja siitä huolimatta pyritään niihin väkisin. Minkätähden? Siksi, että hyvän englantilaisen ammattiyhdistyksen jäsen on turvattu melkeimpä Jumalaakin vastaan (naurua) — ei se tosiaankaan kuole yhtä pian, kuin ammattiyhdistykseen kuulumaton. Useat englannin ammattiyhdistykset maksavat jäsenilleen sairasapua 10 shillinkiä viikossa 26 viikkoa, sitten vielä 5 shillinkiä niitä seuraavina 26 viikkona. Jos jäsen kuolee, saavat jälkeen jääneet kokonaista 300 mk. Silloin voi työmiehenkin haudata herroiksi, jopa niin komeasti, että saa sanomalehtireferaatinkin. (Naurua). Vaimon kuollessa maksetaan tästä summasta puolet. Silloin ei akkaväkikään jukkaa ammattiyhdistykseen kuulumista vastaan, kuten täällä. Täällä ne sanovat: mitä siellä yökausia istut, kun ei siitä ole mitään hyötyä. Ja oikeassa he ovatkin, mitä hyötyyn tulee. (Naurua).

Englannin ammattiyhdistykset maksavat jäsenilleen myöskin työttömyysapua vuoden paikkeille. Ensimmäiseltä 14 viikolta 10 shillinkiä viikolta, sitte vähemmän. Ammattiyhdistyksen jäsenen ei siellä tarvitse koskaan lähteä pyytämään kapitalistilta työtä, eivätkä työnantajat uskalla siellä kuten meillä käyttää huonoja aikoja hyväkseen alentaakseen työntekijäin palkkoja. Sillä kestäväthän he palkkataistelussa ainakin vuoden.

Jos meilläkin olisi vallalla se katsantokanta, että ammattiyhdistykseen tulee maksaa, ennen kun niiltä vaaditaan, niin ne rupeaisivat kukoistamaan, huolimatta eri alalla vallitsevasta työttömyydestä. Kun ammattiliike kasvattaa jäsenistään sosialidemokraatteja, toivoisin, että puoluehallinto ryhtyisi nyt kun ei ammattijärjestöä vielä voida puuhata, levittämään kaikilla sopivilla keinoilla sitä käsitystä, että ammattiyhdistysten on saatava jäsenmaksunsa korkeiksi. Sitte voivat ne saada jotakin aikaan.

Olisi myöskin harkittava, olisiko ehkä puoluehallinnon yhteyteen asetettava eri henkilö pitämään huolta ammattiyhdistysten herättämisestä tehokkaampaan toimintaan. Sillä, kuten jo sanoimme, ne eivät herää ilman ulkoapäin tulevaa lykkäystä. Ammattiyhdistysten kasvattavan vaikutuksen ovat tunnustaneet ulkomaiden etevät työväen miehet, kuten Burns, Tom Mann, jopa Marxkin. Liebknecht sanoo: „kaikki tunnustamme ammattiyhdistyksen, mutta vastustamme sitä, että niitä pidetään päätarkoituksena“. Poliittiselle liikkeelle on meilläkin pantava pääpaino. Ammattiyhdistysliike on pidettävä siitä erillään“.

Tässä alustuksessa on paljon liottelua, mutta agitatsioonipuheena on se hyvä. Siinä myöskin ilmenee E. Salinin ennestään aikataavalla muuttunut katsantokanta. Ammattijärjestöriidan aikana oli hän sitä mieltä, että ammattiyhdistysliikkeeseen on toistaiseksi pantava pääpaino. Forssan kokouksen aikana hän taas lausui että hän oli kokonaan menettänyt uskonsa ammattiyhdistysliikkeen tulevaisuuteen. Osuuskaupat hänen mielestään tulevat työläisten keskinäiseksi yhdyssiteeksi. Ja poliittinen työväenliike on työväenliikkeen yleinen päämuoto.

Kokouksen keskusteluissa useimpain edustajain lausunnoissa ilmeni ammattiyhdistysten suhteen toivottomuutta. Sanottiin, että ammattiyhdistykset on järjestettävä uudestaan, ja kun se on tehty, niin sitten vasta voi ammattijärjestökin menestyä. Tainio toivoi työnantajaliittojen puristuksellaan herättävän työväestön ja ehdotti väliaikaisena toimenpiteenä eri kaupungeissa asuvista henkilöistä valittavaksi komitean, joka hankkisi eri maiden ammattijärjestön sääntöjä ja, jos mahdollista, lähettäisi miehen ulkomaille itse paikalle tutkimaan niiden työtapoja.

Komitean olisi tullut sitten seuraavalle edustajakokoukselle esittää tutkimuksensa tulokset. Tainion ehdotusta kannatettiin ja vastustettiin. Eräitten mielestä oli ammattijärjestö tällä hetkellä myöskin tarpeeton. Joku huomautti, että ollaan ammattiyhdistysten suhteen liian toivottomia, vaikka ne suuremmissa kaupungeissa kuten Helsingissä y.m. muodostavat melkein yksin koko työväenliikkeen. Ne ovat kyllä heikkoja Englannin ammattiyhdistyksiin verraten, mutta siihen on muitakin syitä, kuin mitä täällä on esitetty. Englannissa ovat ammattiyhdistykset useassa tapauksessa oppia käymättömille työläisille suljettuja; meillä ne ovat kaikille työläisille avonaisia. Englannin ammattiyhdistyk-

sissä on valioväkeä, meillä sekalaista. Tällä seikalla on ammattiyhdistysten voimaan nähden suuri merkitys.

Lopuksi hyväksyttiin sen suuntaiset ponnet, että Suomeen perustettavaan ammattijärjestöön voi kuulua työväenpuolueen ulkopuolellakin olevia osastoja, yhdistyksiä ja liittoja.

Näissä ponsissa ilmeni täydellinen kannan muutos puolueen suhteesta ammattijärjestöön.

Kysymys sai levätä vielä kolmisen vuotta, ennenkuin asiasta tuli sen valmiimpaa¹.

Samalla kokous lausui suotavaksi, että ammattiosastot ja yhdistykset itse, heti kun olosuhteet sallivat, yhtyvät ammattijärjestöksi; sen kuntoon saamiseksi kehoittaa kokous jo olevia liittohallintoja neuvottelemaan keskenään ja ammattiosastojen kanssa keräämään tietoja perustamismahdollisuuksista ja järjestämistavoista sekä sitten, jos mahdollisuutta on, perustamaan ammattijärjestön.

Puoluehallinnolle annettiin toimeksi lähettää kehoitus tästä ammattiliittojen hallinnoille.

Forssan kokouksessa Puoluehallinto edelleenkin asetettiin Turkuun ja toimeenpanevaan valiokuntaan valittiin entiset, paitsi Lindströmin sijaan Seth Heikkilä.

Muilta paikkakunnilta: Yrjö Mäkelin, H. Lindroos ja M. Vuolukka Tampereelta, M. Hälleberg, E. Perttilä, A. Käcklund ja rouva Eeva Järvinen Helsingistä, J. Kempainen Oulusta, Hilja Pärssinen ja J. P. Holopainen Viipurista, Eetu Salin Porista ja lisäksi eri paikkakunnilta sama luku varajäseniä.

Puoluehallinto valitsi puheenjohtajaksi Taavi Tainion, varapuheenjohtajaksi Seth Heikkilän ja sihteeriksi- ja rahastonhoitajaksi edelleen J. K. Karin.

Kun Tainio keväällä 1904 matkusti Amerikkaan, valitsi puoluehallinto puheenjohtajakseen taas herra K. F. Hellstenin.

¹ Tosin puoluehallinto jo v. 1905 6 p:nä toukokuuta pitämässään kokouksessa asetti ammattijärjestöä puuhaamaan komitean, johon valittiin herrat E. Perttilä, M. Hälleberg, E. Haapalainen ja neiti Miina Sillanpää. Mutta tätä komiteaa ei milloinkaan kokoon kutsuttu, joten sen toimistakaan ei voida mitään puhua.

Forssan kokouksessa hyväksyttyä äänioikeusjulistusta porvarillisissa sanomalehdissä arvosteltiin ankarasti ja se vaikutti, että syksyllä 1903 Helsingin ruotsalainen työväenyhdistys keskusteli asiasta ja sai ruotsalaisen työväenliiton toimikunnan kutsumaan mainitun liiton osastojen edustajat kokoukseen Helsinkiin, jossa aijottiin panna vastalause Forssassa äänioikeuskysymyksestä hyväksyttyä lausuntoa vastaan. Mutta kun siinä liitossa olivat enemmistönä suomenkieliset osastot, jotka hyväksyivät mainitun lausunnon, niin vastalauseesta ei niinollen tulutkaan mitään.

Forssan kokouksen äänioikeuskysymyksen lausunnosta sitten seuraavana talvena otettiin 49,000 kappaleen painos, jota porvarien suureksi kauhuksi jaettiin työväelle. Sillä lausunnolla kiihotettiin työläisiä vaatimaan äänioikeusoloissa uudistusta.

Forssassa hyväksyttyä puolueohjelman periaatteellista puolta ei saatu julkisuuteen muualla kuin Tampereella Wuolukan toimittamassa: „Eteenpäin kalenterissa“. Käytännöllinen puoli uudesta puolueohjelmasta ennen Forssan kokousta oli kaikkialla lauvallinen. Mutta sen kokouksen jälkeen oli sekin Helsingissä lauvaton. Kun siitä „Työmiehessä“ otettiin 2,000 kappaleen painos, niin viranomaiset ottivat sen takavarikkoon ja selittivät, että on vaarallista antaa se työläisille luettavaksi, koska ne helposti uskovat, että kaikki tapahtuu niinkuin siinä ohjelmassa sanotaan.

Kuten sanottu, Forssan kokous pidettiin aikana, jolloin valtiollinen sorto oli kehittynyt huippuunsa. Mutta sen kokouksen keskusteluista ja päätöksistä ei kuvastu taantumus, vaan toivorikas usko parempaan tulevaisuuteen. Sen monista päätöksistä voidaan sanoa, etteivät ne kaikissa kohdin ole tieteellisen tarkkoja, mutta ne keskustelut ja lausunnot ovat aikanaan olleet valistavia ja agiteeraavia. Puolue, jolla ei ole valtiollista eikä yhteiskunnallista sananvaltaa, ei voi ollakaan muuta kuin agitatsionipuolue. Sen koko valtiollinen ja yhteiskunnallinen toiminta on agitatsionia, valistustyötä, ja sellaisena Forssan kokous Suomen työväenliikkeen historiassa täyttää tarkoituksensa.

Puolue vaikeuksista huolimatta harjoitti valistustyötä. Vakinaiseksi puoluepuhujaksi lokakuun 29 p:nä 1903 otettiin V. Lehokas (Löfqvist) 1,800 mk:n vuosipalkalla. Syksyllä 1904 hän sanoutui siitä toimesta irti ja v. 1905 alusta valittiin puolueen puhujaksi P. J. Mömmö, joka jo samana vuonna keväällä siitä

erosi ja puoluehallinto uudelleen puhujaksi pyysi Lehokasta, joka ilmoitti siihen suostuvansa.

Aug. Vatanen, joka kierteli puhujamatkoilla ja sai sekä Helsingin työväen sanomalehtiosakeyhtiöltä että puolueelta pientä avustusta, otettiin puolueen puhujaksi, etupäässä maalaistyöväkeä varten, toukokuun alusta 1904 ja palkkaa päätettiin maksaa 2 mk. päivältä.

Lehokas ja Vatanen olivat sitten puolueen puhujina aina vuoden 1913 loppuun, jolloin puolueen valistustyö siirrettiin vaalipiireille.

Vuoden 1904 tapahtumista mainittakoon, että kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina pantiin mielenosotuksia toimeen niillä paikkakunnilla, joissa poliisiviranomaiset eivät voittamattomia esteitä niille asettaneet. Mutta useissa pikkukaupungeissa y.m. paikoissa ne estettiin.

Kesäkuun 16 päivänä 1904 tapahtui sitten Eugen Schaumanın tekemä kenraalikuvernööri Bobrikoffin murha. Sen teon valtiollisia seurauksia on eri piireissä arvosteltu eri tavalla. Ja on selvää, ettei yhden valtiollisen toimihenkilön murha yksinään suuria muutoksia aikaan saa. Jos taantumukselliset ainekset tuntevat olevansa kyllin voimakkaat, niin tällaiset tapahtumat voivat kuristusta lisätäkin. Mutta Venäjällä valtiollinen tilanne oli Japanin sodan ja sisäisen vapaustiikkeen vaikutuksesta kehittynyt siihen asteeseen, ettei Suomessa valtiollista sortoa sillä kertaa käynyt lisääminen.

Tämän jälkeen samana kesänä tuli Suomen maan kenraalikuvernööriksi ruhtinas Obolensky. Hän noudattikin jonkun verran vapaamielisempää politiikkaa kuin hänen edeltäjänsä. Yleisiä työväenkokouksia, samoin ammattiliittojen edustajakokouksia sallittiin maassamme jo syksyllä 1904 pitää. Esitelmä- sekä kansalaiskokouksia ja eri puolueitten puoluekokouksia saatiin myöskin panna toimeen.

5. Ylimääräinen puoluekokous Helsingissä 25—28 p:nä syyskuuta 1904.

Elokuussa 1904 hallitus julkaisi kansan tiedoksi, että syksyllä tulee toimitettavaksi valtiopäivämiesvaalit, ja että senaatti oli valmistanut ehdotuksen laiksi valtiollisesta äänioikeudesta,

jonka pääasiassa tiedettiin sisältävän seuraavaa: Äänioikeus porvarissäädyn vaaleissa olisi myönnetty kaikille hyvämaineille miespuolisille Suomen kansalaisille, jotka kaupungissa olivat vähintään 800 mk vuosituloistaan suorittaneet kunnallisveroa. Lisääniä annettiin sivistyksen ja perheellisyyden perusteella. Se, joka oli suorittanut ylemmän kansakoulun kurssin, sai 2 ääntä, joka tämän lisäksi on täyttänyt 35 vuotta ja ollut naimisissa, saa 3 ääntä ja ylioppilastutkinnon suorittaminen oikeutti saamaan 4 ääntä.

Maalla talonpoikaissäädyn vaaleissa oli ääni- ja vaalioikeuden saamisen ehtona vähintään 500 markan vuosituloista suoritettu kunnallisvero tai manttaaliin pannun maan, rälssitilan tai verotilan omistaminen tai vakaalla hallintooikeudella kruununtilan tai kuninkaan kartanon hallitseminen.

Talonpoikaissäädyn vaalit tapahtuisivat valitsijamiesten kautta.

Vaali- ja äänioikeutta ei annettu naisille, ei vakinaisesti pestäville palveljoille tai sotamiehille, eikä niille, joilla oli useamman kuin lähinnä edellisen vuoden kruunun- tai kunnanverot maksamatta.

Kun valtiopäiville tiedettiin tämänsuuntainen äänioikeuslakiesitys hallituksen toimesta tulevan, niin Viipurissa ja Helsingissä työväenyhdistysten kokouksissa otettiin keskusteltavaksi ylimääräisen puoluekokouksen pitäminen, josta myöskin Työmies-lehdessä julaistuissa kirjoituksissa lausuttiin sen suuntaisia mielipiteitä, että puoluekokous olisi kokoonkutsuttava päättämään työväen suhteesta valtiopäivämies vaaleihin. Toimittaja E. Valpas Helsingistä oli lähettänyt puoluehallinnolle kirjelmän, jossa hän ehdotti ylimääräisen puoluekokouksen kokoonkutsuttavaksi asiasta päättämään. Samaa ehdotti Viipurin työväenyhdistys. Mutta puoluehallinnon turkulais-tamperelais-oululaiset jäsenet katsoivat kokouksen pitämisen tarpeettomaksi, koska Forssan kokouksessa tehdyt päätökset äänioikeusasiasta olivat kyllin selvät.

Mutta sitten valtiopäiväin kokoonkutsuminen ja valtiopäivämiesvaalit antoivat ylimääräisen puoluekokouksen kokoonkutsu- mista haluaville uutta aihetta ehdottaa ylimääräisen puoluekokouksen kokoon kutsumista.

Kysymys oli esillä puoluehallinnon kokouksessa syyskuun 12 p:nä 1904, jolloin puoluehallinto päätti ylimääräisen puoluekokouksen kutsua koolle.

Turkulaiset vastustivat kokouksen pitämistä ja tamperelaisista oli ainoastaan yksi jäsen saapuvilla¹.

Samaan aikaan oli Suomen uusi kenraalikuvernööri Pohjois-Suomessa kiertomatalla ja sieltä tullessaan poikkesi Tampereella, jossa porvarit ja sosialistit lähettivät lähetystöjä ylhäiselle hallitusmiehelle toivomuksia esittämään. Työmies-lehdessä tamperelaisten toverien lähetystön kenraalikuvernöörin luona käynti leimattiin „kumarrusmatkaksi“, „ylhäisissä käynniksi.“ y.m.

Tästä seurasi sanomalehdissä riitakirjoituksia, puolelta ja toiselta.

Tampereen työväenyhdistys saman vuoden syyskuun 14 päivänä pitämässään kokouksessa päätti kääntyä puoluehallinnon puoleen, pyytäen sen lausuntoa: „oliko yhdistys menetellyt hyvin tai huonosti lähettäessään lähetystön kenraalikuvernöörin luokse hänen Tampereella käydessään, sekä oliko lähetystön kenraalikuvernöörille adressina antama puhe sitä laatua, että sen voi käsittää hallitusmiesten liehakoimiseksi, kuten „Työmies“-lehti on lukijoilleen uskotellut“.

Puoluehallinnon toimeenpaneva valiokunta käsitteli syyskuun 21 p:nä mainittua tamperelaisten kirjettä ja päätti lausunnon antamisen siitä jättää puoluekokoukselle.

Kun Obolensky Tampereelta saapui Turkuun, niin myöskin sikäläinen Työväenyhdistys m.m. lähetti lähetystön asemalle ylhäistä hallitusmiestä vastaan, josta helsinkiläisten taholta lausuttiin moitteita.

Puoluehallinnon päätös ylimääräisen puoluekokouksen kokoon kutumisesta aiheutti jo ennen kokousta työväen sanomalehdissä kiivasta väittelyä. Helsinkiläisten taholta vaadittiin, että puoluekokouksen on määrättävä koko maassa puolueelle yhtäläinen menettelytapa, ettei yhdellä paikkakunnalla päätetä tehdä vaalilakkoa ja toisella ottaa osaa vaaleihin porvarien kanssa yhdessä ja että jos vaaleissa porvarien kanssa yhteistoimintaa sallitaan, niin sen tulee tapahtua määrättyjen ohjelmakysymysten eikä henkilöiden perusteella.

¹ Puoluehallinnon Tamperelaiset jäsenet Y. Mäkelin ja H. Lindroos eivät ehtineet saapua puoluehallinnon kokoukseen syystä, että he kuuluivat siihen lähetystöön, joka kenraalikuvernööri Obolenskyn Tampereella käydessä hänelle esitti työväen toivomukset. Ja kun puoluehallinnon kokous Turussa sattui samaksi päiväksi, niin mainittujen jäsenten oli mahdotonta ehtiä Turkuun. Jos he olisivat saapuneet, niin ylimääräistä puoluekokousta ei olisi kokoonkutsuttu.

Näitä ehdotuksia turkulais-tamperelaiselta taholta jyrkästi vastustettiin. Tampereella Kansan Lehti meni vastustuksessaan niin pitkälle, että kehoitti ylimääräisen puoluekokouksen edustajia vaalien suhteen tekemään vaalilakon.

Tätä kehoitusta eivät kuitenkaan yhdistykset noudattaneet.

Puolueeseen kuului noin 80 yhdistystä. Edustajia lähettivät 70 yhdistystä, yhteensä 90 ja Puoluehallinnon jäseniä ja varajäseniä oli 11, puoluelehtien edustajia 4 ja muita 10, eli yhteensä 115 edustajaa.

Kokous alkoi jo 25 p. vaikka varsinainen kokous alkoi 26 p. syyskuuta.

Puoluehallinnon puheenjohtaja K. F. Hellsten jo avajaispuheessaan koetti hyökätä niiden kimppuun, jotka kannattivat vaalilakkoa ja vaativat puolueelle yhtäläisen menettelytavan määräämistä, sekä puolusti vaaleissa porvarien kanssa tilapäistä yhteistoimintaa.

Kokouksen ohjelmaksi hyväksyttiin seuraavat kysymykset:

- „1) Työväen suhde valtiopäiviin.
- 2) Menettelytavasta.
- 3) Puoluehallinnon paikallisten lisäjäsenten vaali.
- 4) Leipurikysymys.
- 5) Tulevien puoluepäivien aika.“

Mutta ennenkuin kokous pääsi varsinaisiin ohjelmakysymyksiin, vaati Yrjö Mäkelin tamperelaisten puolesta puoluekokouksen antamaan vastauksen Tampereen työväenyhdistyksen edellämainittuun puoluehallinnolle lähettämään kirjeeseen, oliko lähetystön käynti kenraalikuvernöörin luona kumarrusmatka, kuten Työmies-lehti on lukijoilleen uskotellut, vai eikö?

Kokous lykkäsi asian johtavaan valiokuntaan, ja kun kysymys sieltä palasi, aiheutui siitä pitkä ja riitaisa keskustelu.

Riitaa lisäsi vielä se seikka, että puoluekokouksen alussa eräs V. Itkonen „Proletaari komitean“ nimessä oli edustajille jakanut hektografeerattuja lappuja, joissa törkeällä tavalla hyökkäiltiin Yrjö Mäkelinin kimppuun, syyttäen häntä kurjaksi onnenonkijaksi.

Y. Mäkelin syytti näistä lappusista „Työmiehen“ toimitusta, josta seurasi riitaa ja melua kokouksessa.

Seurasi sitten Y. Mäkelinin kenraalikuvernöörille pitämän puheen esittäminen ja arvostelu¹.

¹ Mainittu puhe on julkaistu Helsingissä pidetyn ylimääräisen kokouksen pöytäkirjassa sivuilla 34—36.

Toiset vaativat puheen lukemista, toiset sitä jyrkästi vastustivat. Mäkelin vastaväitteistä huolimatta luki puheensa, josta seurasi alashuutoja ja hyvähuutoja. Toiset sen hyväksyivät ja toiset lausuivat paheksumisensa.

Lopuksi pitkän ja riitaisen keskustelun jälkeen kokous hyväksyi seuraavat ponnet:

„Tampereen työväenyhdistyksen kysymykseen, onko yhdistys menetellyt hyvin tai pahoin lähettämällä lähetystön kenraalikuvernöörin luokse, vastaa puoluekokous,

ettei Tampereen työväenyhdistyksen tekoa voida katsoa miksiäkään „kunnianosotukseksi“ hallitusta kohtaan, sitä vähemmän „suosionavoitteluksi“, mutta koska tällaiset hallitusmiesten luona käynnit eivät yleensä sovellu sosialidemokraattisiin periaatteisiin, kieltää puoluekokous jyrkästi, ettei tämänsuuntaisiin toimenpiteisiin saada vastaisuudessa ryhtyä ilman puoluehallinnon suostumusta.

Yllä sanottu älköön kuitenkaan koskeko paikallisia oloja, sillä paikallisten epäkohtain poistamistarkoituksissa olkoon kullakin yhdistyksellä sääntöjensä nojalla oikeus kääntyä viranomaisten puoleen.“

E. Salin alusti kysymyksen puolueen suhteesta valtiopäiviin, joka päättyi seuraavaan loppulausuntoon:

„että Suomen sosialidemokraattinen puolue lausuu edustajiensa kautta edelleen kannattavansa Forssan puoluekokouksen antamaa äänioikeusjulistusta kokonaisuudessaan ja herätettyään kysymyksen puolueen suhteesta valtiopäiviin, joihin osanotto — tapahtuisipa se missä muodossa tahansa — olisi vain poistettavan säätylaitoksen tukemista, kieltää kokous jyrkästi puoluetta tavalla tai toisella ryhtymästä minkäänlaisiin vaalipuuhiin. Jos tästä huolimatta toiset puolueet valitsisivat joitakin puoluelaisitamme valtiopäiville, niin pidettäköön heitä — kuten ovatkin — porvariston eikä sosialidemokraattisen puolueen edustajina, sillä he ovat, joko sitä tahtovat tahi ei, porvarillisten välikappaleita todellisen kansanedustuksen, yksikamarijärjestelmän vastustamistyössä.“

J. P. Holopaisen, saman kysymyksen johdosta esittämät ponnet olivat seuraavat:

„1:ksi. Työtätekevään kansalaisten syrjäyttäminen osanotosta tuleviin valtiopäiviin pakottaa työväen erottautumaan näitten valtiopäivien työn omaamisesta.

2:ksi. Suomen työtätekevät kansalaiset tahtovat vakavasti oikeuttansa päästä osalliseksi kansamme koskevien lakien laadintaan, ei viidentenä työläissäätynä, vaan yhteisessä kaikkien Suomen kansalaisten asettamassa yhdessä lainlaatijakunnassa.“

Toimittaja E. Valpas Hännisen laatimat ponnet jaettiin painettuna kokouksen osaaottajille. Ne olivat seuraavat:

„Työväenliikkeen henkilöiden antautuminen puoluetoimintaan porvarillisten kanssa heikontaa siten työväenliikettä, että se synnyttää erimielisyyttä ja toistensa vastustamista työväen yksilöiden, ryhmäin ja eri paikkakunnilla olevain osain välillä ja täten estää ja hidastuttaa anastuksista kärsiväin kansalaisten vahvaksi ja työväen tilan parannuksia aikaansaavaksi puolueeksi kehittymistä,

jonka johdosta kokous päättää,

että työväenliikkeen henkilöiden porvarillisten kanssa sovinnolliseen puoluetomintaan pyrkiminen on ylipäänsä vältettävä
että työväenliikkeen henkilöt velvotetaan vaikuttamaan etupäässä työväen keskuudessa valtiollisen ja ammatillisen järjestyksen edistämiseksi ja

että puolueeksi yhtyneiden eri osain on toimittava koettamalla karttaa erimielisyyksiä ynnä veljesvihan synnyttämistä ja mahdollisimman yhtenäisesti.

Koska Suomen työväki, valtiopäiväjärjestyksen mukaan, on sekä maaseuduilla että kaupungeissa estetty ottamasta osaa edusmiesten valitsemiseen ja

koska Suomessa on rahavaltaisia puolueita, jotka kieltäytyvät laittamasta työväen vaatimusten mukaista äänestysjärjestelmää ja tällä Suomen kansan puolelta enimmäen auttavalla tavalla lukemasta valtiopäivälaitosta sen aseman horjuttamis- ja vallan supistamispyyteitä vastaan,

niin päättää kokous,

että työväen ei ole valtiopäiväasioissa millään tavalla autettava sellaista tai sellaisia puolueita eikä yhdyttävä niihin.

Sitä vastoin sallii kokous, maamme valtiollisen aseman puhtaasti kansanvaltaisten pyrkimysten edullisuuden huomioon ottaen,

että työväki auttaa kaikilla mahdollisilla tavoilla puoluetta, joka kaikkialla Suomessa, missä se harjoittaa vaalitoimintaa, valitsee henkilöitä; puolueemme paikallisen osan kanssa sovitellen, jos paikkakunnalla on työväen puoluejärjestö, jotka suostuvat toimimaan, että porvaris- ja talonpoikaissäädyn valitsemisessa tulisi 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus.“

Sen varalta,

ettei Suomessa löytyisi ainoatakaan tuolla tavalla valtiopäivän asemaa vahvistavaa ja kansamme syvien rivien kehitykselle valtiopäivillä tilaa antaa tahtovaa puoluetta, päättää kokous,

„että puolueeksi yhtynyt työväki on kannattamatta valtiopäivämiesvaaleja ja antamatta puoluemiehiään niille valittaviksi ja velvoittaa,

„että puolueyhdistysten, kunkin paikkakunnallaan, tulee ryhtyä sellaisiin toimiin kuin 2:ssa edustajakokouksessamme valtiopäivän vaaliaikaan nähden päätetty on.“

Valpas myöhemmin kokoukselle suullisesti esitti menettelytapaa koskevan alustuksensa¹.

Yrjö Mäkelinin ehdotuksesta edellä esitettyjen ponsien johdosta jo ennen niiden valiokuntaan lähettämistä toimitettiin koeäänestys, montako edustajista oli ehdottoman vaalilakon kannalla, jota kantaa kokouksessa olivat esittäneet E. Salin ja Mikko Uotinen, ja montako kannatti muuta, joko turkulais-tampere-laisten tai helsinkiläisten kantaa.

Tulos tästä koeäänestyksestä oli, että ehdottoman vaalilakon kannalla oli 29 ja jollakin muulla kannalla 64 edustajaa.

Menettelytapa- ja valtiopäivävaliokuntain piti sovittaa eri mielipiteitä yhteen. Mutta tästä ei tullut mitään. Syy oli se, ettei mitään koeäänestystä helsinkiläisten ja turku-tampere-laisten kantain välillä oltu toimitettu. Helsinkiläisten kannalla oli kokouksen suuri enemmistö, kuten jo evästyskeskustelussa käytetyistä puheenvuoroistakin kävi ilmi. Sovittelijana valiokunnassa toimi E. Salin. Yrjö Mäkelin koetti sanella valiokunnan mietinnön perusteluja. Alussa olisi annettu helsinkiläisten katsantokannalle tunnustus. Mutta loppuponnet olisivat olleet turkulais-tampere-laisten kannan mukaiset. Tähän eivät helsinkiläiset tyytyneet, vaan uhkasivat kokoukselle hyväksyttäväksi esittää Valppaan laatimat ponnet sellaisenaan. Kun E. Salin itse asiassa salaisesti oli turkulais-tampere-laisten kannalla, ja kun Y. Mäkelin ei antanut perään, niin yhteensovittamisesta ei tullut mitään. Salinin tehtäväksi annettiin kokoukselle suullisesti esittää valiokunnan sovittelujen onnistumattomuus. Salin suurella taidolla

¹ Valppaan alustus: „Mikä menettelytapa“, myöskin ilmestynyt eri kirjassena.

ja huumorilla esitti asian seuraavana päivänä kokoukselle, valit-
taen, että meidän puoluelaisemme ovat taipumatonta väkeä ja
arveli, että jos sellaisen väen kerran saa yksimieliseksi, niin
sillä voi jotain aikaansaada. Hän ehdotti valiokunnan nimessä,
ettei kokous hyväksyisi puolueelle mitään yhteistä vaaleissa
noudatettavaa menettelytapaa, vaan päättäisi, että kullakin paik-
kakunnalla saavat puoluelaiset menetellä paikallisten olojen ja
oman harkintansa mukaan.

Salinin jyrkkä vaalilakko kanta, jota hän alustuksessaan
esitti, todellisuudessaan täten osottautui samaksi kuin turkulais-
tamperelaisten kanta. (Salinin lausunto ja selostus on pöytä-
kirjan sivu 126—129).

Valiokunnan ehdotus aiheutti kokouksessa kiivaan väittelyn.
mikä osaksi johtui puheenjohtajan tekemästä äänestys ehdotuk-
sesta. Hän (K. F. Hellsten) ehdotti äänestettäväksi „tahtoiko
kokous, että puolue pannaan kahtia, kuten valiokunta ehdottaa:
vai eikö?“ Kahtia jakoa puolusti 29 ja yhdessä pysyttämistä
66 edustajaa.

Lopuksi helsinkiläisten kanta 55 äänellä 15 vastaan tuli
kokouksen päätökseksi.

Salin pani päätöstä vastaan vastalauseensa ja ilmoitti, ettei-
vät puolueen jäsenet olleet velvolliset tehtyä päätöstä noudatta-
maan.

Helsinkiläisten kannalla olevat edustajat lausuivat kyllä tietä-
neensä, millaisten ponsien puolesta olivat äänestäneet, ja pahek-
suivat Salinin menettelyä.

Puolueen yleisiksi menettelytapahojeiksi hyväksyttiin seu-
raavat ponnet:

„Puolueeksi yhtyneiden yhdistysten, puoluelehtien
ja puolueeseen kuuluvain yksilöjen on toimittava
mahdollisimman yhtenäisesti, seuraamalla puolue-
kokousten ja puoluehallinnon antamia ohjeita.

Erimielisyyksiä, jotka eivät johdu tosiasiallisista
syistä, ja erittäinkin veljesvihaa on kartettava.

Puolueen sanomalehdissä tulee vallita puolueen
jäseniin nähden mahdollisimman suuri sanavapaus.
Periaatteessa eriävät mielipiteet on päästettävä julki-
suuteen, ilman että lehtien toimitukset olisivat oikeu-
tetut tekemään kirjoituksiin, milloin ne ovat varus-

tetut kirjoittajan nimellä tai tunnetulla nimimerkillä, muita muutoksia, kuin kielivirheiden korjauksia. Jos joku luulee toimituksen taholta vääryyttä kärsineensä, niin valittakoon hän siitä asianomaisen lehden johtokunnalle, ja jos hän ei ole tämän päätökseen asiassa tyytyväinen, lehden yhtiökokoukselle sekä vihdoin puoluehallinnolle.

Yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa on ylipäänsä vältettävä, paitsi mikäli se koskee kunnallisilla aloilla työskentelemistä, joissa ei puoluekokous tahdo tehdä rajoituksia“.

Raittiusväen lähetystö jo kokouksen alussa esitti kokouksen harkittavaksi seuraavat kysymykset:

1) „Koska olemme kuulleet Forssan kokouksen lausuntoa selitettävän kahdella tavalla, niin pyydämme, että kokous ottaisi selvittääkseen kannan siinä suhteessa?

2) Katsooko kokous olevan syytä työväen ja raittiusväen yhteenliittymiseen valtiopäivämiesvaaleissa?“

Heidän puoleltaan selvitettiin, ettei vaalilakko voi tulla kysymykseenkään, heitä kun satoi Helsingin raittiusväen yhteisen kokouksen päätökset syyskuun 21 p:ltä 1904, jossa m.m. oli päätetty ottaa vaaleihin osaa sen puolueen kanssa, joka tarjoaa paraimmat takeet raittiusharrastusten voitolle pääsemisestä valtiopäivillä. Raittiusväen lähetystön esittämät ponnet annettiin erityisen valiokunnan harkittaviksi, joka ponsissaan ehdotti, että raittiusväen on valtiopäivämiesehdokkaaltaan vaadittava, että sen puolueen valtiopäivämiesehdokkaat, jonka kanssa ollaan yhteistoiminnassa, samalla kun he kannattavat kunnallista kielto-oikeutta, hyväksyvät työväenpuolueen ohjelman mukaisen ääni-oikeusvaatimuksen. Ja missä yhteistoimintaa porvarillisten puolueiden kanssa ei tällä perusteella synny, siellä raittiusväen on järjestyneen työväen kanssa yhdessä asetettava omat ehdokkaansa ja mentävä vaaleihin porvarien kanssa yhteistoimintaa tavoittelematta.

Leipurien yötyön poistamisesta kokous lausui, että leipurien keskuudessa ryhdyttäisiin ponteisiin valistamis- ja järjestämistoimenpiteisiin, jotta yhteenliittymisen voimalla voitaisiin poistaa yötyö leipuriammatista.

Helsingin leipuriammattiosaston valitseman komitean huoleksi jätetään toimittaa valtiopäiville lakiehdotus yötyön pois-

tamisesta ja työajan lyhentämisestä 10-tuntiseksi sekä nykyisen leipuriammatissa vallitsevan asunto- ja ruokapalkkajärjestelmän poistamiseksi.

Tämän mielenkiintoisen kokouksen merkitystä on eri kannoilla olleitten taholta arvosteltu eri tavalla ja arvostellaan vieläkin. Ainakin osa turkulais-tamperelaisella kannalla olleista ovat vieläkin sitä mieltä, että mainittu kokous joka tapauksessa oli lievemmin sanoen tarpeeton. Mutta helsinkiläisten kannalla olleet eivät ole, eivätkä koskaan tule myöntämään tuota käsitystä oikeaksi. Mitä hyötyä puolueelle he siitä sanovat olevan? He sanovat: Sillä kehitettiin puolueen yhtäläistä menettelytapaa. Puolue ei ole mikään puolue, jos kukin saa menetellä, miten itse haluaa. Puolueen jyrkempi suunta pääsi tässä kokouksessa voitolle.

Hyväksytyt ponnet olivat sellaiset, että ne houkuttelivat sekä suomettarelaisia että nuorsuomalais-perustuslaillisia kilvan tavoittelemaan työväen kannatusta. Ja tuo porvaripuolueitten keskinäinen kilpailu ja eripuraisuus lopultakin teki porvariston niin heikoksi, että se lopulta oli pakotettu suostumaan työväen yleisen, yhtäläisen äänioikeuden vaatimukseen, vieläpä yksikamariseen eduskuntaankin.

Perustuslaillisten ja suomettarelaisten välillä tällöin vallitsi katkera riita. Perustuslailliset näyttivät olevan voitonpuolella. Suomettarelaiset heti tämän kokouksen jälkeen pitivät Helsingissä puoluekokouksensa, jossa päättivät

„että puolue periaatteessa hyväksyy yleisen, yhtäläisen, välittömän äänioikeuden, ja käytännössä pyrkii melkoista lähemmä sitä“.

Tällä päätöksellä he kai arvelivat aikaansaavansa yhteistoimintaa sos.-dem. puolueen kanssa. Mutta siinä erehtyivät. Suomettarelainen puolue sen johdosta heti poisti entisestä ohjelmastaan 4:nen lisä-äänen, joka olisi annettu yliopistossa suoritettun tutkinnon perusteella. Hallituksen laatimasta äänioikeuslakiehdotuksesta poistettiin kaikki lisä-äännet.

Mutta niin vähäisiä kuin suomettarelaisten tekemät periaatteelliset ja käytännölliset äänioikeuspäätökset olivatkin, niin niillä oli kuitenkin pelottavan suuri vaikutus nuorsuomalais-perustuslailliseen puolueeseen, joka heti suomettarelaisen puo-

luokokouksen jälkeen piti Viipurissa paikallisen puoluekokouksen ja päätti myöskin periaatteessa hyväksyä yleisen, yhtäläisen äänioikeuden, mutta käytännössä pyrkii yleistä äänioikeutta kohti. Tämä päätös näyttää syntyneen estämään suomettarelaisia ja sosialidemokraatteja yhteistoiminnasta valtiopäivämiesvaaleissa.

Tuota pelättyä yhteistoimintaa ei kuitenkaan tapahtunut.

Helsingin ylimääräisen puoluekokouksen päätöksistä seurasi vaalilakko.

Suomessa ei ollut sellaista porvarillista puoluetta, joka olisi asetetut ehdot täyttänyt. Mutta vaalilakkopäätöstä ei kaikkialla noudatettu. Turussa „Länsi-Suomen Työmieheissä“ ja Tampereella ilmestyvässä „Kansan Lehdessä“ työläisiä kehoitettiin rikkomaan puoluekokousten päätöksiä ja ottamaan perustuslaillisten kanssa valtiopäivämiesvaaleihin osaa. Työmieheissä kehoitettiin pitämään puoluekokouksen päätöksiä pyhinä.

Turussa porvarit äänillään auttoivat sosialidemokratisen faktori J. A. Salmisen, Tampereella H. Lindroosin, Oulussa puoluesihteri J. K. Karin valtiopäiville ja Porissa sosialistit äänestivät nuorsuomalaista kansakouluopettajaa Mikko Latvaa valtiopäiville.

Kotkassa työväestö otti vaaleihin osaa omalla puhtaalla listallaan sillä seurauksella, että suomettarelaiset mainitussa kaupungissa voittivat. Vaaleihin osanottoa puolustaneet pitivät tulosta sosialidemokraateille suurena tappiona.

Helsingissä Jean Boldt ja A. B. Sarlin puuhasivat uutta reformipuoluetta, koska sosialidemokraattinen puolue ei heidän mielestään enää vastannut tarkoitustaan.

Helsingin ruotsalainen työväenyhdistys myöskin päätti ottaa valtiopäivämiesvaaleihin osaa perustuslaillisen porvaripuolueen kanssa yhdessä ja asetti ehdokkaikseen maisteri M. Holmbergin, ja Reino Drockilan. Mutta herrat eivät ottaneetkaan mainitun yhdistyksen ehdokkaita listoilleen.

Tampereella iloittiin Helsingin ruotsalaisen työväenyhdistyksen menettelystä. Mutta Helsingissä sanottiin, että kävi kuten pitikin, kun herrat eivät yhdistyksen ehdokkaita ottaneet listoilleen.

Näistä puoluekokouksen päätösten rikkomisesta ja porvarien kalastelemisesta aiheutui työväen sanomalehdissä kiivaita riitä-

kirjotuksia. Eniten huomiota herätti eräs Työmieheissä julaistu Valppaan kirjoitus nimeltä: „Kultainen ketju“, jossa kirjoittaja historiallisten tapausten valossa erittäin mustin värein kuvasi ruotsalaisen puolueen toimintaa, jonka liittolaisena olivat nuorsuomalaiset jo viimeainittujen liittolaisina osa sosialidemokraatteja. Kirjoittaja esittää seuraavan loppulausunnan:

„Työväki, joka vaalitaistelussa auttaa tuolla tavalla vaikuttavaa nuorsuomalaisviikinkiläistä kultaketjua, vahingoittaa koko köyhälistön asiata. Tällainen lienee ollut työväen edustajakouksenkin enemmistön aavistus. Se kielsi äänioikeutemme vastustajain epäsuorastikin avustamisen. Todellisesti työväen parasta katsovain on seurattava sitä kieltoa ja vaikutettava kultaisen ketjun niitä kierroksia vastaan, jotka tarkoittavat köyhälistön tämän iteensä vahingoksi narraamista.“

Tämä kirjoitus Työmiehestä lainattiin kaikkiin huomattaviin suomettarelaisen puolueen lehtiin, ja se herätti kiukkua ja katkeruutta perustuslaillisella taholla.

Eivätkä sitä edes kaikki helsinkiläiset työläisetkään hyväksyneet. Useat ammattiosastot lausuiivat siitä paheksumisensa. Ja keväällä 1905 Helsingin työväen sanomalehtiosakeyhtiön vuosikokouksessa piti kirjoittajalle lausuttaman ankara paheksuminen. Mutta kun kaikki, mitä kirjoituksessa oli ennustettu, oli toteentunut, niin paheksuminen kirjoittajaa vastaan ei tullut kysymykseenkään.

6. Vuoden 1904—1905 valtiopäivät ja äänioikeusliikkeitä.

Valtiopäivät alkoivat joulun edellä 1904. Kolmessa säädysssä oli perustuslaillisilla puolueilla enemmistö ja mukana oli kolme sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluvaa edustajaa.

Muutamia työväen aseman parantamista tarkoittavia anomuksia tehtiin m.m. normaalityöpäivästä, josta J. K. Karin, H. Lindroosin ja J. A. Salmisen anomus päättyi seuraavaan ponteen:

„että Hallitus asettaisi komitean tekemään lakiehdotusta aluksi 10-tuntisen sekä sittemmin 8-tuntiseksi vähittäin lyhenevän normaalityöpäivän toimeensaamiseksi ja että ensituleville valtiopäiville annettaisi Armollinen esitys asiasta.“

Tehtiin myöskin esitys kieltolaista ja hallituksen esitys äänioikeuden laajentamisesta, leipurien yötyönrajoittamisesta ja työajasta. Mutta mistään näistä ei näillä valtiopäivillä tullut sen valmiimpaa. Valtiopäiväin enemmistö harjoitti jarrutusta. Se ei ottanut suostuntaveroja koskevia hallituksen esityksiä käsitelläkseen, vaan koetti jarrutuksellaan harjoittaa hallitukseen painostusta laillisten olojen palauttamiseksi.

Valtiosäädtyt heti ensityökseen valmistivat Hallitsijalle anomuksen laillisten olojen palauttamiseksi maahan ja lähettivät sen asianomaiseen paikkaan, odottaen siihen vastausta, jota ei saapunut. Muita asioita ei otettu asiallisesti käsiteltäviksi ennenkuin vasta keväällä.

Työväen tavanmukaisia mielenosotuksia oli kyllä jo heti valtiopäiväin kokoontumisen alussa ja sitten toinen helmikuun 20 p:nä, jolloin Senaatintorille kokoontuneelle kansalle luettiin Helsingin työväenyhdistyksen äänioikeuskomitean laatima seuraava julistus:

„Me Helsingin työväki, jotka olemme tähän senaatintorille kokoontuneet omasta ja kotona olevien siskojen ja veljiemme puolesta, teemme täten tietäväksi, että koska me onnettomasta kokemuksestamme olemme havainneet, että useat meidän kansalaisistamme jalon vapauden nimessä ovat nousseet herruuteen, joka on tullut siitä kärsimättömäksi, kun se on syntynyt vallattomuudessa, vahvistunut omanvoiton pyynnillä ja kovuuksilla, vihdoin saanut apua muualta, joten lain vääristelemissä on syössyt meidät suurimpaan turvattomuuteen, niin olemme me aikoneet niin vahvistaa vapautemme, ettei kunnianhimoiset, voitonhaluiset ja kavalat kansalaiset sekä kiukkuiset ja ylpeät viholliset voisi sitä loukata ja sentähden me vaadimme, että maamme äänioikeusolot on muutettava sellaisiksi, että ne ovat sopusoinnussa ihmisyden ja kulttuurin perusedellytysten kanssa.

Koska valtiopäiväjärjestyksen 1 §:ssä sanotaan, että „Suomen Suuriruhinaanmaan säädtyt kokoontuneina valtiopäiville, edustavat Suomen kansaa“, vaan koska meistä jokainen tietää, että niinkauan kuin valtiollinen valta on tässä maassa niin epätasaisesti jaettuna kun se nykyään on, ei säädtyt, tuo lakia säätävä eduskuntalaitos, voi parhaalla tahdollaankaan edustaa koko Suomen kansaa, ja siksi me vaadimme, että maamme lakia säätävä eduskuntalaitos on laitettava sellaiselle perustalle, että se voi edustaa koko Suomen kansaa.

Niinkuin meistä jokainen tietää, on hallituksen toimesta valmistunut lakiehdotus, jonka avulla vallassaolijat aikovat valtiollisen vallan keskenänsä tasata, ja kansan syvät rivit, kansan suuren enemmistön heittää yhä edelleenkin ilman äänioikeutta, ilman valtiollista valtaa. Estääksemme tällaista vääryyttä tapahtumasta, panemme me tässä koolla olevat jyrkän vastalauseemme sellaista aietta vastaan, sekä vaadimme:

1:ksi) että ehdotuksessa oleva 25:den vuoden ikäraja on alennettava 21:teen vuoteen.

2:ksi) että ehdotuksessa oleva sensus, joka kaupungeissa on ehdotettu 800:ksi ja maaseudulle 500:ksi markaksi, on ehdotuksesta kokonaan poistettava;

3:ksi) että talonpoikaissäädyn vaalit ovat muutettavat välittömiksi ja edustajat valittava tasaisen suhdeluvun mukaan niin talonpoikaisten kuin porvarisäätyynkin;

4:ksi) koska ehdotuksessa kielletään äänioikeus laillisesti pestatuilta palkkollisilta, vaadimme me, että tämä häpeällinen kohta ehdotuksesta kokonaan poistetaan; ja

5:ksi) koska ehdotuksen mukaan aijotaan kaikki naiset heittää yhä edelleenkin ilman äänioikeutta, vaikka heidän suoritettavanaan on raskaita yhteiskunnallisia ja valtiollisia velvollisuuksia, vaadimme me, että ehdotettu laki on saatava sellaiseksi, että se takaa kaikille 21:si vuotta täyttäneille hyvämaineisille Suomen kansalaisille yleisen, yhtäläisen ja välittömän valtiollisen ääni- ja vaalioikeuden, sukupuoleen, ammattiin tai varallisuuteen katso-matta.

Koska hallituksen esittämä lakiehdotus koskee ainoastaan porvaris- ja talonpoikaissäädyn vaaleja, ja näin ollen jäisivät pappis- ja aatelissäätö yhä edelleenkin etuoikeutettuun asemaansa, ja koska me tiedämme, että niin kauan kuin yksi vähäpätöinen ammattikunta ja kourallinen aatelismiehiä saa pitää puolet maamme lainsäädäntövallasta käsissään, ei eduskuntalaitos voi kuvastaa koko kansan mielipiteitä ja saada niitä syntymään laiksi, vaan tulee lakia säätävä eduskuntalaitos yhä edelleenkin pysymään luokkaeduskuntalaitoksena. Tämän tähden me vaadimme, että nykyisin koolla olevat säädöt, kun he ensin ovat hyväksyneet hallituksen ehdotuksen tässä mainittujen vaatimusten mukaan, tekevät hallitukselle sellaisen anomuksen, että nykyinen nelissäätöinen luokkaeduskuntalaitos poistettaisiin ja sen tilalle saataisiin yksikamarijärjestelmä.

Me vaadimme tällaista muutosta:

1:ksi) sentähden, että nykyinen eduskuntalaitos jo suhteettoman kokoonpanonsa tähden on hyljättävä;

2:ksi) se on epäkäytännöllinen, koska toisinaan saattaa kaksi säätöä asetua toista kahta vastaan, joten päätöksen tekemisestä ei tule mitään; ja

3:ksi) se on häpeäpilkkana sivistykselle ja kansan kulttuurille; sekä

4:ksi) se muistuttaa keskiajan kastilaitosta ja on mitä pirullisin irvikuva tasa-arvolle ja veljeydelle.

Jos eivät säädöt täytä tätä kansan alempain kerrosten oikeutettua vaatimusta, katsoo kokous, että säädöt näin menetellessään ovat vapauttaneet puheenalaiset kansankerrokset kaikista niistä siveellisistä velvollisuuksista, jotka nämät kerrokset ovat sorrettuina ja osattominakin tähän saakka uskollisesti täyttäneet. Luonnollinen seuraus kansan oikeuksien polkemisesta on se, että kansa alkaa polkea polkijoita, ja niinkuin lakia laativat etuoikeutetut luokat tietävät, tai ainakin niinkuin heidän pitäisi tietävän, on sorretuilla rajaton mahdollisuus sellaiseen polkemistyöhön. Me jätämme lakia laativain luokkain harkittavaksi, kumman he tahtovat valita: senkö, että tässä maassa olisi sisällisesti luja, oikeuksiensa puolesta taisteleva tarmokas kansa, vaiko

sen, että täällä pääsee valtaan rajaton luokkaviha, joka ei taukoa ennenkuin toinen tai molemmat sotajalalle nousseista luokista ovat kukistuneet ja kukistuneessaan hävittäneet kaiken sen, mikä yhteisellä nimellä kutsutaan kansalliseksi olemukseksi. Samalla kun me jätämme vakavaakin vakavamman asian yläluokkain harkittavaksi, huomautamme lopuksi lyhyesti mutta tinkimättömästi, että kansan kärsimättömyyden mitta on täysi — huomautamme, ettei se taivu enää odottamaan, eikä siedä minkäänlaisia viivyttäviä verukkeita, vaan ryhtyy, jos ei sen vaatimuksia noudateta, sellaisiin toimiin, että yläluokka tulee ennen pitkää katkerasti katumaan sitä, kun ei se otollisen ajan ollessa antanut kansan vaatimuksille tarpeeksi suurta huomiota.“

Valtiopäiväin koossa-olo-ajalla herrat J. K. Kari, H. Lindroos ja J. A. Salminen julkaisivat äänioikeuskysymystä käsittelevän lentokirjasen, nimellä: „Pelätäänkö kahdenkin säädyn kansanvaltaistuttamista?“

Kirjasessa tingittiin työväen äänioikeusvaatimuksesta sen verran, että puollettiin kruununverojen suorittamista äänioikeuden saamisen ehtona. Tätä tinkimistä „Työmieheissä“ arvosteltiin ankarasti.

Helsingissä työväenyhdistykset ja ammattiosastot asettivat äänioikeus- ja kieltolakikysymyksen säädyissä esille tulemista seuraamaan komitean, jonka oli koetettava siksi päiväksi hommata Helsinkiin suuria mielenosoituskokouksia.

Komitealle annettiin toimeksi, jos suinkin mahdollista, hankkia hyvissä ajoin tietoja siitä, milloin mainitut kysymykset valtiopäivävaliokunnissa valmistuvat ja ehtivät tulla säädyissä käsiteltäviksi. Mutta kuten jo on mainittu, koettivat valtiopäivät jarrutusmenettelyllään harjoittaa painostusta hallitukseen, että se hyväksyisi säätyjen suuren anomuksen, „laillisten olojen palauttamisesta“. Helsingin järjestynyt työväestö hyväksyi tuon jarrutuspolitiikan. Itse Helsingin työväenyhdistyksen kokouksessa ei sallittu säätyjen menettelyä vähimmässäkään määrässä arvostella. Sanottiin, että se on suomettarelaista ja sillä kyllä arvostelijain suut tukittiin. Kun työväestö hyväksyi säätyjen jarrutuspolitiikan, niin mistään ulkoapäin harjoitettavasta voimakkaasta painostuksesta ei voinut olla puhuttakaan.

Äänioikeusasia, kuten kaikki muutkin työväen elinkysymykset, jäivät säätyjen valiokunnissa myöhään kevääseen käsittelemättä. Vasta keväällä otettiin äänioikeuskysymys perustuslakivaliokunnassa esille. Työväen äänioikeuskomitean oli mahdollonta hyvissä ajoin saada tietoja kysymyksen säädyissä esille tulemisesta. Komitean jäsenet saivat tiedon sen säädyissä

esille tulemisesta vasta huhtik. 13 p. ja 14 p. tuli äänioikeusasia säädyissä esille. Heti ryhdyttiin mielenosotusta valmistamaan. Mutta pitempien matkojen takaa maalta eivät työväenyhdistykset voineet lähettää Helsinkiin edustajiaan.

Puhelimella annettiin heti tieto Turkuun, Tampereelle, Viipuriin y.m., mihin helposti voitiin tieto antaa.

Helsingin työväenyhdistys hälyytettiin illaksi kokoukseen päättämään mielenosotuksen toimeenpanosta. Se valitsi myöskin komiteaan E. Valppaan, M. Turkian ja M. Paasivuoren, laatimaan ponsia, jotka mielenosotuskokouksessa esitettiin.

Huhtikuun 14 p. kello 10 aamulla kokoontui sankat joukot kansaa rautatientorille, josta lippujen liehuessa ja torvien soidessa marsittiin Senaatintorille. Kulkueen edellä ensimmäisenä kannettiin lippua, jossa oli tunnuslauseena: „Kaikkien maiden köyhälistö liittykää yhteen“. Sitte nähtiin pitkin kulkuetta lippuja, kaikki punaisia, tunnuslauseineen niinkun „Alas matelijat!“ „Alas äänioikeuden vastustajat!“, Yleinen, yhtäläinen, välitön vaali- ja äänioikeus“, Kieltolaki väkijuomille“. „Alas laki, joka riistää naisilta ihmisyyden!“ „Alas äänioikeuden vastustajat“, „Kansan tahto on korkein lakimme“, Yksikamari-järjestelmä“, „Eläköön sosialidemokraatit“, „Alas luokka-edut“, „Kansanvalta on kansan turva“, Pois laittomat olot“ j.n.e.

Työmies kertoo kulkueesta seuraavaa: „Yhden paikan ohi kesti joukkueen kulkea noin tunnin ja neljänneksen, joten toista tuntia kesti odottaa, ennenkuin viimeiset joukot pääsivät liikkeelle. Riveissä laskettiin kulkeneen noin 11,000 miestä ja 5,000 naista, siis yhteensä 16,000. Kulkueen mukana ja edellä tulvi joukkoja katujen täydeltä määräpaikalle, Senaatin torille. Sinne ehdittäessä olikin Nikolainkirkon valtavat portaat täpötäynnään ja vähitellen täyttyi torikin. Neliöpinta-alan mukaan laskettiin saapuvilla olleen noin 35,000—36,000 ihmistä. Tämä oli voimallisin ihmisvirtaus, mitä on nähty Helsingissä.

Senaatintorilla puhuivat: Matti Paasivuori, tohtori V. Voionmaa, Yrjö Sirola Tampereelta, Seth. Heikkilä Turusta ja raitiusväen puolesta tri Matti Helenius. Maaseuduilta ja toisista kaupungeista saapui sähkösanomia, joista seuraavat luettiin kokontuneelle väkijoukolle.

„Yhdymme Teidän mielenosotusretkeenne äänioikeus kaikille.

Oulun Työväenyhdistys.“

„Porin työväenyhdistys osastoineen ja Reposaaressa T. Y. sekä Toejoen T. Y. ja Kansan apuyhdistys pyytää teitä esiintuomaan seuraavaa: Te, joiden käsissä on äänioikeusasian kohdalla, tehkää voitavanne kansan oikeutettujen ja tinkimättömien vaatimusten täyttämiseksi, jos ette tahdo kansan katkeruutta kasvattaa rajattomaksi!“

„Suomen säädyille 14 p. huhtikuuta 1905: avatkaa sulut, edistyksen virta tulvii, tehkää tietä kansanvallalle, kansanvalta on valtion paras turva, se on vapauden voimakkain suojelija. Kansa kokonaisuudessaan on ehdottomasti kelvollisin lainsäätävä.“

Eetu Salin.“

Illalla tapahtuneesta mielenosotuksesta kertoi „Työmies“ seuraavaa:

„Mielenosotus illalla.“

Kun päivällä mielenosotus oli loppunut, päätettiin saapua taas illalla klo puoli 7 rautatien torille ja järjestyä taas samoin riveihin kuin ennenkin. Täsmälleen puoli 7 illalla jo lainehti väkeä rautatien tori ja pitkät rivit seisovat hyvässä järjestyksessä. Lisää väkeä saapui pitkin kaikkia torille vieviä katuja. Varsinkin Sörnäisistä tuovat kadut olivat aivan mustanaan väestä. Liput liehuivat komeina, mahtavat lauselmät kilvissä saattoivat heikommankin uskomaan, että nyt varustautui köyhälistö puoltamaan oikeuttaan. Klo 7 tienoissa lähdettiin sitte liikkeelle torvisoiton kaikuessa. Musta, taaja ihmisvirta vyöryi pitkin Mikonkatua, Hallituskatua, Unionia ja Rauhankatua, kohti säätytaloa. Säätytalo pantiin saarroksiin. Kaikki taloa ympäröivät kadut täyttyivät väestä. Siihen jäätin sitte hiljaa seisomaan.

Lähetystöt, jotka olivat valitut viemään senaatintorilla päivällä hyväksytyjä raittiusmielisten ja järjestyneen työväen ponsia äänioikeusasiasta kullekin säädyille erikseen, eivät päässeet sisään säädyn istuntoon. Sen sijaan saatiin kustakin aatelittomasta säädyistä yksi valtiopäivämies ottamaan nämä kansan hyväksymät ponnet vastaan, lukeakseen ne säädyn istunnossa äänioikeus kysymystä säädyn käsitellessä. Pappissäädyssä toimi näin kansan lähettiläänä professori Allan Serlachius, porvarisäädyssä työväenpuolueen sihteeri, opettaja Kari ja talonpoikaissää-

dyssä tirehtööri Huoponen. Kun ulkona seisova väkijoukko sai tästä tiedon, kohosi mahtavana „eläköön“ yleiselle ja yhtäläiselle äänioikeudelle. Sitten lähti lähetystö ritariston ja aatelin puolelle. Kutsuttiin istuntosalista ulos maisteri Emil af Hällström ja annettiin hänelle työväen ja raittiusväen ponnet. Tämä herra otti ponnet tarkastettavakseen ja luki niitä noin puoli tuntia ja toi sitte takaisin lähetystölle. Tällä aikaa juuri ritaristo ja aateli keskusteli asiasta. Hra Emil af Hällström ilmoitti lähetystölle ei voivansa lukea ponsia aatelisherroille, sillä työväen lausunto äänioikeusasiassa sisältää sosialismia ja sitäpaitsi lausunnon muutama kohta tuntui hra Emil af Hällströmin mielestä siltä, kuin olisi se venäläisten alotteesta tehty. Kun näin oli mainittu herra ilmaissut mielipiteensä ulkona seisovan kansan tunteista, päätti lähetystö kääntyä varamaamarsalkka von Hellensin puoleen pyynnöllä, että hän ottaisi ponnet lukeakseen. Varamaamarsalkka epäili hiukan alussa, selittäen olevansa vähemmistössä ritari- ja aatelissäädystä, joten siis hän ei voisi asiata saada kuuluville. Sitäpaitsi hän toivoi, että käännyttäisiin mainitun säädyn perustuslaillisen enemmistön puoleen, se kyllä auttaisi asiaa. Mutta kun varamaamarsalkalle selitettiin, ettei enemmistön jäsen af Hällström sitä suostunut lukemaan ja että ulkona seisovalle, kymmentuhatlukuiselle köyhälistöjoukolle on yhtä vieras sekä säädyn perustuslaillinen enemmistö että sen vähemmistö, ei varamaamarsalkka enää epäillyt, vaan sanoi ponnet lukevansa, jos hän vielä suinkin ehtisi saada puhevuoroa säädystä. Herra af Hällströmin viivyttelämisen tähden ei se kuitenkaan enää ollut mahdollista. Puhevuoroa ei varamaamarsalkka enää saanut, joten siis kansan selvää kieltä aatelisherrat eivät saaneet kuulla.

Kun tästä levisi tieto säätytalon edustalla seisovalle kansalle, jyrisi ukkosena huuto „alas aateli“.

Paikoillaan seisoivat yhä musta ihmis-muuri säätytalon ympärillä. Talon suurilla rappusilla seisoivat lippujen ja kilpien kantajat rivissä. Punasten kilpien kirjatukset olivat käännettyt niin, että säätytalosta tullessa sai jokainen silmiensä eteen nuo voimauseet. Mielenosotus oli valtava, jopa tärisyttävä. Vähän väliä kuului mahtava kansan ääni paksujen kivimuurien läpi aivan säätyjen istuntosaleihin muistuttamaan kansan oikeuksien vastustajille, että heitä tulee kansan ja historian tuomio kohtaamaan, jos eivät nyt luovu ajamasta yksityisiä luokkaetu-

jaan. Kustakin säädyn istuntosalista saapui tuon tuostakin henkilöitä kertomaan kansalle, miten heidän asiansa kehitys säädöissä kulkee. Aivan ensiksi klo 11 tienoissa saatiin sitten tietää, että pappissääty oli päättänyt asian lopullisesti hyväksyen perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyn kolmannen ja kansanvaltaisimman vastaehdotuksen, jonka mukaan äänioikeus myönnetään kaikille Suomen miespuolisille, hyvämaineisille kansalaisille varallisuuteen katsomatta. Kun sanoma tästä päätöksestä ilmoitettiin, kaikui kymmentuhansista suista huuto „naiset mukaan“, „eläköön yleinen ja yhtäläinen“. Pappissäädyn päätökselle varallisuussensuksen poistamisesta kohosi myös valtava „eläköön“.

Porvarien keskustelu asiasta oli sangen mutkikasta, siitä päättäen, mitä porvarissäädöissä olleet kuuntelijat kansalle tulivat kertomaan. Kun ilmoitettiin, että edellisenä iltana oli jo asianajaja H. Renvall ehdottanut, että koska laillinen järjestys maahan vielä ei ole palautettu, niin olisi äänioikeusasian ratkaisu lykättävä ensituleville valtiopäiville ja silloin ratkaistava, jos silloin on laillisuus maahan saatu. Mutta kansa ei ollut tuohon tyytyväinen, sillä heti kuului raivokkaina huudot „alas porvarit“, „alas Renvall“, „nyt heti“, „eläköön äänioikeus“. Kun taas joukko oli hieman rauhoittunut, ilmoitettiin opettaja Karin pitkässä puheessaan pontevasti puhuneen äänioikeuden hyväksi, näyttäen varallisuuteen perustuvan sensuksen mahdottomuuden, samoin näytti hän, kuinka hassua on enää välillisen vaalitavan käyttö, joka tekee valitsijamiehet luonnottomiksi koneiksi. Vielä ruoski Kari armottomasti perustuslakivaliokunnan ehdotusta ja osotti, kuinka luonnotonta on asettaa ikäraja 24 vuodeksi, jos kerran asevelvolliselta mieheltä jo vaaditaan vaikka henkensä uhraaminen isänmaan puolustukseksi. Hän vaati, että porvarissääty ottaisi nyt ajasta vaarin ja hyväksyisi kansan vaatimuksen yleisestä ja yhtäläisestä äänivallasta; jos sääty ei tätä tekisi, niin ei voida arvata kiellon seurauksia ja siihen on silloin porvaristo syypää. Ulkona tuntikausia jäykästi seisonut kansa saatuaan tiedon Karin puheesta kohotti vyörävän „eläköön“ Karille ja äänioikeudelle.

Kun levisi tieto kansalle että valtiopäivämies Latva oli luenut Porin työväenyhdistyksen, Reposaaressa työväenyhdistyksen ja Porin läheisten työväenyhdistysten sähkösanoman porvaristolle ja kun vielä opettaja Karin kuultiin lukeneen sanasta

sanaan senaatin torilla hyväksytyt työväen ja raittiusväen ponnet, tärisytti seutuja valtava „eläköön“.

Nämä porvarissäädyssä luetut lausunnot kuuluivat seuraavasti:

Me säätytalon luokse mielipiteitämme ilmaisemaan kokoon-tuneet työläiset pyydämme julkisesti tiedettäväksi lausua, että me, seurattuamme koolla olevain valtiopäiväin työtä, olemme mielihyviksemme havainneet, että valtiopäivät ovat tarmokkaasti tahtoneet niiden edustamia luokkia ja samalla koko kansamme rasittavasti käytettyjen hallinnollisten asetusten poistamista. Mutta kun valtiopäivät eivät ole koko kansan, vaan ainoastaan harvain eduskunta, niin siitä epäkohdasta on seurauksina:

1:si että siitä eduskunnasta itsestään on voimia hajoittavia riitoja Suomen kansalaisten välillä.

2:si että harvainvaltainen eduskunta näyttää ulospäin heikkolta, eikä voi vaikuttaa niin voimakkaasti kuin koko kansan oma ja hartaasti kannattama vaikuttaisi.

Noista, ynnä muista harvainvallasta johtuvista syistä on tulos,

että harvain eduskunta ei ole saanut, eikä voi saada päätöksensä yhtä hyvin kansamme mahtavan sortajan kuuloon, kuin saisi sellainen eduskunta, jota koko kansan kaikki kerrokset omanaan kannattaisivat.

Tuon heikkouden poistamiseksi, sekä saadaksemme oikeudellisia vaatimuksia tyydyttävän, koko kansamme oikeuskäsitteitä heijastavan ja tarpeistamme mahdollisimman hyvin huolta pitävän eduskunnan, olemme toivoneet valtiopäiväin kansamme nykyisen ahdinkotilan johdosta vapaaehtoisesti luopuvan harvain etuoikeuksista koko isänmaan hyväksi.

Kuitenkin äsken julkisuuteen saatettu perustuslakivaliokunnan ehdotus äänioikeuslain muuttamiseksi syrjäyttää noita toiveita. Sen ehdotuksen mukaan olisi äänestys-valta talonpoikais- ja porvarissäädyn vaaleissa myönnettävä ainoastaan niiden kansalaisten, jotka suorittavat veroa kunnalle, enemmistöille. Ehdotuksen varsinkin tämä kohta loukkaa työväen oikeudentunnetta. Onhan osa työväestöä ilman omaa syytään ja varakkaiden kansalaisten harjoittamasta anastamisesta johtu-

neiden kurjien taloudellisten olojen tähden niin köyhässä tilassa, että ei voi, vaikka kuinka tahtois, suorittaa kunnallisia veroja sille jätetyistä vähistä varoista. Mutta sanottujen työläisten uutteran työn arvoa vastaavasta suoritetaan kuitenkin kunnallisia veroja, siten että heidän työstä anastaneet maksavat siitä anastetusta. Siis se työläisosa olisi, veroiksi maksettavan työllä valmistajana, ennen kaikkia oikeutettu, jos verojen tuotanto pantaisiin äänivallan ehdoksi, saamaan äänivaltaa. Me vaadimme, että äänioikeus on annettava kaikille täysi-ikäisille ihmisyyden perusteella.

Koska mielestämme kansalaiset jo ennen 24 vuotta täytettyä ovat kehittyneet valtiollisia ja yhteiskunnallisia velvollisuuksia täyttämään kykeneviksi ja koska heillä sitä ennen on raskaitakin niitä, niin on mielipiteenämme, että heille on myös ennen 24 vuotta täytettyä annettava valtiolliset kansalaisoikeudet.

Kajoamatta lähemmin valiokunnan sanotun ehdotuksen muihin puutteellisuuksiin, joita on kaupunkien edustuksen epäsuhtainen järjestämisaije, talonpoikaissäädyn välillisten vaalien pysyttämisaieje y.m., ilmaisemme ylipäänsä vaativamme,

että olevat valtiopäivät puolestaan tekisivät äänioikeuslain, jonka mukaan kaikilla 21 vuotta täyttäneillä Suomen kansalaisilla olisi valtiopäivämiehiä valitessa yksi ääni ja niin äänioikeutetut samalla vaalikelpoisia ja että vaalit toimitettaisiin välittömästi sekä salaisesti äänestämällä.

Siinä tapauksessa, että valtiopäivät eivät vielääkään myöntäisi tuollaista äänestämistapaa, arvelemme,

että valtiopäivämiesten kansanvaltaisuutta vastustava osa ei salli kehitettävän perustuslaillisella tavalla Suomeen puhtaasti kansanvaltaista eduskuntaa.

Samalla kun valitamme, jos tuo arvelu käy toteen, tahtoaamme kehitystä vastustavain valtaryhmäin itsekkyyttä ja kansamme kokonaistilasta välttämätöntä valtiollista lyhytnäköisyyttä, mikä ilmenee varsinkin siinä, että ei lasketa kaikkia täysi-ikäisiä suomalaisia eduskunnallisella tavalla suojelemaan kansan oikeuksia ja huoltamaan sen menestystä, ilmaisemme niin onnettomassa tapauksessa aikovamme, pitäen yhä todellisen kansaneduskunnan luomista mielessä, ottaa harkittavaksi suunnitelman:

1) Suomi olisi jaettava sellaisiin äänestyspiireihin, että kussakin olisi lähimain yhtä paljon 21 vuotta täyttäneitä kansalaisia;

2) että niitten kansalaisten pitäisi valita, kunkin äänestäessä yhdellä äänellä, kansalliskokous;

3) se kansalliskokous säätäisi Suomelle kansanvaltaiset perustuslait ja yhden ainoan kansaneduskunnan, johon kukin 21 vuotta täyttänyt Suomen kansalainen olisi oikeutettu äänestämään edustajia.

Koska nykyinen rahavaltaan ja eri oikeuksiin perustuva eduskunta ei vastaa kansan todellista mieltä ja tahtoa;

Koska ainoastaan kansan itsensä harjoittama edustus-oikeus takaa maamme tulevaisuuden ja kansamme kaikinpuolisen edistyksen;

Koska naisilla myöskin yhteiskunnallisessa elämässä on sama merkitys kuin miehillä ja yhteiskunnalliset asiat ovat ratkaistavat oikeuden eikä sukupuolen mukaan;

Koska syntyperään ja virkoihin perustuvilla etuoikeuksilla ilman erityistä edustus-oikeuttakin on yhteiskunnassa suuri vaikutus, joka ei kaipaa lisävahvistusta;

Niin vaatii kulkueeseen yhtynyt raittiuskansa, että yleinen, yhtäläinen ja välitön valtiollinen ja kunnallinen äänioikeus on annettava kaikille laillisessa iässä oleville hyvämaineisille kansalaisille säätyyn ja sukupuoleen katsomatta.

Kun asiasta oli näin keskusteltu klo 1:een yöllä, ryhdyttiin asiasta äänestämään. Äänestys tapahtui Karin ja Renvallin ehdotuksen välillä, siis että ryhdytäänkö asiasta nyt heti päättämään vai lykätäänkö asia ensi valtiopäiville ratkaistavaksi, jos silloin lailliset olot ovat palautetut. Äänestyksessä voitti Renvallin ehdotus 51 äänellä 14 vastaan, joten siis äänioikeutta ei porvarissääty katso kansalle poikkeuslakien vallitessa suotavaksi. Ulkona seisovan kansan kiukku saavutti huippunsa, kun äänestyksen tulos sille ilmaistiin. „Alas porvarit“ jyrisi nyt jos mahdollista vieläkin valtavammin.

Samalla tavoin kulki tieto talonpoikaissäädynkin keskusteluista, saaden osakseen joko „hyvä“ tai „alas“-huutoja. Kan-

salle lausuttiin välillä „puukenkäarmeijan marssia“ ja liikuskeltiin edestakaisin kylmän käsissä. Kun tieto oli varma, ettei tänä yönä äänioikeutta saatu, ei sanoin voi kertoa sitä mielialaa, sitä katkeruutta, sitä pettymyksen tunnetta, mikä joukot valtasi. Otetaan väkisten, kiehui monien mielessä. Mutta silloin huomautettiin väelle, että sen tulee pitää mielessään, että tämä on järjestyneen köyhälistön mielenosoitus, eikä näin ollen voi ajatellakaan muuta kuin hyvää järjestystä. Puheenvuoron otti kansan joukon mahtavasti lainehtiessa tomittaja *E. Valpas*. Hän kertoeli, kuinka meitä on sorrettu vuosisatoja ja yhä sorto jatkuu. Mutta me taistelemme siveellisillä aseilla sortajiamme vastaan ja leimaamme jokaisen rauhanhäiritsijän viholliseksemme, jonka tarkoitus on vetää työväki levottomuuteen, siten saadakseensa järjestöt, yhdistykset, hajotetuiksi. Mutta järjestöjä on suojeltava kuin silmäterää, sillä ainoastaan niiden avulla pystytään taisteluun. Nyt on siis mentävä hyvässä järjestyksessä rauhallisesti pois ja ryhdyttävä huomenna työhön niin, että monin kerroin suurempi joukko marssisi säätytalon edustalla silloin kuin äänioikeusasia ensi tulevilla valtiopäivillä ratkaistaan. Valtava „hyvä“ ja „eläköön“ oli vastaus puheeseen ja Työväen marssin kaiuessa noin klo 1/2 2 yöllä läksi ihmisvirta punaisten lippujen liehuessa vyörymään senaatin torille, mistä kukin rauhallisesti läksi kotiinsa.

Myöhäinen mielenosotus, taistelu kansan ja harvainvallan välillä teki jokaisen mukana olleen mieleen sellaisen jäljen, ettei se helposti haihdu. Säätytaloa piirittävän kansan määrä laskettiin 36 tuhanneksi hengeksi.

Kansanjoukon liikkeelle lähtiessä levisi vielä sanoma, että talonpoikaissäätö oli hyväksynyt yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden talonpoikaissäädössä kaikille 21 vuotta täyttäneille hyvämaineisille Suomen kansalaisille.

Asiat on siis nyt päätetty. Kahden säädyn, ritariston ja aatelin sekä porvariston vaatimuksesta kysymys valtiopäiväjärjestyksen 71 § mukaisesti pantiin pöydälle seuraaville valtiopäiville.“

Tätä tilaisuutta kuvaa taiteilija Kari (Helin) taulussaan: „Kansa odottaa“, josta jäljennöksiä tapaa useampain työväenyhdistysten ja liittojen toimistohuoneitten seinillä.

Porvarien menettelyn johdosta vallitai joukoissa suuri suuttumuksen ja pettymyksen tunne. Porvarillinen „vasemmisto“

paljasti nyt todelliset tarkoituseränsä. On hyvin luultavaa, että suuttumus olisi sinä yönä säätytalon luona puhjennut väkivaltaisuuksiin, ainakin se uhkaavalta näytti, ellei toimittaja Valpas olisi pitänyt väkivaltaisuuksia jyrkästi vastustavaa puhetta.

Porvariston menettely oli porvaristolle itselle, kuten tuonempana tulemme näkemään, suuri tappio ja työväelle se oli suuri voitto.

Tuskinpa missään maassa porvaristo koskaan on tehnyt niin suurta taktillista tuhmua, kuin se silloin Suomessa teki. Mutta tulevia tapahtumia ei osattu kummallakaan taholla arvioida. Porvariston menettelyn tarkoitus ilmeisesti oli koettaa ensin hallituksen kanssa saada sovinto aikaan ja lailliset olot palautetuksi. Ja kun se olisi ensin työväen kannatuksella aikaan saatu, niin sitten olisi otettu äänioikeuskysymys ratkaistavaksi ja annettu työväelle sen verran valtaa, kuin se porvariston kannalta olisi ollut edullista.

Mutta laskelmat pettivät. Valtiolliset tapahtumat kehittyivät nopeammin kuin odotettiin. Äänioikeus- ja eduskunta-uudistuskysymykset olivat edessä ja vaativat ratkaisua.

Porvariston menettelyä v. 1905 huhtikuun 14 päivänä ovat jotkut sanoneet perustuslaillisten „häpeäpäiväksi“.

Kesällä 1905 sekä perustuslailliset että suomettarelaiset lupailivat työväelle yleistä, yhtäläistä äänioikeutta, kun vain saavat siihen tilaisuutta, jos työväestö antaa heille kannatuksensa.

Näitä lupauksia oli porvariensa helppo antaa, kun ei tiedetty, mitä marraskuun alussa tulee tapahtumaan.

Syksyllä 1905 pidettiin Helsingissä ylioppilastalolla suuria työväen kokouksia äänioikeuskysymyksen pohtimista varten. Eräs sellainen kokous oli syyskuun 8 p:nä 1905. Siellä esiintyi m.m. Amerikasta Suomeen saapunut *Matti Kurikka*, esittäen seuraavan ehdotuksen.

„Työväestön on:

a) ilmoitettava kotimaisille puolueille, millä ehdolla se on valmis yhteistoimintaan niiden kanssa ja

b) sen on Moskovassa vastapidetyn semst'vokokouksen malliin ilmoitettava, millä ehdolla se on omasta puolestaan valmis ottamaan osaa tuleviin duumavaaleihin Suomessa.

Mitkä ovat siis vaatimuksemme etusijassa:

- 1:o. Yleiselle äänioikeudelle muodostettu eduskunta.
- 2:o. Yleinen kieltolaki.
- 3:o. Normaalityöpäivä ja laillinen alinpalkka.
- 4:o. Perinpohjainen reformi veronmaksuissa.
- 5:o. Maksuton oikeudenkäynti ja terveydenhoito.
- 6:o. Yleinen lasten koulunkäynti-velvollisuus.
- 7:o. Valtion turva lapsille.
- 8:o. Kirkko erilleen valtiosta.

Jos löytyy kotimainen puolue, joka juhlallisesti hyväksyy edes nämä pykälät, niin uskon Suomen työväenpuolueen olevan valmis lyömään sen kanssa toverillista liittolaiskättä.

Mitä on meidän Venäjän hallitukselle ilmoitettava?

Suomen työväenpuolue on valmis takaamaan järjestyksen ja laillisen tilan palauttamisen maassa.

1:o. Jos Suomen Suuriruhtinaskunnalle taataan täydellinen itsenäisyys, kaikissa niissä asioissa, jotka oikeudenmukaisesti kuuluvat paikallisen itsehallinnon piiriin.

2:o. Jos hetimiten asetetaan komitea, jonka tehtäväksi annetaan ohjelman valmistaminen kansan yleiseen edustajakokouksen kokoonkutsumisen, jolle kokoukselle annetaan maan uudet perustuslait muodostettaviksi ja hyväksyttäväiksi.

3:o. Jos Suomelle myönnetään oikeus lähettää valtakunnan duumaan väkiluvun mukaan suhteellinen määrä edusmiehiä.

4:o. Jos Suomelle palautetaan täydellinen yhdistymis-, kokoon-tumis-, lausunto- ja painovapaus.

Tässä on minun ohjelma-ehdotukseni nykyhetkeä varten. Jos Suomen työväenpuolue sen hyväksyy, niin uskon sen piak-koin saavan maamme kohtalon omiin käsiinsä ja sysäämään syrjään kaikki nuo luokkaeduistaan kamppailevat yläluokan ryhmät, jotka pelihelveltisääntönsä menetettyään nyt koettavat kodittomiksi joutunutta kansan enemmistöä viekotella tappelemaan heidän puolestaan.

Minä ehdotan siis kokoukselle seuraavan loppuponnen:

Nähdessään, että yksi maassamme toimiva salai-nen puolue koettaa nykyisin eksyttää kansamme, työväen asialle aivan vieraalle seikkailu-uralle, jonka turmiolliset seuraukset joka tapauksessa tulisivat etu-sijassa lankeamaan työväen niskoille, mutta josta ei

missään tapauksessa tulisi olemaan hyötyä maan kodittomalle työväestölle; tietäessään etteivät muut valtiolliset puolueet anna pienintäkään tunnustusta Suomen kansan verrattomasti suuren enemmistön oikeille vaatimuksille ja luottaessaan siihen, että valtakunnan hallituksesta nyt alkanut uusi reformisuunta tosiaan tarkoittaa valtakunnan eri kansain vaatimusten oikeudenmukaista täyttämistä, kehottaa kokous työväenpuoluetta tästä lähtien esiintymään niin, ettei mikään kapitalistinen puolue voi väittää edustavansa Suomen kansan vaatimuksia. Tällä itsetietoisella ja riippumattomalla kannalla seisten on puolueen kuitenkin tarjottava lähemmin määrättävillä ehdoilla sovinnon kättä maan muille puolueille ja saatettava valtakunnan hallituksen tietoon, että se suosii kaikkia sellaisia sovittelutoimia, jotka varsinaisen kansan enemmistön tarpeita silmällä pitäen tarkottavat rauhan ja laillisuuden palauttamista maahan, eivätkä sen sisäistä ja valtiollista elämää häiritse ja sorra. Jollei nykyisellä jännittävällä hetkellä työväenpuolueen ääntä ota varteen, niin se pesee kätensä tulevien tapahtumain vastuunalaisuudesta.“

Nämä Helsingin työväen äänioikeuskokoukset, joissa pohdittiin „raastuvankokouksen“ kokoon kutsumista päättämään ääniteikon alentamista 2 ääneen, ovat hyvänä todistuksena siitä, ettei suurlakon tulosta edeltäkäsinkin juuri millään taholla paljoa tiedetty.

Matti Kurikka arvosteli Työmieheissä näitä kokouksia ankaraasti syystä, että Työmieheissä hänen omat ehdotuksensa olivat joutuneet saman kohtalon alaisiksi.

7. „Suurlakko“ syksyllä v. 1905.

Edellä olevasta selostuksesta on jo käynyt selville, että valtiopäivillä keväällä 1905 ritaristo ja aateli sekä porvarissääty jättivät äänioikeuskysymyksen ratkaisematta. Silloin ei osattu arvostella, miten pian sellaiset tapahtumat ovat edessä, jolloin äänioikeus-kysymys vaatii ratkaisua.

Suurlakon yksityiskohtaiseen kuvaamiseen en ryhdy. Mutta muutamia piirteitä tästä niin voimakkaasti maamme työväenliikkeeseen vaikuttaneesta tapauksesta on tässä kerrottava.

Suurlakosta on suurin ansio ja kunnia lankeeva Venäjän köyhälistölle. Siellä suuret, valtavat lakot olivat jo lokakuun lopussa levinneet yli koko laajan valtakunnan. Sanomalehdet sisälsivät niistä laajoja selostuksia. Tiesivät kertoa myöskin siitä, että Venäjän rautatieläiset olivat lausuneet moitteita Suomen rautatieläisille siitä, etteivät he olleet lopettaneet Pietarin ja Viipurin välillä rautatieliikennettä eivätkä ryhtyneet tukemaan heitä taistelussaan.

Näistä taisteluista oli Venäjällä tuloksena jonkinlaisen perustuslain antaminen kansalle ja eduskunnan eli Duuman luominen.

Suurlakon alkamisesta Suomessa on *Aug. Rissanen* „Työmieheissä“ antanut seuraavan selostuksen:

„Kansallislakon keskuskomitea.

Jo pitkän aikaa sitä odotettiin, hommattiin ja puuhattiin, mutta ei kenelläkään ollut aavistustakaan, että se kävisi niin nopeasti ja ennen kaikkea rauhallisesti. Ei tippaakaan verta vuotanut Helsingissä. Että vallankumouksen täytyy kerran tulla, siitä ei kenelläkään ajattelevalla ollut epäilystä, mutta arveltiin sen vaativan paljon uhreja. Saapuivat sitten viimeistä edellisellä viikolla tiedot poliittisista suurlakoista Sisä-Venäjän osittain vielä tähän saakka koskemattomilla seuduilla. Odotettiin jännityksellä sen levenemistä hallituksen pääpaikkaan Pietariin. Sanoma saapui: „Pietari lakossa, koko pyhää Venäjän maata järkyttävät proletariaatin voiman ponnistukset vapaan valtiollisen elämän aikaansaamiseksi“. Nyt on sopiva hetki iskeä, iskeä tulisen voimakkaasti, välähti silloin monen päässä. Jo perjantaina lokak. 27 p. kokoontui pienempi ryhmä pohtimaan, eikö olisi mahdollista saada suurlakkoa Suomessa tai ainakin tavalla taikka toisella saada rautatieliikenne Pietarin radalla keskeytetyksi ja siten lopullisesti eristää Venäjä muun maailman yhteydestä. Työn otti tehdäkseen Arbetaren'in toimittaja, ylioppilas K. G. K. Nyman ja matkusti lauantai-iltana Viipuriin. Koko sunnuntain oli Helsingissä sähköä ilmassa. Väkeä oli torppa täynnä. Ihmisiä tuli ja meni väitellen kiivaasti. Torpan pöydät paukkuivat nyrkkien iskuista. Aamupäivällä

keskusteltiin lakon mahdollisuuksista, iltapäivällä esitettävistä vaatimuksista. Lista pantiin kiertämään, nimiä kerääntyi ja maanantain kokous päätettiin. Illalla kokoontui Ylioppilaiden sosiaalidemokraattinen yhdistys Työmiehen toimituksessa. Käytettiin kiivaita puheita ja agitatioon lakon hyväksi päätettiin aloittaa heti. Kokous päättyi laulamalla marseljeesin ja internationalen. Sivumennen olkoon mainittu, että samana iltana kokoontui muutamia porvariston luottamushenkilöitä, jotka vasta keskustelivat avustuksen hankkimisesta Pietarin—Viipurin linjan rautatiemiesthistölle, joka päivällä oli päättänyt tehdä lakon! Maanantai-aamuna olivat jo muutamit työpaikat lakossa ja klo 2 marssi työväki Rautatientorille jättäen työpaikkansa. Kokouksen avasi *Matti Kurikka* ja esitti ponneksi:

Antaen sydämellisimmän kannatuksen Venäjän kansan nykyiselle taistelulle vapautensa ja inhimillisten oikeuksiensa puolesta kehottaa kokous Suomen työväestöä yli maan lakkaamaan työstä ja asettaa valiokunnan valmistamaan suunnitelmaa kansamme tulevaa toimintaa varten.

Toimikuntaan valittiin E. Valpas, M. Kurikka, A. Rissanen, P. Leppänen, Ida Ahlstedt, E. Perttilä, I. Heitto ja G. Johanson. Kokouksen lopuksi laulettiin „Työväen marssi“. Komitea sai toimekseen neuvotella perustuslaillisten kanssa mahdollisesta yhteisestä ohjelmasta. Iltapäivällä sulkeutui työpaikka toisensa jälkeen. Rautatieliikenne lakkasi klo 12 yöllä. Komitea teki työtä käskettyä. Klo 5 oli sillä perustuslaillisten kanssa neuvottelu Ignatius & Renvallin toimistossa. Yhteistyö näkyi jo heti alussa mahdottomalta. Niine hyvineen sieltä lähdettiin. Perustuslailliset puhuivat laillisista oloista, me taas kansalliskokouksen kokoonkutsumisesta.

Tiistaina klo 8 a.p. kokoontui komitea ja otti nimekseen kansallislakon keskuskomitea. Puheenjohtajaksi valittiin Emik Perttilä ja sihteeriksi A. Rissanen. Päivällä klo 2 pidettävään kokoukseen valittiin puhujiksi Kurikka, Valpas, Hälleberg ja ruotsiksi puhumaan maisteri Arvid Mörne. Laadittiin eilisessä lehdessä ollut ohjelma I, joka esitettiin klo 2 kokouksessa ja hyväksyttiin. Komiteaa kävi aamupäivällä tervehtimässä juutalaisen seurakunnan puolesta hra Bonsdorff puhuen kansalaistensa kärsimyksistä Venäjällä ja heitä koskevasta poikkeus-

asetuksesta Suomessa ja toivoi, että heille myönnettäisiin kansallisoikeudet. Komitea vastasi, että se tulee työskentelemään kaikkien sorrettujen hyväksi, siis myöskin juutalaisten. Kaupungilta saapui valituksia, että ruokatavarakauppiat nylkevät tavaroistaan korkeita hintoja. Tämän johdosta päätettiin, että hinnat ovat pysytettävät entisellään. Samoin päätettiin, ettei lakkopäiviltä saa kantaa vuokria eikä ylössanomista tapahtua. Koska komitea tarvitsi antaa ulos tietoja, eikä kirjapainoja voitu käyttää, päätettiin tiedonantoja hehtografeerata ja valittiin kirjapainokanslian päälliköksi E. Hytönen. Klo 2 pidettiin yleinen kokous Rautatientorilla, jonne myös lakontehnyt kaupungin poliisikunta marssi. Jo aamupäivällä oli muodostunut komppania kansalliskaartia, joka heti valtasi keskusaseaman. Illalla muodostui uusia komppanioita, jotka valtasivat muut poliisi-aseamat. Klo 2 kokouksessa valittiin komiteaan lisäjäseniksi M. Hälleberg, S. Hellsten, V. Perttilä, Mimmi Kanervo, K. G. K. Nyman, A. Caselius, E. V. Hytönen ja M. Haikarainen.

Ilmapäivällä tervehti komiteaa rautatieläisten lähetystö, joka ilmoitti yhtyvän Rautatientorilla luettuihin vaatimuksiin, pyytään saada ottaa osaa kahdella jäsenellä komitean toimintaan. Rautatieläisten valitsemat olivat Grönholm (J. Jalo) ja Jussila. Kotkan lähetystö pistäysi myöskin kurkistamassa komitean toimintaa ja terveisiä tuomassa.

Kansalliskaartia oli jo ja yhä lisää muodostui, mutta mistä päällikkö? Kuultiin, että kaupungin valtuusto tyrkytti eversti Gordie'ta, mutta siihen ei suostuttu. Pidettiin välttämättömänä pysyä irti porvaristosta, koskapa vaatimukset olivat erilaiset. Siis ei niin tärkeää laitosta kuin kansalliskaarti ja sille kuuluvaa järjestyksenpitoa ja työväen vaatimusten tukea ja turvaa ole uskottava perustuslailliseksi tunnetun miehen haltuun. Oma mies siis päälliköksi, ja kun tarkkaan muistettiin, niin löydettiin kansalliskaartin päällikkö hyvän maineen saavuttaneessa kapteeni Kock'issa. Mitäs muuta kuin haettiin mies paikalle, tuli ja suostui noudattamaan komitean määräyksiä. Päivän sanomalehdistö näytti siltä, kuin viipurilaiset olisivat yhtyneet perustuslaillisten valtiopäivävaatimukseen ilman muuta. Asiaa pidettiin arveluttavana itsenäisyyden puutteen ilmaisuna ja lähetettiin Nyman ylimääräisellä junalla Viipuriin, täydellä valtakirjalla varustettuna asemaa korjaamaan.

Kansakoulujen lähetystö jätti kansakoulun opettajien kokouksesta pöytäkirjan otteen, josta kävi ilmi, että enemmistö oli päättänyt yhtyä työväen vaatimuksiin.

Koko seuraavan yön valvoivat useimmat komitean jäsenet.

Keskiviikkona 1 p. marrask. aamun koittaessa kokoontui komitea täysi-istuntoon ja ryhtyi muovailemaan II osaa ja sen valmiiksi saatua sähkötettiin ohjelma kokonaisuudessaan kaikkiin kaupunkeihin ja tärkeimpiin maaseutuyhdistyksiin.

Tullivahtimestarit ja kirjaltajat ilmoittivat yhtyvänsä muun työväestön vaatimuksiin. Viimeksimainittuja edustivat komiteassa sittemmin K. V. Tikander ja K. F. Hagman. Iltapäivällä kävi raittiusväen lähetystö ilmoittamassa yhtymisestä työväen ohjelmaan ja pyysi saada 5 jäsenellä ottaa osaa komitean toimintaan. Pyyntöön ei suostuttu. Ei ihminen elä ainoastaan leivästä, vaan jokaisesta sanasta — —. Tuon lauseen huomasi Valpas pitävän paikkansa. Pappeja siis tarvittiin julistamaan innon sanaa kaikelle kansalle. Niitä tarjoutui hankkimaan ja toimeensa vihkimään ja järjestämään Valpas, jonka komitea upeasti nimitti kansanvalistusministeriksi. Ne perustuslailliset, ne eivät antaneet rauhaa. Lähetystö niitä kävi taas pyytämässä neuvotteluun Uusmaalaisten talolle. Pantiin torstaina Hälleberg, Haikarinen, Ahlstedt, Kurikka ja Rissanen matkaan, vaikka hyvin tiedettiin, että sovintoa ei saada aikaan. Ainoastaan Kurikan pää kävi pyörälle entisten vihollistensa kauniista puheista. Vanha laulu laillisuudesta siellä kuultiin; hiukan jankattiin ja lähdettiin. Aamupäivällä otettiin vastaan lähetystöjä ja puuhailtiin kaikenlaisissa järjestämishommissa. Muunmuassa kansallismieliset polyteknikot ilmoittivat yhtyvänsä työväkeen.

Torstaina hyökkäsivät Kosonen, Salin, Fihlman, Mäkelin ja Lindström Tampereelta tänne katsomaan hyvää kaupunkiamme ja sitä valloittamaan mahdollisesti porvariennon synnistä, mutta huomasivatkin, ettei täällä ollut itse asiassa missään suhteessa heidän „punaisesta julistuksestaan“ poikkeavat vaatimukset. Ei siis mikään valloitus tullut kysymykseen. Komitea puolestaan oli vapissut heidän kohtalostaan. Allekirjoittaneella oli ylenmääräinen työ komitean sihteerinä jo ja lisäksi sain kymmeniä kertoja päivässä ottaa vastaan yksityisiä henkilöitä mitä erilaisinpine ilmoituksineen ja pyyntöineen. Tämän johdosta ehdotettiin komitealle, että valittaisiin kaksi muuta sihteerä

lisäksi, että kuten sanottiin, minulle jäi tilaisuutta käyttää jär-
keäni tärkeämpiin tehtäviin. Sihteereiksi tulivat maisteri Lind-
stedt (Loimaranta) ja toimittaja Aarnio. Minä laiskana miehenä
luovuttausin koko „pännäpyörittäjän“ virasta, vaikkei „tärkeim-
piä“ tehtäviäkään tullut. Seuraus on nyt se ettei voi seikka-
peräisesti tehdä selkoa komitean myöhemmistä vaiheista ja jätän
sen jälkeentulleiden sihteerien tehtäväksi“.

Tähän on lisättävä, mikäli se koskee kansallislakon keskus-
komitean puheenjohtajia, että siinä myöhemmin oli *Paavo Lep-
pänen* ja varapuheenjohtajana *Salomon Hellsten*.

Tähän tapaan kertoi asiasta, alusta alkaen mukana ollut hen-
kilö, joka pontevasti toimi lakon aikaansaamiseksi ja järjestä-
miseksi.

Rautatieläisten lakkoon yhtyminen ja heidän edustajainsa
valitseminen kansallislakon keskuskomiteaan lisäsi suuresti työ-
väen vaikutusta lakon johtoon ja aseman valtijaaksi pääsemi-
seen. Kun Helsingissä poliisit yhtyivät lakkoon, niin poliisi-
keskusasema joutui työväestön haltuun. Järjestystä valvomaan
perustettiin kansalliskaarti ja punainenkaarti. Ylipäällikkönä
oli kapteeni Kock ja hänellä apulaisena Eero Haapalainen.

Alussa kansalliskaarteihin liittyi porvareita, ylioppilaita ja
polyteknikkoja y.m. Mutta muutaman päivän kuluttua, kun porva-
riston vaatimukset tulivat tyydytetyksi, vaativat porvarit lakon
lopettamista. Kun ei siihen suostuttu, alkoivat he tehdä mah-
dollisimman paljon kiusaa ja koettivat kaikenlaisilla vehkeilyillä
syrjäyttää Kockin ja saada oman miehensä eversti Gordien
tilalle. Työväen vaatimukset lakkoviikolla olivat m.m. yleinen
yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus, yksikamarinen edus-
kuntalaitos ja yleisellä yhtäläisellä äänioikeudella valittu kan-
salliskokous on kutsuttava kokoon säätämään Suomen kansalle
uutta perustuslakia.

Perustuslailliset eivät tahtoneet kansalliskokouksesta kuulla
puhuttavan mitään, vaan ylimääräiset valtiopäivät oli kutsut-
tava uudistuksista päättämään.

Suurlakosta oli seurauksena Hallitsijan 4 päivänä marras-
kuuta 1905 antama julistuskirja, joka sillä hetkellä tyydytti mel-
kein kaikki perustuslaillisen puolueen vaatimukset.

Mutta työväen vaatimuksia ei se tyydyttänyt. Työväestössä
oli suuri epäluulo, eikä ilman syytä, valtiopäiviä kohtaan. Oli-
han siellä kaksi etuoikeutettua säätyä, joihin eivät mitkään vaa-

lissa annetut lupaukset vaikuttaneet. Eivätkä porvarilliset voineet antaa mitään takeita siitä, että valtiopäivät, jos ne saavat kokoontua, hyväksyvät yksikamarisen eduskuntalaitoksen, mikä oli työväestön tinkimätön vaatimus.

Tästä syystä jatkettiin lakkoa julistuskirjasta huolimatta. Työväen taholta vaadittiin myöskin väliaikaisen hallituksen asettamista, joka panisi toimeen kansan vaatimukset. Lakon jatkaminen ja tuo aije, asettaa hallitus, pelotti sekä porvareita että muita. Mainitsepa Kockkin muistelmissaan, ettei hänkään ollut aivan levollinen tuon väliaikaisen hallituksen vaalin suhteen.

Lopuksi kansallislakon komitea vakavan harkinnan jälkeen päätti väliaikaisen hallituksen asettamisen muuttaa ehdotukseksi.

Lauantaina marraskuun 4 p. piti tuon väliaikaisen hallituksen vaalin tapahtua. Kapteeni Kock antoi siitä seuraavan julistuksen:

„Kansalaiset!

Kaiken väärinkäsityksen välttämiseksi ilmoitan Keskuskomitean päättäneen rautatientorin kokoukselle kello 2 esittää väliaikaisen hallinnon asettamisesta, että kokouksen päätös ehdotetaan Hallitsijan vahvistettavaksi.

Kansalliskaartin päällikkö
Johan Kock.“

Sunnuntaina marraskuun 5 päivänä antoi kansallislakon keskuskomitea luvan painattaa Hallitsijan julistuskirjan, että se voitiin painettuna jakaa kansalle.

Se oli seuraava:

Keisarillisen Majesteetin Armollinen

Julistuskirja

toimenpiteistä laillisen järjestyksen
palauttamiseksi maahan.

Annettu Pietarhovissa $\frac{22 \text{ p. lokak.}}{4 \text{ p. marrask.}}$ 1905.

Me NIKOLAI Toinen, Jumalan Armosta, Koko Venäjänmaan Keisari ja Itsevaltias, Puolanmaan Tsaari, Suomen Suuriruhtinas, y.m., y.m., y.m.

Kun Meillä on ollut lopullisesti harkittavanamme Suomeen Valtiosäätyjen alamainen anomus 31 p:ltä Joulukuuta 1904 toimenpiteistä laillisen järjestyksen palauttamiseksi maahan, olemme havainneet niiden ansaitsevan huomiotamme sekä olevan täytäntöön pantavat. Sen ohessa Me Suomen kansan perustuslaeissa säädettyjen oikeuksien keittäämiseksi olemme Armossa käskeneet, että ehdotuksia tärkeiksi perustuslain uudistuksiksi on valmistettava, kansan edustajille esitettäväksi.

Samalla kuin Me tämän johdosta käskemme, että ³/₁₅ p:nä Helmikuuta 1889 annettuun Julistuskirjaamme kuuluvain perussäännösten noudattaminen on lakkautettava siksi kuin siinä mainitut asiat tulevat lainsäädäntötoimen kautta järjestetyiksi, tahdomme Me voimastaan ja järjestyksestään kumota:

asetuksen 2 p:ltä Huhtikuuta 1903, joka koskee toimenpiteitä valtiollisen järjestyksen ja yleisen rauhan säilyttämiseksi, sekä siihen kuuluvat selitykset ja lisäykset, niin myös määräykset 10 p:ltä Marraskuuta 1903, joiden kautta santarmiosastolle on annettu virkavaltaa Suuriruhtinaanmaassa;

12 kohdan asetuksessa 10 p:ltä Heinäkuuta 1902, joka koskee asetusten ja hallituksen-määräysten kaavain sekä julistamisjärjestyksen muuttamista Suomen Suuriruhtinaanmaassa;

asetuksen 8 p:ltä Syyskuuta 1902 Keisarillisen Suomen Senaatin Ohjesäännön muuttamisesta eräiltä kohdin, asetuksen samalta päivältä Suomen kuvernöörien toimivallan laajentamisesta, asetuksen 26 p:ltä Maaliskuuta 1903 Suomenmaan Kenraalikuvernöörin ja hänen apulaisensa johtosääntöjen vahvistamisesta sekä asetuksen samalta päivältä kuvernöörien johtosäännön muuttamisesta, niin myös asevelvollisuuslain 12 p:ltä Heinäkuuta 1901;

asetuksen 31 p:ltä Heinäkuuta 1902 erinäisten Suomen siviilikunnan virkoja koskevain säännösten muuttamisesta, asetuksen 14 p:ltä Elokuuta 1902 siitä, missä järjestyksessä hallintojen virkamiehiä on erotettava virasta, asetuksen samalta päivältä siitä, missä järjestyksessä virkamiehiä on syytettävä oikeudessa virkarikoksista, sekä myös asetuksen 2 p:ltä Heinäkuuta 1900, joka koskee julkisia kokouksia.

Tämän ohessa Me käskemme Senaattia viipymättä ryhtymään tarkastamaan muita anomuksessa mainittuja asetuksia, joihin muutoksia tarvitaan.

Tähän katsomatta Me olemme Armossa nähneet hyväksi antaa Senaatille toimeksi:

1:ksi) tehdä ehdotuksen uudeksi Valtiopäiväjärjestykseksi, joka tarkoittaa Suomen kansaneduskunnan ajanmukaista uudesta-järjestämistä, soveltamalla kansanedustajia valittaessa yleisen ja yhtäläisen vaalioikeuden periaatteita;

2:ksi) valmistaa ehdotuksen perustuslainsäännöksiksi, jotka antavat kansaneduskunnalle oikeuden tarkastaa hallituksen jäsenten virkatoimien laillisuutta sekä turvaavat maan kansalaisille sanan-, kokoontumis- ja yhdistymisvapauden; niin myös

3:ksi) tehdä ehdotuksen painovapauslaiksi sekä heti antaa julistuksen ennakkosensuurin toiminnan lakkauttamisesta.

Ja odotamme Me, että Senaatti on ehtivä valmistaa nämä ehdotukset, joita varten esitöitä on olemassa, niin hyvissä ajoin, että ehdotukset voidaan esittää Valtiosäädylle niillä väliaikaisilla valtiopäivillä, jotka Me tänä päivänä olemme päättäneet kokoonkutsua.

Me toivomme varmasti, että nämä Meidän osottamamme toimenpiteet, jotka ovat johtuneet huolenpidosta Suomen menestyksestä, tulevat vahvistamaan niitä siteitä, jotka yhdistävät Suomen kansan Hallitsijaansa.

NIKOLAI.

Pietarhovissa, $\frac{22 \text{ p. lokak.}}{4 \text{ p. marrsk.}}$ 1905.

Ministerivaltiosihteeri Linder.

Keisarillisen Suomen Senaatin päätös,

koskeva ennakkosensuurin toiminnan lakkauttamista.

Keisarillisen Majesteetin Armollisen käskyn mukaan on Keisarillinen Senaatti määrännyt, että ennakkosensuurin toiminta lakkautetaan.

Helsingissä, 6 p:nä Marraskuuta 1905.

Siviilitoimituskunnan Pällikkö,
Senaattori E. von Boehm.

J. Heino.“

Marraskuun 5 päivän illalla kävi eräs lähetystö, joka kapteeni Kockin pyynnöstä oli valittu, kenraalikuvernöörin luona pantsarilaiva „Slavalla“. Lähetystöön kuuluivat herrat V. Voionmaa, Eero Erkkö, S. Hellsten, Filman, M. Hällederg ja Kock. Lähetystön piti vielä kerran esittää kenraalikuvernöörille työväen toivomukset uuden hallituksen suhteen. Mutta lähetystön käynnistä ei ollut muuta tulosta, kuin että lähetystössä mukana olleet työväen edustajat tulivat vakuutetuiksi siitä, että lakon jatkaminen oli hyödytöntä. Obolensky ilmoitti lähetystölle, että hän katsoo lakon jatkamisen lakoksi Hallitsijan julistuskirjaa vastaan, ja vaati lakon lopettamista. Kun työväestön taholta ilmaistiin, ettei luoteta porvarien antamiin lupauksiin, niin hän sanoi, että onhan työväestöllä järeällä vaatimustensa toteuttamiseksi sama keino, jota se nyt niin hyvällä menestyksellä on käyttänyt.

Maanantaina, marraskuun 6 päivä lopetettiin lakko. Lopettamiskokous pidettiin Senaatintorilla. Se oli ensin ajateltu pitää rautatientorilla, mutta kun porvarit näyttivät valmistautuvan väkivallalla poliisikeskusasemaa työläisiltä ottamaan, niin varovaisuuden vuoksi päätettiin lakko julistaa Senaatintorilla päättyneeksi.

Eräät herraskaiset yrittivät kokoontuneitten joukossa saamaan pakokauhua, huutamalla: „Kasakat tulevat!“ ja olivat vähältä onnistuakin. Mutta kansalliskaartin rivit estivät pelästyneiltä pääsyn torilta. Tällä teolla olisi muuten ollut vakavat seuraukset.

Tori oli täynnä väkeä. Sille luettiin useista eri paikoista julistus, joka päättyi seuraaviin ponsiin.

„Suomen riistäjäluokka, porvaristo, ei ole yhtään parempi kuin sen arvoisat kaussaveljet muissa maissa. Proletaariaatin ja porvariston jyrkkä ero on selvästi tullut näkyviin. Tämän johdosta ehdottaa suurlakkokomitea:

1:ksi) että koska lakon jatkaminen tällä kertaa kahta vihollista vastaan on mahdoton, ja sen äärimmäisyyteen pitkittäminen olisi hyödytöntä voimien tuhlausta, on sen vuoksi lakko keskeytettävä ja varustauduttava uuteen, vieläkin ankarampaan taisteluun, jonka Suomen proletariaatti tästä lähin tulee kohdistamaan porvaristoa ja sen nyt turvattuja etuoikeuksia vastaan. Siis on jyrkästi pysyttävä eril-

lään kaikista niistä ryhmäkunnista, jotka eivät hyväksy juhlallisen julistuksemme periaatetta, ja alettava kiihkeä agitatsioni työväen järjestäytymiseksi ja koottava varoja ja tarpeita pian lähestyvää ratkaisevaa hetkeä varten;

2:ksi) Kansalliskaartit ovat yhä edelleen toimesaan pysytettävät, kullakin seudulla olosuhteiden mukaan, sekä porvarilliset ainekset niistä pois potkittavat. Helsingin Kansalliskaartin päällikkö, kapteeni Johan Kock, joka on erinomaisesti toimensa täyttänyt ja nauttii työväen luottamusta, toimii tästälähin koko maan kansalliskaartien ylipäällikkönä;

3:ksi) Kaikki väkijuomaliike koko maassa on pysyvä lakkautettuna, kunnes eduskunta kansan toivomusten mukaan laatii kieltolain. Samoin on ohjesääntöinen prostitutsioni pysyvä lakkautettuna;

4:ksi) Sosialidemokratinen puoluekokous kutsutaan puoluehallinnon päätöksen mukaan viipymättä kokoon järjestämään tehokkaan toimintaohjelman köyhälistön taistelulle.“

Samana päivänä kun lakko lopetettiin, yritti porvariston muodostama suojeluskaarti Helsingissä Aleksanterinkadulla yliopiston luona sulkea vahtipalvelusta suorittamaan menevältä työläiskaartilta tien. Tästä tapauksesta julkaisivat työläisjoukon johtajat Työmieheissä seuraavan selostuksen:

„Vastalause.

Kun kirjaltajain yhdistys viime maanantaisen aamukokouksensa jälkeen, joka pidettiin ylioppilastalossa, hajaantui odotukseen samana päivänä pidettävän yleisen työväenkokouksen päätöstä suurlakon lakkauttamisesta, kokoontui kokouksen päätyttyä kirjaltajain keskuudessa perustettu „punaisen kaartin“ komppania Ylioppilastalon edustalle klo puoli 11, marssiakseen siitä ensin poliisiasemalle vahtipalvelusta suorittamaan jo edellisenä päivänä saamamme määräyksen mukaan. Mutta tultuamme yliopiston kulmaukseen, pysäytti kulkumme poikki kadun asetunut, leveillä sinivalkoisilla olkanauhoilla kaunistettu, noin 50—60 miehinen nuori joukkue, jonka johtaja huusi meille suomenkielellä: „pysähtykää! punanen kaarti pysähtyy ja hajaan-

tuu! sillä jokainen askel, jonka otatte eteenpäin, maksaa verta! Kapteeni Kockin nimessä käsken minä punaista kaartia hajaantumaa!" Johtaja joukkueineen näytti samalla aseitaan.

Pysähdyimme ja asetuimme hajanaiseen rintamaan heitä vastaan. Hiljaa ja järjestyksessä olimme tulleet ja hiljaa seisoi paikoillamme jonkun hetken. Vierellämme oli marssinut eräs toinen punaisenkaartin komppania, joka myöskin pysähtyi ja joutui, jonkun askeleen edellä ollen, ennen meitä sananvaihtoon pysäyttäjiensä kanssa. Johtajamme hra O. Ellenberg astui meidän kehotuksestamme esille lausuen: „Meidät on komennettu vahtipalvelukseen kello 11. Te suljette meiltä tien. Aseita ei meillä ole. Jos tahdotte ampua, niin ampukaa! Tässä olemme! Tämä vaikutti sen, että joukkueen johtaja komensi joukkonsa antamaan meille tietä ja me pääsimme järjestynein rivein marssimaan eteenpäin. Jälkeenpäin saimme kuulla, että sinivalkoiset olivat ylioppilaita ja polyteknikkoja, ja heidän johtajansa entinen upseeri kapteeni *Gösta Theslöf*.

Tapahtuma olisi meidän puoleltamme saanut painua tähän, ollen tietenkin hetkellisen kiihkon synnyttämä, mutta koska kapteeni Theslöfillä on vielä vuorokausia tapahtuman jälkeen otsaa, sanomalehdille lähettämässään selityskirjoituksessa lausua, ettei hän suinkaan uhkauksillaan tarkoittanut järjestynyttä työväestöä, vaan ainoastaan „hirmuvaltaista joukkokuntaa“ (terroristisk fraktion), emme voi, koska syytös raskaasti koskee meitä, yhteisesti kokoontuneina kun olemme, olla lausumatta syvintä paheksumistamme kapteeni Theslöfin käytöksen johdosta tapahtumapaikalla ja hänen syytöksistään sanomalehdissä.

Suurlakon aikana olemme mielihyvin ja vapaaehtoisesti suorittaneet vahtipalvelusta eri paikoilla kaupunkia, ainoatakaan moitteen sanaa kuulematta. Nyt syyttää kuitenkin kapteeni Theslöf meitä hirmuvaltiaiksi, vaikka semmoinen ajatus on koko lakon aikana ollut meille aivan vieras. Pahimman hirmuvaltiaan esikuvan antoi arvoisa kapteeni Theslöf itse omalla käytöksellään meitä kohtaan. Meillä onkin yleensä se käsitys, että kapteeni Theslöf apureineen oli lakkopäivien hyvän järjestyksen suurin häiritsijä.

Helsingissä, 8 p:nä marrask. 1905.

Kirjaltajain punaisen kaartin komppanian puolesta:

O. Ellenberg. Kaarlo Roine. J. R. Carlander.
V. Belitz. Hj. Lundén.“

Tiistaina marraskuun 7 p. kello 2 kapteeni Kock ja muut työväen luottamushenkilöt poistuivat keskusasemalta ja kapteeni Malm sekä pormestari v. Hartman maistraatin edustajina ottivat poliisikeskusaseaman haltuunsa.

Työväen taholta oli lausuttu toivomus, että kapteeni Kock ryhtyisi Helsingin poliisimestariksi. Mutta itse hän katsoi sen toimen hänelle soveltumattomaksi, koska hän ei olisi enää työväen luottamusmies, vaan palvelisi porvarillista yhteiskuntaa.

Kansallislakkokomitean apuna oli myöskin työväen valitsema „Kauppa- ja teollisuuslaitosten järjestelykomitea“, joka järjesti ruokatavarain sekä muut kaupat ja määräsi niissä noudatettavan järjestyksen sekä kauppain aukioloajat y.m. niissä esiintyvät seikat.

Puoluehallinto, joka sijaitsi Turussa, oli jotenkin syrjässä lakon johdosta. Ainoastaan muutamia sen yksityisiä jäseniä oli lakon aikana Helsingissä. Kansallislakon keskuskomitea lähetti Turkuun puoluehallinnolle kutsun saapua Helsinkiin, ja lähetti junan noutamaan tulevia. Mutta Turussa oli joltain taholta, junan saapuessa Turkuun, levitetty sellainen valheellinen tiedonanto, että juna tuo Helsingistä aseita ja punaista kaartia. Tästä oli seurauksena, että kasakat täyttivät rautatieaseman ja juna seisautui muutaman kilometrin päähän Turusta, joten puoluehallinnon jäsenet eivät päässeet matkustamaan Helsinkiin. Sunnuntaina marraskuun 5 p. lähetettiin Helsingistä herroille N. K. Ursinille, puoluesihteerille J. K. Karille ja varatuom. Antti Mikkolalle kutsu saapua heti Helsinkiin. Mutta ainoastaan puoluesihteerille Kari saapui, joutuen siten viimeisinä lakkopäivinä olemaan pääkaupungissa mukana asioista neuvottelemassa.

Paitsi Karia olivat lakkoviikolla Helsingissä Eetu Salin Porista, osaksi Yrjö Mäkelin, Kössi Kaatra, Filman ja V. Kosonen Tampereelta. Näistä Salin ja V. Kosonen tehokkaasti ottivat osaa lakon johtoon.

Suomettarelainen senaatti myönsi kapteeni Kockin anomuksesta kansalliskaarteille 130,000 markkaa lakkoviikolta palkkioksi järjestyksen pidosta. Tästä varojen myöntämisestä perustuslaillisten sanomalehdet moittivat senaattia. Niitä sanottiin: „Juudaksen 30 hopeapeningiksi“.

Porvariston lupaukset lakkoviikolla. Lakon jatkamisen seurauksena oli, että porvaripuolueitten täytyi, vaikkakin vastenmielisesti, tehdä työväen lakkokomitealle lupauksia. Yleisen,

yhtäläisen äänioikeuden he helpommin lupasivat. Mutta perustuslailliset eivät antaneet mitään takeita siitä, että he hyväksyvät yksikamarisen eduskunnan, jos valtiopäivät kutsutaan kokoon ja ne saavat eduskuntauudistuksesta päättää. Kun heiltä kysyttiin, voivatko he antaa takeita tästä, niin he aina vastasivat: omasta puolestamme me kyllä kannatamme sitä. Mutta emmehän me voi siitä mitään takeita antaa. Ja kun takeita ei annettu, niin lakkoa jatkettiin mahdollisimman kauan. Suomettarelaiset koettivat pulasta pelastua „laillisen kansalliskokouksen“ avulla, joka olisi valittu yleisellä äänioikeudella ja jolle valtiopäivät olisivat päättäneet luovuttaa valtansa väliaikaisella perustuslakisäädöksellä, jonka Hallitsija olisi vahvistanut.

Tuosta laillisen kansalliskokouksen hommasta kertoi U. Suometar seuraavaa:

„Maanantaina (marrask. 6 p.) aamupäivällä päätti suomalainen puolue lakon päättämisestä tai jatkamisesta riippumatta, lähettää kenraalikuvernöörin luo erityisen lähetystön viemään puolueen jo aikaisemmin päättämää anomusta laillisen kansalliskokouksen kokoonkutsumisesta.

Suomalaisen puolueen kirjelmä kenraalikuvernöörille laillisen kansalliskokouksen kokoonkutsumisesta on näin kuuluva:

„Hänen ylhäisyydelleen Suomen kenraalikuvernöörille.

Hänen Keisarillisen Majesteettinsa arm. julistuskirja 4 p:ltä marraskuuta Suomen kansalle sisältää muitten suuriarvoisten säännösten ohessa käskyn senaatille valmistaa ehdotuksen uudeksi valtiopäiväjärjestykseksi, joka tarkoittaa Suomenkansan eduskunnan uudistamista soveltamalla yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden periaatetta, ja edellytetään, että senaatti on ehtivä valmistaa tämän ehdotuksen niin ajoissa, että se voidaan esittää niille väliaikaisille valtiopäiville jotka Hänen Majesteettinsa on armossa suvainnut kutsua kokoon tulevan joulukuun 20 päiväksi.

Arm. julistuskirjan määräyksen täyttävät Suomen kansalaisten mielet ilolla ja kiitollisuudella, ne kun avaavat kansalle laajan ja toivorikkaan tien luonteensa ja omain olojensa mukaiseen kansalliseen kehitykseen mahtavan keisarikunnan yhteydessä ja sen turvissa. Erästä kansan laajimmissa kerroksissa jo pitemmän aikaa selvästi tunnettua tarvetta ei sanotussa julistuskirjassa kuitenkaan ole voitu riittävästi tyydyttää.

Maan vähävarainen väestö on Suomen nykyisessä eduskuntalaitoksessa voinut ainoastaan välillisesti ylempiin kansankerroksiin kuuluvain edusmiesten kautta tarpeitaan ja toivomuksiaan kuuluville saattaa. Tämä väestö ei ole voinut vaikuttaa kansan edusmiesten vaaleihin siinä määrässä, että se olisi saanut eduskuntaan niitä miehiä, joihin se erityisesti luottaa. Luonnollista on, että tämä puute tuntuu vielä kipeämmältä juuri nyt, kun koko kansan

kohtaloita kaukaiseen tulevaisuuteen asti ohjaavia tärkeitä perustuslakeja on luotava. Työväestön keskuudessa vallitsee syvälle juurtunut epäily siitä, voiko voimassa olevan valtiopäiväjärjestyksen perustuksella kokoonpantu eduskunta, jonka käsiteltäväksi ja päätettäväksi yllämainitut tärkeät ehdotukset annetaan, siinä määrin ilmituoda kansan kaikkien kerrostien toiveita, että ne päätökset, jotka eduskunta näissä asioissa tulee tekemään, todella ilmaisevat kansassa vallitsevan yleisen mielipiteen ja tarpeellisessa laajuudessa toteuttavat sen toiveita. On sentähden siltä taholta kuulunut ääniä, jotka kieltävät nykyiseltä eduskunnalta kykeneväisyyden edustamaan koko kansaa, ja on vaadittu, että hallitsija, syrjäyttämällä perustuslakimme, valtasanalla määräisi, että ehdotukset Suomen uusiksi perustuslaeiksi ovat käsiteltävät yksikamarisessa kansalliskokouksessa, jonka jäsenet valitaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden perustuksella. Tämä vaatimus on myrskyisellä tavalla astunut esiin viime päivien tapauksissa.

Nämä tapaukset ovat selvästi näyttäneet, että muissakin kansankerroksissa on saavuttanut laajaa kannatusta se ajatus, että uusien perustuslakien säätämiseen on koko kansalle niin laajalti kuin mahdollista annettava tilaisuus osaa ottamaan. Se vakaumus voittaa alaa, että ainoastaan täten valittu eduskunta on omansa laatimaan maalle sellaiset perustuslait, jotka tyydyttävät koko kansan vaatimuksia ja joiden kautta elämän rauhallinen kulku maassa jälleen tulee turvatuksi.

Tämän tähden on suomalaisen puolueen kokous Helsingissä ottanut mieltäväksi, millä tavoin puheenaoleva tarkoitus olisi toteutettavissa voimassa olevaa perustuslakiamme loukkaamatta.

Tässä tarjoutuu keinoksi se, että kansan eduskunta hallitsijan esityksestä väliaikaisella perustuslain säädöksellä siirtää sanotut asiat yleisen kansalliskokouksen käsiteltäviksi ja ratkaistaviksi. Suomalainen puolue pyytää sen tähden teidän ruhtinaallisen ylhäisyytenne harkittavaksi alistaa, eikö olisi syytä Keisarilliselta Majesteetilta anoa sellaista lisäystä armolliseen julistuskirjaan 4 p:ltä kuluva marraskuuta,

että senaatille annetaan käsky, neuvoteltuaan eri kansalaispiireihin ja nimenomaan työväestöön kuuluvien henkilöiden kanssa, valmistaa ehdotuksia eduskuntalaitoksen muuttamisesta yksikamariseksi, johon jäsenet valitaan yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden pohjalla, sekä

että kokoonkutsutuille ylimääräisille valtiopäiville annetaan esitys siitä, että oikeus käsitellä ja ratkaista edellisessä kohdassa mainittu eduskunnan muuttamista koskeva ehdotus, väliaikaisen perustuslakisäädöksen kautta, siirretään yleisen, yhtäläisen ja välittömän äänioikeuden pohjalla valittavalle kansalliskokoukselle, jonka valitsemiseen kaikki 21 vuotta täyttäneet kansalaiset ovat oikeutetut osaa ottamaan."

Perustuslailliset eivät tahtoneet tietää mitään laillisesta eikä laittomasta kansalliskokouksesta. He m.m. vaativat ylimääräisiä valtiopäiviä, joiden tuli saada uudistuksista päättää.

Porvarien hommia lakkoviikolla. Suurlakon seurauksena oli myöskin, että suomettarelaiset erosivat hallituksesta. Se-

naatti oli jo lokakuun 30 p:nä päättänyt erota ja samalla anoa Hallitsijalta julistuskirjaa.

Lakon alussa oli porvaripuolueilla ollut yhteisiä neuvotteluja kenraalikuvernöörin luona, joissa he olivat saaneet toimekseen laatia luonnoksen eli ehdotuksen Hallitsijan julistuskirjaksi. Mutta yhteistyö perustuslaillisten ja suomettarelaiten kesken ei ollut pitkälle jatkunut. Julistuskirjan luonnoksen lienevät laatineet Leo Mechelin ja Grotenfelt. Työväenpuolueen edustajia ei näihin neuvotteluihin kutsuttu syystä, että lakon ensi päivänä eräs ruotsalainen herrassakki oli käynyt kenraalikuvernööriä solvaamassa ja esiintyneet muka järjestyneen työväen lähetystönä. Sellaisten kanssa ei ylhäinen hallitusmies halunnut neuvotella. Mutta saatuaan kuulla, ettei sillä lähetystöllä ollut valtuutta esiintyä järjestyneen työväen nimessä, oli kenraalikuvernööri järjestyneen työväen suhteen muuttanut mielipiteensä. Ja kun julistuskirja saapui ja se oli saatettava julkisuuteen, oli kenraalikuvernööri porvareilta vaatinut takeita siitä, ettei julistuskirjaa vastaan jatku mielenosotuksia. Näitä takeita eivät porvarit voineet antaa. Tästä syystä oli eräaseen neuvottelutilaisuuteen kutsuttu myöskin kapteeni Kock ja Matti Kurikka. Mutta kun kirje, jolla mainittuja henkilöitä neuvotteluihin kutsuttiin, ei ajoissa saapunut perille, eivät he näihin neuvotteluihin saapuneet.

Kun työväestö jatkoi lakkoa, niin suomettarelaiset koettivat keksiä sellaisen ehdotuksen, joka samalla olisi laillinen, mutta edes osaksi tyydyttäisi työväestön vaatimuksia. Tästä syystä mainittu puolue teki edelläkerrotun ehdotuksensa laillisen kansalliskokouksen kokoonkutsumisesta. Mutta se, kuten mainittu, ei saanut työväen taholta riittävää kannatusta.

Suomettarelainen hallitus sai eron ja perustuslailliset muodostivat hallituksen, joka kukistui v. 1908.

Kenraalikuvernööri Obolensky sai myöskin eron ja hänen jälkeensä nimitettiin Suomenmaan kenraalikuvernööriksi salaneuvos Gerard.

Työväen punainen kaarti. Kun suurlakossa työväen vaatimukset eivät tulleet tyydytetyiksi, vaan työväen taholta esitetyistä uudistuksista kutsuttiin päättämään valtiopäivät, joihin ei luotettu, niin pakottaakseen valtiopäiviä jossain määrin tyydyttämään työväestöä, oli varustauduttava uuteen suurlakkoon ja sen varalta oli kaarti säilytettävä.

Punaisen kaartin toiminta koetettiin ohjesäännöillä pitää määrättyjen rajojen sisällä. Tässä tarkoituksessa heti suurlakon jälkeen laadittiin kaartille seuraavat ohjeet.

„Säännöt Punasellekaartille.

1 §.

Punaseukaartin tarkoituksena on nykyisinä levottomina aikoina suojella kansalaisten henkeä, sekä valtion että yksityisten omaisuutta kaikelliselta väkivaltaisudelta, sattuvan suurlakon aikana turvata työväen rauhallisia mielenosotuksia sekä kokoontumis-, lausunto- ja painovapautta, näiden tukahuttamisyriksiä vastaan, miltä taholta ne tullenevatkin.

2 §.

Punaseukaartin miehistö totutetaan harjoituksien kautta mahdollisimman tarkkaan järjestykseen.

3 §.

Punaseukaartin jäseneksi pääsee jokainen Suomen kansalainen, joka suostuu noudattamaan kaartin sääntöjä ja päätöksiä, ja jonka johtokunta hyväksyy.

4 §.

Punaseukaartin miehistön toivotaan edellisen lisäksi kuuluvan vielä työväenyhdistyksiin sekä noudattavan raittiutta.

5 §.

Punaseukaartin varaväeksi muodostetaan tarvittaessa n.s. Kansalliskaarti-joukkoja.

6 §.

Punaseukaarti toimii Suomen Sosialistisen puolueen ohjelman mukaisesti ja neuvottelee ylipäällikkö sekä paikallisten joukkojen päälliköt puoluehallinnon kanssa, jonka ohjeita kaarti noudattaa.

7 §.

Päälliköiden valinta.

Kukin komppania valitsee päällikkönsä, jotka vuorostaan valitsevat pataljoonien, rykmenttien ja armeijakunnan päälliköt, jotka miehistö hyväksyy.

8 §.

Varain y.m. asiain hoito.

Kaartin taloudellisia asioita hoitaa 7-henkinen johtokunta, jonka kaartilaiset valitsevat keskuudestaan suljetulla lippuäänestyksellä. Tarvittaessa voidaan valita muitakin toimikuntia.

9 §.

Johtokunta valitsee keskuudestaan tarpeelliset toimihenkilöt. Rahastonhoitaja asettaa pätevän takauksen hänelle uskottuista varoista. Kaartin varoja käyttää rahastonhoitaja ylipäällikön määräyksestä, johtokunnan päätöksen mukaan.

10 §.

Tilit antaa johtokunta kahden Sosialidemokratisen puoluehallinnon välittämän tilintarkastajan tarkastettavaksi

11 §.

Vuosikokous,

pidetään heinäkuun ajalla, jolloin voidaan myöskin viettää vuosijuhlaa.

12 §.

Hajoaminen.

Punaseiskaartin hajotessa luovuttaa miehistö jällellä olevat varat Helsingin Työväenyhdistyksen rakennusrahastoon tai Puoluehallinnolle.

13 §.

Koska Sosialidemokraattisen puolueen lähimpänä tarkoituksena on siveellisiä keinoja käyttämällä luoda kansantahtoa julkituova eduskunta, hajoaa Punanenkaarti silloin, kun Suomen kansa on saanut yleiselle, yhtäläiselle, välittömälle ja salaiselle äänioikeudelle rakennetun yksikamarisen eduskunnan, ja sen jälkeen olot ovat palanneet niin rauhallisiksi, että kaartin suojelevaa toimintaa ei kaivata.

*

Ylläolevan sääntöehdotuksen on Sosialidemokratinen puoluehallinto hyväksynyt kokouksessaan joulukuun 7 p. ja Punaseiskaartin päällikkökunta samana päivänä 1905.

Kaartin myöhemmistä vaiheista lähemmin tuonnempana.

8. Sosialidemokratinen puoluekokous Tampereella marraskuun 20—22 päivänä 1905.

„Suurlakosta“ ja valtiopäivämiesvaaleista johtui, että sosialidemokratisen puolueen oli taas pidettävä ylimääräinen puoluekokous Tampereella, jossa keskusteltiin ja päätettiin, otaanko osaa valtiopäivämiesvaaleihin, vai ei; eduskuntalaitoksen uudistus ja mitä siinä suhteessa vaaditaan; ja puolueen menettelytavan määrääminen.

Edustajia oli nyt lähettänyt 150 työväenyhdistystä, joista muutamia ammattiosastoja. Yhdistysten lähettämiä edustajia oli 290, puoluehallinnon jäseniä ja varajäseniä 15, puoluelehdistä 4, eli yhteensä päätösvaltaisia edustajia 309, puolueeseen kuulumattomien työväenyhdistysten edustajia 26 ja muita asianharrastajia 13, eli kaikkiaan läsnä 348.

Tässä kokouksessa esilletulevaa kysymystä vaaleihin osanotosta oli Helsingin työväenyhdistys edeltäpäin valmistellut. Mainittu yhdistys asetti komitean, johon m.m. kuuluivat Aug. Rissanen ja M. Turkia. Komitean enemmistö asettui jyrkän vaalilakon kannalle ja vähemmistö, jonka muodosti Turkia, ehdotti vaaleihin ehdollista osanottoa. Yhdistys hyväksyi enemmistön kannan. Nämä katsantokannat Tampereen puoluepäivillä kiivaasti törmäilivät vastakkain.

Matti Kurikka, joka m.m. edusti Helsingin työväenyhdistystä, koetti etsiä sovinnon tietä. Hän ehdotti, ettei sosialidemokratinen puolue puolueena ota osaa vaaleihin, vaan jättää yksityisille vapaat kädet toimia niinkuin hyväksi näkee. Mutta tämä ehdotus ei saanut kannatusta.

Tamperelaiset, turkulaiset ja oululaiset olivat nytkin vaaleihin osanottamisen kannalla. Valtiopäiville olisi heidän ehdotuksensa mukaan ollut lähetettävä mahdollisimman paljon rohkeita uudistuksen miehiä, valvomaan kansaneduskunnan rakennetta ja taistelemaan kansanvallan puolesta sen vastustajia vastaan. Porvareilta, joiden kanssa vaaleihin piti yhdessä ottaa osaa, olisi pitänyt olla sitoumus siitä, että he valtiopäivillä koettavat toteuttaa työväen vaatimukset. Ja jos valtiopäivät niskottelevat tai juonittelevat, olisi ollut varustauduttava suurlakoon, jolla piti valtiopäivät pakotettaman vaatimukset hyväksymään. Äärimmäisenä keinona ehdotettiin valmistamaan kansalliskokouksen kokoonkutsumista.

Eetu Salin oli nyt jyrkän vaalilakon kannalla, arvostellen vaaleihin osanottoa puolustavain ehdotuksia ankarasti ja lausuen epäilyksensä siitä, ovatko meillä lievemmän suunnan miehet ensinkään sosialidemokrateja. Kun eräät tamperelaiset olivat lausuneet, että meidän on tehtävä työtä eikä oltava toimetomina, ja kun he työllä tarkoittivat osanottoa vaaleihin, niin Salinista sellainen puhe oli ivaa. Hänestä agitatsioni oli ollut puolueessa tärkein työ, ja tulee olemaan edelleenkin. Salinin puhe sai osakseen suurta hyväksymistä.

Menettelyvaliokunnan enemmistö ehdotti ehdollista porvarien kanssa vaaleihin osanottoa, vähemmistö jyrkkää vaalilakkoa. Vähemmistön ehdottama ponsilauselma oli seuraava:

„1) Koska sosialidemokratinen puolue ei nykyisen valtiopäiväjärjestyksen mukaan, osanotollaan valtiopäivämiesvaaleihin, voi saada minkäänlaista vaikutusvaltaa luokkaeduskunnassamme,

vaan päinvastoin vaaleihin osaaottamalla tukisi porvarillista luokkaeduskuntalaitostamme ja himmentäisi luokkarajoja, päättää puoluekokous, että sosialidemokratisen puolueen tulee pysyä täydellisesti erillään tulevista valtiopäivämiesvaaleista ja kieltää porvarillisia puolueita ottamasta puolueen jäseniä vaalilistalleen.

2) Koska puolue tietää, että vallassa olevat luokat eivät mielisuosiolla luovu luokkaeduistaan, katsoo puolue olevansa pakotettu taistelukeinonaan, vaatimuksiensa toteuttamiseksi, käyttämään suurlakkoa, ja käskee jäseniään ja kaikkia köyhälistön oikeuksia ja vapautta harrastavia kansalaisia kaikilla keinoilla varustautumaan ratkaisevaan taisteluun proletariaatin vapauttamiseksi.“

Tämä ponsi tuli 191 äänellä 96 vastaan kokouksen päätökseksi.

Päätöstä vastaan ilmoitettiin 4 vastalauseetta, joihin yhtyi 57 edustajaa.

Eduskuntalaitoksen uudistamisen johdosta asianomainen valiokunta ehdotti, että puoluekokous velvottaisi puoluehallinnon asettamaan 5-henkisen komitean, joka valtiopäivien kokoon-tumiseen mennessä valmistaisi yksityiskohtaisen ehdotuksen kansanvaltaisesta eduskuntalaitoksesta. Sen olisi tullut myös-kin ottaa käsiteltäväkseen kaikki valtiopäiville tulevat tärkeim-mät ehdotukset, jotka eduskuntalaitosta koskevat, ja julaista niistä puoluelehdissä arvosteleva lausunto. Komiteaan ehdotetiin valittavaksi: E. Valpas-Hänninen, J. K. Kari, M. Hälleberg, H. Lindroos ja Aatto Siren. Lopullinen valitseminen jätettiin kuitenkin puoluehallinnolle.

H. Koskinen ehdotti ylimääräisenä kysymyksenä otettavaksi esille senaattorikysymyksen. Varmana huhuna jo silloin kerrottiin, että puolueen sihteerinä sen perustamisesta saakka toimi-nut J. K. Kari kutsuttaisiin senaattoriksi. Mutta tämä Koski-sen ehdotus puheenjohtajan ehdotuksesta huutoäänestyksellä hylättiin.

Puoluehallinto, joka puolueen perustamisesta saakka oli ollut Turussa, päätettiin nyt siirtää Helsinkiin. Puoluehallinnon toi-meenpaneva valiokunta oli jo ennen tätä kokousta päättänyt erota, ja solidarisena toimeenpanevan valiokunnan kanssa, ilmoitti koko silloinen puoluehallinto luopuvansa toimestaan. Tällä eroa-mispäätöksellä ei tässä tapauksessa ollut juuri mitään käytän-nöllistä merkitystä, kun puoluehallinto siirrettiin Helsinkiin.

Toimeenpanevaan valiokuntaan valittiin Helsingistä seuraavat herrat ja naiset: Emil Perttilä, E. Valpas-Hänninen, Aug. Rissanen, H. Lindroos, M. Hälleberg, M. Turkia ja Ida Ahlstedt (Aalle-Teljo). Maaseuduilta: Eetu Salin ja Oskari Leivo Porista; Yrjö Sirola ja Kosonen Tampereelta; (Yrjö Mäkelin kieltäytyi) Arthur Sivenius Lahdesta; Hilja Pärssinen Viipurista; Feliks Pettersson (Kellosalmi) Kotkasta; J. Lillnix Vaasasta; J. K. Kari Turusta; H. Jalonen Ensosta ja T. Hoffren Kuopiosta.

Tampereen kokouksen jälkeen Senaatti asetti eduskuntakomitean laatimaan ehdotusta perustuslakimuutoksiksi, jotka koskivat valtiollista äänioikeutta ja eduskuntauudistusta. Tähän komiteaan hallitus kutsui sosialidemokraattisesta puolueesta herrat: Heikki Lindroosin ja Edv. Valpas-Hännisen ja Yrjö Sirolan.

Samana syksynä alkoi sitten taas vaalitaistelu. Porvarilliset puolueet koettivat kalastella, Tampereen kokouksen päätöksistä huolimatta, työväenluokan kannatusta. Mutta sosialidemokraattinen puolue oli kuitenkin nyt yksimielisesti vaalilakon kannalla, joten he eivät työväestöltä ääniä saaneet.

9. V. 1905—1906 valtiopäivät.

Joulukuun 20 p. kokoontuivat valtiosäädyt, ja saman kuun 31 p. järjestettiin eri paikkakunnilla työväen mielenosotuskulkueita. Maaseututyöväenyhdistyksistä lähetettiin edustajia Helsinkiin antamaan säädylle „viimeinen varoitus“. Päivällä oli mielenosotus Senaatin torilla ja illalla ylioppilastalolla suuri kokous, jossa Y. Sirola puhui, esittäen ponnet, jotka hyväksyttiin. Keväällä, kun asia tuli säädyyssä esille, oli taas mielenosotuksia. Samaten oli huhtikuun 14 p. säätyjen „häpeäpäivän“ muistoksi mielenosotuksia. Ja kun uudistuskysymykset ehtivät valiokunnasta säätyjen käsiteltäviksi, oli Helsingissä toukokuun 28—29 p. mielenosoituksia. Mutta uutta „suurlakkoa“ ei toimeenpantu, vaikka ei työväestön vaatimuksia täydellisesti tyydytettykään. Ja jos suurlakko nyt olisi toimeenpantu, ei se olisi onnistunut. Sitä vastaan olisi noussut hallitus ja porvaristo yhdessä. Ja kun työväestön vaatimukset lähimailleen tyydytettiin, niin ei ollut riittävää syytä ryhtyä sellaisiin voimain ponnistuksiin.

Työväen punaisetkaartit ja suurlakon uhka olivat nähtävästi ne tekijät, jotka pakottivat säädyt luopumaan oikeuksistaan. Vapaaehtoista ei se luopuminen ollut. Kaksikamarinen eduskuntamuoto oli suuren osan porvaristoa ihanteena. Mutta kun se ei tyydyttänyt työväestön vaatimuksia ja suurlakon aikana annetut lupaukset sitoivat edustajia, niin ei uskallettu syödä annettuja lupauksia, koska seurauksista ei haluttu vastata.

Kesällä 1906 sattui sitten Viaporissa sotilaskapina, josta kapteeni Kock sai ennen muita tiedon. Hän neuvottelematta sos.-dem. puolueen johdon kanssa julisti Helsingissä heinäk. 31 p. suurlakon, johon paikallinen työväestö melkoisessa määrässä otti osaa. Osa punaisesta kaartista otti osaa myöskin itse kapiinaan. Helsingissä syntyi täten viikon kestänyt suurlakko. Samalla viikolla sattui sitten Hakaniemen kadulla yhteentörmäys työväen ja porvariensa suojeluskaartin välillä sillä seurauksella, että useat porvariensa suojeluskaartiin kuuluvat saivat surmansa. Näistä tapahtumista johtui joukko vangitsemisia.

Senaatti määräsi punaisen kaartin hajotettavaksi, johon alistuttiin. Jonkun ajan kuluttua hajotettiin myöskin porvariensa suojeluskaarti.

Kapteeni Kock peläten vangiksi joutumista pakeni Amerikkaan, jossa hän vietti lopun elinajastaan. Hän kuoli siellä 1914.

10. Sosialidemokraattisen puolueen edustajakokous Oulussa elok. 20—27 p. 1906.

Puolueeseen kuului nyt 462 yhdistystä, joissa oli 80,000 jäsentä. Kokouksessa oli noin 400 työväenyhdistystä edustettuna ja edustajia oli yhteensä 435 sekä muita asianharrastajia 70.

Kokouksessa, paitsi menettelytapakysymyksiä, tarkastettiin ja hyväksyttiin puolueen järjestyssäännöt ja vaaliohjelma.

Puolueen järjestösääntöjen perustana on valtiolliset vaalipiirit. Puolueen keskustoimikuntana on puoluekokouksen valitsema toimikunta ja toimikunnan rinnalla puolueeneuvosto. Puolue-toimikunnan kotipaikka on Helsinki. Neuvostoon kuuluvat puolue-toimikunnan jäsenet sekä kustakin vaalipiiristä (ei Lapin) valittu yksi edustaja. Puolueeneuvosto kokoontuu vähintään 2 kertaa vuodessa.

Puolueneuvoston päätösvaltaisia jäseniä ovat puoluetoimikunnan ja neuvoston jäsenet. Puhe- ja esitystenteko-oikeus neuvostossa on kunkin vaalipiiritoimikunnan yhdellä edustajalla, Suomen ammattijärjestön, sosialidemokratisen eduskuntaryhmän, sosialidemokratisen naisliiton ja jokaisen sos.-dem. puoluelehden toimituksen yhdellä edustajalla ja lisäksi yleensä niillä, joille neuvosto eri päätöksellä puheoikeuden myöntää. Puoluekokousten välisellä ajalla päättää neuvosto puolueen tärkeimmistä asioista.

Jokaisessa vaalipiirissä on vaalipiiritoimikunta ja jokaisessa kunnassa, missä se on mahdollista, kunnallistoimikunta. Oulussa hyväksytyissä säännöissä oli myöskin valtiollisten äänestysalueitten mukaan säädetty valittavaksi aluetoimikunnat. Aluejärjestöt muodostivat kunnallistoimikunnat eli kunnallisjärjestöt ja kunnallisjärjestöt muodostavat vaalipiiritoimikunnat. Mutta näitä aluetoimikuntia ei kaikissa kunnissa kuitenkaan saatu toimimaan, joten ne myöhemmin poistettiin ja kunnassa toimivat puolueeseen kuuluvat työväen- ja ammattiyhdistykset muodostavat nyt kunnallisjärjestön. Vaalipiirijärjestöt pitävät vuosittain kokouksia, samoin tekevät kunnallisjärjestötkin.

Puolueen ylin määrääjä on puoluekokous, tai päätetään puolueen asioista puolueäänestyksellä, joka toimitetaan vaalipiiritäin ja kunnittain. Kunnallisjärjestöt valitsevat puoluekokouseen edustajat, yhden edustajan 500 jäseneltä. Kunta, jossa on puolueen jäseniä vähemmän kuin 500, valitsee jonkun toisen kunnallisjärjestön kanssa yhdessä. Tämä kohta on myöhemmin pidetyissä puoluekokouksissa muutettu siten, että puoluekokouksen edustajain vaalit toimitetaan vaalipiiritäin ja on niillä oikeus valita yksi edustaja jokaiselta 500 jäseneltä tai sen osalta.

Puolueveron suuruus oli alussa hyväksytyissä järjestyssäännöissä määrätty maalla asuvilta puolueen jäseniltä 25 p. puolelta vuodelta ja kaupungeissa asuvilta 50 p. samalta ajalta. Puolueen jäsenen oli suoritettava puolueveroa siinä osastossa, johon hän kuului. Kunnallisjärjestöt suorittivat puoluekokouksen määräämän osan veroista puoluetoimikunnalle.

Myöhemmin on näitä kohtia muutettu ja täydennetty. Puolueveron suuruus määrätään nykyään puoluekokouksessa, vaalipiirijärjestön verot sen vuosikokouksessa ja kunnallisjärjestön veron suuruus taas sen vuosikokouksessa. Jäsen suorittaa nyt

veronsa sille osastolle, johon jäsen kuuluu, osasto tai yhdistys kunnallistoimikunnalle, tämä vaalipiiritoimikunnalle ja viime-mainittu vasta puolue toimikunnalle.

Toinen tärkeä tehtävä Oulun kokouksella oli se, että siellä ensi kerran laadittiin sos.-dem. vaaliohjelma ja päätettiin ottaa osaa vaaleihin, tekemättä vaaliliittoja porvaripuolueitten kanssa, joka vaalipiirittäin äänestettäissä suhteellisen vaalitavan käytännössä ollessa olisikin tarpeetonta.

Se vaaliohjelma, mikä Oulun kokouksessa puolueelle hyväksyttiin, on suureksi osaksi vieläkin voimassa.

Kunnallisvaaleissa päätettiin vaatia yleistä yhtäläistä vaali- ja äänioikeutta kaikille 20 vuotta täyttäneille kunnan asukkaille veronmaksusta riippumatta, ja kunnallisvaaleissa noudatettavaksi suhteellista vaalitapaa.

Maanvuokralakia vaadittiin uudistettavaksi siten, että vuokra-aika on määrättävä vähintään 50 vuodeksi. Samalla vaadittiin säädettäväksi *viljelyspakko*, jonka mukaan kaikki valtion omistamat metsämaat, ruunun puustellien ja virkatalojen sekä kuntien, seurakuntien, yhtiöiden ja yksityisten hallussa olevat viljelyskelpoiset maat olisivat olleet uuden maanvuokralain määrämällä ehdoilla annettavat halullisten viljeltäviksi, jollei omistaja itse niitä viljele. Yksityisille ei kuitenkaan anneta suurempia aloja kuin enintään 25 hehtaaria viljelyskelpoista maata.

Tästä viljelyspakko vaatimuksesta syksyllä 1911 Helsingissä pidetyssä puoluekokouksessa luovuttiin. Mutta useammat kohdat vaali- ja puolue-ohjelmissa ovat samat, kuin miksi ne Forssan ja Oulun kokouksessa hyväksyttiin.

Työväen suojelus- ja vakuutuslainsäädännöstä, sen uusimisesta ja parantamisesta ovat Oulun kokouksen päätökset, vaikkakin yksityiskohtaisemmat, pääasiassa yhtäpitävät Forssan kokouksen päätösten kanssa. Eräissä kohdissa on kylläkin eroavaisuuksia. Oulussa hyväksytyt vaatimukset ovat eräissä kohdin vain jyrkemmat.

Invaliditeetti ja vanhuudenvakuutus. Oulun kokoukselle esitettiin asiasta tohtori Edvart Gyllingin alustus, jossa vanhuuseläkkeen saamisen ikäraja ehdotettiin 70 vuodeksi, Forssan kokouksessa hyväksytyn 55 vuoden asemasta, ja lisäksi ehdotettiin muutamia muitakin muutoksia. Mutta kokouksen val-

tava enemmistö hylkäsi tehdyn ehdotuksen ja hyväksyi Forssan kokouksessa tehdyt päätökset.¹

Palkollisille päätettiin vaatia suojeluslakeja palvelijain omain ehdotusten mukaan ja palkkaussääntö isännille ja palvelijoille vuodelta 1865 päätettiin vaatia kumottavaksi.

Työväen mielenosotuspäiväksi päätettiin ottaa Vapunpäivä, ja v. 1907 alkaen ovatkin työväen mielenosotukset kansainvälisen tavan mukaan järjestetty Vapunpäiväksi.

Ensimmäiset kevätmielenosotukset toimeenpantiin Helsingissä 19 p:nä toukokuuta 1895. Työväenvaltuuskunta ehdotti v. 1897, että näitä koko maassa pantaisiin toimeen ensimmäisenä sunnuntaina kesäkuuta.

Ehdotus hyväksyttiin. Keväällä 1899 Matti Kurikka Työväen valtuuskunnalle ehdotti, että mielenosotukset pantaisiin toimeen Vapunpäivänä. Ehdotus pantiin pöydälle. Keväällä 1900 E. Valpas puoluehallinnon kokouksessa teki ehdotuksen mielenosotusten toimeenpanemisesta Vapunpäivänä, mutta ei saanut kannatusta. Viipurin puoluekokouksessa 1901 väiteltiin mielenosotusten toimeenpanemisesta Vapunpäivänä. Silloin kysymys hylättiin, kuten aikaisemmin on mainittu, ja nyt vasta Oulussa siitä saatiin puoluepäätös aikaan.

Suurin osa kokouksen ajasta meni menettelytapakysymysten keskusteluihin. Punaiset kaartit puolueenkin puolelta päätettiin lakkauttaa ja niiden varat siirrettiin puolueen vaalirahastoon.

Matti Kurikalta riistettiin oikeus olla kokouksessa Sörnäisten työväenyhdistyksen edustajana ja olisi hän varmaan erotettu puolueesta, ellei hän itse olisi ilmoittanut eroavansa. Samalla hän ilmoitti heti ryhtyvänsä perustamaan uutta puoluetta, jota hän heti ryhtyikin hommaamaan.²

¹ Forssan kokouksen jälkeen senaatti asetti invaliditeetti- ja vanhuusvakuutuskomitean, jonka ehdotus valmistui 1908. Siinä on vanhuuseläkkeen saamisen ikäraja 65 vuotta ja vakuutusmaksuja suorittavat työntekijät ja työnantajat.

² Puolue sai nimekseen „sosialistinen reformipuolue“. Mutta suurta puoluetta ei siitä syntynyt. Sen ryhmän äänenkannattaja Elämä-lehti kuoli kannatuksen puutteessa ja puolue ei saanut yhtään edustajaa valtiopäiville. Kurikka matkusti 1908 takaisin Amerikkaan ja oli siellä „New Yorkin Uutiset“ nimisen sanomalehden toimittajana. Hän kuoli 3 p. lokakuuta 1915 New Yorkiasa 52 vuoden ikäisenä.

J. K. Kari, joka suurlakon jälkeen kutsuttiin perustuslailisten muodostamaan hallitukseen,¹ erotettiin puolueesta Oulun kokouksessa, vaikka ei Tampereella 1905 pidetty kokous asiasta mitään mielipidettä lausunut.

Karin senaattoriksi meno tapahtui puoluehallinnon turkulaisien jäsenten suostumuksella.

Puolueen jäseniltä kiellettiin oikeus olla porvarillisen sanomalehden toimittajana. Kunnallisvaaleihin osanotosta päättäminen jätettiin paikallisille puolue-osastoille.

Kieliasiaasta kokous lausui, että puolue tunnustaa kullekin kansallisuudelle oikeuden vaatia täyttä kielensä käyttämisen ja kehittämisen vapautta. Tämän toteuttaminen edistyy sikäli kuin sosialidemokratia vahvistuu.

Työlakot, joista ainakin osa tähän asti oli ollut puoluehallinnon avustettavana, jätti kokous kokonaan ammatillisten järjestöjen hoidettaviksi, ja päätettiin työläisiä kehottaa työtaisteluissa kääntymään ammatillisten järjestöjen puoleen. Puoluetoimikuntain ei ole puututtava lakkoasioihin muutoin kuin erikoistapauksissa, ja silloinkin ammattijärjestöjen erikoisesta pyynnöstä.

Ammattijärjestökysymyksestä lausui puoluesihteri Y. Sirola seuraavaa:

„Viitaten Forssassa pidetyn puoluekokouksen päätökseen ja katsoen ulkomailla ja meilläkin saavutettuihin kokemuksiin, on pidettävä edullisempana, että ammatillinen järjestyminen kehittyä edelleen omia kehityslakejaan noudattaen puoluejärjestöjen niiden toimintaan sekaantumatta, kuitenkin niin, että elävä vuorovaikutus säilyy sosialidemokraattisen työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen välillä.“

Ja Ruotsin ammattijärjestön puheenjohtaja herra *Herman Lindqvist*, joka oli läsnä tässä kokouksessa, lausui seuraavaa:

„Meitä on hämmästyttänyt, ettei Suomessa ole enempää toimittu ammatillisen järjestymisen hyväksi. Europassa yleensä ja Skandinavian maissa erittäin ovat työläiset pitäneet tätä tärkeänä. He arvelevat, että sosialismin päämäärän savuttamiseksi tarvitaan vankka ja elinvoimainen työläisjoukko. Kapitalistisissa maissa on järjestäytyminen juurtunut ammatillisiin järjestöihin. On huomattu, että taistelu kapitalismia vastaan on tehonnut, jos taistellaan pienissä joukoissa ilman keskinäistä

¹ Kari jo kevättalvella 1907 erosi hallituksesta.

yhdyssidettä. Ruotsissa jo 20 vuotta sitten perustettiin ammattijärjestö. Nyt siinä on 1,500 ammattiyhdistystä, jotka ovat liittyneet 36 ammattiliittoon. Näiden suojana on maajärjestö (ammattijärjestö). Sellainen järjestö on myöskin Norjassa ja Tanskassa. Ruotsin maajärjestöön kuuluu 30 liittoa, joissa on 1,446 ammattiyhdistystä, ja niissä 108,000 jäsentä. Tämä pakottaa kapitalistit ottamaan huomioon meidän vaatimuksemme, ja meidän voimamme tulee hyvin käytetyksi. Ammattijärjestö on valtiollisen järjestön taloudellisena pohjana. Sen täytyy pysyä niin kauan kuin kapitalistinen yhteiskuntajärjestys on olemassa, mutta se yksin ei voi antaa niitä etuja, joita me vaadimme, vaan täytyy sen käydä yhdessä valtiollisen järjestön kanssa. Yhdessä pysyen olemme päässeet nykyiselle asteelle saakka. V. 1902 teimme suurlakon, kuten Suomen työläiset v. 1905. Me emme kuitenkaan saaneet muita kansalaisia mukaan, vaan täytyi meidän luottaa omaan voimaamme. Ja suurlakko osotti todellakin Ruotsin työväen voiman; se todisti, että ammattijärjestö on Ruotsin työväenliikkeen todellinen ydin. Ammattiyhdistysten jäsenet tietävät lähteä mies talosta jonkun valtiollisen vaatimuksen puolesta; ne ovat yhtä puolueen kanssa.

Olen ihmeteltyt, ettei teillä Suomessa ole ollut tuollaista järjestöä. Teidän liikkeenne on kenties niin paljon kauniimpi, että se on saavuttanut tuloksia sellaisen voiman tarjoamatta suoranaisia taloudellisia etuja.

Tämä on ihanteellista, suurenmoista, mutta minä en usko, että se ajan pitkään käy. Olisi siis jo aika muodostaa vankka ammattijärjestö, joka työmarkkinoilla hankkisi työväelle etuja, mutta samalla saisi heidät esiintymään yhdessä valtiollisen puolueen kanssa.

Olen toverieni kanssa mielenkiinnolla nähnyt teidän innolla pohtivan kysymyksiänne. Te olette varmasti avoimin katsein huomanneet, mikä on teille edullisinta. Olen tutustunut ehdotukseenne järjestäytymiskysymyksessä ja kannatan sitä, mutta samalla kehoitan teitä, ettette pysähdy ainoastaan lausumaan toivomusta, vaan myöskin panette sen teossa toimeen, niin että Suomessa, kuten muissakin maissa, olisi vankka ammattijärjestö, joka voisi pitää huolta työväen eduista ja puolustaa heitä kapitalistien sortoa vastaan.“

Puoluehallinnon ehdotus, jonka Sirola kokoukselle esitti, yksimielisesti hyväksyttiin.

Puolueen puheenjohtajaksi valittiin nyt Edv. Valpas ja A. Järvenpää, puoluesihteeriksi, kun Sirola jyrkästi kieltäytyi, valittiin Matti Turkia.

11. Toiminta Oulun kokouksen jälkeen.

Oulun kokouksen jälkeen alkoi puolueen uudestaan järjestäminen ja seuraavana talvena vaalitaistelu.

Ensimmäiset eduskuntavaalit toimitettiin maalisk. 15 ja 16 p. 1907. Sos.-dem. puolue sai 200 paikasta vallatuksi 80. Äänestysiksiin osaa ottaneista 36,7 % äänestivät sosialidemokraatteja.

Toiset eduskuntavaalit olivat heinäk. 1 ja 2 p. 1908, sillä hallitus julisti keväällä eduskunnan hajotetuksi ja määräsi uudet vaalit toimitettavaksi. Äänestäjistä nyt 38,2 % äänesti sosialidemokraatteja ja sai mainittu puolue 83 edustajaa.

Kolmannet vaalit toimitettiin jo toukok. 1 ja 2 p. 1909. Äänestäjistä 39,8 % antoi äänensä sosialidemokratisen puolueen ehdokkaille ja puolue sai nyt 84 edustajaa.

Neljännet vaalit toimitettiin helmik. 1 ja 2 p. 1910 ja äänestäjistä nyt antoi 40 % äänensä sosialidemokratisen puolueen ehdokkaille. Puolue sai 86 edustajaa.

Viidennet vaalit toimitettiin tammik. 2 ja 3 p. 1911. Puolue sai suhteellisesti saman verran nytkin ääniä ja samoin se sai 86 edustajaa.

Kuudennet vaalit toimitettiin elok. 1 ja 2 p. 1913. Äänestäjistä 42,9 % äänesti sosialidemokratisen puolueen edustajia ja puolue sai nyt 90 edustajaa.

Puoluekokouksia Oulun kokouksen jälkeen on ollut syyskuussa 1909 Kotkassa, jossa suurin osa kokouksen ajasta käytettiin puolueen rahastonhoitaja Emil Perttilän kavallusjutun käsittelyyn, puolueen menettelytapa keskusteluun ja sos.-dem. eduskuntaryhmän toiminnan arvosteluun. Eräitä muutoksia myöskin tehtiin puolueen järjestyssääntöihin ja puolueohjelmaan. Päätettiin m.m. perustaa puolueopisto, työväenarkisto ja sihteeristö.

Seuraava puoluekokous oli Helsingissä syysk. 4—10 p. 1911. Tässäkin kokouksessa menettelytapakysymykset ja sos.-dem. eduskuntaryhmän toiminnan arvostelut, maatalousohjelmakysymysten ja puolueen järjestyssääntöjen muutokset, sekä suhtautuminen osuuskauppatoimintaan, veivät suurimman osan ajasta.

Puolueopisto, joka jo Kotkan kokouksessa päätettiin perustaa saatiin toteutetuksi vasta syksyllä 1912, jolloin oli 2 kuukautinen ja v. 1913 3 kuukautinen kurssi. Puoluearkistoa alettiin järjestää jo syksyllä 1909. Päätöstä työväen sihteeristön perustamisesta ei ole voitu toteuttaa. Työväen lakiasiaain neuvontatoimisto alkaen vuodesta 1912, on ollut auki 3 päivänä viikossa iltasin. Siellä on annettu lakiasioissa neuvoja ilmaiseksi puolueen jäsenille. Puoluekokouksessa Tampereella loka-kuun lopussa ja marraskuun alussa v. 1913, olivat tärkeimmät kysymykset: menettelytapakysymys, eduskuntaryhmän toiminnan arvostelu, sekä puolueen järjestyssääntöjen ja ohjelman muutokset.

Puolueen puhujatoimet päätettiin lakkauttaa ja valistustyön harjoittaminen siirtää puolueelta vaalipiireille.

Puolueen syntyä ja kehitystä kuvaa seuraavat taulut:

Vuosi	Perustettu työväenyhdistyksiä
1884 ¹	2
1885	—
1886	2
1887	7
1888	2
1889	5
1890	2
1891	1
1892	3
1893	3
1894	4
1895	7
1896	5
1897	3
1898	4
1899	2
1900	4
1901	8
1902	11
1903	22

¹ Perustettu 1883, aloittivat toimintansa 1884.

1904	16
1905	35
	Yhteensä 177

Jäsenluvun arveltiin jo v. 1893 olevan 10,000 mutta, se lie-
nee otettu liian suureksi.

Puolueen perustamisen jälkeen v. 1899 on puolueen kehitys
ollut seuraava:

Puolueen asema

Vuonna	Yhdistyksiä	Jäsenluku			Haaraosastoja	Torppariosastoja	Naisosastoja	Ammattiosastoja	Omia taloja	Lokuisissa sanomalehtia	Kirjastot		Kokouksia		
		Miehiä	Naisia	Yhteensä							Niteitä	Arvo markkoissa	Yhdistyksten	Johtokuntien	Yleisiä työväen
1899	64	8 437	1 009	9 446	—	—	—	119	14	384	3 312	19 230	544		
1900	69	7 558	1 607	9 165	—	—	—	143	15	381	10 183	21 325	577		
1901	34	4 052	1 063	5 849	—	—	—	98	10	219	6 559	15 865	295	344	25
1902	41	5 498	1 496	8 151	—	—	—	150	16	234	10 223	24 539	541	587	50
1903	66	10 500	3 013	13 513	—	—	—	184	24	430	11 697	25 258	847	955	119
1904	99	12 715	3 895	16 610	—	—	—	222	37	532	14 157	30 452	1 174	1 174	169
1905	177	30 663	9 575	45 298	83	15	43	317	47	778	14 693	30 239	2 986	2 375	698
1906	937	65 017	18 986	85 027	111	66	102	457	129	1 672	22 593	43 877	7 745	6 857	2 971
1907	1 156	63 455	18 873	82 328	131	79	105	507	226	809	30 444	62 755	9 997	7 401	2 963
1908	1 127	54 438	16 828	71 266	137	70	126	587	370	2 078	66 522	98 615	10 983	10 143	2 981
1909	1 217	43 599	14 694	58 293	99	46	114	527	533	1 760	60 572	121 220	13 912	9 153	2 208
1910	1 452	39 853	12 223	52 076	90	57	111	566	683	1 754	69 456	133 341	14 294	9 789	1 915
1911	1 490	37 090	11 316	48 406	71	45	99	548	739	1 635	74 680	147 896	14 309	9 897	1 894
1912	1 552	40 149	11 649	51 798	73	38	82	550	796	1 987	82 009	167 789	13 688	9 910	1 542
1913	1 584	40 802	12 280	53 082	54	43	85	619	841	1 948	87 008	179 832	14 832	10 023	1 569
1914	2 554	40 874	10 646	51 520	30	40	101	637	890	2 015	91 802	176 025	12 705	9 247	1 405

¹ Ennen oli merkitty tulot, menot ja säästö. Kun näin merkityt summat eivät ole

² Tiedot epätäydelliset ja v:lta 1911—14 puuttuvat ne kokonaan.

Huom.! V:na 1899 ja 1900 on tilastoon otettu myös puolueeseen liittymättömät
vuosina käytetty hieman erilaisia lomakkaita. V. 1707 ovat 197, v. 1908 274, v. 1909
pois tilastosta.

Puoluelehdet:

V. 1895 oli yksi työvään sanomalehti, joka ilmestyi kerran viikossa. Nyt työmies ilmestyy 7 kertaa viikossa. Sosialisti Turussa, Kansan lehti Tampereella, Työ Viipurissa ja Oulun Sanomat (Kansantahto) 6 kertaa viikossa.

Työläinen Porvoossa, Sosialidemokraatti Porissa, Hämeen voima Hämeenlinnassa, Eteenpäin Kotkassa, Kansanääni Lap-

vuosina 1900—1914.

Huveja				Näytelmäseuroja	Laulukuntia	Seitokuntia	Urheilu- ja voimisteluseuroja	Apu rahoina kunnilta	Tiliasema			Edustajia kunnallishallinnossa	Työvään asian tärhden karsittu ²			
Iltaamia	Arpajaisia	Kansanhuveja	Huvmatkoja						Varat	Velat	Puhdas omaisuus		Sakkoja mk	Vankeutta päiviä		
396				—	24	—	—	22 700	1	—	1	—	285 098	—	—	
458				—	23	—	—	12 400	1	—	1	—	339 248	—	—	
274	2	20	—	12	8	5	5 400	1	—	1	—	203 454	—	—	—	
555	14	46	—	18	10	8	6 985	1	—	1	—	289 175	18	75	—	
724	14	82	—	26	13	11	19 818	1	—	1	—	461 747	38	50	—	
890	26	119	—	32	15	14	20 710	1	—	1	—	436 789	54	1 095	375	
1 124	19	226	5	43	27	36	33 115	1	—	1	—	778 115	81	70	30	
4 453	176	339	734	126	62	39	48	71 080	1	—	1	—	1 052 986	183	—	—
4 982	360	479	374	153	49	45	46	60 058	1	—	1	—	1 681 021	201	3 315	3 060
8 001	545	503	420	195	60	59	79	37 907	1	—	1	—	3 361 039	351	8365	2 011
11 093	645	587	317	224	54	65	119	21 335	1	—	1	—	3 934 964	369	3 670	529
13 131	466	756	399	231	40	74	129	20 317	8 407 833	3 349 668	5 058 165	143	5 181	540	—	
14 377	691	466	414	210	44	70	158	37 143	9 263 683	3 463 553	5 800 130	220	?	?	—	
15 149	3	949	—	202	48	70	162	24 703	9 916 057	3 659 172	6 256 885	266	?	?	—	
17 016	—	1 062	—	215	42	71	189	25 424	10 448 144	3 804 149	6 643 995	183	?	?	—	
15 564	—	750	—	199	46	71	197	33 506	11 010 062	3 911 884	7 096 178	181	?	?	—	

osottaneet varojen todellista tilaa, niin poistettiin ne tästä.

työvään yhdistykset. Sarekkeita on jäänyt tyhjäksi siitä syystä, että on kyselyissä eri 200, v. 1910 236, v. 1911 188, v. 1912 136, v. 1913 64 ja v. 1914 96 yhdistystä jääneet

peenrannassa, Päivätiedot (Rajavahti) Sortavalassa, Vapaus Mikkelissä, Sanantuoja (Savon työmies) Kuopiossa, Sorretun voima Jyväskylässä, Vapaa sana Vaasassa, 3 kertaa viikossa.

Arbetet Turussa 2 kertaa viikossa. Till Storms Helsingissä 1 kerta kuukaudessa. Työläisnuoriso (Nuoriso) Tampereella kerran viikossa. Pilalehti Kurikka 2 kertaa kuukaudessa.¹

¹ Lisäksi ammattiliittojen lehdet.

XIII LUKU.

Erityisiä liittoja ja paikallisjärjestöt.

1. Suomen Ruotsalainen työväenliitto ja Suomen työläisliitto.

Kun maassamme ensimmäiset työväenyhdistykset perustettiin, kuului niihin sellaisilla paikkakunnilla, kuten esim. Helsingissä ja Vaasassa, myöskin ruotsia puhuvia kansalaisia. Mutta kun työväenyhdistykset vuosina 1890—1896 osaksi kannattivat suomimielisten kielipolitiikkaa ja valtiollisissa vaaleissa ääniasteikon alentamista 10 ääneen ja myöhemmin ääniasteikon poistamista, niin useimmat ruotsalaisista erosivat työväenyhdistyksistä ja herraskaiset perustivat „Arbetets Vänner“-yhdistyksiä, joihin kuitenkin ei montakaan työläistä saatu liittymään. Nämä yhdistykset ovat pysyneet puhtaasti porvarillisina, sosialidemokratiaa vastustavina yhdistyksinä.

Ruotsinkielinen työväestö alkoi puuhata omia yhdistyksiään vasta vuodesta 1898 alkaen. Ensin pyydettiin vahvistusta Helsingin ruotsalaisen työväenyhdistyksen säännöille, mutta sitä ei saatu. Tämän jälkeen v. 1899 herrat Emil Lagerkranz, Theodor Berg, A. V. Söderström, K. A. Holmström ja Gustaf Alfred Vistbacka hakivat Senaatista vahvistusta „Suomen Ruotsalaisen työväenliiton“ säännöille. Kun näistä säännöistä oli Uudenmaanläänin kuvernööri antanut lausuntonsa, niin vahvisti Senaatti mainitut säännöt huhtikuun 11 p. 1899 ehdolla, ettei se aloita toimintaansa ennen lokakuun 1 päivää mainittuna vuonna.

Liiton tarkoitus on olla yhdyssiteenä työmiesten kesken Suomessa, edistää työväen parasta niin hyvin henkisessä kuin aineellisessakin suhteessa. Liiton virallinen kieli on ruotsi. Jäseniksi otetaan työläisiä, jotka ovat täyttäneet 18 vuotta. Työnantajia ei oteta liittoon.

Liiton muodostavat paikalliset työväenyhdistykset, joita liitolla on oikeus muodostaa, eikä näiden säännöille tarvitse hankkia vahvistusta, paitsi ilmoitusta, joka on tehtävä sen läänin kuvernöörinvirastolle, missä yhdistys sijaitsee. Kuvernöörinviraston antama diaritodistus on paikkakunnan nimismiehelle näytettävä ja samalla jätettävä hänelle liiton säännöt. Paikallisyhdistykset saavat itse päättää jäsenmaksujensa suuruuden, mutta ne eivät saa olla alle 3 markkaa vuodessa. Liitolle tulee paikallisyhdistyksen suorittaa 10 penniä jäseneltä neljännevuodessa.

Kullakin paikallisyhdistyksellä on oma hallintonsa, jossa tulee olla vähintään 5 jäsentä. Enempi kuin puolet toimikunnan jäsenistä pitää olla työmiehiä. Liiton alaisilla yhdistyksillä on oikeus asettaa valiokuntia ja perustaa osastoja, sekä vahvistaa niille sääntöjä.

Liiton toimintaa hoitaa 12 miehinen keskushallinto, joka sijaitsee Helsingissä. Keskushallinto valitaan joka vuosi huhtikuun lopussa pidettävässä liittokokouksessa.

Keskushallinnosta eroaa vuosittain 6 jäsentä, joiden sijaan uudet valitaan, ellei entisiä valita uudelleen.

Liittokokoukset pidetään Helsingissä. Muilla paikkakunnilla olevat liittoon kuuluvat yhdistykset voivat kokouksistaan lähettää pöytäkirjanotteen, joka osoittaa, miten äänet osastossa ovat langenneet, mutta Helsingissä asuvat yhdistysten jäsenet saavat itse henkilökohtaisesti käyttää äänioikeuttaan.

Nämä säännöt, kuten sanottu, Senaatti vahvisti ja sen mukaan sitten v. 1900 ryhdyttiin työväenyhdistyksiä perustamaan. Huhtikuun 22 p. mainitaan olleen ensimmäinen liittokokous, jossa valittiin keskushallinto. Puheenjohtajaksi tuli *A. Veüdel*, sihteeriksi *Jean Boldt* ja taloudenhoitajaksi *A. Käcklund*.

Ensin perustettiin Helsingin ruotsalainen työväenyhdistys, ruotsalainen rauta- ja metallityöntekijäin ammattiosasto ja Hermannin työväenyhdistys. V. 1901 lopussa kuului liittoon kolmelta paikkakunnalta 7 yhdistystä ja osastoa.

Tällä liitolla oli Bobrikoffilaisaikana hyvinkin tärkeä tehtävä maamme työväenliikkeessä. Kun vuosina 1900—1905, ennen „suurlakkoa“, eivät kuvernöörinvirastot eikä Senaatti vahvistaneet yhdistysten sääntöjä, niin melkein kaikki tänä aikana perustetut uudet suomenkielisetkin työväenyhdistykset alkoivat toimintansa Suomen Ruotsalaisen työväenliiton osastoina. Ellei

ruotsinkielisten työläisten olisi onnistunut saada näin laajoja valtuuksia yhdistyksien perustamiseen, niin uusien yhdistyksien muodostaminen, etenkin maaseuduille, olisi mainittuna aikana ollut mahdotonta. Ruotsalaisen työväenliiton osastoista v. 1906 suuri osa oli suomenkielisten muodostamia, joilla ei ollut muuta ruotsalaista, kuin kuvernöörinvirastoon jätetyt säännöt ja sieltä saatu diaritodistus. Ruotsalaisen työväenliiton asiamiehenä silloin toimi A. Käcklund, joka monen nimismiehen kanssa joutui näistä yhdistyksien perustamisista rettelöihin.

Ruotsalaiselelta työväenliitolta nämä tehtävät, uusien yhdistysten perustamiset, myöhempänä aikana suureksi osaksi siirtyivät „Suomen Työläisliitolle“, jonka säännöt Senaatti vahvisti tammikuun 28 p. 1906. Vahvistusta viimeksimainitun liiton säännöille hakivat Emil Perttilä, Paavo Leppänen, Emil Leino ja K. G. K. Nyman. Liiton rakenne ja valtuudet ovat hyvin yhtäläiset kuin Ruotsalaisen työväenliiton. „Perustaa työväenyhdistyksiä ja niihin ammattiosastoja, jotka taas yhdistetään koko maata käsittäviksi ammattiliitoiksi, joille liitto vahvistaa sääntöjensä kanssa yhtäpitäviä sääntöjä“. Kaupunkilaisyhdistysten on liitolle suoritettava jäsentä kohden vähintään 60 penniä ja maalaisyhdistysten 30 p. vuodessa.

Ruotsalaisen työväenliiton suomenkielisille paikkakunnille perustamat yhdistykset ovat joksikin kaikki jälkeen v. 1906 ottaneet Suomen työläisliiton säännöt käytäntöön, ja ensiksi mainittu liitto on siten menettänyt suuren osan entisistä osastoistaan.

Ruotsalaisen työväestön äänenkannattajat ovat olleet „Arbetaren“, joka ilmestyi vuosina 1901—1907 kerran viikossa. Arbetaren lehden toimitukseen aluksi kuuluivat Reino Drockila ja A. Veüdel. Mutta lehti sai vain vähäsen tilaajia, joten se tuotti liitolle melkoista tappiota. V. 1902 alusta laajennettiin lehti 6 palstaiseksi ja lehdelle muodostettiin jonkinlainen kannatusyhdistys, johon osaksi kuului radikaalisia ruotsalaisia porvareitakin. Mutta lehti tuotti yhä tappiota, joten sen kokoa taas jo samana vuonna keväällä pienennettiin.

Periaatteelliset erimielisyydet Forssan kokouksessa hyväksytyjen äänioikeutta koskevien päätösten suhteen saivat aikaan, että osa Arbetarenin ympärille kokoontuneista uusmaalaisista ylioppilaista erosi liitosta. V. 1903 toimitti Arbetarenia A. B. Sarlin. Saman vuoden lopussa muodostettu sanomalehtiosake-

yhtiö „Arbetaren“ joka otti lehden seuraavan vuoden alusta kustantaakseen. Lehden toimittajaksi otettiin Fil. Tideman. Lehden kokoa taas laajennettiin. Tideman erosi siitä jo kesällä 1904. Lopun vuotta toimittivat lehteä ensin maisteri K. Viik, sitten A. Käcklund. V. 1905 alusta alettiin lehteä julkaista 3 kertaa viikossa. Mutta keskinäisten riitojen ja huonon toimituksen vuoksi mainitaan lehden tilaajamäärän alentuneen 600. On selvää, ettei lehti sellaisella tilaajamäärällä ensinkään kannattanut. Samana vuonna kesällä erosi herra A. Käcklund Arbetarenin toimituksesta ja toimitusta ryhtyivät hoitamaan herrat K. G. K. Nyman ja K. Viik. Lehteä annettiin ulos nyt ainoastaan kerran viikossa.

Kun lehden tilaajamäärä oli saatu vuoden 1906 alussa kohoamaan 1 200, ryhtyi Tideman uudestaan Arbetarenin toimittamiseen, mutta Oulun kokouksen jälkeen taas periaatteellisista syistä erosi. Syksyllä 1906 ilmestyi Arbetaren taas 2 kertaa viikossa. Lehden toimitukseen 1905 liittyi myöskin herra Thyre Jansson. Kun lehden tilaajamäärä oli saatu v. 1906 lopussa kohoamaan lähes 3 000, ryhdyttiin lehteä taas seuraavan vuoden alusta julkaisemaan 3 kertaa viikossa ja kesäkuun 1 päivästä 1907 julaistiin lehteä 6 kertaa viikossa. Tilaajamäärä nousi noin 3 000. Lehden vastaava toimittaja oli nyt herra A. E. Usenius. „Arbetaren“ tuotti yhä tappiota ja täytyi se siitä syystä seuraavana vuonna kannatuksen puutteessa lakkauttaa.

Vuosina 1907—1908 ilmestyi ruotsinkielinen sosialidemokratinen kuukauslehti „Folktribunnen“, jota toimitti herra I. Hörhammer. Mutta v. 1909 sekin lakkasi ilmestymästä.

Vuodesta 1909 alkaen on Turussa ilmestynyt 2 kertaa viikossa „Arbetet“ niminen lehti ja Vaasassa „Österbattens Folkblad“.

2. Sosialidemokratinen naisliitto.

Työläisnaisten ensimmäinen edustajakokous oli Helsingissä heinäkuun 4—6 p:nä 1900. Toivomuksia edustajakokouksen pitämisestä olivat lausuneet Tampereella v. 1900 Ammattijärjestön perustamiskokouksessa mukana olleet naiset, jotka siellä pitivät neuvottelukokouksen.

Edustajia oli saapunut Turusta 5 osastosta 6; Tampereelta 4 osastosta 6; Hangosta yhdestä osastosta yksi; Viipurista yhdestä osastosta 2; Oulusta ja Tammelasta, kummasakin yksi

ja Helsingistä ynnä Sörnäsistä 8 osastosta 16 edustajaa. Siis yhteensä 21 eri yhdistyksestä ja osastosta 33 edustajaa. Kokous pidettiin Helsingin työväenyhdistyksen huoneustossa Yrjönkatu 27. Edustajat tervetulleeksi lausui Helsingin naisosaston puheenjohtaja *Ida Ahlstedt* (Aalle-Teljo), joka myöskin valittiin kokouksen puheenjohtajaksi ja toiseksi puheenjohtajaksi neiti *Sandra Välimaa*, Tampereelta. Pöytäkirjureiksi oli valmistava toimikunta pyytänyt herra *Paavo Leppäsen* ja rouva Maria Laineen, jotka kokous hyväksyi.

Keskustelukysymykset olivat seuraavat:

„1) Millä tavalla saataisiin työläisnaiset yleisemmin yhtymään yhdistyksiin?

2) Naisten keskusjärjestön perustaminen.

3) Miten saataisiin pisin työpäivä määrätyksi kaikilla naisten eri ammatti-aloilla?

4) Miten saataisiin määrätyksi alin tuntipalkka kaikilla naisten eri ammatti-aloilla?

5) Miten saataisiin naiset kautta koko maan käsittämään äänioikeus-asian tärkeyden ja vaatimaan sitä?

6) Millä keinoilla saataisiin oppiaika kaikissa naisten ammateissa varmasti määrätyksi?

7) Eikö olisi syytä kääntyä hallituksen puoleen pyynnöllä, että työväen jo aikaisemmin anomaksi neljänneksi ammattitarkastajaksi otettaisiin nainen.

8) Mitä olisi tehtävä sen julkean sanan- ja yhdistymisvapauden sortamisen ehkäisemiseksi, jota harjoitetaan työläisnaisia kohtaan?

9) Kuinka voisimme me työläisnaiset ajaa työväenaatetta siihen suuntaan, että siitä olisi mahdollisimman suurta hyötyä?

10) Kuinka sataisiin kappaletyö poistetuksi kaikissa naisten töissä?

11) Katsotaanko työttömyysrahastojen perustaminen tarpeelliseksi, ja jos, niin missä muodossa?

12) Eikö olisi ryhdyttävä oman äänenkannattajan perustamiseen työläisnaisille, tai ainakin toimittava siihen suuntaan, että joku nainen otettaisiin toimitustyöhön johonkin työväenlehdistämme.“

Yhdistyksiin liittymisestä päätettiin, että kirjallisuuden, sanomalehtien, esitelmien ja etenkin kiertävien puhujien avulla on koetettava saada työläisnaiset käsittämään asemansa ja yhteen-

liittymisen tärkeyden. Liittohallinto velvoitettiin pitämään huolta valistusrahaston perustamisesta ja kartuttamisesta, puhujain lähettamisestä ja ehkä sopivien naisasiaa käsittelevien kirjasten julkaisemisesta.

Äänioikeusasian tärkeys oli niinkään, samoilla keinoilla kuin edellinen, tehtävä selväksi ja ajettava sitä yhdessä miesten kanssa, sekä pysyttävä työväenpuolueen ohjelman kannalla. Mikäli voidaan tällä kannalla ollen, toimitaan yhdessä yläluokan naisyhdistyksien kanssa.

Periaatteessa hyväksyttiin 8-tuntinen pisin sallittu työpäivä, mutta käytännöllisistä syistä päätettiin ensin pyrkiä 10-tuntisen työpäivän saavuttamiseen. Alimpain tuntipalkkain aikaansaaminen ja niiden suuruuden määrääminen jätettiin kullakin paikakunnalla osastojen harkittavaksi. Palkoista ja muutenkin työ-oloista puollettiin tilastojen hankkimista.

Oppilasasiassa velvotettiin kaikki osastot viipymättä ryhtymään järjestämään oppilasoloja siten, että vallitsevat epäkohdat saadaan poistetuiksi.

Kappale-palkalla työskentely tunnustettiin työläisten yhteisille eduille vahingolliseksi, ja päätettiin voimien mukaan työskennellä aikapalkkajärjestelmän toteuttamiseksi. Mutta missä se ei ole mahdollista, olisi laadittava työhinnotteluja ja koettava saada työnantajat ne hyväksymään.

Naispuolisen ammattientarkastajan asettamista päätettiin vaatia, ja sitä monilla syillä perusteltiin.

Yhtymis-, kokous- ja sananvapaudesta lausuttiin, että kaikkien naisjärjestöjen velvollisuus on tiedustella, missä työpaikoissa noita vapauksia ehkäistään, sekä ryhtyä olosuhteiden mukaan kiristysyrityksiä ehkäisemään.

Työväenliikkeen edistämisestä lausui kokous, että se pitää edullisena ja välttämättömänä, että työläisnaiset edelleen toimivat käsikädessä työmiesten kanssa edistääkseen työväenpuolueen ammatillista ja valtiollista luokkataistelua.

Ammattijärjestöasiassa lausui kokous suotavaksi, että ne naisosastot, jotka eivät vielä ole liittyneet jo perustettuihin ammattijärjestöihin, eivät tekisi sitä, ennenkuin *yksi ainoa koko maata käsittävä ammattijärjestö saadaan aikaan*, ja kaikki naisosastot liittohallinnon toimeenpaneman äänestyksen kautta yhty-

vät kokonaisuudessaan siihen, jos enemmistö puoltaa yhtymistä. Paikallisjärjestöön yhtyköön kukin naisjärjestö oman päätöksensä mukaan.¹

Työttömyysrahastoista lausuttiin kehoitus, että perustettaisiin paikallisjärjestöjä ja ne muodostaisivat mainittuja rahastoja. Kunkin ammattikunnan olisi myös perustettava omia työttömyysrahastoja.

Siveellisyyskysymykselle pantiin suuri merkitys. Haureutta ei kuitenkaan katsottu voitavan poistaa nykyisen yhteiskuntajärjestyksen aikana, vaan vasta sitte, kun järjestelmä on perinpohjin uudistettu. Väliaikaisena toimenpiteenä päätettiin koettaa saada ensi valtiopäiville joukkoanomus ohjesääntöisen haureuden poistamisesta. Työläisnaisten liittohallinto sai kehotuksen asiasta alotteen tekemiseen.

Ehdotus naisten oman äänenkannattajan perustamisesta hyljättiin ja sen sijaan päätettiin kehoittaa naisosastoja kutakin paikkakunnallaan ryhtymään toimenpiteisiin, että naisten kirjoituksia entistä enemmän julaistaisiin työväen sanomalehdissä.

Palvelijatarkkisuus oli pitkän keskustelun alaisena.

Ammattikunnallinen yhteistoiminta katsottiin olevan oiva keino palvelijattarienkin työpäivän lyhentämiseksi ja olosuhteiden parantamiseksi.

Kysymyksen työläisnaisten liiton perustamisesta alusti herra *Taavi Tainio*. Liitto päätettiin perustaa. Sen tulivat muodostamaan Suomessa toimivat työläisnaisyhdistykset ja osastot, jotka hyväksyvät edustajakokouksen päätökset ja mahdollisuutta myöten ottavat jäsenluvun mukaan osaa liiton menoihin, sekä suostuvat toimimaan edustajakokousten päätösten toteuttamiseksi.²

Liittohallinnolle hyväksyttiin erityiset toimintaohjeet. Sen paikaksi määrättiin Helsinki 18 äänellä 6 vastaan, jotka puolsivat Turkuja. Jäseniä valittiin 7, ne olivat: Ida Ahlstedt, Mandi Ahlstedt, Eeva järvinen, Maria Laine, Ida Pasanen, Hanna Järnberg ja Anna Pöysä. Hallinnon tilejä tarkastamaan hyväksyttiin Sanni Lähde ja Viktor Kosonen, niiden varalle Hanna Häkinen ja P. Leppänen. Seuraava edustajakokous päätettiin pitää Turussa kahden vuoden kuluttua.

¹ Tässäkin päätöksessä ilmenee ammattijärjestön perustamisjupakan vaikutusta.

² Vero jäsentä kohden ei saanut olla 50 penniä enempää vuodessa.

Työläisnaisten liittohallinnon puheenjohtajaksi valittiin *Ida Ahlstedt*, varapuheenjohtajaksi *H. Järnberg (Välilä)*, sihteeriksi *Maria Laine* ja rahastonhoitajaksi *Mandi Ahlstedt*.

Seuraava työläisnaisten edustajakokous oli Turussa heinäk. 17—19 p. 1902. Se pidettiin sikäläisen työväenyhdistyksen talolla. Edustajia oli Helsingistä 9 osastosta ja liittohallinnosta yht. 11 edustajaa; Viipurista 4 osastosta 4, Turusta 4 osastosta 6, Tampereelta 2 osastosta 2, — Kotkasta, Kuopiosta, Hangosta ja Tammelan „Kuha“ työväenyhdistyksen naisosastoista, yksi kustakin. Edustajia siis oli lähettänyt 24 yhdistystä tai osastoa yhteensä 33 edustajaa.¹

Kokouksen puheenjohtajiksi valittiin neidit *Ida Ahlstedt* Helsingistä ja *Mimmi Kontulainen*, Viipurista.

Keskustelukysymyksiä oli kaikkiaan 27, niistä osa samoja, joita jo edellisessä edustajakokouksessa käsiteltiin. Uusia kysymyksiä oli:

1) Liiton uudestaan muodostaminen; 2) ammattiopetuksen parantaminen; 3) työläisnaisille oman äänenkannattajan perustaminen; 4) naisten poistaminen palvelemasta miesten saunoissa ja kylpylaitoksissa; 5) naistenpäivien viettäminen; 6) kesäsiirtolain perustaminen.

Päätettiin perustaa agitatsioonirahastoja, joihin osastojen tuli suorittaa 50 p. jäseneltä vuodessa. Osastojen tuli lisäksi verottaa jäseniään 5 pennillä kuukaudessa.

Naisten oma äänenkannattaja päätettiin perustaa, ja liittohallinto velvoitettiin asiassa ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Alimpain palkkojen määräämisessä katsottiin naisten ammatillinen järjestyminen paraiten perille vieväksi keinoksi. Ammattitaidon kohottamiseksi päätettiin puoltaa ammattikoulujen perustamista.

Naisten työaloilla vallitsevain epäkohtain poistamiseksi päätettiin tehdasalueille muodostaa tarkastuskomiteoja, joiden tuli havaitsemistaan epäkohdista ilmoittaa ammattientarkastajille.

Raittiusasiassa katsottiin kieltolaki lopulliseksi päämääräksi. Mutta sitä ennen velvoitti kokous työläisnaisia käytännössäkin

¹ Edustajat tervetulleiksi lausui herra *J. F. Syrjälä*, Turusta.

työskentelemään ehdottoman raittiuden hyväksi, juurruttamalla raittiusaatetta miehiin ja nousevaan nuorisoon.

Lasten kasvatusta katsottiin puutteelliseksi. Sitä päätettiin ryhtyä parantamaan.

Työläisnaisten suojelulakien säätämistä piti kokous erittäin tärkeänä, ja siinä suhteessa päätettiin työläisnaisten keskuudessa tehdä pontevaa valistustyötä.

Naiset, jotka eivät ole 40 vuotta vanhoja, katsottiin sopimattomiksi palvelemaan miesten saunoissa. Työaika saunapalvelijoille olisi saatava 4 tuntiseksi. Ammattiosastoja päätettiin ryhtyä perustamaan naistyöläisten keskuudessa teollisuusaloilla.

Naisten päiviä päätettiin ruveta viettämään ja muodostaa niistä naisten valistustilaisuuksia.

Puolueasioissa päätettiin edelleenkin toimia miespuolisten toverien kanssa yhdessä. Yläluokan naisten suhteen päätettiin asettua luokkataistelun kannalle, paitsi niissä kysymyksissä, jotka ovat naisille yhteisiä, toimitaan yläluokan naisten kanssa yhdessä.

Kesäsiirtoloita työläisnaisille päätettiin ryhtyä perustamaan. Niitä varten oli hankittava varoja keräyksillä, arpajaisilla y.m.s.

Eri ammateissa työskenteleväin välillä päätettiin valistuksellisilla keinoilla edistää tasa-arvoisuutta. Maalaistyttöjä päätettiin varoittaa muuttamasta kaupunkeihin houkuttelevain sanomalehti-ilmoitusten perusteella.

Naisten omanarvontuntoa päätettiin kaikilla aloilla ryhtyä herättämään.

Työläisnaisten liittohallinnon säännöt hyväksyttiin pienellä korjauksella entiselleen. Kun Helsingissä valitun liittohallinnon tilejä ei oltu esitetty tilientarkastajille tarkastettavaksi, niin ei voitu liittohallinnolle myöntää tilivapautta, vaan veloitettiin se tarkastuttamaan tilit ja 3 kuukauden kuluessa esittämään ne ja tilintarkastajain lausunto liiton osastoille, jotka sitten päättävät tilivapaudesta tai epäävät sen.

Liittohallinto siirrettiin nyt Helsingistä Viipuriin 16 äänellä 14 vastaan, jotka puoltivat liittohallinnon kotipaikaksi Turkua. Liittohallintoon valittiin: rouva Hilja Pärssinen, neiti Anni Torvelainen (rouva Huotari), neiti Miina Kontulainen, Anni Savolainen, neiti A. Rynänen, rouva M. Kuitunen ja neiti Hilda Pietilä, sekä varajäseniksi I. Kohonen ja rouva Pohjalainen.

Sanomalehtitoimikunta asetettiin 20 äänellä 4 vastaan Helsinkiin. Siihen valittiin rouvat Maria Laine ja Fiina Pietikäinen, neidit Miina Sillanpää ja Sofia Pottala. Varajäseniksi rouvat Eeva Järvinen (Juurioja) ja Anna Genral. Neuvotteleviksi jäseniksi valittiin rouvat Pärssinen Viipurista, Tekla Suominen Turusta ja neiti E. Lönnberg Tampereelta.

Työläisnaisten 3:s edustajakokous oli Tampereella heinäkuun 17—19 p. 1905. Työläisnaisten liittohallinnon toiminnasta Turun ja Tampereen kokousten väliseltä ajalta mainittakoon seuraavaa:

Liitto oli harjoittanut valistustyötä oloihin nähden kiitettävällä tarmolla. Eri henkilöt olivat matkustelleet liiton kustannuksella eri paikkakunnilla ja pitäneet 92 esitelmää. Niistä neiti Sandra Reinholdson (Lehtinen) oli pitänyt 36 ja perustanut 7 osastoa. Rouva H. Pärssinen oli pitänyt 32 esitelmää.

Liittoon oli v. 1902 kuulunut 27 osastoa, 1903 29 ja 1904 32, joissa jäsenluku oli 1 398. Liittoon kuuluvista osastoista oli 5 lakkauttaneet toimintansa. Ihanneliittoja oli perustettu ja opettajakursseja toimeenpantu. Useita lentokirjasia oli kustannettu ja siten myös levitetty naisten keskuuteen valistusta.

Liittohallinnon puheenjohtajana oli koko ajan toiminut rouva H. Pärssinen, sihteerinä Anni Huotari ja rahastonhoitajana Mimmi Kontulainen (kuollut ³¹/₅ 1908). Liittohallinnolla oli ollut 47 kokousta. Tästä näkyy, että se oli toiminut, oloihin nähden, aika vilkkaasti.

Kolmatta edustajakokousta liittohallinto hommasi jo elokuussa v. 1904 Tampereelle. Mutta sen pitämiseen ei silloin saatu viranomaisilta lupaa, joten sen pitäminen siitä syystä siirtyi vapaampiin aikoihin. Tähän edustajakokoukseen oli 42 yhdistystä tai osastoa lähettänyt yhteensä 68 edustajaa ja muita asianharrastajia oli läsnä 15.

Keskustelukysymyksiä oli 17, nimittäin seuraavat:

1) Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä naisten äänioikeusasian eteenpäin viemiseksi? 2) Olisiko naisosastojen ja yhdistysten perustettava keskuuteensa yhteinen koko maata käsitävä työttömyysrahasto? 3) Mitä vaatimuksia olisi asetettava naisten suojelulakien suhteen? 4) Agitatsioonikysymys: a) puoluehengen kohottamiseksi, b) paikallisagitatsioonin järjestäminen, c) kirjallisuus. 5) Miten „ihanneliitto“-työ saataisiin

parhaiten tarkoitustaan vastaavaksi? 6) Miten saataisiin ammattijärjestöt voimakkaammiksi? 7) Mitä olisi tehtävä, että saataisiin perheen äidit kohotetuiksi siitä henkisestä ja taloudellisesta kurjuudesta, johon nykyinen yhteiskunta on heidät saattanut? 8) Mihin suuntaan on lasten kasvatusta kodeissa johdettava? 9) Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, että sairaskassoista saataisiin apua myöskin synnyttäjille? 10) Siveellisyysskysymys. 11) Miten voitaisiin parhaiten vaikuttaa terveellisten ja tarkoitustaan vastaavien asuntojen saamiseksi työväelle? 12) Olisiko valtiota ja kuntia vaadittava perustamaan koteja turvattomille lapsille? 13) Katsotaanko suotavaksi perustaa ammatillisia osuusliikkeitä osastojen yhteyteen? 14) Mille kannalle on asetettava kodeissa suoritettavaan naisten ja lasten työhön nähden? 15) Kuinka voisivat naiset vaikuttaa raittiusasian edistämiseksi sekä käytännöllisessä elämässä että lainsäädännössä? 16) Liiton uudestaan järjestäminen. 17) Edellisen edustajakokouksen asettama sanomalehtitoimikunnan kertomus ja sen johdosta keskustelua naisten äänenkannattajasta.“

Näistä kysymyksistä keskusteltiin ja päätettiin seuraavaa: Ensi valtiopäiviltä päätettiin vaatia yleistä yhtäläistä äänioikeutta ynnä vaalikelpoisuutta ja sellaisten lakien poistamista, jotka asettavat naidun naisen miehen holhouksen alaiseksi.

Keinoina asian perille viemiseksi hyväksyttiin agitatio, sekä suullinen että kirjallinen. Maa päätettiin jakaa toimintapiireihin ja perustaa niihin naisten äänioikeusrahastoja.

Osastojen keskuuteen oli myöskin perustettava työttömyysrahastoja.

Naisten suojelulakikysymyksiä käsiteltiin kahden eri alustuksen perusteella: toinen koski tehdastyötä ja toinen kotityötä.

Päätettiin vaatia yö- ja sunnuntaityö kiellettäväksi naisilta ja lauantai-iltapäivä työstä vapaaksi; naisten työ kiellettäväksi kaikilla niillä työaloilla, joilla työt vahingoittavat naisten ruuminrakennetta. Samasta työstä vaadittiin naisille maksettavaksi sama palkka kuin miehillekin. Synnyttäjiltä on työ kiellettävä 5 viikkoa ennen ja 7 viikkoa jälkeen synnytyksen. Poikkeuksia tästä ei saanut myöntää. Valtion oli perustettava ja kannatettava sairaskassoja, joista raskaus- ja synnytysajan vapaaviikoilta oli maksettava avustusta, täysi keskimääräinen palkka. Naispuolisia ammattientarkastajia oli asetettava. Työläisnaisten yhdistyksien ehdokkaat oli otettava tässä huomioon.

Kotityöläisistä oli työnantajan pidettävä luetteloja, joissa oli työläisen ikä, työn laatu ja määrä mainittava; 15 vuotta nuoremmita lapsilta oli työ kokonaan kiellettävä. Alimmat palkat olivat lain kautta määrättävä.

Ihanneliittotyön yhdenmukaiseksi saamiseksi päätettiin kustantaa opettajille käsikirja ja eri paikkakunnilla panna toimeen opettaja-kursseja ihanneliiton opettajain valmistamiseksi. Kiertäviä ohjaajia myös päätettiin lähettää eri paikkakunnille. Liittohallinnolle annettiin toimeksi asian käytännöllinen toteuttaminen ja puoluekokoukselle ehdotuksen valmistaminen siitä, että puolue ottaisi ihanneliittotyön omakseen.

Ammatilliset järjestöt katsottiin silloisessa muodossaan tarkotustaan vastaamattomiksi ja paremman Ammattijärjestön aikaansaamiseksi päätti kokous, että oli koetettava saada kaikki ammatillaiset liittymään osastoihinsa. Toivottiin, että osastot tuntuvassa määrässä korottavat jäsenmaksuja sekä ryhtyvät puuhaamaan koko maata käsittävien ammattiliittojen muodostamista ja koettavat saada liitot sopivalla tavalla yhtymään yhteistoimintaan.

Lasten kasvatuksen paremmalle kannalle saamisesta lausui kokous, että se on kodissa suunniteltava todellista ihmisyyttä silmällä pitäen, niin että lapsessa jo aikaisin kehittyä voimakas persoonallisuus, joka tuntee tahtonsa ja oppii ajamaan sen rehellisesti ja tarmolla perille. Tarpeellisen työn merkitys oli lapselle käytännöllisesti opetettava, ettei hän oppisi pitämään ihanteena joutilasta herraselämää. Arveltiin, että sitä mukaa kuin nykyaikaisen yhteiskuntaelämän ristiriidat esiintyvät lapsen tiellä, sitä mukaa hän oppii näkemään niiden merkityksen. Kertomalla lapselle köyhälistön sankareista ja marttyyreista, on lapsi innostettava epäitsekkääseen taisteluun sorrettujen kanssa ihmistensä hyväksi.

Valtiota ja kuntia päätettiin velvoittaa rakentamaan riittävästi kunnollisia työväen asuntoja; samaten koteja turvattomille lapsille. Osuustoimintaa päätettiin ryhtyä edistämään.

Kieltolakia päätettiin kannattaa ja raittiutta edistää.

Naisten oman äänenkannattajan perustamisesta keskusteltiin edellisessä edustajakokouksessa valitun sanomalehtitoimikunnan toimintaselostuksen yhteydessä. Toimikunta oli anonut painoasiainylihallitukselta lupaa ulosantaa „Työläisnainen“, nimistä sanomalehteä. Mutta se ei ollut tässä onnistunut. Sen sijaan

oli neiti Miina Sillanpää saanut vastuullaan Helsingissä julaista v. 1905 alkaen „Palvelijatarlehteä“, jota oli kehoitettu työläisnaisten kannattamaan. Toimikunta kehoitti kokousta yhtymään tähän kehoitukseen, että kaikki työläisnaiset saataisiin Palvelijatarlehteä tilaamaan.

Edustajakokous antoi liittohallinnolle vallan menetellä tarpeitten ja vaatimusten mukaan naisten äänenkannattajan perustamiseksi, vaikkapa muodostaa se sitten mainitusta „Palvelijatar“-lehdestä.

Liiton uudestaan muodostamisesta ei tällä kertaa vielä tullut mitään päätöstä.

Liittohallintoa päätettiin vahvistaa siten, että Helsingistä, Turusta, Tampereelta ja Kotkasta valitaan yksi kustakin vakinaiseksi ja yksi varajäseneksi liittohallintoon. Muuten liittohallinto jäi entiselleen.

Lakkojen sattuessa valtuutettiin liittohallinto lähettämään lakkopaikoille luotetun henkilön edistämään asian ratkaisua työläisille edulliseen suuntaan. Ammatillisesta työväenliikkeestä velvoitettiin liittohallinto pitämään entistä enemmän huolta. Verot liittohallinnolle päätettiin pysyttää entisellään.

Liittohallinto päätettiin edelleen sijoittaa Viipuriin ja jäseniksi siihen valittiin rouvat Anni Huotari ja Hilja Pärssinen Viipurista ja muilta paikkakunnilta: neiti Sandra Reinholdsson (rouva Lehtinen) Helsingistä, varalle Maria Laine; rouva E. Mäkelin Tampereelta, varalle Olga Koskinen, rouva E. Vahlstedt Turusta, varalle Tekla Tuomola, Mandi Ahlstedt Kotkasta ja varalle M. Pettersson (Kellosalmi).

Seuraava edustajakokous päätettiin pitää joko kahden tai kolmen vuoden kuluttua Viipurissa.

Työläisnaisten ylimääräinen edustajakokous pidettiin Viipurissa lokakuun 8, 9 ja 10 p. 1906.

Tähän kokoukseen oli 68 osastoa lähettänyt yhteensä 130 edustajaa. Lisäksi oli kokousta seuraamassa 26 asianharrastajaa. Edustajat tervetulleiksi lausui rouva Anni Huotari. Puheenjohtajiksi valittiin kokouksen avaja rouva Huotari Viipurista ja neidit Miina Sillanpää ja Ida Ahlstedt Helsingistä. Sihteeriksi rouva Pärssinen ja Jenny Kilpiäinen Viipurista.

Tässä kokouksessa keskusteltiin eduskunta-asioista, sillä äänioikeuskysymys oli tällä välin ratkaistu. Tarkastettiin sos.-

dem. puolueen Oulun kokouksessa hyväksytty vaaliohjelma ja hyväksyttiin. Samalla tarkastettiin myöskin vaalijulistus, josta otettiin 50 000 kpl. painos. Vaaliagitatsioonitoimikuntia päätettiin perustaa jokaiseen vaalipiiriin.

Liiton nimi päätettiin nyt muuttaa: „*Suomen Sosialidemokratinen naisten liitto*“.

Päätettiin myöskin perustaa oma, kerran viikossa ilmestyvä, naisten lehti. Siksi hyväksyttiin Helsingissä ilmestyvä „*Palvelijatarlehti*“, jonka nimeksi monista eri ehdotuksista hyväksyttiin: „*Työläisnainen*“¹. Lehden vastaavaksi toimittajaksi hyväksyttiin edelleenkin neiti Miina Sillanpää. Lehteä päätettiin v. 1907 alusta julkaista kerran viikossa. Lehden kustantajaksi päätettiin Helsinkiin perustaa osuuskunta *Työläisnainen r.l.* 10 mk. osuuksilla ja 10 mk. lisämaksuvelvollisuudella.

Valittiin eri vaalipiireistä agitatsioonitoimikuntiin luottohenkilöt ja kansainväliseen sos.-dem. naisliittoon sekä Suomen sos.-dem. puolueen edustajat.

Kokouksessa oli saapuvilla myöskin Venäjän sos.-dem. puolueen naiset, joiden lausuttiin kiitos heidän toiminnastaan aatteemme hyväksi.

Suomen rautatieläisten vaihdemiesten yhdistyksen kokouksen lähetystö myöskin kävi kokousta tervehtimässä.

Sosialidemokratinen naisliitto vuosina 1905—1910 oli paraimmassa kunnossa. Mutta sen jälkeen sen osastojen luku on alkanut vähentyä. Tähän vähentymiseen on vaikuttanut se seikka, että työläisnaisten liiton alkuaan muodostivat sekä naisosastot että naistyöläisten ammattiosastot, kuten palvelijattarien, ompelijattarien, silittäjien, pesijättärien, kylvettäjäien, kutojattarien, tehtaalaisnaisten ja ulkotyöläisnaisten ammattiosastot. Mutta sitä mukaa kun eri työ- ja ammattialoille muodostettiin koko maata käsitäviä ammattiliittoja, erosivat työläisnaisten ammattiosastot, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, sos.-dem. naisliitosta ja liittyivät omiin ammattiliittoihinsa, joihin niitä taloudelliset edut vetivät. Kun useat kuuluvat vielä paikkakuntansa yleiseen työväenyhdistykseen ja sitä tietä sosialidemokratiseen puolueeseen, niin yleinen sos.-dem. naisliitto on monille käynyt vähemmän tarpeelliseksi. Eikä kaikki ole voineet näin monille liitoille verojakaan maksaa.

¹ Ehdotuksia lehden nimeksi oli: „*Naisten ääni*“, „*Porokello*“ ja monia muita.

Siinä syy, miksi naisten ammattiosastot ovat sos.-dem. naisliitosta eronneet. Liittoon ovat pääasiassa jääneet n.s. *naisosastot*, joihin kuuluu vaimoja ja neitejä ilman määrättyä ammattia. Liitto, joka alkuaan oli vain osaksi valistus- ja osaksi ammatillinen järjestö, on sen jälkeen muuttunut puhtaasti naisten valistusjärjestöksi, jolle sen lisäksi kuuluu työläisnaisten erikoiset poliittiset harrastukset.

Sosialidemokratisen naisliiton edustajakokouksessa Lahdessa syyskuun 5—6 ja 7 p. 1909 oli 40 osastosta ja 3 piiritoimikunnasta yhteensä 44 edustajaa. Ammattiosastoja oli täällä edustettuina enää ainoastaan 2. (Helsingissä 1900 pidetyssä kokouksessa oli ammattiosastoja edustettuna 14).

Nämä kokoukset ovat myöhemmin aikoina muodostuneet jonkinlaisiksi sos.-dem. naisten puoluekokouksiksi, joissa on ollut sos.-dem. valtiopäiväryhmän toiminta arvosteltavana ja vaali-ohjelma tarkastettavana. Niissä on pohdittu naisia koskevien vanhentuneitten ja puutteellisten lakimääräysten kumoamista tai uudistamista ja korjaamista.

Lahden kokouksessa liittohallinnon kotipaikka päätettiin muuttaa Helsinkiin ja liittotoimikuntaan valittiin 7 vakinaista ja 4 varajäsentä. Muilta paikkakunnilta valituista jäsenistä muodostettiin nyt liittoneuvosto, johon valittiin eri paikkakunnilta yhteensä 7 jäsentä.

Helsingin kokouksessa syyskuun 1—3 p. 1911 oli 31 naisosastoa edustettuna, niistä 4 ammattiosastoa. Yhteensä oli 34 edustajaa.

Tampereen kokouksessa lokakuun 23—25 p. 1913 oli edustettuna 37 osastoa, joista 3 ammattiosastoa; edustajia yhteensä 86, liittohallinnosta 10 ja suosituksilla läsnäolevia 11. Siis yhteensä 56 osanottajaa.

Liittotoimikunnan puheenjohtajina ovat toimineet: Rouva Hilja Pärssinen ^{26/8} 1902—^{15/7} 1905, Anni Huotari ^{16/7} 1905 — ^{15/10} 1906, Hilja Pärssinen ^{15/7} 1906 — ^{15/5} 1907, Ida Mäkelä ^{15/5} 1907 — ^{20/9} 1909, Sandra Lehtinen ^{20/9} 1909 — ^{25/11} 1913, ja sen jälkeen Miina Sillanpää. Sihteereinä ovat toimineet: Maria Laine 1900—1902, Anni Huotari 1902—1905; Hilja Pärss-

sinen 1905—1907; Aura Kiiskinen 1907—1912; Hilda Herrala $\frac{1}{1}$ 1913 — $\frac{80}{7}$ 1914 ja Aino Pesonen 1914—1916.

Liiton osastojen luvusta ja jäsenmääristä eri vuosilta on ainoastaan puutteellisia tietoja.

Niistä on seuraavia lukuja esitettävänä:

Vuosi	1902 osastoja liittyi	29 jäseniä	353
”	1903	”	”
”	1904	”	”
”	1905	”	”
”	1906	”	”
”	1907	”	”
”	1908	oli	111 osastoa
”	1909	”	”
”	1910	”	”
”	1911	”	”
”	1912	”	”
”	1913	”	”
”	1914	”	”

Puoluetilaston mukaan oli naisosastoja seuraavasti:

Vuosi	osastoja	puol. naisia jäsenenä.
1905	43	9 575
1906	102	1 8986
1907	105	1 8873
1908	126	1 6828
1909	114	1 4694
1910	111	1 2223
1911	99	1 1316
1912	82	1 1649
1913	85	1 2280
1914	101	1 0646

Puolueeseen kuuluu melkoista suurempi luku naisia kuin sos.-dem. naisliittoon.

Liiton taloudellinen asema on ylipäätään ollut heikko. Tulot eivät ole tahtoneet riittää menoihin.

Sihteerin tointa hoidetaan sivutoimena. Aikaisemmin maksettiin sihteerille 50 mk. kuukaudelta. Mutta viime vuosina on siitä suoritettu ainoastaan 25 mk. kuukaudelta.

¹ Jäsenmaksut oli 106 osastolla liitolle suorittamatta. Nimellisesti kuului 1907 liittoon 134 osastoa.

Liitto on etenkin alkuvuosinaan kiitettävällä tarmolla harjoittanut työläisnaisten keskuudessa valistustyötä.

3. Suomen Palvelijattarien liitto.

Palvelijattarien ensimmäinen edustajakokous oli Turussa heinäkuun 20 p. 1902. (Sen voi katsoa olleen jatkoa työläisnaisten 17—19 p. pitämälle edustajakokoukselle. Useimmat edustajat olivatkin samoja kummassakin kokouksessa.) Palvelijattarien kokous pidettiin mainitussa kaupungissa Tiilentekijänkadun varrella, talossa N:o 7. Edustajat tervetulleiksi lausui muurari *Emil Leino*. Kokouksen avasi Turun palvelijatarosaston puheenjohtaja neiti *Hanna Akander*, toivottaen menestystä kokouksen työlle.

Edustajia ei ollut monta tässä kokouksessa. Helsingin Palvelijataryhdistyksestä ja Palvelijatarosastosta, yksi kummastakin, Turun ja Viipurin osastoista samoin yksi, sekä työläisnaisten liittohallinnosta 2. Siis yhteensä 6 edustajaa. Pyyntöistä myönnettiin vielä 5 henkilölle oikeus olla kokouksessa läsnä ja ottaa osaa keskusteluihin, vaan ei päätöksiin.

Puheenjohtajaksi valittiin neiti *Emilia Rask* Hankoniemestä, (ei ollut edustaja) ja sihteeriksi herra *Emil Leino* Turusta.

Kokouksessa käsiteltiin seuraavia kysymyksiä:

„1) Mitenkä yhteisvaikutus palvelijataryhdistyksen ja osastojen välillä olisi järjestettävä? 2 a) Mitä kaupunkilaispalvelijattaret voisivat tehdä maalaispalvelijattarien järjestämisen eduksi? b) Mitä keinoja olisi käytettävä uusien palvelijatarosastojen perustamiseksi? 3 a) Kuinka lyhyeksi normaalityöpäivä olisi palvelijattarille määrättävä? b) Mitenkä lyhenys nykyisestä olisi saatava käytäntöön? 4) Mitä olisi tehtävä palvelijattarien sivistämiseksi? 5 a) Onko palvelijattarilla syytä ryhtyä perustamaan yhteistä työttömyysrahastoa? b) Miten saataisiin palvelijattarien vanhuus turvatuksi? 6) Mihin toimiin olisi ryhdyttävä tarkoitustaan vastaavien paikanvälitystointojen aikaansaamiseksi? 7) Missä suhteessa palvelijattaret ovat yläluokan naisiin?“

Yhteisvaikutinta päätettiin palvelijatarosastojen välillä ylläpitää työläisnaisten liittohallinnon ja luottohenkilöjen välityksellä. Palvelijain oman liiton muodostamiseen ei vielä ollut edellytyksiä. Kaupunkilaispalvelijain katsottiin voivan maalaispalveli-

jain eduksi toimia siten, että valistavat maalaispalvelijattaria. Uusien osastojen perustamisen katsottiin paraiten käyvän laatuun siten, että työläisnaisten liittohallinto järjestää agitatsioonin ja toimeenpanee palvelijattarien edustajakokouksen päätökset.

Työpäivän lyhennysasiassa periaatteessa hyväksyttiin yleiset työväenkokouksen vaatimukset. Mutta lähimmiksi vaatimuksiksi hyväksyttiin 12 tuntisen työajan toteuttaminen. Työtä ei saisi alkaa ennen kello 6 aamulla eikä se saisi jatkua jälkeen kello 9 illalla. Yksi ilta viikossa pitäisi olla vapautta työstä kello 7 jälkeen ja sunnuntaisin joka toinen sunnuntai aamupäivällä ja toinen iltapäivällä kello 3 alkaen. Jos työtä vaaditaan järestä kello 7 illalla, niin olisi siitä maksettava korvausta 25 penniä tunnilta.

Näitä vaatimuksia päätettiin toteuttaa siten, että sanomalehtikirjoituksilla y.m.s. koetetaan vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen, jotta se saadaan lyhennystä ja vapautta puoltamaan. Sopivissa tilaisuuksissa on käännyttävä anomuksilla ja ehdotuksilla suoraan emäntien puoleen. Lakosta tai sen mahdollisuuksista ei puhuttu mitään. Palvelijattarien sivistämisestä hyväksyttiin neiti Miina Sillanpään perin filosofinen ponsi. Siinä sanotaan: „Palvelijattarien on opittava tuntemaan luonteensa heikot puolet. Niitä tulee jokaisen karsia itsestään vakavalla mietiskelyllä ja näin kasvattaa luonnettaan puhtaaksi ja itsekäisyydestä mahdollisimman vapaaksi. Luonteen hyvät ominaisuudet, päästyään vallalle, antavat voimia esiintymään vaatimattomasti ja hienotuntoisesti silloinkin, kun on erimielisyyttä. Toisen heikkouksia on varovaisuudella, mieluummin kahden kesken muistutettava, ja heihin koetettava omalla esimerkillään vaikuttaa. Lisäksi on laajennettava näkökantaa kasvatusopillisella kirjallisuudella sekä vakavilla keskusteluilla ajaa tärkeitä kysymyksiä“.

Paikallisia palvelijataryhdistyksiä ja osastoja päätettiin kehoittaa perustamaan työttömyysrahastoja.

Palvelijattarien vanhuuden turvaamiseksi, siksi kunnes työväen yleinen vanhuudenvakuutus aikaansaadaan, päätti kokous kehoittaa palvelijoita tekemään säästöjä johonkin edulliseen vakuutuslaitokseen, sekä että yhdistysten on perustettava palvelijatarkoteja. Ammattikuntien itseavustuslaitoksista ulkomailta päätettiin ottaa selvää.

Palvelijätaryhdistysten ja osastojen omia paikanvälitystoimistoja päätettiin ryhtyä perustamaan, ja koetetaan saada yksityisten paikanvälitystoimistot julkisten viranomaisten tarkastuksen alaisiksi.

Seuraava kokous päätettiin pitää Tampereella 1904, samaan aikaan kuin työläisnaisten liiton edustajakokous pidetään. Niissä yhdist. ja osastojen yhteisissä asioissa, jotka ovat tarpeen työläisnaisten liittohallinnon kautta esitellä, valittiin kirjeenvaihdon keskuspaikaksi Turku, johon kukin osasto sai lähettää esityksiänsä.

Palvelijattarien toinen edustajakokous oli Tampereella heinäkuun 15—16 p. 1905 (työläisnaisten liiton edustajakokous 17—19 p.) Edustajia oli 6:lta paikkakunnalta, 6 osastosta ja yksityinen Kokemäeltä, yhteensä 8 edustajaa sekä muita asianharrastajia 15.

Keskustelukysymyksiä oli: Palvelijattarien 10-tuntisesta työpäivästä; kunnollisten asuntojen hankkimisesta; Palvelijattarien ammattiliiton perustamisesta; oppikurssien toimeenpanosta palvelijattarien ammattitaidon kohottamiseksi, tarkoitustaan vastaavien paikanvälitystoimistojen perustamisesta; palkollisia koskevan lainsäädännön uudistamisesta ajanmukaisemmaksi ja palvelijain järjestymisestä.

Palkkaussääntö päätettiin vaatia lakkautettavaksi ja yleinen työväensuojelulaki ulotettavaksi koskemaan myöskin palvelijattaria. Palvelijattarien järjestymistä päätettiin edistää sekä suullisella että kirjallisella agitatsioonilla. Missä ei ole palvelijattarosastoja, siellä kehoitettiin yleisiä työväenyhdistyksiä, jos niissä on jäsenenä palvelijattaria, keskustelemaan heitä koskevista kysymyksistä. Palvelijattarien oma ammattiliitto päätettiin perustaa ja hyväksyttiin sille säännöt. Kun nämä säännöt eivät paljonkaan eroa muista edellisestä aikana perustettujen ammattiliittojen keskushallintojen säännöistä, mainitsemme tässä ainoastaan ne kohdat, joissa ne eroavat:

Liiton tarkoitus ja kokoonpano olivat yleensä samat kuin muissakin ammattikunnissa, paitsi, että missä osastoa ei voitu perustaa, sallittiin jäsenten yksityisesti ilman osaston välitystäkin liittyä liittoon. Liiton asioita hoitamaan valitsi kokous toimikunnan, jossa oli 7 vakinaista ja 3 varajäsentä. Jos jäseniä liittohallinnosta edustajakokouksen väliajalla erosi niin pal-

jon, ettei varajäseniä riittänyt eronneiden sijojen täyttämiseen, oli sillä paikallisosastolla, missä liittohallinto sijaitsi, oikeus valita puuttuvat jäsenet liittohallintoon. Samaten voi osasto erottaa sopimattoman henkilön liittohallinnosta. Liitolle suoritettavat vakinaiset jäsenmaksut määrättiin 10 penniksi kuukaudelta. Osastojen tuli ne liittohallinnolle suorittaa puolivuositain. Osasto, joka 2 vuotta löi laimiin maksujensa suorittamisen, katsottiin liitosta eronneeksi. Säännöille päätettiin hankkia Senaatin vahvistus, mutta ellei sitä saada, niin päätettiin toimia ilman vahvistusta.

Liittohallinnon kotipaikaksi hyväksyttiin Helsinki. Liittohallintoon valittiin neidit Ida Ablstedt, Mathilda Öhrnberg, Emmi Kolehmainen, Miina Sillanpää ja rouva Mimmi Kanervo vakinaisiksi, sekä varalta neidit Ida Oksanen, Hilma Lundman ja Aina Forsten.

„Palvelijatarlehti“, joka samana vuotena oli alkanut ilmestyä neiti Miina Sillanpään vastuulla, päätettiin siirtää palvelijatarliitolle ja pitää sitä yhteisenä työläisnaisten lehtenä. Liittohallinto valtuutettiin työläisnaisten liittohallinnon kanssa neuvottelemaan lehtiasioista ja lehden tuottamasta puhtaasta voitosta luovuttamaan osan työläisnaisten liitolle.

Palvelijain asunto-olojen parantamiseksi päätettiin vaatia kuntaa ja valtiota ryhtymään toimenpiteisiin. Kuntain terveyshoitolautakunnat oli velvoitettava tarkastamaan, vastaavatko palvelijain asunnot terveydenhoidon ja ihmisyyden vaatimuksia.

Missä ei kunnollisia asuntoja palvelijoille anneta, päätettiin vaatia vuokratilaa omien asuntojen hankkimiseksi. Ammattikouluja palvelijattarille päätettiin kaupungeissa vaatia kuntia ja maalla valtiota perustamaan. Liittohallinto velvoitettiin asiaa tähän suuntaan ajamaan.

Yksityisten oikeus omistaa paikanvälitystoimistoja päätettiin vaatia kiellettäväksi ja velvoitettavaksi ainakin kaupunkikunnat mainittuja välitystoimistoja perustamaan. Ammattiyhdistysten ja liittojen omistamat paikanvälitystoimistot olivat sallittuja.

Päästökirjat tarkoitustaan vastaamattomina toivottiin poistettaviksi. Työpäivä päätettiin pääasiassa samoilla keinoilla kuin edellisessäkin kokouksessa koettaa saada lyhennetyksi 10 tuntiseksi.

Seuraava edustajakokous päätettiin pitää 2:den vuoden kulluttua, mikäli mahdollista yleisen työläisnaisten liiton edustajakokouksen yhteydessä.

Suurlakon päivinä palvelijattaret vaatimuksillaan herättivät herrasväessä ja tilanomistajissa suurta pelkoa. Palkolliset joissakin paikoissa jättivät karjan ruokkimatta ja ruuat keittämättä. Helsingissä palkolliset esittivät, että palkkaussääntö on poistettava ja palvelijoille ainakin yksi ilta viikossa, alkaen klo 5, annettava vapaata. Samaten sunnuntaisin joka toinen sunnuntai aamupäivällä ja toinen iltapäivällä. Työaika on oleva 10 tuntia. Jos ylityötä vaaditaan, on siitä suoritettava eri korvaus vähintään 25 p:ä tunnilta. Kesälomaa on myöskin annettava vähintään 8 päivää täydellä palkalla.

Yksityisten omistamat paikanvälitystoimistot ovat heti lakautettavat ja palvelijoille myönnettävä suurlakon aikana esteetön oikeus ottaa osaa yleisiin kansalaiskokouksiin. Vaikka eivät vaatimukset olleet mahdottomia, tuntuivat ne monelle pelottavilta. Silloin vallinneen tilanteen vuoksi monet herrasväestä olivat pakotettuja omasta kohdastaan niihin suostumaan. Kerrotaanpa, että monet palvelijat suurlakkoviikolla ainoastaan olivat yötä palveluspaikassaan ja kävivät siellä syömässä, ollen muuten koko päivät kaupungilla. Suurlakon ohimentyä palvelijoilta otettiin taas hätätilassa myönnettyt etuudet ja vapaudet pois. Mutta suurlakko ei kuitenkaan mennyt jälkiä jättämättä palvelijain ammattikuntaan. Se joksikin ajaksi herätti eloon palvelijaliikkeen sekä maalla että kaupungissa. Oulussa 1906 pidetty sos.-dem. puoluekokous velvoitti puoluejoimikunnan palvelijatarliittoa avustamaan yleisen, koko maata käsittävän palvelijain edustajakokouksen valmistelemissä.

Yleinen palvelijain edustajakokous pidettiinkin sitten Lahdessa marraskuun 6—7 p. 1906. Kokouksessa oli *toista sataa* edustajaa, edustaen noin 7000 palvelijaa. Edustajat olivat enimmäkseen maalaisia, ja miespuolisia palvelijoita joten kaupunkilaisnaispalvelijain edustajat muodostivat ainoastaan pienen vähemmistön.

Kokouksen avasi rautatieläinen Arttur Sivenius, Lahdesta. Puheenjohtajiksi valittiin neiti Miina Sillanpää Helsingistä ja herra Oskari Lylykorpi, Mäntsälästä. Sihteeriksi herra V. Laine Terijoelta ja Hilma Nousio Porista.

Palkkaussäännön uusiminen oli taas tällöin laajan keskustelun alaisena. Työ- eli palvelussopimuksia päätettiin tehdä ainoastaan kuukaudeksi taikka siten, että sopimus jatkuu siksi kunnes se jommaltakummalta puolen irti sanotaan; irtisanomisajan ollessa 14 päivää.

Työpäivän pituuden tulee olla korkeintaan 10 tuntia, raskaissa töissä 8 tuntia kesällä ja 7 tuntia talvella. Lepoaika tuli olla vähintään 9 tuntia vuorokaudessa. Ylityöstä oli palkka korotettava 50 %:lla ja ylityö rajoitettava enintään 3 tuntiin viikossa. Joka kuukaudessa tuli palvelialle myöntää 2 arkipäivää vapautta. Sunnuntai-työ oli rajoitettava 4 tuntiin päivässä. Palvelijalla piti olla oikeus sunnuntaina asettaa sijainen. Erikoisten tapausten sattuessa, kuten sukulaisten kuollessa y.m.s., oli annettava vapautta viikko täydellä palkalla. Palvelijoille pitää isännät velvoittaa hankkimaan kunnolliset asunnot, ja miehille sekä naisille eri makuuhuoneet. Sairauden sattuessa tuli isännän hoitaa palvelijaa 14 vuorokautta, ja jos palvelija oli ollut vähintään 10 kuukautta samassa palveluspai- kassa, piti isännän kustantaa lääkärinhoito ja lääkkeet.

Palkka oli määrättävä rahassa. Olisiko korvaus työstä ollut yksinomaan rahassa suoritettava, siitä ei mitään puhuta. Mutta siitä päättäen, että puhutaan isännän velvollisuudesta hankkia kunnolliset asunnot, ei näytä sitä tarkoitetun. Eikä se monissa paikoin nykyoloissa olisi mahdollistakaan.

Palvelijattarien liitto, joka perustettiin Tampereella, päätettiin nyt muodostaa yleiseksi Suomen palvelijain liitoksi. Liittohallinnon kotipaikaksi edelleenkin hyväksyttiin Helsinki. Palvelijain liittotoimikuntaan valittiin 7 jäsentä, niistä 5 maaseuduilta ja 2 Helsingistä. Näiksi jäseniksi valittiin Jukka Pohjola, Kangasalta; O. Lylykorpi, Mäntsälästä; E. Peltola, Vaasasta; rouva A. Salomaa, Heinolasta; rouva Anna Kemppi, Somerolta, sekä Voitto Eloranta ja V. Ahtio, Helsingistä.

Seuraava edustajakokous oli Tampereella elokuun 17—19 p. 1907. Edustajia oli 36 osastosta ja liittotoimikunnasta sekä 50 sellaiselta eri paikkakunnalta, joissa ei vielä ollut palvelijain osastoa, mutta jotka palvelijain yleiset kokoukset olivat valinneet. Yhteensä oli 95 edustajaa.

Tämän kokouksen tärkein tehtävä oli palvelijain liiton uusien sääntöjen tarkastaminen ja hyväksyminen. Mutta ne eivät

muodostaneet mitään muutosta liiton kokoonpanossa eikä liittotoimikunnassakaan. Liittohallinnon kotipaikaksi tuli edelleenkin Helsinki, jossa se on vieläkin.

Tällöin oli kysymys myöskin palvelijain liiton yhtymisestä Suomen tehdas- ja sekatyöntekijäin liittoon, mutta se ehdotus hylättiin.

Tämän jälkeen on palvelijain liitolla ollut edustajakokouksia Helsingissä toukok. 30—31 p:nä 1909 ja Viipurissa elokuun 11—12 p. 1911. Mutta nämä kokoukset ovat olleet ainoastaan edellisissä kokouksissa alulle pannun työn jatkamista. Palvelijain liitto on Lahdessa ja viimeksi Tampereella pidettyjen kokouksien jälkeen kehittynyt hitaasti. Palvelijain into ja usko omiin voimiinsa on suureksi osaksi hävinnyt. Helsingin kokouksessa ei ollut enää kuin parinkymmenen osaston edustajat, yhteensä 19, sekä 48 asianharrastajaa mukaan luettuina. Viipurin kokouksessa oli ainoastaan 12 osastoa ja liittohallinto edustettuina. Yhteensä oli 17 edustajaa. Liiton toimintakertomuksessa mainitaan, että liittoon oli lähinnä edellä kuluneena aikana kuulunut 22 osastoa, joissa yhteensä oli jäseniä ainoastaan 515. Tämä on kovin vähän toistasataa tuhatta nousevasta palvelijain ammattikunnasta. Liiton taloudellinen voimakaan ei ollut suuri. Tilikertomuksen mukaan oli liiton puhdas omaisuus 1,892 mk. 13 penniä.

4. Paikallisjärjestöt.

Edellä on jo ammattijärjestöjupakasta kerrottaessa mainittu, että Helsingissä 1899 ja myöskin Tampereella 1900 hyväksytyt ammattijärjestöjen säännöt edellyttivät paikallisjärjestöjen perustamista. Näitä järjestöjä perustettiin sitten vuosina 1900—1902 eri kaupunkeihin. „Työmiehessä“ julaistiin jo helmikuun 19 p. 1900 seuraava kehoitus:

„Paikallisjärjestö toimeen!

Pitkään on nyt järjestyneen työväen riveissä seisottu paikallaan, ennemmin perädytty kuin edistytty. On vaan hajoitettu omia riviä, sensijaan että niitä olisi lujitettu. Ja nyt kun olemme hajaantuneena, hyökkää kapitalismi kimppuun me. Munkkisaaren kenkätehtaalla on työnsulku, räätäleille tulee käymään samoin ja uunintekijöillä on lakko. Näihin kaikkiin tarvitsisi apua, jos mieli niistä kunnialla suoritua. Senvuoksi:

paikallisjärjestö Helsingissä toimeen ensi tilassa. Paikallisjärjestön kautta pantaisiin sitten toimeen verotus ammattiyhdistysten jäsenten kesken, jotta voitaisiin kannattaa työttömiä. Ja paikallisjärjestö kuitenkin tulee perustettavaksi, ainakin silloin kun saadaan aikaan koko maata käsittävä ammattijärjestö. Miksi sitä ei voitaisi jo nyt perustaa, kun se on tarpeen ja koska se kumminkin on perustettava? Pian toimeen vaan, toverit! Asiata voisi mielestäni kehittää ammattiyhdistysten keskuskomiteassa, jolle se paraiten kuuluu.

Printer⁴. (R. Drockila)

Viipurissa julaistiin paikallisjärjestön sääntöehdotus jo maaliskuussa 1900 ja järjestön perustava kokous pidettiin huhtikuun 17 p. samana vuonna.

Edustajia olivat lähettäneet Viipurin Kone- ja metallitehtaalaiten, II Kirvesmiesten, Suutarien, Räättäläin, Maalarien, Kupari-, pelti- ja vaskiseppien, Puuseppien, Muurarien, Kirvesmiesten, Naispalvelijain, Seppien, Valurien, Tupakkatehtaalaiten ja Miespalvelijain ammattiosastot, Viipurin työväenyhdistyksen läntisten esikaupunkien haara-osasto, Viipurin, Terijoen ja Talikkalan Työväenyhdistykset. Edustajia oli mainituista yhdistyksistä kaikkiaan 32.

Järjestö päätettiin perustaa ja säännöt tarkastettiin sekä hyväksyttiin muutamilla muutoksilla. Paikallisjärjestön toimikuntaan valittiin seuraavat henkilöt:

Puheenjohtajaksi pannuseppä I. Kuittinen, kirjuriksi rautasorvari M. G. Pulliainen ja kolmanneksi vakinaiseksi jäseneksi toimikuntaan verhoilija P. J. Holopainen. Tämän järjestön toiminta-alue käsitti koko Viipurin läänin, paitsi Haminaa, Kotkaa ja Kyminlaaksoa.

Samana vuonna kesäkuun 10 p. oli myöskin Kotkassa paikallisjärjestön perustava kokous, jossa valittiin toimikuntaan puheenjohtajaksi A. Häkkinen ja jäseniksi H. Ahola, M. Turkia, M. Lassi ja A. Tuuri. Varajäseniksi D. Eskelinen, E. Marttiin ja K. Korhonen.

Osastoja päätettiin järjestön menoihin verottaa 40 penniä vuodessa jäseneltä.

Samaan aikaan oli paikallisjärjestön perustamiskysymys keskusteltavana myöskin Hämeenlinnassa, Tampereella ja Helsingissä. Kun muitten paikallisjärjestöjen paitsi Helsingin pe-

rustamisesta ja toiminnasta ei ole mitään asiakirjoja eikä toimintakertomuksia käytettävänä, niin selostamme seuraavassa Helsingin paikallisjärjestön syntyä, kehitystä ja lakkauttamista.

Alotteen paikallisjärjestön perustamisesta Helsinkiin teki ammattiyhdistysten keskuskomitea, joka jo talvella 1900 lähetti paikallisille ammattiyhdistyksille ja osastoille kirjelmän ehdottaen, että osastot ottaisivat harkitakseen, eikö ammattiyhdistysten keskuskomitean säännöt olisi muutettava ja täydennettävä, siten, että keskuskomitealla lakkojen ja työnsulkujen sattuessa olisi oikeus yhdistyksissä ja osastoissa toimeenpanna ylimääräinen verotus, ja siinä tapauksessa, että tämä periaate hyväksytään, valtuuttaa keskuskomitea asettamaan komitean laatimaan säännöt paikallisjärjestölle.

Yhdistykset ylipäänsä tämän hyväksyivät. Valittiin komitea, joka laati sääntöehdotuksen. Se julkaistiin syyskuun 11 p. 1900 Työmiehessä, ja oli seuraava:

„Sääntöehdotus

Helsingin Työväenyhdistysten, Ammattiyhdistysten
ja osastojen Paikallisjärjestölle.

1 §.

Helsingin paikallisen ammattijärjestön muodostavat kaikki kaupungissa toimivat Työväenyhdistykset, ammattiyhdistykset ja osastot, jotka ovat siihen liittyneet ja kannattavat sen tarkoitusta, joka on:

a) Yhteisesti rahallisella avustuksella kannattaa kaupungin järjestyneen työväestön taisteluja paremman aineellisen toimeentulon saavuttamiseksi, etupäässä työnsulkujen kautta työttömiksi jääneitä, vaan myös varojen mukaan lakossakin olevia;

b) milloin mahdollista on, yhdessä taistelussa olevan ammattikunnan kanssa ryhtyä sovittamaan riitaisuuksia tai niiden syntymistä ehkäisemään.

2 §.

Yllämainittuun järjestöön liittyneet yhdistykset ja osastot ovat velvolliset:

a) antamaan mahdollisen nopeasti tietoja syntyneistä selkkauksista, sekä vastauksia järjestön hallinnon tekemiin kysymyksiin;

b) suorittamaan työnseisausten ja lakkojen kannatukseen tarvittavat varat sekä järjestön hallinnon juoksevat menot. Järjestön hallinnon määräämä taksoitus, joka tapahtuu jäsenluvun mukaan ja korkeintaan saa nousta 25 penniin viikossa jokaista työssä olevaa jäsentä kohti, on suoritettava viimeistään viikon kuluessa hallinnon määräämästä viimeisestä maksupäivästä, uhalla että laiminlyönyt yhdistys tai osasto sen ajan jälkeen katsotaan järjestöstä eronneeksi.

Muist. Eronnut yhdistys tai osasto voi uudelleen päästä järjestöön, vaan ei sattuvain selkkausten tapahtuessa ole oikeutettu saamaan kannatusta ennenkuin 6 kuukautta on kulunut uudestaan liittymisestä.

c) Työnsulkujen ja lakkojen sattuessa ei järjestön varoista apua luovuteta, ennenkuin työnsulku tai lakko on vähintään viikon kestänyt.

3 §.

Paikallisjärjestön varsinaisena johtona on ammattiyhdistysten ja osastojen keskuskomitea.

Juoksevain asiain hoitoa ja päätösten toimeenpanoa varten asettaa keskuskomitea *järjestön hallinnon*, vuodeksi kerrallaan, johon kuuluu puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä sekä 2 varajäsentä

Hallinto on päätösvaltainen puheenjohtajan ja 3 jäsenen läsnäollessa. Järjestön hallinnon tehtävä on:

a) riitaisuuksien sattuessa työnostajain ja ammattiyhdistysten välillä koettaa ottaa selvä niiden synnystä ja mahdollisuuden mukaan esiintyä välittäjänä. Ellei kuitenkin rauhallista ratkaisua saada aikaan, on sen — tärkeimmissä tapauksissa — käskettävä keskuskomitea kokoon, neuvotellakseen sen kanssa toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä.

Hallinnon on muuten keskuskomitean antamain määräysten mukaisesti hoidettava järjestön asiat sekä samoin varat tilintekovelvollisuudella sekä on sen joka vuosi tehtävä tarkka kertomus toiminnastaan kuluneelta vuodelta.

Työsuunnitelman laatiminen hallinnon toimintaa varten sellaisissa tapauksissa, joista näissä säännöissä ei ole mainittu, kuin myös palkkojen määrääminen hallinnon toimimiehille kuuluu Keskuskomitealle.

4 §.

Jos järjestöön liittyneiden ammattiyhdistysten, osastojen, Keskuskomitean ja Järjestön hallinnon välillä sattuu erimielisyyksiä jonkun työlakon oikeudellisuudesta, eikä sitä voida sopia, on kummankin puolueen riidan ratkaisemista varten valittava kaksi jäsentä sovinto-oikeuteen. Näin asetetut lautakunnan jäsenet valitsevat viidennen puolueettoman henkilön puheenjohtajakseen ja on riitapuolueiden tyydyttävä sovinto-oikeuden päätökseen.

5 §.

Nämät säännöt ovat voimassa sittenkuin ne ovat saaneet ammattiyhdistysten ja osastojen kesken pidetyn yhteisen kokouksen hyväksymisen.

Muutoksia näihin sääntöihin voidaan tehdä, jos $\frac{2}{3}$ yllämainittuun tapaan kokoonkutsutussa kokouksessa läsnäolevista sitä kannattaa.

Tästä sääntöehdotuksesta sitten ammattiyhdistykset ja osastot antoivat lausuntonsa ja tekivät siihen useita huomattaviakin muutosehdotuksia. Paikallisjärjestön säännöt saatiin vuoden 1901 kuluessa hyväksytyiksi. Ne sisälsivät seuraava:

„Paikallisjärjestön tarkoituksena on suojella ja edistää työväen etuja siten, että se

liittää työväenyhdistyksiä ja osastoja yhteistoimintaan, perustaa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan lisää osastoja ja yhdistyksiä,

työskentelee saadakseen työväen liittymään lukuisammin osastoihin ja yhdistyksiin,

kerää tietoja työväen oloista, eri osastojen (yhdistysten) toimista, laittaa niistä yleiskatsauksia ja esittää ne jäsenien tietäviksi,

avustaa paikallisjärjestön puolesta hyväksytyjä työlakkoja ja työstä suljettuja sekä työväelle edullisen toiminnan vuoksi vainotuita,

ryhtyy tarvittaessa yhteistoimiin muiden työväen järjestöjen kanssa ja

koettaa saada paikallisjärjestöön liittyneitten kuulumaan työväenpuolueeseen.“

Päätösvalta paikallisjärjestössä oli sillä itsellä siten, että sen yhteisissä kokouksissa jäsenet kaikin äänestävät yhdellä äänellä tai osastojen kokouksissa niistä päättivät. Eri osastoissa annetut äänet oli laskettava yhteen ja se ehdotus, jota enemmistö oli kannattanut, tuli päätökseksi, tai siten, että osastot valitsivat edustajia, jotka kokoontuvat yhteiseen kokoukseen asioista päättämään. Paikallisjärjestön pysyvänä eduskuntana oli *valtuusto*, johon kukin osasto vuodeksi kerrallaan valitsi vähintään yhden edustajan jokaiselta alkavalta jäsen-sataluvulta. Valtuutetut kokoontuivat vuosikokoukseen syyskuussa (vuodesta 1906 alkaen tammikuussa), ja muita säännöllisiä kokouksia oli joka neljännesvuoden kuluttua. Kullakin valtuutetulla oli yksi ääni. Paikallisjärjestön tilit päätettiin neljännesvuosittain. Toiminta- ja tilikertomus ynnä tilintarkastajain lausunto esitettiin neljännesvuosikokouksille. Valtuutetut vuosikokouksissaan valitsivat paikallisjärjestötoimikunnan jäsenet ja muut toimihenkilöt sekä määräsivät heidän palkkionsa. Ylimääräisiä valtuutettujen kokouksia voitiin kutsua tarpeen mukaan.

Paikallisjärjestöön sai liittyä jokainen Helsingissä oleva ammattiyhdistys tai osasto, joka kaikkien jäseniensä puolesta suostui suorittamaan järjestölle säännöissä määrätyt maksut ja

muutenkin alistui noudattamaan järjestön sääntöjä ja päätöksiä. Yhdistysten (osastojen) tuli suorittaa säännöllisiä jäsenmaksuja, miesjäseniltä 30 p. neljännesvuodelta, eli 1:20 p. vuodessa ja naispuolisilta jäseniltä siitä puolet. Ylimääräisiä maksuja kannettiin lakkojen ja työsulkujen sattuessa, miesjäseniltä enintään 25 p. ja naisilta 12 1/2 p. viikossa. Osastojen tuli suorittaa nämä maksut viimeistään 2 viikon kuluttua niistä tiedon saatuaan. Jos jollakin yhdistyksellä tai osastolla oli omassa keskuudessaan kannatettavana järjestön hallinnon hyväksymä työtaistelu, jonka hyväksi kannettiin jäseneltä vähintään yhtä paljon, kuin paikallisjärjestön toimikunnan tai valtuuston määräämä verotus, oli yhdistys (osasto) vapaa tästä ylimääräisestä verosta. Jos verotus taas oli pienempi, tuli osaston suorittaa erotusta vastaava erä paikallisjärjestön kannatuksella toimeenpannun taistelun hyväksi.

Työlakkojen ja työsulkujen avustamisesta sisälsivät säännöt seuraavat ohjeet:

„Jos liittynyt osasto (yhdistys) suunnittelee semmoisia vaatimuksia tai toimia, jotka voivat aiheuttaa niin suuren työlakon, että osasto (yhdistys) katsoo täytyvänsä turvautua paikallisjärjestön kannatukseen, on osaston (yhdistyksen) esitettävä asiat seikkaperäisesti paikallisjärjestön toimikunnalle, ennenkuin saa esittää niitä työnantajille.

Toimikunnan on, jos lakon tain työnsulun katsotaan voivan tulla laajaksi, hankittava siitä valtuuston lausunto, joko pitämällä kokous tai kirjevaihdolla, sekä annettava asianomaiselle osastolle (yhdistykselle) 14 päivän kuluessa siitä kun asiat annettiin toimikunnan käsiteltäviksi, vastaus, saako paikallisjärjestön kannatuksen luvalla esittää asiat työnantajille.

Jos paikallisjärjestön toimikunta ei ole hyväksynyt työnantajille esittämistä eikä käyttänyt asiata valtuustossa, on apua etsineellä osastolla (yhdistyksellä) oikeus vedota itse asiansa valtuuston ratkaistavaksi.

Jos paikallisjärjestön luvalla työnantajille esitetyt asiat johtavat työväen ja työnantajan välisiin erimielisyyksiin, on toimikunnan koetettava sovitella niitä aina kun jompikumpi riitapuoli välittelemään pyytää tai toimikunta itse katsoo sen edullista olevan.

Jos paikallisjärjestön luvalla tehdyistä vaatimuksista aiheutuu työnsulku, on paikallisjärjestö velvotettu kannattamaan sitä näiden sääntöjen mukaisesti.

Jos työnantajia ei ole saatu rauhallisella sovittelulla myöntymään paikallisjärjestön luvalla heille esitettyihin vaatimuksiin, on vaatimuksia tehneellä osastolla (yhdistyksellä) oikeus ehdottaa työlakkoa, mutta saa se teettää paikallisjärjestön kannattavan työlakon ainoastaan jos paikallisjärjestön toimikunta, lakkoon vaikuttavia asianhaaroja tarkasti punnittuaan, pienemmissä tapauksissa itse ja suuremmissa valtuuston kanssa yhdessä on lakon tehtäväksi hyväksynyt.

Paikallisjärjestön puolesta hyväksytyn työnsulun ja työlakon kannattamiseksi annetaan pienempää avustusta toimikunnan yhteisen päätöksen mukaan, ei kuitenkaan seitsemältä ensimmäiseltä työttömältä päivältä eikä koskaan enempää kuin korkeintaan 15 mkaa viikossa kutakin lakon tai työnsulun vuoksi palkkaa saamatonta nainutta ja 10 markkaa viikossa naimatonta kohti.

Avustusta annetaan ainoastaan paikallisjärjestön osastolle (yhdistykselle), joka on kuulunut paikallisjärjestöön vähintään puoli vuotta ja sinä aikana täyttänyt säädetyt velvollisuudet.

Paikallisjärjestön avustusta saavat ainoastaan ne lakot ja työnsulut, joita aiheuttaessa on menetelty näiden sääntöjen mukaisesti. Ainoastaan jos työnantajat ilman työntekijäin syytä huonontavat työväen tilaa, voidaan heitä vastaan puolustautuvia työläisiä avustaa, vaikka eivät ole voineet menetellä tässä §:ssä sanotulla tavalla, jos paikallisjärjestö niin päättää 2 §:n 2:n tai 3:n kohdan mukaan.

Muita kuin edellä mainituista työnsulkuja ja lakkoja saa toimikunta avustaa neuvoilla, välittelyllä ja vapaaehtoisesti lahjotetuilla varoilla.

Osasto (yhdistys), joka on saanut paikallisjärjestön avustusta, on velvollinen laittamaan siitä, viimeistään kuukauden kuluttua avunsaannin loputtua, paikallisjärjestön toimikunnalle hyväksyttävän tilin.

Yhdistykset ja osastot olivat myöskin velvolliset antamaan tilastotietoja järjestön hallinnolle ja saamastaan avustuksesta tilin viimeistään kuukauden kuluttua taistelun päättymisestä. Yhdistys tai osasto voi järjestöstä erota joko siten, että ilmoitti eroavansa tai jätti veronsa maksamatta. Järjestö voi taas yhdistyksen tai osaston erottaa, jos se ei noudattanut järjestön sääntöjä ja päätöksiä. Järjestön hallinnon menettelyyn tyyty-

mättömällä osastolla oli oikeus vedota valtuustoon, joka asian lopullisesti ratkaisi.

Paikallisjärjestön valtuustolla oli ensimmäinen kokous tammi-kuun 22 p. 1902. Väliaikaisen toimikunnan puolesta avasi kokouksen kivenhakkaaja *F. A. Palm*, joka myöskin valittiin puheenjohtajaksi. Pöytäkirjuriksi valittiin *E. V. Hytönen (Elo)*. Tässä kokouksessa päätettiin paikallisjärjestön toiminta asettaa vakinaiselle kannalle ja alottaa se helmikuun 1 päivästä. Samassa kokouksessa myöskin lausuttiin toivomus, että ammattiyhdistysten keskuskomitean toiminta nyt tarpeettomana lakkautettaisiin. Tätä toivomusta keskuskomitealle esittämään valittiin *Matti Turkia*. Väliaikaiseen toimikuntaan valittiin puheenjohtajaksi mainittu *Palm* ja sihteeriksi *E. Hytönen (Elo)*, sekä rahastonhoitajaksi *E. Perttilä*.

Samana kuun 31 p. oli valtuustolla seuraava kokous, jossa oli 16 osaston edustajat läsnä. Puheenjohtajaksi valittiin *P. Ruotsalainen* ja sihteeriksi *E. Hytönen*.

Tässä kokouksessa valittiin paikallisjärjestölle ensimmäinen vakinainen toimikunta, johon tulivat *Reino Drockila*, *Edvard Valpas-Hänninen*, *Antti Johansson*, *E. V. Hytönen* ja *M. Hälleberg (Paasivuori)*, varajäseniksi *Emil Perttilä*, *V. Löfqvist (Lehokas)*, *A. Järvenpää*, *K. A. Pastell* ja *Anna Palosaari*.

Näistä *Hälleberg* pyysi päästä vapaaksi. Siihen suostuttiin ja tilalle kutsuttiin *E. Perttilä*. Varajäsenistä *Järvenpää* ja *Pastell* erosivat ja sijaan valittiin *Kumenius*, *Saxlund* ja *Matti Turkia*. Sihteeriksi valittiin *Emil Hytönen* ja rahastonhoitajaksi *Valpas Hänninen*.

Paikallisjärjestön toiminta ensi vuosina oli hiljaista. Luennoita työvälle puuhattiin jonkun verran. Uusien ammattiosastojen perustamista edistettiin ja avustettiin. Mutta monet niistä osastoista, jotka olivat innokkaasti kannattaneet paikallisjärjestön perustamista, eivät nyt siihen liittyneet, ja osa liittyneistäkin jättivät veronsa järjestölle suorittamatta. Ensi neljänneksen vuoden aikana liittyi 18 osastoa, joissa oli 687 jäsentä, niistä 89 naista. Toisen neljänneksen ajalla liittyi 3 osastoa ja maksujensa laiminlyönnin vuoksi erosi 6 osastoa, joten jäi ainoastaan 15 osastoa, joissa oli 735 jäsentä, niistä 77 naista.

V. 1903 kuului paikallisjärjestöön 17 osastoa, joissa oli jäseniä 634, niistä 62 naista.

Samana vuonna paikallisjärjestön toimikunnassa nostettiin ky-

symys vakinlaisella palkalla olevan sihteerin valitsemisesta järjestölle. Ehdotus alistettiin valtuuston ja ammattiyhdistysten sekä osastojen harkittavaksi, jotka yleensä sitä kannattivat. Sihteerin toimi julistettiin v. 1903 lopulla haettavaksi, jolloin sitä haki 16 eri henkilöä. Toimeen valittiin kirvesmies Matti Hälleberg 100 mk. kuukausipalkalla. Palkka korotettiin v. 1906 alusta 125 mk. kuukaudessa. Sihteeri ryhtyi toimeensa helmikuun 15 p. 1904 ja oli toimessa v. 1906 heinäkuun loppuun. Sen jälkeen kun paikallisjärjestölle valittiin vakinlaisella palkalla oleva toimitsija, alkoi järjestökin kasvaa. V. 1904 kuluessa liittyi siihen 14 uutta osastoa ja jäsenluku kohosi 634:stä 1,628:aan, joten lisäys oli 994 jäsentä, niistä 369 naista. Uusien osastojen perustamiselle teki kuitenkin vielä suurta haittaa „sorto-ajan“ yleisiä kokouksia koskeva asetus, josta edellä on kerrottu. Mutta vaikeuksista huolimatta perustettiin lokakuun 31 p. 1904 ja joulukuun 31 p:n 1905 välisellä ajalla 8 uutta ammattiosastoa, jotka kaikki alottivat toimintansa Helsingin työväenyhdistyksen vahvistamalla säännöillä. Ennen perustettuja, mutta toiminnasta lakanneita osastoja, herätettiin uudestaan toimintaan 3. Paikallisjärjestöön kuului v. 1905 päättyessä 38 ammattiyhdistystä tai osastoa ja niissä oli jäseniä 2 294, niistä 750 naista.

Paikallisjärjestöllä oli nyt tuloja 3 109 mk. 30 penniä ja menoja 1 387 mk. 40 penniä. Varoja oli 4 077 mk. 54 p.

Työriidat.

Työlakkojen ja työriitojen suhteen koetettiin neuvotteluille antaa entistä enemmän huomiota. Harkitsematta toimeenpannutta lakkoja yleensä vastustettiin ja vaadittiin että ammattiosastojen tulee työnantajille vaatimuksia esittäessään noudattaa Paikallisjärjestön sääntöjä. Tämä mielipide osastoissa periaatteessa hyväksyttiin, mutta käytännössä useat osastot eivät sitä noudattaneet. Ne osastot, jotka eivät työnantajille vaatimuksia tehdessään noudattaneet paikallisjärjestön sääntöjä ja päätöksiä, jätettiin työtaistelussa avustamatta, paitsi mitä vapaaehtoisella keräyksellä heille avustusta saatiin. Vapaaehtoisella keräyksellä avustettiin myöskin sellaisten osastojen taistelua, jotka eivät paikallisjärjestöön kuuluneet.

V. 1904 kuluessa avustettiin keräyksellä Helsingin raitiotie-
läisten ja uunintekijäin lakkoja, samaten Voikan tehtaalla v.

1904 lopussa ja 1905 alussa ollutta lakkoa, jotka kaikki päättyivät työläisten tappiolla.

V. 1905 vaikutettiin paikallisjärjestön taholta tehokkaalla tavalla yötyön poistamiseen *leipuriammatissa*.¹ Siitä tehtiin kirjallinen sopimus, joka lienee leipuriammatissa Suomessa ensimmäinen. Samoin harjoitettiin paikallisjärjestön taholta agitatsionia lauvantaina ja juhlapäivä aattoina työpäivän lyhentämiseksi 7 tuntiseksi. Mainittu lyhennys saatiinkin useissa ammateissa ilman taisteluja, niinpä Suomen metalliteollisuuden harjoittajain tehtaissa koko maassa.

Muista työriidoista v. 1905 ajalta mainitaan heinäkuussa Timperin liikkeessä kultaseppäin työtörelö, joka sovitetiin; pannuja levyseppäin lakkohomma Siltarakennusosakeyhtiön laiva-veistämöillä ensin heinäkuussa ja toinen joulukuussa, joista työläiset saatiin luopumaan. Nuohoojille saatiin työehtosopimus ilman lakkoa.

V. 1906 kuluessa oli työtaisteluita erittäin runsaasti koko maassa, mutta erittäinkin Helsingissä. Näiden kanssa tavalla tai toisella paikallisjärjestökin joutui tekemisiin.

Valajat, tekivät J. D. Stenberg & Pojat konepajalla paikallisjärjestön luvalla lakon helmikuun alussa, vaatien 30 % palkan korotusta. He saivat 20 % korotuksen.

Kivityömiehet, joista hakkurit kuuluivat paikallisjärjestöön, julistivat maaliskuun lopussa lakon, vaatien m.m. apureille 40 p. alinta tuntipalkkaa. Lakko kesti 9 viikkoa ja päättyi työläisten osittaisella voitolla.

Satulasepillä oli myöskin samana kevännä lakko työehtosopimuksesta ja alimmista tuntipalkoista. Se päättyi viikon kuluttua työläisten voitolla.

Asfalttityöntekijöillä oli myöskin lakko alimmista palkoista ja työehtosopimuksesta. Se päättyi 10 päivän kuluttua työehtosopimuksen hyväksymiseen.

Puusepillä ja puunjalostus-konemiehillä oli lakko alimmista palkoista ja työehtosopimuksesta. Se kesti kuukauden ja päättyi työläisten voitolla. Lakolle ei pyydetty paikallisjärjestöltä aineellista kannatusta eikä lakkolupaa, vaan se toimeenpantiin puutyöntekijäin liittotoimikunnan luvalla ja kannatuksella.

¹ Se saatiin aikaan 1 p:tä heinäkuuta 1905.

Satamatyömiehillä oli myös keväällä lakko. Sille ei pyydetty lupaa. Päättyi parin viikon kuluttua työläisten tappiolla.

Helsingin *maalareilla* oli keväällä lakko työehtosopimuksesta, alimmista palkoista y.m. Kesti kuukauden ja päättyi työläisten osittaisella voitolla. Maalarit eivät kuuluneet paikallisjärjestöön.

Läksi-, pelti- ja vaskisepillä oli niinkään keväällä työehtosopimuksesta, oppilaskysymyksestä, alimmista palkoista y.m. lakko, joka alkoi toukokuun 12 p. ja päättyi vasta 4 päivänä heinäkuuta, jolloin allekirjoitettiin työehtosopimus. Läksi-, pelti- ja vaskisepät kylläkin kuuluivat paikallisjärjestöön, mutta eivät esittäneet vaatimuksiaan paikallisjärjestön toimikunnalle, ennenkuin ne esitettiin työnantajille, eivätkä myöskään pyytäneet lakon julistamiselle lupaa. Paikallisjärjestö kielsi heiltä aineellisen avustuksen, paitsi mikäli varoja vapaaehtoisella keräyksellä saatiin. Tästä seurasi erimielisyyttä mainitun ammattiyhdistyksen ja paikallisjärjestön johdon välillä.

Rauta- ja metallisorvaajat myöskin toukokuun 30 p. jättivät paikallisjärjestön välityksellä vaatimuksensa S. Metalliteollisuuden harjoittajain liitolle, esittäen alimmaksi tuntipalkaksi 50 p:iä ja niille, jotka 10 vuotta ovat ammatissa työskennelleet, 60 penniä tunnilta; oppiajaksi 3 vuotta ja oppilasten luku rajotettavaksi 1:ksi 10 kohden. Oppilasten alimmaksi palkaksi ensimmäisenä vuonna 22 p:iä tunnilta, josta se vuosittain olisi korotettava täysoppineen alimpia palkkoja vastaavaksi. Työssä oli etupäässä käytettävä ammattiosaston jäseniä. Näihin vaatimuksiin S. Metalliteollisuuden harjoittajain liitto vastasi kesäkuun 13 p. kirjelmällä, jossa se pitkien perustelujen jälkeen hylkäsi sorvaajain vaatimukset. Sorvaajat vastasivat yhtä pitkällä kirjelmällä, väitellen työnantajain perusteluja vastaan. Paikallisjärjestön sihteeri ehdotti työnantajille, että asiaa harkitsemaan asetettaisiin tasapuolisesti kokoonpantu sovintolautakunta. Mutta työnantajat kesäkuun 19 p. kirjeellä ilmottivat, että he katsovat sovintolautakunnan asettamisen hyödyttömäksi, eivätkä enää antaudu sorvaajain kanssa enempään sanavaihtoon. Sorvaajat sanoivat kesäkuun 22 p. itsensä työstä irti ja uhkasivat työlakolla, ellei heidän vaatimuksiaan hyväksytä.

Sovittelut sorvaajain ja S. Metalliteollisuudenharjoittajain liiton edustajain välillä alkoivat heinäkuun 2 p. ja jatkuivat 7 päivään heinäkuuta hyvillä toiveilla. Työehtosopimus oli jo melkein valmis, kun neuvottelut voittamattomien vaikeuksien

vuoksi keskeytyivät. S. Metalliteollisuudenharjoittajain liitto oli läkki-, pelti- ja vaskiseppäin lakon tähden tehnyt sen onnetoman päätöksen, että Helsingissä olevissa kaikissa liiton tehtaisissa viimeistään 23 p. kesäkuuta oli sanottava kaikki työläiset työstä irti, *elleivät läkki-, pelti- ja vaskiseppät ennen irtisanomisa-* *ajan loppua julista liiton tehtaita lakosta vapaiksi tai palaa työhön.* Tämä irtisanominen heinäkuun 5 p. työnantajain taholta peruutettiin, koska saman kuun 4 p. oli tehty sovinto ja allekirjoitettu työehtosopimus läkki-, pelti- ja vaskiseppäin ammattiyhdistyksen kanssa.

Samasta syystä neuvottelut sorvaajain kanssa ilman pitkiä väittelyjä hyvin edistyivät, joten sopimuksen saaminen näytti varmalta. Näissä sorvaajain kanssa pidetyissä neuvotteluissa työnantajain puolelta ilmoitettiin, että mainittu liitto oli nyt halukas tekemään sopimuksen kaikkien metallityöalalla työskentelevien ammattiyhdistysten ja osastojen kanssa, jos nämä eivät nyt aloita työseisausta, vaan esittävät työehtosopimusehdotuksensa, joista heti aletaan neuvottelut. Työnantajain puolelta toimitettu irtisanominen saa olla voimassa siten, että jos työntekijäin mielestä neuvottelut eivät johda tyydyttäviin tuloksiin, niin työläisillä on valta keskeyttää neuvottelut ja ilman uutta työstä irtisanomista alottaa työnseisaus.

Tällaiseen menettelyyn paikallisjärjestön toimikunta sihteerinsä kautta kehoitti ammattiosastoja, johon kehoitukseen yhtyi myöskin S. Metallityöntekijäin liittotoimikunta. Useimmissa osastoissa päätettiin näin menetellä. Mutta työmailla olivat agitaattorit toimessa. He yllyttivät panemaan nyt työseisauksen toimeen, koska työnantajat olivat työläiset irtisanoneet työstä. Työnantajain puolelta tapahtunut irtisanomisen peruutus selitettiin johtuvan heikkoudesta, eli siitä, että työnantajat pelkäävät taistelua. Kun Metalliteollisuudenharjoittajain liitto aina uhkasi työnsululla, niin piti antaa sille nyt tilaisuus taistella. Ne, jotka rohkenivat tätä menettelyä vastustaa, leimattiin työnantajain käytyreiksi, jotka ovat myyneet itsensä ja työläiset.

Työläisten irtisanomisaika päättyi heinäkuun 6 p. (paitsi sorvaajain 5 p.), jolloin sankat, nokiset metallityöläisten joukot täyttivät työväenyhdistyksen talon pihamaan, kokoontuen pitämään kokoustaan. Ja tällöin suuren innostuksen vallitessa päätettiin heti alottaa taistelu ja valittiin „Rauta- ja metallityöntekijäin yhteinen sulkua ja sovittelukomitea“.

Kun taistelu aloitettiin, ei silloin vielä ollut työnantajille esitetty muiden ammattiosastojen vaatimuksia kuin sorvaajain ja torvityöntekijäin, jotka viimeainitut olivat paikallisjärjestöltä saaneet luvan esittää työnantajille vaatimuksensa. Mutta niistä eivät neuvottelut olleet vielä alkaneet. Sorvaajain työehtosopimus sitävastoin oli melkein valmis. Mutta kun toiset osastot alottivat työnseisauksen, niin sorvaajain neuvottelut keskeytyivät. Toiset osastot, eli niiden valitsevat komiteat ryhtyivät nyt vasta miettimään, mitä vaatimuksia työnantajille esitetään. Ja eri osastoista esitettiin yhteensä parikymmentä vaatimusta, joista huomatuimmat olivat 9-tuntinen työaika, alin tuntipalkka 50—55 ja 60 penniä, oppilasrajoitus ja oppilaiden alimmat palkat, ja järjestöihin kuuluvilla etuoikeus päästä työhön. Taistelun jatkuessa tuli vielä lisäksi rikkurien työstä erottaminen. Näistä vaatimuksista ei pitkään aikaan saatu työnantajain kanssa minkäänlaisia neuvotteluja aikaan. Syy oli se, että S.-Metalliteollisuuden harjoittajain liitto oli tehnyt sellaisen yleisen periaatteellisen päätöksen, että töitä neuvottelujen kestäessä ei saa seisauttaa, ja liitto katsoi, että alkanut työriita oli lakko, eikä sulkku, koska työläiset eivät sulun toimeenpanosta muuten voisi päättää, eikä Metalliteollisuudenharjoittajain liiton taholta oltu työläisille työehtojen suhteen mitään uusia vaatimuksia esitetty, joten taistelu ilmeisesti oli työlakko. Mutta työläiset kiven kovaan väittivät, että taistelu oli työnsulkku, koska työnantajain puolelta oli työstä irtisanominen toimitettu. Metallisorvaajat sitävastoin väittivät olevansa lakossa eivätkä ottaneet osaa toisten työläisten sovitteluyrityksiin.

Ensimmäiset neuvottelut olivat työläisten ja työnantajain edustajilla elokuun 17—20 p., jota ennen työläiset olivat S.-Metalliteollisuuden harjoittajain liitolle ilmoittaneet sovinnon aikaansaamiseksi luopuvansa 9-tuntisen työpäivän vaatimuksesta. Mutta näistä neuvotteluista ei ollut mitään käytännöllistä tulosta. Työläiset tällöin esittivät lisävaatimuksena rikkurien työstä erottamisen.

Kun neuvottelut raukesivat, niin senaatin kauppa- ja teollisuustoimituskunta teki ehdotuksen puolueettoman välimiehen asettamisesta neuvotteluja johtamaan. Työläiset sen ehdotuksen hyväksyivät ja ehdottivat välimieheksi Tri V. Voionmaan, mutta työnantajat sen hylkäsivät.

Tämän jälkeen ammattientarkastaja K. Jansson teki kum-

paisellekin riitapuolelle ehdotuksen, että Senaatin kauppaja- ja teollisuustoimituskunta saisi työnantajain ja työntekijäin ehdolle asettamista 4 henkilöstä nimittää yhden välimieheksi neuvotteluja johtamaan. Tämä ehdotus kummaltakin puolen lopulta hyväksyttiin.

Senaatti nimitti välimieheksi tuomari *E. V. Vallden'in*, jonka johdolla oli sitten neuvotteluja syyskuun 13, 14, 17, 18, 19 ja 21 p., mutta ei nytkään päästy sovintoon. Työntekijäin puolelta esitettiin nyt uudelleen 9 tuntisen työpäivän vaatimus.

Syyskuun 28 p. S.-Metalliteollisuuden harjoittajain liitto esitti lopullisen tarjouksensa, mutta sen työläisten edustajat hylkäsivät. Metalliteollisuuden harjoittajain liitto vastasi työntekijöille seuraavalla kirjelmällä.

„Työnselkkauksessa olevien työntekijöitten ammattiyhdistyksille
Helsingissä.

Sittenkuin Liitto nyttemmin on saanut vastaanottaa ammattiyhdistysten asettaman sovittelukomitean vastauksen Liiton ehdotukseen sopimukseksi tällaisessa työriidassa, on Liitto sanotusta vastauksesta huomannut, että mainittu ehdotus on kokonaisuudessaan hylätty, ilman että kuitenkaan on esiintuotu mitään asiallisia syitä tähän, sekä ettei minkäänlaisia myönnytyksiä ammattiyhdistysten puolelta ole tehty Liiton riidan sovittamiseksi tekemien myönnytyksien suhteen, mutta että sitä vastoin edelleenkin on esitetty uusia vaatimuksia.

Liitto, jonka ikävä kyllä siis täytyy katsoa, ettei minkäänlaista sovinnon mahdollisuutta tätä nykyä ole olemassa, on samalla ruvennut epäilemään, tahtovatko ammattiyhdistykset ylipäänsä sellaista sovintoa nykyään. On nimittäin jo kokouksissa yhdistysten valitsemain edustajain kanssa tuntunut siltä, etteivät nämä ylimalkaan ole osottaneet harrastavansa sovinnollisen yksimielisyyden saavuttamista, ja kun ammattiyhdistykset sitäpaitsi vaatimuksiaan alituisesti lisäämällä sekä Liiton vastaväitteitä kokonaan halveksimalla päivä päivältä koettavat poistaa jällellä olevat sovinnon mahdollisuudet, Liitto lopulta ei voi tulla muuhun tulokseen, kuin että ammattiyhdistysten johtomiehet pitävät riidan pitkittämisen suotavana; ja täytyy Liiton näinollen ainoastaan odottaa sitä aikaa, jolloin oikeampi käsitys teollisuutemme kestäväisyyden ja edistymisen mahdollisuuksista tulee ammattiyhdistyksissä näkyviin ja neuvotteluja enemmän menestymisen toivolla voidaan jälleen alkaa.

Helsingissä, 9 p:nä lokak. 1906.

Suomen Metalliteollisuuden harjoittajain Liitto.“

Sovinnon aikaansaaminen siirtyi taas tuonemmaksi. Paikallisjärjestön toimikunta päätti *E. Haapalaisen* ehdotuksesta kehoittaa herroja tuomari *Valldenia*, *Leo Ehnroothia* ja amat-

tientarkastaja K. Janssonia valmistamaan uuden sovintoehdotuksen, jonka he tekivätkin. Se valmistui lokakuun 15 p. ja alistettiin kummankin riitapuolen hyväksyttäväksi. Osastoja kehoitettiin se hyväksymään, ja ne hyväksyivät sen pitkien väittelyjen ja äänestyksen jälkeen ehdolla, että työnantajat myöskin sen sellaisenaan hyväksyvät. Mutta työnantajat eivät hyväksyneet välitysehdotusta, vaan vaativat oppilasten palkoissa 2 penniä alennusta tunnilta ja rikkurikysymyksessä pitivät omaa ehdotustaan parempana. Sopimuksen päättymisajasta oli myöskin erimielisyyttä. Sovintoa ei siis vielääkään syntynyt.

Kun tämä taistelu oli aloitettu sivuuttamalla paikallisjärjestön säännöt ja hylätty sen hallinnon puolelta annetut neuvot, niin pakollista ylimääräistä verotusta ei ammattiosastoissa voitu taistelevien avustamiseksi määrätä, vaan siitä saivat osastot itse päättää. Avustuskysymys oli ensi kerran paikallisjärjestön valtuustossa esillä heinäkuun 14 p. 1906, jolloin kysymys lykättiin osastoille päätettäväksi. Sama kysymys tuli uudestaan esille lokakuun 24 p., jolloin päätettiin kirjelmällä kääntyä yhdistysten ja osastojen puoleen ja pyytää, että ne runsaammin kuin tähän saakka avustaisivat taistelussa olevia.

Paikallisjärjestön v.t. sihteeri lähetti osastoille seuraavan kirjelmän:

„Arvoisa Osasto tai Yhdistys!

Jo kuusitoista viikkoa on kestänyt työtaistelu metalliteollisuuden alalla. Tämä taistelu yhä jatkuu sen johdosta, että työnantajat kieltäytyvät sovinnon teosta. Tylysti he toista viikkoa sitten hylkäsivät sen välitysehdotuksen, jonka riidan lopettamiseksi tuomari E. Walldén, ammattitarkastaja K. Jansson ja tohtori L. Ehrnrooth tekivät ja joka ehdotus, kuten sanomalehdistä näkyy, oli aivan kohtuullinen.

Työlläiset ovat pakotetut taistelemaan elämästä ja kuolemasta. Taistelevia on noin 3,000 miestä ja perheineen noin 10,000 henkeä. Avustusta on voitu jakaa keskimäärin 50 p:iä hengelle päivää kohti. Miten tällä elää Helsingissä!

Lähestyvä talvi tekee taistelun yhä kauheammaksi. Vuokrien jäädessä maksamatta ahdistetaan ulos huoneista. Vaatteet pitkän taistelun kestessä ovat kuluneet, eikä saa uusia. Nälkä vielä mieltä painostaa. Olot käyvät sietämättömiksi.

Asiain näin ollen on Helsingin Paikallisjärjestön valtuusto päättänyt kääntyä Teidän puoleenne pyynnöllä, että joko käytettävänäne olevista varoista luovuttaisitte osan työlläisten avustamiseksi, tai panisitte keakuudesanne verotuksen toimeen, tai iltamien y.m.s. avulla keräisitte avustusta. Apua olisi saatava pian, sillä sitä tarvitaan.

Vakuutettuna siitä, että Te huomaatte asian tärkeyden ja silmällä pidätte koko yhteiskunnan parasta ja rauhaa, pyydämme, että kerääntyneet varat, jotka mukana seuraavalle keräyslistalle ovat merkittävät, tilitettäisiin Paikallisjärjestön rahastonhoitajalle Matti Paasivuorelle, jota voidaan tavata sos.-dem. puoluetoimikunnan kansliassa, Saariniemenkatu 6, kello 12—2 päivällä. Helsingissä, lokak. 25 p:nä 1906.

E. Haapalainen.“

Tällä toimenpiteellä saatiin vähän lisää avustusvaroja. Mutta avustuksen tarve oli erittäin suuri, ja sitä vielä lisäsi se seikka, että metallityöntekijäin yleinen kokous syyskuun 8 p. päätti velvoittaa kaikkien metallialalla olevien pikkuliikkeidenkin työläiset lokakuun 5 p. yhtymään koko maata käsittävään kannatuslakkoon, josta annettiin seuraava julistus:

„Lakkoon toverit!

Toverit! Lauantaina 8 päivä syyskuuta päättivät Helsingissä nykyään työskentelevät metallityöntekijät ryhtyä kannatuslakkoon 14 päivän kuluttua, ellei Metallityöntekijäin liittoon kuuluvat liikkeenharjoittajat tee sovintoa työntekijöittensä kanssa. Jos eivät työnantajat 28 p:nä kuluessa ole tehneet sovintoa, niin ryhdytään siihen toimenpiteeseen, että yllämainitun ajan kuluttua on koko maata käsittävä metallityöntekijäin kannatuslakko. Helsingin metallityöntekijät, lämmittäjät, sähkötyöntekijät, hevosenkengittäjät ja kaikki, jotka metallialalla työskentelevät, toimeen veljet, sitä pyytää.

Nykyään Helsingissä ovat metallityöntekijät, sekä 3,000 sulussa olevaa rautakouraa.“

Tästä oli ajateltu seuraus. Kannatuslakko syntyi, vaikkei ehyt. Uusia työttömiä tuli, joita kävi vaikeaksi elättää keräysvaroilla. Toiselta puolen pakoitettiin työnantajat pikku liikkeissä liittymään yhteen, ja siten edistettiin työnantajain järjestymistä.

Mitään tarkempaa, edes summittaista luetteloa ei tehty kannatuslakossa olevain luvusta.

Paikallisjärjestön v.t. sihteeri koetti parhaansa mukaan esiintyä sovittelijana, sillä Paikallisjärjestön toimikunta alkoi epäillä taistelun osapuulleenkaan onnistumista, varsinkin kun talvi oli tulossa.

Niinpä marraskuun 15 p:nä lähetettiin sulkukomitealle seuraava kirjelmä:

„Rauta- ja metallityömiesten Sulkukomitealle, täällä.

Paikallisjärjestön edut vaativat sen, että se on sihteerinsä kautta edustettuna niissä neuvotteluissa, joita pidetään työnantajain kanssa sulun lo-

pettamiseksi. Onhan näet Paikallisjärjestössä pari työselkkauksessa mukana olevaa ammattiosastoa, vaikkakaan paikallisjärjestöltä lupaa kysymättä, sekä onhan paikallisjärjestön alaiset osastot raha-avulla tukeneet taistelevia tovereitaan.

Nämä sovitteluneuvottelut eivät kuitenkaan johtaneet mihinkään tulokseen, ja kun paikallisjärjestön toimikunta huomasi työriidan jatkumisen käyvän metalliteollisuuden alalla oleville järjestöille vaaralliseksi näiden olemassaoloonkin nähden, ja kun verotus kävi liian raskaaksi työväen taakaksi, päätti paikallisjärjestön toimikunta velvoittaa sihteerinsä toimimaan työriidan lopettamiseksi niin hyvin kuin on mahdollista.

Tämän nojalla sihteeri ryhtyi puuhaan ja tarkan pohdinnan ja työn perästä sai herrojen Vallénin, Ehrnroothin ja Janssonin tekemään Teille jo annetun välitysehdotuksen, jonka työnantajain liitto on jo kaikissa pääkohdissa epävirallisesti tainnut hyväksyä.

Tämän välitysehdotuksen katsoo nyt paikallisjärjestön toimikunta nykyoloissa parhaimmaksi ja sen hyväksyy sekä vakavasti kehottaa, että sulkukomitea puolestaan sen ilman mitään muutoksia hyväksyisi ja lähettäisi ehdotuksen oman lausuntonsa ja tämän paikallisjärjestön lausunnon mukana kuhunkin osastoon lopullisesti päätettäväksi, jotka päätökset kuitenkin pidetään salassa siksi kunnes virallinen sovittelulautakunnan kokous on pidetty, jossa sopimuskirja allekirjoitetaan.

Tästä paikallisjärjestön päätöksestä antaa sulkukomitealle tiedon toimikunnan puheenjohtaja toveri Laakkonen, joka samalla sulkukomiteassa edustaa sen asiasta päättäessä Helsingin paikallisjärjestöä.

Helsingissä 15/10 06, Helsingin Paikallisjärjestön puolesta:

E. Haapalainen.
V. t. sihteeri.*

Sovinnon aikaansaamista suuresti vaikeutti se seikka, että sorvaajat ja torvityöntekijät vielä viime hetkellä kieltäytyivät hyväksymästä sopimusta, ja työnantajain taholta ilmoitettiin, että ellei kaikkien riidassa mukana olleiden ammattiosastojen puolesta sopimusta allekirjoteta, niin ei tehdä sopimusta muidenkaan ammattiosastojen kanssa, vaan julistetaan työpaikat työhaluisille avonaisiksi ja otetaan työhön ne, jotka liiton tarjoamalla ehdoilla haluavat työhön ryhtyä. Suuri osa taistelussa mukana olleista olivat taistelusta perin väsyneitä, ja taloudellinen pakko ajoi heitä työhön, huolimatta siitä, oliko työehtosopimusta vai ei. Työnantajat suostuivat tekemään työehtosopimuksen niiden ammattiosastojen kanssa, jotka sitä haluavat, sillä ehdolla, että ammatillisten keskusjärjestöjen, paikallisjärjestön, metallityöntekijäin liittohallinnon ja ammatillisen liittovaliokunnan puolesta annetaan vakuus työrauhan säilymisestä, vaikka ei sorvaajain ja torvityöntekijäin puolelta sopimusta alle-

kirjoitetakaan. Vihdoin marraskuun 15 p. allekirjoitettiin työehtosopimus, jossa oppilaitten ikä oli määrätty vähintään 16 vuodeksi ja oppiaika 4 vuodeksi, josta ensimmäinen vuosi oli koeaikaa. Oppilaitten alimmat palkat olivat 18, 22, 26 ja 32 p. tunnilta sekä valajain oppilaille neljäntenä vuotena jo 42 penniä. Ammattimiesten alin elantopalkka tuli hyväksytyksi 42 penniksi tunnilta, ja oppiaikansa suorittaneille ja sen jälkeen kolme vuotta ammatissa työssä olleille, jotka omantakeisesti kykenevät tekemään kaikkia ammattiin kuuluvia töitä, 50 penniä. Valajilla oli oikeus saada tätä palkkaa jo vuoden kuluttua oppiajan päättymisestä. Työnantajalla oli kuitenkin oikeus maksaa vähemmän kuin 50 p. alinta tuntipalkkaa, ei kuitenkaan alle 42 p.

Naulanlämmittäjiksi pannu- ja levysepille ei saanut ottaa 15 vuotta nuorempia, eikä seppäin tai levyseppäin apulaisiksi 18 v. nuorempia. Ammattimiesten apulaisten alimmiksi tuntipalkoiksi hyväksyttiin 35 p.; vakituisille ulkotyömiehille 30 p. ja naulanlämmittäjille 20 p. tunnilta.

Työaika tuli olemaan 10 tuntia. Ylityöstä oli maksettava 50 %:lla ja sunnuntaina sekä juhlapäivinä tehdystä työstä 100 %:lla korotettu palkka. Vuorotyötä ei katsottu ylityöksi. Luvallista oli urakkatyö, jota eri sopimuksella tehtiin, ja oli siinä alimmat tuntipalkat taattu.

Työnantajat tässä sopimuksessa tunnustivat työväen järjestyksen suotavaksi ja lupasivat, etteivät he työhön ottaessa katso työläiselle epäedulliseksi sitä, että hän kuuluu ammatilliseen järjestöön.

Riidat, jotka sopimuksen tulkitsemisesta johtuivat, oli ratkaistava sovinto-oikeudessa, johon kumpikin puoli valitsi 3 ja näin valitut valitsivat seitsemännen puheenjohtajaksi¹.

Sopimus allekirjoitettiin marraskuun 15 p. 1906 muiden osastojen puolesta, paitsi sorvaajain osaston puolesta vasta 17 p:nä mainittua kuuta.

Torvityöntekijät eivät sopimusta ensinkään allekirjoittaneet, vaan jatkoivat taistelua seuraavan vuoden tammikuuhun saakka ja menivät silloin työhön ilman sopimusta.

Tämä taistelu kesti 19 viikkoa. Sorvaajille ennen lakkoa tarjottiin työehtosopimusta, jossa alimmaksi elantopalkaksi tarjottiin 40 penniä, joten he nyt saivat ainoastaan 2 p. lisää tuntia

¹ Sopimus oli voimassa 31 päivään joulukuuta 1908.

kohden. Tästä johtui, että sorvaajat vastenmielisesti sopimuksen sellaisenaan hyväksyivät ¹.

Rauta- ja metallityöntekijäin taistelua paikallisjärjestön puolelta avustettiin vapaaehtoisella keräyksellä, jolla keinolla saatiin varoja 9 341 mk. 30 p. Metallityöntekijäin liiton puolelta kerättiin varoja yli 40 000 markkaa. Mutta kaikesta tästä huolimatta oli avustus riittämätön.

Sementtityöntekijät saivat sovitteluilla työehtosopimuksen, joka allekirjoitettiin syyskuun 22 p. 1906. Alimmat tuntipalkat tulivat siinä olemaan 55 penniä, nuoremmille ammattimiehille 45 p. Apumiesten 35 p. ja naisten 35—25 p. Työaika tuli sopimuksessa määräytyksi 9 tuntiseksi, paitsi lauantaina ja juhlapäivien aattoina 6½ tuntiseksi. Ylityöstä oli maksettava 50 % ja sunnuntaityöstä 100 % korotettu palkka.

Helsingin rakennustyöläisten taistelu 9 tuntisesta työpäivästä. Jo aikasin keväällä pyysivät työläiset, että työpäivä lyhennettäisiin 9-tuntiseksi. Mutta työnantajat vastasivat, etteivät he voi siihen suostua. Työläiset eivät nyt katsoneet sopivaksi aloittaa siitä heti keväällä taistelua, kun rakennustyöt kivimiesten lakon vuoksi olivat myöhästyneet kaksi kuukautta. Osastojen valitsemat komiteat tekivät valmisteluja, odottaen sopivan ajan tuloa taistelun alottamiseksi. Elok. 17 p. pidetyssä rakennustyöläisten kokouksessa päätettiin, ettei mainitun kuun 22 päivästä alkaen tehdä pitempää työpäivää kuin 9 tuntia. Mutta kun työnantajat eivät tätä sallineet, syntyi siitä 10-päivää kestänyt lakko, joka päättyi työläisten täydellisellä voitolla. Kirjallinen sopimus 9-tuntisesta työpäivästä allekirjoitettiin syyskuun 2 p. 1906.

Tämä voitto oli tilanteen tuottama voitto. Se johtui keväällä olleesta kivimiesten lakosta, joka siirsi rakennustyöt suureksi osaksi syksyyn, jolloin talvi jo uhkasi tulla keskeyttämään rakennustyöt, ja suurin osa Helsingin rakennustöistä oli köyhien työväen-asunto-yhtiöiden hallussa, joiden varat eivät sallineet pitkäaikaista taistelua. On hyvin luultavaa, että jos taistelu olisi kuukaudenkin kestänyt, olisi se päättynyt työläisten tappiolla. Lakko aloitettiin ilman keskusjärjestöjen lupaa. Avustusta olisi ollut jotenkin vaikea saada, koska paikkakunnalla

¹ He katsoivat, etteivät olleet mitään voittaneet, tai että voitto oli kovin kalliisti ostettu.

oli jo ennestään suuri metallityöläisten taistelu, jota yleensä keräyksellä avustettiin.

Ulkotyöläisnaisten ja tiilenkantajain taistelu. Heti tämän rakennuslakon jälkeen esittivät ulkotyöläisnaiset ja tiilenkantajat työnantajille alimmista palkoista vaatimuksensa, ja viikon kestäneen taistelun jälkeen saivat vaatimuksensa hyväksytyksi. Sopimus allekirjoitettiin syyskuun 21 p. 1906 ja oli voimassa toukokuun 1 p:ään 1908.

Viimeksi mainittuja taisteluita ei paikallisjärjestö kannattanut.

Kirjansitojilla oli vielä samana syksynä lakko alimmasta palkoista ja tariffisopimuksesta. Neuvotteluihin paikallisjärjestön puolesta otti osaa v.t. sihteerin E. Haapalainen. Lakko päättyi työläisille suotuisilla tuloksilla. Lisäksi oli vielä kymmenkunnan pientä työriitaa, jotka sovitettiin.

V. 1906 kuluessa paikallisjärjestön puolesta kerättiin eriammateissa sattuneiden työtaistelujen avustamiseksi 10 354 mk. 30 p. Näistä lakoista johtui suurta erimielisyyttä osastojen ja paikallisjärjestön johdon välillä. Paikallisjärjestön toimikunta ei voinut samaan aikaan antaa lakkolupaa useammille kuin niille osastoille, joitten avustamisesta se oli varma.

Paikallisjärjestön toimikunta ei myöskään voinut määrätä osastoissa ylimääräistä verotusta sellaisten taistelujen hyväksi, joita toimeenpantaessa ei noudatettu järjestön sääntöjä eikä moneen kertaan hyväksytyjä päätöksiä. Tästä oli seurauksena tyytymättömyyttä, ja useita osastoja vuoden 1906 päättyessä luopui paikallisjärjestöstä. Tähän vaikutti osaltaan myöskin se seikka, että tällöin oli jo peruutettu useita uusia koko maata käsittäviä ammattiliittoja, joihin monet osastot olivat liittyneet ja joilta ne toivoivat työtaisteluissa tehokasta avustusta.

Paikallisjärjestön palveluksesta erosi jo elokuussa 1906 M. Paasivuori ja väliaikaisena sihteerinä vuoden loppuun toimi Eero Haapalainen.

V. 1907 alusta tuli paikallisjärjestön sihteeriksi Aatu Halme 150 mk. kuukausipalkalla.

V. 1907 päättyessä oli paikallisjärjestössä 25 osastoa. Muutamia osastoja oli eronnut, mutta 7 uutta osastoa oli liittynyt tilalle.

Työriitoja oli: räätäleillä, nahkureilla, Viialan nahkatehtaalla Malmilla, asfalttityöntekijöillä, verhoilijoilla, kirvesmiehillä, ompe-

lijattarilla Smolenskin y.m. kappaliikkeessä, malliveistäjillä, leipureilla, nuohoojilla, karamellintekijöillä eräässä tehtaassa, kultasepillä Suomen kultaseppä o.y. työpajassa ja Kallion kultaseppäliikkeissä sekä Uudella hattutehtaalla. Satulasepät sanoivat paikallisjärjestön luvalla irti edellisenä vuonna tehdyn sopimuksen, joka päättyi 1/4 1908. Useimmat näistä taisteluista päättyivät joko työehtosopimuksen hyväksymiseen tai muuten työläisten voittoon. Ainoastaan räätälien hyväksi määrättiin osastoissa ylimääräinen verotus 2 mk jäseneltä. Räätälimestarit lupasivat kesäkuun 1 p. 1908 hankkia riittävän tilavat työhuoneet, joten niille työläisille, jotka tekevät viimeistään marraskuun 15 p. 1907 työnantajalleen ilmoituksen, on tilaisuutta niissä työskennellä. Samalla hyväksyttiin, että työntekijäin yhdistys ja työnantajain yhdistys yhteisesti valitsee komitean, joka laatii työhuoneissa noudatettavat järjestyssäännöt. Lakko kesti 6 viikkoa ja avusti paikallisjärjestö lakkolaisia 1,000 markalla.

Asfalttityöntekijät saivat lakon avulla m.m. uuden työehtosopimuksen, jossa työaika määrättiin 9-tuntiseksi. Verhoilijat saivat myöskin uuden työehtosopimuksen, jossa alimmaksi tuntipalkaksi määrättiin 60 penniä ja työajaksi 9 tuntia.

Leipurit joutuivat vaatimuksistaan pitkäaikaiseen lakkoon. Riitakohdat olivat yötyön poistaminen, leipomojen aukioloaika, palkka- ja oppilaskysymyksiä. Kaikkia liikkeidenpitäjiä ei saatu allekirjoittamaan sopimusta, joten taistelu jatkui aina seuraavaan vuoteen ja selvää voittoa ei saatu.

Ompelijat, nuohoojat ja kultasepät saivat myöskin työehtosopimukset. Lisäksi sovitettiin pari muuta pientä lakkoa ja yksi työselkkaus.

Paikallisjärjestön sihteeri A. Halme erosi järjestön palveluksesta syyskuun alussa 1907. Tämän jälkeen valittiin paikallisjärjestön sihteeriksi K. Heinonen. Paikallisjärjestön jäsenluku oli vuoden 1907 päättyessä 1 556, niistä 294 naista. Omaisuus oli 3 875 mk. 99 p.

V. 1908 ajalla oli työtaisteluja edelliseltä vuodelta perintönä leipurien lakko 11 työnantajaa vastaan, joita ei saatu sopimusta allekirjoittamaan.

Satulasepillä oli lyhytaikainen lakko. Riksilevytyöntekijät saivat neuvotteluilla työehtosopimuksen. Sementtityöntekijöillä oli 6 viikkoa kestänyt lakko, jota paikallisjärjestön puolelta avustettiin 1 165 markalla ja verotettiin sen johdosta kokomaksavia

1:50 ja puoleksimaksavia jäseniä 75 p. Lakko päättyi työläisten voitolla.

Uusia työehtosopimuksia saivat myöskin hatuntekijät ja karamellityöläiset. Muita pienempiä työselkkauksia oli 22, joista 12 päättyi työläisten täydellisellä voitolla, 5 osittaisella ja 5 tappiolla.

Uusia ammattiosastoja perustettiin 5 ja ennen perustettuja, mutta toimintansa lopettaneita herätettiin uudelleen toimintaan 3.

Vuoden alussa kuului järjestöön 25 ja vuoden lopussa 28 osastoa. Mutta jäsenluku osastoluvun lisääntymisestä huolimatta oli 1 556 siis vähennyt 1 373. Työtaistelujen hyväksi oli jäseniltä kannettu ylimääräisenä verona 5 mk. 50 p. jäsentä kohti. Koskaan ennen ei näin raskaasti oltu jäseniä verotettu.

Paikallisjärjestön sääntöihin tehtiin v. 1908 sellainen muutos, että ammattiliittoihin kuuluvat jäsenet maksoivat jäsenmaksua miehet 5 p. ja naiset 2 1/2 p. kuukaudelta, ja olivat kokonaan paikallisjärjestön toimikunnan tai valtuuston määräämistä ylimääräisistä veroista vapaat, eivätkä saaneet paikallisjärjestöltä työtaisteluissa avustusta.

V. 1909 kuluessa paikallisjärjestön osastoista ei yksikään joutunut työlakkoon. Syynä oli alkanut taloudellinen kriisiaika. Työnantajat sanoivat asfalttityöntekijäin sopimuksen irti ja tarjosivat entistä huonomman sopimuksen. Mutta aika oli sellainen, ettei lakkoon voitu ryhtyä. Makkaratyöntekijät sanoivat irti sopimuksensa ja jäivät ilman sopimusta, kun työnantajat eivät suostuneet uutta ja parempaa tekemään. Työpaikoilla, eri työaloilla sattui useita pieniä rettelöitä joita selviteltiin.

Paikallisjärjestön sihteeri K. Heinonen erosi keväällä 1909, huhtikuun lopussa ja hänen jälkeensä valittiin sihteeriksi Artturi Aalto, joka oli siinä toimessa paikallisjärjestön lakkauttamiseen saakka keväällä 1910.

Paikallisjärjestön toimesta oli eri vuosina perustettu yli 20 ammattiosastoa. Useita työriitoja oli sovitettu ja työehtosopimusneuvotteluja johdettu sekä pidetty suuri määrä puheita ja esitelmiä osastojen kokouksissa ja iltamissa. Ylipäätään oli paikallisjärjestö suuressa määrin työväenliikettä paikkakunnalla hyödyttänyt.

Syyt paikallisjärjestöjen lakkauttamiseen olivat: koko maata käsittävien ammattiliittojen perustaminen ja S. Ammattijärjestön toisen edustajakokouksen v. 1909 tekemä päätös, jonka mukaan

mikään ammattiosasto ei voinut jälkeen v. 1909 kuulua paikallisjärjestön välityksellä ammattijärjestöön, vaan ainoastaan jonkun ammattiliiton kautta. Tästä oli seurauksena, että paikallisjärjestöt lakkasivat toiminnasta.

Paikallisjärjestön toimikunnan puheenjohtajana olivat olleet: A. Johansson ja R. Drockila v. 1902, E. Perttilä ja S. Hellsten v. 1903, K. Luoto ja Sandra Reinholdson v. 1904, Paavo Lepänen ja E. Haapalainen v. 1905, A. Laakkonen ja K. Saari v. 1906, A. Laakkonen ja Väyrynen v. 1907, Väyrynen v. 1908 ja 1909, K. Satamavuori v. 1910.

Sihteerinä olivat olleet: E. Elo v. 1902, A. Halme v. 1903, M. Paasivuori v. 1904—1906, E. Haapalainen v. 1906, A. Halme v. 1907, K. Heinonen vv. 1908—09, Artturi Aalto vv. 1909—10.

Rahastonhoitajina: Edvard Valpas vv. 1902—1903, K. Saxberg vv. 1904—1905. Vuodesta 1906 alkaen olivat rahastonhoitajan ja sihteerin toimet yhdistetty samalle henkilölle.

Paikallisjärjestöt muilla paikkakunnilla. Ne paikallisjärjestöt, joita eri kaupungeissa talvella ja keväällä 1900 perustettiin, elivät aikansa ja lakkasivat toiminnasta aivan huomaamatta. Näin kävi myöskin Kotkassa, kunnes sinne keväällä 1905 perustettiin uudestaan „Kymnlaakson paikallisjärjestö“, jolle valittiin vakituisella palkalla toimivaksi sihteeriksi Arvid Nyberg. Hän oli sanotussa toimessa vuosina 1905—1906. Hänen siitä erotuaan valittiin sihteeriksi metallityöläinen J. Nurminen.

Vuosina 1907—1908 perustettiin paikallisjärjestöjä Turkuun Tampereelle, Kemiin, Ouluun ja Lappeenrantaan „Etelä Saimaan paikallisjärjestö“. Nämä järjestöt kaikki samoista syistä kuin Helsingissäkin lopettivat toimintansa v. 1910.

XIV LUKU.

Suomen ammattiyhdistysliikkeen uudestasentymisen ja kehitys.

1. Ammattiyhdistysliikkeen yleinen nousu.

Vuodet 1904—1907 muodostavat Suomen työväen ammattiyhdistysliikkeen uudestasentymisen ajanjakson. Suurempi yhdistymis-, kokoontumis- ja lausumisvapaus elvytti jo syksyllä 1904 maassamme ammattiyhdistysliikettä. Muutamat ammattikunnat jo silloin pitivät liittojensa edustajakokouksia ja muodostivat liittonsa uudella ja paremmalla tavalla. Tätä samaa kehitystä jatkui sitten koko seuraavankin vuoden. „Suurlakko“, kuten tunnettua, antoi voimakkaan sysäyksen työväen kaikille pyrintöille. Se herätti suuret joukot ennen välinpitämättöminä uinuneita työläisjoukkoja. Niissä vallitsi ennen tuntematon innostus ja halu toimia asemansa parantamiseksi. Tätä toimintahalua jossain määrin kuvastaa työtaisteluiden suuri lisääntyminen. Työtilastollisen aikakauslehden julkaisemien lakko- ja sulkuselostusten mukaan on työtaisteluita v:sta 1890 alkaen ollut seuraavasti:

Vuosi	Lakkoja.	Vuosi	Lakkoja
1890	1	1900	19
1891	7	1901	16
1892	3	1902	24
1893	2	1903	65
1894	1	1904	36
1895	3	1905	93
1896	19	1906	174
1897	14	1907	172
1898	22	1908	115
1899	33	1909	60

Tämä selostus osoittaa, miten työtaistelut vuosina 1905—07 lisääntyivät lähes viidenkertaisesti. Lakkoja toimeenpantiin

usein aivan edeltäpäin valmistamatta. Enempi kuin puolet lakkojen luvusta päättyi työväen voitolla, mikä johtui siitä, että samalla oli teollisuuden nousu-aika. Mutta suuret työtaistelut, joihin otti osaa tuhansia työläisiä, päättyivät, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, työläisten tappioksi. Työläisten täytyi, jos aikoi jotain voittaa, entistä paremmin järjestäytyä, ja järjestöt oli laitettava entistä paremmin tarkoitustaan vastaaviksi.

Ensimmäisinä olivat *muurarit ja maalarit*, jotka jo syksyllä 1904 pitivät edustajakokouksensa, ja kumpikin päättivät muodostaa ammattiliittonsa uudella, paremmin tarkoitustaan vastaavalla tavalla.

Muurarien edustajakokous oli marraskuun 24—26 p. 1904 Helsingissä ja *Maalarien* saman kuun 28—29 p. Hämeenlinnassa. Maalarien liittohallinto, joka vuodesta 1902 alkaen oli ollut Turussa, siirrettiin nyt takaisin Helsinkiin.

Kivimiesten 4:jäs edustajakokous oli kesäkuun 19—21 p. 1905 Hankoniemessä, jossa tärkeimpänä kysymyksenä oli järjestäytyminen.

Leipurien edustajakokous oli toukokuun 14—15 p. Tampereella, jossa päätettiin leipurityöntekijäin liitto muodostaa, ja sille valittiin entiseen tapaan n.k. „keskushallinto“, jonka säännöt olivat hyvin yhtäläiset kuin nahkuriensa keskushallinnolle v. 1900 hyväksyttiin. Leipurien keskushallinto sijoitettiin Helsinkiin.

Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin ensimmäinen edustajakokous oli syyskuun 18—19 p. Helsingissä, jossa päätettiin perustaa mainitun ammattikunnan liitto. Hyväksyttiin säännöt ja liittohallinto sijoitettiin Turkuun.

Puusepillä ja kirvesmiehillä oli yhteinen edustajakokous heinäkuun 16—19 p. Tampereella. Siellä päätettiin muodostaa S. Puutyöntekijäin liitto, jonka hallinto sijoitettiin Helsinkiin. Samalla kummankin ammattikunnan omat erikoisliitot lakkautettiin.

Työläisnaisten ja palvelijattarien edustajakokoukset olivat myöskin samaan aikaan Tampereella kuin puutyöntekijäinkin.

Suutareilla ja jalkinetyöntekijöillä oli 4:jäs edustajakokous heinäkuun 28—30 p. 1905 Viipurissa, jossa jo toisen kerran päätettiin jalkinetyöntekijäin liitto perustaa,¹ ja hallinto sijoitetaan Tampereelle.

¹ Ensimmäisen kerran suutarit päättivät perustaa jalkinetyöntekijäin liiton Helsingissä pidetyssä ensimmäisessä edustajakokouksessa 1897.

Nämä kokoukset ja toimenpiteet osoittavat, että ammatillinen liike oli jo alkanut hiljalleen kehittyä ennen suurlakkoa, jolle kehitykselle suurlakko sitten antoi voimakkaan sysäyksen.

2. Suomen tehdastyöväen edustajakokous Tampereella kesäkuun 3—6 p. 1906.

Tämä kokous on siitä huomattava, että se antoi aiheen useille ammattikunnille, joilla ei vielä ammattiliittoa ollut, perustaa se. Muutamia liittoja perustettiin, tai valittiin liiton perustamista valmistavat komiteat jo tämän kokouksen yhteydessä pidetyissä ammattiryhmäin kokouksissa.

Aate tehdastyöväen edustajakokouksen pitämiseen ja yhteisen tehdastyöväen liiton perustamiseen heräsi Tampereella. Tehtaalainen *K. E. Hellman* teki siitä ehdotuksen, joka julaitiin „Kansan Lehdessä“ ja sai suurta kannatusta. Tampereella valittiin kokousta valmistamaan komitea.

Tähän kokoushommaan puuttui sitten myöskin sos.-dem. puolueen puolueoimikunta, jonka asettama ammattijärjestövaliokunta lähetti puolueoimikunnalle kirjelmän, jossa se ehdotti, että puolueoimikunta neuvoisi Tampereella valittua komiteaa, ettei yleistä tehdastyöväenliittoa perustettaisi, vaan sen sijaan perustettaisiin eri teollisuusaloille ammattiliittoja ja että puolueoimikunta hankkisi kokoukselle alustuksia eri kysymyksistä, kuten ammattiyhdistysliikkeen periaatteellisesta puolesta, ammattijärjestön ja sen sihteerin tehtävistä, ammattiliitoista ja paikallisjärjestöistä, työtaistelujen järjestämisestä ja lakkojen avustamisesta. Puolueoimikunta muuten hyväksyi tämän ehdotuksen, paitsi, ettei se katsonut sopivaksi antaa Tampereella valitulle komitealle neuvoja siitä, olisiko muodostettava yksi yleinen tehdastyöväenliitto, vai useampia ammattiliittoja. Se päätti kuitenkin tarjota kokousta valmistavalle komitealle eri kysymyksistä alustuksia. Puoluehallinnon tarjous otettiin Tampereella mielihyvällä vastaan. Puoluehallinto valitsi sitten eri kysymyksille alustajat.

Ammattiyhdistysliikkeen periaatteellisesta puolesta valittiin V. Lehokas pitämään kokouksessa esitelmän. Tehtaalaisliiton perustamiskysymyksen alusti K. F. Hellman Tampereelta, tullen sellaiseen loppuponteen, että koko maata käsittävä tehtaalaisen liitto on perustettava, „koska pienet liitot eivät tarpeellisen

kannatuksen puutteessa pysy elinvoimaisina“ ja „ettei useammista tehtaalaisliitoista voi tulla kysymystäkään“. „Eri teollisuuden haaroille asetetut liitot eivät pysy pystyssä senkään tähden, että sama yhtiö omistaa useampia teollisuuslaitoksia samasta teollisuushaarasta eri paikkakunnilla, joten sen voittamiseksi tarvitsee yhtä aikaa julistaa lakkoon useampia laitoksia, ehkäpä koko teollisuuden haara, ja tätä eivät pienet liitot kestä“.

Saman kysymyksen alusti myöskin sos.-dem. puolueen sihteeri *Yrjö Sirola*, joka puolusti ammattiliittojen muodostamista huomatuimmille teollisuusaloille, kuten paperi-, kutoma- ja saha-teollisuuden aloille, sekä erityistä ammattitaitoa vaativille työaloille omat liittonsa, samoin sellaisille tehtaalaisille, jotka eivät voi ylläpitää omaa liittoa, niitä varten olisi perustettava yleinen tehtaalaistyöläisten liitto.

Liittojen säännöt ehdotti hän laadittavaksi niin yleiseen muotoon kuin mahdollista, etteivät ne vastaisuudessa tule järjestäytymiselle esteeksi. Niissä olisi ilmaistava liiton tarkoitus ja koneisto s.o. hallinto, virkailijat, valtuusto, eduskunta, edustajakokous ja vakinainen verotus. Lakkosäännöt ja ylimääräiset verot olisi parasta jättää aina edustajakokouksen hyväksyttäväksi, jotta ne voitaisiin aika-ajottain uusia.

Paikallisjärjestöjen tehtävistä lakko-avustukseen nähden arveli alustaja, että ne vastaisuudessa tulevat vähenemään, mutta paikallisjärjestön sihteerien neuvoja antava työ lisääntymään, jotapaitsi käytäntöön tulevasta, lakkotilassa olevien liikkeiden boikottauksesta tulee paikallisjärjestöille tärkeä tehtävä.

Ponsissa alustaja ehdotti, 1) että tehtaalaisten edustajat jo tässä kokouksessa suunnittelisivat niin monta ammattiliittoa kuin mahdollista ja valitsisivat niille hallinnot, jos edustajat arvelevat itsellensä siihen oikeutta olevan, tai asettavat väliaikaisen toimikunnan, joka kiertokirjeellä tiedustelee asianomaisten osastojen mieltä ja toimii sen mukaan; 2) että yleinen tehtaalaisliitto perustetaan niitä osastoja varten, jotka ammattilaisten vähälukuisuuden vuoksi tai muista syistä eivät katso voivansa perustaa ammattiliittoa; 3) että liittohallinnot heti ryhtyvät toimiin yleisen ammattijärjestön aikaansaamiseksi ja sitä varten asettavat edustajat liittoneuvostoon ja antavat ammattisihteerille tarpeelliset tiedot; ja 4) että liittojen säännöt on tehtävä mahdollisimman avaroiksi ja lakko-ohjeet kuten verotusperustekin järjestettävä aika-ajoin uusimisen varalta.

Kokous pääasiassa hyväksyi alustajan ehdotukset. Niitä ammattilaisia, jotka eivät ammattiliittoa voi perustaa, kehoitettiin liittymään paikallisjärjestöihin ja niiden välityksellä sitten yhtymään sukulais-liittoihin tai ammattijärjestöön, kun sellainen perustetaan.

Yleisen tehtaalaisliiton perustamisehdotus hylättiin.

Ammattijärjestön aikaansaamiseksi päätettiin kehoittaa liittoja liittymään liittojen toimikuntain muodostamaan keskustoimikuntaan.

Helsingissä oli jo ennen tätä kokousta toukokuun 8—17 p:nä ollut ammattiliittojen luottamusmiesten kokous, jossa asetettiin valmistava komitea ja kesäkuun 1 p:nä pidetyssä uudessa kokouksessa asetettiin ammattiliittojen ja puoluetoimikunnan yhteisesti muodostama keskustoimikunta, johon nyt perustettavia liittotoimikuntia tai komiteoja kehoitettiin yhtymään. ✓

Lakot ja lakkoavustuskysymyksen alustivat tehtaalainen *V. Kanto* Tampereelta yleisen tehtaalaisten liiton kannalta, jolloin olisi pitänyt perustaa yhteinen lakkorahasto, ja *Paavo Leppänen* Helsingistä ammattiliittojen kannalta, edellyttäen ammattijärjestön olemassaoloa.

Viimemainittua alustusta kokouksessa yleensä kannatettiin. Lakot sen mukaan oli jaettava kolmeen luokkaan: Ensimmäiseen luokkaan sellaiset lakot, joiden toimeenpano määritellään ammattijärjestön kokoonpanon yhteydessä tai myöhemmin tehdyillä päätöksillä; toiseen luokkaan sellaiset lakot, jotka ovat muuten tärkeitä työvälle, mutta joita ammattijärjestö ei kannata. Näille avustuksen saamiseksi olisi asetettava seuraavat vaatimukset: a) että semmoisista lakoista vähintään 3 viikkoa ennen alkamista olisi ilmoitettava joko ammattijärjestön sihteerille tai järjestön paikallisille virkailijoille ja siitä lähtien olisi lakon puuhaajien kaikissa toimittava järjestön antamien ohjeiden mukaan; b) sitouduttava lopettamaan lakko kohta kun sen menestymiseen nähden ei ole voiton toiveita; c) ainoastaan ammattijärjestö pankoon toimeen näiden kannatukseksi yleisiä keräyksiä ja lakkauttakoon kohta avustuksen, ellei sen ohjeita ole noudatettu.

Kolmannen luokan lakkoja olisivat ne lakot, jotka olivat satunnaisia ja joiden avustaminen tuli riippumaan ammattijärjestön hallinnon harkinnasta.

Alustaja esitti myöskin lakon toimeenpanemisessa yleisiä ohjeita, jotka kaikissa harkinnan jälkeen toimeenpantavissa la-koissa olisi otettava huomioon.

Leppäsen ponsia ei kuitenkaan sellaisinaan hyväksytty. Kysymystä käsitellyt valiokunta jakoi lakot hyökkäys- ja puo-lustuslakkoihin, ja myöskin sen mukaan, kannattiko lakkoa joku laajempi ammatillinen järjestö, liitto tai paikallisjärjestö, vai eikö. Ammattiliitot ja paikallisjärjestöt tuli varustaa vankoilta lakko-rahastoilla ja työtaisteluista oli laadittava aika-ajoittain uudis-tettavia ohjeita, joissa oli tarkoin määriteltävä osastojen lakon-teko-oikeudet, erittäinkin mitä tuli hyökkäyslakkoihin, ettei tar-uitsi avunsaannissa turvaantua muihin järjestöihin tai vasta-liittyneisiin, saatikka järjestymättömien työläisten apuun. Yhdis-tysvapauden tai yleisinhimillisten oikeuksien puolesta taistellessa tuli liittojen keskustoimikunnan tai ammattijärjestön hallinnon kääntyä muiden sekä koti- että ulkomaiden järjestöjen puoleen avun pyynnöllä. Äärimmäisissä tapauksissa olisi keskustoimi-kunta tai ammattijärjestön toimikunta olleet oikeutetut toimeen-panemaan avunkeräyksen.

Työläiset, jotka valmistautuivat työnantajille vaatimuksia esittämään, olisivat velvolliset, jos avustusta järjestöiltä halusi-vat, esittämään vaatimuksensa ainakin 3 viikkoa ennen niiden työnantajalle esittämistä sen järjestön toimikunnalle, jolta avus-tusta etupäässä toivoivat.

Nämä järjestöt, joita tarkoitettiin, olivat ammattiliitto, paikal-lisjärjestö ja liittojen keskustoimikunta. Jos näitä ei ollut, oli vaatimukset esitettävät piiritoimikunnalle, ja tällöin tuli ottaa huomioon seuraavat seikat:

- a) mitkä ovat vaatimukset;
- b) kuinka kauan työnantajan luullaan tulevan toimeen ilman työvoimaa;
- c) onko työlakko varattu sopivaksi ajaksi?
- d) onko työnantajalla mahdollisuuksia saada muualta työ-voimaa riittävästi ja millä ehdoilla?
- e) ovatko omat joukot riittävästi kehittyneitä ja yksimielisiä lakkotaisteluun?
- f) kuinka kauan luullaan tultavan toimeen ilman lakko-avustusta?
- g) mistä tarpeen tullen aijotaan saada avustusta ja kuinka paljon sitä tarvitaan?

h) onko vältetty kaikkia ikävyvyyksiä tuottavia hyödyttömiä selkkauksia ja ärsytyksiä, jotka saattavat vaikeuttaa sovinnon tekoa ja alkavia neuvotteluja?

i) jos kysymys on laajemmista vaatimuksista, onko voitu järjestää niin, että ainoastaan vaikuttavin osa työväestä tulisi olemaan lakossa ja muut avustuspuuhissa?

j) onko pidetty huolta siitä, että isännistö ei kielittelijäin kautta ole saanut hankkeista ehkä vääristeltyjä ja liian aikaisia tietoja ja ryhtynyt toimenpiteisiin parannusyritysten tukahuttamiseksi jo alussa?"

Kun järjestön toimitsijat olisivat saaneet näistä seikoista tiedot, olivat he velvolliset 3 päivän kuluessa antamaan osastolle vastauksen ja ilmoittamaan, milloin heidän asiamiehensä saapuu paikalle neuvottelemaan, jolloin vaatimukset lopullisesti laaditaan ja työnantajille esitetään, huomioonottaen, ettei työväen taholta ole neuvottelumahdollisuuksia turmeltu, eikä annettu aihetta järjestysvallalle ja oikeuslaitoksille sekaantua asiaan.

Jos näitä ohjeita seuraamalla oli jouduttu lakkoon, olisi järjestön toimitsijain tullut ryhtyä hankkimaan lakkolaisille avustusta. Mutta lakkolaisten piti noudattaa järjestön toimitsijain antamia ohjeita ja lopettaa lakko niin pian kuin huomataan, ettei ole voiton mahdollisuuksia.

Jos isännistö uhkasi työnsulun toimeenpanolla yllättää työläiset ja siten syntyy taistelu, olisi työläisillä ollut oikeus saada avustusta, vaikkei mainituista ohjeista kaikissa kohdissa olisikaan noudatettu.

Mutta sellaisesta tapauksesta olisivat työläiset olleet velvolliset heti ilmoittamaan lähimmälle ammattijärjestön toimitsijalle, joka asianomaisen osaston luottamushenkilöiden kanssa olisi saanut harkita ja päättää toimenpiteistä.

Lakko-ohjeissa säädettiin, ettei lakkoa saa julistaa siinä kokouksessa, jossa se ensi kerran yhdistyksen (osaston) kokoukselle esitetään, vaan on asia jätettävä valiokunnan harkittavaksi, jonka tuli siitä antaa seuraavalle kokoukselle lausuntonsa. Jos valiokunnan ehdotusta ei yksimielisesti hyväksytä, oli asia lykättävä uudestaan valiokuntaan, jota täydennetään valitsemalla siihen lisäjäseniä. Jos ei seuraavassakaan kokouksessa päästy yksimielisyyteen, olisi lakosta päätettävä suljetulla lippuäänestyksellä.

Kokous katsoi nämä lakko-ohjeet väliaikaisiksi.

Ammattijärjestökysymystä käsiteltiin *Timo Korpimaan* alustuksen perusteella. Hän katsoi ammattijärjestön pikaista perustamista tarpeelliseksi ja kehoitti jo perustettuja sekä vasta perustettavia ammattiliittoja edustajainsa kautta ottamaan osaa liittohallintojen muodostamaan „*liittoneuvostoon*“, joka suunnittelei ammattijärjestön esitöitä.

Kokous suositteli myöskin paikallisjärjestöjen perustamista, mutta ne tuli muodostaa sekä ammattiyhdistysliikkeen että puolueen valistusjärjestöiksi, joilla lakkojen avustamisessa ei olisi ollut paljon tehtäviä. Paikallisjärjestöihin olisi sen mukaan liittyneet ainoastaan ne osastot, joilla ei ollut mahdollisuuksia oman ammattiliiton perustamiseen ja ylläpitämiseen. Nämä ammattikunnat olisivat sitten paikallisjärjestön välityksellä liittyneet ammattijärjestöön.

Kokouksen ohjelmassa olivat vielä kysymykset agitatsionin järjestämisestä, työväensuojelulakien ja ammattientarkastuksen parantamisesta, työhuone- ja tehtaitten järjestyssäännöistä, joiden laatimisessa vaadittiin työläisille osanotto-oikeutta; sekä yli- ja yötyön poistamiskysymys. Työsopimuksen voimassa ollessa menetetyistä työpäivistä vaadittiin työläisille maksettavaksi täysi korvaus, jos työpäivien menetys ei johtunut työläisten omasta syystä. Työnantajat vaadittiin pitämään sellaisia työnjohtajia, jotka osaavat työläisten kieltä, ja tehtäisiin päätettiin vaatia pesu- ja ruokailuhuoneita.

* *
*

Ammattikuntain kokoukset. Sahateollisuustyöväenliiton edustajia oli 42, edustaen 6 328 työläistä. Nämä edustajat pitivät eri kokouksen ja päättivät perustaa S. Sahateollisuustyöväenliiton. Valittiin sille hallinto, jonka kotipaikaksi hyväksyttiin Helsinki. Liittohallinnon tuli laatia liitolle säännöt ja lähettää ne osastoille tarkastettaviksi. Säännöille aijottiin hakea viranomaisten vahvistus. Liiton kirjeenvaihtajaksi hyväksyttiin Arvid Nyberg Kotkasta.

Kutomateollisuustyöväen edustajia oli 36, edustaen 3 610 työläistä. Nämä edustajat pitivät myöskin eri kokouksen, päät-

täen perustaa kutomateollisuustyöväenliiton ja valitsivat hallinnon, joka sijoitettiin Tampereelle. Liiton sääntöehdotus tarkastettiin ja pääkohdissaan hyväksyttiin. Liiton nimestä keskusteltaessa toiset tahtoivat nimen sellaiseksi, että siitä näkyisi liiton kokoonpano. Mutta näin laaja nimiehdotus hylättiin. Sisäänkirjoitus- ja jäsenmaksujen suuruudesta päättäminen jätettiin osastoille.

Paperiteollisuustyöväen liitto oli vähän ennen tätä kokousta perustettu edustajakokouksessa Tampereella huhtikuun 14—15 p. 1906. Heillä tässä tehdastyöväen edustajakokouksessa oli ainoastaan 4 edustajaa edustaen 3 710 työläistä.

Tulitikkutehtaitten työläisillä oli 7 edustajaa, jotka edustivat 396 työläistä. Nämä päättivät perustaa liiton, jonka perustavaa kokousta valmistamaan valittiin komitea.

Liiton perustamiskokous oli sitten Tampereella samana vuonna joulukuun 8—9 p. Liitto syntyi ja hallinto asetettiin Tampereelle, mutta liitosta ei tullut elinvoimaista. Se lakkautti muuttaman vuoden kuluttua toimintansa.

Rullatehtaitten työläisillä oli 3 edustajaa, edustaen 677 työläistä. Nämä ilmoittivat, ettei heillä ollut valtuuksia päättää ammattiliiton perustamisesta. Mutta toivoivat, että rullatyöläisten liitto tulevaisuudessa aikaansaataisiin.

Lasiteollisuustyöväellä oli 5 edustajaa, jotka edustivat 438 työläistä. Mutta kun edustajia oli ainoastaan Karhulan ja Nuuttajärven lasitehtailta, eivät nämä voineet ammattiliiton perustamisesta päättää, vaan oli sitävarten edustajakokous läheisessä tulevaisuudessa kutsuttava koolle.

Kaakeli- ja fajanssitehtaitten työläisillä oli 3 edustajaa, jotka edustivat 317 työläistä. Kun kaakeli- ja fajanssityöntekijäin ammattiosastot Helsingissä ja Tampereella jo olivat ryhtyneet edustajakokouksen ja liiton perustamisen valmisteluihin, niin nämä edustajat eivät tässä kokouksessa päättäneet liiton perustamisesta.

Nahkatehtaitten työläisillä oli 2 edustajaa, jotka edustivat 310 työläistä. Nämä ilmoittivat, että he olivat kokouksessa kannattaneet yleisen tehdastyöväenliiton perustamista. Mutta kun kokouksen enemmistö oli kannattanut ammattiliittojen perustamista, niin toivoivat he, että nahkatehtaitten työläisten muodostamat ammattiosastot liittyisivät nahkurien liittoon.

Sokeritehtaitten työläisillä myöskin oli 2 edustajaa, jotka edustivat 165 työläistä. Nämä eivät voineet liiton perustamisesta päättää, mutta toivoivat, että se tulevaisuudessa saadaan aikaan.

Tupakkatehtaitten työläisillä oli ainoastaan yksi edustaja, edustaen 90 työläistä. Hän ei pitänyt mahdollisena oman liiton muodostamista, eikä myöskään katsonut mahdolliseksi toisten työläisten perustamiin liittoihin liittymistä. Tupakkateollisuudessa arveltiin tällöin työskentelevän 4—5 tuhatta työläistä, mutta ammattiosastoja tällä alalla koko maassa oli ainoastaan 5 ja niissä kaikissa oli vähän jäseniä.

Gummitehtaitten työläisillä oli myöskin yksi edustaja, joka edusti 78 työläistä. Hän ei pitänyt oman liiton perustamista mahdollisena, vaan tiedusteli kokoukselta, mihin liittoon he voisivat liittyä. Kehoitettiin liittymään paikallisjärjestöön.

Tapettehtaitten työläisillä ja samoin *tukkityöläisillä* oli yksi edustaja. Ensín mainittu edusti 32 työläistä ja arveli tapettehtaitten työläisten voivan liittyä paperiteollisuustyöväen liittoon. Viime mainittu edusti 108 työläistä, jotka myöhemmin eri kokouksessa muodostivat kaksikin liittoa, Kymijoen uitto miesten liiton ja Pohjolan tukkityöläisten renkaan.

Kaikkiaan oli kokouksessa 110 edustajaa, jotka edustivat 16,250 järjestynyttä työläistä.

Tämän kokouksen suuri merkitys on siinä, että se antoi voimakkaan sysäyksen ammatilliselle järjestymiselle. Puoluehallinnon puolelta vaikutettiin, että hylättiin ajatus perustaa yleinen tehdastyöväenliitto, jolla ehdotetussa laajuudessa ei ollut menestymisen mahdollisuutta.

Vuoden 1906 kuluessa perustettiin kymmenkunta uutta ammattiliittoa ja v. 1907 myöskin useita. Mutta niistä kaikista ei tullut elinvoimaisia.

Riätäläin liitto ja *Metallityöntekijäin*liitto järjestettiin myöskin v. 1906 kuluessa uudella tavalla.

Muutamilla teollisuusaloilla, joissa toimii useita ammattikuntia, kuten metalliteollisuusaloilla, perustettiin metallityöntekijäin liiton lisäksi 6 uutta ammattiliittoa, joista useimmat jonkun vuoden kuluttua ovat liittyneet metallityöntekijäin liittoon. Näistä liitoista lähemmin tuonnempana.

3. Ammatillisen keskustoimikunnan ja liittovaliokunnan perustaminen.

Kun suurlakon jälkeen sosialidemokratinen puolue nopeasti kasvoi, ja sen toimitsijain tehtävät suuresti lisääntyivät, ettei riittänyt aikaa monien kymmenien työlakkojen järjestämiseen ja johtamiseen, eikä myöskään ollut riittävästi varoja niiden avustamiseen, niin täytyi puolue-toimikunnan ryhtyä puuhaamaan sellaista ammatillista järjestöä, joka ottaisi työtaistelut hoitoonsa ja valmistaisi maaperää koko maata käsittävälle ammattijärjestölle.

Tässä tarkoituksessa puoluesihteerin Yrjö Sirola kutsui ammattiliittojen sihteerit kokoukseen toukokuun 8 p. 1906 puoluekansliaan Saariniemenkatu 6. Heille Sirola esitti harkittavaksi kysymyksen: mitä olisi tehtävä paremman ammatillisen järjestäytymisen aikaansaamiseksi? ja esitti ammattisihteerin viran perustamista. Ehdotus sai kannatusta.

Tämän jälkeen puolue-toimikunta 10 p. toukokuuta päätti mainitun sihteerintöimen julistaa haettavaksi. Ilmoitus siitä julaistiin „Työmieheissä“ toukokuun 11 p.

Kelpoisuusehtoina mainittiin: ammattiyhdistysliikkeen tuntemus, molempien kotimaisten kielten ja toivottavana saksan ja venäjän kielen taito. Sihteerin tehtävistä oli pitkä luettelo ilmoituksen lopussa.

Vaali piti toimittaa ammattiliittojen hallintojen kokouksessa, joka pidettiin kesäkuun 1 p. 1906, jotta sihteerin tulisi sitten esiintymään edellä esitettyssä tehdastyöväen edustajakokouksessa Tampereella kesäkuun 3—6 p. Puoluehallinto samalla päätti myöntää 2 000 mk ammattisihteerin palkkaamiseksi.

Ankaroista kelpoisuus y.m. ehdoista lienee johtunut, että tointa haki ainoastaan Timo Korpimaa Tampereelta ja Juhani Merivirta Vaasasta. Mutta näistäkin edellinen melkein heti peruutti hakemuksensa ja jälkimäinen oli ammatillisessa liikkeessä perin vähän laajemmalla tunnettu. Hän ei voinut tulla paikkaa täytettäissä kysymykseenkään.

Puoluesihteerin Y. Sirola kutsui sitten ammattiliittojen toimikunnat eli hallinnot kokoukseen toukokuun 17 p. puoluekansliaan. Kutsua olivat noudattaneet kirjaltajain, kivityöntekijäin, leipurien, maalarien, metallityöntekijäin, muurarien, nahkurien, puutyöntekijäin, palvelijattarien ja räätälien liittohallinnot sekä

S. V. Rautatien konepajan työväenyhdistyksen johtokunta, yhteensä 21 edustajaa.

Tälle kokoukselle Sirola selosti, missä tarkoituksessa kokous oli kokoonkutsuttu; mitä edellisessä neuvottelukokouksessa oli päätetty, sekä mitä puoluehallinto oli asiassa tehnyt, kehoittaen läsnäolevia lausumaan mielipiteensä siitä, olisiko ammatillisen järjestäytymisen parantamiseksi joihinkin toimenpiteisiin ryhdyttävä.

Jotkut saapuvilla olleista eivät kannattaneet ammattisihteerin toimen perustamista, vaan ehdottivat puolueen myöntämät 2 000 markkaa käytettäväksi ammattiyhdistysliikettä valaisevan kirjallisuuden kustantamiseen. Mutta enemmistö kannatti liittojen yhteistoimintaa ja lopuksi kokous yksimielisesti hyväksyi Sirolan seuraavan ponnin:

„Koolla olleet valitsevat omalla vastuullaan komitean, jonka tulee laatia ehdotus yhteiselle ammatilliselle järjestölle ja liittojen yhteistoiminnalle ja lähettää kirjallinen kysely liittohallinnoille, suostuvatko liittohallinnot kokonaisuudessaan tai edustajainsa kautta yhdessä muiden liittohallintojen ja sos. dem. puoluehallinnon kanssa muodostamaan *liittoneuvoston*, riippumattoman liitoista, joka väliaikaisesti välittäisi eri liittojen välillä yhteistoimintaa.“

Komiteaan valittiin Y. Sirola, E. V. Hytönen (Elo), Svante Lehtonen, A. Pietikäinen, S. Nieminen ja K. Vartiainen.

Seuraava kokous oli kesäkuun 1 p. samassa paikassa. Edustettuina oli puoluehallinto ja 16 eri liittoa tai ammatillista järjestöä. Ammattiliitoista olivat edustettuina kaikki edellisessä kokouksessa olleet ja lisäksi paperiteollisuustyöntekijäin, satamatyöntekijäin, rautatieläisten ja kirjansitojain liittohallinnot sekä S. V. Rautatien konepajain t. y:n lisäksi Suomen kuljettajain ja lämmittäjäin yhdistys, yhteensä 47 edustajaa. Puheenjohtajaksi valittiin nytkin Y. Sirola ja sihteeriksi E. V. Hytönen.

Tässä kokouksessa tarkastettiin ja hyväksyttiin komitean laatima sääntöehdotus liittojen yhteisjärjestölle ja nimeksi hyväksyttiin: „*Suomen työväen ammattiliittojen väliaikainen keskustoimikunta*.“ Keskustoimikuntaan päätettiin kutsua myöskin paikallisjärjestöt ja puoluehallinto. Jokainen Keskustoimikuntaan kuuluva ammattiliitto, paikallisjärjestö ja puoluehallinto valitsivat siihen *kaksi* edustajaa.

Keskustoimikunnan kotipaikkaa, riitojen välttämiseksi, ei säännöissä määrätty, vaan oli se edustajakokouksen päätettävä.

Keskustoimikunnan tehtävät määriteltiin säännöissä seuraavasti:

a) valmistaa alaa koko maata käsittävälle ammattijärjestölle; koottujen tilastojen ja kiertokirjetiedustelujen perusteella harakita sopiva aika tämän perustavaa kokousta varten ja toimittaa kokouksen valmistavat tehtävät;

b) välittää yhteistoimintaa eri liittojen kesken, kuitenkin niin, ettei mitään liitoille taloudellisesti velvoittavia päätöksiä tehdä näiden osastoja kuulematta;

c) keskustella sopivimmista järjestymismuodoista, mallisäännöistä liitoille ja aliosastoille, y.m., mitä työväen ammatilliseen järjestymiseen tulee;

d) johtaa ammatillista agitatsionia ja järjestymistä maassa;

e) tarjota apua lakkovälityksen muodossa sitä haluaville ja johtaa avunkeräystä lakkolaisille.

Keskustoimikunta valitsi puheenjohtajan, sihteerin ja rahastonhoitajan, sekä määritteli niiden tehtävät ja päätti tärkeimmistä menoista.

Keskustoimikunta valitsi keskuudestaan toimeenpanevan valiokunnan, jonka nimeksi pantiin: „*ammatillinen liittovaliokunta*“ ja johon kuuluivat puheenjohtaja, rahastonhoitaja, ammattisihteerin ja 4 muuta keskustoimikunnan valitsemaa jäsentä. Tämä valiokunta hoiti keskustoimikunnan antamien ohjeiden mukaan juoksevia asioita ja valmisti keskustoimikunnan kokoukselle esitettävät ehdotukset.

Keskustoimikunta oli sääntöjensä mukaan oikeutettu julkaisemaan ammatillista kirjallisuutta jäsentensä mieskohtaisella takuulla, ja jos voittoa saatiin, oli se käytettävä järjestäytymisen edistämiseksi.

Keskustoimikunnan jäsenet olivat toimistaan vastuunalaiset valitsijoilleen ja liittovaliokunta keskustoimikunnalle. Toiminta- ja tilikertomukset oli määrä laatia kalenterivuositain ja esitettävä asianomaisten hyväksyttäväksi ennen helmikuun loppua.

Kokous lausui vielä toivomuksena, että sukulaisammattikunnat muodostaisivat yhteisiä liittoja ja ainoastaan muut perustaisivat erikoisia ammattiliittoja.

Kesäkuun 22 p. pidetyssä kokouksessa oli 21:stä järjestöstä edustajia. Entisten lisäksi olivat nyt kutomateollisuustyöväen, sa-

hateollisuustyöväen, tulitikkutehtaitten liittoa valmistava komitea ja Helsingin, Hämeenlinnan, Tampereen sekä Kymnlaakson paikallisjärjestöjen edustajat.

Tässä kokouksessa valittiin virkailijat. Puheenjohtajaksi tuli Y. Sirola, rahastonhoitajaksi M. Paasivuori ja väliaikaiseksi sihteeriksi Jalmari Kirjarinta.

Liittovaliokuntaan valittiin lisäksi E. Perttilä, K. Vartiainen, Emil Leino ja K. Heino. Varajäseniksi K. Heinonen, S. Hellsten ja maalari A. Ingman.

Kesäkuun 27 p. pidetyssä keskustoimikunnan kokouksessa päätettiin ammattisihteerin toimi julistaa uudestaan haettavaksi ja kielitaitoa koskevat ehdot ilmoituksesta poistaa. Näin menetellen toivottiin kyllä tulevan toimeen tarjoutuvia, mutta tointa haki ainoastaan Helsingin paikallisjärjestön sihteeri Matti Paasivuori. Ja kun muita hakijoita ei ollut, niin hän 16 äänellä 11 vastaan valittiin toimeen. Hän astui toimeensa elokuun 15 p. 1906.

Ammatillisen keskustoimikunnan ja liittovaliokunnan toiminta oli, kuten mainittu, väliaikaista laatua. Liitoille laadittiin sääntöjä ja tarkastettiin työläisten itse valitsemain komiteain laatimia.

Ammattiliittojen edustajakokouksissa oli tavallisesti sihteeri keskustoimikuntaa edustamassa.

Ammatillinen liittovaliokunta esitteli itsensä ammattiyhdistyksille ja osastoille seuraavalla kirjelmällä:

„Ammatillisen Liittovaliokunnan kiertokirje N:o 1. Helsinki 27 p. syyskuuta 1906.

Ammattiyhdistyksille, osastoille, liitoille ja paikallisjärjestöille.

Sosialidemokratinen puolue on työtaistelujen järjestämisen ja avustamisen kokonaan antanut ammatillisten järjestöjen haltuun. Ammatillisen järjestäytymisen menestys on mahdollinen vain siten, että ammattiliittoja perustetaan niin monille ammattialoille kuin mahdollista.

Ne ammattikunnat, jotka jäsentensä vähälukuisuuden vuoksi eivät voi omaa liittoa perustaa ja pystyessä pitää, liittyvät yhteen läheisten ammattien kanssa ja perustavat yhteisen liiton tai liittyvät johonkin jo ennen perustettuun.

Jokaiseen kaupunkiin ja suurempaan teollisuuskeskukseen on perustettava paikallisjärjestö, joka pitää huolta paikallisesta ammattiyhdistysagitaationista ja järjestäytymisestä, sekä toimikuntansa ja sihteerinsä kautta antaa neuvoja järjestäytymistä ja työtaisteluista koskevissa asioissa. Liittovaliokunta

antaa neuvoja ja laatii sääntöehdotuksia näitä liittoja sekä paikallisjärjestöjä varten.

Kaikkien ammattiyhdistysten tai osastojen on liityttävä osastoina siihen ammattiliittoon, johon he ammattinsa laadun mukaan kuuluvat. Ne saavat säännöilleen vahvistuksen liitolta ja maksavat säännöissä määrätyn veron sille.

Nämä ammattiliitot ja paikallisjärjestöt sitte lähimmässä tulevaisuudessa muodostavat liittojen liiton eli maa-ammattijärjestön.

Työlakkoja ja työtaisteluja olisi mielestämme tehtävä seuraavalla tavalla:

1:ksi. Työlakkoa ei saa missään tapauksessa työmaalla julistaa, ennenkuin asianomainen ammattiyhdistys tai osasto on siitä antanut lausuntonsa. Jos kuitenkin sellaista tapahtuu, ovat sellaiset lakot katsottavat järjestymättömien toimeenpanemiksi, eikä sellaisilla lakkolaisilla ole oikeutta avunsaantiin.

2:ksi. Jos ammattiyhdistys suunnittelee sellaisia vaatimuksia, jotka voivat johtaa työlakkoon tai työnsulkuun, on sen ne vaatimuksensa hyvissä ajoissa esitettävä liittohallinnolle, joka tutkii asian ja huomattuaan vaatimukset mahdollisiksi ajaa läpi ja ajan sopivaksi niiden esittämiseen, antaa siihen luvan sekä, jos se johtaa lakkoon, ryhtyy työseisauksen alaisia aineellisilla varoilla kannattamaan. Jos yhdistys ei kuulu liittoon, mutta paikallisjärjestöön, astuu tämä toimeen. — Joka tapauksessa on välttämätöntä, että paikallisjärjestön toimikunnan mieltä kysytään kaikissa työselkkauksissa.

3:ksi. Jos lakon luullaan tulevan niin laajaksi, ettei liitto tai paikallisjärjestö yksin luule voivansa riittävästi lakkoa avustaa, on liittohallinnon tai paikallisjärjestön toimikunnan, saadaksesen lakolle laajempaa kannatusta, esitettävä asia ennen lakon tekemistä liittovaliokunnalle, joka, ellei voi siitä viipymättä päättää, esittää sen Ammattiliittojen keskustoimikunnalle. Jos keskustoimikunta hyväksyy vaatimusten esittämisen ja siitä seuraa työlakko tai työnsulku, ryhtyy liittovaliokunta ponteviin avunkeräystoimenpiteisiin. Tämä avustus perustuu toistaiseksi vapaaehtoiseen keräykseen.

4:ksi. Työväenyhdistykset ja ammattiosastot maalla, jotka eivät kuulu mihinkään ammattiliittoon tai paikallisjärjestöön, eivätkä syytä tahi toisesta voi näihin liittyä, saavat suoraan itse kääntyä lakko- y. m. asioissaan liittovaliokunnan puoleen apua ja neuvoja kysymään. Mutta työriidoista on aina ajoissa, ennen lakkoon tai työnseisaukseen joutumista, asiat seikkaperäisesti esitettävä liittovaliokunnalle, että tällä olisi tilaisuus koettaa riitaa sovittaa ja saada asiat ilman lakkoa päättymään työväelle edullisella tavalla. Lakon alettua on sovinnon saanti useinkin vasta pitkällisen taistelun jälkeen saavutettavissa ja alussa tehtyjä erehdyksiä on useinkin vaikea jälestäpäin korjata.

Liittovaliokunta ryhtyy hyökkäyslakkoja avustamaan ainoastaan silloin kun työlakko on sen luvalla toimeenpantu ja on sen antamia neuvoja seurattu.

Työnsulut, joita työnantajat ilman työväen omaa syytä toimeenpanevat, joko kieltäessään työväeltä yhdistymisvapauden tai painaakseen palkkoja alas, ovat erikoisasemassa ja niiden avustamisesta päätetään aina sen jälkeen, kun ensin on taistelun alkusyistä selvä otettu.

Liittovaliokunnan toimisto on joka arkipäivä avoinna klo $\frac{1}{2}$ 12—2 päivällä, sekä keskiviikko- ja lauantai-iltoina klo 6— $\frac{1}{2}$ 8.

Liittovaliokunnan puolesta :

Y. Sirola.
Puheenjohtaja.

M. Paasivuori.
Sihteeri.“

Samassa kirjeessä julaistiin seuraavat työlakkoja koskevat ohjeet :

„Lakko-ohjeita.

Työväen, joka aikoo esittää työnantajille joitakin vaatimuksia, olisi katsottava, onko aika sopiva sellaisia vaatimuksia tehdä? Onko kiire työn kanssa? Voivatko työnantajat antaa töitten seisoa pitemmän aikaa? Voivatko he siirtää osan töistensä muualla suoritettavaksi?

Näistä seikoista tulee olla selvillä. Jos työtä on vähän ja työntekijöitä paljon, niin ei lakko silloin onnistu.

Ovatko työlläiset, jotka vaatimuksia esittävät, järjestyneitä? Paljonko heistä on järjestyneitä? Kauanko he ovat olleet järjestöissä? Paljonko on järjestymättömiä? Ottavatko kaikki lakkoon osaa, vai jääkö osa työhön?

Entäs kysymys rikkureista? Miten helppo niitä on työnantajain saada, joko lakkolaisten omista riveistä tai muualta?

Ollaanko varmoja, etteivät rivit koettelemuksessa ala horjua? Tapahtuu näet usein, että työnantajat tilapäisesti tarjoovat niille kaksinkertaisia palkkoja, jotka toverinsa jättäen yksitellen menevät töihin ilman yhteistä päätöstä ja siten saavat heikompia ryhtymään työhön ja pettämään toverinsa.

Rikkurien työhöntuleminen houkuttelee toisia tekemään samoin, ja silloin lakossa hävitään. On saatava selväksi, että tämä ei ole työhön menijöillekään eduksi.

Onko pidetty huolta lakkokassasta? Mistä saadaan varoja, joilla lakkolaisia elätetään? Kauanko lakkolaiset tulevat omilla varoillaan toimeen? Paljonko perheellisiä ja perheettömiä? Suuriko summa viikossa tarvitaan avustusta?

Lakkoa ei saa julistaa työmaalla niin, ettei siitä ole ammattiyhdistyksissä ensin keskusteltu ja siihen lupaa annettu. Yhdistyksen ja liiton tulee noudattaa hyväksytyjä lakko-ohjeitaan.

Kalkista näistä kohdista on annettava selonteko sille järjestölle, jonka puoleen asiassa käännyttään.“

Liittovaliokunta julkaisi myöskin ammattiyhdistysliikettä selostavan kirjasen nimeltä: „Ammattiyhdistykset. Niiden hyöty ja arvo työväenliikkeessä“, (kirjoittanut Max Schippel, suomentanut Primus Nyman.) Tällä kirjasella ei ollut kuitenkaan toivottua menekkiä. Sitä jäi paljon myymättä.

Työtaistelut.

Liittovaliokunta joutui vuosina 1906—1907 tekemisiin seuraavain työtaisteluiden kanssa:

Helsingin metallityöntekijäin „sulku- ja sovittelukomitea“ pyysi, että liittovaliokunta keräisi metallityöläisille avustusta, mutta kun Helsingin paikallisjärjestö ja metallityöntekijäin liittohallinto jo olivat keräyksen toimeen panneet, niin kolmatta keräystä saman taistelun hyväksi ei katsottu tarpeelliseksi, vaan kehoitettiin yhdistyksiä ja yksityisiä antamaan avustusta.

Kun taistelua ei tahdottu saada loppumaan muuten kuin keskusjärjestöjen painostuksella, niin Rauta- ja metallityöntekijäin sulkukomitea pyysi marraskuun 14 p. lähetystönsä kautta, että liittovaliokunta, Helsingin paikallisjärjestön ja Metallityöntekijäin liittohallinnon kanssa yhdessä julistaisivat taistelun päättyneeksi, ja että niitä työläisiä, jotka menevät työhön, ei olisi katsottava lakonrikkojiksi. Kuten edellä Helsingin paikallisjärjestön historian yhteydessä on mainittu, vastustivat sorvaajat ja torvityömiehet sovinnon tekemistä. Mutta monin verroin suuremmat joukot sitä kannattivat, eivätkä jaksaneet pitemmälle jatkaa taistelua, ja kun he arvelivat seuraavan täydellisen tappion, niin liittovaliokunta yhdessä mainittujen keskusjärjestöjen kanssa antoi työnantajille vakuutuksen, että työrauha myöskin torvityöntekijäin ja sorvaajain työ-aloilla säilyy, vaikka ei mainittujen osastojen puolesta sopimusta allekirjoitetaakaan. Liittovaliokunnan puolesta allekirjoitti vakuutuksen E. Perttilä.

Kun torvityöntekijät jatkoivat taistelua ja vainosivat työssä-olevia, niin S. Metalliteollisuuden harjoittajain liitto huomautti kirjeellä mainituille keskusjärjestöille, että sopimus velvoittaa sekä liittotoimikuntaa että muita keskusjärjestöjä pitämään huolta työrauhan säilymisestä. Tähän liittovaliokunta puolestaan vastasi, ettei se ole siitä takaukseen mennytkään. Päin vastoin me sovintoneuvotteluissa lausuimme sellaisesta vakuutuksen tehoisuudesta epäilyksemme, jos osa työväestä, sopimuksesta huolimatta, jatkaa taistelua Työnantajain taholta silloin ilmoitettiin, että se vakuutus velvoittaa meitä ainoastaan siihen, että emme kerää taistelua jatkaville ammattikunnille avustusta. Sen velvollisuuden me olemme täyttäneet.

Viiipurin—Valkeasaaren ratatyöläisten lakko alkoi palkan-
korotusanomuksesta, jota ei tyydytetty. Kun lakko oli jatku-

nut 3 kuukautta, kääntyivät työläiset kirjelmällä puoluetoimikunnan puoleen, pyytäen saada aineellista avustusta. Puoluetoimikunta antoi kirjelmän liittovaliokunnalle, joka yhdessä Rautatieläisten liiton toimeenpanevan valiokunnan kanssa neuvotteli asiasta ja päätti koettaa saada työläiset lopettamaan lakkonsa. Siinä tarkoituksessa matkustivat liittovaliokunnan- ja rautatieläisten liiton sihteerit Viipuriin lakkolaisten johtomiesten kanssa neuvottelemaan lakon lopettamisesta. Lakkolaiset vaativat m.m. *palkkaa lakko-ajalta*.

Tämä vaatimus tuli lakon jatkuessa päivä päivältä suuremmaksi. Oli selvää, ettei hallitus sellaista vaatimusta aivan helpolla hyväksyisi, vaan käyttäisi lakkolaisia vastaan sekä taloudellisia että sotilaallisia voimakeinoja. Lakkolaisten johtomiehiä kehoitettiin luopumaan moisesta vaatimuksesta ja lopettamaan lakko. Sen ne lupasivatkin tehdä, mutta eivät tehneetkään, vaan jatkoivat taistelua aina puoli talveen v. 1907, jolloin lakko päättyi työläisten täydelliseen tappioon.

Atun höyrusahalla oli syntynyt rettelö, jota sovitteluun lähetettiin sahateollisuusliiton sihteeri A. Nyberg.

Helsingin rakennustyöläisten taistelu 9-tuntisesta työpäivästä syksyllä 1906. Muurarien, puutyöntekijäin ja kivityöntekijäin liittohallinnot kääntyivät ammatillisen liittovaliokunnan puoleen avunpyynnöllä. Mutta kun taistelu 10 päivän kuluttua päättyi työläisten voitolla, niin avunkeräystoimenpiteihin ei tarvinnut ryhtyä.

Työnsulku Juvankosken tehtaalla. Tammikuun lopussa syntyi mainitulla tehtaalla vakava rettelö, johon oli syynä se, että siellä eräs varastonhoitaja V. Heimonen oli työväen pyrintöistä tehnyt pilkkaa ja muutenkin tehnyt itsensä työväelle vastenmieliseksi. Työläiset joulukuun lopussa 1906 pitämässään kokouksessa olivat päättäneet vaatia Heimosen erottamista viimeistään 14 p. helmikuuta, kello 12 päivällä.

Asian johdosta oli helmikuun 16 p. uusi kokous, jossa oli saapuvilla tehtaan omistaja parooni v. Alfthan. Hän vaati, että työläisten on sellaisesta vaatimuksesta heti luovuttava. Mutta työläisten enemmistö kuitenkin päätti pysyä entisessä vaatimuksessaan. Tästä seurasi, että työväestö sanottiin irti toimestaan.

Liittovaliokuntaa pyydettiin hankkimaan taisteluun joutuneille avustusta, josta pantiin kehoitus „Työmieheen“.

Samalla lähetettiin metallityöntekijäin liiton sihteeri K. Vartiainen asiaa tutkimaan ja jos mahdollista, sovittelemaan.

Hän antoi asiasta selostuksen, ettei työväestön puolelta ole esitetty mitään taloudellisia vaatimuksia, vaan ainoastaan vaadittu Heimosen erottamista.

Mutta parooni Alfthan kieltäytyi kaikista sovitteluista ja oli kieltänyt tehtaan teknillistä johtaja Otteliniakin niistä, luvaten itse hoitaa asian.

Vartiainen kertoi tehtaan konttorissa nähneensä „mustan listan“, jossa oli 16 työläisen nimi ja selitys, että ellei niitä eroteta, niin sovintoa ei synny. Helsinkiin palattuaan Vartiainen kävi vielä Alfthanin puheilla, mutta nytkin tämä hylkäsi kaikki sovittelut. Vielä helmikuun lopussa pyydettiin liittovaliokuntaa ryhtymään Juvankosken sulkulaisille keräämään avustusta. Liittovaliokunta kehoitti metallityöntekijäin liittoa järjestämään avunkeräyksen. Taistelu jatkui kevääseen ja päättyi työläisten tappiolla.

Rettelö Simpeleen paperitehtaalla Parikkalassa. Helmikuun 8 p. 1907 ilmoitettiin mainitulta tehtaalta sähkösanomalla liittovaliokunnalle, että siellä oli vakavia *rettelöitä* tulossa, ja pyydettiin lähettämään sovittelijaa. Sinne lähetettiinkin A. Halme. Sovittelut täydellisesti onnistuivat ja rauha palautettiin.

Kymin-, Kuusankosken ja Voikan tehtaalla syntyi maaliskuun 12 p. 1907 vakavia työselkkauksia. Sikäläisten tehtaitten sähkötyömiehet esittivät isännistölle vaatimuksen työpäivän lyhentämisestä ja palkkojen parantamisesta.

Isännistö hylkäsi nämä vaatimukset. Sähkötyöläiset sanoivat itsensä työstä irti. Tehtaitten hallinnon puolelta sanottiin kaikki muut työläiset irti. Näin syntyi samaan aikaan lakko ja sulku mainituilla tehtailla. Mutta työnseisaus ei kestänyt kauan. Isännistön puolelta tarjottiin nyt vuorotyöläisille 8-tuntista ja ulkotyöläisille 10-tuntista työaika. (Ennen oli vuorotyöläisillä ollut 12-tuntiset vuorot ja ulkotyöläisillä 10 1/2 tuntinen työaika). Ulkotyöläiset vaativat nyt 9-tuntista työaika, mutta siihen isännistö ei suostunut. Vuorotyöt, 8-tuntisilla vuoroilla, lupasi isännistö toimeenpanna tehtaan kaikissa osastoissa marraskuun 1 p:stä 1907. Ulkotyöläisille luvattiin lisäksi lauantaina ja juhlapäiväaattoina 8-tuntinen työaika ja lyhenystä vastaava palkankorotus.

Kun heikoilla järjestöillä ei ollut mahdollista suurempia etuja tällä kertaa saavuttaa, niin ammatillisen liittovaliokunnan sihteeri, joka oli näillä tehtailla, kehoitti työväestöä tekemään sovinnon. Sähkötyömiehet luopuivat erikoisista vaatimuksistaan, jotta rauha saatiin palautetuksi. Ulkotyöläiset vastustivat sovinnon tekoa, mutta eivät uskaltaneet ottaa vastuulleen niitä seurauksia, jotka taistelun pitkittämisestä mahdollisesti tulisivat.

Lakon ja sulun päättymisen jälkeen tehtiin eri ammattikuntain kanssa palkkasopimukset, joissa ammattikuntien erikoisvaatimukset jossain määrin tyydytettiin.

Tämä 8-tuntinen vuorotyöjärjestelmä oli sitten pari vuotta käytännössä, kunnes taas v. 1909 alusta palattiin 12-tuntisiin vuoroihin.

4. Ammattijärjestön edustajakokouksen valmistelut.

Ammattijärjestön edustajakokouksen valmisteluihin kuului ammattijärjestön asian selostaminen sanomalehdissä, tilaston hankkiminen järjestön perustamista kannattavista ammattiyhdistyksistä, liitoista ja niiden jäsenluvusta, maksukyvyistä y.m. sekä sääntöjen laatiminen ammattijärjestöä varten.

Ammattijärjestön sääntöehdotus tarkastettiin ammatillisen keskustoilijakunnan kokouksessa marraskuun 26 p. ja muutamilla muutoksilla hyväksyttiin.

Ehdotus oli seuraava:

„Suomen Ammattijärjestön

Säännöt.

1 §.

Ammattijärjestön tarkoituksena on edistää ja vahvistaa Suomen työväen (liikkeen) ammattikunnallisia pyrinnöitä.

Ammattijärjestön tehtävät ovat:

1) Vaikutuksellaan edistää ammattiyhdistysten (osastojen) perustamista sinne, missä niitä ei vielä ennestään ole.

2) Koettaa sopivalla tavalla saada ammattiyhdistykset ja osastot liittymään yli maan ulottuviksi liitoiksi ja liitot liittymään Ammattijärjestöön.

3) Koota ilmoituksia ja tiedonantoja ammattikunnallisesta liikkeestä maassa sekä julaista niistä mahdollisimman täydellisiä yleiskatsauksia järjestöön liittyneiden tiedoksi.

4) Avustaa Ammattijärjestöön liittyneitä liittoja, paikallisjärjestöjä, ammattiyhdistyksiä tai osastoja sellaisissa tapauksissa, kun työnantajat koettavat työnsuluilla tai muilla sentapaisilla keinoilla estää työläisten järjestymistä; tai milloin työläiset Ammattijärjestön myötävaikutuksella ovat ryhtyneet olojaan parantamaan ja siinä työnantajain puolelta tavanneet lujaa vastarintaa, jonka voittamiseksi he tarvitsevat Ammattijärjestön tukea ja kannatusta.

5) Edistää, mikäli mahdollista, paikallisjärjestöjen perustamista ja koettaa saada ammattiyhdistykset ja osastot liittymään niihin.

6) Vaikuttaa siihen suuntaan, että ammattiyhdistykset ja osastot liittyvät sosialidemokratiseen puolueeseen.

2 §. Ammattijärjestön muodostavat:

1) Ammattiliitot, paikallisjärjestöt, ammattiyhdistykset ja ammattiosastot, viimeksimainitut siinä tapauksessa, ettei heillä ole omaa ammattiliittoa, johon voisivat liittyä, eikä paikkakunnalla ole paikallisjärjestöä, johon voisivat yhtyä, ovat oikeutetut liittymään Ammattijärjestöön, jos hyväksyvät sen säännöt ja suorittavat niissä määrätyt velvollisuudet.

2) Ammattiyhdistys (osasto), joka on kuulunut johonkin liittoon ja on eronnut siitä, tahi jolla olisi tilaisuus liittyä joko liittoon tai paikallisjärjestöön, ei yksityisenä ammattiyhdistyksenä (osastona) saa liittyä Ammattijärjestöön.

Jos tällaiset liitosta eronneet yhdistykset perustavat keskenään liiton, olkoon tältäkin pääsy Ammattijärjestöön kielletty.

3) Ammattiliiton, joka tahtoo liittyä Ammattijärjestöön, tulee tehdä se kokonaisena kaikkine yhdistyksineen ja osastoineen.

4) Ilmoitus Ammattijärjestöön liittymisestä on tehtävä kirjallisesti toimikunnalle ja tulee sitä seurata vähintään kolme kappaletta liiton voimassa olevia sääntöjä, sekä ilmoitettava 2:den jäsenen nimet ja osoitteet.

Ilmoituksessa tulee myöskin mainita, milloin liitto on perustettu; montako ammattiyhdistystä siihen kuuluu ja paljonko on jäseniä.

5) Ammattijärjestön toimikunnan tulee sitten seuraavassa kokouksessa päättää, voidaanko liittymisanomus hyväksyä vai ei.

Jos liittymistä ei ole hyväksytty, on asianomaisella järjestöllä valta vedota asiansa valtuustoon ratkaistavaksi. Jos sekin sen hylkää, on asianomaisella järjestöllä valta jättää asiansa edustajakokouksen ratkaistavaksi.

6) Ammattijärjestön toimikunnan päätöksestä lähettää puheenjohtaja tiedon.

Jos liittymisanomus on hyväksytty, lähettää puheenjohtaja liitolle tai järjestölle yhden kappaleen jäsentä kohden Ammattijärjestön voimassa olevia sääntöjä.

3 §. *Maksut ammattijärjestölle.*

1) Ammattijärjestön toimintarahoiksi suorittaa kukin liitto, paikallisjärjestö, ammattiyhdistys tai osasto jokaiselta vuosineljänneksen alussa olevalta miesjäseneltä 15 ja naisjäseneltä 10 penniä.

Paikallisjärjestö suorittaa veron ainoastaan niiden jäsentensä puolesta, jotka eivät kuulu mihinkään sellaiseen liittoon, joka kuuluu Ammattijärjestöön.

2) Nämä maksut tulee lähettää Ammattijärjestön toimikunnan valtuuttamalle viimeistään ennen kunkin vuosineljänneksen ensimmäisen kuukauden 15:sta päivää.

Jäsenmaksuina tulleita varoja käytetään Ammattijärjestön juoksevien menojen suorittamiseen. Mahdollinen ylijäämä siirretään apurahastoon.

3) Lakkojen ja työnseisausten sattuessa ovat toimikunta ja valtuusto yhdessä oikeutetut päättämään Ammattijärjestöön liittyneiden järjestöjen lisäverotuksesta, josta 8:ssa pykälässä tarkemmin määrätään.

4) Jos kuluvan neljännesvuoden jäsenmaksut ilman toimikunnan hyväksymiä syitä eivät ole neljännesvuoden loputtua suoritettut, katsotaan liitto Ammattijärjestöstä eronneeksi ja uudestaan liittyessä menetellään samoin kuin vastaliittyneiden kanssa.

5) Jos liiton, järjestön tahi yhdistyksen jäsenmaksut eivät ole tämän pykälän 2:ssa kohdassa mainitun ajan kuluessa suoritettut, ei sellainen järjestö, liitto tai yhdistys, työlakon tai sulun sattuessa, ole oikeutettu saamaan Ammattijärjestöltä avustusta ennenkuin rästissä olevat maksut ovat suoritettut.

4 §. *Ammattijärjestön asiain hoito.*

1) Ammattijärjestön toimintaa hoitaa edustajakokouksen valitsema toimikunta ja ammattiliittojen sekä paikallisjärjestöjen hallintojen valitsema valtuusto.

2) Toimikuntaan kuuluu edustajakokouksen valitsema puheenjohtaja ja sihteeri, sekä 5 vakinaista ja 3 varajäsentä.

3) Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, rahastonhoitajan ja varasihteerin.

Toimikunnan kotipaikka on Helsinki ja kokoontuu se vähintään kerran kuukaudessa, tahi useamminkin, jos tarve vaatii.

4) Toimikunta on päätösvaltainen puheenjohtajan tai hänen sijaisensa ja kolmen jäsenen läsnäollessa, jos he ovat päätöksestä yksimielisiä.

Asiat, joista toimikunta ei voi viipymättä päättää, menevät valtuuston ratkaistaviksi.

5) Valittu toimikunta hoitaa Ammattijärjestön asioita seuraavaan edustajakokoukseen asti.

Jos joku toimikunnan jäsenistä eroaa tai on kolmesta toimikunnan kokouksesta perätysten poissa, joihin hän kutsun on saanut, katsotaan hänet eronneeksi ja kutsutaan vaalissa lähinnä eniten ääniä saanut varajäsen hänen sijalleen, ellei hän voi näyttää pätevää syytä poissaololleen.

6) Puheenjohtaja johtaa Ammattijärjestön jokapäiväistä toimintaa, mutta tulee hänen näissä neuvotella sihteerin kanssa.

Hän johtaa kokouksia ja esittää niissä kaikkia esille tulleita kysymyksiä, jotka näiden sääntöjen mukaan hänelle kuuluvat.

Hänen tulee pitää huolta Ammattijärjestön toiminnasta johduttavasta kirjeenvaihdosta, ynnä tiedonannoista, kun sitä vaaditaan, sekä jos aika sietää, kiihotuksella levittää tietoa Ammattijärjestön toiminnasta.

Puheenjohtajan tulee valtuutettujen kokoukseen laatia kunkin vuonna kertomus edellisen vuoden toiminnasta, sisältäen myöskin tilaston Ammattijärjestöön kuuluvista järjestöistä ja niiden jäsenluvusta.

7) Rahastonhoitaja hoitaa Ammattijärjestön tilejä, kantaa kaikki saamiset, suorittaa kaikki maksut ja huolehtii tämän yhteydessä tarvittavan kirjevaihdon sekä vastaanottaa, järjestää ja viepi kirjoihin kaikki saapuneet ilmoitukset.

Hän laatii myös pöytäkirjat kaikissa toimikunnan kokouk-

sissa sekä ottaa muuten osaa toimitustöihin ja hoitaa puheenjohtajan poissa ollessa koko toimiston.

8) Puheenjohtajan ja rahastonhoitajan, joka viimeainittu on samalla sihteeri, on kokonaan oltava Ammattijärjestön toimessa ja nauttivat he siitä palkkaa, jonka edustajakokous määrää.

Heillä ei ole oikeutta ilman toimikunnan suostumusta ottaa muuta tehtävää, kuin mihin heidät edustajakokous valitsi.

9) Jos joku tässä mainituista toimimiehistä laiminlyö tehtävänsä, on toimikunnalla valta erottaa laiminlyöjä toimestaan. Päätöksestä tässä suhteessa voidaan vedota valtuutettuihin, joilla silloin on lopullinen ratkaisovalta.

10) Muut toimikunnan jäsenet eivät nauti vakinaista palkkaa, vaan saavat toimestaan palkkiota, jonka edustajakokous määrää kustakin erikoisesta virkatoimesta ja siksi ajaksi, minkä tehtävä kestää.

5 §. Valtuusto.

Valtuuston tehtävät ovat:

1) Edustajakokousten välisenä aikana valvoa toimikunnan tehtäviä ja on se edustajakokousten välisenä aikana kaikissa tärkeimmissä asioissa Ammattijärjestön päätösvaltainen virasto.

Kaikista päätöksistään on valtuusto edesvastuussa edustajakokoukselle; pöytäkirjaan ilmoitettu vastalause vapauttaa edesvastuusta päätöksen suhteen.

2) Valtuuston jäsenet ovat ammattiliittojen ja paikallisjärjestöjen edustajia, joiden hallinnot valitsevat siihen kukin yhden edustajan.

Näiden valtuuston jäsenten valtuuskausi kestää seuraavaan edustajakokoukseen asti.

Jos joku valtuuston jäsenistä eroaa, on asianomaisen järjestön hallinnon, jota eronnut edusti, valittava heti uusi jäsen eronneen sijaan.

3) Valtuusto kokoontuu varsinaiseen kokoukseen kerran vuodessa ennen huhtikuun loppua.

Sinä kokouksessa esitetään valtuustolle toiminta- ja tilikertomukset edelliseltä vuodelta, minkä jälkeen valtuusto päättää tilivapaudesta toimikunnalle ja rahastonhoitajalle.

Valtuusto samalla päättää, julaistaanko vuosikertomus kokonaan taikka vain osia siitä.

4) Valtuusto kokoontuu ylimääräisiin kokouksiin, niin usein

kuin toimikunta sen tarpeelliseksi katsoo tai vähintään puolet valtuuston jäsenistä sitä vaatii.

5) Valtuuston jäsenten matkakustannukset kokouksiin jaetaan tasan kullekin osaaottaneelle jäsenelle, ja suorittaa ne sekä päiväpalkat kukin liitto tai järjestö itse.

6) Toimikunnasta tulee puheenjohtajan, sihteerin ja yhden jäsenen olla valtuuston kokouksissa läsnä, ja on heillä siellä puhe-, esitys- ja äänioikeus kaikissa muissa kysymyksissä, paitsi ei niissä, mitkä koskevat kuluneen ajan hallintoa ja toimintaa.

6 §. Tiedonantaja.

1) Jokainen liittyneen järjestön keskuudessa tapahtunut työlakko tai sulkku, vähäpätöisinkin häätö, johon ei tarvita Ammattijärjestön kannatusta, on heti ilmoitettava Ammattijärjestön toimikunnalle.

Työlakon tai selkkauksen päätyttyä tulee asianomaisen liiton tai järjestön hallinnon jättää Ammattijärjestön toimikunnalle selonteko lakon tai työnsulun kehityksestä ja millä tavalla taistelu on päättynyt.

2) Ennen maaliskuun kuluttua kunakin vuonna tulee kaikkien Ammattijärjestöön kuuluvien liittojen, paikallisjärjestöjen ja Ammattijärjestöön kuuluvien yksityisten ammattiyhdistysten lähettää toimikunnalle tiedot jäsentensä lukumäärästä sekä yhteenlasketuista tuloista ja menoista edellisenä vuotena.

3) Työpalkkoja ja työsuhteita koskevia tietoja kerätessä on jokainen liittynyt järjestö velvollinen vastaamaan kyselyihin, jota varten toimikunta lähettää ja jakaa liitoille painettuja kyselykaavoja.

7 §. Paikallisjärjestöt.

1) Liittyneiden yhdistysten tulee muodostaa kaikilla seu-
duilla paikallisjärjestöjä. Näiden tehtävänä on johtaa järjestämistyötä paikkakunnalla sekä vaikuttaa yhdistysten muodostamiseksi niissä ammateissa, joissa niitä vielä ei ole.

2) Yksityinen yhdistys, jolla ei ole ammattiliittoa, mihin voisi yhtyä ja minkä välityksellä se muutoin liittyisi Ammattijärjestöön, on velvollinen, saadakseen kuulua Ammattijärjestöön, liittymään paikallisjärjestöön, kun se ainoastaan tuon järjestön hallinnon välityksellä voi yhtyä Ammattijärjestöön.

3) Jos sellainen paikallisjärjestön hallinnon välityksellä Ammattijärjestöön liittynyt yhdistys tai osasto suunnittelee sellai-

sia vaatimuksia tai toimia, jotka voivat johtaa työlakkoon, on sen ne vaatimuksensa hyvissä ajoin esitettävä paikallisjärjestön toimikunnalle, jonka velvollisuus on tarkistaa vaatimukset ja antaa niistä osastolle lausuntonsa, viimeistään kahden viikon kuluessa siitä päivästä lukien kun ne vaatimukset sille ensi kerran esitettiin.

Jos paikallisjärjestön toimikunta huomaa vaatimukset sellaisiksi, että niiden esittämisestä työnantajille voi seurata niin laaja työlakko tai sulkku, että siihen tarvitaan Ammattijärjestön kannatusta, tulee paikallisjärjestön toimikunnan esittää ne vaatimukset oman lausuntonsa kanssa Ammattijärjestön toimikunnalle, jonka tulee sitten päättää saako Ammattijärjestön toimikunnan luvalla vaatimukset työnantajille esittää, vai eikö.

Jos Ammattijärjestön toimikunta ei ole hyväksynyt työnantajille esittämistä eikä käyttänyt asiata valtuustossa, on apua etsineellä paikallisjärjestön toimikunnalla, osastolla (yhdistyksellä) oikeus vedota itse asiansa valtuuston ratkaistavaksi.

Jos Ammattijärjestön luvalla työnantajille esitetyt asiat johtavat työväen ja työnantajan välisiin erimielisyyksiin, on toimikunnan koetettava sovittaa niitä aina kun jompikumpi riitapuoli välittelemään pyytää tai toimikunta itse katsoo sen edullista olevan.

Jos työnantajaa ei ole saatu rauhallisilla neuvotteluilla suostumaan työläisten kohtuullisiin vaatimuksiin, on asianomaisella järjestöllä oikeus ehdottaa työlakkoa. Avustusta saavat ainoastaan ne lakot ja työnsulut, joita aiheuttaessa on menetelty näiden sääntöjen mukaisesti. Ainoastaan, jos työnantajat ilman työntekijäin syytä huonontavat työväen tilaa, voidaan heitä avustaa tässä puolustustaistelussa. Avustuksen jaosta tarkemmin seuraavassa pykälässä.

8 §. Työlakot, sulut ja niiden avustaminen.

1) Liitto tai yhdistys, joka on kuulunut Ammattijärjestöön vähintään 6 kuukautta ja on tällä ajalla täyttänyt Ammattijärjestöä kohtaan säädetyt velvollisuudet, on oikeutettu saamaan tältä järjestöltä kannatusta, jos työstä hädettyjen luku on suurempi kuin 5 % liiton tai yhdistyksen koko jäsenluvusta.

Asianomainen järjestö auttaa itse aina 5 % jäsenluvustaan.

2) Jos Ammattijärjestöön kuuluva liitto suunnittelee työlakkoa, jonka voidaan otaksua johtavan niin laajaan työstä hää-

tämiseen, että siihen vaaditaan Ammattijärjestön kannatusta, tulee liittohallinnon, ennenkuin lakko saa alkaa, asiasta antaa tieto toimikunnalle ja samalla sille jättää kaikki ilmoitukset, joilla on asian kanssa yhteyttä.

14 päivän kuluessa on toimikunta antava lausuntonsa siitä, saadaanko sellainen lakko Ammattijärjestön kannatuksella tehdä vai eikö.

3) Jos työnsulku tai työlakko näyttää tulevan erittäin laajaksi, on toimikunnan hankittava valtuutettujen lausunto, joko kirjeenvaihdolla, tai kutsumalla kokous. Valtuuston enemmistön päätös on silloin asiassa ratkaiseva.

4) Jos Ammattijärjestön toimikunta ei katso voivansa hyväksyä jotakin vaatimusta tai kannatus-hakemusta, voi se liitto, joka vaatimuksen on tehnyt, jättää asiansa valtuutettujen ratkaistavaksi.

5) Ainoastaan näiden sääntöjen mukaan hyväksytyissä työtaisteluissa voidaan saada Ammattijärjestön kannatusta.

6) Kannatuksena mainittuun työnsulkuun joutuneelle järjestölle suoritetaan Ammattijärjestön apurahastosta korkeintaan 8 mk viikossa niille jäsenille, joiden puolesta on vähintään yhden vuoden jäsenmaksut Ammattijärjestölle suoritettu; ja 5 markkaa viikossa niille jäsenille, joiden puolesta on vähintään 6 kuukauden jäsenmaksut Ammattijärjestölle suoritettu.

Oppilaille annetaan avustusta puolet siitä, mitä ammattilaisille maksetaan. Näin korkeaa avustusta annetaan vain siinä tapauksessa, jos apurahastossa löytyy riittävä määrä varoja, ja jos verotuksella saadaan viikottain niin paljon varoja, että niistä riittää jakaa yllämainittu määrä avustusta. Jos verotuksella ei saada tarpeeksi paljon varoja, on Ammattijärjestön annettava avustus, yllämainittua määrää pienempi.

7) Kun Ammattijärjestön apurahastosta työtaisteluissa on jaettu avustusta, on toimikunnan määrättävä liitoilta ja yhdistyksiltä kannettavaksi lisäverotuksia, siksi kunnes apurahastossa olevat varat ovat nousseet samaan summaan, joka oli taistelun alkaessa. Kun myöskin silloin, kun toimikunta lakon tai sulun alussa huomaa, etteivät apurahastossa löytyvät varat riitä taisteluun osaaottavain avustamiseen.

8) Liittynyt järjestö on verotuksen sattuessa velvollinen vastaamaan siltä jäsenmäärältä, joka viimeksi toimikunnalle jätettyyn tiedonantoon on merkitty.

9) Vapautetut tästä verotuksesta ovat ne jäsenet, jotka työttömyyden tai sairauden takia ovat olleet sattuneen verotuksen aikana kykenemättömiä vähintään 14 päivän ajan itseensä elättämään.

10) Sellainen veroitus saa nousta korkeintaan 50 penniin viikossa mies- ja 25 penniin viikossa naisjäseniltä; erinomaisissa tapauksissa voi kuitenkin valtuusto määrätä korkeampaa-kin verotusta, vaan sellaiseen määräykseen vaaditaan valtuuston jäsenten $\frac{2}{3}$ enemmistön päätös, että sillä olisi pätevyyttä.

Oppilaat maksavat puolta pienempää verotusta kuin ammattilaiset.

11) Liitto, jolla omassa keskuudessaan on jo aikaisemmin asianmukaisesti toimikunnalle ilmoitettu työtaistelu, johon menee vähintään ammattijärjestön hyväksi määrättyä viikottaista jäsenverotusta vastaava määrä, on vapaa verotuksesta Ammattijärjestöön.

Jos omaan taisteluun käytettävä määrä on pienempi kuin Ammattijärjestön osaksi määrätty, suoritetaan erotus Ammattijärjestön kannattaman työtaistelun hyväksi.

Verotus lasketaan alkavan toimikunnan määräämästä päivästä ja suoritetaan asianomaisten liittojen välityksellä viikottaisin toimikunnalle, joka toimittaa rahat autettavalle järjestölle. Sellaisen järjestön on tehtävä tili saamistaan rahoista viimeistään 2 kuukauden kuluessa taistelun päättymisestä.

12) Ammattijärjestön avustus alkaa vasta 14 päivän kuluttua siitä kun taistelu alkoi.

13) Toimikunnalla on oikeus toimeenpanna vapaaehtoinen keräys, jos eivät verotuksella saadut varat riitä lakon tai työsulun kautta kärsimään joutuneiden työläisten avustamiseksi. Toimikunta on myöskin velvollinen tarvittaessa kääntymään ulkomaitten työväenjärjestöjen puoleen avunpyynnöllä.

Jos avustusta tulee yli tarvittavan määrän, siirretään se apurahastoon.

14) Liitto, järjestö tai yhdistys, joka ei 14 päivän kuluessa ensimmäisestä maksupäivästä lukien suorita Ammattijärjestön toimikunnan määräämää ylimääräistä verotusta, katsotaan Ammattijärjestöstä eronneeksi, mutta voi liittyä uudelleen, joko suorittamalla rästissä olevat maksut, tai ilmoittamalla uudestaan liittyvänsä.

15) Sama olkoon sen laita, joka on saanut avustusta Am-

mattijärjestöltä eikä ole 2 kuukauden kuluessa tehnyt tiliä Ammattijärjestön toimikunnalle saamistaan varoista.

Näin erotettu, mutta uudestaan liittynyt, katsotaan vasta liittyneeksi.

9 §. Tilintarkastus.

1) Edustajakokous valitsee kolme vakinaista tilintarkastajaa ja kolme varajäsentä, joista valittaessa annetun äänimäärän mukaan kutsutaan tilalle, kun vakinainen eroaa.

2) Tilintarkastajain velvollisuutena on tarkastaa kunkin kuluneen neljännesvuoden ja koko vuoden tilit.

3) Tarkastus tulee olla toimitettuna kuukauden kuluessa kunkin tarkastuskauden päätyttyä.

Ennen tahi heti tarkastuskauden loputtua tulee tarkastajain antaa tarkastuskertomuksesta siihen liitettyine muistutuksineen yhden kappaleen toimikunnalle ja yhden kappaleen valtuustolle.

4) Kuhunkin vakinaiseen kokoukseen tulee tilintarkastajain keskuudestaan valita yhden henkilön antamaan valtuustolle mahdollisesti tarvittavia selityksiä.

5) Jos tilejä tarkastaessa ilmaantuu virheitä ja jos tilintarkastajat jättävät ne mainitsematta, kohtaa heitä sama edesvastuu kuin rahastonhoitajaa samanlaisissa tapauksissa.

6) Tilintarkastajat saavat toimestaan palkkiota edustajakokouksen määräysten mukaan.

10 §. Edustajakokous.

1) Ylin päätösvalta Ammattijärjestössä on edustajakokouksella.

2) Varsinainen edustajakokous kokoontuu siellä, mihin edellinen edustajakokous on määrännyt.

Ylimääräinen edustajakokous pidetään, kun valtuutetut katsovat sen tarpeelliseksi ja päättävät sen pitämisestä.

$\frac{1}{9}$ osastoista, jotka kuuluvat Ammattijärjestöön, saavat ylimääräisen edustajakokouksen vaatia, ja silloin on se kutsuttava.

3) Liittyneiden liittojen osastoilla ja yhtyneillä yhdistyksillä on kullakin oikeus lähettää yksi edustaja kokoukseen. Jos yhdistyksessä on jäseniä aina 300 asti, on sillä oikeus lähettää kaksi edustajaa, ja aina 500 asti kolme edustajaa sekä sen jälkeen lisäksi yhden edustajan kultakin alkaneelta 500:lta jäseneltä.

Useat Ammattijärjestöön samalla paikkakunnalla liittyneet yhdistykset voivat yhteisesti valita edustajia.

Lisäksi on jokainen paikallisjärjestö, johon kuuluu vähintään viisi Ammattijärjestöön liittyntä yhdistystä, oikeutettu lähettämään yhden edustajan 1 000 jäseneltä, sekä kaksi edustajaa sitä yli nousevalta jäsenmäärältä. Näiden edustajain tulee kuitenkin kuulua Ammattijärjestöön liittyneeseen yhdistykseen.

4) Toimikunnan jäseniä ei voida valita edustajiksi, mutta ovat he oikeutettuja olemaan edustajakokouksessa läsnä ja on heillä siinä lausumis-, ehdotus- ja äänestys-oikeus kaikissa kysymyksissä, jotka eivät koske kuluneen ajan hallintoa ja toimintaa.

Valtuutetut ovat velvollisia, omien liittojensa kustannuksella, olemaan edustajakokouksessa läsnä, ja on heillä siinä sama lausumis-, ehdotus- ja äänestys-oikeus kuin toimikunnankin jäsenillä.

5) Edustajakokouksessa voi ottaa keskusteltavaksi kaikkia niitä kysymyksiä, joilla on tämän yhteisjärjestön kanssa yhteyttä.

6) Edustajakokouksesta tulee sanomalehdistössä ilmoittaa vähintään kuukautta ennen kokouksen avaamista.

Toimikunta valitsee erityisen komitean, joka tarkastaa edustajain valtakirjat ja tulee valtakirjain olla yllämainitulle komitealle lähetetyt viimeistään viikkoa ennen edustajakokouksen avaamista.

7) Anomuksia ja kysymyksiä edustajakokoukselle voi tehdä jokainen Ammattijärjestöön liittynyt liitto tai järjestö ja myöskin Sosialidemokratisen puolueen toimikunta sekä valtuusto.

Kunkin liiton ja paikallisjärjestön osastot lähettävät anomuksensa omalle liiton- tai järjestön hallinnolle, joiden tulee esittää nämä kysymykset Ammattijärjestön toimikunnalle viimeistään 2 kuukautta ennen edustajakokousta. Ammattijärjestön toimikunnan tulee esittää nämä kysymykset taas puolestaan kaikille järjestöille ainakin kuukautta ennen edustajakokousta.

Toimikunnan tulee myöskin laatia työjärjestys edustajakokoukselle.

8) Edustajain matkakustannukset jaetaan tasan edustajain sekä valtuuston jäsenten kesken ja suorittaa ne kukin liitto ja järjestö itse sekä päiväpalkat.

Muut edustajakokouksesta johtuvat kustannukset suoritetaan ammattijärjestön varoista.

Jo lokakuun alussa lähetettiin ammattiliittojen hallinnoille, paikallisjärjestöille ja työväenyhdistyksille kirjelmä, jossa pyydettiin heitä lähettämään liittovaliokunnalle alaistensa ammattiyhdistysten ja osastojen nimet ja osoitteet. Ainoastaan puolet liittohallinnoista lähettivät pyydyt osoitteet, eikä kaikki työväenyhdistyksetkään niitä lähettäneet. Kaikkiaan saatiin 450 ammattiyhdistyksen ja osaston osoite tietoon.

Ammattiyhdistyksille ja osastoille lähetettiin sitten kyselykaava, jossa esitettiin useita eri kysymyksiä vastattavaksi. Näitä kyselykaavoja ja ammattijärjestön sääntöehdotusta lähetettiin marraskuun ajalla 650 ammattiyhdistykselle ja osastolle ja pyydettiin pikaista vastausta. Mutta kaikki eivät vastanneet ollenkaan ja osa vastasi vasta keväällä, huhtikuun 15 päivän tienoilla. Tämän kyselyn tarkoituksena oli saada selville, paljonko oli ammatillisesti järjestynyttä työväkeä ja kannattaako sen enemmistö ammattijärjestön perustamista? Tämän lisäksi haluttiin saada tietää, kuinka suuret olivat jäsenmaksut? Voisivatko työläiset maksaa ammattijärjestölle tarvittavia maksuja j.n.e.?

Ammatillisen liittovaliokunnan tarkoituksena oli viimeistään tammikuussa 1907 jo saada aikaan ammattiyhdistysten edustajakokous. Mutta kun silloin oli vasta muutamia kymmeniä vastauksia saapunut, niin täytyi siitä ajatuksesta luopua.

Ammattiliittojen keskustoimikunta kokouksessaan tammikuun 18 p. päätti, että ammattiyhdistysten edustajakokous pidetään Tampereella huhtikuun 15, 16 ja 17 p:nä. Ensin oli ajateltu, että se pidettäisiin pääsiäisen aikana, mutta katsottiin vaalitouhujen vielä silloinkin häiritsevän kokouksen pitoa ja siksi lykättiin kokous myöhemmäksi kevääseen.

Tammikuun 23 päivänä julaistiin „Työmiehessä“ seuraava kokoukseen kutsumus:

„Avoim kirje ammattiyhdistyksille ja osastoille.

Kapitalistisen tuotantotavan kehittyessä suurteollisuudeksi, on työntekijäin ja työnantajain edut tulleet entistä enemmän ristiriitaisiksi. Se mikä on toiselle eduksi, on toiselle vahingoksi. Tämä etujen ristiriitaisuus tulee aina selvästi näkymään, kun työntekijät pyytävät työnantajalta joko palkan korotusta tai päivän lyhennystä, taikka jotain muuta olojen parannusta. Yksityisten työntekijäin sekä järjestymättömäin joukkojen pyynnöille eivät työnantajat anna mitään arvoa. Tyytymättömille

näytetään porttia ja sanotaan: „Saatte mennä! kyllä minä sillä palkalla tekijöitä saan“. Ja niinhän niitä saakin. Asia ei ole sillä tullut yhtään paremmaksi, että joku tyytymätöin eroaa, kun heti on toisia tilalla.

Tämä työntekijäin pyrkimys korottaa työpalkkaansa ja lyhentää työpäiväänsä, on johtanut työntekijät ja työnantajat ankaaraan taisteluun keskenään. Työlakot ovat käyneet jokapäiväiseksi ilmiöiksi yhteiskunnassa.

Tässä taistelussa on järjestäytyminen osoittautunut vaikuttavimmaksi tekijäksi, siitä useinkin riippuu kumpi puoli voittaa.

Heikomminkin järjestynyt työväki on useinkin kyennyt menestyksellä taistelemaan yksityistä työnantajaa vastaan. Mutta kun työnantajat ovat kokemuksistaan oppineet myöskin puolestaan järjestymään, niin on taistelu usein päättynyt työntekijäin häviöllä. Työnantajain liittoja nyt perustetaan kaikkialla kuumeentapaisella innolla. Työnantajat järjestäytyvät työntekijäin vastapainoksi. Työtaistelut saavat toisenlaisen luonteen kuin ennen. Heikosti järjestynyt työväki usein taistelussa häviää, kun se taistelee yhteenliittyneitä kapitalisteja vastaan. Yksityinen ammattiyhdistys ei useinkaan kykene yksin taistelussa voittamaan. Ammattikunnallista yhteenliittymistä on laajennettava koko maata käsittäviksi: liitoiksi. Mutta nämä liitotkin ovat usein, etenkin ulkomailla, suurissa työtaisteluissa osoittautuneet voimattomiksi kukistamaan yhteenliittyneiden kapitalistien sortovaltaa. Useimmissa teollisuusmaissa on perustettu liittojen liittoja, tai toisinsanoen ammattijärjestöjä.

Ammattijärjestön perustamisesta on meilläkin jo pitemmän aikaa lausuttu toivomuksia, joista ei kuitenkaan ole sen valmiimpaa tullut. Viime suvena kutsui puoluehallinto ammattiliittojen edustajia kokoukseen, joille esitettiin kysymys ammattijärjestön perustamisesta. Valittiin ammattiliitoista edustajia yhteiseen toimikuntaan, joka sai nimekseen: Ammattiliittojen keskustoimikunta. Keskustoimikunta valitsi keskuudestaan Ammatillisen liittovaliokunnan, joka sai toimekseen tehdä valmistuksia ammattijärjestön perustamista varten.

Ammattijärjestön sääntöehdotus on pari kuukautta jo ollut ammattiyhdistyksille ja osastoille jaettuna. Kyselyihin on saapunut alun toistasataa vastausta, joissa melkein kaikissa lausutaan toivomus sanotun järjestön perustamisesta.

Ammattiliittojen keskustoimikunta tammikuun 18 pnä pitä-

mässään kokouksessa päätti, että ammattijärjestön perustava kokous pidetään tulevan huhtikuun 15, 16 ja 17 p. Tampereella. Kokous alkaa Tampereen työväenyhdistyksen huoneustossa ensimmäinnä päivänä, klo 9 a.p.

Ammattiliittojen keskustoimikunta täten kehoittaa kaikkia ammattiyhdistyksiä ja osastoja, jotka aikovat liittyä ammattijärjestöön, valitsemaan edustajia tähän kokoukseen.

Edustajia valitaan seuraavain perusteiden mukaan:

Liittyneitten liittojen osastoilla ja yhtyneillä yhdistyksillä on kullakin oikeus lähettää yksi edustaja kokoukseen. Jos yhdistyksessä on jäseniä aina 300 asti, on sillä oikeus lähettää kaksi edustajaa, jos aina 500 asti, kolme edustajaa sekä sen lisäksi yhden edustajan kultakin alkaneelta 500-luvulta jäseniä.

Useat ammattijärjestöön samalla paikkakunnalla liittyneet yhdistykset voivat yhteisesti valita edustajia.

Edustajilla tulee olla valtakirja, johon on merkitty sen yhdistyksen tai osaston jäsenluku, jota edustaa.

Valtakirjat ovat lähetettävät ainakin viikkoa ennen edustajakokousta ammatilliselle liittovaliokunnalle osoitteella: Helsinki, Saariniemenk. 6. Liittovaliokunta tarkastaa sanotut valtakirjat, jo ennen kokousta, ettei niiden kautta hävitetä kokouksen kalista aikaa. Jos kuitenkin löytyy sellaisia, jotka eivät voi valtakirjaansa ennen kokousta liittovaliokunnalle lähettää, saadaan ne jättää tarkastusvaliokunnalle ensimmäisen kokouspäivän aamulla.

Kokouksessa tulee esille seuraavat asiat:

1:ksi) Luetaan toiminta- ja tilikertomus ammatillisen liittovaliokunnan ja keskustoimikunnan toiminnasta kuluneelta ajalta ja keskustellaan ja päätetään sen johdosta.

2:ksi) Esitetään kysymys: Onko tarpeellista perustaa ammattijärjestö? Jos vastataan myöntävästi, tarkastetaan ja hyväksytään säännöt.

3:ksi) Päätetään paikasta, mihin ammattijärjestön hallinto eli toimikunta asetetaan. Valitaan virkailijat ja toimikunnan jäsenet.

4:ksi) Keskustellaan ja päätetään ammattiyhdistysliikkeen suhteesta sosialidemokratiseen puolueeseen.

Ammattiyhdistykset ja osastot! Ottakaa asia kokouksessanne keskusteltavaksi ja päätettäväksi, sillä kysymystä ei enää saa jättää toistaiseksi. Työväen järjestäminen niin, että se taiste-

lussa kykenee pitämään puolensa, olkoon meidän kaikkein tärkein tehtävämme.

Huom.! Kiertokirjettä tai muuta kokoonkutsumusta ei tulla lähettämään. Kaikkien on otettava tämä kehoitus huomioonsa.

Ammattiliittojen keskustoimikunnan puolesta:

M. Paasivuori.

Ammatillisen liittovaliokunnan lähettämistä 650 kyselykaavakkeesta palautettiin 215 täytettynä takaisin. Näissä yhdistyksissä, osastoissa ja liitoissa oli 17 860 jäsentä, niistä 15 343 miestä, 2 517 naista ja 499 oppilasta.

Vastauksia antaneista suuri enemmistö kannatti ammattijärjestön perustamista; useat yhdistykset ja osastot hyväksyivät sääntöehdotuksenkin sellaisenaan. Mutta monet tekivät sääntöehdotukseen muutosehdotuksia, jotka jo ennen kokousta „Työmiehessä“ selostettiin.

5. Suomen Ammattijärjestön perustava kokous Tampereella huhtikuun 15, 16 ja 17 p. 1907.

Edustajia oli kaikkiaan 365, edustaan 270 ammattiyhdistystä tai osastoa, 21 liittohallintoa, 3 paikallisjärjestöä, 3 kunnallistoimikuntaa ja puoluehallintoa.

Edustettuina oli yhteensä noin 18 000 järjestynyttä työläistä.

Kokouksen avasi ammatillisen liittovaliokunnan puolesta Matti Paasivuori, tehden selkoa, missä tarkoituksessa kokous oli kutsuttu kokoon. Kokouksen puheenjohtajiksi valittiin Emil Perttilä ja S. Hellsten Helsingistä sekä Emil Viljanen Tampereelta. Sihteereinä toimivat Aatu Halme ja Matti Autio Helsingistä, Mikko Uotinen Terijoelta ja Eero Haapalainen Viipurista.

Pohjustus ammattijärjestön perustamisesta oli jo ennen kokousta julaistu työväen sanomalehdissä. Kysymys, päätetäänkö perustaa ammattijärjestö, vai ei, ei aiheuttanut mitään keskustelua, vaikka kysymyksellä oli muutamissa ammattiliittojen johtomiehissäänkin vastustajia. Mutta vastustajat tunsivat olevansa vähemmistönä ja vaikenivat. Päätös ammattijärjestön perustamisesta tuli siten yksimieliseksi.

Sääntöehdotuksen pykälät 1, 2, 6 ja 7 hyväksyttiin muutoksitta. Muihin pykäliin tehtiin useita muutoksia, joista useat

muodollisia, eräitä huononnuksiakin tehtiin. Tärkein muutos tuli 8 §:n 6 kohtaan, jossa ehdotettiin, että työtaistelussa oleville, joiden puolesta on ammattijärjestölle vähintään yhden vuoden maksut suoritettu, annetaan avustusta 8 markkaa viikolta, ja joiden puolesta on vähintään 6 kuukauden maksut suoritettu, 5 markkaa viikolta. Oppilaille annetaan puolet ammattilaisille annetusta avustuksesta.

Tämä muutettiin sellaiseksi, että kaikille oli annettava yhtä suuri avustus, s.t.s. 8 markkaa viikolta, ja ammattijärjestöön kuulumisaika, joka oli ehdotuksessa vähintään vuosi, lyhennettiin 6 kuukaudeksi.

Mutta tästä huolimatta ammattijärjestölle määrättiin miehiltä vakinaiset verot 15 ja naisilta 10 p. vuosineljännekseltä sekä ylimääräiset verot täysinmaksavilta 50 p. ja puoleksimaksavilta 25 p. viikolta.

Puoleksimaksaviksi katsottiin maanviljelystyöläiset, naiset ja oppilaat.

Tämä muutos tuntuvasti tuli vaikuttamaan ammattijärjestön talouteen työtaisteluissa. Muilla muutoksilla ei tällaista vaikutusta ollut.

Lukuisia vastalauseita liitettiin pöytäkirjaan sen johdosta, että Ammattijärjestön verot määrättiin suoritettaviksi neljännesvuosittain ja etukäteen, viimeistään kunkin vuosineljänneksen ensimmäisen kuukauden 15 p. mennessä. Ammattijärjestön toimikunnan kotipaikaksi määrättiin säännöissä *Helsinki*, jota ei sääntöehdotuksessa ollut.

Ammattijärjestön puheenjohtajaksi valittiin toimittaja *Eero Haapalainen* ja sihteeriksi metallityöntekijäin liiton luottamusmies *Kaarlo Vartiainen*.

Palkaksi määrättiin 250 mk kuukaudessa kummallekin.

Toimikuntaan valittiin vakinaisiksi: M. Paasivuori, K. Heino, E. Perttilä, Fiina Pietikäinen, Ida Kantanen ja varajäseniksi Miina Sillanpää, J. Jalo, Huttunen, M. Autio ja A. Halme.

Ammattijärjestön suhteesta sosialidemokratiseen puolueeseen hyväksyttiin seuraavat ponnet:

„1) Kokous tunnustaa työväen valtiollisen ja ammatillisen järjestymisen yhtä tärkeiksi, työväenluo-

kan kohottamisesta henkisestä ja taloudellisesta alennustilastaan.

2) Näillä järjestysmuodoilla on kyllä kummallakin oma taistelu- ja toimintatapansa, mutta kumpikin pyrkivät samaan päämäärään, vaikka kulkevatkin eri teitä.

3) Ammattikunnallista järjestymistä on edelleenkin ajettava, noudattaen luokkataistelun periaatteita, ja kulkien käsi kädessä sos.-dem. puolueen kanssa.

4) Ammattijärjestöön kuitenkin on sallittava liittyä sellaisiakin ammatillisesti järjestäytyneitä yksityisinä ja ryhminä, jotka syystä tai toisesta eivät tahdo kuulua sosialidemokratiseen puolueeseen.“

Ammatillisen keskustoimikunnan ja liittovaliokunnan tehtävät olivat nyt päättyneet.

Ammatillisessa keskustoimikunnassa olivat olleet edustettuina seuraavat liitot ja järjestöt:

Puoluehallinto, Maalarien I.h., Kutomateollisuustyöläisten, Paperiteollisuustyöntekijäin, Leipurien, Sahateollisuustyöväen, Tulitikkutehtaalaisten, Rautatieläisten, Nahkurien, Kivityöntekijäin, Metallityöntekijäin, Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin, Muurarien, Räättälien, Puutyöntekijäin, Kirjaltajain ja Palvelijattarien liittohallinnot sekä Helsingin, Hämeenlinnan, Tampereen ja Kymnlaakson paikallisjärjestöt.

Mutta näistä eivät muut, kuin sosialidemokratinen puolue ottaneet osaa keskustoimikunnan kustannuksiin. Tuloja oli ollut puolueelta 2 000 mk ja lahjoituksista 1 mk. Menoja 1 995 mk 89 p., joten säästö oli 5 m. 11 p.

Keskustoimikunnan omaisuus arvioitiin 139 mk 26 p:ksi, jonka Ammattijärjestö sai perintönä.

6. Ammattijärjestön kehitys vuosina 1907—1909.

Kun täten, kuten edellä on kerrottu, oli aikaansaatu päätös ammattijärjestön perustamisesta, hyväksytyt säännöt ja valittu hallinto, niin oli koetettava saada liitot ja paikallisjärjestöt liittymään ammattijärjestöön. Alussa siinä oli taloudellisiakin vaikeuksia voitettavana. Toimitsijat olivat Tampereella valitut, mutta

ei ollut varoja toimitsijain palkkoihin ja toimistotarpeisiin. Täytyi ottaa puolueelta 500 mk laina, jotta toiminta voitiin alottaa.¹

Ensimmäinen kiertokirje, joka ammattiyhdistyksille ja osastoille lähetettiin oli seuraava:

„Arvoisa ammattiyhdistys tai osasto!

Tampereelle huhtik. 15, 16 ja 17 p:nä kutsuttu Suomen Ammattijärjestön perustava kokous oli niin selvillä Ammattijärjestön välttämättömyydestä, että suuri edustajakokous yksimielisesti lausui mielipiteensä kaikkia järjestyneitä työläisiä ammattikunnallisesti yhteensitovan järjestön perustamiseen olevan välttämätön. Muuta ei voinut ajatellakaan.

Kun v:nä 1899 alotettu homma Suomen Ammattijärjestön luomiseksi keskinäisten riitaisuuksien tähden raukesi, ei sitä seuraavina vuosina ollut maamme köyhälistöllä kyllin tilaisuutta ammatilliseenkaan yhteistoimintaan, joka edellyttää kansalaisoikeuksien: yhdistymis-, kokoontumis- ja sanavapauden, edes jossakin määrin, olemassaoloa. Mitenkäpä yhdistyvät työläiset silloin lujiksi ammattiliitoiksi, kun näiden säännöille ei annettu vahvistusta ja „laittomat“ yhdistykset joutuivat ankaran vainon alle? Mitenkä oli silloin mahdollista työläisten pontevasti toimia leipäkäsyyksensääkään hyväksi, kun lakkolaisten ei sallittu kokoontua yhteisiä asioitaan pohtimaan? Poliisi-herrat määräsivät vapaan sanan kohtalon; julkinen toiminta oli mahdoton.

Sortovuosien aikana eivät kuitenkaan kotimaiset sortajat vetäneet kynsiänsä piiloon, vaan raatelivat minkä ehtivät työväestöä. Tiedämmehän, kuinka nämä kaikkialla maassamme tekivät kaiken voitavansa työväestön harrastusten tukahuttamiseksi; menivätpä niin pitkälle, että tässä työssä turvautuivat ulkonaiseen sortajaan. Valtiolliseen puolueväriin katsomatta meikäläisille työnantajille kyllä kelpasivat lakonrikkurit Venäjältä. Sortovuosien aikana työnantajat vahvistivat rivejään liittymällä ammatittain paikallisyhdistyksiksi, joista muodostui koko maata käsittäviä liittoja. Näin hyvin yhdistyneiden pääomien varassa työnantajat voivat tarmokkaasti taistella työntekijöitä vastaan.

Marraskuun suurviikko v. 1905 helpotti kiristystä ja toi mukanaan suuren osan niitä edellytyksiä, joita vaatii työväenliike menestyäkseen. Ammattikunnallinen toiminta samalla elpyi. Työväenyhdistyksiä syntyi kaikkialle maahamme kuin sieninä sateen perästä ja nämä järjestivät työläisiä taistelurintamaan. Muutamat aikaisemmin syntyneet ammattiliitot toimintaansa saivat eloa ja kaikkialla huomattiin innokas pyrkimys järjestäytymiseen. Tuloksena tästä on jo se että maassamme ovat useat tärkeät ammattialat järjestäytyneet liitoiksi, joiden toiminta käy yhä tarmokkaammaksi ja tarkotustaan vastaavaksi.

Mutta paljon on vielä aivan synkkiä korpia koskemattomia, joihin ei ole ehtinyt järjestäytymisaate vaikuttavasti tunkeutua. Paljon tarvitaan työtä yhteistoiminnan luomiseksi. Sitä astuu Suomen Ammattijärjestö suorittamaan. Se tahtoo sitoa Suomen järjestyneen työväen yhdeksi lujaksi kokonaisuudeksi, joka nostattaa taistelurintamaan ja tekee taistelukelpoiseksi myöskin ne suu-

¹ Kansliahuoneusto vuokrattiin Työväen sanomalehtiyhtiön talosta Sirkuskatu 3.

ret joukot, jotka vielä ovat järjestöjen ulkopuolella. Siinä on Suomen Ammattijärjestön suuri tehtävä.

Toverit!

Suomen Ammattijärjestön Toimikunta kääntyy Teidän puoleenne kehotuksella, että tutkittuanne ne säännöt, jotka Ammattijärjestön perustavassa kokouksessa Tampereella viime huhtik. 15, 16 ja 17 p:nä hyväksyttiin, ja huomattuanne Suomen Ammattijärjestön välttämättömyyden, päättäisitte yhtyä maamme muun työväen kanssa yhteistoimintaan, liittymällä Suomen Ammattijärjestöön. Kehotamme Teitä asiasta heti päättämään, sillä mitä ripeämmin me toimimme sitä tehokkaammin menee järjestäytymistyö eteenpäin; edistyy Suomen ammatillinen työväenliike sekä nousee köyhälistön taloudellinen asema. Meidän, toverit, täytyy sentähden ponnistaa!

Ammattiosasto, saatuaan selville asian, äänestäköön. „Jaa“ merkitköön sitä, että jäsen tahtoo Suomen Ammattijärjestöön liittymällä yhteisvoimin työskennellä muun Suomen järjestyneen työväen kanssa. „Ei“-sanalla ilmaisekoot mielipiteensä ne, jotka eivät tällaista yhteistoimintaa hyväksy. Osaston on sitten lähetettävä äänestyksensä tulos heti liittohallintonsa tiedoksi, joka liittoäänestyksen toimittaa laskemalla äänet yhteen. Jos äänestys on osottanut, että ammattiliiton jäsenten enemmistö kannattaa yhtymistä Suomen Ammattijärjestöön, tekee sääntöjen mukaisen ilmoituksen siitä liiton hallinto heti kirjeellisesti Suomen Ammattijärjestön toimikunnalle.

Ellei äänestyksen toimittanut ammattiosasto kuulu mihinkään maata käsittevään ammattiliittoon, vaan on paikkakunnalle muodostuneen paikallisjärjestön alaisena, tulee sen ammattiosaston ilmoittaa äänestyksensä tulos paikallisjärjestönsä toimikunnalle, joka menettelee samalla tavoin kuin liittohallinnotkin, pyytämällä paikallisjärjestönä lupaa liittyä Suomen Ammattijärjestöön, jos enemmistö on äänestänyt yhtymisen puolesta.

Sellaisilla paikkakunnilla, missä ei paikallisjärjestöä löydy, lähettävät ne ammattiosastot, jotka eivät mihinkään liittoon kuulu, äänestyksensä tuloksen suoraan Suomen Ammattijärjestön toimikunnalle osotteella Helsinki, sekä sääntöjen mukaisesti ilmoittavat samalla Suomen Ammattijärjestöön liittymisestään.

Suomen työväestö on jo saanut kouraantuntuvia kokemuksia siitä, että yhteenliittyminen on voima, jolla voi voittaa pahatkin esteet. Järjestetään tämä yhteistyö, ja tulokset tulevat olemaan suuret. Suomen Ammattijärjestö siis heti kuntoon!

Kunnioittaen:

Suomen Ammattijärjestön toimikunnan puolesta:

Eero Haapalainen,
puheenjohtaja.

K. Vartiainen,
sihteeri.^a

Vuoden 1908 tammikuun 1 p:ään mennessä liittyi Ammattijärjestöön seuraavat liitot ja paikallisjärjestöt:

Suomen Lasityöntekijäin, Nahanjaloistustyöntekijäin¹⁾, S. Tie-

¹ Nahkurien liiton nimi muutettiin heinäkuun 1—2 p. 1906 Jyväskylässä pidetyssä nahkurien edustajakokouksessa „Nahanjaloistustyöntekijäin liitoksi“.

ja vesirakennustyöntekijäin, Kirjansitojain, Puutyöntekijäin, Räätälien, Satulaseppäin ja verhoilijain, Sukeltajain, Sahateollisuustyöväen, Paperiteollisuustyöväen, Jalkinetyöntekijäin, Kulta- ja hopeaseppäin, Leipuriin, Kivityöntekijäin, Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin, Kutomoteollisuustyöväen, Ompelutyöntekijättärien ja Metallivalajan liitot sekä Kyminlaakson, Helsingin, Turun, Etelä-Saimaan ja Kemin paikallisjärjestöt, joissa yhteensä oli 470 ammattiosastoa ja niissä jäseniä 25 497.

Ammattijärjestöön yhtymättömiä liittoja oli Läksi-, pelti- ja vaskiseppäin, Rauta- ja metallisorvaajain, Metallityöntekijäin, Kirjaltajain, Torvityöntekijäin ja Muurarien liitot, sekä Pohjolan tukkityöläisten rengas, Kymin uittotyömiesten liitto, Rautatie- läisten, Sekatyöläisten, Tulitikkutehtaalaisten, Palvelijain ja Maalarien liitot.

V. 1908 kuluessa liittyi entisten lisäksi: Kaakeli, Fajanssi- ja Uunintyöntekijäin liitto, Metallityöntekijäin liitto, Pohjolan tukkityöläisten rengas, Putkityöntekijäin liitto, Sökkötyöntekijäin liitto, Sosialidemokratinen Sanomalehtimiesliitto, Läksi-, pelti- ja vaskiseppäin liitto, Kirjaltajain liitto, Rauta- ja metallisorvaajain liitto ja Oulun paikallisjärjestö. Järjestöstä erosi Kyminlaakson paikallisjärjestö.

Ammattijärjestöön kuului nyt 27 liittoa ja 5 paikallisjärjestöä, joissa oli 608 osastoa ja niissä jäseniä 24 009, niistä 20 422 miestä, 2 889 naista ja 698 oppilasta. Vuoden 1909 kuluessa liittyi entisten lisäksi: Suomen Tehdas- ja sekatyöväen liitto, Muurarien liitto, Suomen valtionrautatien rata- ja rakennusammattiosasto n:o 2, Helsingin piiri. Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liitto jätti veronsa ammattijärjestölle suorittamatta ja sen johdosta katsottiin ammattijärjestöstä eronneeksi. Mutta se liittyi uudelleen heinäkuun 1 p:stä 1909. Suomen metallivalajain liitto yhtyi heinäk. 1 p:nä 1909 Metallityöntekijäin liittoon.

Ammattijärjestöön kuului heinäkuun 1 p. 1909 29 liittoa, 6 paikallisjärjestöä ja 2 yksityistä ammattiosastoa. Näissä liitoissa ja paikallisjärjestöissä oli 689 ammattiosastoa ja 2 yksityistä osastoa lisäksi, eli yhteensä 691 osastoa. Niissä oli jäseniä 22 034. Jäsenluku entisestä oli siis laskenut. Syynä laskemiseen oli taloudellinen laskuaika, joka alkoi v. 1908 ja jatkui vielä seuraavana vuonna. Työnantajat alensivat työpalkkoja ja jatkoivat työaika, eli toisin sanoen huononsivat työehtoja,

joista seurasi lakkoja ja sulkuja. Useat näistä päättyivät työläisten tappiolla. Nämä selkat aiheuttivat järjestöissä jäsenluvun vähentymistä.

7. Työtaistelut vuosina 1907—1909.

Jo keväällä ammattijärjestön perustamiskokouksen aikana 1907 oli työtaisteluja: Helsingissä kirvesmiehillä urakkatyön poistamiseksi ja Viipurissa sekä Turussa rakennustyöläisillä 9 tuntisen työpäivän saamiseksi. Valkeakoskella vaadittiin erotetun työntekijän ottamista takaisin työhön. Näihin taisteluihin puuttui ammattijärjestön puheenjohtaja, antaen työläisille neuvoja ja koettaen saada työnantajain kanssa neuvotteluja aikaan. Näissä saatiin sopimukset tai sovinto aikaan muualla paitsi Viipurissa, jossa taistelu päättyi työläisten tappiolla.

Valkeakoskella, jossa lakko alkoi siitä, että eräs Anna Tapperi, joka soitti ominlupinsa tehtaan seisauttamispilliä ja siitä syystä erotettiin työstä, vaadittiin otettavaksi takaisin työhön, johon isännistö ei suostunut. Tästä alkoi lakko, jonka jatkuessa mainitusta vaatimuksesta osittain luovuttiin, mutta sen sijaan esitettiin taloudellisia vaatimuksia. Vaadittiin m.m. päivätyöläisille 10-tuntista työpäivää ja vuorotöissä 8-tuntista työaika. Taistelu jatkui ilman neuvotteluja työnantajain ja työntekijäin välillä. Vihdoin heinäkuun 6 p. alkoivat neuvottelut, joihin ammattijärjestön puheenjohtajakin otti osaa. Anna Tapperin työhönottamisvaatimuksesta luovuttiin ja tehtiin työehtosopimus, jossa vuorotöissä oli m.m. määrätty 8 tuntinen työaika.

Kivityöntekijöillä oli lakko Hangossa Granit yhtiön työmaalla. Syynä oli pienet palkat. Lakko alkoi huhtikuun 25 p. ja otti siihen osaa 158 työläistä. Lakko jatkui syksyyn saakka ilman että työnantajaa voitiin taivuttaa vaatimuksia hyväksymään.

Taistelu uhkasi päättyä työläisille tappioksi. Vihdoin puuttui Ammattijärjestön puheenjohtaja asiaan, ja lokakuun 30 p. saatiin sopimus palkoista aikaan. Mutta työnantajaa ei voitu pakottaa Ammattiosaston kanssa työehtosopimuksen tekoon.

Kotkan satama- ja lautatarhatyöläisten taistelut. Lakko- ja salku. Tämä taistelu johtui siitä, että Kotkassa satamatyöläiset olivat edellisenä vuonna perustaneet työseuruskunnan, jonka tarkoitus oli koettaa mainitussa kaupungissa saada satamatyöt työläisten haltuun.

Tämän osuuskunnan kilpailijaksi perustivat kapitalistit keväällä 1907 osakeyhtiön nimeltä: „The Federation Stewedoring“, joka oli hankkinut ulkomaisilta laivayhtiöiltä töitä, ja kun sillä ei ollut toivoa saada Suomesta riittävästi työväkeä, oli se hankkinut niitä Virossa.

Työläiset julistivat taistelun mainittua yhtiötä vastaan. Kotkan saha- ja lautatarha-osasto päätti toukokuun 23 p. ja 26 p. pitämässään kokouksessa, ettei lautatarhoissa leikata eikä lastata puutavaraa, jota aiotaan mainitun yhtiön laskuun Kotkan satamassa laivoihin lastata. Tämä päätös ilmoitettiin sahojen omistajille kirjelmällä, jossa kummankin satamatöistä kilpailevan yhtiön tarkoitukset työväen kannalta selostettiin.

Sahojen omistajat pitivät kesäkuun alussa neuvottelukokouksen ja päättivät ilmoittaa, että jos työläiset eivät kesäkuun 5 p. aamulla palaa työhön, niin kaikki työläiset kyseessäolevilla sahoilla, lautatarhoissa ja uittoväylällä sanotaan työstä irti. Tätä uhkaustaan työnantajat perustelivat sillä, että laivojen päälliköillä on yksinomainen oikeus tehdä sopimuksia lastaajain kanssa, ja että laivat ovat ulkomaalaisten puutavarayhtiöiden vuokraamia, eikä heillä, puutavarain myyjillä, ole oikeutta olla antamatta myytyjä lasteja lastattavaksi, samoin ei myöskään ole oikeutta kapteenin ja „The Federation Stewedoring“ yhtiön välisiä sopimuksia purkaa, ja lopuksi, että koska työläisten ajattelematon menettely vahingoittaa tavaran ostajia, laivojen omistajia, tavaran myyjiä ja työmiehiä paljon enemmän kuin „The Federation Stewedoringia“, niin on lakosta luovuttava. Noin 2 000 työläistä tekivät kesäkuun 1 p. lakon. Kun työläiset sulun uhkauksesta huolimatta eivät palanneet työhön, sanoivat työnantajat kaikki työläiset irti työstä, joten työnseisaukseen uhkasi joutua noin 7 000 työläistä. Tästä näytti kehittyvän oikein jättiläistaistelu, joka suuruutensa puolesta näytti voittavan kaikki maassamme ennen olleet työtaistelut.

Asema oli perin vakava. Ammattijärjestön toimikunta käsittelee asiaa ja määräsi puheenjohtajansa matkustamaan Kotkaan koettamaan saada siellä aikaan sovitteluja, ennen irtisanomisajan päättymistä.

Työläiset olivat valinneet asiaa ajamaan yhteisen komitean, ja johdosta oli siten syrjäytetty Sahateollisuustyöväen liittohallinto ja muut ammatilliset järjestöt. Ammattijärjestön puheenjohtajan vaikutuksesta taistelun johto ja sen jatkamisesta sekä

lopettamisesta päättäminen annettiin liittotoimikunnalle, jonka lisäksi kustakin osastosta valittiin 2 edustajaa.

Tämä taistelu päättyi juuri sinä päivänä kuin irtisanomisai-
kakin päättyi, kesäkuun 19 p. ja allekirjoitettiin työehtosopi-
mukset. Työväenjärjestöt tunnustettiin työväestön edustajiksi,
ja työt alotettiin heti. Sopimuksen mukaan oli työntekijät
otettava työhön entisille työpaikoilleen. Työsopimuksen tulkit-
semisesta johtuvat työriidat sopimuksen voimassa ollessa oli
ratkaistava sovintolautakunnan avulla. Sopimus oli voimassa
elokuun 1 p:ään 1908.

Tästä sopimuksen teosta sitten jälkeinpäin toiset moittivat
ja toiset kiittivät Ammattijärjestön puheenjohtajaa. Edellisten
mielestä oli aikaansaatu sopimus huono ja he väittivät, että
jos taistelua olisi jatkettu, niin työläisten kaikki vaatimukset
olisi hyväksytty. Toisten mielestä taas oli sopimus niin hyvä
kuin niissä oloissa oli mahdollista saavuttaa ja että jos taiste-
lua olisi jatkettu, olisi se päättynyt työläisten täydellisellä tap-
piolla. Tällä taistelulla ei saatu kylläkään sitä, mitä alussa
tarkoitettiin, nimittäin satamatöitä työläisten osuuskunnan hal-
tuun.

Enson paperitehtaan lakko ja sulkku syksyllä 1907. Mainitun
tehtaan työntekijät, koneenkäyttäjät ja lämmittäjät vaativat vuoro-
työläisille 8-tuntista työ-aikaa ja lauantaina sekä juhlapäivän
aattoina työ-ajan lyhentämistä, sekä taattua tuntipalkkaa urak-
katyössä y.m.

Kun isännistö ei näihin vaatimuksiin suostunut, sanoivat
koneenkäyttäjät itsensä työstä irti marraskuun 13 p.

Ammattijärjestön puheenjohtaja matkusti paikkakunnalle, ja
mainitun kuun 27 p. alkoivat siellä neuvottelut, joissa työväen
yleisistä vaatimuksista, kuten 8 tuntisesta työajasta vuorotyössä,
yli- ja sunnuntaityön palkoista y.m. päästiin sovintoon. Mutta
tämän yleissopimuksen allekirjoittamisen työnantaja lykkäsi
alkuun, kunnes eri ammattien palkkasopimuksista on myöskin
päästy sovintoon.

Metallityöläisten taholta esitettiin nyt sellaisia erikoisvaati-
muksia, ettei palkkasopimuksesta mainittujen työläisten kanssa
päästy sovintoon, ja siihen raukesivat neuvottelut.

Kun osa työläisistä oli sanonut itsensä työstä irti, niin isän-
nistön puolelta sanottiin kaikki muutkin työläiset irti. Ja työ-
seisaus alkoi marraskuun 26 p. 1907. Siihen otti osaa 601

työläistä ja jatkui sulku ja lakko seuraavan vuoden tammikuuhun. Taistelu päättyi työläisten täydellisellä tappiolla. Syynä siihen, ettei sopimusta saatu aikaan, olivat metallityöläisten liian suuret erikoisvaatimukset.

Ammattijärjestön toimikunta julkaisi lehdissä ammattiyhdistyksille ja osastoille kehoituksen vapaaehtoisen keräyksen toimeenpanemisesta, taistelevien avustamiseksi. Mutta sillä ei voinut enää asemaa pelastaa. Työnantajat saivat työhönsä rikkureita, jotka ratkaisivat taistelun tuloksen.

Metallisulku 1908. Tämän sulun syyt olivat lyhyesti sanoen seuraavat:

Pietarsaaren konepajan työläiset vaativat tariffisopimusta, jossa määrättäisiin alimmat tuntipalkat ja kiellettäisiin pakollinen urakkatyö. Kun työnantaja ei näihin vaatimuksiin suostunut, alkoi siellä huhtikuun 4 p. lakko, johon otti osaa 97 työläistä, niistä 30 järjestynyttä. Tähän lakkoon yhtyivät myöskin valurit, noudattamatta laissa säädettyä irtisanomisaikaa. Isännistö antoi valureille haasteen saapua vastaamaan tuomioistuimen edessä työsopimusrikkoksesta, ja valurit tuomittiin sakkoihin. Heinäkuun 1 p. tehtiin muiden lakkoon osaaottaneiden työläisten kanssa sovinto, paitsi valurien, joiden taholta konepaja oli edelleenkin lakkotilassa. Valurien töitä suoritettiin rikkurien avulla, mikäli niitä oli saatavissa. Mutta työt eivät mainitulla konepajalla kunnollisten ja riittävien työvoimain puutteessa sujuneet.

Samaan aikaan kuin Pietarsaaressa näin taisteltiin, esittivät valurit ja metallisorvaajat sekä konetyöntekijät Tampereella sikäläisille työnantajille vaatimuksia: Oppilaitten palkoista, joille oppivuosien mukaan vaadittiin 20, 25, 30, 32, 35 ja neljäntenä vuonna 35, 40 ja 45 penniä tunnilta sekä valajain ja sorvaajain oppilaille viidentenä oppivuotena 50 ja 55 p. Opinkäyneille työntekijöille, valureille 55, metallisorvaajille 65 ja muille metallityöntekijöille 47 p. tunnilta. Lisäksi vaadittiin oppilasluvun, ylityön rajoittamista ja urakkatyön poistamista, 9-tuntista työaikaa y.m.

Työnantajat periaatteessa osan näistä vaatimuksista hyväksyivät, kuitenkin alentamalla oppilaitten palkat yllämainituista 15, 18, 23, 28 ja 35 p. tunnilta, riippuen oppivuosista. 4—5 vuoden oppiajan jälkeen he tarjosivat 35 p. alimmaksi palkaksi tunnilta

ja ammattitaitoisille työläisille 6 vuoden työskentelyn jälkeen 45 p. tunnilta. Muut työläisten vaatimukset hylättiin.

Työntekijäin ja työnantajain välillä oli neuvotteluja. Mutta niissä ei päästy sovintoon.

Kun sovintoa ei tullut, niin huhtikuun 18 p. alkoi neljässä tamperelaisessa metalliteollisuudenharjoittajan liiton tehtaassa lakko, johon otti osaa 748 työläistä. Valajain liitto kuului ammattijärjestöön ja sai ammattijärjestöltä avustusta. Ammattijärjestön puheenjohtaja matkusti Tampereelle, koettaen saada neuvotteluja aikaan. Ne alkivatkin heinäkuun 8 p., mutta niistä ei nytkään ollut toivottua tulosta. Kun riita jatkui, niin työnantajat ryhtyivät suunnittelemaan koko maata käsittävää sulkua metallityöalalla metalliteollisuuden harjoittajain liiton tehtaissa, jonka lisäksi Helsingissä, jossa sulun toimeenpanoa esti v. 1906 tehty työehtosopimus, samalla päätettiin työnantajain puolelta sanoa työläiset irti.

Tästä aikeestaan metalliteollisuuden harjoittajain liitto kirjeellä elokuun 8 p. ilmoitti Ammattijärjestön toimikunnalle.

Ammattijärjestön toimikunta otti asian perinpohjaisesti harkitukseen ja laati välitysehdotuksen. Oppilaitten palkat olisivat sen mukaan olleet: koevuotena 18 p. ja toisena oppivuotena 28, kolmantena 32, ja neljäntenä 40 p. tunnilta Opinkäynneitten valurien alin palkka olisi ollut 45 p. ja muilla 40 p. tunnilta. Työaika olisi ollut 10-tuntia päivässä, paitsi lauantaina ja pyhäpäivien edellisinä päivinä 7-tuntia. Ylityöstä olisi palkka ollut korotettava 50 %, sunnuntaina ja juhlapäivinä työstä 100 %.

Tämän johdosta kutsuttiin Ammattijärjestön valtuusto ylimääräiseen kokoukseen Helsinkiin elokuun 21—22 p. Kysymys otettiin kokouksessa harkittavaksi. Ammattijärjestön toimikunnan välitysehdotus tässä kokouksessa 14 äänellä 7 vastaan hyväksyttiin ja Ammattijärjestön toimikunnalle annettiin täydet valtuudet toimia taistelun lopettamiseksi. Valajain edustaja pani päätöstä vastaan vastalauseensa. Tehtiinpä keskusteluissa viittauksia siitäkin, että muka Ammattijärjestön toimikunta myy työläiset työnantajille. Valajain ja sorvaajain liittojen taholta jyrkästi vastustettiin kaikkia myönnytyksiä. Mutta taistelu uhattiin lopettaa, vaikka vastoin heidän tahtoaankin ja julistaa valajat ja sorvaajat järjestyneen työväen pyrintöjen vastustajiksi.

Tämä ehdotus hyväksyttiin. Mutta se ei johtanut sovintoon. Valajat eivät alistuneet Ammattijärjestön valtuuston päätöstä

noudattamaan, joten sovintoehdotus raukesi. Tämän johdosta Ammattijärjestön toimikunta erotti valajain liiton ammattijärjestöstä.

S. Metalliteollisuuden harjoittajain liitto syyskuun 15 p. ilmoitti yhtyneitten työnantajain tiedoksi, että liiton jäsenten työpajoissa lokakuun 1 p. v. 1908 alkaa työnsulku.

Tämän jälkeen Senaatin kauppaja- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö senaattori Otto Stenroth syyskuun lopulla ryhtyi neuvotteluihin kummankin riitapuolen edustajan kanssa, tarjoten välitystään sulun estämiseksi.

Hän laati tässä tarkoituksessa työehtosopimusehdotuksen ja syysk. 22 p. lähetti kirjelmän riitapuolten neuvottelumielle, pyytäen siihen vastausta saman kuun 26 päivään mennessä.

Tämän johdosta oli Ammattijärjestön valtuustolla taas ylimääräinen kokous syyskuun 25, 26 ja 27 p. Siellä käsiteltiin mainittua välitysehdotusta, joka hyväksyttiin sillä ehdolla, että Helsingissä metallityöntekijäin työehtosopimus 15 p. marraskuuta 1906, joka oli irtisanottu, samalla hyväksytään ja irtisanominen peruutetaan. Nämäkin neuvottelut raukesivat, pääasiassa yllämainitun ehdon asettamisen vuoksi.

Tämän jälkeen alkoi sulku lokakuun 1 p. 21:ssä maamme suurimmassa konepajassa. Sulkuun joutui 2 424 työläistä ja välittömästi työnseisaukseen osallisiksi tuli 3 269 työläistä.

Lokakuun 25 p. ilmoitti Ammattijärjestön toimikunta Senaatin kauppaja- ja teollisuustoimituskunnalle kirjeellä, että se ja metallityöntekijäin liiton toimikunta olivat valmiit nyt hyväksymään ilman ehtoja, Tampereen ja Pietarsaaren työehtosopimukset senaattori Otto Stenroth'in ehdotuksen mukaan.

Tästä ilmoituksesta Senaatin kauppaja- ja teollisuustoimituskunnan päällikkö herra Stenroth antoi S. Metalliteollisuuden harjoittajain liiton neuvottelumielle tiedon. Mainitun liiton taholta nyt ilmoitettiin, että liitto hyväksyy senaattorin välitysehdotuksen sillä lisäyksellä, että työntekijäin ottaminen takaisin työpaikkoihinsa voi tulla kysymykseen ainoastaan mikäli työtä heille on saatavissa, ja ettei mitään vihamielistä toimintaa kummaltakaan puolen saa tapahtua. Työnantajat tahtoivat vielä ennen sopimuksen allekirjoittamista neuvotella asiasta liittonsa jäsenten kanssa. Tällä lisäyksellä sopimus allekirjoitettiin marraskuun 12 p. 1908.

Lakon alkamisesta Pietarsaaressa huhtikuun 4 p. oli kulunut yli 7 kuukautta. Järjestyneitä oli tässä taistelussa mukana 1 825 ja saivat he avustusta yhteensä 56 318 mk 37 p. Siitä antoi Ammattijärjestö 44 952 markkaa.

Ylimääräistä veroa kannettiin 8 viikon aikana. Tällä verotuksella saatiin 26 469 mk 64 p.; keräyksellä 7 589 mk 27 p., ja lahjoina koti- ja ulkomailta 2 863:96. Siis yhteensä 62 689 mk 89 p. Tästä käytettiin kaikkiaan työtaistelujen avustamiseen 46 066 mk, josta summasta ainoastaan 1 114 mk annettiin muiden, kuin metallityöntekijäin eri ryhmille.

* * *

Vuosi 1909 alkoi *Helsingin metallisululla*. Metalliteollisuudenharjoittajain liiton taholta, kuten on mainittu, sanottiin irti v. 1906 tehty työehtosopimus, joka päättyi joulukuun 31 p. 1908. Työnantajat asettivat sopimuksen uudistamisen ehdoksi, että myöskin torvityöntekijät, ja läkki-, pelti- ja vaskiseppäin ammattiyhdistykset hyväksyvät sopimuksen, ja että siihen tulee sellainen säännös, että myötätuntoisuus syistä sulun ja lakon toimeenpano sopimuksen voimassaoloajallakin olisi mahdollinen, kun vain ei työehtoja muuteta, ja että miesten alin tuntipalkka, 50 penniä, sopimuksesta poistetaan, ettei sopimukseen tule muuta kuin yksi alin tuntipalkka, n.s. alin elantopalkka 42 penniä.

Näitä muutoksia liiton taholla perusteltiin sillä, että työolot olivat entisestä tuntuvasti huonontuneet ja ettei metalliteollisuusaloilla voida korkeita palkkoja nyt maksaa.

Työntekijäin järjestöt eivät hyväksyneet uutta ehdotusta. Ammattijärjestön taholta koetettiin saada neuvotteluja aikaan, mutta menestyksettä. Joulukuun 17 p. sanottiin Helsingissä olevissa S. M. liiton tehtaissa työntekijät irti ja tammikuun 2 p. 1909 alkoi sulku. Irtisanomistilaisuudessa ilmoitettiin työnantajain taholta työläisille, että työnseisaus kestää, kunnes asianmukainen työehtosopimus on saatu aikaan. Sulkuun joutui noin 2 000 työläistä.

Taistelun alettua ei enää mitään neuvotteluja saatu aikaan. S. M. H. liitto ilmoitti S. Ammattijärjestölle tammikuun 21 p., että se peruuttaa sopimusehdotuksensa, eikä vastaisuudessa esitä työehtosopimusehdotuksia, eikä antaudu niistä neuvotteeluihin. Työläiset julistivat 25 p:stä tammikuuta puolustuslakon

kaikissa niissä työpaikoissa, joissa tehtiin sulunalaisia töitä. Tämä päätös koski yleensä koko maata.

Taistelu laajeni täten koko maata käsittäväksi. Mutta työläiset eivät olleet yksimielisiä. Työpaikat täyttyivät rikkureilla, etenkin sen jälkeen, kun eräs Lehtosen sakki tammikuun 26 p. julisti taistelun päättyneeksi ja työläisille vapauden mennä työhön.

Senaatti asetti Ammattijärjestön ja Metallityöntekijäinliiton puheenjohtajain vaikutuksesta välimieheksi herra Allan Serlachiuksen, joka koetti riitaa sovittaa. Mutta metalliteollisuudenharjoittajain liitto hylkäsi kaikki välitysehdotukset, joten neuvotteluista ei tullut mitään.

Valajat ja muut ammattityöläiset jatkoivat lakkoa, joiden sijaan työnantajat hankkivat rikkureita Venäjältä.

Huhtikuun 13 p. pidetylle Ammattijärjestön valtuuston kokoukselle esitti Ammattijärjestön toimikunta, että se järjestön rahavarojen vähyyden vuoksi katsoo taistelun menetetyksi. Mutta kun metallityöntekijäin taholta vakuutettiin varoja kyllä saatavan ulkomailta, niin valtuusto päätti, että taistelua toistaiseksi jatketaan. Kuitenkin läkki-, pelti- ja vaskiseppäin sekä putkityömiesten liitto jo huhtikuun 15 p. päätti omalta osaltaan lopettaa taistelun. Vasta toukokuun 15 p. Ammattijärjestön toimikunta ja metallityöntekijäin liiton toimikunta julistivat taistelun päättyneeksi. Helsingin metallityöntekijät menettivät tässä taistelussa pitkäksi ajaksi työehtosopimuksen. Tässä työnsaauksessa meni työläisiltä 220 000 työpäivää.

Paperiteollisuustyöväen taistelut v. 1908—09. Keuruun pitäjässä sijaitsevalla Mäntän paperitehtaalla, jossa oli parin vuoden aikana ollut käytännössä vuorotöissä 8-tuntinen työaika, sanottiin sopimus irti marraskuun 15 p. 1908 ja otettiin 12 tunniset vuorot käytäntöön. Samaten taapahtni myöskin Kyröskosken, Äänekosken ja Sortavalan pitäjässä Läskelän paperitehtailla. Tämä tapahtui kaikkialla samana päivänä, työnantajain yhteisestä sopimuksesta.

Työläiset eivät ilman muuta suostuneet näin suuriin työehtojen huononnuksiin, vaan alottivat taistelut, jotka jatkuivat seuraavaan kevääseen. Ammattijärjestön puheenjohtaja kääntyi senaatin kauppa- ja teollisuustoimituskunnan puoleen ehdottaen, että senaatti asettaisi puolueettoman välimiehen riitaa sovittelemaan. Senaatti asetti välimieheksi prof. Allan Serlachiuk-

sen. Mutta työnantajat hylkäsivät jyrkästi kaikki sovittelut. Lakot kaikilla näillä tehtailla päättyivät työläisten tappiolla.

Kymiyhtiön omistamilla Kymin, Kuusankosken ja Volkan paperitehtailla sanottiin v. 1909 alusta irti se sopimus, joka siellä talvella 1907 työläisten kanssa tehtiin, ja palattiin takaisin 12 tuntisiin työvuoroihin.

Tästä irtisanomisesta, kun sitä ei toimitettu työväenjärjestöille, vaan ilmoitettiin työolojen muutoksesta ainoastaan tehtaan portille kiinnitetyillä ilmoituksilla, nostettiin työläisten puolesta Kymiyhtiötä vastaan oikeudenkäynti, jossa työläisten asiamiehenä oli tuomari Onni Heinonkoski. Kustannukset suoritti Ammattijärjestö. Kymiyhtiö voitti kihlakunnanoikeudessa, jonka päätöksestä vedottiin Viipurin hovioikeuteen. Siellä asia viipyi viisi vuotta ja lopuksi päättyi työläisten tappiolla.

Kun talvella 1909 maassa vallitsi suuri työttömyys, ei taistelua näissä oloissa voitu aloittaa, vaan työläisten täytyi alistua näihin suuriin työolojen huononnuksiin.

Samaan aikaan kuin tämä työolojen huononnus Kymiyhtiön tehtailla pantiin toimeen, otettiin sama järjestelmä käytäntöön Hovinmaan, Valkeakosken ja Jämsänkosken paperitehtailla.

Suomen Ammattijärjestö avusti vuoden 1909 kuluessa työtaisteluja 129 000 markalla, josta summasta Ruotsin suursulun avustamiseksi lähetettiin 61 000 mk. Paperityöläisten taisteluja avustettiin noin 50 000 markalla ja metallityöläisten taisteluja noin 16 500 markalla.

Paitsi metallityöläisiä ja paperiteollisuustyöläisiä, avustettiin räätälien, ompelijattarien ja satulaseppäin liittoja pienemmillä summilla.

8. Sisäinen toiminta.

Ohjeita työtaistelussa.

Ammattijärjestön toimikunta lähetti liittojen toimimiesten neuvottelukokouksen päätöksen mukaan tammikuun 19—21 p. 1908 liittojen ja paikallisjärjestöjen osastoille kirjelmän, joka sisälsi ohjeita työtaisteluissa. Se oli seuraava:

„Kiertokirje N:o 10. Ohjeet työtaistelussa.

Hyökkäyslakko.

A. 1. Liittohallinnon tulee ajoissa vähintään 3 kuukautta ennen työ-sopimuksen irtisanomispäivää vastata osastoa ryhtymään toimenpiteisiin uuden

työsopimus- ja tariffiehdotuksen laatimista varten, jos osaston jäsenet tahtovat parantaa entisiä sopimuksia.

2. Liittohallinnon tulee ajoissa tarkastaa osastonsa työsopimus- ja tariffiehdotus ja heti antaa siitä ote oman lausuntonsa ohella Ammattijärjestön toimikunnalle, joka, jos ajottu irtisanominen tulee vaikuttamaan toisten liittojen työoloihin, antaa siitä samalla tiedon näille liitoille.

3. Ellei Ammattijärjestön toimikunta vastusta irtisanomista, tulee liittohallinnon määräpäivänään osaston puolesta se irtisanoa; ja esittää samalla työnantajille uusi työsopimus tariffeineen.

4. Ennenkuin liittohallinto osaston puolesta työsopimuksen irtisanoa, tulee sen vaatia kultakin mahdollisesti lakkoon joutuvalta jäseneltään kirjallinen vapaaehtoinen sitoumus, että hän suostuu olemaan työstä poissa niin kauan kun liittohallinto siitä toisin päättää. Nämä sitoumukset säilytetään liiton kansliassa ja annetaan taistelun päätyttyä asianomaisille takaisin.

5. Liiton toimitsijan ja osaston edustajan tulee koko irtisanomisajan koettaa olla neuvotteluissa isännistön kanssa. Jos lakossa on useampia eri ammattiosastoja tai lakkolaisten luku on suuri, annettakoon osaston edustajille täydellinen valtakirja neuvotteluja varten.

6. Jos syntyy erimielisyyttä liiton edustajain ja osaston edustajain välillä neuvotteluissa, ratkaisee liittohallinto asian, osaston edustajain ollessa keskenään yksimieliset; muussa tapauksessa on liiton edustajain kanta määräävä.

7. Liittohallinnolla on oikeus muuttaa osaston esittämää työsopimusta, jos siinä huomataan olevan sellaisia vaatimuksia, joita nähtävästi ei voida saada läpiajetuksi.

8. Ellei työsopimusta ennen ole ollut, ja osasto aikoo ryhtyä vaatimaan parannuksia, tulee sen hyvissä ajoin tehdä siitä ilmoitus liittohallinnolle, joka ryhtyy tarpeen vaatimiin toimiin työsopimuksen aikaansaamiseksi.

9. Mitä edellä on sanottu liittohallinnoista, koskee paikallisjärjestöjen toimikuntia niihin osastoihin nähden, jotka eivät kuulu ammattiliittoihin.

B. 1. Neuvottelujen ei johtaessa sovintoon, alkaa työnseisaus, jolloin asioita osasto ohjaa liittohallinnon ohjeiden mukaan. Lakkopaikalla tulee liiton edustajan olla mahdollisimman usein.

2. Avustuksen jakamisesta huolehtii osaston rahastonhoitaja, jonka tulee siitä tehdä tili liitolle sen vaatimalla tavalla.

3. Rahastonhoitajan tulee toimittaa osaston kokouspaikassa joka päivä lakossa olevien nimenhuuto ja merkitä silloin lakkolaisien avustuskuittiin, että jäsen on lakossa. Avustuskuitit toimittaa osastolle liittohallinto.

4. Liiton avustus jaetaan kerran viikossa ja avustusta maksaessa vaihdetaan aina avustuskuitti uuteen; vanha lähetetään avustuksen saaneen allekirjoituksella varustettuna liiton rahastonhoitajalle.

5. Liittohallinnon tulee ohjailla osastoja niin, että yhteisten keittiöiden, yhteisostojen, y.m.s. avulla lakkolaiset saisivat mahdollisimman huokealla tarveaineensa.

6. Lakon alkaessa olisi mahdollisuuden mukaan pantava toimeen oppi- ja luentokursseja, jotka kestävät taistelun ajan.

7. Työnseisauksen aikana on liittohallinnon johdettava neuvotteluja työnantajan kanssa ja vastauskirjeelmät ovat laadittavat perusteelliset.

8. Liittohallinnon on heti lopetettava lakko, kun se näyttää hyödyttömältä.
9. Paikallisjärjestön toimikunnan tehtävät ovat samat kun liittohallinnon.
10. Jos Ammattijärjestön kannatusta on pyydetty ja saatu, ottaa se liittohallinnon asemasta taistelun johdon käsiinsä.

C. 1. Taistelu on saatava päättymään työsopimukseen, jonka ohella on, jos urakkatyötä tehdään, työtariffi, ja jos erikoiset järjestyssäännöt ovat käytännössä, myöskin järjestyssäännöt.

2. Työsopimus ja tariffi olisivat laadittavat liiton yhteisen kaavan mukaan; eri paikkakuntien vaatimat muutokset kuitenkin huomioon ottamalla.

3. Työsopimuksen, tariffin ja järjestyssäännöt allekirjoittaa liittohallinnon valtuuttama, ja on se painettuna kirjaseksi jaettava osaston jokaiselle jäsenelle.

Työnsulku.

1. Työnantajain julistaessa työnsulun, kuuluu kokonaan taistelun johto liittohallinnolle, tai jos Ammattijärjestön apua saadaan, sen toimikunnalle.

2. Sulun julistettua on työläisten pysyttävä rauhallisina, odotettava liittohallinnon ohjeita, eikä missään tapauksessa ole vastalakkoa julistettava.

3. Liittohallinto päättää työnsulun loputtua jatketaanko työnsäisäystä; ellei liittohallinto katso sitä mahdolliseksi, on työhän mentävä.

Puolustuslakko.

1. Puolustuslakkoon osasto ryhtyy liittohallinnon avulla ja menetellään samoin kuin hyökkäyslakossa.

Avustuslakko.

1. Avustuslakko on tehtävä mitä suurimmalla varovaisuudella, ja ennenkuin liittohallinto siihen luvan antaa, on sen kysyttävä Ammattijärjestön mielipidettä.

Yleisiä määräyksiä.

1. Lakkovaatimukseen ei ole tinkimisen varaa jätettävä.

2. Useampain osastojen lakkoon tai sulkuun joutuessa on liittohallintojen oltava keskenään vuorovaikutuksessa. Muntoin hoitaa kukin liitto itse asiansa. Yhteiset lakkokomiteat ovat haitallisia.

3. Kukin liitto avustaa ainoastaan omia jäseniään.

4. Paikallisjärjestö avustaa etupäässä niitä osastoja, jotka eivät kuulu ammattiliittoihin, samoin kuin se työtaisteluissa veroittaakin ainoastaan näitä osastoja.

5. Yksityisiä selkkauksia on vältettävä.

6. Työtaisteluun joutuneiden lukua yleensä on koetettava supistaa niillä keinoin, joita kulloinkin esiintyy.

Ammattijärjestön toimikunnan puolesta

Eero Haapalainen."

Ylimääräiset verot ja keräykset.

Työtaisteluista johtui, että ammattijärjestön sääntöjen mukaan vuosina 1908 ja 1909 täytyi jäsenten suorittavaksi mää-

rätä ylimääräisiä maksuja. V. 1908 kannettiin miesjäseniltä 50 p. ja naisjäseniltä 25 p. viikossa 8 viikon ajan, eli miehiltä 4 mk, naisilta ja oppilailta 2 mk. Mutta tällä tavalla ei saatu riittävästi varoja. Lisää oli kankittava keräyksellä. 25 pennin shekkilehtiä myytiin järjestöjen ja puoluelehtien välityksellä. Ulkomaitten järjestöiltä ja Amerikan suomalaisilta tovereilta saatiin avustusta yhteensä noin 8 000 markkaa. Ylimääräisillä veroilla, keräyksistä ja lahjoituksista saatiin v. 1908 kuluessa noin 62 600 markkaa.

V. 1909 kuluessa kannettiin miesjäseniltä 8 mk, naisjäseniltä ja oppilailta 4 mk. Keräyksellä, ylimääräisillä veroilla ja lahjoina saatiin kokoon 134 000 markkaa.

Ammattijärjestön apurahasto. Ammattijärjestön valtuuston kokouksessa huhtikuun 27 p. 1908 E. Haapalaisen ehdotuksesta päätettiin Ammattijärjestölle perustaa erityinen apurahasto, josta annettaisiin työtaisteluun joutuneille avustusta. Samalla päätettiin, että siihen kannetaan miesjäseniltä 1 mk ja naisjäseniltä 50 p. ylimääräisenä verona, ja että tämä vero on suoritettava kaikilta niiltä jäseniltä, jotka liitossa tai järjestössä olivat lokakuun 1 p. 1908 ja että nämä maksut on suoritettava ennen vuoden loppua.

Päätös kuitenkin alistettiin osastojen harkittavaksi ja sovittiin siitä, että ehdotusta tulee $\frac{2}{3}$ äänestykseen osaaottaneista kannattaa. Muuten sitä ei voida ryhtyä toteuttamaan.

Asian johdosta lähetettiin kaikille osastoille kiertokirje, jossa esitettiin syyt mainittuun toimenpiteeseen.

Äänestyksen toimitti 16 liittoa ja yksi paikallisjärjestö. Yli puolet osastoista eivät ilmoittaneet äänestyksen tulosta. Ehdotusta kannatti 3 911 ja vastusti 762.

Toimikunnan olisi pitänyt panna päätös täytäntöön. Mutta kun samaan aikaan syksyllä 1908 oli työtaistelujen hyväksi ylimääräinen verotus, katsoi toimikunta, että päätöksen toimeenpano on siirrettävä tuonemmaksi.

Apurahastokysymyksestä esitettiin sitten valtuuston ehdotus Ammattijärjestön toiselle edustajakokoukselle, joka pidettiin Helsingissä syyskuun 27 ja lokakuun 3 p. 1909. Valtuusto ehdotti, että edustajakokous päättäisi perustaa apurahaston, johon Ammattijärjestöön liittyneet suhteellisesti maksaisivat yhtä paljon. Maksut suoritettaisiin vuosien 1909, 1910 ja 1911 kuluessa, ja niiden suuruus määrättäisiin sen mukaan, kuinka paljon kusea-

kin liitossa, kunakin vuonna lokakuun 1 p. on jäseniä. Apurahastossa tulee kolmannen maksuvuoden päättyessä olla vähintään 150 000 markkaa, jota varten vuotuinen maksu täysin maksaneilta on 2 mk, ja puoleksi maksavilta 1 mk.

Kunkin järjestön omaksi asiaksi oli jätettävä, millä tavalla hankkivat tarvittavat varat. Rahaston varoja ei saanut laskea vähenemään alle 150 000 mk.

Ammattijärjestön vakinaisista veroista ehdotettiin $\frac{4}{5}$ siirrettäväksi tähän rahastoon. Ja jos työtaistelujen johdosta rahaston varat alenisivat alle 150 000 mk, niin yhtyneiden järjestöjen oli ehdotuksen mukaan heti hankittava joko ylimääräisellä verotuksella tai muuten, rahastoon puuttuva määrä varoja.

Tämän ehdotuksen johdosta edustajakokous päätti perustettavaksi apurahaston, jossa tuli aina olla vähintään 100 000 mk ja ne määrättiin koottavaksi liitoilta vuosien 1910, 1911 ja 1912 kuluessa. Mutta kokous hylkäsi sen ehdotuksen, että ammattijärjestön vakinaisista veroista $\frac{4}{5}$ siirrettäisiin mainittuun rahastoon. Päätöstä ei ole vielä kukaan voitu toteuttaa.

„Ammattijärjestölehti“.

Vuodesta 1908 heinäkuun alusta on Ammattijärjestön kustannuksella julkaistu „Ammattijärjestö“ nimistä 16-sivuista lehteä kerran kuukaudessa. Lehden vastaavana toimittajana ovat tavallisesti olleet Ammattijärjestön puheenjohtajat. Lehden tilaajamäärä eri vuosina on ollut 500—1 500 vaiheella.

Työttömyystilasto.

Vuonna 1908 syksyllä kääntyi Ammattijärjestön toimikunta kirjelmällä Teollisuushallituksen puoleen pyytäen, että valtio ryhtyisi työväen tilaa tilastollisesti tutkimaan, ja että tarvittavat tiedot hankittaisiin järjestyneeltä työväeltä Ammattijärjestön välityksellä. Teollisuushallitus puolti anomusta ja Senaatti myönsi tarkoitukseen 9 500 markkaa korvaukseksi tilastoainesten kerääjille ja postikuluihin.

Teollisuushallituksen työtilastollisen osaston tehtäväksi jäi tilastojen laskeminen ja tulosten julkaiseminen.

Valtion kustannuksella painettiin sitten kyselykaavakkeet, jotka lähetettiin järjestöille, osastojen toimitsijain täytettäväksi.

V. 1909 toimitettiin tätä tilaston keruuta. Mutta tulokset siitä olivat odottamattoman huonot.

	Vastauksia saapui	+ Lisäys - Vähennys
Tammikuussa	13 533	
Helmi ”	13 896	+ 363
Maalis ”	11 416	- 2 480
Huhti ”	9 587	- 1 829
Touko ”	7 617	- 1 970
Kesä ”	6 347	- 1 970
Heinä ”	5 872	- 475
Elo ”	5 547	- 325
Syys ”	5 873	+ 326
Loka ”	5 500	- 373
Marras ”	4 921	- 579
Joulu ”	3 873	- 1 048

Kun tulos oli näin huono, ei seuraavana vuonna enää myönnetty valtion varoja tähän tarkoitukseen.

9. Ammattijärjestön edustajakokous Helsingissä syyskuun 27—30 p. 1909.

Edustajia oli 29 liitosta ja yhdestä paikallisjärjestöstä yhteensä 241. Tässä kokouksessa tehtiin Ammattijärjestön sääntöihin useita huomattaviakin muutoksia. Ammattijärjestön tarkoitusta eli ohjelmaa entisestä laajennettiin ja täydennettiin siten, että sen tulee edistää myöskin työväensuojelulainsäädännön kehitystä työvälle edulliseen suuntaan, ja yhdessä sosialidemokratisen puolueen kanssa toimia sellaisen olotilan aikaansaamiseksi, että jokainen työläinen saa itse nauttia työnsä tulokset.

Ammattijärjestön olivat tähän saakka muodostaneet liitot, paikallisjärjestöt ja poikkeustapauksissa ammattiosastot. Nyt päätettiin paikallisjärjestöt kokonaan ohjelmasta poistaa entisessä muodossa. Ammattiosastot sen mukaan pääsivät ammattijärjestöön ainoastaan jonkin ammattiliiton välityksellä tai poikkeustapauksissa suoraan.

Ammattijärjestön vakinaiset verot korotettiin täysin maksavilta 15 pennistä vuosineljännekseltä 30 penniin ja puoleksi maksavain 10 p. 15 penniin.¹ Erotus mies- ja naisjäsenten välillä maksuissa poistettiin. Ylimääräiset verot pidettiin entisel-

¹ eli täysinmaksavilta 1:20 ja puoleksi maksavilta 60 p vuodessa.

lään 50 ja 25 pennissä. Lisäksi säädettiin, että jos yllämainittuja määriä korkeampia ylimääräisiä veroja tahdotaan määrätä jäsenten suoritettavaksi, on niistä liittojen osastoissa yleisellä äänestyksellä päätettävä. Tämä johtui siitä, että korkeat ylimääräiset verot v. 1908—09 olivat synnyttäneet osassa jäsenistä suurta tyytymättömyyttä.

Työttömät ja sairaat päätettiin vapauttaa ylimääräisten verojen suorittamisvelvollisuudesta. Jos työttömyys oli ollut lyhempi kuin 2 kuukautta, myönnettiin vapautta yhdeltä viikolta työhönpääsemisestä lukien. Pitempiaikaisesta työttömyydestä myönnettiin vapautta 2 viikolta.

Jos tällaista vapautta tahdottiin hyväksen käyttää, tuli asianomaisen osaston puheenjohtajan ja sihteerin todistaa oikeaksi työttömyys tai sairaus. Muussa tapauksessa oli liitto velvollinen nämä maksut suorittamaan koko ilmoitetulta jäsenmäärältä.

Tampereen kokouksessa hyväksytty sääntöjen määräys, että jäsenmaksut ovat kunkin vuosineljänneksen alussa, eli ennen ensimmäisen kuukauden 15 päivää Ammattijärjestölle suoritettavat, poistettiin ja jäsenmaksut määrättiin nyt suoritettavaksi viimeistään neljännesvuoden lopussa. Tätä muutosta täytyy Ammattijärjestön edun kannalta katsoen pitää vähemmän harkittuna. Ammattijärjestö tavallaan on lakkovakuutuslaitos, eikä missään vakuutuksessa myönnetä vakuutetulle tällaista etua. Vakuutusmaksut suoritetaan aina etukäteen; muilla ehdoilla ei vakuutuslaitos vastaa vahingosta. Mutta Ammattijärjestön edustajakokouksen päätöksen mukaan sai maksut suorittaa neljännesvuosi jälkeinpäin. Liitto ja osasto siitä huolimatta säilytti avustusoikeutensa. Liitoille ja osastoille tehtiin siten mahdolliseksi *keinotella*, jos haluavat, Ammattijärjestön kustannuksella. Liitot ja osastot voivat työtaistelun sattuessa nauttia koko neljännesvuoden Ammattijärjestön rahastosta sääntöjen mukaista avustusta, ja senjälkeen erota Ammattijärjestöstä.

Ammattijärjestön toimikunnan jäsenluku lisättiin 7:stä 11. Sihteerin ja rahastonhoitajan valitseminen siirrettiin edustajakokouksen tehtävien joukosta toimikunnalle.

Säädöksiä ammattijärjestön avustuksesta taisteluissa muutettiin melkoisesti sekä muodollisesti että asiallisesti. Entisten sääntöjen sanamuodon mukaan rajoittui Ammattijärjestön avustusvelvollisuus työstä häädettyjen ja työstä eroitettujen avustamiseen. Käytännössä kuitenkin oli myöskin hyökkäyslakkoja

avustettu. Sääntöjä tässä kohden selvennettiin siten, että säännöissä lueteltiin, minkä laatuiset työtaistelut ovat ensi sijassa oikeutetut saamaan avustusta ja mitkä toisessa ja kolmannessa sijassa j.n.e. Määritelmä kuuluu:

- „a) työnsulkuun joutuneet;
- b) yhdistymisoikeuden puolustamisen tähden taistelussa olevat;
- c) entisten työehtojen puolesta lakkoon lähteneet, kun ammattijärjestön toimikunta on hyväksynyt lakon.

Toimikunnan erityisestä harkinnasta riippuu muiden taistelujen avustaminen.“

Entisten sääntöjen mukaan oli Ammattijärjestö velvollinen liitolle tai osastolle antamaan avustusta, jos työstä hädettyjen jäsenten luku oli yli 5 % liiton tai järjestön koko jäsenluvusta. Mutta nyt tuo prosenttimäärä alennettiin 5:stä 3 prosenttiin. Liiton tai osaston omaa avustusvelvollisuutta siten vähennettiin ja Ammattijärjestön lisättiin.

Avustus entisten sääntöjen mukaan oli 8 markkaa viikossa jäsentä kohti. Tässä kohden Ammattijärjestön eduksi tehtiin se muutos, että täysin maksaville jäsenille Ammattijärjestöltä tuleva avustus määrättiin 1 mk päivältä eli 7 mk viikolta ja puoleksi maksaville 50 p. päivältä. Ammattijärjestön avustus päätettiin, kuten entisissäkin säännöissä, alkavaksi vasta 14 päivän kuluttua taistelun alkamisesta.

Säännöissä samalla entistä tarkemmin määriteltiin, mitä ymmärretään työnsululla, mitä puolustus- ja mitä hyökkäyslakolla, miten näissä on meneteltävä, missä järjestyksessä työnsisauksen päätyttyä on mentävä työhön ja kenen antamia määräyksiä on noudatettava.

Tarkempain ja yksityiskohtaisempien tietojen saamiseksi liitoilta ja osastoilta otettiin sääntöjen tiedonantoja koskevaan pykälään määritelmä siitä, mihin kysymyksiin liitto tai osasto on velvollinen vastaamaan. Se oli pääasiassa sama, kuin nykyisissäkin Ammattijärjestön säännöissä.

Ammattijärjestön valtuustossa oli ennen kustakin liitosta ja paikallisjärjestöstä, jäsenluvusta huolimatta, ainoastaan yksi edustaja. Nyt sääntöihin tehtiin sellainen muutos, että liitolla, jolla on suurempi jäsenluku, oli oikeus valita useampia edustajia. Valtuuston oli jäseniä valittava seuraavain perusteiden mukaan:

Liitto, jossa on jäseniä:

„alle— 1 000 jäsentä	1 edustaja
1 001— 2 000	2 ”
2 001— 3 000	3 ”
3 001— 4 000	4 ”
4 001— 6 000	5 ”
6 001— 8 000	6 ”
8 001—10 000	7 ”
10 001—15 000	8 ”
15 001—20 000	9 ”
20 001—25 000	10 ”
25 001—35 000	11 ”
35 001—45 000	12 ”

Ammattijärjestöön suorastaan yhtyneet osastot taas muodostavat ammattinsa tai paikkakuntansa perusteella toimikunnan harkinnan mukaan vaaliliittoja, joiden jäsenluku ei nouse yli 1 000 ja joista kukin vaaliliitto on oikeutettu valitsemaan yhden edustajan valtuustoon“.

Valtuuston tehtävät tulivat pääasiassa olemaan samat kuin aikaisemmissakin säännöissä.

Edustajakokoukseen edustajain lähettämisoikeutta koskevat säännökset myöskin muutettiin siten, että liitolla, jossa jäsenluku oli 10—100, oli oikeus lähettää yhden edustajan. Mutta liitto, jossa jäsenluku oli 901—1 000, sai lähettää 10 edustajaa ja liitolla, jonka jäsenluku oli 14 501—15 000, oli oikeus lähettää 50 edustajaa.

Monet muutokset ja lisäykset sääntöihin eivät kaipaakaan tässä selostamista.

Muutosehdotuksia sääntöihin oli osastoilta saapunut paljon, mutta useimmat niistä hylättiin.

Ammattijärjestön toimikunta ehdotti paikallisjärjestöistä kehitettäväksi ammatillisia agitatsioonitoimikuntia, joita varten oli laadittu ohjesääntöehdotus. Ammattijärjestön toimikunta ehdotti, että paikallisjärjestöt entisessä muodossaan lakkautetaan ja että maa, ammattitarkastuspiirien mukaan, jaettaisiin viiteen agitatsioonipiiriin. Kunkin piirin kaikki ammattijärjestön alaiset osastot ovat velvolliset valitsemaan yhteisen agitatsioonitoimikunnan, jonka toimintaohjeet seurasivat ehdotusta. Agitatsioonitoimikun-

nat oli ehdotuksen mukaan saatava toimimaan v. 1910 alusta. Ammattijärjestön toimikunta olisi velvollinen huolehtimaan näiden toimikuntain kokoonpanosta. Toimikunnille ehdotettiin vuosittain myönnettäväksi Ammattijärjestön varoista avustuksina 5 000 mk. Kustannukset kutakin piiriä varten oli arvioitu 2 800 mk:ksi vuodessa.

Kysymystä käsitellyt valiokunta ehdotti pääasiassa samaa, kuin Ammattijärjestön toimikuntakin. Mutta kokouksen valtava enemmistö hylkäsi ehdotuksen, ja paikallisjärjestöt näin ollen jäivät sellaisiksi ylimääräisiksi järjestöiksi, joista Ammattijärjestön ei tarvinnut mitään välittää.

Tuskinpa missään maassa on paikallisjärjestöjen suhteen ammatillisessa valistus- ja järjestäytymistyössä asetettu näin vierovalle ja välinpitämättömälle kannalle, kuin tällöin meillä.

Päinvastaisiakin ehdotuksia tehtiin kokoukselle paikallisjärjestöjen suhteen. Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liiton Tornion Röytän osasto ehdotti, että kaikki ammattiliitot juuriaan myöten heti lakkautettaisiin ja perustettaisiin tilalle 24 paikallisjärjestöä. Tästä johtuvat toimenpiteet jätetään Ammattijärjestön toimikunnan kiireelliseksi tehtäväksi ja liittojen varat luovutetaan Ammattijärjestölle, joka jakaisi ne suhteellisesti kunkin uuden paikallisjärjestön käytettäväksi.

Tämä ja useat muut samaan suuntaan käyvät ehdotukset eivät luonnollisesti kokouksessa saaneet pienimmässäkään määrässä kannatusta.

Eero Haapalaisen ehdotus erityisen naisten agitatsioonivaliokunnan perustamisesta ja naisagitaattorin ottamisesta hylättiin Raha-asiain valiokunnan lausunnon perusteella.

Sukulaisliittojen yhdistämisestä tehtiin kokoukselle useita ehdotuksia. Rakennusalalle kuuluvain työläisten muodostamien liittojen, kuten puutyöntekijäin, muurarien ja kivityöntekijäin liittojen yhdistämisestä tehtiin ehdotus, että samaan tuotantotalaan kuuluvien työläisten muodostamat liitot yhdistetään yhdeksi liitoksi. Ehdotettiin myöskin puutyöntekijäin, kivityöntekijäin, satamatyöntekijäin ja selluloosatyöntekijäin liittojen yhdistämistä.

Metallityöntekijäin liiton taholta ehdotettiin kaikkien metallityöaloilla työskentelevien työläisten muodostamien liittojen yhdistämistä; samoin vaatetustyöntekijäin, räätälien ja ompelijattarien liittojen yhdistämistä yhdeksi vaatetustyöntekijäin lii-

toksi. Tukki- ja uittotyöläisten järjestöjen tuli yhtyä sahayöntekijäin liittoon; satulaseppäin ja verhoilijain liiton tulisi hajaantua ja verhoilijain yhtyä puutyöntekijäin liittoon; että kaakeli-, fajanssi- ja uunintekijäin liitto hajaantuu ja uunintekijät yhtyvät muurarien liittoon sekä kaakeli- ja fajanssityöntekijät tehdas- ja sekatyöntekijäin liittoon, johon myöskin lasityöntekijäin liitto yhtyy, samoin tekee sukeltajain liittokin; että kirjansitojain liitto yhtyy kirjaltajain liittoon; ja että nahanjalostus (nahkurien) työntekijäin liitosta ja jalkinetyöntekijäin liitosta muodostetaan nahkatyöntekijäin liitto, johon myöskin satulasepät yhtyvät. Yhtymistoimenpiteisiin olisi ryhdyttävä heti, jotta päätöksen aiheuttamat toimenpiteet ovat seuraavaan edustajakokoukseen mennessä toteutetut.¹

Järjestövaliokunta, joka asiaa käsitteli, ehdotti pääasiassa samaa, paitsi lasityöntekijäin liiton se ehdotti toistaiseksi pysyttäväksi itsenäisenä. Toivomuksena olisi lausuttava, että lasityöntekijäin liitto yhtyisi tehdas- ja sekatyöväenliittoon ja kirjansitojain liitto kirjaltajain liittoon, ja että sukeltajain liitto yhtyy tie- ja vesirakennustyöväen liittoon.

Kysymys aiheutti laajan ja monipuolisen keskustelun. Järjestövaliokunta sai laatia pontensa uudestaan vähemmän jyrkkään muotoon, jolloin se ehdotti, että liitot itse saavat päättää, mihin liittoon yhtyvät; että tässä yhdistelytoimessa on Ammattijärjestön toimikunta apuna, ja jos yhdistämiset eivät seuraavaan edustajakokoukseen mennessä ole suoritettut, ottaa edustajakokous asian uuden käsittelyn alaiseksi.

Liittoveroista ja niiden kantotavasta oli useita eri ehdotuksia. Edustajakokous lausui tästä pääosissa, että liittojen, pysyäkseen pystyssä, tulee jokaisessa edustajakokouksessa korottaa liittoveroja niin paljon kuin mahdollista; että verot osastojen jäseniltä kannetaan viikottain ja tilitetään liitolle neljännesvuosittain, että jäsenet jaetaan eri maksuluokkiin, ottamalla työläisten maksukyky huomioon, että osastoissa asetetaan erityinen jäsenmaksujen kantaja, että verot merkitään viikottain jäsenkirjaan ja että Ammattijärjestön toimikunta on velvollinen laatimaan malleja veronkantokirjoiksi, osastojen tilikirjoiksi, kuiteiksi ja kaavoiksi, joita rahastonhoidossa tarvitaan.

Ehdotus, että jäsenmaksujen kannossa otettaisiin käytäntöön

¹ Tämän ehdotuksen teki ensin E. Haapalainen sanomalehdissä, joista metallityöntekijäin liittotoimikunta sen lainasi.

maksumerkit, joita osastot saisivat liitolta ja joita viikkomaksua vastaavasti liimattaisiin maksajan jäsenkirjaan, hylättiin.

Veronmaksun järjestämisestä puolueelle, kunnallisjärjestölle, liitolle, ammattijärjestölle ja työväenyhdistyksille hyväksyttiin seuraavan sisältöinen lausunto.

Jos puolueeseen kuuluva ammattiosasto on kunnallisjärjestön alainen, jolle se maksaa veroa, on siihen kuuluva, paitsi kunnallisveroa, myöskin puoluevero, joka kunnallisjärjestön toimesta lähetetään puoluetoimikunnalle ja piirivero piiritoimikunnalle.

Ammattijärjestöön kuuluva ammattiosasto maksaa veronsa liitollensa ja sen välityksellä Ammattijärjestön toimikunnalle. Osasto, joka on suoraan liittynyt Ammattijärjestöön, maksaa veronsa Ammattijärjestön toimikunnalle.

Työväenyhdistyksen taloa käyttävä osasto maksaa työväenyhdistykselle vuokraveroa.

Liitosta toiseen siirtymisestä teki Ammattijärjestön valtuusto jo v. 1908 päätöksen ja lähetti siitä osastoille seuraavan kirjelmän:

„Kaikille Suomen Ammattijärjestön alaisille osastoille.

Suomen Ammattijärjestön Valtuuston kokouksessa huhtikuun 27 p:nä tänä vuonna tehtiin kaikkia Suomen Ammattijärjestön alaisia järjestöjä koskeva seuraava päätös:

„Jos Suomen Ammattijärjestön alaisen liiton, paikallisjärjestön tai yksityisen yhdistyksen jäsen vaihtaa ammattia siirtymällä entisestä ammatista toiseen, on hän velvollinen kolme (3) kuukautta uudella ammattialalla työskennelyään yhtymään siihen paikkakunnalla löytyvään ammattiosastoon, jonka ammattialalla hän työskentelee. Ja tapahtukoon tämä siirtyminen ilman minkäänlaisia sisäänkirjoitusmaksuja uudelle järjestölle, jos siirtyvä jäsen voi esittää vanhan järjestönsä täysin maksetun jäsenkirjan.“

Suomen Ammattijärjestön Toimikunta, saattaen tämän Valtuuston päätöksen täten arvoisan osaston tietoon, kehottaa Teitä tästä edespäin noudattamaan tätä yhteistä päätöstä.

Helsingissä, 11 p:nä kesäkuuta 1908.

Suomen Ammattijärjestön Toimikunnan puolesta:

Eero Haapalainen
puheenjohtaja

K. Vartiainen
sihteeri.“

Tästä kysymyksestä päätti kokous, että Ammattijärjestön alaiseen liittoon kuuluva jäsen, joka siirtyy toisen Ammattijärjestön alaisen liiton jäseneksi, saa sen tehdä ilman sisäänkirjoitus-

maksua, jos hän entisessä liitossaan on täyttänyt säännöissä määrätyt velvollisuudet.

Jäsen, joka samaan aikaan kuuluu kahteen Ammattijärjestön alaiseen liittoon, ei ole oikeutettu työtaistelun sattuessa saamaan kaksinkertaista avustusta. Tällaisella jäsenellä on oikeus itse valita se liitto, jolta hän tahtoo saada avustusta. Samalla teollisuusalalla, pää- ja sivujärjestöön samaan aikaan kuuluva jäsen on oikeutettu saamaan avustusta siltä järjestöltä, jonka etuja hän työtaistelussa on ajanut.

Samalla edustajakokous yhtyi Kristianiassa 1907 pidettyyn skandinavialaisen työväen edustajakokouksen päätökseen, että niillä jäsenillä, jotka vähintään vuoden ovat kuuluneet järjestöön ja sääntöjen määräämällä tavalla siitä eronneet sekä muuttaneet toiseen valtakuntaan, on oikeus ilman sisäänkirjoitusmaksua yhtyä Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Suomen Ammattijärjestön alaisen liiton jäseneksi.

Kansainväliseen sihteeristöön päätettiin yhtyä tammikuun 1 p:stä 1910 ja kansainvälisen sihteeristön kertomusten kääntämisestä suomenkielelle sekä niiden painattamisesta määrättiin toimikunta pitämään huolta.

Työsopimuksista päätti kokous, että ne on laadittava selvään ja riidattomaan muotoon ja että ne tehdään määräajaksi, vähintään 2 vuodeksi, paitsi poikkeustapauksissa lyhemmäksi ajaksi. Sopimuksen voimassaoloajan tulee kummankin sopimuskumppanin niitä noudattaa. Sopimuksen tulee sisältää määräykset sovinto-oikeudesta, joka tutkii ja ratkaisee työsopimuksesta johtuvat riitaisuudet.

Ehdotus, että sopimukset kaikilla työaloilla tehtäisiin kokomaata käsittäviä ja samana aikana päättyviksi, jätettiin huomioonottamatta.

Työriitain sovittamiseksi ehdotettiin, että ammattientarkastajat kukin piirissään määrättäisiin esiintymään sovittelumiehinä.

Ammattijärjestön toimikunnan ehdotus asiassa oli, että maa jaettaisiin viiteen välitysmiespiiriin, joissa kussakin olisi hallituksen asettama välitysmies. Nämä asetettaisiin Ammattijärjestön ja yleisen työnantajaliiton asettamista ehdokkaista, ja Helsingin piirissä oleva välitysmies olisi yleinen välitysmies, milloin työriita on yleisempää laatua. Esitykset hyljättiin.

Lakonrikkurit ja -petturit. Kysymyksessä oli useita toisistaan poikkeavia ehdotuksia. Ehdotettiin, ettei järjestyneiden tule

mainittujen henkilöiden kanssa seurustella, vaan on heidän annettava ymmärtää, että he ovat omiensa ja toisten työläisten parannuspyrintöjen vastustajia ja siitä syystä halveksittavia.

Kokous päätti, että toinen liitto ei saa julistaa omalla työalallaan rikkurina toiminutta toisen liiton jäsentä rikkuriksi, vaan sen sijaan ilmoittakoon siitä sille liitolle, jonka jäsen rikkurina on, ja ryhtyköön se asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Ammattijärjestön toimikunta velvoitettiin hankkimaan lakkositomuskaavakkeita, joissa pettämisestä oli määrättävä vähintään 50 mk korvaus, joka petturin oli suoritettava. Se oli jaettava asianomaisen liiton ja Ammattijärjestön kesken. Rikkurin tai petturin kanssa ei saanut tehdä sovintoa, ennenkuin hän oli sanotun korvauksen suorittanut, eikä hyväksyä häntä jäseneksi osastoon. Jos hän sopimuksen tehtyään otettiin jäseneksi, ei häntä saanut valita luottamustoimiin ennenkun 2 vuotta oli kulunut sopimuksen teosta.

Järjestön kanssa sovintoa tekemättömän rikkurin kanssa kiellettiin järjestyneiltä kaikki seurustelu ja velvoitettiin heidät halveksimaan rikkuria.

Työtaistelujen lopettamisesta päätti kokous, ettei toisen liiton tai osaston julistamaa lakkoa saa toinen julistaa päättyneeksi, vaan on lakosta kärsivällä oikeus vedota asiasta Ammattijärjestön toimikuntaan, joka tutkittuaan asiaa, on työväen yhteisen edun ja ammattiyhdistysliikkeen menestymisen sitä vaatiessa oikeutettu julistamaan lakon loppuneeksi. Jos toimikunta ei katso voivansa asiaa päättää, tai jos asianomaiset ovat tyytymättömiä toimikunnan menettelyyn, on kutsuttava Ammattijärjestön valtuusto asiasta päättämään.

Ammatillinen valistustyö. Ammattijärjestön valtuusto on oikeutettu myöntämään toimikunnalle oikeuden ottaa Ammattijärjestön palvelukseen agitaattori sekä myöntää siihen tarvittavat varat.

Ammattiyhdistysliikettä valaisevia lentokirjasia velvoitettiin toimikunta hankkimaan, kustantamaan ja levittämään. Samalla toimikunta velvoitettiin ryhtymään toimenpiteisiin Suomen ammattiyhdistysliikkeen historian julkaisemiseen mitä pikimmin.

Puolueopistoa päätettiin kannattaa 1 500 markalla vuodessa ja velvoitettiin toimikunta yhdessä puoluetoimikunnan kanssa toimimaan opiston aikaansaamiseksi.

Työväen sihteeristön aikaansaamiseksi myöskin päätettiin toimia sos.-dem. puoluetoimikunnan kanssa yhdessä ja suorittaa puolet sihteeristön kustannuksista.¹

Työväensuojelusta hyväksyttiin ponnet, jotka olivat sosialidemokratisen puolueen ohjelmavaatimusten mukaiset.

Työttömyysapurahastojen perustaminen liitoille. Asiasta oli laaja alustus, jossa painostettiin työttömyysapurahaston tärkeyttä. Kokous hyväksyi perustelut, mutta ei ponsia niin jyrkässä muodossa, kuin Ammattijärjestön toimikunta ehdotti. Kokous lausui, että se tunnustaa työttömyysapurahastot tarpeelliseksi sekä huomiota ansaitseviksi ja velvoittaa toimikunnan laatimaan ja painattamaan mainittuja apurahastoja varten mallisääntöjä ja jakamaan niitä liittotoimikunnille, ja että liittotoimikunnat kukin alaisissaan osastoissa tehdyistä päätöksistä tekevät yhteenvetoja ja laativat työttömyysrahastolle sen mukaan sääntönsä.

Työväen asemaa koskevain tilastojen aikaansaamista valtion kustannuksella piti kokous välttämättömänä ja vaati, että tilastot työläkoista olisi saatava entistä tarkemmiksi ja yksityiskohteisemmiksi ja että tilastoissa myöskin työehtosopimukset otettaisiin huomioon. Ammattijärjestön edustajille on annettava tilaisuus olla laatimassa kyselykaavoja ja tilastoa järjestämässä.

Ammattijärjestön suhteesta sosialidemokratiseen puolueeseen hyväksyttiin metallityöntekijäin liittotoimikunnan laatima seuraava lausunto:

„Suomen Ammattijärjestöön yhtyneet liitot ja itsenäiset ammattiosastot lausuvat vakaumuksenaan, että ainoastaan maamme sosialidemokratinen puolue, ollen luokkataistelun pohjalla kuten Ammattijärjestöön yhtyneet työväen ammatilliset järjestöt, yksin on ajanut ja yksin voi ajaa työväen todellisia etuja lainsäädännön alalla, jonka tähden yhtyneet järjestöt antavat sosialidemokratismille puolueelle täyden kannatuksensa.

Katsoen siihen, että ammatillisen työväenliikkeen tulee olla yhtenäisen sekä ottaen huomioon, että sosialidemokrateiksi ja sos.-dem järjestön jäseniksi tullaan ainoastaan vakaumuksen ja

¹ Ehdotus työväenarkiston perustamisesta yhdessä puolueen kanssa ja osanotosta arkiston kustannuksiin hylättiin toistaiseksi.

valistumisen kautta. pitää edustajakokous oikeana sen, että ammatillisista työväenjärjestöistä sos.-dem. puolueeseen yhtyvät ainoastaan ne jäsenet, jotka ovat sosialidemokrateja, ja että siis yhtyneet järjestöt eivät ketään jäsenistään pakota yhtymään sosialidemokratiseen järjestöön.

Samalla kun edustajakokous jättää kullekin liitolle tilaisuuden joko kokonaisuudessaan tai osastoittain sos.-dem. puolueeseen yhtymiseen, kehoittaa se yhtyneitä järjestöjä päätöstä tehdessään ottamaan yllämainitun periaatteen huomioon.“

Tässä kokouksessa olivat myöskin Norjan ja Tanskan ammattijärjestön edustajat saapuvilla.

Ruotsin maajärjestön väliaikaiseen kokoukseen, joka siellä suursulun johdosta heti tämän kokouksen jälkeen pidettiin, valitsi kokous edustajiksi herrat Arttur Siveniuksen ja Eero Haapalaisen.

10. Ammattijärjestön toiminta ja kehitys vuosina 1910—1912.

Ammattijärjestöön kuului v. 1910 22 ammattiliittoa ja yksi työväenyhdistys, joissa oli 592 osastoa ja saman vuoden lopussa jäseniä 15 346.

Liittojen luvun vähentyminen Ammattijärjestössä johtui siitä, että edustajakokouksen päätöksen mukaan useita sukulaisliittojen yhdistämissä oli tapahtunut ja Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liitto eronneet Ammattijärjestöstä. Leipurien liitto oli myöskin päättänyt erota, mutta se ei liittoäänestyksen toimeenpanon jälkeen tapahtunutkaan.

Ammattijärjestön jäsenluku oli huomattavasti vähentynyt. Se oli vuoden 1909 päättyessä 19 928, josta se oli laskenut 15 346. Vähennys siis teki 4 528 jäsentä.

Syynä vähentymiseen oli, että Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liitto verojen maksamattomuuden vuoksi erosi ja monissa liitoissa jäsenluku väheni huomattavasti. Vähenemiseen vaikutti edellisinä vuosina vallinnut työttömyys ja epäonnistuneet työtaistelut, sekä niiden aiheuttamat raskaat ylimääräiset verotukset y.m.s. seikat.

V. 1911 kuului Ammattijärjestöön 21 liittoa ja S.V.R. konepajojen työväenyhdistys. Jäsenluku oli 15 346:sta kohonnut 19 640. Lisäys johtui työolojen paranemisesta ja entistä tehok-

kaammasta valistustyöstä, jota liittojen ja Ammattijärjestön taholta harjoitettiin.

V. 1912 kuului Ammattijärjestöön sama luku liittoja ja yhdistyksiä kuin edellisenäkin vuonna.

Maalarien liitto ei tällöin vielä ollut liittynyt Ammattijärjestöön. Osastoja oli näissä liitoissa 639, ja niissä jäseniä 20 989. Jäsenluku oli siis lisääntynyt 1 349.

Ammatillinen valistustyö. Jo syksyllä 1909 sovittiin sosialidemokratisen puolueen toimikunnan kanssa siitä, että puolueen ja Ammattijärjestön toimikunnat yhdessä lähettävät luennoitsijansa, jotka kaikissa vaalipiireissä eri paikoissa pitävät esitelmiä ja antavat opastusta kirjanpidossa y.m. käytännöllisessä järjestötoiminnassa, viipyen paikkakunnalla viikon ja toisilla kaksikin.

Ammattijärjestön puolesta näillä kursseilla oli puheenjohtaja E. Haapalainen. Näitä luentoja ja opastuskursseja jatkettiin myöskin v. 1910.

Vuoden 1911 alussa oli Ammattijärjestön toimikunnan järjestämät luentokurssit Helsingissä. Ne kestivät 4 viikkoa ja niissä oli osanottajia 63, kotosin 17 eri paikkakunnalta. Luentoja eri aineista piti 9 eri henkilöä ja käytännöllisissä aineissa antoi opetusta 6 eri henkilöä.

Samana vuoden lopussa ja seuraavan alussa oli puolueopiston 2-kuukautiset kurssit, joiden kustannuksiin ja luentojen järjestämiseen Ammattijärjestö otti osaa. Kurssit aloitettiin joulukuun 11 p. ja päättyivät helmikuun 2 p. 1912.

Toiset puolueopiston kurssit olivat syksyllä 1913. Ne kestivät 3 kuukautta.

V. 1911—12 kursseilla oli osanottajia 57. Luento- ja harjoitustunteja oli kaikkiaan 318, usein 7—8 tuntia päivässä.

Ammattijärjestön puhujat. Jo v. 1910 kesäkuun alusta otettiin Ammattijärjestön palvelukseen puhujaksi rautatieläinen V. Tanner, joka vuoden loppuun saakka kierteli Karjalassa y.m. esitelmämatkoilla ja perusti eri paikoissa uusia osastoja.

V. 1911 alusta oli 2½ kuukauden ajan Ammattijärjestöllä tilapäisenä puhujana maalari Aug. Lindell, joka sittemmin v. 1912 alusta valittiin Ammattijärjestön vakinaiseksi puhujaksi. Tästä toimesta hän erosi vuoden 1912 päättyessä.

Ammattijärjestön edustajakokous 1912 päätti, että Ammatti-

järjestön palvelukseen otetaan 4 puhujaa, joista yhden tulee olla nainen.

Puhujatoimet julistettiin haettaviksi ja useitten hakijain joukosta valittiin toimeen Aug Lindell, Aug. Lehto, Sulho Leppä ja Aura Kiiskinen. V. 1913 lopussa valittiin Ammattijärjestön puhujaksi Yrjö Haapio.

Agitatsionipiirit. Ammattijärjestön valtuuston kokoukselle, joka pidettiin huhtikuun 27—29 p. 1911, ehdotettiin toimikunnan taholta, että kuhunkin valtiolliseen vaalipiiriin perustettaisiin agitatsionitoimikunta, jonka valitsivat piirissä olevat ammattiosastot. Kustannukset jaettaisiin siihen yhtyneitten osastojen kesken suhteellisesti jäsenluvun mukaan. Valtuusto päätti antaa asian toimikunnan harkittavaksi, joka valmisti piiriä varten säännöt ja määräsi ajan, missä milloinkin piirin perustava kokous on pidettävä.

Piirien perustamiskokouksia oli seuraavissa paikoissa:

Helsingin—Hämeenlinnan piirin kokous Helsingin työväen talolla heinäk. 16 p.

Tampereen piirin kokous Tampereen työv. talolla heinäk. 23 p.

Turun piirin kokous Turun työv. talolla heinäk. 30 p.

Kotkan piirin kokous Kotkan työv. talolla heinäk. 30 p.

Porin piirin kokous Porin työv. talolla elok. 6 p.

Mikkelin piirin kokous Mikkelin työv. talolla elok. 6 p.

Vaasan piirin kokous Vaasan työv. talolla elok. 13 p.

Jyväskylän piirin kokous Jyväskylän työv. talolla elok. 20 p.

Viipurin piirin kokous Viipurin työv. talolla elok. 20 p.

Sortavalan—Joensuun piirin kokous Sortavalan työv. talolla elok. 26 p.

Kuopion piirin kokous Kuopion työv. talolla elok. 26 p.

Oulun piirin kokous Oulun työv. talolla syysk. 3 p.

Tornion piirin kokous Tornion työv. talolla syysk. 10 p.

Ensimmäisen piirin kokouksessa oli 36 edustajaa, edustaen 3 158 ammatillisesti järjestynyttä työläistä. Piirin säännöt olivat seuraavat:

„Piiriin kuuluvat nykyään seuraavat kaupungit ja maaseurakunnat:

Uudenmaan läänistä:

Kaupungit:

Helsinki, Tammisaari, Porvoo, Hankoniemi.

Maalaiskunnat:

Bromarvi, Tenhola, Tammisaaren maaseurak., Pohja, Karja, Mustion ruukinseurak., Snappertuna, Inkoo ynnä Fagervik, Degerby, Karjalohja, Sammatti, Nummi, Pusula, Pyhäjärvi, Vihti, Lohja, Siuntio, Kirkkonummi, Espoo, Helsingin pitäjät, Nurmijärvi, Tuusula, Sipoo, Porneesi, Mäntsälä, Pukkila, Askola, Porvoon maaseurak.

Hämeen läänissä:*Kaupungit:*

Hämeenlinna.

Maalaiskunnat:

Somero, Somerniemi, Ypäjä, Sääksmäki, Tuulos, Tyrvöntö, Hattula, Hämeenlinnan maaseurak., Humppila, Kylmäkoski, Kalvola, Vanaja, Renko, Janakkala, Loppi, Hausjärvi.

Säännöt.

1 §. Helsingin—Hämeenlinnan agitatsioonipiirin toiminta-alue käsittää seuraavat kaupunki- ja maalaiskunnat: (luettelo niistä).

2 §. Piirin asioita hoitaa agitatsioonivaltuusto ja agitatsioonitoimikunta, joka valitaan piirin vuosikokouksessa.

3 §. Toimikunnan tehtävänä on:

a) perustaa uusia ammattiosastoja sinne, missä niitä ei vielä ole ja saattaa nämä liittoihinsa ja siten Ammattijärjestöön;

b) huolehtia suullisesta agitatsioonista hankkimalla puhujia kokouksiin, iltamiin ja juhliin, mikäli mahdollista, sekä järjestämällä luentotilaisuuksia piirissä;

c) levittää ammatillista kirjallisuutta ja lehtiä;

d) opastaa ja neuvoa osastoja käytännöllisessä toiminnassa;

e) avustaa pyydettyä liittoja ja Ammattijärjestöä työriidoissa;

f) selvittää työväensuojelulakeja ja antaa niistä neuvoja sekä saattaa suojelussäädösten rikkomiset ilmi, ja

g) suorittaa niitä muita tehtäviä, joita yhtyneet liitot ja Ammattijärjestö sille antavat.

4 §. Toimikuntaan kuuluu 7 jäsentä ja 5 varajäsentä siltä paikkakunnalta, joka on piirin järjestön paikaksi määrätty. Toimikunnan puheenjohtajan valitsee piirikokous. Jos on tarve valita toimikunnan jäseniä piirikokouksen väliajalla, niin kutsukoon toimikunta paikallisten osastojen toimikunnat niitä valitsemaan.

Puheenjohtaja hoitaa agitatsioonitoimiston.

5 §. Toimikunta antaa toiminta- ja tilikertomuksensa tilintarkastajain lausunnon ohella piirikokoukselle; kuitenkin on toimikunta velvollinen julkaisemaan tilin piiriin kuuluvien osastojen tilittämistä veroista neljännesvuosittain piirissä ilmeistyissä sanomalehdissä.

6 §. Valtuusto kokoontuu piirikokoukseen toimikunnan määräämänä päivänä helmikuulla ja on silloin käsiteltävä ja päätettävä seuraavat asiat:

a) toiminta- ja tilikertomus;

b) hyväksytään tulo- ja menoarvio ja määrätään veron suuruus jäsentä kohti alkavaksi vuodeksi;

c) määrätään toimikunnan kotipaikka;

d) valitaan toimikunta ja sen puheenjohtaja, sekä varajäsenet;

e) valitaan tilintarkastajat ja näiden varajäsenet;

f) määrätään seuraavan piirikokouksen paikka ja

g) käsitellään muut esille tulevat asiat.

7 §. Kukin osasto on oikeutettu valitsemaan valtuustoon yhden jäsenen; jos osastossa on yli 200 jäsentä, voi se valita kaksi jäsentä.

8 §. Valtuusto kokoontuu tarpeen vaatiessa toimikunnan päätöksen mukaan ylimääräisiin kokouksiin.

9 §. Valtuuston jäsenten matkakulut suorittaa kukin osasto suhteellisesti jäsenlukunsa perusteella ja muut kulut suorittaa kukin osasto itse.

10 §. Muutoksia ja lisäyksiä näihin sääntöihin tekee piirikokous.

11 §. Jos piirijärjestön toiminta syystä eli toisesta lakkaa, menevät sillä silloin mahdollisesti olevat varat Suomen Ammattijärjestön rahastoon.*

Samalla kun piirin säännöt hyväksyttiin, jaettiin piirin edustajille *työkunnan sääntöehdotus*.

Niiden mukaan muodostivat työkunnan työpaikalla tai verstaassa työskentelevät osaston jäsenet. Pienemmissä työpaikoissa oli muodostettava ainoastaan yksi työkunta ja aivan pienissä lähekkäin olevissa verstaissa työssä olevat muodostivat yhteisen työkunnan. Mutta suuremmissa työpaikoissa, joissa oli 100 työläistä, muodostettiin kutakin ammattikuntaa varten oma työkunta. Missä samalla ammattiosastolla oli useampia työkuntia, muodostivat työkuntain puheenjohtajat neuvottelevan komitean. Osaston toimikunta oli velvollinen pitämään luetteloa työkuntain puheenjohtajista, nimistä ja osotteista. Osaston johtokunta oli taas velvollinen olosuhteiden mukaan muodostamaan työkuntia.

Työkunnan tarkoitus osaston alijärjestönä oli hankkia jäseniä osastolle, pitää yllä toverihenkeä ja valmistaa keskustelukysymyksiä osastolle. Työkunnan toimikunnan tuli työoloissa ilmenevistä epäkohdista, palkoista y.m. tehdä esityksiä työnantajalle. Nämä työkunnan säännöt ovat julautut Ammattijärjestölehdessä v. 1911, sivulla 100—101.

Työhuonekuntia, toveriseuroja, verstaaklubeja, piirejä, luottamusmieskuntia on vieläkin useissa ammasteissa. Näiden kaikkien tarkoitus on pääosissa sama, nimittäin osastoille uusien jäsenien hankkiminen ja entisten jäsenten niissä pysyttäminen.

Ammattijärjestön muodostamat agitatsioonipiirit, jotka kesällä

1911 perustettiin, lakkauttivat toimintansa jo vuoden 1912 päättyessä.

„*Työnjuhla*“. Samassa Amattijärjestön valtuuston kokouksessa, jossa toimikunta valtuutettiin perustamaan agitatsioni-piirejä, päätettiin toimeenpanna „*Työnjuhlat*“, elokuun 27 p. Juhlan johdosta Amattijärjestön toimikunta kustansi erityisen julkaisun nimeltä: „*Työnjuhla*“. Näitä työnjuhlialia on sitten vietetty vuosina 1911, 1912 ja 1913. Vaikka työnjuhlain vietto erityisistä syistä keskeytyi, niin „*Työnjuhla*“-julkaisua siitä huolimatta on seuraavinakin vuosina toimitettu.

Työttömyys- ja matka-apurahaston säännöt. Edustajakokouksen päätöksen mukaan toimikunta valmisti ja jakoi liitoille ja osastoille lähetettäväksi työttömyys- ja matka-apurahaston säännöt, jotka ovat julkaistut myöskin Amattijärjestölehdessä v. 1910 siv. 82—85. Mutta harvat liitoista ovat työttömyys-apurahaston perustaneet, vaikka kyllä ovat tehneet aloitteita ja valmistuksia työttömyys- ja matka-apurahastojen perustamiseksi.

Työväen sihteeristö. Edustajakokouksen päättämästä työväen sihteeristöstä ei tullut mitään. Tämä aie raukesi kalliitten kulujen vuoksi ja vuonna 1910 Amattijärjestön valtuuston jäsenten yleisen kirjallisesti toimitetun äänestyksen nojalla. Sen sijaan Amattijärjestö yhdessä puolueen kanssa perusti v. 1912 työväen lakiasiaineuvonantotoimiston. Toimisto avattiin loka-kuun alussa 1912 ja on se ollut sijoitettuna sos.-dem. puolue-toimistoon, Sirkuskatu 3. Toimisto on ollut avoinna 3 kertaa viikossa. Siellä on puolueen ja Amattijärjestön jäsenille annettu ilmaiseksi neuvoja lakiasioissa. Toimiston johdossa on ollut puolueen ja Amattijärjestön toimikuntain valitsema komitea. Lakiasioissa on toimistossa neuvoja antanut lakitieteen kandidaatti Einar Laaksovirta.

11. Työtaistelut vuosina 1910—1912

Tässä mainittakoon ainoastaan ne huomattavimmat taistelut, joihin Amattijärjestö joko rahallisella avustuksellaan tai muulla huomattavalla ja asian kulkuun vaikuttavalla tavalla on ottanut osaa.

Työnseisauksia oli v. 1910 53, joihin otti osaa 4364 työläistä. Järjestyneitä oli mukana 29 työnseisauksessa. Näihin seisauksiin otti osaa 3080, niistä 1831 järjestynyttä.

Mainittu vuosi oli Ammattijärjestölle edellisiin vuosiin verraten rauhan vuosi. Työtaisteluita tänä vuotena avustettiin ainoastaan 4 538 mk:lla 41 pennillä, josta summasta ainoastaan 3 592 mk käytettiin kotimaassa.

V. 1911 oli työnseisauksia 51, joissa 26 oli järjestyneitä mukana. Näihin työnseisauksiin otti osaa 2 084 työläistä, niistä järjestyneitä 1 292. Kaikkiin 51 työnseisaukseen otti osaa 5 822 työläistä, joten suuri enemmistö oli aivan järjestymätöntä väkeä.

Vaikka työnseisausten luku oli edelliseen vuoteen verraten vähentynyt, eikä järjestyneitten osallisten lukukaan ollut lisääntynyt, niin rahallisissa uhrauksissa oli vuosi 1911 Ammattijärjestölle raskaampi kuin mikään edellisistä vuosista. Silloin työtaistelujen avustamiseen käytettiin Ammattijärjestön rahastosta 120 930 mk 50 p., kokonaan kotimaassa.

V. 1912 oli työseisauksia 59 ja näistä 35:een otti osaa järjestyneet. Näihin otti osaa 9 161, niistä 3 448 järjestynyttä. Kaikkiin 59 seisaukseen osallisina oli 11 281 työläistä. Mutta tämä vuosi ei ollut rahallisissa uhrauksissa Ammattijärjestölle yhtä raskas kuin edellinen vuosi.

Ammattijärjestön rahastosta annettiin lakko- ja sulkuavustusta 10 liitolle, yhteensä 45 254 mk 35 p.

V. 1910 työtaisteluista on huomattavimmat *Helsingin kivityömiesten ja maalarien lakot*, joista lopputuloksena oli, että Helsingin rakennusteollisuutta varten laadittiin yleissopimus ja palkkasopimukset rakennusalalla työskenteleville ammattikunnille. Sopimuskumppaneina olivat rakennusmestarien järjestöt ja työväen ammattiosastot.

Asiain kulku oli pääasiassa seuraava:

Helsingin rakennusmestarit jo toukokuun 15 p. 1908 päättivät sanoa v. 1906 tekemänsä sopimuksen 9 tuntisesta työpäivästä irti, kuitenkin toimittamatta siitä virallista irtisanomis-kirjelmää ammattiosastoille.

Työntekijät, vaikka olikin huono aika, varustautuivat taisteluun siltä varalta, jos rakennusmestarit olisivat ryhtyneet aijettaan toteuttamaan. Mestarit myöskin odottivat sopivan ajan tuloa, jolloin he voisivat aikeensa toteuttaa.

V. 1910 Helsingin rakennustyöläisten työehtosopimukset syntyivät seuraavalla tavalla:

Työnantajat kivityöalalla sanoivat 14 päivänä tammikuuta 1910 kivityöntekijäin sopimuksen irti ja samalla heti ilmoittivat

olevansa valmiit neuvottelemaan uudesta sopimuksesta. Neuvotteluja oli sitten helmikuun 14 päivänä, mutta ei oltu vielä valmiit määrittelemään kantaa kuin muutamista kysymyksistä, ja niistäkin oltiin erimielisiä.

Sanomalehdissä kerrottiin keväällä, että rakennusmestareilla oli aikomus laatia *yleissopimus*, jossa työpäivän pituus olisi 10 tuntia. Kivityömiehet tästä syystä vaativat, että työsopimuksessa olisi myöskin määritelty työpäivän pituus 9-tuntiseksi. Mutta työnantajain puolelta sitä jyrkästi vastustettiin. Sovittelut eivät johtaneet mihinkään tulokseen. Kivityömiehille alkoi lakko toukokuun 1 p.

Maalarien työnantajat olivat myöskin sanoneet Helsingin maalariosaston sopimuksen irti, jossa yhtenä vaatimuksena oli saada sopimus päättymään kesäkuun 1 p. ja pidentää työpäivä 10-tuntiseksi. Maalarit huhtikuun 15 p. päättivät ryhtyä lakkoon.

Osakeyhtiö Granit ja Suomen kiviteollisuusyhtiö 20 p. toukokuuta ilmoittivat kivityömiesten sopimuksen hyväksyvänsä ja samalla laativansa urakatöille tariffin. Mutta siitä huolimatta lakko jatkui.

Senaatissa työväen asiain esittelijä herra *Leo Ehrnrooth* lähetti S. Ammattijärjestön toimikunnalle kirjeen, jossa hän perustellen tulee siihen, että mainittujen työriitain ratkaisemiseksi olisi riitapuolten kokoonnuttava valitsemaan puolueeton henkilö riidan välittäjäksi, jonka tehtävänä olisi sellaisen sovitteluehdotuksen valmistaminen, jonka riitapuolet voisivat sitten hyväksyä. Hän mainitsi olevansa vakuutettu siitä, että se, mitä hän oli esittänyt, soveltuu viime toukokuussa alkaneeseen kivityömiesten työriitaan, jonka ratkaiseminen, sanoo hän, ei näy koskevan yksin riitapuolia, vaan koko yhteiskuntaa, ja tämän nojalla olen katsonut asiakseni riipuolille ehdottaa, että he valtuuttaisivat yhden tai useampia edustajia, mitkä sitten tulevana maanantaina kello 11 e.p. kokoontuisivat Senaatin Kauppa- ja Teollisuustoimituskuntaan valitsemaan puolueetonta henkilöä riidan sovittajaksi. Samalla hän ilmoitti, ettei hän itse ulkomaan matkalle lähtönsä vuoksi voi paikalla seurata asiain kehitystä.

Sekä työnantajain että työntekijäin puolelta kutsua noudatettiin ja hyväksyttiin ehdotus. Sovittajaksi valittiin tri *V. Voionmaa*, joka heti ryhtyi toimeensa ja 27 p. kesäk. lähetti

asianomaisille ehdotuksensa, jonka perustelut kuuluvat seuraavasti:

„Helsingin työriitaan osallisille työntekijäjärjestöille.

Valittuna välittäjäksi Helsingin kivityöntekijäin välisessä työriidassa ja tultuani vakuutetuksi siitä, että kummallakin riitapuolella on todellista halua päästä säännöllisiin rauhallisiin työoloihin, saan asianomaisille järjestöille kunnioittaen esittää seuraavaa:

Rauha levottomaksi käyneellä työalalla on mahdollinen palauttaa ainoastaan siten, että kumpikin riitapuoli ottaa huomionsa koko rakennusteollisuuden tulevaisuuden ja yhteiskunnan tällä alalla erittäin arkaluontoisen vaatimuksen, ja että niin työnantaja kuin työntekijäkin ymmärtävästi alistuu näihin vaatimuksiin.

Vaikka rakennusteollisuus on vähitellen muodostunut yhdeksi Helsingin suurimpia ellei kerrassaan suurimmaksi, teollisuushaaraksi, vallitsee sen työoloissa mitä suurin sekasorto. Rakennusteollisuus muodostaa teknillisesti ja taloudellisesti yhteenkuuluvan teollisuusalan, jonka yksi osa on mitä lähimmin riippuva toisesta, mutta siitä huolimatta on jokainen näistä monista osista erityisen ja usein toisista osista mitä enin poikkeavan työ sopimuksen alainen: yhdessä rakennusteollisuuden haarassa tehdään työtä ilman tariffia, toisella alalla on vallalla yhtä haavaa useammanlaisia työ sopimuksia, jotka päättyvät yksi silloin toinen tällöin ja ovat eri aikoina irtisanottavat. Kaikenlaiset työselkkaukset ja häiriöt kuuluvat päiväjärjestykseen ja tekevät koko rakennustoiminnan ja samalla tärkeän yhteiskunnallisen toimihaaran tulevaisuuden sangen epävarmaksi.

Näin ollen on allekirjoittaneesta näyttänyt, ettei sovinnon aikaansaamisella nyt riidanalaiseu olemissa kivityökysymyksissä voiteta paljoakaan, ellei sovintoa tehdä sellaista, että sillä raivataan tietä pysyväälle rauhalle koko rakennusteollisuuden alalla. Sopimus olisi koetettava tehdä sellaiseksi, että samanlainen sopimus vähitellen voitaisiin hyväksyä muissakin rakennusammateissa, mutta että se kuitenkin jättäisi tilaa kunkin ammattiosaston ominaisille oloille, eikä veisi työoloja taaksepäin.

Sitävarten kaiketi tarvittaisiin ensiksi perustuva yleissopimus, jonka pääsisällöksenä olisi se, ettei sopimuksen tekijäin kesken määrätyn ajan kuluessa tästä lähin sallita työnsesauksia, vaan että työriitaisuudet ovat sovittavat asianomaisten keskinäisessä sovintolautakunnassa ja yleissopimusta koskevat periaatteelliset erimielisyydet pysyvässä yhteissovinto-oikeudessa.

Vaan ennenkuin sellaiseen menettelyyn voidaan yhtyä, täytyvät luonnollisesti tärkeimmät työseikat olla sopimuksellisesti järjestetyt. Sitä varten on tätä seuraavaan yleissopimusluonnokseen otettu useampia yleisiä työ määräyksiä, joista tärkeimmät ovat ne, jotka koskevat työ vapautta ja yhdistymisvapautta, urakkatyön luvallisuutta, työ aikaa sekä eri ammattien työ sopimusten ja yleissopimuksen päättymisaikaa.

Rakennusteollisuuden kokonaisuuteen nähden on kaikkea tunnustusta ansaitseva työnantajain pyrkimys saada rakennusteollisuuden eri ammattien työ sopimukset yhdenmukaisiksi sopimuskauden pituuteen, päättymispäivään, irtisanomisaikaan y. m. seikkoihin nähden. Eikä varmaan työväelläkään olisi

mitään sellaista järjestelyä vastaan, niin pian kuin lähempää yhteistoimintaa tšekäläisten rakennusalalla toimivain ammattiosastojen kesken syntyy. Työnantajat ovat tahtoneet asettaa sopimusvuoden päättymisen 1 p:ksi kesäk. ja irtisanomiskauden 5 kuukaudeksi. Työntekijät puolestaan pitävät kiinni 1 p:stä toukokuuta ja lyhyestä irtisanomiskaudesta. Kummallakin miellipiteellä on painavat syynsä. Mutta voinee kysyä eikö Saksan uusi rakennusteollisuuden valtakunnansopimus, jonka mukaan paikalliset työ sopimukset kestävät 31 p:hän maalisk. 1915 (ilman irtisanomisaikaa) ja Ruotsin rakennusteollisuuden paikalliset ammattisopimukset, jotka viime vuonna tehdyn valtakunnansopimuksen mukaan päättyvät 1 p:nä huhtik. 1911 kolmikuukautisen irtisanomisajan jälkeen, valvovat itse rakennusteollisuuden etuja paremmin kuin Helsingissä tehdyt ehdotukset. Varmaan näet on rakennusteollisuudelle edullista, että kunakin keväänä alkavan rakennuskauden työolot ovat lopullisesti määrättyt jo huhtikuun alussa, jotavastoin myöhään lykätty sopimus häiritsee rakennusyritteliäisyyttä ja vississä oloissa suorataan houkuttelee työväkeä työnseisausten tielle. Mielestäni olisi siis syytä ajatella eikö täälläkin voitaisi seurata suurempain maitten esimerkkiä jo siitakin syytä, että siten päästäisiin nykyisen työriidan pahimmasta pätkähästä kummankin puolen pysyväksi eduksi.

Itse yleissopimus sitävastoin, jonka tehtävänä on ainoastaan eri ammattisopimusten perusteiden määrääminen, olisi laadittava kerrassaan pitemmäksi ajaksi, ehkäpä 4 vuodeksi. Yleissopimuksen päättymisaika voisi varsin hyvin olla vuosien vaihteessa niinkuin on laita Ruotsissa, tai 1 p. kesäk., periaatteiden ja sovittelumenettelyn määrääminen ei ole rakennuskaudesta riippuva.

Tässä esitettyjä näkökohtia huomioon ottaen olisi luullakseni verraten helppo päästä rakennusteollisuuden nykyisestä ikävästä olotilasta. Rohkenen hartaimmin esittää, että yleissopimuksen luonnos pääpiirteissään hyväksyttäisiin. Sopimuksen lopullista laatimista varten olisi kummaltakin puolen valittava pari henkilöä toimikuntaan, jonka tehtävänä olisi laatia lopulliset sopimustekstit ja toimittaa niihin allekirjoitukset.

Helsingissä, 27 p. kesäk. 1910.

Väinö Voionmaa.*

Perusteluissa mainittu yleissopimuksen luonnos hyväksyttiinkin sitten periaatteessa, ja kun asianomaiset olivat ilmoituksen sovittelumiehelle tehneet, alkoivat heti neuvottelut sopimuksen tekstin laatimiseksi, mikä työ oli loppuun suoritettu 1 p:nä heinääk., jolloin asianomaiset sopimuksen hyväksyivät ja allekirjoittivat.

Tämä yleissopimus kuuluu seuraavasti:

„Sopimus työolojen järjestämiseksi Helsingin rakennusteollisuudessa.

Allekirjoittaneiden Helsingin rakennusteollisuuden työntekijäin ja työnantajain järjestöjen edustajain kesken on tehty seuraava yleissopimus.

1 §. Noudattamalla tämän yleissopimuksen ja eri ammattien työsopimusten määräyksiä on työnantajalla oikeus johtaa ja jakaa työtä sekä vapaasti ottaa ja erottaa työntekijänsä.

Työntekijäin järjestöllä olkoon oikeus työpaikalle valita luottamusmiehensä järjestöjen oikeuksia ja velvollisuuksia valvomaan. Työntekijät velvoitetaan ilmoittamaan työnjohtajalle, kuka heistä on luottamusmies. Luottamusmiehillä, enempää kuin toisillakaan järjestön jäsenillä ei ole oikeutta pakottaa ketään erotettavaksi työstä järjestöihin kuulumattomuutensa tai mielipiteittensä tähden. Samoin työnteettäjällä ei ole oikeutta erottaa työstä ketään työntekijää järjestöihin kuulumisensa, edustajana olemisensa tahi mielipiteittensä tähden.

2 §. Urakkatyö on luvallista ja on eri ammattien työsopimuksiin liitettävä mahdollisimman yksityiskohtainen tariffi urakkoitaita varten, jos toinen asianomainen sitä vaatii.

Sellaisissa urakkoitöissä, joissa ei voida tariffia sovelluttaa, olkoon tuntipalkka taattu.

3 §. Työaika ja sen järjestely rakennustyömailla pysytetään sellaisena, kuin se tätä sopimusta allekirjoittaessa rakennusteollisuudessa paikkakunnalla on.

4 §. Ylityöksi katsotaan se työ, joka tehdään ennen tai jälkeen käytännössä olevan normaalityöajan, sekä pyhätyöksi työ, joka tehdään lauantain tai juhlapäivän-aaton illasta seuraavan arkipäivän aamuun. Milloin ylityötä tai pyhätyötä tehdään, maksetaan ylityöstä viidenkymmenen (50) %:n ja pyhätyöstä sadan (100) %:n korotus tavallisesta palkasta.

Kuitenkaan älköön yli- tai pyhätyöksi laskettako sellaisia säännöllisiä toimia, kuten esim. vuorotyötä, yövartijain, lämmittäjain, vedenpumppaajain ja niihin verrattavia säännöllisiä toimia.

5 §. Vapunpäivä on myönnettävä työvälle vapaapäiväksi.

6 §. Työpalkat maksetaan kerran viikossa heti työn päätyttyä ja olkoon palkanmaksu julkinen.

7 §. Jos erimielisyyttä syntyy tämän yleissopimuksen tulkitsemisesta tai sovelluttamisesta, on riita viipymättä jätettävä yhteisen sovinto-oikeuden ratkaistavaksi, johon tämän sopimuksen allekirjoittaneet työntekijäin järjestöjen edustajat valitsevat kaksi ja työnantajain järjestöjen edustajat samoin kaksi jäsentä tämän sopimuksen voimassaolemisen ajaksi, ja nämä neljä jokaista ratkaistavaa asiaa varten erikseen viidennen

puolueettoman ja asiaan perehtyneen henkilön, joka on puheenjohtajana. Elleivät yhteisen sovinto-oikeuden päätökseen jäsenet sovi puheenjohtajasta, pyydetään Helsingin maistraattia määräämään sen. Yhteisen sovinto-oikeuden päätöksiin on asianomaisten tyydyttävä. Jos asia on vedottu sovinto-oikeuteen, mutta vastapuoli ei saavu asiastaan vastaamaan, olkoon sovinto-oikeudella valta ratkaista asia ja on molempain asianomaisten siihen tyydyttävä.

Milloin riita syntyy eri ammattien työsopimuksista eivätkä asianomaiset muutoin sovi, on asia jätettävä sovinto-oikeuden ratkaistavaksi, joka asetetaan työsopimuksessa määrättävällä tavalla. Periaatteellisia työkysymyksiä koskevissa asioissa olkoon sovinto-oikeuden päätöksestä oikeus vedota yhteiseen sovinto-oikeuteen.

8 §. Jokaisessa ammatissa, jonka puolesta tämä yleissopimus on allekirjoitettu, on laadittava erityinen työsopimus, jonka määräykset eivät saa sotia tätä yleissopimusta vastaan.

Jokaisen siten laadittavan työsopimuksen päättymispäivä olkoon 30 p. huhtik. 1912, mistä ajankohdasta lähtien sopimus jatkuu edelleen vuodeksi kerrallaan, ellei sitä viimeistään kolme kuukautta aikaisemmin ole toisen asianomaisen puolesta irtisanottu. Ellei uutta sopimusta ole, jatkukoon työ vanhan mukaan siksi kunnes uusi astuu voimaan.

Nämä määräykset ja tämä yleissopimus eivät koske niitä vielä voimassa olevia työsopimuksia, joita tämän sopimuksen osallisten puolelta on tehty ennen tämän sopimuksen allekirjoittamista.

9 §. Tämän sopimuksen allekirjoittaneet järjestöt ja niiden jäsenet eivät tämän sopimuksen voimassaolemisen aikana saa toisiansa vastaan toimeenpanna minkäänlaisia työnseisauksia, tai olla niissä osallisina, vaan sitoutuvat toimimaan parhaansa mukaan tämän yleissopimuksen ja sen mukaisesti laadittujen eri ammattien työsopimusten arvossa ja voimassa pitämiseksi ja työriitain välttämiseksi.

10 §. Tämä yleissopimus päättyy 31 p. toukok. 1912 ja on se ennen saman vuoden tammikuun 1 p:ää irtisanottava. Ellei yleissopimusta jonkun sen allekirjoittaneen järjestön puolesta määräaikana irtisanota, jatkuu sopimus kaksi vuotta kerrallaan. Irtisanomisen tapahtuessa on irtisanojan puolelta annettava vastapuolelle kirjallinen esitys uudeksi yleissopimukseksi, ja on

keskustelut uudesta sopimuksesta alettavat viimeistään 15 p. tammikuuta.

Yhdessä edellisen sopimuksen kanssa olemme hyväksyneet sitä koskevat seuraavat

Selitykset:

2 §:ään. Tämän pykälän määräykset eivät koske sellaisia urakkasopimuksia, joita useampi kuin yksi henkilö yhdessä tekevät työnantajan kanssa.

4 §:ään. Tarkemmat määräykset pyhätyön alkamisesta ja päättämisestä otettakoon eri ammattien työsopimuksiin.

Heti tämän sopimuksen allekirjoitettua on allekirjoittajain puolelta kaikki vielä kestävä työnsisäukset lopetettava ja työt viipymättä pantava käyntiin. Tätä sopimusta on allekirjoitettu kappale kutakin allekirjoittanutta järjestöä varten.

Helsingissä 2 p. heinäk. 1910.“

Sopimuksen nyt allekirjoittivat seuraavat:

„Suomen Rakennusmestariiliton
Helsingin osaston puolesta
Kaarlo Tauriala. Kaarlo Oila.

Svenska Byggmästareföre-
ningen i Finland
M. Edvin Udd.

Osuuskunta Roima r.l.
M. Oksanen.

Osuuskunta Kivi r.l.
K. V. Elovuori.

Kivityöliike Raunio, Eskolin & Kumpp.
N. V. Eskolin.

Kivityöliike Louhi
J. V. Simolin.

Helsingin maalarimestari klubi
F. Mäkinen, puheenjoht.

Suomen Maalarityönt. liiton
I:sen osaston puolesta
Svante Lehtonen.

Suomen Kivityöntekijäin liiton
Helsingin osastojen n:o 1, 2
ja 8 puolesta
K. E. Majanen. A. Haaparinne.
A. Selo. M. Rissanen.
V. Koivula. F. Lindroos.

Suomen Kivityöntekijäin liiton
puolesta
J. Pietikäinen.
E. Haapalainen.“

Samalla sovittiin myös kivityöntekijäin lakko allekirjoittamalla pöytäkirja, jonka mukaan lakko päättyi 4 p. heinäkuuta.

Tämän jälkeen ryhdyttiin laatimaan kivityömiesten erikois-sopimuksia. Kun ne olivat valmiit, niin työnantajat eivät kirjoit-

taneet niitä alle ennenkuin muitten rakennusammattikuntien puolesta oli yleissopimus allekirjoituksella hyväksytty.

Elokuun 29 p. kirjoittivat edelläesitetyn yleissopimuksen alle seuraavat järjestöjen edustajat:

Helsingin rakennustyönantajien järjestöjen valitseman komitean puolesta valtuuttamina:

Nest. L. Eskola. M. Oksanen.

Helsingin Rakennusmestariklubin puolesta:
Oskari Ahde, puheenjohtaja.

Suomen Asfaltti- ja Sementtityönatajaliitto:
Aleks. Pelander.

Helsingin T. Y. Rappariammattiosaston puolesta:
F. Vilén. Petter Lindfors.

Helsingin Sementtityöntekijäin ammattiosaston puolesta:
K. Heinonen.

Suomen Muurarien liiton Helsingin osasto n:o 1:den puolesta:
A. E. Jokinen. Emil Leino.

Helsingin Työväenyhdistyksen Uunintekijäin ammattiosaston puolesta:
A. Peltonen. Otto Partio.

Suomen Puutyöntekijäin liiton Helsingin kirvesmiesten ammattiosaston puolesta:
J. Järvinen. N. Palonen. M. Haikarainen.

S. Tehdas- ja sekatyöväen liiton Helsingin Tiilenkantajain ammattiosaston puolesta:
A. R. Lehto.

S. Tehdas- ja sekatyöväen (Helsingin ulkotyöläisnais)-liiton osasto n:o 4.
Ida Laine. Hilma Niemi.

H:gin Työväenyhdistyksen Ajuriammattiosaston puolesta:
Abel Tolonen. K. Mieho.

1. Kaikkiaan valittiin kuusi eri sovintolautakuntaa, joista

yksi laati työehto- ja palkkasopimuksen ajureita, tiilenkantajia, sekatyöntekijöitä ja ulkotyöläisnaisia varten, toinen laati muurarien, kolmas kirvesmiesten, neljäs uuniseppäin, viides asfalttityömiesten ja kuudes maalarien työsopimuksen.

2. Kuhunkin sovintolautakuntaan valitsivat kaikki työnantajajärjestöt yhteisesti 4 jäsentä puolestaan ja asianomaiset työväenammattiosastot niinkään 4 jäsentä puolestaan. Vastapuolelle oli kirjallinen ilmoitus valinnasta tehtävä viimeistään elokuun 31 p:ksi.

3. Valitut sovintolautakuntain jäsenet kokoontuivat syysk. 1 p. klo 6 i.p. Kalevan hotelliin valitsemaan yhteisen puhemiesthistön kaikkia sovintolautakuntia varten. Puhemiesthistöön kuuluu 3 puolueetonta jäsentä; ellei näiden valinnassa olisi päästy yksimielisyyteen, olisi tullut kääntyä Helsingin maistraatin puoleen pyynnöllä, että se määräisi saman kuun 15 päivään mennessä tarvittavat puhemiehet.

4. Sen jälkeen kuin puhemiesthistö oli saatu, oli määrättävä milloin ja missä kukin sovintolautakunta kokoontuu istuntoon, jossa kaikkien puhemiesten tulee olla läsnä yhden heistä puhetta johtaessa ja jossa riitapuolien, asiamiestensä kautta, tuli olla saapuvilla; puhemiesten tuli huolehtia, että asiat saatiin mahdollisimman pian ratkaistuksi.

5. Sovintolautakunta laati ja vahvisti käytäntöön työehto- ja palkkasopimukset kirjallisessa laillisessa muodossa, ottaen siihen ne määräykset 2 p:nä heinäkuuta 1910 tehdystä sopimuksesta jotta tällaiseen sopimukseen tavallisesti kuuluu ja yleissopimus edellytti. Näin saadun sopimuksen allekirjoitti sovintolautakunnan puolesta puhemiesthistö ja asianomaisten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen puolesta heidän valtuuttamansa.

Sovintolautakuntain jäsenten palkat maksoivat riitapuolet, kumpikin erikseen, puhemiesten palkan maksoivat työnantaja- ja työntekijäjärjestöt yhdessä tasan.

Sovinto-oikeudet alkoivat samalla toimintansa sitten kun oli valittu puhemiesthistöön prof. K. J. Ståhlberg, senaattori K. Castrén ja lak. kand. H. Ritavuori.

Maalarien sovinto-oikeus oli ensimmäinen. Ensimmäinen istunto oli 14 p. syysk. ja työsopimus allekirjoitettiin syysk. 24 p:nä. Urakkatariffi valmistui lopullisesti 6 p:nä lokakuuta.

Muurarien sovinto-oikeus alotti työnsä 4 p:nä lokak. ja päättyi 9 istunnon jälkeen 6 p:nä marraskuuta.

Kirvesmiesten sovintolautakunta alotti työnsä marraskuulla ja sopimus allekirjoitettiin 16 p:nä jouluk.

Sekatyöntekijäin, tiilenkantajain, ulkotyöläisnaisten ja rakennusajurien sovinto-oikeus alotti työnsä joulukuun 3 p:nä ja sopimus allekirjoitettiin tammikuun 17 p:nä 1911. Asfaltityöntekijäin ja uunintekijäin sovinto-oikeudet alottivat työnsä vasta seuraavan vuoden alussa.

Sopimusten tulkinnasta johtuvia riitoja ratkaisemaan valittiin sovinto-oikeudet, joita oli yksi yleissopimuksen mukaan valittu pysyvä, ja jokainen ammattiosasto valitsi niitä työnantajain kanssa yhdessä, tarpeen ilmetessä.

Lakko ja sulku kirjateollisuudessa v. 1911. Mainittuna vuonna sattuneista työtaisteluista on huomattava kirjaltajain lakko ja kirjansitojain sulku, joka alkoi tammik. 2 p. ja jatkui aina huhtik. 5 päivään. Asiain kulku oli seuraava:

Edellisenä vuonna asetti Helsingin kirjaltajayhdistys komitean laatimaan uutta palkkaustariffia entisen tilalle, joka loppuu vuoden 1911 tammikuun alussa oltuaan voimassa viisi vuotta. Tässä uudessa ehdotuksessa tehtiin useita muutoksia, jotka kuitenkin yleensä olivat aivan vähäarvoisia, vaikuttamatta erikokoisesti palkkaus- tai muihin olosuhteisiin. Palkkaussuhteisiin päätettiin ehdottaa korotuksia vuosi vuodelta kohoavain elantosuhteitten perusteella. Työpäivää ehdotettiin lyhennettäväksi. Samoin yötyötä vähennettäväksi.

Edellisen vuoden kesäkuun viimeisinä päivinä kokoontui Kirjaltajaliiton eri osastojen valtuutettuja liiton hallinnon ja tarkastuslautakunnan kanssa päättämään tariffin lopullisesta irtisanomisesta ja uuden esittämisestä työnantajille. Päätöksiin ottivat osaa myös kirjaltajain kansainvälisen sihteeriviraston sihteeri P. Stautner ja Suomen Ammattijärjestön puheenjohtaja Eero Haapalainen.

Kesäkuun 29 päivänä sanottiin voimassaoleva tariffi irti, joka irtisanomisaika päättyi joulukuun 31 p:nä 1910. Työnantajat myöskin 30 päivänä kesäkuuta sanoivat tariffin irti.

Työnantajain tariffiehdotus eräissä kohdin oli huonompi silloin voimassa olevaa tariffia.

Työntekijäin tariffiehdotuksessa esitettiin vakinaista palkkaa korotettavaksi ensimmäisessä luokassa 135 m:kasta 173 m:kaan kuukaudessa. Alimmassa palkkaluokassa 108 m:kasta 138 m:kaan. Lasku- eli urakkalatojille korotettavaksi peruspalkkaa 10 pennillä

tavallisimmin latouksissa esiintyville kirjakkeille. Työaikaa lyhennettäväksi 8-tuntiseksi, mikä tähän saakka oli ollut 8 $\frac{1}{2}$ -tuntinen. Yötyötä rajoitettavaksi klo 2:sta yöllä klo 11:sta eli kuten eduskunta oli sen uudessa työväensuojelulaki-ehdotuksessa hyväksynyt 2-vuoroiselle työajalle ulottuvaksi.

Uusina tariffiehdotuksina ehdottivat työntekijät vielä työnantajain hyväksyttäväksi aputyöläisten ja stereotypeeraajain tariffit. Näissä tariffeissa, varsinkaan stereotypeeraajain, ei esitetty mitään sanottavia uusia määräyksiä, jotka olisivat koskeneet palkkojen parantamista ja työajan lyhentämistä.

Apulaistyöntekijöillä ei ollut ennen minkäänlaisia tariffisopimuksessa määrättyjä palkkamääriä. Nyt ehdotettiin 18 vuotta täyttäneelle miespuoliselle alimpana viikkopalkkana 3:lta ensimmäiseltä kuukaudelta 11 m:kaa, sitä seuraavalta 9 kuukaudelta 15 m:kaa, vuoden perästä 19 m:kaa ja viimeistään 2 $\frac{1}{2}$ vuoden perästä 25 markkaa. Naispuolisille on ehdotettu viikkopalkaksi ensimmäiseltä puolelta vuodelta 6 mk, toiselta puolelta vuodelta 8 mk. Toiselta vuodelta 10 mk kolmannelta vuodelta 12 mk, neljänneltä 15 mk. Miespuolisille alle 18:tta vuotta maksetaan palkkaa ylläolevan naispuolisille apulaisille määritellyn taksan mukaan. Nämä olivat työntekijäin päävaatimukset.

Työnantajat ehdottivat vakinaisen viikkopalkan sijaan tuntipalkan käytäntöön ottamista. Alimmaksi tuntipalkaksi 52 penniä, mikä entisessä tariffissa oli määrätty 60 penniksi niissä tapauksissa, jolloin työnlaatu laskulatojalta vaatii tuntityötä. Työaikaa pidennettäväksi aamupuolelle tunnilla eli alettavaksi klo 7:män, kun ennen työt oli alettu klo 8 aamulla. Lauvantapäivin taasen työajan päättymisen ulotettavaksi klo $\frac{1}{2}$ 3:een, kun työaika oli lauantaisin loppunut klo 2 päivällä. Vuorotyössä oleville vieläkin pitemmälle eli klo 7:ään saakka. Vakinaisissa 6 kertaa viikossa ilmestyvissä aamulehdissä työskenteleviltä ehdotettiin pois kokonaan n.s. vapaapäivän, joka on ollut korvaamassa samaa kuin päivätyöläisille lauantapäivänä lyhempi työaika eli yhtä vapaata arki-iltaa viikossa. Konelatojiksi tahtoivat työnantajat saada oikeuden ottaa ketä tahansa ilman graafillisissa liikkeissä määrättyä oppiaikaa, joka on ollut viisi vuotta. Vielä tahtoivat työnantajat tariffissa määrättäväksi, että jos työntekijät ilman irtisanomista yhtyvät lakkoon, olisi työntekijäin järjestön suoritettava työnantajille korvausta 75 000 markkaa.

Edellisenä vuotena syys- ja joulukuulla työntekijäin ja työnantajain välillä tapahtuneet neuvottelut eivät johtaneet toivottuun tulokseen. Kirjaltajilla alkoi siis lakko vuoden alusta ja otti siihen osaa yhteensä noin 1800 henkeä. Väliaikaisesti hyväksyttiin kirjaltajain uusi tariffiehdotus kaikissa työväen kirjapainoissa ja muutamissa porvarien, yhteensä 20 kirjapainossa. Ja oli niissä yhteensä työssä noin 300 henkeä.

Ammattientarkastajat pitivät Helsingissä tammikuulla kokouksen, johon kutsuivat kummankin riitapuolen edustajia tekemään selvää riidan syistä. Tästä oli tuloksena, että ammattientarkastajat lähettivät kirjelmän kummankin riitapuolen järjestöille, jossa ehdotettiin neuvottelujen alottamista ammattientarkastaja K. Janssonin johdolla. Mutta työnantajain taholta asetettiin neuvottelujen alottamiselle sellaiset ehdot, ettei niistä voinut tulla mitään.

Helmikuun 7 p:nä saapuivat Ruotsin, Tanskan ja Norjan Kirjaltajaliittojen edustajat Helsinkiin tutkimaan asiaa ja järjestämään avustusta Suomen kirjaltajaliiton hallinnon kanssa.

Viikkokauden täällä oltuaan ulkolaiset edustajat saivat kutsun saapua keskusteluihin Senaatin työväenasiain esittelijän tri Leo Ehrnroothin luo. Täällä tultiin siihen tulokseen, kun tri Ehrnrooth oli kuulustellut molempien riitapuolien edustajia, että olisi syytä ryhtyä taasen uudelleen neuvotteluihin.

Helmikuun 27 päivänä alkoivat neuvottelut tri Leo Ehrnroothin johdolla. Mutta näistäkään neuvotteluista, työnantajain jyrkän kannan vuoksi, ei ollut toivottua tulosta.

Työntekijät koettivat näissäkin neuvotteluissa parhaansa rauhan aikaansaamiseksi. Niinpä luopuivat työntekijät viisi vuotta olleesta määräyksestä vuorotyössä olevan lauantaipäivän työajasta, joka on ollut klo 2:teen, mutta jota työnantajat tahtoivat ulotettavaksi kello 6:een illalla. Myöhemmin ratkaisevassa lukemisessa työnantajat vetivät takasin tämän, jo hyväksytyn kohdan, sanoen erehtyneensä ja tarkoittaneensa työajan ulotettavaksikin k:lo 7:ään. Samoin tariffin voimassaoloajaksi hyväksyttiin viisi vuotta, joten työntekijät luopuivat tässäkin kohden kolmi-vuotisesta tariffin voimassa oloajan vaatimuksestaan. Työntekijät suostuivat hyväksymään viikkopalkan rinnalle myös tuntipalkan, jos alimmaksi viikkopalkaksi määritellään 27: 50 ja 54 penniä tunnilta jokaiselle viikolle. Mutta työn-

antajat eivät siihen suostuneet. Aputyöläistariffia työnantajat edelleen jyrkästi vastustivat.

Sovintolautakunnan säännöt oli myöskin tri Ehrnrooth valmistanut. Ne saivat molemminpuolisen hyväksymisen. Mutta pääkohdista ei päästy sovintoon, ja niin raukesivat neuvottelut ja riita jatkui.

Maaliskuun 13 p:nä antoivat työnantajat julistuksen, jossa graafillisen työnantajaliiton johtokunta ilmoitti „ottaneensa uudelleen harkittavakseen pääriitakohdat“ ja tulleensa siihen tulokseen, että he nyt voisivat hyväksyä tuntipalkan rinnalle viikkopalkkasysteemin ja alimmaksi tuntipalkaksi määrättäisiin 54 p:niä ja alimmaksi viikkopalkaksi 26: 50 51:ltä viikkotunnilta.

Työnpuutteen vuoksi ei olisi saanut normaalityötuntien lukua vähentää. Mutta konelatojakysymyksessä pysyivät he nytkin entisellä kannallaan.

Työnantajat luulivat, että heidän tarjouksensa tyydyttää työntekijöitä ja synnyttää taistelevissa erimielisyyttä, ja että ellei työntekijäin järjestö lopeta taistelua, niin yksityiset kirjaltajat tekevät sopimuksia ja palaavat työhön.

Mutta työnantajain toivo ei toteutunut. Työntekijät jokseenkin yksimielisesti jatkoivat taistelua, kunnes vihdoinkin huhtikuun 6 p:nä tehtiin sovinto. Taistelu oli kestänyt 3 kuukautta ja 5 päivää.

Saavutuksina voidaan pääasiassa mainita joukkotyösopimuksen säilyttäminen ja sen mukana joitakin parannuksia ja muutoksia entisestä tariffista. Palkkajärjestelmäksi hyväksyttiin osaksi työntekijäin ja osaksi työnantajain ehdotukset, nimittäin viikko- ja tuntipalkkajärjestelmä. Näistä kahdesta järjestelmästä saavat sopia sitten sekä työntekijät että työnantajat, kummanko järjestelmän tahtovat käytäntöön ottaa.

Viikkopalkaksi hyväksyttiin 27 mk. 54 p:niä ja 54 p:niä tuntipalkaksi 51 tuntiselta työviikolta. Näihin palkkoihin lisäksi luetaan paikalliskorotus, joka riippuu kaupunkiluokituksista, vaihdellen 25—6 pros. Palkka voidaan laskea kohonneen uudessa sopimuksessa noin 6 pros. Peruspalkkaa, jolla tarkoitetaan maksua urakkatyöstä, ei saatu entisestä kohoamaan.

Sanomalehtilatojain palkaksi hyväksyttiin samat suhteet samalla työajalla. 40-tuntiselta työviikolta palkaksi 26 mk. 40 p:niä. Näihin luetaan lisäksi k:lo 2:een yöllä päättyvälle työ-

ajalle 40 pros. korotus. k:lo 11:een illalla 20 pros. korotus sekä iltalehtien latojille 10 pros. korotus.

Vapaapäiväkysymys, joka ennen oli määrätty k:lo 11:een saakka työskentelevillekin ilman palkan vähennystä, sai nyt huonomman muodon, nimittäin, että työntekijä on oikeutettu sen saamaan, mutta kuitenkin ilman palkkaa.

Konelatojat hävisivät koko jutussa enimmäen. Vapaapäivät vuorotyössä työskenteleviltä päivävuorolaisilta vietiin pois. Samoin pidennettiin päivää k:lo 11 työskenteleville vuorokunnille lauantaipäivin 3:lla tunnilla.

Konepainajain tariffi pysyi entisellään, paitsi että heidän palkkaminiminsä nousi 6:lla pros.

Kirjapaino-oppilaitten palkkoja saatiin nousemaan muutamalla prosentilla.

Litograafien tariffi saatiin hyväksytyksi jotenkin sellaisena kuin työntekijöillä oli ehdotus. Kivipiirtäjain alin viikkopalkka on 34 mk. 92 p:niä, tuntipalkka 72 p:niä ensimmäisessä luokassa. Toisessa luokassa vastaavat luvut 32 mk. 50 p:niä ja 67 p:niä. Kivipainajain viikkopalkka 34 mk. 68 p:niä sekä 32 mk. 13 p:niä ja 63 p:niä. Kemigraafien ja kuparipainajain 34 mk. 92 p:niä ja 72 p:niä sekä 32 mk. 50 p:niä ja 67 p:niä. Kivenhiojain 23 mk. 97 p:niä ja 47 p:niä sekä 22 mk. 95 ja 45 p:niä.

Työaika hyväksyttiin entiseksi.

Aputyöläisille ei saatu tariffia, mutta molemmin puolin tunnustettiin sen tarpeellisuus ja merkittiin neuvottelupöytäkirjaan, että tariffia apputyöläisille ryhdytään laatimaan ensi tilassa sovintolautakunnassa.

Tariffin sopimusaika hyväksyttiin 5-vuotiseksi.

Kuten ylläolevasta huomataan, eivät työntekijät hävinneet muihin työryhmien nähden, kuin konelatojiin. Päinvastoin aikapalkan minimi kohosi. Myös on merkille pantava se seikka, kuten jo olemme ennemmin maininneet, että työntekijät säilyttivät joukkotyösopimuksen ylläesitettyine määräyksineen, jota on pidettävä yksimielisen ja pitkällisen taistelun tuloksena. Graafillinen työntekijäkunta pysyi yli kolmen kuukauden aivan yksimielisenä joukkona. Työnantajat eivät olisi millään tahtoneet hyväksyä joukkotyösopimusta, koska joukkotyösopimuksen poistaminen kuuluu yleisen työnantajaliiton vaatimuksiin.

Työsopimuksen tulkitsemisesta johtuvat riidat ratkaisee sovinto-oikeus, jossa on noudatettava sitä varten laadittuja sään-

töjä. Kun nämä säännöt, jotka ovat laaditut silmälläpitäen Tanskan ja Ruotsin samanlaisia sääntöjä, ovat soveliaat malleiksi toistenkin liittojen tariffeja laadittaessa, painatamme tähän nuo säännöt kokonaisuudessaan.

Sovinto-olkeussäännöt.

1 §.

Kaikki työoloja käsittävät erimielisyydet, joita ilmestyy yhtäältä toisen järjestön tai sen jäsenten sekä toisaalta toisen järjestön tai sen jäsenten kesken, ja jotka koskevat joukkotyösopimuksen tulkitsemista tai soveltamista ovat käsiteltävät tässä alempana säädettyssä järjestyksessä.

2 §.

Kun erimielisyyttä on ilmennyt työnantajan ja työntekijän välillä, on neljäntoista päivän kuluessa siitä, kun erimielisyyttä aiheuttava tapahtuma on sattunut ja tullut asianomaisten tietoon, aina ensi kädessä koetettava suullisesti tai kirjallisesti neuvottelemalla saada sovinto aikaan. Riitapuoli on oikeutettu kutsumaan järjestönsä edustajan välittäjänä ottamaan neuvotteluihin osaa.

3 §.

Ellei sopimusta ole saatu aikaan seitsemän päivän kuluessa sen jälkeen kuin sitä 2 §:n säädöksen mukaisesti on yritetty, on sen riitapuolen, joka haluaa asiaa jatkaa, ennenkuin lisäksi seitsemän päivää on kulunut, kirjallisesti esitettävä asia liittohallitukselleen, antamalla sen ohessa täydelliset tiedot asian synnystä ja laadusta, päivästä, jona sovitteluyritys ensi kerran tehtiin sekä pidettyjen neuvottelujen tuloksista. Ellei asiaa täten säädetyn ajan kuluessa jatketa, katsotaan se rauenneeksi.

4 §.

Sellaisten riitaisuuksien ratkaisemista varten, joita ei ole saatu edellä säädettyssä järjestyksessä sovitetuiksi, perustetaan sovintolautakunta, kotipaikkana Helsinki.

Lautakuntaan kuuluu viisi jäsentä, joista kumpikin liitto keskuudestaan valitsee kaksi ynnä näille kaksi varamiestä, ja nämä neljä jäsentä valitsevat yhteisesti viidennen, jonka tulee olla lainoppinut, puolueeton henkilö sekä toimia lautakunnan puheenjohtajana. Elleivät jäsenet voi vaalista sopia, määrää puheenjohtajan Helsingin Kaupunginvaltuuston Työväenasiain lautakunta.

Ensimäisellä kerralla valittaessa kestää jäsenten toimiaika sen vuoden loppuun, jona nämä säännöt astuvat voimaan. Uuden vaalin perusteella kestää jäsenten toimiaika kaksi vuotta, mutta puheenjohtajan vuoden kerrallaan.

Sovintolautakunta päättää itse työjärjestyksestään.

5 §.

Jos asia sillä tavoin kuin 3 §:ssä sanotaan, joko on jätetty liittohallitukselle edelleen sovinto-oikeudelle toimitettavaksi, tahi jompikumpi liitto haluaa lykätä riitaisuuden sovinto-oikeuden ratkaistavaksi, on ensinmainitun liiton viipymättä toisen liiton tiedoksi saatettavaa asiaa koskevat asiakirjat, pyytäen selitystä annettavaksi neljäntoista päivän kuluessa, minkä ajan kuluttua sovinto-oikeus asianomaisen ilmoituksesta, niin pian kuin mahdollista ottaa asian käsiteltäväkseen. Välitystuomio on, elleivät riitapuolet lykkäyksestä sovi, julistettava neljäntoista päivän kuluessa tämän jälkeen.

6 §.

Asioita sovinto-oikeudessa käsiteltäessä ja ratkaistaessa on niin menettävä, että välitystuomio voidaan panna täytäntöön Ulosottolain säännösten mukaisesti.

7 §.

Oikeuden kansliakustannukset on jaettava tasan molempain liittojen kesken, jota vastoin ne kustannukset, joita johtuu asiain käsittelystä näiden sääntöjen mukaan, jäävät asianosaisten suoritettaviksi sovintolautakunnan päätöksen mukaan.

Kustannuksista, jotka sovintolautakunta on pannut yksityisen asianomaisen maksettaviksi, vastaa se liitto, johon asianosainen kuuluu.

Palkkiota jokaiselta lautakunnan kokouspäivältä saa puheenjohtaja 50 markkaa ja jäsen 10 markkaa, minkä lisäksi toisella paikkakunnalla asuva jäsen saa päivärahaa 10 markkaa ynnä matkakulujen korvausta rautatiellä II ja höyrylaivassa I luokan mukaan.

Jos lautakunta on ottanut sihteerin, määrätköön myös hänen palkkansa.

8 §.

Suomen Graafillisen Teollisuuden Harjoittajain Liitto ja Suomen Kirjaltajaliitto sitoutuvat kumpikin sekä omasta puolestaan tarkoin vaarinottamaan näitä sääntöjä että myös velvoittamaan jäsenensä ehdottomasti noudattamaan niitä ja kaikkia niihin perustuvia päätöksiä.

Kirjansitojain työnsulku alkoi myöskin vuoden alusta. Siihen joutui noin 435 työläistä, niistä 95 järjestymättömiä.

Mitkään sovittelut kirjansitojain ja heidän työnantajainsa välillä eivät voineet tulla kysymykseenkään, ennenkuin kirjaltajain taistelu saatiin päättymään.

Vasta senjälkeen kuin kirjaltajain ja heidän työnantajainsa kanssa oli saatu sovinto, voitiin kirjansitojain ja heidän työnantajainsa välillä todenteolla ryhtyä neuvottelemaan. Sovinto saatiinkin 26 päivänä huhtikuuta, jolloin työehtosopimus allekirjoitettiin. S. Ammattijärjestön toimikunnan puolesta puheenjohtaja Eero Haapalainen otti osaa näihin neuvotteluihin. Kirjaltajain liittoa avustettiin 12 viikkona 89 240 markalla. Ja

kirjansitojia 15 viikkona yhteensä 31 358 markalla. Sen lisäksi kirjansitojain liitolle lainattiin 13 viikkona à 500 viikossa eli yhteensä 6 500 markkaa.

Samaan aikaan kuin kirjaltajain ja kirjansitojain taistelut olivat, pyysi Tampereen jalkinetyöntekijäin ja jalkinepäällistehtaalaisten osasto lupaa alottaa lakko huhtikuun 1 p. Mutta lupaa lakkoon ei annettu Ammattijärjestön kannatuksella, sillä se yksin raha-asiallisista syistäkin oli mahdotoin. Mutta kiello ei merkinnyt sitä, etteivät nahketyöntekijäin liitto ja asianomainen osasto olisi saaneet omalla kustannuksellaan ja vastuullaan tehdä lakkoa, jos he olivat varmat sen menestymisestä. Ei liitto eikä osasto tehnyt lakkoa. Mutta Ammattijärjestön toimikuntaa ja etenkin sen puheenjohtajaa katkerasti moitittiin siitä, että se oli kieltänyt Ammattijärjestön kannatuksen aiotulta lakolta.

Selkkaus sahateollisuudessa Hallan sahalla Kotkassa v. 1911. Se sopimus, joka Kotkan sahoilla keväällä 1907 saatiin aikaan olisi päättynyt elokuun 1 p. 1908, jos se olisi keväällä 1908 puolelta tai toiselta irtisanottu. Mutta kun sitä ei irtisanottu, jatkui se vuodeksi eteenpäin. Keväällä 1909 työnantajat sanoivat sopimuksen irti. Kun maassamme vallitsi tällöin suuri työttömyys, ja työläiset sahateollisuudessa olivat huonosti järjestyneet, eivät työläiset voineet ryhtyä sopimuksen puolesta taisteluun, eivätkä voineet työnantajia pakottaa sopimuksen uusimiseen, kun he eivät itse sitä halunneet.

Keväällä v. 1911 toukokuun 10 p. syntyi sitten lakko Hallan sahalla Kotkassa. Lakkoon otti osaa 401 työläistä. Työnantajat uhkasivat panna toisilla sahoilla työnsulun toimeen, elleivät työntekijät luovu eräistä vaatimuksistaan ja lopeta lakkoaan. Ammattijärjestön puheenjohtaja matkusti paikkakunnalle. Neuvotteluilla saatiin sopimukset aikaan ja rauha palautetuksi. Jos riita olisi saanut kehittyä, olisi siitä voinut tulla hyvinkin laaja ja varoja kysyvä taistelu. Lakko kesti ainoastaan 10 päivää.

Paperiteollisuustyöväen liiton työtaistelut. Paperiteollisuustyöväen liittovaliokunta kirjelmällä 27 p:ltä heinäkuuta 1911 Ammattijärjestön toimikunnalle ilmoitti, että Lohjan Selluloosatehtaan ammattiosasto aikoo työnantajille esittää uuden työehtosopimuksen, ja että entinen sopimus on työnantajan puolelta irtisanottu, ja että silloin voimassa oleva sopimus päättyy 16 p:nä elokuuta.

Ammattijärjestön toimikunta käsitteli asiaa ja päätti liitolle antaa luvan Lohjalla työnantajalle esittää uuden työehtosopimuksen, mutta kielsi työnseisauksen toimeenpanon. Ja samalla päätti toimikunta vaatia liitolta tarkempia yksityiskohtaisia tietoja asemasta Lohjan Selluloosatehtaalta ja mitä toiveita työväellä olisi taistelun avulla saada vaatimuksensa hyväksytyksi.

Näitä tarkempia asiaa valaisevia tietoja ei liittotoimikunta kuitenkaan lähettänyt. Sovittelujen johto oli liitolla, joka antoi sen Lohjan Selluloosatehtaan ammattiosastolle. Mainittu ammattiosasto valitsi komitean, joka herra Hj. Linderin palattua ulkomailta oli asiasta hänen kanssaan elokuun 6 ja 8 päivinä neuvotellut. Mutta neuvottelut eivät johtaneet toivottuihin tuloksiin, syystä että työnantaja oli muutamilla työsastoilla vaatinut työpalkkojen alentamista ja samalla esittänyt jotenkin jyrkkäsanaisen „järjestyssääntöehdotuksen“, jota hän oli työläisten edustajia vaatinut sellaisenaan hyväksymään. Kun työntekijäin edustajat eivät sitä voineet tehdä, niin herra Hj. Linder julisti työnseisauksen alkavaksi 13 päivänä elokuuta. Sulku koski vuorotyöläisiä, joita oli 120.

Heti neuvottelujen katkettua herra Hj. Linder matkusti Venäjälle, eikä paikalla olevalla tehtaanjohtajalla ollut valtuuksia työväen järjestön kanssa tehdä työehtosopimusta, vaan ainoastaan yksityisten työläisten kanssa. Neuvotteluja ei voitu uudelleen aloittaa, ennenkuin tehtaanomistaja itse saapuu paikkakunnalle.

Korjauspajan miehet, joita oli 14, ja ulkotyöläiset, joita oli 15, olisivat saaneet yksityisillä sopimuksilla jatkaa työtään entisillä ehdoillaan, ja olipa heitä suorastaan työnjohtajain puolelta vaadittukin niin tekemään, mutta siitä huolimatta tehtaan työväen yleinen kokous elokuun 13 p:nä päätti, että koko tehtaan työväen oli jäätävä pois työstä, koska tehtaanomistaja oli työväelle uhannut, että hän panee koko tehtaan seisomaan.

Tämä taistelu siis oli osaksi sulku ja osaksi lakko.

Tälle taistelulle liittotoimikunta pyysi Ammattijärjestön kannatusta ja myöskin aineellista avustusta. Kun liittotoimikunta ei ollut aikaisemmin pyydettyjä yksityiskohtaisia asemaa valaisevia tietoja Ammattijärjestön toimikunnalle lähettänyt, niin ei voitu asiasta muuta päättää, kuin että liitolta vaaditaan ase-

masta tarkempia tietoja ja vasta sitten kun niitä on saatu, voidaan asiasta päättää, sekä valittiin Ammattijärjestön toimikunnasta neuvottelija yhdessä Paperiteollisuustyöväenliiton luottamusmiehen kanssa matkustamaan Lohjalle asemasta selvää ottamaan.

Syyskuun 11 p:nä olivat neuvottelut herra Hj. Linderin kanssa, mutta ne eivät johtaneet mihinkään tulokseen. Tämä taistelu jatkui seuraavaan talveen ja päättyi työläisten täydelliseen tappioon. Työläiset menettivät 8 tuntisen työajan, mikä täällä oli vuorotöissä ennen lakkoa. Paperiteollisuustyöväenliitto ei tässä taistelussa saanut Ammattijärjestöltä aineellista avustusta syystä, että se oli jättänyt sääntöjen määräämän velvollisuutensa Ammattijärjestöä kohtaan täyttämättä, veronsa suorittamatta.

Vuoden 1912 työtaisteluista ovat huomattavat taas: *Kotkan sahojen* työselkkaukset, Helsingin rakennustyöväen lakko, uudesta yleissopimuksesta ja palkkaussopimuksista sekä lakot Kymin, Kuusankosken ja Voikan tehtailla.

Selostamme näitä jokaista erikseen.

Kotkan sahojen työselkkaukset. Jo maaliskuun loppupuolella, jolloin työmiehet irtisanoivat voimassaolevan työ sopimuksen W. Gutzeit & C:n lautatarhoja varten ilman, että silloin samalla olisivat ilmoittaneet ne kohdat, joihin muutoksia toivoivat vallitseviin työehtoihin, alkoi käydä selväksi, että selkkauksia oli odotettavissa kyseenalaisilla työmailla, mutta vakavammanluontoiseksi kävi selkkaus sitten, kun Sahateollisuustyöväen liitto 8 p:nä toukokuuta ilman edelläkäyviä neuvotteluyrityksiä laati julistuksen, jonka mukaan yhtiön lautatarhat julistettiin lakkotilaan siitä syystä, että isännistön puolelta harjoitettiin yksityisten työmiesten boikottausta. Yhtiön pyynnöstä saapui sitten tri L. Ehrnrooth Kotkaan, ja neuvottelut aloitettiin työväen järjestöjen kanssa, jotka silloin toivat esiin vaatimuksensa uudeksi tariffiksi yhtiön saha- ja lautatarhatoita varten. Kun kumminkin nämä neuvottelut raukesivat siksi, ettei työnantaja suostunut palkkavaatimuksiin, ja kun lakkojulistuksen johdosta heti lautatarhoissa työt seisautettiin, päättivät paikkakunnan suurempien sahalaitosten edustajat kokouksessaan toukokuun 24 p:nä julistaa työsulun, jonka mukaan noin 3 000 työmiestä olisi jäänyt työttömäksi. Selluloosatehtaat ovat kokonaan riippuvaiset sahojen käynnistä ja

olisi sulku näin ollen aiheuttanut niidenkin seisahtumisen ja joku tuhat työläistä olisi siten tullut taisteluun lisää. Sulun seuraukset eivät tähänkään olisi supistuneet, vaan olisi sahojen seisominen aiheuttanut uittotöiden keskeytyksen, häiriöt metsänhakkuussa j.n.e. Samaan aikaan nosti W. Gutzeit & C:o-yhtiö oikeusjuttuja niitä työläisiä vastaan, jotka muka lakon kautta olivat rikkoneet työsopimusta; lisäksi vaadittiin yhtiön asunnoissa olevia hädettäviksi ja huippuna kärjäin käynneissä oli se, että yhtiö syytti sahateollisuustyöväen liittohallintoa ja asianomaisia osastoja lakkoon yllyttämisestä ja vaati vahingonkorvausta.

Vasta sitten kuin tapaukset olivat tähän kehittyneet, tarttuivat keskusjärjestöt asiaan. Ammattijärjestön puheenjohtaja O. Tokoi ja samoin sahateollisuustyöväen liiton asiamies E. Haapalainen yhdessä V. Heimosen kanssa ottivat johdon työväen puolelta käsiinsä; katkenneet neuvottelut tulivat taas mahdolliseksi. Näistä neuvotteluista oli tuloksena työehtosopimukset, ja kesäkuun 3 p:nä allekirjoitettiin sitten sopimus toiselta puolen W. Gutzeit & C:on, Karhula-osakeyhtiön, Hackman & kumppanin ja Halla-osakeyhtiön sekä toiselta puolen Suomen Ammattijärjestön toimikunnan ja Sahateollisuustyöväen liiton kanssa. Tämän sopimuksen mukaan piti kaikkia Kotkan ja sen ympäristön sahoja ja lautatarhoja varten laatia mahdollisimman pian tariffit, jotka kestäisivät 1 päivään maalisk. 1914 kahden kuukauden irtisanomisajalla. Näissä kutakin sahalaitosta varten tehtävissä tariffeissa piti tämän sopimuksen mukaan taata työpäivä entiselleen, paitsi että siellä, missä ennen lauantaisin on tehty työtä klo 6 illalla, nyt määrättäisiin työ loppumaan klo 5; samoin ei saisi palkkoja alentaa eikä mitenkään muuttaa entisiä työehtoja. Ainoastaan osakeyhtiö W. Gutzeit & C:on lautatarhoissa saataisiin entisiin työhinnotteluihin tehdä ne muutokset, jotka työnantajain puolelta jo aikaisempien neuvottelujen alussa oli suostuttu tekemään, jota vastoin näissä töissä työväki luopuisi muista palkankorotusvaatimuksistaan. Entiset luontaisedut, kuten polttopuut ja asunto, jäävät täällä nyt pois, ja työväen oli itse hankittava asuntonsa. Yleissopimus sääti vielä, että kaikki tariffien tulkitsemisriidat ovat ratkaistavat sovinto-olkeudessa, joka viime kädessä myös ratkaisee ne riidat, jotka johtuvat työpajojen muutoksista, uusista koneista j.n.e. tariffien voimassaoloaikana. Allekirjoi-

tettaessa tätä yleissopimusta selittivät työntekijäin edustajat lakon loppuneeksi ja työt osakeyhtiö W. Gutzeit & C:ön lautatarhoissa alotettiinkin seuraavana päivänä, eli 4 p:nä toukok.; työnantajain puolelta vakuutettiin, että töihin otetaan kaikki entiset työläiset vanhoille paikoilleen sitä mukaa kuin työt lakon jälkeen saadaan järjestymään ja että kaikki ne toimenpiteet, joihin sulkujulistuksensa johdosta työnantajat ovat ryhtyneet, saavat raueta.

Tämän sopimuksen kautta vältettiin siis suuri työselkkaus, joka olisi alkanut kesäkuun 8 p:nä ja jonka kantavuutta kukaan ei voinut edeltäpäin tarkoin laskea.

Sopimuksen mukaisesti saatiin parin päivän työn jälkeen toistenkin sahalaitosten tariffit lauantaina, 8 p:nä kesäkuuta valmiiksi ja allekirjoitettiin työnantajain ja työväen järjestöjen puolelta.

Hallan selluloosatehtaalla aiheutui edellisestä selkkaus. Sulkuuhkan johdosta sanottiin näet tehtaan työväki irti ja irtisanominen päättyi kesäk. 8 p:nä. Työläiset olivat laatineet työehtosopimuksen, jossa vaativat etupäässä vuokratrahoja 35 p:iä päivälle niille vuorotyöläisille, jotka eivät asu yhtiön huoneissa, sekä että yötyö maanantaita vasten poistettaisiin. Kun ei mitään oltu tehty neuvottelujen aikaansaamiseksi ja kun kesäk. 8 p:n aamuna tehtaalaiset seisauttivat työnsä ja läksivät lakoon, josta oli seurauksena, että myös Hallan sahan täytyi heti seisautua ja kun tämän lakon vastapainoksi työnantajat selittivät peruuttavansa 3 p:nä tehdyn yleisen sopimuksen ja aloittavansa sulun saman päivän iltana, lähetti Ammattijärjestön toimikunta sähköitse valtakirjan sahatyöväenliiton asiamiehelle E. Haapalaiselle, joka aloitti neuvottelut työnantajain kanssa ja sai hyväksytyksi työsopimuksen, jonka mukaan vuokratrahat myönnettiin, 4 kesäkuukautena yötyö maanantaita vasten poistettiin, ulkotyömiesten palkkaa korotettiin 5 p:llä tunnissa ja tehtiin tariffisopimus, joka päättyi 1 p:nä maalisk. 1914.

Helsingin rakennustyöläisten lakko kesällä 1912. „Sopimus työolojen järjestämiseksi Helsingin rakennusteollisuudessa“ sanottiin rakennusmestarijärjestöjen taholta vuosien 1911—1912 vaihteessa irti. Työläiset myöskin keskustelivat sopimuksen irtisanomisesta, mutta yhteisessä rakennustyöläisten osastojen johtokuntien kokouksessa, joka asian johdosta syksyllä 1911 pidettiin, päätettiin olla sopimusta irtisanomatta. Mutta sen si-

jaan rakennusmestarien järjestöjen puolelta, lukuunottamatta maalarimestareita, päätettiin se irtisanoa, ja syyksi heidän puoleltaan ilmoitettiin, että tahdottiin päästä siitä säännöksestä, että työehtosopimukset, ellei niistä muuten päästä yksimielisyyteen, laativat sovinto-oikeudet ja että jo kauan vireillä ollut kysymys 10-tuntisesta työpäivästä olisi nyt uuden yleissopimuksen avulla toteutettava, urakkatyöstä ei tuntipalkka pitäisi olla taattu, ja työväen yleisellä luottamusmiehellä ei vastedes pitäisi olla oikeutta tunkeutua työpaikoille työrauhaa häiritsemään.

Nämä muutokset siis sisältivät yleissopimuksen melkoista huonontamista. Asianomaiset liittotoimikunnat pitivät yhteisen neuvottelukokouksen ja päättivät ehdottaa, että osastot valtuuttaisivat liittotoimikuntansa edustamaan osastoja neuvotteluissa ja ettei neuvottelijoita valittaisi useampia kuin yksi kustakin liittotoimikunnasta.

Tämän ehdotuksen hyväksyivät kaikki muut osastot, paitsi kirvesmiehet, jotka liittotoimikunnan valitseman neuvottelijan lisäksi valitsivat myöskin osaston puolesta yhden neuvottelijan.

Ensimmäinen neuvottelutilaisuus oli tammik. 13 p. Siinä työntekijäin edustajat eivät vielä esittäneet omaa vastaehdotustaan, vaan vaativat työnantajilta selitystä niistä syistä, jotka olivat aiheuttaneet irtisanomisen ja pakottaneet työnantajat ehdottamaan tilalle entistä huonomman sopimuksen.

Näihin kysymyksiin eivät työnantajain edustajat voineet antaa mitään varmaa vastausta. Valittivat vaan, että 9-tuntin työpäivä on liian lyhyt, joten rakennukset tulevat kovin kalliiksi. Lisäksi he ilmoittivat, että muut työnantajat painostavat rakennusmestareita siitä, että nämä pitävät käytännössä 9-tuntisen työpäivän, vaikka muilla aloilla yleensä on 10-tuntinen.

Lopulta kun työntekijäin edustajat ilmoittivat, että neuvottelujen alkamisen ehtona on se, että työpäivä pysytetään 9-tuntisena, ilmoittivat työnantajain edustajat loppuvaatimuksiin seuraavat: että he luopuvat työpäivän 10-tunt. pidentämisvaatimuksesta, jos työväen taholta peruutetaan jo toimitettu rapparien palkkasopimuksen irtisanominen ja annetaan lupaus, ettei muita palkkasopimuksia irtisanoa, ja että hyväksytään työnantajain yleissopimusehdotus muissa kohdissa, paitsi mikäli se koskee työpäivän pituutta. Samalla he jo puolittain uhka-

sivat sanoa kaikki palkkasopimukset irti, ellei mainittuihin ehtoihin suostuta.

Työntekijäin edustajat eivät voineet näistä loppuvaatimuksista heti antaa lopullista vastausta, jonka takia neuvottelut keskeytettiin 10 päiväksi. Tällä ajalla keskustelivat kaikki asianomaiset ammattiosastot asiasta ja hyväksyivät omien edustajiensa tekemät ehdotukset:

1) Että rapparien palkkasopimuksen irtisanomista ei peruita, vaan sen lisäksi sanotaan irti myöskin sementtityöntekijäin työehtosopimus. Kaikki muut sopimukset sitävastoin suostutaan jatkamaan asiallisesti muuttamatta 2:deksi vuodeksi, jos yleissopimuksesta päästään yksimielisyyteen.

2) Yleissopimukseen tehdään vaan muutamia selvennyksiä ja lisäyksiä, mutta muuten hyväksytään vanha yleissopimus asiallisesti sellaisenaan.

Näiden päätöksien perusteella laativat neuvottelumiehet ehdotuksen uudeksi yleissopimukseksi, joka annettiin työnantajain edustajille toisessa neuvottelukokouksessa, joka oli tammik. 24 p. Samalla ilmoitettiin muut edellämainitut palkkasopimuksia koskevat ehdot.

Työnantajain edustajat ilmoittivat lisäävänsä edellisessä kokouksessa tarjoamiinsa sovinnon ehtoihin sen, että rapparien sopimukseen saadaan tehdä mahdollisia korjauksia, mutta palkkoja ei saa korottaa.

Kun työntekijäin edustajat eivät voineet työnantajain ehtoja sellaisenaan hyväksyä, kieltäytyivät työnantajain edustajat enempää keskustelemasta ja katkasivat neuvottelut kokonaan, vaikka on todennäköistä, että jos työnantajat olisivat voineet maltillisesti asioita käsitellä, olisi riitakohtien lukua voitu vähentää, joskaan ei lopullista sovintoa tehdä. Neuvottelujen lopetettua jäivät seuraavat riitakohtat ratkaisematta:

Työpäivän pituus, yleissopimuksen ja palkkasopimusten rikkomusten tutkiminen ja ratkaiseminen, paikallisten luottamusmiesten valintatapa ja niiden velvollisuudet, kiertävän luottamusmiehen toiminta työpaikoilla, palkkasopimusten tekeminen yleissopimuksen voimassaoloaikana, pohjapalkka sellaisissa urakatöissä, joitten hinta ei ole palkkasopimuksissa määrätty ja sopimuksen voimassaoloaika, sekä lisäksi rapparien ja sementtimiesten palkkasopimusten parantaminen.

Yleissopimusneuvotteluissa työnantajat uhkasivat sanoa irti

kaikki palkkasopimukset. Tämän uhkauksensa he myöskin painivat täytäntöön. Ennen tammikuun loppua sanottiin työnantajain puolelta kaikki palkkasopimukset irti ja kukin ammattiosasto sai vastaanottaa nähtävästi kovassa kiireessä kokoon kytätyn ehdotuksen uudeksi työehto- ja palkkasopimukseksi. Kukin ehdotus oli laadittu siinä mielessä, ettei mitään erikoista yleissopimusta enää tarvita, vaan yksityistyöehtosopimukseen otetaan myöskin yleiset määräykset, siten huononnettuna, kuin mestarien yleissopimusehdotuksessakin oli esitetty. Sen lisäksi olivat mestarit käyneet pienentämään palkkoja, m.m. muureille tarjottiin huomattavasti alennettuja palkkoja urakkatöissä.

Kun asema nyt oli muuttunut tällä tavalla, päättivät useat ammattiosastotkin, että aikaisemmin tehdyt päätökset vanhoihin sopimukseen tyytymisestä eivät enää ole sitovia, kun työnantajat olivat sopimukset irtisanoneet ja katkaisseet neuvottelut. Tämän johdosta päättivät lähes kaikki ammattiosastot vaatia palkankorotuksia y.m. parannuksia.

Tämän jälkeen työväenasiain esittelijä Senaatissa t:ri Leo Ehrnrooth teki nyt kummallekin riitapuolelle ehdotuksen, että neuvotteluja johtamaan asetettaisiin puolueeton välimies, jonka palkka suoritettaisiin valtion varoista

Tätä ehdotusta Ammattijärjestön toimikunta päätti puoltaa.

Ridassa mukana olleitten liittotoimikuntien neuvottelumiehet pitivät helmikuun 7 p. kokouksen Ehrnroothin ehdotuksen johdosta, ja päättivät sen hyväksyä. Samalla päätettiin, että eri ammattiryhmäin uudesta palkka- ja työehtosopimuksesta alotettaisiin työnantajain kanssa neuvottelu ensitilassa, ja että työehtosopimukset kaikille ammattiryhmille tehtäisiin yhdenmukaiset, ja tulisivat ne sisältämään pääasiassa sitä, mitä työntekijäin laatima uusi yleissopimusehdotus sisältää. Palkat ja muut eri ammattiteille erityisesti kuuluvat kohdat saisi jokainen laatia ammattinsa tarpeiden mukaan, ja että uudessa yleissopimuksessa pitää lisäksi vaatia vaatetus- ja ruokailuhuoneet työpaikalle.

Helmikuun 13 p. kummankin riitapuolen edustajat kokoontuivat valitsemaan välimiestä. Välimieheksi valittiin t:ri L. Ehrnrooth, jonka jälkeen neuvottelut heti alkoivat. Neuvottelujen pohjana oli kummaltakin puolen ennen neuvottelujen katkeamista esitetyt ehdotukset.

Välitysmiehen johdolla sujuivat keskustelut niin, että nel-

jässä istunnossa oli läpikäyty kummankin riitapuolen yleissopimusehdotus.

Välitysmies teki nyt oman ehdotuksensa yleissopimukseksi, sekä liitteeksi siihen erityiset työriitojen käsittelysäännöt, joiden mukaan työehtosopimusten rikkomiset ja tulkitsemiset käsitellään ja ratkaistaan.

Välitysehdotus lähetettiin kaikkien osastojen käsiteltäväksi, sekä sen mukana välitysmiehen laatima seuraava kirjelmä:

Helsingin rakennusteollisuutta uhkaavan työriidan sovittamiseksi saan täten, riitapuolten asettaman sovittelukomitean jäsenten yksimielisestä kehoituksesta, asianomaisten järjestöjen harjoittavaksi esittää seuraavan välitysehdotuksen:

1) Oheenliitetyt ehdotukset uudeksi yhteissopimukseksi sekä Helsingin rakennusteollisuuden työriitain käsittelysäännöiksi hyväksytään noudatettaviksi kuluvan vuoden toukokuun 1 p.

2) Uudet erikoissopimukset kaikille rakennusteollisuuteen kuuluville ammateille laaditaan yleissopimuksen voimassaoloajaksi siten, että niiden ammattien sopimukset, joihin nähden ei vaadita voimassaolevien sopimusten asiallista korjaamista, sovittelukomitean toimesta laaditaan viimeksimainittujen sopimusten mukaisiksi, ottamalla huomioon ne muodolliset korjaukset ja poistot, jotka aiheutuvat yleissopimuksesta, mutta että muiden ammattien sopimukset annetaan voimassaolevain sopimusten määräämässä järjestyksessä asetettujen sovinto-oikeuksien käsiteltäviksi ja päätettäviksi.

3) Asianomaiset järjestöt päättävät valtuuttaa sovittelukomitean jäsenet ryhtymään edellä mainittuihin toimenpiteisiin sekä valita jäseniä äsken mainittuihin sovinto-oikeuksiin.

Jos riitapuolet hyväksyvät tämän ehdotuksen sellaisenaan, olisi ilman enempää viivytystä saatava vakuus siitä, että työrauha säilyy, mikä seikka vuoden rakennuskauteen nähden ei ole vähäksi arvattava.

Helsingissä, helmikuun 22 p. 1912.

Leo Ehrnrooth.“

Osastot hyväksyivät ehdotuksen ja antoivat välitysmiehille neuvotteluihin täydet valtuudet, kuitenkin ehdolla, ettei yleissopimukseen saa tehdä huononnuksia.

Neuvottelukomitea kokoontui helmik. 28 p. lopullisesti päättämään yleissopimuksesta. Tällöin huomattiin, että työnantajat eivät olleetkaan hyväksyneet välitysmiehen ehdotusta, vaan

yhä pitivät kiinni aikaisemmin esittämistään huononnusehdotuksista. Neuvottelut uhkasivat uudestaan raueta, mutta välitysmies tarmokkaalla toiminnallaan sai sen estetyksi. Hän piti neuvotteluja vuoroin toisen, vuoroin toisen riitapuolen edustajain kanssa, ja tuloksena tästä oli, että työnantajat vihdoinkin luopuivat suurimmista sopimuksen huonontamisyhtymästä sekä ilmoittivat peruuttavansa yksityistyöehtosopimusten irtisanomisen. Sitä vastoin eivät työnantajat hyväksyneet sitä, että riidanalaiset palkkasopimukset tehdään sovinto-oikeudessa, jos neuvotteluilla ei saada sovintoa aikaan.

Vaikkakaan välitysmiehen ehdotus ei ollut tullut kokonaisuudessaan hyväksytyksi, voitiin kuitenkin jällellä olevista riitakohdista, kun sovinto-oikeuskysymys sivuutettiin, päästä yksimielisyyteen niin, että vielä samana iltana yleissopimus voitiin tarkistaa.

Yleissopimuksen ja välitysmiehen ehdotuksen tultua hyväksytyksi, olivat riitakysymykset palautuneet siihen, missä ne olivat tammikuussa ennen neuvottelujen katkeamista. Kuten aikaisemmin on mainittu, suostuivat amm. osastot silloin siihen, että jos yleissopimuksesta päästään yksimielisyyteen, niin asiallisia muutoksia vaaditaan ainoastaan rapparien ja sementtityöntekijäin sopimukseen, jota vastoin muut sopimukset jatketaan sellaisinaan kahdeksi vuodeksi, huomioonottamalla kuitenkin sellaiset muutokset ja selvennykset, jotka aiheutuvat yleissopimuksesta.

Vaikka yleissopimus täten olikin hyväksytty, ei sitä vielä allekirjoitettu, vaan jätettiin se riippuvaksi siitä, päästäänkö riidanalaisista yksityissopimuksista yksimielisyyteen. Neuvottelut aloitettiin heti rapparien ja sementtityöntekijäin työehtosopimuksista, koska niihin piti tulla asiallisia muutoksia. Kaikista muista sopimuksista, joihin piti tulla vaan pienempiä muutoksia ja selvennyksiä, neuvottelemisen jätettiin siksi kun nähdään, johtavatko neuvottelut rapparien ja sementtityöntekijäin kanssa sovintoon.

Neuvottelut edistyivät hitaasti, mutta vihdoinkin saatiin molemmin puolin hyväksytyksi sementtityöntekijäin työehtosopimus ja jällelle jäi enää vain rapparien sopimus, jossa oli tehty sellainen muutos, että se välttämättä aiheutti myöskin muutoksen ulkotyöläisnaisten sopimukseen. Näistäkin olisi mahdollisesti

päästy yksimielisyyteen, mutta väliin tuli uusia seikkoja, jotka lopulta estivät sovinnon syntymisen.

Neuvottelujen pitkittyessä ja sen jälkeen kun yleissopimus oli hyväksytty, huomattiin, että rakennusteollisuus alkoi vilkastua. Tämä nostatti rohkeutta muutamissa amm. osastoissa. Alettiin selittää, että tulossa oleva sovinto oli liian laiha, jonka takia yleissopimusta ei saisi hyväksyä siinä muodossa, kun se helmikuussa oli hyväksytty. Sen lisäksi vaativat muurarit, kirvesmiehet, sekatyöntekijät y.m. palkankorotusta. Liittotoimikunnat olivat kuitenkin edelleenkin sitä mieltä, että sovinto oli saatava aikaan sillä pohjalla, mikä aikaisemmin oli sovittu, ja hylkäsivät osastojen tekemät lisävaatimukset.

Asian ollessa tällä kannalla teki välitysmies viimeisen välitysehdotuksensa, joka oli näin kuuluva:

Helsingin rakennusteollisuuden työnantajain ja työntekijöiden järjestöille.

Sittenkun yleisen sovittelulautakunnan kokouksessa viime kuluneen helmikuun 28 p:nä oli alustavasti sovittu uudesta Helsingin rakennusteollisuuden työehtoja koskevasta yleissopimuksesta sekä saman teollisuuden työriitojen käsittelysäännöistä ja tämän ohessa mitä eri ammattien erikoissopimuksiin tulee määrättyä, että ainoastaan sementtityömiesten ja rapparien tariffit otettaisiin täydellisen asiallisen käsittelyn alaisiksi ja että uunintekijäin tarffiin tehtäisiin tarpeellisia lisäyksiä, kun sitä vastoin erikoistyöehtosopimukset muuten korjattaisiin ainoastaan mikäli uusien yleissopimusten säännökset tai nykyään voimassa olevien säännösten muodossa ilmenevät, molemmin puolin myönneetyt epäselvyydet sitä vaativat, on asianosaisten kesken mainitun päivän jälkeen sovitteluja toimitettu näin hyväksytyillä perustalla.

Mainittujen sovittelujen tulokset ovat seuraavat:

Alustavasti on laadittu uudet työehtosopimukset asfalttityöntekijöille, sementtityöntekijöille, uunintyöntekijöille, sekatyöntekijöille, tiilenkantajille ja rakennusajureille sekä myös kivityöntekijöille, sittenkun viimeksimainittujen erikoissopimukseen kuuluva hinnoittelu oli sovinto-oikeudessa laadittu.

Rakennuspuutyöntekijäin ja muurarien uusia työehtosopimuksia koskevia neuvotteluja ei ole toistaiseksi voitu saattaa loppuun, koska työntekijäin edustajat, asianomaisissa sovittelulautakunnissa, vastoin ylläkerrottua yleistä alustavaa välipuhetta, joka koski sovittelujen perusteita, ovat esittäneet vaatimuksia, jotka sisältävät puheenalaisten työehtosopimusten asiallisia muutoksia.

Mitä rapparien uuteen työehtosopimukseen tulee, on asianomaisten järjestöjen edustajain kesken sovitteluja hierottu, mutta pysyvään mielteneroavaisuuksien vallitessa, erinäisissä kohdissa, ei ole voitu päästä asianosaisten kesken alustavaan sopimukseen. Kun mainittua työehtosopimusta koskevissa sovitteluissa on puheeksi otettu sellainen nykyisen työjärjestyksen muutos, joka välttämättä johtaa ulkotyöläisnäisten työehtosopimuksen uuteen järjes-

telyyn, mikäli se koskee sen aputyön palkkaamista, jota ulkotyöläisnaiset suorittavat rappaustyössä, on viimeksimainittua työehtosopimusta koskevien sovittelujen loppuun saattaminen jäänyt rapparien työehtosopimuksen lopullisen muodostelun varaan.

Siihen nähden, että alussa mainitulla tavalla aikaisemmin vahvistetulla perustalla ei ole odotettavissa lopullista sopimusta ennen voimassa olevan yleissopimuksen päättymistä eli ennen kuluvan kuun loppua, koska puutyöntekijäin ja muurarien työehtosopimuksia koskevia neuvotteluja esiintyneistä syistä ei ole voitu saattaa loppuun eikä uutta rapparitariffia näy voitavan neuvottelemalla aikaansaada, on allekirjoittanut tahtonut asianomaisille työntantajain ja työntekijäin järjestöille ehdottaa, että seuraavalla tavalla sovittaisiin esillä olevan asian selvittämisestä:

Neuvottelujen loppuunsaattamista varten pidennetään rakennusteollisuudessa nykyisin voimassa olevien sopimusten aikaa enintään kymmenellä päivällä eli 10 p:ään ensi kesäkuuta. Ennen tämän ajan päättymistä saatetaan loppuun, ellei niin jo ole tapahtunut, neuvottelut niistä erikoissopimuksista, jotka aikaisemman päätöksen mukaan eivät saa joutua asiallisten korjausten alaisiksi, ja on tätä varten työntekijäin asianomaisille neuvottelumiehille annettava tarpeelliset valtakirjat. Äsken mainitusta neuvottelujärjestyksestä tehdään, ennen merkitystä, syytä poikkeus ainoastaan ulkotyöläisnaisen sopimuksen suhteen.

Niin pian kuin yllämainitut neuvottelut on päätetty, allekirjoittavat asianomaiset työntantajain ja työntekijäin järjestöt sekä yleiset sopimukset että kaikki muut erikoissopimukset paitsi rapparien ja ulkotyöläisnaisen sopimuksia, ja astuvat näin allekirjoitetut sopimukset heti voimaan. Viimemainittujen kahden työehtosopimuksen laatiminen lykätään sitävastoin sovinto-oikeuden ratkaistavaksi, joka on niin kokoonpantava kuin työriitojen sovittelusäännöissä on määrätty niiden tapausten varalle, jolloin on riita puhealaisten ammattien asianomaisesti hyväksytyjen erikoistyöehtosopimusten soveltamisesta tai tulkitsemisesta, mutta on ulkotyöläisnaisen sopimukseen nähden sovinto-oikeuden tehtävä niin rajoitettava, että voimassa olevaa sopimusta voidaan muuttaa ainoastaan mikäli tulee sen apurityön palkkaamiseen, jota nämä työläisnaiset suorittavat rappaustyössä. Siksi kuin asianomainen sovinto-oikeus on päättänyt työnsä, olisi rapparien ja ulkotyöläisnaisen voimassa olevia työehtosopimuksia noudatettava, mikäli ne eivät ole ristiriidassa uusien yleisten sopimusten kanssa.

Samalla kun jätän etelläolevan ehdotuksen asianomaisten järjestöjen harkittavaksi, en voi olla lopuksi huomauttamatta, että tämä ratkaisuehdotus ymmärtääkeeni itse todessa on ainoa mahdollinen keino rikkomatta aikaisemmin tehtyjä alustavia välipuheita turvata rakennusteollisuuden työrauha kahdeksi lähimmäksi vuodeksi. Lisäksi on huomattava, että sovinto-oikeuden näin ratkaistavat kohdat ovat verrattain harvat, ja että niillä on toisarvoinen merkitys siihen suureen tulokseen verraten, joka neuvotteluilla jo on aikaansaatu sekä että aikaisempien neuvottelujen tulos on oleva hyvänä perustana asian käsittelylle sovinto-oikeudessa.

Helsingissä toukokuun 29 p:nä 1912.

Leo Ehrnrooth.

Tämän johdosta liittotoimikunnat yhdessä Ammattijärjestön toimikunnan kanssa pitivät yhteisen kokouksen ja lähettivät osastoille seuraavan kirjelmän:

„Helsingin Rakennusteollisuustyöntekijäin ammattiosastoille.

Myötäliittäen tohtori Leo Ehrnroothin, Helsingin rakennusteollisuuden työnantajain ja työntekijäin järjestöille osottaman kirjelmän kuluvaan toukokuun 29 p:ltä, saamme sen lisäksi, mitä vastamainitussa kirjelmässä on asiain eri vaiheista esille tuotu, selostaa seuraavaa:

Kuten tunnetaan, sanoivat Helsingin rakennustyönantajat rakennusteollisuutta koskevan yleissopimuksen irti viime vuoden joulukuun lopulle, esittäen uuden, entistä huonomman sopimuksen. Samaan aikaan oli myöskin työntekijäin puolelta irtisanottu rapparien sopimus, joka osasto kuitenkin siihen aikaan toimi vielä itsenäisenä, kuulumatta muurarien liittoon.

Sitten kun työntekijäin ja työnantajain valitsevat neuvottelumiehet olivat koettaneet saada riitaisuuksia sovitetuksi, pääsemättä sen pitemmälle, kuin että työnantajat olivat asettaneet rauhanehdoiksi, että rapparien sopimuksen irtisanominen peruutettaisiin sekä että muita sopimuksia ei irti sanottaisi, jolloin he luopuisivat 10-tunnin työpäivä-vaatimuksestaan. Tämän johdosta päätti johtokuntien yhteinen kokous 15 p:nä tammi-kuuta, että rapparien sopimuksen irtisanomista ei peruuteta, vaan päätettiin lisäksi irtisanoa myöskin sementtityöntekijäin sopimus. Muita sopimuksia ei työntekijäin puolelta päätetty irti sanoa, vaan päätettiin: että, jos yleissopimuksesta päästään yksimielisyyteen, jatketaan kaikki muut entiset sopimukset muuttamatta 2:si vuodeksi. Tämän päätöksen vahvistivat kaikki ammattiosastot sen jälkeen pitämässään kokouksessa.

Ennen tammikuun loppua sanottiin työnantajain taholta irti myöskin kaikki yksityissopimukset ja esitettiin useita huononnuksia, minkä johdosta sitten useat ammattiosastot esittivät omat vastaehdotuksensa.

Kun riitaisuudet alkoivat kärjistyä, teki esittelijäsihteeri Leo Ehrnrooth kumpaisellekin riitapuolelle ehdotuksen välimiehen asettamisesta yleissopimusneuvotteluja varten, minkä ehdotuksen sekä työnantajat että myöskin liittotoimikuntien jäsenet kokouksessaan helmikuun 7 p:nä hyväksyivät.

Tämän jälkeen esitti sovittelukomitean kehoituksesta välimies tohtori Ehrnrooth kirjelmän 22 p:ltä helmikuuta, sekä ehdotuksen uudeksi yleissopimukseksi ja ehdotuksen siitä tavasta, millä yksityisistä työehtosopimuksista olevat riidat olisivat ratkaistavat. Tohtori Ehrnroothin kirjelmän hyväksyivät eri järjestöt, sekä jättivät kukin neuvottelumiehille täydet valtuudet tehdä sopimusehdotukseen sellaisia muutoksia ja korjauksia kuin sovinnon aikaansaaminen näyttää välttämättömältä, mutta jotka muutokset ja korjaukset eivät kuitenkaan tee yleissopimusta sisällöltään huonommaksi. Näiden valtuuksien nojalla hyväksyivät neuvottelumiehet lopullisesti yleissopimuksen helmikuun 28 p:nä. Tämän yleissopimuksen hyväksyivät kaikki liittotoimikunnat heti sen jälkeen, eikä myöskään osastojen puolesta sitä vastaan muistutusta esitetty, vaikka yleissopimus heti sanomalehdissä julkaisemalla saatettiin osastojen tietoon.

Sittenkun yleissopimusehdotus oli täten saatu lopulliseen muotoon, alkoivat neuvottelut yksityisistä työehtosopimuksista siinä järjestyksessä, kuin yleissopimusneuvotteluissa oli hyväksytty, mutta kun neuvottelut edistyivät hitaasti ja eri liittotoimikunnissa noudatettiin erilaista menettelytapaa, sekä kun muutamissa ammattiosastoissa oli ryhdytty harjoittamaan kiihottusta jo hyväksyttyä yleissopimusta vastaan, pidettiin neuvottelumiesten aloitteesta huhtikuun 30 p:nä liittohallintojen yhteinen kokous, missä kokouksessa hyväksyttiin seuraavat ponnet:

1) Liittohallintojen yhteinen kokous vahvistaa neuvottelumiesten laatiman yleissopimuksen Helsingin rakennusteollisuudessa ja valtuuttaa neuvottelumiehet sen allekirjoittamaan sittenkuin yksityissopimuksesta on päästy yksimielisyyteen.

2) Kokous velvoittaa kunkin liittotoimikunnan viipymättä ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että ammattiosastot ensi tilassa lopullisesti päättävät yksityissopimusten hyväksymisestä, ja olisi osastojen neuvotteluilla koetettava saada palkankorotuksia, y.m. muodollisia ja asiallisia parannuksia yksityissopimuksiin. Ellei neuvotteluilla ole mahdollisuutta saada niihin parannuksia, ovat liittohallinnot sitä mieltä, että osastojen olisi pysyttävä siinä aikaisemmin tekemässään päätöksessä, että muurarien, kir-

vesmiesten, uunintekijäin, sekatyöntekijäin, tiilenkantajain, ulkotyöläisnaisten ja rakennusajurien sopimukset uudistetaan sellaisinaan, huomioon ottamalla kuitenkin ne asialliset ja muodolliset muutokset, jotka aiheutuvat yleissopimuksesta.

Kuten edellisestä näkyy, on työntekijäin taholla omaksuttu se käsitys, että sovittelumiesten ehdotus yleissopimukseksi olisi saatava lopullisesti hyväksytyksi, sekä että kaikkien muiden osastojen, paitsi rapparien ja sementtityöntekijäin sopimukset voidaan hyväksyä, ellei parannuksia sovitteluissa saada, sellaisinaan, sekä koetettava riitakohtia saada sovinto-oikeuteen, mitkä ehdot ja edellytykset nyt näyttävät olevan olemassa. Asiain tällä kannalla ollen näyttää siltä, että yleissopimuksen hyväksyminen, samoin kuin eri ammattikuntien yksityissopimustenkin lopullinen hyväksyminen riippuu siitä, tuleeko kaikkien ammattikuntien sopimukset hyväksytyiksi ja työrauhaiten kahdeksi vuodeksi turvatuksi. Kysymys asiallisesti koskee siis sitä, tahtooko rakennustyöväestö lähteä taisteluun, vai haluaako se rauhassa jatkaa töitä?

Sen seikan puolesta, että rakennusteollisuustyöväestön olisi yritettävä, vaikkapa ankaralla taistelullakin, oloihinsa korjauksia, on esitetty, että rakennusteollisuuden alalla vallitsee nykyään vilkas liike, joten työnantajat ilman suuria uhrauksia ja kustannuksia eivät voisi antautua taisteluun, vaan mahdollisesti olisivat pakotetut tekemään myönnytyksiäkin. Niinikään paikallaan pysyminen ja entisten ehtojen puolesta taisteleminen lamauttaa ja taannuttaa työväen ammattillista liikettä, kun sitä vastoin taistelu parannuksien puolesta terästä ja lujittaa työväestöä.

Toiselta puolen on huomattava, että työntekijäin puolelta entisten sopimusten hyväksyminen, lukuunottamatta rapparien ja sementtimiesten sopimuksia, on periaatteessa ennen helmikuun puoliväliä jo asiallisesti annettu, ja jolle pohjalle neuvottelut kokonaan rakentuivat, joten työntekijäin rehellisyyden tunne velvottaa heitä pysymään jo esittämiensä mielipiteiden takana.

Tämän lisäksi täytyy ottaa huomioon, että todelliset työnantajat eivät ole rakennusmestarit, eikä edes rakennusten isännöitsijät, vaan mahtavat rahalaitokset, jotka eivät katsele

suopein silmin täällä vallitsevaa 9-tunnin työpäivää. Niinikään on otettava huomioon, että liittojen sekä Ammattijärjestön kassat ovat kovin vähäiset suurta taistelua varten, sekä järjestyneen työväen luku kovin pieni, tehden noin 25 % koko rakennustyöväestöstä, nekin tässä asiassa hyvin erimielisiä, sekä suuria taisteluja jo alkanut, tai tulossa useissa osissa maata. Kaiken tämän huomioon ottamalla ei voi ummistaa silmiään siltä, että rakennustyöväestö ei voi taitelujenkaan avulla tällä kertaa päästä tämän pitemmälle, minkä vuoksi ehdotamme, että sovintoehdotus hyväksyttäisiin.

Mutta kun erimielisyyttä osastoissa on ilmestynyt ja mahdollisesti vieläkin ilmenee, alistetaan asia osastojen kesken toimitettavan yleisäänestyksen alaiseksi siten, että kunkin osaston on keskuudessaan toimitettava äänestys suletuilla lipuilla, viimeistään torstaina kesäkuun 6 p:nä, siten että kukin, joka hyväksyy sovintoehdotuksen, kirjoittaa „jaa“, ja joka vastustaa, „ei“, ja on osastojen ilmoitettava äänestyksen tulos liittotoimikunnille seuraavana päivänä, sekä myöskin ilmoitus siitä, kuinka paljon osanottajia oli kokouksessa.

Äänestysten tulokset tarkastaa liittotoimikuntien yhteinen kokous, joka myös äänestyksen perustuksella lopullisesti ratkaisee sovintoehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, ja on tämä ratkaisu osastoihin nähden sitova.

Ennen äänestystä on osastojen päätettävä tämän viimeisen kohdan hyväksymisestä.

Helsingissä, toukokuun 31 p. 1912.

Suomen Tehdas- ja Sekatyöväen liittotoimikunnan puolesta :

A. E. Kokkola. K. Heinonen. E. Ekholm. V. Rantanen.
J. Kanerva. Alma Rantanen. Ida Laine. A. Sinisalo.
A. Aalto. V. Viherkoski.

Suomen Maurarien liiton toimikunnan puolesta :

J. K. Nyman. E. Leino. H. Hurmevaara. J. Nevalainen.

Suomen Kivityöntekijäin liitto :

V. Koivula. K. Salmela. V. E. Majanen. J. Pietikäinen.

Suomen Kaakeli-, Fajanssi- ja Uunintekijäin liittoneuvoston
puolesta :

T. Pihlajamäki. J. Lahtinen. K. Lindholm.

Puutyöntekijäin liiton toimikunta:

A. Halme. Kalle Salo. S. Hellsten. Osk. Murtoalo.
H. Moisio. V. Viitanen.

Suomen Ammattijärjestön toimikunnan puolesta:

Matti Paasivuori. K. Vartiainen. H. Saxman. K. Lindroos.
O. Hurme.

Rakennustyöläisien osastoissa toimitetussa äänestyksessä annettiin 223 ääntä neuvottelumiesten ehdotuksen puolesta ja 451 ääntä sitä vastaan. Tulokseen suureksi osaksi vaikutti kirvesmiesten ja kivityömiesten osastoissa annetut äänet, jotka suurimmaksi osaksi olivat hylkääviä.

Kivityömiesten osanotto äänestykseen, sen jälkeen kuin heidän oma työehtosopimuksensa oli sovinto-oikeudessa valmistettu, oli epäoikeutettu, eikä tarkoittanut muuta, kuin päästä eroon koko yleissopimuksesta. Eivätkä he itse suoranaisesti joutuneetkaan työtaisteluun, paitsi mikäli toisten ammattikuntien lakko aiheutti heille työttömyyttä.

Viimeinen neuvottelukokous työläisten ja työnantajain edustajilla välimiehen johdolla oli 10 p:nä kesäkuuta, jossa todettiin, että välitysehdotus oli kummaltakin puolen hylätty. Välitysmies ilmoitti nyt neuvottelumiehille, että hänen tehtävänsä oli päättynyt.

Välitysehdotuksen hylkääminen oli ratkaiseva askel. Lakon varalle alettiin varustautua työntekijäin piireissä ja epäilemättä myöskin työnantajat varustautuivat. Ammattiosastot ryhtyivät kiireellä laatimaan uusia työehtosopimusehdotuksia, jotka olivat muuten lähes samanlaisia kuin hylätyt ehdotukset, paitsi tuntipalkkoja vaadittiin korotettavaksi 5—10 penniä useimmissa ammateissa. Samoin urakatöissä vaadittiin vastaavia korotuksia.

Mainitut ehdotukset, saatuaan asianomaisten liittotoimikuntien ja Ammattijärjestön toimikunnan suostumuksen, jätettiin työnantajille heinäk. 15 p. ja vaadittiin joko neuvotteluja tai muuten lopullista vastausta yhden viikon kuluessa. Työnantajain järjestöiltä saapui vastaus, jossa selitettiin, että he eivät suostu neuvotteluun, mutta ovat valmiit hyväksymään entiset sopimukset sellaisina, kuin heidän edustajansa ne keväällisissä neuvotteluissa olivat hyväksyneet. Työnantajat tarjosivat siis

työntekijäin hyväksyttäväksi ehtoja, joita ei edes välitysmies ollut hyväksynyt. Oli luonnollista, että tällaisten ehtojen hyväksyminen ei voinut tulla kysymykseenkään, kun kerran välitysmiehen tekemä ehdotuskin oli tullut hylätyksi. Ammattiosastot hylkäsivät sen yksimielisesti ja jäivät odottamaan sopivaa aikaa lakon alkamiselle. Tapaukset kehittyivät nopeammin kuin osattiin aavistaakaan.

Heti kun sopimusneuvottelut keväällä olivat lopullisesti päättyneet ja uusia sopimusehdotuksia ruvettiin valmistamaan, sovittiin siitä, että kaikkien ammattiosastojen sopimusehdotukset jätetään yhtäaikaan työnantajille, ja että mahdollisen lakon tekemisessä noudatetaan yhtenäisiä päätöksiä. Ajuriammattiosasto oli kuitenkin yhdessä Helsingin Ajuriyhdistyksen kanssa jättänyt työehtosopimuksen työnantajille ennen muita ja saatuaan kielteävän vastauksen, alkoivat ajurit lakon heinäkuun 23 p:nä. Toiset rakennustyöläiset joutuivat kiusalliseen asemaan ja ryhtyivät hekin kiireesti päättämään lakon tekemisestä. Päätökset alistettiin liittotoimikuntien ja Ammattijärjestön toimikunnan tarkastettavaksi, jotka hyväksyivät lakon alkamisen sääntöjen määräämässä järjestyksessä ja ehdolla, että niitä kunnan ja valtion töitä, mitkä eivät ole urakoitsijain teetettävänä, ei saa lakkoon julistaa.

Lakko alkoi heinäk. 29 päivän aamuna aivan yksimielisesti, ja käsitti kaikki rakennustyöt paitsi kivimiesten ja maalarien ammatteihin kuuluvia töitä. Heti lakon alussa saatiin sopimusaikaan asfalttihuopatehtaiden ja riksilevytehtaan kanssa. Näiden kanssa tehtiin kirjalliset työehtosopimukset ja tehtaat vapautettiin lakkotilasta ehdolla, että tehtaista ei lähetetä miehiä työhön lakonalaisille rakennuksille.

Lakon johto jätettiin keskuslakkokomitealle, johon kukin ammattiosasto valitsi yhden edustajan. Liittotoimikuntien välistä yhteistoimintaa ylläpitämään valittiin pienempi neuvosto, johon kustakin liittotoimikunnasta valittiin yksi edustaja. Kun lakko oli kestänyt muutaman päivän, huomattiin, että lakon valvominen kävi liian vaikeaksi, kun lakkoalue käsitti kaikki pienimmätkin rakennustyöt Malmin ja Huopalahden asemia myöten. Yksityiset pikkurakennuttajat, jotka eivät olleet missään tekemisissä rakennusmestarien kanssa, olisivat olleet valmiit hyväksymään työntekijäin vaatimukset. Liittotoimikuntien valitsema neuvosto esittikin lakkokomitealle, että sellaiset työt

vapautetaan lakkotilasta. Lakkokomitea alisti ehdotuksen osastojen päätettäväksi, jotka sen yksimielisesti hylkäsivät elok. 12 p. Ainoastaan muutamat mitättömät huvilarakennustyöt Malmilla ja Huopalahdessa vapautettiin lakosta.

Täydellinen työnseisaus vallitsi 4 ensimmäisen lakkoviikon ajalla. Siitä alkaen huomataan jo heikkouden merkkejä. Aju-reita ja suomettarelaisen työväenliiton jäseniä alkoi hiljalleen palata töihin. Näitä seurasi muita järjestymättömiä työläisiä, niin että töitä hiljalleen siellä ja täällä voitiin alkaa. Työnantajat saivat uutta rohkeutta ja taistelu yhä kiivaampana jatkui edelleen.

Kun suuret järjestymättömäin joukot alkoivat olla avustuksen tarpeessa ja lakkokomitean oli vaikea saada heille riittävästi apua, uudistivat liittotoimikuntien edustajat viidennellä lakkoviikolla esityksensä, että rintamaa supistettaisiin vapauttamalla lakkotilasta yksityisten rakennuttajain rakennukset ja pienemmät korjaustyöt, jotka eivät ole järjestyneitten rakennusmestarien johdettavina, ehdolla että asianomaiset työnantajat sitoutuvat noudattamaan työntekijäin esittämiä työehtosopimuksia. Tämä ehdotus hylättiin taaskin osastojen johtokuntain yhteisessä kokouksessa elok. 28 p. Vasta seitsemännellä lakkoviikolla, kun lakossa jo huomattiin selviä heikkouden merkkejä, teki keskuslakkokomitea saman esityksen osastoille, jotka sen tällä kerralla pienellä äänen enemmistöllä hyväksyivät.

Yksityisiä työ sopimuksen allekirjoituksia alettiin ottaa syyskuun 16 päivästä alkaen. Työnantajain järjestö yhdessä luotonantajain kanssa sai kuitenkin ankarilla toimenpiteillä säilytetyksi rakennuttajain kesken niin hyvän kurin, että yksikään huomattavampi työnantaja ei sopimuksia allekirjoittanut. Allekirjoituksia tosin saatiin 52, mutta ne olivat sellaisten työnantajain, jotka eivät lakon kulkuun mitään voineet vaikuttaa.

Seitsemännellä viikolla teki kaupungin valtuuston työväenasiain lautakunta kaupungin valtuustolle esityksen, saada ryhtyä välityspuuhin työriidan sovittamiseksi. Työnantajat olivat kuitenkin silloin jo varmat täydellisestä voitostaan ja lähettivät valtuustolle kirjelmän, jossa jyrkästi vastustettiin kaikkea välitystä. Valtuusto hylkäsikin työväenasiain lautakunnan esityksen syysk. 10 p. Tämä saattoi epätoivoon monen järjestymättömän, joka siihen saakka oli kunnialla kestänyt. Rikkurien luku alkoi huomattavasti ja säännöllisesti lisääntyä.

Liittotoimikunnat olivat tähän asti pysyneet verrattain syrjässä. Niiden esitykset, kuten edellä on kerrottu, oli jätetty huomioonottamatta, eivätkä liittotoimikunnat pitäneet sopivana pakkokeinoilla saada mielipidettensä kuuluville. Mutta kun syyskuun puolivälissä jo selvästi huomattiin, että mitään saannottavaa voittoa ei saavuteta, vaan päinvastoin on vaarassa jäädä kokonaan ilman sopimuksia, päätti Tehdas- ja Sekatyöväen liittotoimikunta esittää muille liittotoimikunnille, että olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin lakon loppuun saattamiseksi niin edullisilla ehdoilla, kuin oli mahdollista.

Syyskuun 23 p. pidettiin yhteinen liittotoimikuntain kokous, jossa hyväksyttiin osastoille lähetettäväksi seuraava kirjelmä:

„Helsingin rakennustyöntekijäin ammattiosastoille.

Kuten tunnetaan, jatkuu Helsingin rakennustyöntekijäin lakko jo yhdeksättä viikkoa, ilman että mitään sovitteluja työnantajain kanssa on saatu aikaan, koska kaikki sellaiset yritykset ovat toistaiseksi rauenneet. Aivan todennäköistä onkin, että mitään neuvotteluja ei saada aikaan, kenties pitkään aikoihin, jos työväen puolelta ehdottomasti pidetään kiinni esitetystä vaatimuksista.

Toiselta puolen lakon pitkälle jatkaminen näyttää nykyään hyvin toivotonmalta senvuoksi, että lakkoon ovat joutuneet osallisiksi myöskin suuret järjestymättömät joukot, joilla ei ole mitään säännöllistä avustusta, ja ne vapaaehtoiset avustukset, mitä heille on voitu jakaa, eivät läheskään riitä turvaamaan heidän toimeentuloaan, minkä vuoksi suuri osa työväestöstä on jo huttavan hädän partaalla ja niin ollen ovat jo osittain tulleet — ja yhä enemmän tulevat — pakotetuiksi ryhtymään rikkurin häpeälliseen ja heillekin vastenmieliseen ammattiin. Tämän lisäksi olemme pakotetut ilmottamaan, että järjestöjenkin varat ovat loppuun kulumassa. Ammattijärjestön ja useimpien liittojen varat ovat jo loppuun kulutetut, joten säännöllisen avustuksen antamista ei voida enään järjestyneillekään pitemmälti taata. Tästä johtuakin, että yksityisiä töihin palaamisia on tästä eteenpäin yhä enemmän pelättävissä, joka tähänkin asti on ollut liian suuri, jotta lakkoa voitaisiin katsoa eheäksi ja rintamaa täysin lujaksi.

On kyllä totta, että lakon jatkuessa, vaikka pitkällekin, eivät rakennustyöt Helsingissä voine tulla säännölliseen käyntiin, mutta taas toiselta puolen, katsoen nykyiseen vuoden aikaan ja siihen, millä asteella rakennukset nykyään ovat, olisi lakon hyvin myöhäseen jatkumisesta vielä seurauksena työtön talvi, joka taas puolestaan lisäisi jo ennestäänkin suureksi käynyttä puutetta.

Näihin edellä esittämiimme syihin nojaten ovat eri liittotoimikuntien jäsenet, yhteisesti pitämässään kokouksessa, tulleet siihen vakavaan käsitukseen, että olisi ryhdyttävä tarmokkaisiin toimiin neuvottelujen aikaansaamiseksi silläkin ehdolla, että työntekijäin täytyisi perääntyä esittämistään vaatimuksista, ja saatava lakko päätetyksi niin edullisesti, kuin se nykyoloissa voi olla mahdollista.

Mutta koska asiain tällä asteella ollessa tarvitaan nopeaa ja päättävää toimintaa, niin olisi mielestämme johdonmukaisinta, että osastot tässä tapauksessa antaisivat liittotoimikunnille täydet valtuudet toimia asiassa parhaan ymmärryksensä mukaan, lakon mahdollisimman onnelliseen loppuun saattamiseksi. Tosin sääntöjen mukaan keskusjärjestöillä — yhtä lukuunottamatta — tällainen oikeus olisi, mutta säilyttääksemme keskinäisen luottamuksen keskusjärjestöjen ja osastojen välillä, pyydämme osastojen päätettäväksi ehdottaa,

että osastot antavat asianomaisille liittotoimikunnille täyden valtuuden ryhtyä toimenpiteisiin neuvottelujen aikaansaamiseksi sekä lakon lopettamiseksi työväestölle mahdollisimman edullisella tavalla.

S. Tehdas- ja Sekatyöväen liiton puolesta

K. Heinonen.

A. Räsänen.

S. Muurarien liiton puolesta

E. Leino.

H. Hautala.

K-, F- ja Uunintekijäin liiton puolesta

J. F. Vuorio.

T. Pihlajamäki.

S. Puutyöntekijäin liiton puolesta

J. Lumivuokko.*

Edelläolevaan kirjelmään pyydettiin vastausta viimeistään syyskuun 26 p. iltaan, mutta osastojen johtokunnat salasivat kirjelmän osastoilta, eivätkä itsekään asiasta päättäneet. Osastojen johtokunnat pelkäsivät yhdeltä puolen, että esitys saattaisi joukot erimielisiksi, ja toiselta puolen, että liittotoimikunnat käyttäisivät valtaansa väärin, jos valtuudet niille myönnettäisiin. Johtokunnat laativat sitä varten oman ehdotuksensa, joka oli seuraava:

„Edelläluetun liittotoimikuntien kirjelmän johdosta ovat asianomaisten rakennusteollisuuden eri ammattiosastojen johtokunnat kuluvan kuun 25 p:nä pitämässään yhteisessä kokouksessa tulleet yksimielisesti seuraaviin tuloksiin:

Että vaikkakaan johtokunnat eivät ole liittotoimikuntien kanssa yhtä mieltä siitä, että lakon johdosta oli työtön talvi odotettavissa, kun on selvästi havaittavissa, että lakon takia väliaikaisesti seisahtuneet työt tullaan kumminkin vielä kaikessa laajuudessaan tänä syksynä panemaan käyntiin. Mutta kun työnantajain puolelta ei kaikista huolimatta näytä olevan neuvottelujen alkamista odotettavissa, ja kun näin pitkäaikainen taistelu on jo tuntuvasti rasittanut taistelevia joukkoja, sekä heikentänyt järjestöjen avustuskassoja, tulisi taistelun enää pitkälle jatkaminen epäilemättä muodostumaan epätoivoiseksi.

Asiain näin ollen päättivät johtokunnat yhtenäisten päätöksien saavuttamiseksi osastoille yhteisesti ehdottaa:

Ettei neuvottelut työntekijain puolesta lähimmässä tulevaisuudessa aloitettaisiin. Ja katsoen siihen, että Ammattijärjestö on Suomen työväen järjestöjen päätytymäkohta, ehdotetaan, että asianomaiset valtuuttaisivat Ammattijärjestön puheenjohtajan tekemään työnantajain järjestöille esityksen neuvottelujen alkamisesta; ja että tämä esitys tehdään suoraan työnantajille, ilman minkäänlaista muuta välitysmiestä.

Ottamalla huomioon, että asianomaiset osastot juuri itse ovat välittömästi päättäneet taistelun alkamisesta, katsovat johtokunnat kansanvaltaisimmaksi menettelytavaksi, että myöskin sovinnon ehdoista ja taistelun lopettamisesta päättämisoikeus säilytetään itselleen osastoille. Silmälläpitäen tätä seikkaa sekä myöskin sitä, että kunkin ammattikunnan työ sopimukset tulisivat mahdollisimman tarkalla asiantuntemuksella laadituiksi, ehdottavat johtokunnat:

Ettei kukin osasto valitse itse neuvottelumiehet, jotka yhdessä Ammattijärjestön puheenjohtajan kanssa, osastoiltaan saamallaan valtuuksilla ja evästyksillä ryhtyvät työnantajain kanssa neuvottelemaan sovinnon ehdoista.

Neuvottelumiehille on osastojen annettava mahdollisimman selvät evästyksiset ja valtuudet siitä, missä määrin neuvottelumiehet ovat päätösoikeutettuja kuulematta välillä osastojen mielipidettä.

Johtokuntien yhteisen kokouksen valtuuttamina.

Antti Pietarinen.¹

J. Heino.

A. P. Laitinen.*

Lokakuun 2 p. esitettiin osastoissa johtokuntain valitseman komitean ja liittotoimikuntien kirjelmät ja osastojen johtokuntien yhteisestä sopimuksesta päätettiin, ettei liittotoimikunnille myönnetä valtuuksia. Näistä päätöksistään osastot ilmoittivat kirjelmillä liittotoimikunnilleen. Mutta sen sijaan hyväksyttiin osastojen johtokuntain valitseman komitean ehdotus, että jos neuvottelut alotetaan, niin alotetaan ne Ammattijärjestön puheenjohtajan ja osastojen valitsemain neuvottelumiesten johdolla.

Kun asiat osastoissa viikkokauden viipyivät ja liittotoimikuntien ehdotus sovittelujen aloittamisesta yleensä kaikissa osastoissa yhteisestä sopimuksesta hylättiin, niin liittotoimikunnat voivat kokoontua vasta 3 päivänä lokakuuta lopullista päätöstä tekemään, jolloin Tehdas- ja Sekatyöväen liittotoimikunnan ehdotuksesta liittotoimikunnat päättivät ottaa sääntöjen

¹ Antti Pietarinen oli Helsingin rakennustyöläisten luottamusmies-keskuskomitean palveluksessa kesäkuun 1 p:stä v. 1910 v. 1913 loppuun. Rakennustyöväen yhteinen luottamusmies-keskuskomitea perustettiin keuhällä 1910.

mukaisen päätösvallan käsiinsä, ja samalla päätettiin työnantajille *tarjota neuvotteluja*. Mutta se oli nyt myöhäistä, sillä samana iltana päättivät työnantajat, etteivät he enää tee sopimuksia sosialistien kanssa, koska he olivat suomettarelaisten ammattiosastojen kanssa, joiden kanssa olivat lähes koko lakon ajan neuvotelleet, saaneet sopimukset valmiiksi.

Liittotoimikuntien valitsemien neuvottelumiesten lisäksi kutsuttiin osastojen edustajat päättämään neuvottelujen alkamisesta. Lokakuun 5 p:nä lähetettiin työnantajille neuvottelumiesten puolesta kirjelmä, jossa ehdotettiin neuvottelujen alkamista. Työnantajat vastasivat ehdotukseen, *ettei se anna aiheutta heidän puoleltaan mihinkään toimenpiteeseen*.

Kun asema oli käynyt tällaiseksi, ehdottivat neuvottelumiehet, että lakko lopetetaan ja palataan töihin ilman työ sopimuksia. Ehdotus alistettiin osastojen äänestettäväksi ja annettiin lakon lopettamisen puolesta ääniä 55 $\frac{1}{2}$ prosenttia äänestykseen osaaottaneiden luvusta. Lakon jatkamista edelleen kannatti 44 $\frac{1}{2}$ prosenttia.

Kun lakkolaisten enemmistö oli lakon lopettamisen puolella, niin liittotoimikunnat lokakuun 12 päivänä julistivat lakon loppuneeksi.

Rakennustyöläiset olivat tässä taistelussa kärsineet perinpohjaisen tappion. Tappion vielä siinäkin suhteessa, että n.s. suomalainen (suomettarelainen) työväen liitto sai mestarien järjestöjen kanssa sopimuksen.¹

Mutta Ammattijärjestölle se maksoi noin 31 300 mk ja liitoille sekä osastoille yhteensä noin 100 000 mk.

Lakon johdosta tuli suuri luku rikkureita, joilta oli otettu lakkositoumuksia, ja seuraavina vuosina niiden kanssa riitoja ja oikeudenkäyntejä lakkositoumuksissa luvattujen korvausten perimisestä.

Paperiteollisuustyöläisten lakko Kymin-, Kuusankosken- ja Voikan tehtailla 1912. Tyytymättömyys näillä tehtailla valitseviin oloihin, työaikaan ja palkkoihin näyttää jo pitemmän aikaa olleen yhä kasvamassa. Paikallisten ammattiosastojen toimihenkilöt olivat alkaen vuodesta 1909 valittaneet, että ellei

¹ Suomalainen työväenliitto on perustettu 1907. Liiton merkitys maamme työväenliikkeessä on muuten vähäinen, paitsi että sen jäsenet useissa työtaisteluissa ovat esiintyneet rikkureina.

voida ryhtyä mihinkään voimia kysyviin ponnistuksiin, niin osastot näivettyvät: uusia jäseniä on vaikea saada, kun ihmiset vielä käsittävät, ettei osastoon kuulumisesta saata olla mitään hyötyä, jos sen täytyy koettaa vaan pysyä paikallaan, uskaltamatta yrittää eteenpäin, vieläpä entisetkin alkoivat solua pois. Samaan aikaan elantokustannukset paikkakunnalla yhä kasvoivat ja tyytymättömyys siis myöskin kasvoi samassa määrässä.

Parannusvaatimuksia lienee ensin alettu suunnitella metallityöntekijäin osastossa, joka toukok. 13 p:nä lähetti S. Ammattijärjestölle kirjelmän, joka sisälsi m.m. seuraavaa:

„Mukaan liittäen ehdotuksen liittomme Voikan osaston ja Kymin O.Y. Voikan tehtaan välillä, saamme sen johdosta ilmottaa seuraavaa:

Jo pitemmän aikaa on liittomme Voikan osasto valmistellut työehtosopimuksen työnantajille esittämistä. Nyt se on vihdoinkin kehittynyt niin pitkälle, että me olemme antaneet luvan sopimusehdotuksen työnantajalle jättämiseen, pyynnöllä, että siihen työnantajalta saataisiin vastaus 14 vuorokauden kuluessa, jonka jälestä, jollei työnantaja sopimusehdotusta hyväksy, tulemme päättämään enemmistä toimenpiteistä. Sopimuksen alaiseksi tulisi kaikkiaan 103 työntekijää, joista 80 järjestynyttä. On kuitenkin huomio otettava se, että jos lakkoon lähtö tulisi, joutuisi silloin koko Voikan tehdas seisomaan.“ — — — — —

„Me toivomme, että arv. toimikunta toimenpiteemme hyväksyy ja siinä tapauksessa, jos lakkoon lähtö näyttäisi tulevan kysymykseen, tulemme siitä teille uudelleen esityksen tekemään.“

Tämän johdosta päätti S. Ammattijärjestön toimikunta toukokuun 17 p:nä, että

„hyväksyttiin pyyntö ja merkitään tämä ilmoituksena pöytäkirjaan.“

Kesäkuun 4 p:nä sai S. Ammattijärjestön toimikunta S. Metallityöntekijäin liitolta kirjelmän, jossa pyydettiin lupaa lakon alkamiselle.

Edellä selostellun kirjelmän johdosta päätti Ammattijärjestön toimikunta kesäkuun 6 p:nä pitämässään kokouksessa:

„että koska Kymi O.Y:tä ei saataisi vähällä taipumaan, vaan olisi metallimiesten lakosta seurauksena sulkutoisille työläisille, ei siinä sulussa voitaisi kestää, sillä paperityöläisten liitto on heikon taloudellisen asemansa tähden sellaisessa asemassa, ettei se voi jäseniään turvata. Jos Ammattijärjestö hyväksyisi metallimiesten lakon, olisi sen silloin avustettava sulkujoutuneita. Se merkitsisi ylimääräisen veron asettamista, joka synnyttäisi

ehkä vastenmielisyyttä. Kun asema on tällainen, ei tällä kertaa voida Voikan metallityöläisille lakkolupaa myöntää.“

Myöhemmin pyysivät lupaa saada esittää työ sopimus ehdotuksen myöskin Puutyöntekijäin-, Kivityöntekijäin-, Paperityöntekijäin- ja Tehdas- ja Sekatyöväen liittotoimikunnat. Näiden johdosta päätti Ammattijärjestön toimikunta,

„että työ sopimukset kyllä voidaan työnantajille esittää, mutta lakkolupaa ei anneta tällä kertaa, ennenkuin saadaan tieto, mitä työnantajat työ sopimus ehdotuksiin vastaavat. Sitten voidaan asia lopullisesti ratkaista.“

Tämän jälkeen sai Ammattijärjestön toimikunta vastaanottaa seuraavan kirjelmän, mistä selvenee, että työväestö odottamatta isännistön vastausta tai Ammattijärjestön lupaa, oli päättänyt tehdä irtisanomisen.

„Kuusankoski 3—7—12. Arvoisa ammattijärjestön toimikunta H—ki. Täten saan käskystä ilmoittaa teille seuraavaa: Kymin, Kuusankosken ja Voikan tehtaiden työväenjärjestöjen yhteisesti valitsema komitea tämän kuun 2 p:nä pitämässään kokouksessa Kuusankosken työväentalolla päätti tehdä irtisanomisen ensi perjantaina t.k. 5 p:nä mainittujen tehtaiden hallinnolle kaikkien niitten työntekijäin puolesta, jotka ovat nimensä omakätisesti irtisanomissitoumukseen allekirjoittaneet, niiden vaatimusten saavuttamiseksi, mitä ovat tehneet, jotka kyllä ovat teille tunnettuja ilman minun selittämätänikin. Päätöksestä vaan käskivät minun lyhyesti teille ilmoittaa, kun myöskin joillekin kuuluville liittotoimikunnille. Kymin- ja Kuusankosken tehtailla on vielä tänään ja huomenna kokoukset, vaan ne eivät päätökseen tulene koskemaan“. — — — — —

M. Paljakka.

Samalla ilmoitettiin, että irtisanomispaperin oli allekirjoittanut 1 006 paperityöntekijää, 315 sekatyöntekijää, 148 metallityöntekijää, 54 kivityöntekijää ja 94 puutyöntekijää, yhteensä 1 617. Tehtaalla luulivat olevan työläisiä yhteensä 2 532.

Samana iltana pitämässään kokouksessa päätti Ammattijärjestön toimikunta, että puheenjohtaja ja H. Saxman matkustavat heti paikalle ottamaan asioista lähempää selkoa, mutta seuraavana aamuna, ennenkuin vastamainitut henkilöt kerkesivät paikalle, olivat irtisanomista toimittamaan valitut kiirehtineet jättämään irtisanomispaperin tehtaan isännöitsijälle. Asian näin ollen ei mitään voitu enää tehdä, kun sitäpaitsi asianomaiset työläiset vakuuttivat, ettei mikään mahti maailmassa olisi voinut estää heitä irtisanomista toimittamasta, joten jäätiin odottamaan tapausten kehitystä.

Tämän johdosta merkittiinkin Ammattijärjestön toimikunnan kokouksen pöytäkirjaan heinäkuun 11 p:nä, että „asian nykyisellään ollen ei siellä voida toimittaa mitään muuta kuin irtisanomisajan lopussa t.k. 18 p:nä olisi sopiva asianomaisten liittojen luottamusmiesten kanssa käydä paikalla ja koettaa saada neuvottelut aikaan“. Asia pantiin pöydälle, kunnes isännistön vastaus saapuu.

Vihdoin heinäkuun 13 p:nä saivat työntekijät isännistöltä seuraavan kirjelmän:

„Sen esityksen johdosta, jonka erinäiset työläisten ammattiosastot 24 p:nä kesäk. päivätyssä kirjelmässä ovat tehneet Kymin Osakeyhtiön hallinnolle, on johtokunta uudelleen käsitellyt kysymyksen 8-tuntisen työpäivän käytäntöön ottamisesta yhtiön tehtaitten niihin osastoihin, joissa työskennellään päivä- ja yövuorossa ja joissa kolmivuorot eivät työn erityisen laadun perusteella jo ole käytännössä.

Huolellisesti harkittuaan asian on yhtiön johtokunta katsonut, ettei se voi suostua työläisten tekemään anomukseen, vaan on pakotettu antamaan kieltävän vastauksen. Tätä päättäessään on johtokunta ottanut huomioon, ei ainoastaan Kymin Osakeyhtiön edut, joita mainittu työjärjestelmän muutos suuressa määrin koskisi, siitä johtuvan melkoisen palkkojen lisäyksen kautta, vaan myös muita asianhaaroja.

Suomen paperiteollisuus ei nimittäin työskentele edullisissa oloissa. Ainoastaan pieni osa sen tuotteista tulee käytetyksi omassa maassa. Lopulle täytyy hankkia menekki muissa maissa, ja niissä on Suomen paperiteollisuuden taisteltava varsin kiivaasti kilpailua vastaan. Kolmivuoroihin siirtymisestä johtuisi sentähden, jollei samalla näiden teollisuustyöläisten päiväpalkkoja alennettaisi, vaan ne jätettäisiin entiselleen, niin suuri valmistuskustannusten lisäys, että hyvin monen liikkeen jatkuva olemassaolo sen kautta tulisi uhatuksi, ja seuraukset olisivat turmiolliset, ei ainoastaan työnantajille, vaan myöskin työläisille.

Koska Kymin Osakeyhtiö, kuten tunnettua, on maamme suurin paperi- ja puumassateollisuusliike, on selvä, että yhtiön on otettava huomioon myös mainittu seikka. Ja sen lisäksi tulee vielä, että yhtiön on pysyminen sillä kannalla, jonka Suomen Paperi- ja Puumassateollisuuden Työnantajain Liitto yllämainittujen asianhaarain johdosta tässä suhteessa on asettanut.

Kun johtokunta siis tätä nykyä ei voi muuttaa yhtiön tehtaitten kaikkea päivä- ja yötyötä kolmivuoroiseksi, katsoo se oikeaksi huomauttaa, että tämä kysymys hiljakkoin on tullut kansainvälisen komitean käsittelyn alaiseksi. Jos tämän komitean harrastukset johtaisivat siihen, että kolmivuorot yleisesti otetaan käytäntöön yötä päivää jatkuvassa työssä, silloin ei enää löytyisi esteitä tämän järjestelmän käytäntöön ottamista vastaan myös Kymin Osakeyhtiön tehtaisissa, sillä silloin joutuisi Suomen paperiteollisuus tässä suhteessa samaan asemaan, kuin vastaavat laitokset muissa maissa, joita vastaan sen on puolustettava olemassaoloaan.

Mitä sitten tulee siihen erityisten päivätyöläisten palkkojen lisäykseen, jota myös hallinnolle jätetyssä kirjelmässä pyydetään, niin ei johtokunta voi

suostua siihen. Mutta saa ilmoittaa, että johtokunta toimeenpanevan johtajan ehdotuksesta jo toukokuussa pidetyssä kokouksessa on päättänyt toimeenpanna tutkiskelun yhtiön tehtaitten työpalkkojen suhteen, mikä kuitenkin vaatii aikansa eikä sentähden ole vielä lopetettu. Ja sen mukaan, mitä tämä tutkistelu osoittaa, että työn laatu tai yksityisten työläisten ammattikyky antaisivat aihetta erityisiin palkkojen lisäyksiin, on johtokunta eri tehtaitten johtajien sekä toimeenpanevan tirehtöörin ehdotuksesta suostuva oikeuden mukaisiin palkankorotuksiin.

Vielä tahdon tässä yhteydessä lisätä seuraavaa: Että osa yhtiön työläisistä on sanonut itsensä irti työstään, on tuottanut yhtiön hallinnolle suurta mielipahaa. Mutta johtokunnalla ei ole mitään muistuttamista tätä irtisanomista vastaan, koska se on tapahtunut, kuten yhtiön ja jokaisen sen työläisen välillä tehty välipuhe edellyttää. Työnantajan ja hänen työläisensä välillä tehty välipuhe on vapaaehtoinen sopimus. Työnantajalla luonnollisesti on oikeus päättää, millä ehdoilla hän voi tarjota työtä. Ja työläisellä puolestaan tietysti on oikeus päättää, voiko hän näillä ehdoilla ottaa vastaan työtä tai jäädä siihen, taikka ei. Työehtoja määrätessä on työnantajan myös otettava huomioon se, minkä hänen oma liikkeensä ja muut samaan teollisuusalaan kuuluvat yritykset voivat kantaa. Jos ei työläinen näihin ehtoihin tyydy, niin luonnollisesti ei kukaan voi kieltää häntä laillisella tavalla sanomasta itseänsä irti työstään, ja sellaisessa tapauksessa työnantajalle ei jää muuta keinoa, kuin koettaa saada uusia työläisiä, sekä kunnes tämä tapahtuu, vähentää tai lopettaa tuotantoansa. Näin tulee käymään myös Kymin Osakeyhtiössä, jos ne työläiset, jotka ovat sanoneet itsensä irti, eivät ennenkuin irtisanomisaika on loppuun kulunut, päällystölleen ilmoita haluavansa nyt vallitsevilla ehdoilla jäädä yhtiön palvelukseen.

Kymintehtaalla, 12 p:nä heinäkuuta 1912.

Kymin Osakeyhtiön johtokunnan puolesta

Gösta Björkenheim.“

Tämän vastauksen johdosta työväestö heinäkuun 14 p. piti yleisen näiden tehtaitten työväen kokouksen, jossa päätettiin alottaa lakko saman kuun 19 p. kello 10 a.p. ja samalla päätettiin antaa seuraava lakkojulistus:

„Lakkojulistus.

Kuten tunnettua on, antoi Kymiyhtiön tehtaitten Hallinto kieltävän vastauksen työläisten vaatimuksiin. Tämän vastauksen johdosta on kaikkien kolmen Kymin, Kuusankosken ja Voikan tehtaitten työväestö pitämässään kokouksissa päättänyt isännistön vastaukseen vastata työnseisauksella, joka alkaa Kymintehtaalla, Kuusankoskella ja Voikan tehtailla perjantaina heinäkuun 19 p:nä kello 10 a.p., joka täten tiedoksi annetaan kaikille niille työtovereille, jotka ovat päättäneet ottaa osaa niiden vaatimusten saavuttamiseksi, mitkä ovat työväen amm.-osastojen taholta tehtaitten hallinnolle esitetyt.

Samoin huomautetaan kaikille työläisille, etteivät saapuisi tänne työn-

etsintään niin kauan, kunnes täällä selviydytään asioista. Sillä jokainen työlläinen, joka työskentelee lakon alaisilla työmailla, on oman itsensä ja toveriensa sortaja.

Sovittelutoimikunta.“

Ammattijärjestön toimikunnan päätöksen mukaan matkustikin heinäkuun 18 päiväksi paikalle Ammattijärjestön puheenjohtaja Oskari Tokoi, Metallityöläisten liiton puheenjohtaja Saxman, Kivityöntekijäin liiton luottamusmies Pietikäinen ja Paperiteollisuustyöväen liiton sihteeri Viljanen, tarkoituksella saada neuvottelut aikaan ja sovinto syntymään.

Minkäänlaisia varsinaisia neuvotteluja ei kuitenkaan saatu aikaan. Keskiviikkona heinäkuun 17 p:nä klo 11 aamulla kävi S. Ammattijärjestön puheenjohtaja isännistön puheilla saadaksen aikaan sovintoa. Kun kaikki muut sovittelun mahdollisuudet isännistön puolelta torjuttiin, ehdotti hän sovinto-oikeuden asettamista, jonka tehtäväksi riitaisuuksien ratkaisu jätettäisiin. Hallinnon puheenjohtaja lupasi miettiä tätä asiaa ja kutsua paikalle myöskin varapuheenjohtajan herra Langensköldin ja antaa vastauksen illalla. Samana iltana klo 8 saikin Tokoi vastaanottaa seuraavan kirjelmän:

„Valtiopäivämies, Herra O. Tokoi.

Teidän ja Johtokuntamme Puheenjohtajan välisen, tämpäpäiväisen keskustelun sekä siinä esittämämme näkökohtien johdosta saamme me, viitaten 12 p:nä t.k. päivätyyn kirjelmäämme, täten ilmoittaa, että me, siinä tapauksessa, että ne työläiset, jotka ovat sanoneet itsensä irti palveluksestamme, ennen irtisanomisajan loppua peruuttavat irtisanomisensa, suostumme pitämään ne edelleen palveluksessamme sekä hyväksymme, että viisijäseninen komitea, johon Kymin, Kuusankosken ja Voikan työläiset yleisessä kokouksessa valitsevat kaksi jäsentä ja me kaksi ja jonka puheenjohtajana tulee toimimaan lakitieteen tohtori Leo Ehrnrooth, tarkastaa tehtaittemme palkkausoloja ja ehdottaa sellaisia parannuksia, joita se ehkä katsoo oikeutetuiksi.

Samalla ilmoitamme me, että olemme ottava sanotun komitean ehdotukset huomioon niin pitkälle, kuin se on meille mahdollista, sekä ettei yllämainitun irtisanomisen peruuttaminen ole aiheuttava mitään toimenpiteitä meidän puoleltamme, yhtä vähän nykyisten työansioitten alentamista eri työaloilla kuin pidennettyjen työaikojen käytäntöön ottamista tehtaisiimme tai niiden osiin.

Kunnioituksella

Kymin Osakeyhtiön johtokunnan puolesta:

Gösta Björkenheim.“

Tokoi lupasi esittää kirjelmän työntekijäin valitsemille valtuutetuille ja antaa vastauksen klo 10 mennessä, mutta ilmoitti

samalla, että asiasta lopullisesti päättää työväestö itse, joka voi tapahtua aikaisintaan sunnuntaihin mennessä ja siltä varalta, että jos työväen valtuutetut päättäisivät ehdottaa työväestölle hyväksyttäväksi isännistön kirjelmän, jatkuisivat työt tiistaihin, johon saakka työväestö saisi aikaa päättää ehdotuksesta.

Työväen valtuutettujen kokouksessa ehdottikin Tokoi, että työväestön olisi hyväksyttävä tämä sovintoehdotus, sillä me emme ole tasaväkiset taistelijat Kymiyhtiötä vastaan, jonka takana on koko rahamaailma. Tappeluun lähteminen olisi liian uhkarohkea teko, jonka seurauksena voi olla työväenjärjestöjen häviäminen koko paikkakunnalta. Kun työväen valtuutetuista ei ainoakaan sanonut voivansa ehdottaa työväelle hyväksyttäväksi isännistön tarjousta, niin ehdotti Pietikäinen hyväksyttäväksi kirjelmän sillä muutoksella, *„että ehdotettu lautakunta laatii ehdotukset kaikkia tehtaan työväestöä koskeviksi joukkosopimuksiksi, mikä ehdotus on kumpaiseenkin asianomaiseen nähden sitova“*.

Niukalla enemmistöllä hyväksyivät valtuutetut tämän ehdotuksen.

Tämä tieto ilmoitettiin isännistölle telefonitse, jolloin herra Björkenheim vastasi, ettei hän voi luopua oikeudestaan lopullisesti päättää siitä, millä ehdolla he tarjoovat työtä, mutta sanoi, että hän kyllä tulisi ottamaan komitean laatiman ehdotuksen huomioon niin pitkälle, kuin se suinkin voi olla mahdollista.

Kun työväen valtuutetut eivät katsoneet voivansa ottaa huomioon isännistön viimeistäkään tiedonantoa, vaan pitää kiinni omista vaatimuksistaan, niin katkesivat sovitteluyritykset lopullisesti, ja seuraavana aamuna oli tehtaan porteille naulattu ilmoitus, jossa selosteltiin viimeisiä sovitteluyrityksiä, tosin virheellisesti ja osittain harhaanjohtavastikin, mutta pääkohdissaan oikein, ja ilmoitettiin, että työtodistusten jakaminen aletaan samana päivänä.

Torstai-iltana ja perjantai-aamuna pidettiin joka tehtaalla suuria työväenkokouksia, joissa päätettiin pysyä *alkuperäisten* vaatimusten takana ja kehoitettiin niitäkin, jotka eivät olleet vielä itseään irtisanoneet, tekemään sen tämän viikon kuluessa tai muuten leimataan heidät työväen vastustajiksi.

Kun lakko täten oli syntynyt, Ammattijärjestön toimikunta heinäkuun 23 p:nä pitämässään kokouksessa

„päätti pitää tarkoin silmällä taistelun menoa sekä, jos mahdollista, saada sovinto aikaan. Avustuksen suhteen päätettiin, että sitä on koetettava saada niin tuntuvasti kuin mahdollista; tämän johdosta päätettiin lähettää kierto-kirje kaikille työväenjärjestöille, jossa kehoitetaan sekä järjestöjä että yksityisiä tukemaan Kymiyhtiön työläisiä.“

Tällaiseksi jäi asema useammaksi viikoksi. Yksityistä sovittelijaksi sopivaa ja haluavaa henkilöä etsittiin, kumminkaan sitä löytämättä. Muurarien ja Sahateollisuustyöväen liittojen puolelta ilmoitettiin, että heidänkin liittojensa alaiset osastot olivat lähteneet lakkoon. Kaikkien eri liittotoimikuntien taholta ilmoitettiin, että he olivat puolestaan myöntäneet lakossa oleville osastoilleen liittojensa aineellisen kannatuksen ja pyysivät Ammattijärjestön toimikuntaa myöntämään puolestaan Ammattijärjestön kannatuksen. Paperityöväen liitto tosin ilmoitti, etteivät he voi, varojen puutteessa, kannatustaan taata, mutta pyysivät Ammattijärjestön toimikuntaa kuitenkin antamaan heillekin avustuksen. Elokuun 16 p:nä pitämässään kokouksessa myönsikin Ammattijärjestön toimikunta 50 % sääntöjen määräämästä korkeimmasta avustusmäärästä, lisäksi kaikki vapaaehtoisella keräyksellä saadut varat.

Kun sovittelumiestä oli mahdoton saada eikä neuvotteluju muutenkaan näyttänyt syntyvän, lähetti Ammattijärjestön puheenjohtaja elokuun 24 p:nä Kymiyhtiön hallinnon puheenjohtajalle seuraavan kirjelmän:

„Sen johdosta, että lakko A.B. Kymmene O.Y. omistamilla tehtailla edelleen jatkuu, pyydän kohteliaimmin kysyä: tahtoisiko A.B. Kymmene O.Y. hallinto ryhtyä lakossa olevien työntekijäin valitsevien edustajain kanssa neuvottelemaan lakon lopettamisesta ja sen ehdoista sekä siinä tapauksessa, että suostuisitte neuvottelemaan edellämämainituista seikoista, kutsua jonkun puolueettoman henkilön neuvotteluja johtamaan.

Suurimmalla kunnioituksella

O. Tokoi.“

Tähän kirjelmään saatiin saman kuun 29 p:nä seuraava vastaus:

„Olen vastaanottanut arvoisan kirjeenne t.k. 24 p:ltä ja ottanut huomioon siinä tekemänne ehdotuksen. Vastaukseksi täytyy minun ilmoittaa Teille, että sen kokemuksen johdosta, jonka Osakeyhtiö Kymmene Aktiebolag johtokunta nyttemmin on saanut, johtokunta ei katso voivansa ryhtyä ehdottamaan neuvottelemiseen.

Suurimmalla kunnioituksella

Gösta Björkenheim.“

Asian tällä kannalla ollen päätti Ammattijärjestön toimikunta saman kuun 29 p:nä pitämässään kokouksessa ehdottaa liittotoimikunnille, että ryhtyisivät toimenpiteisiin lakon lopettamiseksi, ja kutsuttiin asianomaiset liittotoimikuntien edustajat yhteiseen kokoukseen syyskuun 7 p:äksi, mille kokoukselle Ammattijärjestön toimikunnan puolelta annettiin seuraava kirjelmä:

„Kymin lakkoon osaaottavien eri liittotoimikuntain kokoukselle.

Tämän kuun 24 p:nä kääntyi allekirjoittanut yksityisesti Kymiyhtiön hallinnon puheenjohtajan G. Björkenheimin puoleen kysymyksellä: tahtoisiko yhtiön hallinto ryhtyä lakossa olevien työntekijäin edustajain kanssa neuvotteluihin lakon lopettamisesta, ja siinä tapauksessa, että suostuisi neuvotteluihin, kutsumaan puolueettoman henkilön johtamaan neuvotteluja. Tämän kuun 29 p:nä on herra Björkenheim vastannut, ettei katso voivansa ryhtyä neuvotteluihin. Kun siis näyttää siltä, että lakon pikaista loppumista ei ole odotettavissa, ja kun kaikki neuvottelujen mahdollisuudetkin ovat rauenneet eikä näytä mahdolliselta saada riittävää avustusta, jolla voitaisiin lakkoa tukea pitempää aikaa, ja kun vielä lisäksi töihin palaamisiakin on tapahtunut ja yhä enemmän on odotettavissa, niin näyttää siltä, että lakon pitemmälle jatkumisella ei ole enään mitään voitettavissa. Päinvastoin näyttää siltä, että jos lakko pitemmälle jatkuu ja rikkurien avulla saadaan tehtaat vähitellen käyntiin, menettää järjestynyt työväestö kokonaan asemansa ja vaikutuksensa koko tehtailla.

Tästä syystä näyttää siltä, että olisi koetettava pelastaa järjestöt, joka lienee saavutettavissa ainoastaan siten, että lakko julistetaan loppuneeksi ja järjestyneetkin palaavat töihin. Koska järjestöjen säilymisen kannalta on tärkeää, että lakko saadaan loppumaan hyvässä järjestyksessä ja että töihin palaaminen tapahtuu ilman sekasortoa ja keskinäistä kilpailua, niin ehdottaa S. Ammattijärjestön toimikunta, että asianomaiset liittotoimikunnat ryhtyvät toimiin lakon lopettamiseksi, lähettämällä lakkopaikalle kukin edustajansa asiaa selostelemaan ja kukin ammattikunnassansa toimittamaan asiasta äänestyksen suljetuin lipuin, järjestyneet ja järjestymättömät erikseen, sekä koettaa saada aikaan jo ennen äänestystä kiinteä päätös siitä, että kaikki alistuvat äänestyksen tulokseen ja sen johdosta tehtyyn päätökseen, ilman että hajaannusta tai anarkiaa saa syntyä.

Suomen Ammattijärjestön toimikunnan puolesta

O. Tokoi.“

Tämän johdosta pitivätkin liittotoimikuntien edustajat yhteisen kokouksen, hyväksyen Ammattijärjestön toimikunnan ehdoksen asiassa, ja jokaisen liittotoimikunnan puolesta läksi yksi mies lakkopaikalle toimittamaan äänestystä ja jos mahdollista saamaan lakko loppumaan.

Lakkolaisten kesken toimitetussa äänestyksessä annettiin

vaan noin 5 % äänistä lakon lopettamisen puolesta ja noin 95 % sitä vastaan. Asia jäi siis ennalleen ja lakko jatkui edelleen.

Syyskuun 16 p:nä lähetti paikallinen lakkotoimikunta Ammattijärjestön toimikunnalle kirjelmän, ilmoittaen halunsa saada neuvottelut aikaan, kehottaen Ammattijärjestön toimikuntaa ottamaan asia harkittavakseen ja ryhtyä mahdollisiin toimiin.

Asiasta lähempää selkoa ottamaan matkusti puheenjohtaja 22 p:nä, pitäen kokouksen lakkotoimikunnan kanssa, kehottaen järjestöjä siirtämään täydet valtuudet asiassa keskuudessaan vallitsevalle pienemmälle sovittetutoimikunnalle ja Ammattijärjestön toimikunnalle, sillä jos mieli saada lakko onnellisesti loppumaan, voi tulla tapauksia, jolloin vaaditaan nopeaa, ja ratkaisevaa toimintaa.

Suomen Metallityöntekijäin liiton puolelta oli syysk. 20 p:nä tehty uudelleen sovitteluehdotus, mihin ehdotukseen Kymiyhtiön hallinnon puheenjohtaja vastasi aivan samalla tavalla kuin Tokoinkin tarjoukseen.

Kun kaikki sovitteluyritykset olivat täten rauenneet, ja kun näytti aivan selvältä, että yhtiötä tällä kertaa ei voida taivuttaa, ja kun toiselta puolen lakko oli kestänyt jo kymmenen viikkoa, joten lakkolaisten varat alkoivat olla aivan lopussa ja avustuksetkin kävivät yhä pienemmiksi, niin oli pelättävissä, että tämä mallikelpoisin ja hyvästä järjestyksestään kuuluisa lakko loppuu vielä, ennemmin tai myöhemmin, yleiseen sekasortoon.

Asian tällä kannalla ollen, kääntyi Ammattijärjestön puheenjohtaja O. Tokoi torstaina syysk. 26 p:nä telefoonitse suoraan hallinnon puheenjohtajan kauppaneuvos Björkenheimin puoleen tiedustellen, haluaisiko hän suullisesti keskustella Kymin lakkoa koskevasta asiasta.

Tällöin herra Björkenheim ilmoitti, ettei hänellä ole mitään sitä vastaan, että hän keskustelee Tokoin kanssa yksityisesti, mutta aivan yksityisesti, ja lupasi ottaa vastaan seuraavana päivänä kello 11.

Tässä yksityiskeskustelussa, jota jatkettiin myöhemmin päivällä, kun herra Björkenheim oli välillä neuvotellut hallinnon varapuheenjohtajan ja ehkä muidenkin hallinnon jäsenten kanssa, ilmoitti herra Björkenheim vilmeisenä sananaan, että hän kaikissa kohdin uudistaa sen vakuutuksen, jonka hän lakon alkaessa Tokoille osottamassaan kirjelmässä oli antanut, nim. että

asetetaan komissioni tutkimaan tehtaan työ- ja palkkausoloja, joka sitten tekee niiden johdosta ne ehdotukset, mitä se katsoo tarpeellisiksi, minkä ehdotuksen tehtaan hallinto on ottava huomioon niin pitkälle kuin se voi olla mahdollista.

Tähän komissioniin valitsee tehtaan hallinto kaksi ja tehtaan työväestö yleisessä kokouksessaan kaksi jäsentä ja kutsutaan komissionin puheenjohtajaksi tohtori L. Ehrnrooth, samoin luvattiin, että minkäänlaista sortoa, vainoa tai boikottausta lakkoon osaaottamisen tai osanottamattomuuden johdosta ei saa tehtaalla tapahtua sekä että entinen työväestö otetaan töihin siinä järjestyksessä, kuin he työnjohtajalle ilmoittautuvat ja tilaa tehtaalla aukenee.

Muuten ilmoitti herra Björkenheim, että on teknillisiä vaikeuksia saada tehtaita heti paikalla käyntiin koko laajuudessaan, mutta arveli sen voivan tapahtua parin viikon kuluessa. Työt kumminkin aletaan niin laajassa mitassa kuin suinkin mahdollista.

Keskustelun kuluessa ilmoitti herra Björkenheim, että hänenkin mielestään tämä työväen lakko oli laajuutensa, eheydensä ja järjestyksensä puolesta Suomen ensimmäinen lakko, mutta, kuten hän sanoi, „kyllä me sentään kestämm“.

Tämän, tosin yksityistä tietä saadun, työnantajan viimeisen tiedonannon johdosta, päätti Ammattijärjestön toimikunta syyskuun 27 p:nä pitämässään kokouksessa, että koska tämä työnantajan sovinnon tarjous on sentään kunniallinen ja kun ei nähty mitään voiton mahdollisuutta, vaikka lakkoa pitemmällekin jatkettaisiin, olisi lakko nyt näilläkin ehdoilla lopetettava.

Lauvantaina 28 p:nä matkusti lakkopaikalle O. Tokoi, kutsuen eri osastojen valitsevat valtuutetut neuvottelumiehet kokoon, ehdottaen, että he päättäisivät lopettaa lakon, ja tulivatkin valtuutetut yksimielisiksi lakon lopettamisesta, mutta ehdottaen asian vielä yleisen lakkokomitean ja yleisen lakkolaisten kokouksen päätettäväksi.

Sunnuntaina 29 p:nä k:lo 12 pitämässään kokouksessa yhtyi lakkokomiteakin tehtyyn ehdotukseen yksimielisesti.

K:lo 2 samana päivänä kokoontui Kuusankosken työväentalolle lähes kahteentuhanteen nouseva lakkolaisten joukko, jolle Tokoi selosteli asemaa ja ehdotti hyväksyttäväksi jo kaikkien toimikuntain hyväksymän ehdotuksen, minkä kokous käsitennostoäänestyksellä valtavalla enemmistöllä hyväksyikin.

Äänestyksen jälkeen vaativat jotkut keskustelua, mutta toimitetussa äänestyksessä hylättiin keskusteluvaatimus.

Lakko julistettiin päättyväksi lokakuun 1 p:stä alkain. Tähän mennessä järjestivät asianomaiset lakkokomiteat sen, missä järjestyksessä töihin ilmoittautumiset tulivat tapahtumaan.

Tämä suuri taistelu samaten kuin Helsingin rakennustyöläistenkin päättyi työntekijäin täydellisellä tappiolla.

Lakkoavustuksina Ammattijärjestön rahastosta annettiin v. 1912 seuraavat erät:

Lasityöntekijäin liitto	1 116: —
Puutyöntekijäin liitto	6 300: —
Paperityöntekijäin liitto	7 659: 75
Leipurien liitto	274: —
Kivityöntekijäin liitto	203: —
Kaakelityöntekijäin liitto	1 263; 50
Metallityöntekijäin liitto	2 180: —
Muurarien liitto	13 960: 50
Sahatyöväen liitto	2 434: 25
Tehdas- ja sekatyöväen liitto	9 787: 75
Lakkoilmoitukset	75: 60
Yhteensä	45 254: 35

12. Ammattijärjestön kolmas edustajakokous Helsingissä toukokuun 20—26 p. 1912.

Edustajia oli lähettänyt 20 ammattiliittoa ja S.V.R. konepajain työväenyhdistys, yhteensä 173 edustajaa. Lisäksi oli Ammattijärjestön toimikunnasta 3 ja Ruotsin, Norjan ja Tanskan ammattijärjestöjen edustajat sekä tulkki, eli kaikkiaan 180.

Ammattijärjestön toimikuntaa tässä kokouksessa moitittiin ensiksikin enimmäkseen siitä, että se oli vastustanut lakkojen tekoa ja etteivät ne liitot, jotka eivät olleet Ammattijärjestöä kohtaan velvollisuuksiaan täyttäneet, olleet työtaisteluissa saaneet Ammattijärjestöltä aineellista kannatusta.

Toinen tyytymättömyyden aihe johtui edellisen edustajakokouksen päätöksestä, että kolmen vuoden kuluessa liitoilta ylimääräisinä maksuina kannetaan 100 000 markkaa. Toimikunta oli koettanut käytännössä toteuttaa tätä päätöstä, josta se parin liiton toimikunnan kanssa joutui riitaan, kun liitot eivät kokojäsenmäärältään apurahastomaksuja suorittaneet.

Kirjaltajain taholta oli ennen kokousta moitittu toimikuntaa siitä, että Ammattijärjestön puheenjohtaja heidän mielestään liiaksi kiirehti heitä työnantajain kanssa tekemään sovintoa v. 1911.

Ammattijärjestön puheenjohtaja lausui kokouksessa, että kirjaltajat sopimuksensa irtisanomisessa rikkoivat Ammattijärjestön sääntöjä. Mutta kun työnantajatkin sanoivat sopimuksen irti, niin rikos oli sillä kuitattu.

Kirjaltajain liiton taholta selitettiin asia siten, että ei oltu sopimuksen irtisanomisesta tehty kirjallista ilmoitusta, vaan suullinen Ammattijärjestön toimikunnan kokoukselle. Myöhemmin, kun irtisanominen oli jo toimitettu, tehtiin siitä kirjallinenkin ilmoitus.

Nahkатыöntekijäin liiton taholta syytettiin Ammattijärjestön puheenjohtajaa ja toimikuntaa siitä, etteivät he olleet Tampereen Jalkinetyöntekijäin ja Jalkinepäällystehtaalaisosastoille antaneet keväällä 1911 lakkolupaa.

Toimikunta ilmoitti kieltonsa johtuneen siitä, että samaan aikaan oli kirjaltajain lakko ja Ammattijärjestöllä ei ollut lakkojen avustamiseksi varoja, vaan päinvastoin velkoja.

Paperiteollisuusliiton taholta moitittiin toimikuntaa siitä, että se Lohjan selluloosatehtaalla syksyllä 1911 sattuneessa työtaistelussa oli liitolta kieltänyt aineellisen avustuksen, ja ehdotettiin, että Ammattijärjestön edustajakokous päättäisi Ammattijärjestön rahastosta suorittaa liitolle 5 778 mk. 50 p., jonka summan liiton olisi pitänyt Ammattijärjestöltä saada.

Ammattijärjestön toimikunta puolusti menettelyänsä sillä, ettei Paperiteollisuusliiton liitto ollut Ammattijärjestölle verojaan sääntöjen määräämänä aikana suorittanut. Toisenkin neljänneksen verot olivat vielä kolmannen neljänneksen lopussa suorittamatta ja ylimääräisistä veroista liitto antoi velkakirjan. Tosin Ammattijärjestön toimikunta Kirjateollisuusliiton taistelun avustamiseksi velkakirjaa vastaan oli liitolta saanut lainaksi 1 000 mk. Mutta Ammattijärjestön toimikunnalla ei ollut oikeutta yksipuolisesti Paperiliiton saatavalla hyvittää liiton verotustiliä, kun liiton itsensä taholta ei asiain järjestelyllä pidetty kiirettä, vaikka Ammattijärjestön toimikunnan taholta sitä liitolle oli ehdotettu.

Sahateollisuusliiton ja Leipurien liiton hallintojen ja

Ammattijärjestön toimikunnan välillä oli myöskin syntynyt riitaa siitä, että mainitut liitot v. 1910 kieltäytyivät suorittamasta Ammattijärjestön apurahastoon maksuja koko siltä jäsenmäärältä, mikä näiden liittojen taholta oli Ammattijärjestön toimikunnalle ilmoitettu, ja jolta määrältä vakinaiset verot oli suoritettu.

Sahateollisuustyöväenliitto selitti menettelynsä perustuvan siihen, että se oli ilmoittanut jäsenlukunsa todellisuutta suuremmaksi. Mutta Ammattijärjestön toimikunta piti ilmoitetusta jäsenluvusta kiinni ja vaati liittoa suorittamaan koko jäsenmäärältä apurahastomaksut. Ne tekivät 1370 markkaa ja korkoja 81 markkaa.

Kun mainittu liitto ei näitä suorittanut, syntyi siitä toimikuntain välillä erimielisyyttä. Ammattijärjestön rahastonhoitaja vaati maksuja, mutta liitto ei suorittanut, vaan sen sijaan syksyllä 1911 osastoilleen lähettämässään kiertokirjeessä suoraan agiteerasi osastoja päättämään, ettei mainittuja maksuja suoritettaisi, vaan mieluummin erottaisiin Ammattijärjestöstä. Sahateollisuusliiton osastoilleen lähettämä kirjelmä on julkaistu Ammattijärjestölehdessä 1911, sivu 190—191.

Ammattijärjestön toimikunta ei erottanut liittoa, vaan lykkäsi asian Ammattijärjestön edustajakokouksen ratkaistavaksi. Kokous velvoitti liiton suorittamaan puuttuvan erän Ammattijärjestön apurahastoon.

Samanlaatuinen riita oli myöskin Leipurityöntekijäin liiton kanssa, kun mainitun liiton hallinto ei suostunut Ammattijärjestön apurahastoon suorittamaan 33 mk erää, vaan väitti, että sen jäsenluku oli ollut pienempi kuin mistä vakinaiset verot oli suoritettu.

Leipurityöntekijäin hallinto v. 1910 leipurien edustajakokoukselle laatimassaan alustuksessa agiteerasi osastojensa keskuudessa, että liitto eroaisi Ammattijärjestöstä. Perusteluina eroamiselle esitettiin, että Ammattijärjestöille menevät vakinaiset verot eli varat voidaan käyttää järjestöstä erottua liiton valistustyön hyväksi ja ylimääräisinä veroina suoritettavat varat liiton työttömyysapukassaan.

Liiton edustajakokous, joka pidettiin syyskuun 12—15 p. Helsingissä, päättikin, että liitto eroaa 1 päivästä lokakuuta 1910 Ammattijärjestöstä. Tämä päätös kuitenkin päätettiin alistaa liiton osastoissa toimitettavalla äänestyksellä vahvistettavaksi.

Tämän johdosta Ammattijärjestön toimikunta syksyllä 1910 kääntyi Leipurityöntekijäin liiton jäsenten puoleen avoimella julistuksella, joka julaistiin sanomalehdissä. (Ammattijärjestölehti vuodelta 1910 sivut 146—149).

Tämän julistuksen allekirjoitti, paitsi Ammattijärjestön toimitsijoita, myöskin 3 Leipurien liiton hallinnon jäsentä, jotka olivat eroamista vastaan¹.

Tästä oli seurauksena, että leipurityöntekijäin liiton jäsenten enemmistö vastusti liiton Ammattijärjestöstä eroamista.

Kun leipurityöntekijäin liitto näin vasten sen johtomiesten tahtoa pidettiin Ammattijärjestössä, niin koetettiin heidän taholtaan saada asiat siihen tilaan, että Ammattijärjestön toimikunnan olisi tullut pakko erottaa liitto Ammattijärjestöstä. Mutta Ammattijärjestön toimikunta ei erottanut, vaan lykkäsi Leipurien liiton, kuten Sahateollisuustyöväenliitonkin asian Ammattijärjestön edustajakokouksen ratkaistavaksi.

Edustajakokous tässä samoin kuin muissakin suhteissa hyväksyi toimikunnan menettelyn.

Mutta vastaisen varalta päätti kokous, että selkkausten välttämiseksi on tarkoin noudatettava sääntöjä ja edustajakokouksen päätöksiä, ja että kaikki määräykset vastedes ovat annettavat kirjallisesti.

Ylimääräisten apurahastomaksujen suhteen päätettiin, ettei niitä vastedes liitoille määrätä, koska Ammattijärjestön toimikunta ei ole voinut entisiääkään päätöksiä panna täytäntöön.

Kun useita ammattiliittoja oli vielä Ammattijärjestöön liittymättä, päätettiin niitä vielä kerran kehoittaa liittymään, ja elleivät sitä tee, on heidät katsottava työväen luokkataistelun vastustajiksi.

Järjestömuodoista ja liittojen lakkauttamisesta tehtiin tälle kokoukselle useita erilaisia ehdotuksia.

Suomen Tehdas- ja sekatyöväen liiton Vaasan osasto ehdotti seuraavaa:

„1) että Ammattijärjestön toimikunta pantaisiin kokoon siten, että siihen kuuluisi puheenjohtaja, kolme muuta vakinaista palkkaa nauttivaa, sekä

¹ Leipuriliiton hallinnon enemmistö sai osastot päättämään, että 3 vähemmistöön kuuluvaa hallinnon jäsentä erotettiin hallinnosta, ja heitä syytettiin salaisesta vehkeilystä enemmistöä kohtaan.

kuusi ainoastaan kokouksiin osaa ottavaa jäsentä, jotka keskuudestaan valitsevat kirjuriin, rahastonhoitajan y.m. virkailijat; valtuusto, joka olisi kokoonpantu eri ammattiryhmistä, valittaisiin v:den 1909 edustajakokouksen hyväksymien sääntöjen 6 §:n mukaan, kuitenkin niin, että lähimmät määräykset valinnassa jäisivät Ammattijärjestön toimikunnan huoleksi;

2) että kaikki liitot siirtävät toimintansa Suomen Ammattijärjestön haltuun;

3) että jäsenet jaettaisiin viiteen luokkaan siten, että 1:seen luokkaan kuuluvat ne, joiden työsopimuksessa määrätään alimmaksi tuntipalkaksi 60 p:niä, 2:seen 50—60 p:niä, 3:teen 40—50 p:niä, 4:teen 30—40 p:niä ja 5:teen alle 30 p:niä; kuitenkin olkoon jokaisella oikeus siirtyä alemmasta luokasta ylempään, jos sitä haluaa;

4) että vakinainen viikkovero olisi 1:ssä luokassa 20 p:niä, 2—13, 3—10, 4—7 ja 5—4 p:niä, sekä korkein ylimääräinen vero voisi nousta 3 kertaa vakinaista viikkoveroa korkeammalle;

5) että 6 kk täysinmaksaneelle tuleva avustus nousisi päivää kohti 1 luokassa 2 mk:aan, 2—1: 75, 3—1: 50, 4—1: 25 ja 5 luokassa 1 mk:aksi, sekä alle 16 vuotta olevaa lasta kohti olisi korotus 25 p:niä päivässä, paitsi ei siinä tapauksessa, jos lapsi on maksun edestä hoidettavana. Jäsen, joka on entisen liittonsa kautta kuulunut Ammattijärjestöön, saa sen ajan lukea hyväkseen. Avustusta maksetaan ainoastaan siinä tapauksessa, jos koko osasto joutuu työseisaukseen, tai jos se johtuu muiden ryhmien työriitaisuuksista. Muussa tapauksessa johtuu avustuksen saanti kutakin asiaa varten tehdystä päätöksestä.

Agitatsionia pitää yllä paikalliset ammatilliset agitatsionipiirijärjestöt.“

Helsingin Kirvesmiesten ammattiosasto lausui m.m. seuraavaa:

„Jos nyt kuitenkin syystä tai toisesta ei voitaisikaan kaikkia liittoja lakkauttaa ja niiden toimintaa siirtää Ammattijärjestön haltuun, niin sallittakoon niille tilaisuus kuulua liittona Ammattijärjestöön, jotka sitä haluavat. Siksi ehdotamme, että Ammattijärjestön edustajakokous päättäisi tehdä Ammattijärjestön kokoonpanoon ja sääntöihin sellaisen muutoksen, kuin perustelut ja allaoleva ehdotus edellyttävät:

että liitto, joka sitä haluaa, voi siirtää toimintansa kokonaisuudessaan Ammattijärjestön haltuun;

että osasto, joka ei halua olla liitossa, voi yhtyä suorastaan Ammattijärjestöön;

että liitto, joka tahtoo jatkaa toimintaansa, saakoon kuulua Ammattijärjestöön samanlaisien perusteiden ja samansuuntaisten määräysten mukaan kuin tähänkin asti;

että Ammattijärjestön toimikunta pantaisiin kokoon siten, että siihen kuuluisi puheenjohtaja ja 3 muuta vakinaista palkkaa nauttivaa ja 6 ainoastaan kokouksiin osaa ottavaa jäsentä, jotka valitsevat keskuudestaan sihteerin, rahastonhoitajan y.m. tarvittavat virkailijat. Sekä valtuusto, joka on kokoonpanoltaan ja valinnaltaan sellainen, kuin edustajakokouksen hyväksymät

säännöt vuodelta 1909, 6 pykälä säätää. Kuitenkin lähemmät määräykset valinnasta jäisivät Ammattijärjestön toimikunnan tehtäviksi;

että kaikki muut määräykset ovat sovellettavat liiton kautta ja suorastaan yhtyneisiin osastoihin ja jäseniin, vaan ei maksu- ja avustusmääräykset:

että liiton kautta yhtyneisiin sovelletetaan pääkohdissaan samat määräykset, mitkä ovat nykyään voimassa säännöissä kaikissa kohdissaan;

että suorastaan yhtyneet jäsenet jaettaisiin kahteen luokkaan voimassa olevan alimman tuntipalkan perusteella. Ensi luokkaan kuuluisivat ne, jotka ansaitsevat 40 penniä tai siitä yli tunnilta. Toiseen luokkaan ne, jotka ansaitsevat alle 40 penniä kuin myös naiset ja oppilaat.

Vakinainen vero olisi 1:si luokassa 10 penniä ja 2:ssa luokassa 7 penniä viikolta. Avustus 1:si luokassa jäsenelle, joka on ollut Ammattijärjestössä 6 kk. — 1: 50 p:iä, 1 vuoden — 2 mk., 3 vuotta — 2 mk. 50 p:iä päivältä. 2:ssa luokassa jäsenelle, joka on ollut Ammattijärjestössä 6 kk. — 1 mk., 1 vuoden — 1 mk. 25 penniä, 3 vuotta — 1 mk. 50 p:iä päivältä. Kuitenkin olkoon 2-luokkaan kuuluvilla valta siirtyä ensi luokkaan, jos hän sitä haluaa. Jäsen tai osasto, siirtyessään Ammattijärjestöön kuuluvaksi, saisi lukea hyväkseen sen ajan, minkä hän on Ammattijärjestöön kuulunut.

Avustusta maksetaan ainoastaan, jos koko osasto joutuu työnseisaukseen tai jos työnseisaus johtuu jonkun toisen järjestön työriitaisuuksien tähden. Muussa tapauksessa riippuu avustuksen saanti Ammattijärjestön toimikunnan kutakin asiaa varten tekemästä päätöksestä.“

Vaasan kirvesmiesten ammattiosasto alustuksessaan sanoi m.m. seuraavaa:

„Ylläolevan perusteella katsomme voitavan säästää varoja ammattiliikkeen hyödyksi vähintään seuraavasti (käytämme tilasto v. 1909 Ammattijärjestön toimintakertomuksen mukaan ja laskemme riittävän Ammattijärjestön asioita hoitamaan 8 henkilöä):

Ammattijärjestöön yhtyneiden liittojen hoitokustannukset 1909:

Palkat ja palkkiot	47 926: 95
Toimistojen hoito	17 261: 15
Muita menoja	79 550: 60
	<hr/>
Yhteensä	144 738: 70

Toisin järjestetty toiminta muuttaisi suunnat:

Palkat ja palkkiot	24 000: —
Toimiston hoito	10 000: —
Muita menoja	40 000: —
	<hr/>
Yhteensä	74 000: —

Säästö toiminnan uudestaan järjestämisessä tuottaisi vuosittain vähintään 70 737: 80, joka voitaisiin suorastaan käyttää työtaisteluihin y.m. hyödyllisiin menoihin. Kun samana vuotena ovat nämä yhtyneet liitot kantaneet vakinaisia jäsenveroja alaisiltaan osastoilta 124 853: 08, niin näkyy, etteivät vakinaiset verot ole riittäneet toimistojen menoihin, koska tili näyttää tappiota 19 884: 72, ellei oteta huomioon, että on täytynyt turvautua muihin tuloihin, mikä taas ei ole liikkeelle ainakaan miksiäkään hyödyksi.

Ylläolevan perusteella ehdotamme:

1) että Ammattijärjestön edustajakokous nyt periaatteessa päättäisi, että nykyinen liittojärjestelmä lakkautettaisiin ja ammattillisen liikkeen hoito keskitettäisiin yksinomaan Suomen Ammattijärjestön hoitoon;

2) että Ammattijärjestön henkilökuntaa sittemmin lisättäisiin tarpeen mukaan pitäen silmällä, että henkilöt tulisivat valituiksi, mikäli mahdollista, eri ammattialoilta.“

Tehdas- ja sekatyöväenliiton Antrean osasto lausui:

„Koska liittojen suurilukuisuus vaatii äärettömän suuria kustannuksia niiden ylläpitämiseksi, josta luonnollisesti on seurauksena jäsenmaksujen tavattoman korkeaksi kasvaminen, ja kun siihen vielä tulee ylimääräiset verot, niin menevät jäsenmaksut jo huippuunsa, jollei niitä korjata. Ja koska muillakin ammattikunnilla kuuluu olevan samoja pyrkimyksiä, niin ehdotamme, että allamainitut asiat otetaan Ammattijärjestön kokouksessa käsiteltäviksi, vaikka jotkut auktoriteetit, joihin tämä asia lähinnä koskee, ovat sitä vastaan. Joten ehdotamme, että liittojen lukua vähennetään siten,

että lähinnä toisiaan olevat liitot yhdistetään yhteen.

Sekä jos edelläolevaa ehdotusta ei hyväksytä, ehdotamme,

että liitot lakkautetaan ja pysytetään vain S. Ammattijärjestö edelleen toiminnassa ja keskusjärjestönä. Ja että kukin ammattikunta eli osasto olisi velvollinen yhtymään siihen, kuin myöskin kullakin paikkakunnalla olevat eri ammattiosastot yhtyisivät yhdeksi samaksi osastoksi, muodostaen siinä kukin oman ammattiryhmänsä, niin että kunkin ammattikunnan edut tulisivat tasapuolisesti valvotuiksi.“

Liittojen lakkauttamista ehdotti Kaukaan Selluloosatehtaan ammattiosasto ja Tainiokosken Paperi-, puuhiomo- ja selluloosa-

tehtaan osasto. Suurempien liittojen luottamusmiehiä olisi siirrettävä Ammattijärjestön toimikuntaan ja pienemmät sukulaishiitot valitsevat yhteisiä luottamusmiehiä.

Imatran Puutyöntekijäin osasto ehdotti, että liitot lakkautettaisiin ja koko ammatillisen liikkeen johto keskitettäisiin yksinomaan S. Ammattijärjestön yhteyteen, jonka henkilökuntaa tarpeen mukaan lisättäisiin ja että niitä valittaisiin eri ammattialoilta.

Kotkan puutyöntekijäin osasto pääasiassa ehdotti samaa kuin edellämainittukin, kuitenkin sillä lisäyksellä, että ammatillinen valistustyö ja alkeelliset työriitain selvittelyt siirretään ammatillisille agitatsioonipiiritoimikunnille ja Ammattijärjestön sääntöihin tehdään tästä johtuvat muutokset.

Metallityöntekijäin liiton Imatran osasto myöskin ehdotti liitot lakkautettavaksi ja osastoista muodostettavaksi Ammattijärjestö.

Tie- ja vesirakennusliiton Maaveden osasto ehdotti ainoastaan Ammattijärjestön säännöt muutettavaksi siten, että eri liittojen edut ja velvollisuudet tulisivat Ammattijärjestöissä tasaisemmin jaetuiksi.

Näistä ehdotuksista Ammattijärjestön toimikunta lausui m.m. seuraavaa:

„Meidän ei tarvitse luetella monia todisteita niistä seikoista, jotka liittojen olemassa-olon välttämättömyyttä puoltavat. Me huomautamme työnantajain perustamista teollisuus- ja ammattiliitoista, joita vastaan työväen ammatillisten järjestöjen on taisteltava. Ne jo ilman muuta määräävät työläistenkin järjestömuodot. Työnantajain taistelujärjestöthän pyrkivät kukin alallaan koko maassa määrittelemään ne ehdot, joiden alaisina työntekijäin on työskenneltävä. Niiden pyrkimykset tulevat yhä enemmän vakiintumaan sitä mukaa kuin teollisuusrenkaat ja trustit saavat jalansijaa, joista työnantajille epäilemättä tulee hyvä tuki taistelujärjestöjensä rinnalle. Me emme suinkaan rohkene väittää, että tämä kehitys kaikilla eri ammatti- ja teollisuusaloilla tapahtuu yhtä nopeasti ja yhtäläisen kaavan mukaan, vaan meidän täytyy uskoa, että se tapahtuu eri aloilla, eri tavoilla ja nopeudella. Ollaksemme valmiit eri aloilla voimakkaiksi muodostuneita työnantajain taistelujärjestöjä vastaan seisomaan ja heidän toimintansa muotoja tarkoin seuraamaan,

olemme ikäänkuin pakoitettut säilyttämään järjestömuotomme samanlaisina, kuin ne työnantajillakin ovat.

Katselkaamme käytännöllistä toimintaa:

Työriitaisuudet eivät nykyisin ole niinkään harvinaisia tapauksia, ja sitä lukuisammiksi ne tulevat, mitä enemmän työläiset valvautuvat. Työriitojen selvittely järjestyneissä oloissa tapahtuu valtuutettujen kautta, ja on aivan luonnollista, että niin työntekijäin kuin työnantajainkin etu vaatii asettamaan sellaiset valtuutetut, että he ovat kyseessä olevista asioista todellakin selvillä. Kun työnantajat riitojen sattuessa eivät useissakaan tapauksissa voi etujaan valvoa muuten kuin juriidisilla kieräilyillä, ovatkin he järjestöjensä palvelukseen ottaneet henkilöitä, jotka ovat koulutettuja lakimiehiä. Niin paljon kuin riitojen ratkaisu voimasuhteista riippuukin, voidaan työntekijäin taholta usein laskea voimasuhteet väärin, ellei ole käytettävissä henkilöitä, jotka nimenomaan työskentelevät järjestöjen palveluksessa, valvoen kaikkia eri vivahduksia määrätyn ammatin tahi teollisuuden alalla. Kieltämättä voivat sellaiset henkilöt työriitojen käsittelyssä toimia työläisille edullisella tavalla.

Riitaisuuden puhjetessa taisteluksi tarvitaan taistelun teknillisessä johdossa yhä enemmän asian tuntemusta sillä teollisuus- ja ammattialalla, jossa taistelua välittömästi käydään.

Onhan taistelu usein sangen herkkä laajenemaan useimmille paikkakunnille, jopa koko maahankin samalla teollisuusalalla. Täytyy olla silloin selvillä, onko tuollainen laajeneminen työläisille eduksi. Jollei, niin olisiko se ja millä keinoin ehkäistävissä. Neuvotteluissa taistelun päättymisestä täytyy myöskin olla selvillä koko maassa vallitsevista työoloista ja työntekijäin voimista lähinnä sillä teollisuus- ja ammattialalla, missä taistelua käydään. Työnteon laadun tunteminen on myöskin tarpeellinen.

Edellä olevan asian tuntemuksen vaatimus ei ole vähäarvoinen. Sitä osoittaa meilläkin kehittyneimmissä oloissa työskentelevien järjestöjen toiminta. Siitä toiminnasta tärkeimpiä on työehtosopimuskysymys.

Työehtosopimuksien kauttahan ammatilliset työväenjärjestöt pyrkivät turvaamaan jäsenilleen niitä tuloksia, joita järjestö on jäsenilleen saavuttanut. Jo edellä selosteltu työnteon ja olojen erilaisuus saattaa kuitenkin pääkohdissaan olla yhdenlaista eri paikkakunnilla samassa ammatissa tahi teollisuudessa. Pääo-

main keskittyessä teollisuusrenkaille ja trusteille, sekä työnantajain taistelujärjestöjen lujittuessa muodostuvat työehtosopimukset koko maata käsittäviksi samassa ammatissa tahi teollisuudessa. Esim. Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa on kysymys eri teollisuusaloilla jo ratkaistu, ja Suomessakin jo kirjapainoteollisuudessa. Ilman koko maatakäsittävää teollisuus- tahi ammattiliittoa kävisi näin kehittyneiden työehtosopimusten laadinta kuin myöskin niiden noudattamisen valvonta sangen vaikeaksi, jollei kokonaan mahdottomaksi.

Voidaan tosin sanoa, että yksikin keskusjärjestö lisätyin voimin voisi näistä tehtävistä huolenpitää. Mutta jos sen johto tahdottaisiin saada asiantuntijoista kokoonpannuksi, olisi siihen kiinnitettävä yhtä lukuisa joukko toimitsijoita kuin nykyisin liitoissakin. Sittenkään ei se vastaisi tarkoitustaan siinä määrin kuin liittojärjestelmän vallitessa asiain valvonnan ollessa liittojen toimikunnilla. Esiintyyhän nykyisin liittojen toimikunnissa useampi henkilö läheisinä asiantuntijoina, mutta yhden ainoan keskusjärjestön ollessa tulisi sen johtavassa toimikunnassa päätökset tehtäväksi korkeintaan yhden asiantuntijan lausunnon nojalla. Tähän ei liene syytä johtaa kansanvaltaista työväenliikettä.

Eri liittojen olemassaolon puolesta puhuvat monet muut seikat. Kassapolitiikka, jota ammatilliset järjestöt kaikkialla kyyksä ja tarpeensa mukaan harjoittavat, on myöskin sellainen, joka kuitenkin nykyoloissa tulee kaikesta huolimatta liitot säilyttämään. Onhan jo meilläkin joillakin liitoilla olemassa matka-, työttömyys-, sairaus- y.m. kassoja. Kaikki liitot eivät vielä kuitenkaan ole, eivätkä lähi-tulevaisuudessa tulekkaan tässä suhteessa samanlaiseen asemaan. Syynä siihen on se, että kaikilla eri aloilla työskentelevät työläiset joko eivät välttämättömästi tarvitse tahi eivät voi ylläpitää kaikkia erilaisia kassoja.

Veroituskysymys ei liittojen hajoitettua olisi myöskään helposti ratkaistavissa. Niin paljon kuin maamme liitot ovatkin koettaneet toimintaansa yhtäläistyttää, ei verojen maksutavassa ja suuruudessa ole yhtäläisyyttä saavutettu. Tuskin tullaan saavuttamaan, sillä verotusjärjestelmä ja niiden suuruus johtuu, kuten edellämainitut muutkin seikat, työ- y.m. olojen erilaisuudesta. Vaikeaksi kävisi erilaisten verojärjestelmien ja suuruuksien ylläpito yhdessä ainoassa keskusjärjestössä.

Kansainvälisiin liittoihin ovat useat maamme ammattiliitoista

yhtyneet. Kans. väl. liittojen kesken on tehty sopimuksia vapaasta siirtymisestä toisen maan jäsenyydestä toiseen, ja niiden jäsenoikeuksien säilyttämisestä ulkomailla, jotka kotimaisessa järjestössä on saavutettu. Sopimuksia keskinäisestä avunannosta suluissa ja lakoissa on myöskin olemassa, ja paraillaan toimitaan joissakin liitoissa yhä laajemman yhteistoiminnan aikaansaamiseksi eri maiden veljesliittojen kesken.

Me uskomme, että niiden velvollisuuksien ja oikeuksien tähden, joita kehittyneimmillä liitoilla jo on kansainvälisissä järjestöissään, eivät ne suinkaan tulisi liittojansa hajottamaan, ryhtyäkseen tässä maassa harjoittamaan järjestömuotoihin nähden omaa nurkkapolitiikkaa.

Kuinka muuten voisikaan olla? Onhan työnantajain toiminta kansainvälistä. Samaa täytyy olla myöskin työntekijäin. Tehtävämme ei suinkaan ole vaikeuttava sitä, muodostamalla järjestömme tarkoitustaan vastaamattomaksi.

Lisäksi huomautetaan, että liittojen lakkauttajat eivät ole ensinkään ottaneet huomioon muita seikkoja kuin liittojen hoitokustannukset, ja niissäkin he ovat liioitelleet, lisäämällä hoitokustannuksiin Ammattijärjestön tilastossa v. 1910 sarakkeessa merkityn „Muita menoja“, jotka pääasiassa ovat pankkivientejä, ja jättäneet ottamatta huomioon, että samalla nimellä esiintyen on myöskin „muita tuloja“, joita on liitoilla ollut 72 688 mk 10 p., eli 16 611 mk 92 p. enemmän kuin muita menoja, joten hoitokustannukset ovat siten lasketut 61 226 mk 18 p. todellista suuremmiksi. Myönnettävä kuitenkin on, että hoitokustannukset muodostavat huomattavan osan liittojen menoista. Lausunnossa epäillään, voitaisiinko liittojen hävittämisellä hoitokustannuksia pienentää, jos ehdottajan mielipide toteutettaisiin. Hoitokustannusten pienentämiseksi arvellaan olevan paraiten perilleviepää, että jäsenluku liitoissa koetetaan saada nousemaan mahdollisimman korkeaksi ja sukulaisliitot yhdistetyiksi, Ammattijärjestön toisen edustajakokouksen päätöksen mukaisesti. Mutta kokemus osoittaa, etteivät kaikki ne liitot, joita liittymään silloin kehoitettiin, sitä ole vielääkään tehneet, vaan katsovat oman liiton säilyttämisen erittäin tärkeäksi. Ja tähän nähden kaikkien liittojen hajottamismääräys raukeaisi omaan mahdottomuuteensa.“

Lausunnossa sanotaan edelleen: „Me siis näemme liitot välttämättömiksi, samoin liittojen yhdyssiteen, Ammattijärjestön. Ja kaikki ne toimenpiteet, jotka tarkoittavat näiden järjestö-

muotojen tuhoamista, on pidettävä nykyoloissa ammattiyhdistyksiä vahingoittavina“.

Ja loppupponnet tästä lausunnosta kuuluivat:

„että ammatillisen järjestymisen perusmuotona on pidettävä paikallisia ammattiosastoja ja yhdistyksiä, jotka ovat kokoonpannut ammatti- tai teollisuustyöläisryhmiä.

Siihen katsoen, että paikalliset osastot ja yhdistykset eivät enää nykyoloissa voi tarkoitusta vastaavalla tavalla turvata palkkatyöläisten etuja, lausuu kokous:

että kaikkien maamme ammattiosastojen ja yhdistysten tulee, sekä niiden yhteenkuuluvaisuuden että työnantajain voimakkaasti paisuvain järjestöjen tähden, kuulua omaan ammattiliittoonsa.

Hyväksyen ne perusteet, joille maamme Ammattijärjestö on luotu, selittää kokous:

koska ammatillinen työväenliike on välttämätön osa työväen luokkataistelussa, on se kehitettävä ja pysytettävä täydellisessä yhtenäisyydessä ja siksi kehottaa kokous kaikkia liittoja, jotka vielä ovat Ammattijärjestön ulkopuolella, täyttämään yhteenkuuluvaisuusvelvollisuutensa ja yhtymään Ammattijärjestöön

Lopuksi lausuu kokous:

koska edellä hyväksytyt järjestömuodot, niinä aikoina kuin niillä eri maissa on kokeiltu, ovat osottautuneet voimakkaiksi ja vaikuttaviksi palkkatyöläisten aseman kohottajiksi työmarkkinoilla, on kaikkia niitä toimenpiteitä, jotka tähtäävät näiden järjestömuotojen hajoittamiseen, vastustettava mitä voimakkaimmin kaikilla tarpeellisiksi katsotuilla keinoilla.“

Tämän lausunnon kokous hyväksyi ja sen lisäksi päätti valita 7 henkisen komitean, joka ottaisi järjestömuotokysymyksen perusteellisen tutkimuksen alaiseksi. Tämän komitean mietintö annetaan Ammattijärjestön toimikunnan lausunnon ohella kaikkien yhtyneiden järjestöjen tutkittavaksi niin hyvissä ajoin, että seuraava edustajakokous voisi ottaa asian keskusteltavaksi ja päätettäväksi. Komiteaan valittiin H. Moisio, T. Uski, M. Paasivuori, M. Väisänen, Hj. Blomqvist, O. Hurme ja Jussi Pietikäinen.

Sukulaisliittojen yhdistämisestä oli useampiakin ehdotuksia kuin edellämainitusta järjestömuotokysymyksestä. Se on tavaltaan sama asia, vaikka vähän suppeammassa muodossa.

Useita sukulaisliittojen yhdistämissä oli edellisen edustajakokouksen jälkeen jo tapahtunut. Niinpä Valajat olivat jo kesäkuun 1 p. 1909 liittyneet Metallityöntekijäin liittoon. Samoin Sähkötyöntekijäin liitto samana vuonna lokakuun 1 p:stä; Rauta- ja metallisorvaajain liitto myöskin samana vuonna marraskuun 1 p:stä ja Putkityöntekijäin liitto tammikuun 1 p:stä v. 1911.

Jalkinetyöntekijäin liitto ja Nahanjälöstustyöntekijäin liitto pitivät kesäkuun 6 p:nä v. 1910 yhteisen edustajakokouksen Hämeenlinnassa, jossa tehtiin päätös mainittujen liittojen yhdistämisestä ja Nahketyöntekijäin liiton muodostamisesta, johon liittoon kumpikin liitto yhtyi.

Verhoilijat olivat eronneet satulasepistä ja liittyneet Puutyöntekijäin liittoon. Satulaseppien liitto oli eronnut myöskin Ammattijärjestöstä, mutta ei ollut liittynyt Nahketyöntekijäin liittoon.

Räätälien ja Ompelijattarien liitot pitivät myöskin toukokuun 14 p. 1911 Helsingissä yhteisen edustajakokouksen, jossa päättivät muodostaa Suomen Vaatetustyöntekijäin liiton, johon liittoon kumpikin liitto sitten yhtyi.

Pohjolan Tukkipöytäisten rengas myöskin liittyi vuoden 1909 lopussa S. Sahateollisuustyöväen liittoon.

Nyt ehdotettiin:

1) että Paperiteollisuustyöväen liitto, Kirjaltajain ja Kirjansitojain liitto sekä Sosialidemokratinen Sanomalehtimiesliitto yhdistettäisiin;

2) että Vaatetustyöntekijäin ja Kutomateollisuustyöväen liitot yhdistettäisiin yhdeksi liitoksi;

3) että Puutyöntekijäin, Sahateollisuustyöväen, Tie- ja vesirakennustyöväen, Sukeltajain, Lasiteollisuustyöväen, Muurarien, Maalarien, Kaakeli-, fajanssi ja uunintekijäin sekä Kivityöntekijäin liitot yhdistettäisiin yhdeksi liitoksi;

4) että Tehdas- ja sekatyöntekijäin liittoon yhdistettäisiin Nahketyöntekijäin ja Leipurien liitot ja

5) että Metallityöntekijäin liittoon yhdistettäisiin Kultra- ja hopeaseppäin, Läksi-, pelti- ja vaskiseppäin liitot sekä S.V.R. konepajojen työväen yhdistykset.

Tämän ehdotuksen oli tehnyt Tehdas- ja sekatyöntekijäin Lappeenrannan osasto n:o 85.

Toinen ehdotelma liitoista oli seuraava:

„Ensimmäinen liitto: Suomen Kirjansitojain, Sos.-dem. Sanoma-lehtimiesten ja Kirjaltajain liitto.

Toinen liitto: Puu- ja rakennustyöväen liitto, johon yhdistetään Kivityöntekijät, Muurarit, Kaakeli- ja uunintekijät, Sukeltajat, sekä Tie- ja vesirakennustyöväen liitto.

Kolmas liitto: Metallityöntekijät, Läksi-, pelti- ja vaskiseppäin, S.V.R. konepajain työv. yhdist. sekä Kulta- ja hopeaseppäin liitto.

Neljäs liitto: S. Tehdas- ja sekatyöväen, Satamatyöväen, Lasiteollisuustyöväen, Nahka- ja jalkinetyöväen ja Leipurien liitto.

Viides liitto: Vaatetustyöväen ja Kutomateollisuustyöväen liitto.

Kuudes liitto: Paperiteollisuustyöväen liitto.

Seitsemäs liitto: Sahateollisuustyöväen liitto.

S. Tehdas- ja sekatyöväen liiton Kaukaan Rullatyöntekijäin ammattiosasto n:o 98.“

Rakennusteollisuustyöväen liittojen yhdistämisestä Lappeenrannan eri osastot ehdottivat,

että Kivityöntekijäin, Muurarien, Puutyöntekijäin ja Sekatyöntekijäin liitot yhdistettäisiin yhdeksi liitoksi; ja

että tälle yhteiselle liitolle hommattaisiin sellaiset luennoitsijat, jotka ovat perehtyneet rakennustyöalaan yleensä, sekä kuhunkin liittoon yhtyneeseen ammattialaan erikoisesti.

Mutta olipa niitäkin, jotka väittivät, että liittojen mielivaltaisesta yhdistämisestä on enemmän vahinkoa kuin hyötyä. Esi-merkkinä mainittiin Pohjolan Tukkipöytäisten renkaan kohtalo. Ammattijärjestön toisen edustajakokouksen jälkeen se oli päättänyt liittyä Sahateollisuustyöväen liittoon ja sen velat ja omaisuus siirretty mainitulle liitolle.

Mutta vaikka mainitun renkaan piti liittyä Sahateollisuustyöväen liittoon, niin ei viimeainitun jäsenluku tuon liittymisen johdosta juuri ensinkään lisääntynyt. Kun metsätyöläiset eivät liittymisestä pitäneet, jäivät he pois Sahateollisuustyöväen liitosta. Metsätyöläiset v. 1911 perustivat uudestaan oman järjestönsä nimellä: Uitto- ja metsätyöläisten liitto, jolle he pyysivät Ammattijärjestön toimikunnan kannatusta. Mutta siitä mainittua toimikuntaa esti edellisen edustajakokouksen päätös.

Vaasanläänin pohjoisen vaalipiirin agitatsioonitoimikunta lausui metsätyöläisten erikoisesta liitosta, että se on ei ainoastaan tarpeeton, vaan myöskin välttämätön ja väitti, ettei mainittua ammattikuntaa ole olemassakaan. Tätä väitettään se perusteli seuraavasti:

„Metsätyöt ovat yleensä vain tilapäistöitä, erityisinä vuoden aikoina tehtäviä, jotka lisäksi eivät tarvitse mitään ammattitaitoa. Pikkutilalliset, torpparit, sekä satama- ja uittotyöläiset muodostavat koko työryhmän, joista ensiksi mainitut eivät ole ammatilliselle työv. liikkeelle voitettavissa — ainakaan lähimässä tulevaisuudessa. Ne metsätyöläiset, joissa on taipuvaisuutta ammatilliseen työväenliikkeeseen, jota on huomattavissa korpilakkojen sekä osastojen perustamisyhtymyksissä eri osissa maamme, ovat juuri samoja, jotka kesäisin työskentelevät satama- ja uittotöissä, ja aivan säännöllistähän on, että satama- ja vesiliikennetyöläiset ovat talvet metsissä, joista osa on S. ja V. liiton jäseniä, jotka tietystikään eivät pidä velvollisuutenaan kuulua kahteen liittoon, ja mieletonnä sitä olisi vaatiakin. Metsätyöläisten liiton tarpeellisuus selviää parhaiten siitä, kun uudistamme kysymyksen: Onko tarpeen, että Satama- ja uittotyöläisillä on kaksi liittoa, nimitt. kesä- ja talviliitto erikseen? Tosi-asiahan on, että suuri enemmistö Satama- ja uittotyöläisiä on ammatillisen työv. liikkeen ulkopuolella juuri siitä syystä, että Satama- ja vesiliikennetyöläisten rajat on käsitetty liian ahtaiksi. On näet satamaosastoja ja „renkaita“, jotka ovat nimenomaan päättäneet, että mainittuun ammattialaan kuuluvat ainoastaan laivojen lastaajat sekä purkajat, ja sen mukaan on osastoon saanut liittyä vain joku vissi määrä jäseniä, „Passelisakki“ kuten osastojen pöytäkirjoissa nimenomaan mainitaan. Täten ovat aivan pakostakin jääneet lauttaajat, ropsien ja ropsipuiden pinkkaajat y.m. asianomaisen osastonsa ulkopuolelle (hulikaaneiksi). Tästä sakkijärjestelmän turmiollisuudesta on siksi paljon puhuttu, että tämän yhteydessä se on tarpeetonta. Tiedämme, että tällainen ammattirajojen sulkeminen on jäännöksiä esikapitalismin ajoilta ja on menettänyt myöskin kaikki etunsa ja arvonsa uudemman aikaisen työväenliikkeen tieltä. Vastustajiemme yhä edistyessä suurine lakko- ja sulkurahastoinen ja rikkuriliittoinen täytyy työväestön tutkia varustuksiaan yhä uudestaan ja viipymättä korjata niitä kohtia, jotka häiritsevät työväenliikkeen vapaampaa voimistumista. Siksi ei voidakaan pitemmälle sallia,

että järjestömuotojen epämukavuuden ja hajanaisuuden tähden jää edelleenkin Satama- ja uittotyöläisten enemmistö työväenliikkeen ulkopuolelle. Olojen vaatimana pidämme siis, että ne ammattirajat, jotka johtuvat ainoastaan väärästä tulkinnasta, ovat mitä tarkemmin hävitettävät saattamalla kaikki samaan ammatti- eli teollisuusalaan kuuluvat työläiset yhteisiin, kokomaata käsittäviin, liittoihin. Mainitsimme alussa, että eri ammattiryhmien väkivaltaisesta yhdistämisestä on päinvastainen tulos kuin on tarkoitettu. Mutta esittämämme asia, että metsätyöläiset luettaisiin Satama- ja vesiliikennetyöläisiksi, ei tarkoitakaan ehdottomasti kahden ammattiryhmän yhdistämistä. Sellainen yhdistyminen on jo itsestään tapahtunut. Kysymys on vain sen virallistuttamisesta.

Edellä selostamastamme selvisi, että on suuri joukko työläisiä, jotka eivät tiedä, liittyisivätkö satama- vaiko metsätyöläisten osastoon, jos he liittyvät kumpaan tahansa, niin se ei vastaa täysin toiveita, jos järjestö ajaa heidän erikoistujaan vain joskus erityisinä vuoden aikoina. Ja siitä syystä jäävät he siihen välille; toisin sanoen eivät liity kumpaiseenkaan. Mutta tällaisessa asemassa on myöskin ammatti-osastoja. Sellaisia ovat m.m. Kokkolan lähistöllä Munsalan Satama-, uitto- ja metsätyöläisten osasto, jonka tarkoitus on olla jäsentensä yhdysiteenä kesällä ja talvella, jonka jäsenet työskentelevät — kuten kaikkien muidenkin satamatyöntekijäin osastojen — yllämainituissa töissä. He ovat osuneet aivan oikeaan perustaesseen osaston, joka heille on kaikki kaikessa.“

Samanlaisen sanotaan olevan myöskin Himangon satama- ja metsätyöläisten osaston ja kysytään: „mihin liittoon mainittujen osastojen olisi liityttävä“. Toimikunnan mielestä voisi Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liitto ja Uitto- ja metsätyöläisten liitto sen kysymyksen arvalla ratkaista. Alustajat ehdottivat:

1) että metsätyöläisten osastojen on liityttävä Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liittoon.

2) että satamatyöntekijäin ammattiosastojen on poistettava kaikki sellaiset rajoitukset, jotka estävät metsätyöläisiä siihen liittymästä.

Ja kun Perä-Pohjolalla on erikoisasema, ehdottivat alustajat sinne muodostettaville osastoille myönnettäväksi laajat toimintavaltuudet työkausien mukaan liikkuvien osastojen toiminnan järjestämiseksi sekä pienemmissä, erityisissä jokiuittoja koske-

vissa työtaisteluilissa, kuin myöskin jäsenmaksujen kantotavoissa sen mukaan, kuin ne Lapin metsätyöläisten oloissa voidaan paraiten toteuttaa.

Sahateollisuustyöväenliiton Antrean osasto 84 ehdotti, että Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liitto, Sahateollisuustyöväenliitto ja Tukki- ja uittotyöläisten liitto yhdistettäisiin yhdeksi liitoksi. Toivottavaksi lausuttiin, että nämä yhdistyneet liitot yhtyisivät S. Tehdas- ja sekatyöväenliittoon.

Tie- ja vesirakennustyöväenliiton Kaskisten osasto taas ehdotti, että mainittu liitto yhtyisi Tehdas- ja sekatyöväenliittoon.

Satama- ja vesiliikennetyöntekijäin liitto n:o 6 ehdotti, että Ammattijärjestön toimikunnan tulisi ottaa kaikkien liittojen rahasiat hoitaakseen.

S. Ammattijärjestön toimikunta lausui erityisestä metsätyöntekijäin liitosta seuraavaa:

„Sittenkun Pohjolan Tukki- ja uittotyöläisten rengas Ammattijärjestön 2:sen edustajakokouksen päätöksen jälkeen oli yhtynyt S. Sahateollisuustyöväenliittoon, olisi luullut, että näin yhdistynein voimin metsätyöntekijät tulevat muodostamaan yhdessä Sahatyöläisten kanssa vankan joukon S. Ammattijärjestössä. Niin ei ole käynyt. Metsätyöläiset samoin kuin Sahatyöläisetkin ovat vielä heikosti järjestyneitä. Huolimatta edellämämainitusta yhtymisestä ovat metsätyöläiset Pohjois-Suomessa sittemmin perustaneet oman erikoisen liittonsa, S. Uitto- ja Tukki- ja uittotyöläisten liiton. Lähempiä syitä tämän liiton perustamiseen emme tunne, mutta oletamme, että Sahateollisuustyöväenliiton taholta ei ole kyllin tarmokkaasti työskennelty Pohjolan työläisten järjestämiseksi, ja se lienee saattanut jotkin asiaan innostuneet perustamaan oman erikoisliiton.

Tälle kokoukselle esitetty alustus mainitun liiton yhdistämisestä S. Satama- ja Vesiliikennetyöntekijäin liittoon, sekä 2:lle edustajakokoukselle esitetyt alustukset tukki- ja uittotyöläisistä S. Sahateollisuustyöväen liittoon, osoittavat kuitenkin, että metsätyöläisten eri liiton olemassaoloa ei pidetä tarpeellisenä. Tämän kokouksen olisi siis osoitettava tie, mihin liittoon metsätyöläisten olisi lähinnä kuuluttava.

Kun meidän käsityksemme mukaan ei S. U.- ja T. liittoa voitaisi yhdistää S. Satama- ja V.-liittoon, josta liitosta on jo muodostumassa erikoinen Kuljetustyöntekijäin liitto, ja koska metsätyöntekijöitä työskentelee suuret joukot muuallakin kuin Poh-

jois-Suomessa, ja koska he eivät esim. Karjalassa useassakaan tapauksessa tule läheiseen vuorovaikutukseen Satamatyöläisten kanssa, olisi mielestämme oikeampaa kuulua kaikkien metsätyöläisten S. Sahateollisuustyöväenliittoon. Voisihan Sahateollisuustyöväenliiton järjestää sellaiseksi, että se vastaisi sekä metsä- että sahatyöläisten vaatimuksia. Siinä tapauksessa, että yhtymisestä ei kaikesta huolimatta mitään tulisi, olisi S. U.- ja T. liitolle annettava tunnustus ja kehoitettava heitä yhtymään S. Ammattijärjestöön.

Ehdotamme kokouksen päätettäväksi :

Kokous kehoittaa S. Uitto- ja Tukkityöläisten liittoa ja S. Sahateollisuustyöväenliittoa keskinäisiin neuvotteluihin näitten liittojen yhdistämisestä.

Siinä tapauksessa, etteivät neuvottelut ennen tämän vuoden loppua johda näiden liittojen yhtymiseen, kehottaa kokous S. Uitto- ja Tukkityöläisten liittoa yhtymään v. 1913 alusta S. Ammattijärjestöön niillä velvollisuuksilla ja oikeuksilla, kuin S. Ammattijärjestön säännöt edellyttävät.“

Sukulaisliittojen yhdistämisestä lausui Ammattijärjestön toimikunta m.m. seuraavaa :

„Kun tälle kokoukselle on tehty samasta kysymyksestä useita aloitteita, esitämme niiden johdosta seuraavaa :

Ammattijärjestön kokous ei voi tässä kysymyksessä nyt enempää kuin 2:ssa kokouksessakaan selvästi osoittaa, mitkä liitot olisi yhdistettävä. Jos se voisi sen tehdäkin, ei kuitenkaan voida sanoa, tulisivatko asianomaiset liitot sitä noudattamaan, ja silloin ei sellaisella päätöksellä olisi suurtakaan merkitystä. Olisi mielestämme parasta, että kokous tyytyisi lausumaan ainoastaan toivomuksensa sukulaisliittojen yhtymisestä ja jättäisi liittojen omaksi asiaksi keskinäisesti sovitella yhtymisensä.

Ehdotamme päätettäväksi :

että läheisten ammattien- ja teollisuusalojen liitot keskenään ryhtyvät eri liittojen yhdistämistoimiin, sovittaen kukin liitto itse, mihin se voisi yhtyä, ja että tässä yhdistelyssä on Ammattijärjestön toimikunnan annettava tarpeellista ohjausta.“

Agitatsionin järjestämisestä oli myöskin useita eri ehdotuksia. Niistä mainittakoon seuraavat :

Metallityöntekijäin liiton Kankaan osasto ehdotti, että valtiolliset ja ammatilliset agitatsioonipiirijärjestöt yhdistettäisiin ja että niistä muodostettaisiin yhteinen, kummankin työväenliikkeen haaran tarpeita tyydyttävä valistustyöjärjestö, sekä että liittojen harjoittama agitatsioni lopetettaisiin ja niiden omistamat agitatsioonivarat Ammattijärjestön toimikunnan välityksellä luovutettaisiin agitatsioonipiireille.

Tainiokosken paperi-, puuhiomo- ja selluloosa osasto ehdotti, että agitatsionityön järjestäminen yhdistettäisiin valtiollisten vaalipiirijärjestöjen yhteyteen.

Naisten valistustyön järjestämiseksi ehdotti Vaatetustyöntekijäin liiton Helsingin Kappatyöntekijäin osasto naisten keskuudessa agitatsionityön järjestettäväksi siten, että Ammattijärjestön yhteyteen perustettaisiin naisten agitatsioonitoimisto. Ehdotusta seurasi agitatsioonitoimiston sääntöehdotus:

„Ehdotus työläisnaisten agitatsioonitoimiston säännöiksi.

1 §. Toimiston tehtävät on:

- 1) järjestää ja hoitaa naisten ammatillinen agitatsioni;
- 2) perustaa ammattiosastoja ja liittää niitä liittoihin ja Ammattijärjestöön;
- 3) koota tilastoa ja muita tietoja naistyöläisten luvusta eri työaloilla työ- ja palkka-oloista sekä elämssuhteista yleensä;
- 4) auttaa neuvoilla ja opastuksella naisten ammatillisia järjestöjä kunnalliseen ja tarkoitustaan vastaavaan toimintaan ja
- 5) olla apuna työselkkausten sattuessa liitoille ja Ammattijärjestölle silloin, kun selkkaukseen on naistyöntekijöitä sekaantunut, sekä
- 6) tehdä selville naistyöläisille heitä koskevat suojeluslakimääräykset sekä auttaa naisten ammattiosastoja näitä vastaan tehtyjen rikkomusten ilmitulemisessa.

2 §. Toimistoa tulee hoitaa Suomen Ammattijärjestön sääntöjen ja periaatteiden mukaan, ja on Ammattijärjestön toimikunta toimiston toiminnan tarkastaja. Kaikki tärkeimmät päätökset tulee tehdä yksissä neuvoin Ammattijärjestön toimikunnan kanssa, jolle toimiston on joka neljäs vuosi annettava toimintakertomuksensa.

3 §. Toimisto sijaitsee Helsingissä ja kuuluu sen toimikuntaan 5 henkilöä, joista sihteeri on vakituisella palkalla.

4 §. Toimikunnan valitsee valtuusto vuodeksi kerrallaan. Sihteeri valitaan erikseen, niinikään vuodeksi kerrallaan.

5 §. Toimikunta kokoontuu niin usein kuin sihteeri tai 3 jäsentä katsoo sen tarpeelliseksi, kuitenkin vähintään kerran kuukaudessa. Toimikunnan tulee huolehtia siitä, että toimistoa hoidetaan tarkoituksenmukaisesti; myöntää menot kustannusarvion rajoissa; laatia joka vuodeksi kustannusarvio, joka esitetään Ammattijärjestön toimikunnalle; jättää kertomus sekä vuosililit tarkastettuna Ammattijärjestön toimikunnan hyväksyttäväksi.

6 §. Valtuuston muodostavat niiden Helsingin naisosastojen ja yhdis-

tysten edustajat, jotka joko suoranaisesti tai liittojen välityksellä kuuluvat Ammattijärjestöön.

7 §. Kullakin naisammattiosastolla tai -yhdistyksellä on oikeus valita valtuustoon 2 edustajaa kultakin alkavalta 50 jäsenmäärältä.

8 §. Valtuuston vakinainen kokous pidetään joka vuoden helmikuussa, jolloin kertomus ja tilit esitetään ja toimitetaan toimikunnan, sihteerin ja tilintarkastajain vaalit.

9 §. Sihteerin tulee toimikunnan ohjeiden mukaan hoitaa toimisto, järjestää ja huolehtia agitationi, hoitaa kirjeenvaihto ja tilit, koota tilast a ja täyttää ne muut tehtävät, jotka toimiston suoranaisiin tehtäviin kuuluvat.

10 §. Toimiston kunnossapidosta johtuvat kustannukset suoritetaan Ammattijärjestön kassasta suostunnan mukaan.

11 §. Sihteerin palkan määrää Ammattijärjestön toimikunta.

12 §. Toimikunta määrää toimiston ohjesäännön, kirjanpidon, tarkastuksen j.n.e.

Toimiston kunnossapitämistä varten olisi kustannusarvio ensi vuodeksi:

Sihteerin palkka	1 500:—
Toimiston vuokra	120:—
Konttoritarpeita ja posti	100:—
Painatustyöt	150:—
Matkat	150:—
	<hr/>
Yhteensä	2 020:— ^a

Useat agitatsioonipiiritoimikunnat olivat myöskin tehneet ehdotuksia agitatsioonin vastaisesta järjestämisestä ja mainittujen piirijärjestöjen kehittämistä. Niinpä *Sortavalan ja Joensuun ammatillinen agitatsioonipiiritoimikunta* ehdotti:

„että kokous päättää Ammattijärjestön vakinaisen verotuksen korotettavaksi 60 p:llä vuodessa jäsentä kohti sekä

että Ammattijärjestön toimikunta jakaa maamme ammatilliset agitatsioonipiirit kahteen eri avustusluokkaan, joille edellämäin-
tuista lisäverotuksella saaduista varoista myönnetään avustusta I luokkaan kuuluville piireille korkeintaan 400 mk, ja II avustus-
luokkaan kuuluville piireille vähintään 800 mk. vuodessa, ja

että kokous velvoittaisi kaikki Ammattijärjestöön yhtyneet osastot liittymään ammatillisiin agitatsioni-piirijärjestöihin.“

Viipurin a. agitatsioonipiiritoimikunta ehdotti, että kullekin agitatsioonipiirille myönnettäisiin 1 000 markan avustus, ja että piirijärjestöt säilytettäisiin ja liittyminen niihin tehtäisiin pakolliseksi.

Tampereen ammatillinen agitatsioonipiiritoimikunta ehdotti,

„että Ammattijärjestön edustajakokous päättää ammatillisia agitatsioonijärjestöjä edelleen jatkaa ja kehittää, sekä myöntää Ammattijärjestön varoista niille kannatusta ja

että vuosittain pidettävistä „Työnjuhlista“ kertyvät varat luovutetaan kunkin piirin piiritoimikunnalle agitatsionin harjoittamista varten piirissään.“

Ja Helsingin—Hämeenlinnan Ammatillisen Agitatsionipiirin Toimikunta ehdotti,

„1) että kaikkien piiriin yhtyneitten osastojen tulee pakollisesti ottaa osaa ammatillisten agitatsionipiirien menojen suoritukseen;

2) että ammatillista agitatsionia vastaisuudessa harjoitetaan piirittäin ja

3) että näihin piireihin ovat kaikki ammatillisesti järjestyneet osastot velvolliset yhtymään viimeistään tammikuun ensi päivästä 1913.“

Näistä ehdotuksista oli Tampereen piirin ehdotus lievin. Siinä pyydettiin piireille ainoastaan aineellista kannatusta, ja Helsingin—Hämeenlinnan piirin jyrkin, sisältäen osastoille pakon liittyä piirijärjestöön ja maksaa piirien toiminnasta johtuvat menot.

Ammattijärjestön toimikunta näiden ehdotusten johdosta lausui seuraavaa:

„Koska kokemus on meille osoittanut, että n.s. lentävä agitatsioni ei vastaa täysin tarkoitustaan, olisi mielestämme suullinen herätystyö saatava pääasiallisesti valistavaksi luentotyöksi, jonka suorittaminen jäisi etupäässä Ammattijärjestön tehtäväksi. Tällä ei ole sanottu, että ammattiliittojen tulisi agitatsioninsa lopettaa, vaan voisivat ne edelleen, minkä aika ja varat myöden antavat, harjoittaa agitatsionia sekä osastojen sisäisen toiminnan järjestelyä, mutta ne tilapäispuhujat, joita useilla liitoilla on ollut ja jotka ovat kysyneet myöskin varoja; samoin kuin ne apurahat, joita järjestöt ovat agitatsioniin saaneet, säästyisivät Ammattijärjestön toimikunnan käytettäväksi vastaista agitatsionia varten.

Yllä sanotusta selviän että agitatsionia on harjoitettava sekä saatava mahdollisimman voimakkaaksi, mutta miten se olisi järjestettävä, jotta se saataisiin tarkoitustaan vastaavaksi, siihen olisi mietittävä keinoja. Kun ammatillisen agitatsionipiirin vakinaisten piiriverojen nykyisen järjestelmän mukaan pitäisi nousta vuodessa vähintään 2 500: —, ennenkuin voisi ajatella kullekin piirille yhden vakinaisen toimitsijan palkkaamista, ja kun maamme on jaettu 14 agitatsionipiiriin, niin saamme näin ollen

kustannukset 35 000 mk. vuodessa, josta vähintään puolet olisi Ammattijärjestön suoritettava. Lisäksi on vielä syytä epäillä, tuottaako tämä piirittäin suoritettu agitatsioni, vaikka se kysyykin näin tuntuvia varoja, parempia tuloksia kuin tähänastinenaan, sillä puuttuuhan siitä vielä yhtenäinen johto ja järjestely.

Mielestämme olisi agitatsionityö järjestettävä siten, että Ammattijärjestön palvelukseen otetaan 4 kykenevää henkilöä, joille Ammattijärjestön toimikunta yhdessä piirijärjestöjen kanssa jakaa ja järjestää kullekin oman osansa, silmällä pitäen sitä, mihin puoleen ammatillisessa työväenliikkeessä kukin on lähemmin syventynyt. Kukin puhuja viipyisi piirissään 2 kuukautta kerrallaan, jonka jälestä sitten muuttaisi seuraavaan piiriin. Tällä tavoin tulisi agitatsionityö jotakuinkin tasaisesti suoritetuksi ja samalla poistetuksi se epäkohta, josta on kuulunut valituksia, että käyköönnpä puhujia kuinka paljon hyvänsä, aina ne puhuvat sitä samaa.

Kun agitatsionipiireihin yhtyminen on ollut vapaaehtoista, on tästä ollut seurauksena, että useat osastot ovat pysytelleet ulkopuolella agitatsionipiirin, joten tämäkin puoli olisi saatava vastaisuudessa pakolliseksi. Varoja voitaisiin saada siten, että kukin piirijärjestöön yhtynyt osasto suorittaa liitolleen agitatsioniveroa 5 p:iä kuukaudelta eli 60 p:iä vuodessa jäsentä kohti, jonka veron kukin liitto tilittää Ammattijärjestölle siinä järjestyksessä, kuin säännöt Ammattijärjestön varsinaisista veroista määräävät. Tämän veroituksen kautta saataisiin varoja 12 000 mk. Tämän lisäksi voitaisiin agitatsionitarkoituksessa järjestää vuosittain eri kulmille maata „Työnjuhla“, jota varten laadittaisiin tarkoitustaan vastaava juhlaulkaisu, josta olisi tuloja noin 8 200 mk. Menot olisivat näitten laskujen mukaan:

4 luennoitsijaa 225 mk. kuussa, 2 700 mk. vuodessa	10 800: —
Matkoihin kullekin luennoitsij. 50 mk. kuuk., 600 mk. vuodessa	2 400: —
Kullekin piirijärjestölle erityisiä menoja, kuten kirjeenvaiht., toimistovuokraan y.m. 500 mk.	7 000: —
	<hr/>
	Yht. Smk. 20 200: —

Tämän perusteella ehdotamme Ammattijärjestön III:n edustajakokouksen päätettäväksi:

että ammatillisen agitatsionityön suorittaminen jätetään Suomen Ammattijärjestön tehtäväksi, jonka palvelukseen otetaan 4 vakinaista kykenevää luennoitsijaa, joista yksi voisi olla naishenkilö, jotka vuorotellen ylempänä esitetyllä tai muulla sopivalla tavalla annettaisiin määräajaksi kukin ammatillisen agitatsionipiirin käytettäväksi.

Agitatsionityö on etupäässä järjestettävä luentotyöksi, jonka paikallisesti järjestää kussakin piirissä ammatillinen agitatsionipiiritoimikunta yhdessä Ammattijärjestön toimikunnan kanssa.

Kukin osasto on velvollinen yhtymään asianomaiseen agitatsionipiirijärjestöön sekä suorittamaan agitatsioniveroa 5 penniä jäsentä kohti kuukaudessa. Piiri- eli agitatsioniveroa suorittaa kukin osasto asianomaiselle liitolleen, joka puolestaan tilittää sen Ammattijärjestölle siinä järjestyksessä, kun Ammattijärjestön säännöt varsinaisistakin Ammattijärjestölle tulevista veroista määräävät.

Etä Ammattijärjestön toimikunta ryhtyisi toimenpiteisiin kotimaisen ammattiyhdistysliikkeen historian julkaisemiseksi sekä myöskin kustantaisi ja jakaisi selostavia lentolehtisiä ammattiliikkeestä koti- ja ulkomaalta.“

Tätä ehdotusta ei kokous sellaisenaan hyväksynyt. Kaikki se, mikä koski ammatillisia agitatsionipiirejä, poistettiin. Hyväksytyissä ponsissa kokous lausuu, että kaikkien ammatillisten järjestöjen on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota voimakkaaseen, järkiperäiseen valistus-, herätys- ja järjestämistyöhön, ja että liittojen ja Ammattijärjestön taholta tehdään valistustyötä pääasiallisesti luentojen ja luentokurssien muodossa, joilla annetaan myöskin opetusta kirjanpidossa, pöytäkirjojen laatimisessa y.m. käytännöllistä toimintaa koskevissa harjoitusaineissa. Asiaa käsitellyt valiokunta vielä ehdotti, että ammatillinen agitatsionityö pääasiallisesti jätetään Ammattijärjestön tehtäväksi, jonka palvelukseen otetaan toimikunnan hyväksi näkemänä aikana yksi nais- ja kolme mies- luennoitsijaa tai järjestäjää, jotka toimivat Ammattijärjestön toimikunnan antamien ohjeiden mukaan.

Ammattijärjestön toimikunta velvoitettiin neuvottelemaan valistustyötä tekeväin järjestöjen kanssa jatkuvista yhteisistä agitatsionitavoista.

Valtiollisille vaalipiirijärjestöille lausuttiin toivomus, että kun ne puhujainsa matkoja maaseuduille järjestävät, olisi heidän velvoitettava puhujansa vaikuttamaan ammatillisen liikkeen hyväksi.

Valiokunnan enemmistö ehdotti, että agitatsionipiirijärjes-

töille jätetään itselleen oikeus ratkaista, jatkavatko toimintaansa vai ei. Tätä ehdotustaan se perusteli sillä, että jos osastoille määrättäisiin velvollisuus kuulua piirijärjestöihin ja maksaa niille veroa, niin se synnyttäisi hajaannusta osastojen jäsenten keskuudessa.

Valiokunnan vähemmistö ehdotti pääasiassa samaa kuin Ammattijärjestön toimikuntakin.

Enemmistön ehdotus hyväksyttiin 95 äänellä 73 vastaan.

Päätöstä vastaan ilmoitti 65 edustajaa vastalauseensa, kannattaen agitatsioonipiirien säilyttämistä ja edelleen kehittämistä.

„Työnjuhlaa“ päätettiin edelleen viettää ja siihen valmistaa juhlaulkaisu, josta saatu voitto on käytettävä agitatsioonin hyväksi. „Ammattijärjestölehteä“ päätettiin entiseen tapaan julaista kerran kuukaudessa. Ehdotus kaunokirjallisesta, Ammattijärjestön kustannuksella ilmestyvästä lehdestä hylättiin.

Ammattijärjestön toimikunta velvoitettiin ryhtymään toimiin aineiston hankkimiseksi kotimaisen ammattiyhdistysliikkeen historian julkaisemista varten.

Ammattijärjestön suhteesta sosialidemokratiseen nuorisoliittoon oli myöskin useita eri ehdotuksia. Näistä mainittakoon seuraava: Ehdotettiin, että sos.-dem. nuorisoliiton jäseniä, jotka ovat 2 vuotta jatkuvasti kuuluneet mainittuun liittoon, otettaisiin ammattiosastojen jäseniksi ilman sisäänkirjoitus-, eli pääsymaksuja, jos eivät vielä ole täyttäneet 20 vuotta. Toiset ehdottivat ikärajaksi 18 vuotta ja toiset sen lisäksi ehdottivat, että Ammattijärjestön varoista mainitulle liitolle myönnettäisiin 1 000 mk vuosittain agitatsioonin avustukseksi, eräät ehdottivat 2 000 markkaa.

Näiden ehdotusten johdosta Ammattijärjestön toimikunta ehdotti kokouksen hyväksyttäväksi seuraavaa:

„1. Että Suomen sos.-dem. Nuorisoliitto velvoitetaan toimimaan siten, että kaikki sen 18-vuotiaat jäsenet, jotka jo yhden vuoden ajan säännöllisesti ovat Suomen sos.-dem. Nuorisoliiton alaiseen osastoon kuuluneet, myöskin liittyvät jäseniksi ammattiosastoihin.

2. Että Suomen Ammattijärjestö velvoittaa alaisensa ammattiliitot heti ensimmäisissä edustajakokouksissaan järjestämään suhteensa Suomen Sos.-dem. Nuorisoliittoon seuraavalla tavalla:

a) Että Ammattiosastot ottavat Suomen Sos.-dem. Nuorisoliiton alaisten osastojen jäsenet jäsenikseen ilman sisäänkirjoitusmaksua siinä tapauksessa, että nämä jäsenet eivät vielä ole 18 ikävuottaan täyttäneet ja että he ovat 2 vuotta yhtämittaisesti kuuluneet johonkin Suomen Sos.-dem. Nuorisoliiton alaiseen osastoon.

b) Että asianomaiselle liitolle ei ammattiosaston myöskään tällaisilta jäseniltä tarvitse suorittaa sisäänkirjoitusmaksua.

Anottua 2 000 mk apurahan myöntämistä agitatsionia varten ehdottaa toimikunta puolestaan hylättäväksi."

Asiaa käsitellyt valiokunta ehdotti, että Ammattijärjestön varoista myönnettäisiin sanotulle liitolle avustuksena 1 000 mk vuodessa ja että sen 19-vuotiset jäsenet veloitetaan liittymään ammattiosastoihin. Siinä tapauksessa, että he ovat vähintään 2 vuotta jatkuvasti kuuluneet mainittuun liittoon, pääsevät he ammattiosastoihin jäseneksi ilman sisäänkirjoitusmaksua, ja ettei sille ammattiliitollekaan, johon he täten liittyvät, tarvitse heidän puolestaan sisäänkirjoitusmaksuja suorittaa.

Valiokunnan vähemmistö ehdotti, että Ammattijärjestön toimikunta velvoittaisi puhujansa nuorisolle selittämään ammattiyhdistysliikkeen hyötyä ja tarpeellisuutta ja että ammattiosastot veloitettaisiin ottamaan sos.-dem. nuorisoliittoon kuuluvia jäsenikseen ilman sisäänkirjoitusmaksua, jos nämä ovat mainittuun liittoon jatkuvasti kuuluneet vähintään 2 vuotta, eivätkä liittyessään vielä ole täyttäneet 18 vuotta. Samalla vaadittiin, että sanotun liiton toimikunta pitää huolen siitä, että kaikki sen 18 vuotta täyttäneet jäsenet liittyvät jäseniksi ammattiaan vastaaviin ammattiosastoihin.

Tämä viimeksi mainittu ehdotus 137 äänellä 34 vastaan tulikin kokouksen päätökseksi.

Päätöstä on sos.-dem nuorisoliiton puolelta selitetty mahdottomaksi käytännössä toteuttaa, ja sen vuoksi edustajakokouksessa Helsingissä 24—27 p. marraskuuta v. 1912 hyväksyttiin ikärajaksi 20 vuotta.

Ammattiyhdistysliikkeen suhteesta sosialidemokratiseen puolueeseen hyväksyttiin entiset päätökset.

Suhteesta rikkureihin ja pettureihin, hyväksyttiin eräillä muutoksilla S. Kirjaltajaliiton hallinnon ehdotus. Päätös kuuluu seuraavasti :

„1) Katsoen siihen välinpitämättömyyteen, millä rikkurikysymystä on käsitelty yksityisten järjestyneitten puolelta, ja millä järjestöt ovat kysymystä joukoille valaisseet,

velvoittaa kokeus kutakin liittynyttä järjestöä huolehtimaan rikkuruuskysymyksen voimaperäisemmästä selvittelystä järjestönä keskuudessa;

2) päättää, että rikkureina toimineet ovat ehdottomasti järjestyneitten puolelta asetettavat ankaran moraalisen boikotee-

rauksen alaisiksi, ei ainoastaan yksityisessä, vaan myöskin yleisessä elämässä;

ja että rikkurina toimineet voidaan ottaa jäsenyyteen, jäädän kuitenkin päätöksen teko kussakin erikoistapauksessa asianomaisen järjestön itsensä tehtäväksi, riippuen niistä asianhaaroista, jotka mahdollisesti ovat rikkuruuteen vaikuttaneet;

3) sekä päättää asettaa tällä tavoin jäsenyyteen otetut erikoismääräysten alaisiksi jäsenyyteen ja luottoon nähden, ollen nämä määräykset riippuvaiset siitä, minkä luontoinen rikkuruus on ollut, sekä että tämän lisäksi vaaditaan tunnuste määrätystä rahakorvauksesta siltä varalta, että rikoksensa tunnustanut uudelleen ryhtyisi rikkuriksi;

4) edellämainittujen erikoismääräysten soveltamisen helpottamiseksi luokitaa rikkuruuden 3:meen luokkaan:

a) itsetietoisiin, b) huutavan puutteen tai puuttuvan tietoisuuden aiheuttamiin, c) alaikäisiin tai holhuunalaisiin, jotka ryhtyvät rikkureiksi vasten omaa tahtoaan.⁶

Tästä kysymyksestä oli parikin jyrkempää ehdotusta, mutta ne hylättiin.

Lakko-, sulk- y.m. tilastot ammatliyhdistysliikkeessä. Kysymyksestä hyväksyttiin metallityöntekijäin liittotoimikunnan ehdotus, joka päättyi seuraavaan lausuntoon:

„Kokous velvoittaa Ammattijärjestön toimikunnan ensi tilassa kääntymään Suomen Teollisuushallituksen työtilastollisen toimiston puoleen esityksellä, että sanotun toimiston puolesta ryhdyttäisiin kiireellisiin toimenpiteisiin työriitaisuustilaston aikaansaamiseksi ja työtaistelutilaston uusimiseksi niin, että mainitut tilastot, paremmin kuin tähän asti, tulisivat tarkoitustaan vastaaviksi.

Siinä tapauksessa, että tässä asiassa uudistuspuuhiin ryhdytään, on Ammattijärjestön toimikunnan koetettava saada itselleen oikeus ottaa osaa tilaston kokoamis-kyselykaavojen luonnosten laadintaan, kuitenkin siten, että tämä ei Ammattijärjestölle aiheuta mitään erikoisia kustannuksia.

Katsoen siihen, että työtilastollinen toimisto on julkaissut tilastoa työväen ammatliyhdistysliikkeen voimasta y.m. ja koska työnantajain ammatliyhdistysliikkeelle toiselta puolen on myöskin merkityksensä annettava, lausuu kokous toivomuksenaan:

että työtilastollinen toimisto, samalla kuin se julkaisee tilastoa työntekijäin ammatliyhdistysliikkeestä, koettaisi saada julkaistavakseen tilastoa myöskin työnantajain ammatliyhdistysliikkeestä.

Näin tehtävä päätös pannaan täytäntöön, jos se saa äänestykseen osaaottavien jäsenten yhteenlasketuista äänistä $\frac{3}{4}$ osan enemmistön.“

Työttömyyden tai sairauden perusteella ylimääräisestä verosta vapauttamisesta hyväksyttiin nyt entistä tarkempi määritelmä. Se kuuluu:

„Ylimääräisestä verosta ovat jäsenet vapautetut paraillaan heitä kohtaavan työttömyys- ja sairausajan, sekä sen lisäksi ensimmäisen työssäoloviikon, jos työttömyys tai sairaus on sitä ennen kestänyt 1 kuuk., ja 2:si ensimmäistä viikkoa, jos samat syyt olivat olemassa vähintään kaksi kuukautta ennen työhön pääsyä.

Tässä mainitun veron tilityksissä otetaan ainoastaan ne työttömien ja sairaiden luettelot huomioon, jotka ovat osaston kahden toimitsijan varmentamat.“

Maksujen laiminlyönnin tähden Ammattijärjestöstä eronneen liiton tai osaston oikeudet uudestaan liittyessä määriteltiin entistä tarkemmin.

Ammattijärjestön toimikunnan kokoonpanoa koskevaan pykälään tehtiin ne muutokset, että toimikunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja ja 7 jäsentä ovat saapuvilla (ennen 8) ja edustajakokouksen väliajalla puheenjohtajan paikan tullessa avonaiseksi määrättiin, että paikka on lehdissä julistettava haettavaksi, ja hakijoista on toimikunnan asetettava 3 pätevintä ehdolle, joiden kesken toimitetaan valtuuston jäsenten kesken äänestys ja se, joka saa toimikunnan ja valtuuston jäsenten antamista äänistä enemmistön, on valittava toimeen.

Eri ponnassa kehoitettiin toimikuntaa, että se vakinaisen jäsenen erottua toimikunnasta, kutsuisi samasta ryhmästä valitun varajäsenen, vaikkei hän vaalissa saamansa äänimäärän perusteella olisikaan siihen oikeutettu. Mutta jos siinä ryhmässä, johon poistunut on kuulunut, ei ole enään varajäseniäkään, on kutsuttava se varajäsen, joka vaalissa on saanut enimmät äänet.

Ammattijärjestön vastuuvollisuutta hyökkäyslakkojen suhteen vähennettiin siten, ettei niiden avustamisesta säännöissä puhuta mitään, mutta ei myöskään avustamista kielletä.

Muuten Ammattijärjestön velvollisuutta avustaa työtaisteluja lisättiin siten, että entinen prosenttimäärä, minkä taisteleva

liitto jäsenluvustaan itse oli velvollinen avustamaan, alennettiin 3:sta—2 %:tiin.

Ammattijärjestöjen toimikunnalle ilmoitettujen työtaistelujen tarkitsemisaikaa lyhennettiin 14—8 päiväksi. Ja kun toimikunnan oli ennen näihin ilmoituksiin tai anomuksiin tullut vastata viimeistään 7 päivän kuluessa siitä, kuin ilmoitus toimikunnalle saapui, lyhennettiin aika nyt 4 päiväksi.

Ennen oli hyökkäyslakoista, jos oli työsopimus, tehtävä toimikunnalle ilmoitus viimeistään 14 päivää ennen sopimuksen irtisanomista, ja milloin sopimusta ei ollut, 6 päivää ennen vaatimusten työnantajalle esittämistä. Edellisessä tapauksessa aika lyhennettiin 10-päiväksi, johon määrättiin vastaus annettavaksi viimeistään 5 päivän kuluttua. Jälkimmäisessä tapauksessa aika 6 päivästä jatkettiin 3 viikoksi ja vastauksenantamisaikaa toimikunnalle jatkettiin 3 päivästä 10 päiväksi.

Edustajakokouksen edustajavaalin perusteita taasen muutettiin. Ennen oli liitoilla ja osastoilla ensimmäiseltä jäsenten tuhatluvulta oikeus lähettää jokaiselta täydeltä 100 luvulta tai sen osalta yhden edustajan; toiselta jäsentuhatluvulta jokaiselta täydeltä 200 jäseneltä tai sen osalta 1 edustajan, kolmannelta tuhatluvulta jokaiselta täydeltä 300 jäseneltä tai sen osalta 1 edustajan, neljänneltä tuhatluvulta jokaiselta täydeltä 400 jäseneltä tai sen osalta 1 edustajan ja viidenneltä jäsentuhatluvulta jokaiselta täydeltä 500 jäseneltä tai sen osalta 1 edustajan. Tämä säännös muutettiin siten, että ensimmäiseltä jäsentuhatluvulta saa 200 jäseneltä tai sen osalta valita yhden edustajan ja tämä peruste jatkuu, kunnes jäsenluku nousee yli 1 400, josta alkaen saa jokaiselta 300 tai sen osalta valita yhden edustajan. Ja kun jäsenluku nousee yli 2 600, niin saa jokaiselta 400 tai sen osalta valita yhden edustajan; 3 001—4 200 saakka on yhden edustajan valitsemisen perusteena 400 jäsentä. Tämä säännös on seuraava:

„Yhtyneillä järjestöillä on oikeus lähettää edustajia edustajakokoukseen seuraavan taulun mukaan:

alle 200	—	1 edustajaa
201— 400	—	2 „
401— 600	—	3 „
601— 800	—	4 „
801—1 000	—	5 „

1 001—1 200	—	6	edustajaa
1 201—1 400	—	7	”
1 401—1 700	—	8	”
1 701—2 000	—	9	”
2 001—2 300	—	10	”
2 301—2 600	—	11	”
2 601—3 000	—	12	”
3 001—3 400	—	13	”
3 401—3 800	—	14	”
3 801—4 200	—	15	”

ja tästä alkaen 1 edustaja jokaista alkavaa 500 jäsentä kohden. Muutamia muitakin pieniä muutoksia sääntöihin tehtiin.

13. Ammattijärjestön toiminta ja kehitys vuosina 1913—1915.

Ammattijärjestön kokoonpanossa on sitten vuoden 1912 tapahtunut ensiksi se muutos, että *Maalarien liitto* vihdoin v. 1913 alusta liittyi Ammattijärjestöön. Samaten teki myöskin v. 1912 perustettu S.-Osuuskauppojen palvelushenkilöiden liitto. *Satama- ja vesiliikenne työntekijäin liiton* nimi ja säännöt muutettiin v. 1912 Lahdessa marraskuun 25 p. pidetyssä edustajakokouksessa „S.-Kuljetustyöntekijäin liitoksi“. Toivottiin, että rautatieläisten liitto, ajurien, raitiotieläisten y.m. kuljetusaloilla toimivien työläisten osastot, kauppa-apulaiset ja varastotyöläiset liittyisivät mainittuun liittoon.

Lasiteollisuustyöväen liiton yhtymisestä Tehdas- ja sekatyöväen liittoon ei vielä ole tullut mitään, vaikka näiden liittojen yhtyminen vuosina 1912—1913 oli keskustelun alaisena. *Läkki-, pelti-, ja vaskiseppäin liiton ja Kultaseppäin liiton* yhtyminen metallityöntekijäin liittoon ei myöskään ole toteentunut. (Läkki-, pelti- ja vaskiseppäin liitto v. 1916 liittyi Metallityöntekijäin liittoon). *Kirjansitojain liitto* sen sijaan vuoden 1914 alusta liittyi S.- *Kirjaltajainliittoon* ja viimemainitun liiton nimi ja säännöt muutettiin v. 1915 kesäkuun 10—12 p:nä Helsingissä pidetyssä edustajakokouksessa „Kirjatyöntekijäin liitoksi“.

Kirjaltajain liiton sääntöihin tehtiin useita periaatteellisia ja käytännöllisiä muutoksia. Paitsi liiton nimen muutosta, joka johtui liiton uudesta kokoonpanosta, laajensi liitto avustustoimintaansa työttömyys- ja matka-avustuksesta myöskin sairas-

avustuksen alalle. Liiton pääsymaksuja ja jäsenmaksuja tuntuvasti korotettiin. Liiton äänenkannattajan „Gutenberg'in“ nimi päätettiin vuoden 1916 alusta muuttaa: „Kirjatyö—Bokarbete“. Liitto päätettiin jakaa 6:teen agitatsioonipiiriin.

Kaakeli-, Fajanssi- ja Uunintekijäin liitto vuoden 1914 loka-kuun alusta erosi ammattijärjestöstä ja lopetti toimintansa. Uunintekijäin osastoista osa on vuoden 1916 alusta liittynyt S.-Muurarien liittoon.

Uitto ja metsätyöläisten liitosta ei tullut pitkäaikaista. Sen olemassaolosta jälkeen vuoden 1912 Ammattijärjestön edustajakokouksen ei ole kuulunut mitään.¹

Maatyöläisten liiton perustamisesta ei myöskään ole tullut mitään, vaikka Ammattijärjestön valtuusto siitä teki alustuksen Sos.-dem. puolueen puoluekokoukselle v. 1913 ja kokous hyväksyi alustuksen. Mutta olosuhteet maatyöntekijäin liiton perustamiselle eivät ole olleet suotuisat. Näyttää, että ehdotus maatyöntekijäin oman liiton perustamisesta oli ennenaikainen.

14. Työtaistelut vuosina 1913—1914.

Ammattijärjestön työtaistelujen avustus v. 1913 teki ainoastaan 518 markkaa. Mutta vuonna 1914 se teki jo 82,384 mk. 50 p. Vuoden 1913 työtaisteluista tehdään Ammattijärjestön toimintakertomuksessa selvää. Siinä sanotaan seuraava:

Työtaisteluista ja palkkaliikkeistä on kerätty ensikerran tarkkaa tilastoa. Useat liitot eivät kuitenkaan ole voineet näitä tietoja antaa, joten tämäkin on jäänyt vielä vaillinaiseksi. Mutta sellaisenaankin se kykynee osottamaan muutamia huomioonotettavia asioita. Näiden tietojen mukaan on 41 työriitaa saatu sovituksi ilman työnseisausta ja niissä saatu tai uudistettu yhteensä 47 työsopimusta, jotka koskivat 3 532 työntekijää ja 66 työnantajaa. Tälle joukolle saatiin palkkoja nousemaan 1 784 mk. viikossa ja työaikaa lyhenemään 50 tunnilla viikossa. Saavutukset eivät tosin ole suuret, tehden ainoastaan 76 penniä viikossa kutakin työntekijää kohden, mutta on se saatu ilman uhrauksia.

Työlakko on johtanut ainoastaan 29 työriitaa, joihin otti osaa 2 636 työntekijää ja niissä saatiin 19 työsopimusta, kos-

¹ Maatyöläisten liitto perustettiin kesällä 1917.

3 099 mk. viikossa ja työaika lyheni 630 tuntia viikossa. Näissä kien 1 877 työntekijää ja 214 työnantajaa. Palkat nousivat kuitenkin menetettiin 27 203 työpäivää, joiden arvo on rahassa 101 277 mk.

Merkille pantava on muuten se, että järjestäytyminen niissä palkkaliikkeissä, jotka on saatu sovituiksi ilman työseisausta, on ollut 74 %, kun taas lakkotapauksissa on järjestäytymisprosentti vaan 59 %.

S. Muurarien liitolle oli sattunut 5 työnsulkua, jotka johtuivat siitä, että yhdessä tapauksessa vaadittiin rikkurien erottamista, kahdessa tapauksessa vaadittiin työnantajaa noudattamaan sovittua kontrahtia ja kahdessa tapauksessa puolusteltiin aiheettomasti eroitettuja työläisiä.

Näihin sulkuihin joutui 110 työntekijää ja 5 työnantajaa. Työntekijöistä oli 51 järjestynyttä ja 59 järjestymätöntä; työnantajista 3 kuului työnantajain järjestöön ja 2 oli järjestymätöntä. Suluissa päättyi 1 voitolla, 2 osittaisilla voitoilla ja 2 häviöllä. Näissä menetettiin yhteensä 267 työpäivää, joiden rahallinen arvo teki 1 335 markkaa.

Kaikkiaan saatiin tai uudistettiin 73 työ Sopimusta, jotka koskivat 4 515 työntekijää ja 293 työnantajaa. Vuoden lopussa oli voimassa 186 sopimusta, jotka koskivat 13 902 työntekijää ja 521 työnantajaa. Sopimuksia menetettiin vaan 2.

V. 1913 työtaisteluista ansaitsee mainitsemista räätälien työtaistelu Helsingissä ja sahatyöläisten taistelu Porin ympäristön sahoilla.

Vaatetustyöntekijäin liiton puolesta esitettiin vuoden alussa Ammattijärjestön toimikunnalle Helsingin räätäliammattiosaston uusi palkkasopimus-ehdotus tariffineen ja pyydettiin lupaa viimeistään helmikuun 3 p. esittää vaatimukset työnantajille. Ammattijärjestön toimikunta tammik. 31 p. 1913 antoi liitolle esittämisluvan ehdolla, että liiton tulee koettaa neuvottelujen avulla saada uusi palkkaussopimus hyväksytyksi. Jos työseisauksesta tulee kysymys, niin Ammattijärjestön toimikunta ottaa asian uudestaan harkitakseen.

Vaatetustyöntekijäin liittotoimikunta pyysi, että liitto saisi toimittaa työntekijäin irtisanomisen maalisk. 17 p. Ammattijärjestön toimikunta käsitteli anomusta maaliskuun 13 p. ja pani kysymyksen pöydälle, vaaten liitolta tarkistettua ehdotusta. Maaliskuun 16 p. toimikunta päätti, että räätälien

on irtisanomisensa siirrettävä 22 päivään maaliskuuta ja koetettava siihen mennessä neuvottelujen kautta saada sovinto-aikaan.

Kun vaatetustyöntekijäin liitto ei omalla vastuullaan uskaltanut toimittaa irtisanomista, niin oli sen noudattaminen Ammattijärjestön toimikunnan päätöstä.

Mainitun liittotoimikunnan puolelta paheksuttiin Ammattijärjestön toimikunnan menettelyä ja liiton asiamies A. Kokkola esitti Ammattijärjestön valtuuston kokouksessa toukokuun 3—5 p:nä, että sanottu liitto oli Ammattijärjestön toimikunnan menettelystä kärsinyt vahinkoa noin 40 000 mk.

Vaatetustyöntekijäin liitto oli kuitenkin itse menetellyt virheellisesti siinä, että se esitti työsopimusehdotuksen ainoastaan yksityisille työnantajille ja jätti Vaatetustyönantajain liitolle vaatimuksensa esittämättä. Yksityiset työnantajat valtuuttivat liittonsa esiintymään heidän puolestaan sovittelijana. Räätäleille syntyi lyhytaikainen työnseisaus, joka päättyi sovintoon.

Porin ympäristön sahoilla syntyi keväällä 1913 voimakas työväen nousuliike, joka syntyi siitä, että työväestön puolelta tehtiin vaatimus pyhätyön poistamisesta 8 kesäkuukautena. Tämä vaatimus esitettiin ensin Reposaaressa ja Pihlavan sahojen työväestön taholta ja sittemmin myös Porin sahojen työväestön puolesta. Aikaisemmin ilmoitettiin Reposaaressa isännistön puolesta, että vaatimukseen oli suostuttu touko-, kesä-, heinä- ja elokuun aikana ja otettiin järjestelmä käytäntöön heinäkuun alusta. Samoin ilmoitettiin Pihlavan sahjan isännistönkin puolesta suostutun vaatimukseen kesä-, heinä- ja elokuun aikana. Niinikään Porin sahjan isännistön puolelta ilmoitettiin suostutun samanlaiseen järjestelyyn, mutta vasta sen jälkeen, kun työväestö oli puolestaan toimittanut irtisanomisen ja lakon piti alkaa.

Työläiset kaikilla sahoilla päättivät sillä kertaa tyytyä tarjottuihin ehtoihin ja jatkaa työtä, mutta Porin sahjan isännistön tahdikon menettely, he kun vaativat, että miesten tulee palata seuraavana aamuna konttorin kautta ja ilmoittautua siellä, kiihotti työväestöä siinä määrin, että he eivät menneetkään työhön, vaan alottivat lakon heinäkuun 19 p:nä, mihin sittemmin lastaajatkin yhtyivät, esittäen puolestaan palkankorotusvaatimuksia.

Sitten kun Sahateollisuustyöväenliiton asiamies oli turhaan

koettanut saada aikaan neuvotteluja työnantajain kanssa, tarttui välimiehenä asiaan tri L. Ehrnrooth Helsingistä. Hän saikin asiat lopulta siihen kuntoon, että työnantaja, tri V. Rosenlev, matkusti Helsinkiin, jonne oli myös saapunut Sahateollisuus-työväenliiton asiamies. Samana päivänä alkoivat myös neuvottelut tri E:n johdolla, ja neuvotteluihin otti myös osaa Ammattijärjestön puheenjohtaja O. Tokoi. Keskustelut johtivat sopimukseen, jonka työväen edustajat ilmoittivat hyväksyvänsä, ja välimiehenä toimiva tri E. selitti työnantajain hyväksyvän. Sopimuksesta antoi tri E. sitten kirjallisen näin kuuluvan selityksen:

„Sen jälkeen, kun tänään olen lakosta neuvotellut tri V. Rosenlevin kanssa, olen oikeutettu ilmoittamaan seuraavaa:

1) osakeyhtiön tarkoituksena on, että yhtiön sanomalehdissä painattaman julistuksen ensimmäisessä kohdassa mainittu työjärjestelmä on ensi vuosinakin sovellettava, kunnes tämä määräys mahdollisesti muutetaan;

2) koska muissa paikkakunnalla olevissa sahalaitoksissa nyttemmin on suostuttu lakkauttamaan yövuorot neljäksi kuukaudeksi vuodessa, yhtyy yhtiö siihen, että yövuorot vastedes lakkautetaan myöskin syyskuun aikana;

3) julistuksen kolmatta kohtaa kirjoitettaessa tarkoitettiin ainoastaan, ettei palkkavähennyksiä tulisi kysymykseen. Tämä ei estä, että lastaajille, jotka vasta lakon aljettua ovat esiintuoneet palkankorotusvaatimuksia, myönnetään palkankorotusta. Yhtiön puolesta vakuutetaan, että lastaajain palkkoja tullaan korottamaan.

Helsingissä, elokuun 21 p. 1913.

Leo Ehrnrooth.“

Työnantajain puolelta ilmoitettiin samalla, että yhtiö tulee julkaisemaan neuvottelujen tuloksen sanomalehdissä.

Tämän johdosta kutsuttiin Porin sahojen työväestö kokoukseen elokuun 23 p:nä. Kokouksessa teki liiton asiamies selkoa asemasta sekä esitti sen lausunnon, jonka osaston johtokunta oli laatinut lakon lopettamisesta.

Johtokunnan lausunto kuului seuraavasti:

„Suomen Sahateollisuus-työväen liiton Porin osasto kokouksessaan elokuun 23 p:nä selittää, saatuaan tietoonsa osaston johtokunnan kannan käynnissä olevaan työtaisteluun nähden:

että sittenkuin työnantaja on suostunut poistamaan yötyön maanantaita vasten kesä-, heinä-, elo- ja syyskuukausina tästä edespäin tulevina vuosina, hyväksymme tämän, kuitenkin huomauttamalla, että osaston pyrkimys edelleen on sanotun työvuoron poistamiseen, läpi vuoden;

että luottaen lupaukseen korottaa lastaajien palkat alotamme myös työnteon, samalla kun selitämme olevamme vapaat toimimaan asianhaarain mukaan, ellei työnantaja korottaisi näitä kysymyksessä olevia palkkoja siinä määrin, kuin on tarpeellista

että asiain näin ollen osasto päättää nyt lopettaa heinäk. 19 p:nä alotetun työtaistelun ja kehottaa työläisiä palaamaan työhön ensi maanantai-aamuna t.k. 25 p:nä, klo 6.

Tämän 5-viikkoisen taistelun opetukset varmaankaan eivät liene hukkaan menneet, ja siinä toivossa osasto vakavasti kehottaa työläisiä pitämään ne sitoumukset, jotka osastolle ja liitolle ovat annetut.“

Kun lausunto oli kokoukselle esitetty, pantiin toimeen äänestys, jolloin yllämainittu lausunto hyväksyttiin.

Edellisen lisäksi annettiin seuraavan päivän illalla yhtiön puolelta seuraava kirjallinen selostus:

„Vahvistettu järjestys työntekijäin takaisin ottamista varten.

Työläisten tulee saapuessaan työpaikalleen kääntyä asianomaisten etumiesten puoleen, jotka osottavat kullekin työn, ja tullaan, sikäli kuin on mahdollista, jokaiselle työntekijälle valmistamaan tilaisuus saada takaisin vanha työpaikkansa.

Jos joku työntekijä ei välittömästi voisi saada vanhaa työpaikkaansa, niin annetaan hänelle muuta työtä olosuhteitten mukaan.

Mitään rettelöitä nyt sahoissa työskenteleviä vastaan ei saa sattua.

Pori, 23 p:nä elok. 1913.

V. Rosenlev & Kumpp. O.y.⁶

Liiton asiamies piti vielä seuraavana päivänä kokouksen, jossa hän selitti ylläkerrotut asiat.

Klo 3 i.p. sunnuntaina olivat sahojen pomot käsketyt kokoon, jolloin heille selitettiin yllämainitun sopimuksen tarkoitus ja sanottiin, etteivät he saa työntekijöitä kohtaan esiintyä missään tapauksessa loukkaavasti.

Maanantaina v.k. 25 p:nä klo 6 kokoontuivat työläiset mo-

lempien sahojen porteille aikaisemmin tehdyn päätöksen mukaan ja alkoivat työt hyvässä järjestyksessä, sittenkuin sahojen etumiehet olivat osottaneet kullekin työnsä. Ketään ei boikotteerattu.

Pihlavan sahan työväestö oli tehnyt isännistölle uuden vaatimuksen pyhä-illan työn poistamisesta, ja oli siihen isännistön puolelta vastattu, että he suostuvat vaadittua järjestelmää noudattamaan vielä seuraavan syyskuunkin aikana ja tulevana vuonna kesä-, heinä-, elo- ja syyskuun aikana. Tämän johdosta oli Pihlavan sahan työväellä sunnuntaina elok. 24 p. klo 10 a.p. suuri kokous, missä S. Ammattijärjestön puheenjohtaja selosti asemaa ja ehdotti kokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ponsilauseلمان, minkä osaston johtokunnan kokous oli jo hyväksynyt:

„Sen johdosta, että O.Y. Ahlström on nyttemmin työläisten vaatimukseen pyhä-illan työn poistamisesta kesäkuukausina ilmoittanut suostuvansa poistamaan pyhä-iltain työn kesä-, heinä-, elo- ja syyskuun aikana tulevanakin vuonna, päättää osasto, luopumatta siitä vaatimuksesta, että pyhä-illan työ on poistettava vuoden kaikkina kuukausina, tyytyä tällä kertaa työnantajain tarjoamaan työajan järjestelyyn.

Vastaisen toiminnan varalta ja käsittäen sen, että työväestö ainoastaan lujan ammatillisen järjestäytymisen avulla kykenee valvomaan oikeuksiaan ja turvaamaan itselleen siedettyjä työehtoja, kehottaa kokous kaikkia työläisiä liittymään ammattiosaston jäseniksi.“

Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti, ja niin tuli työrauha tälläkin sahalla tälläkertaa turvattua.

Samana päivänä klo 5 oli Reposaarella suuri kokous, jossa asian myös alusti Ammattijärjestön puheenjohtaja. Kun täällä oli myöskin isännistön puolelta jo aikaisemmin työväen vaatimukseen osittain suostuttu, eikä työväen puolelta oltu uutta vaatimusta jätetty, ja kun lisäksi muilla sahoilla tuli pyhä-illan työn poistaminen jatkumaan seuraavan syyskuunkin aikana, päätti työväestö hyväksyä tehdyn ja osaston johtokunnan hyväksymän ehdotuksen, että isännistölle lähetetään seuraavan sisältöinen kirjelmä:

„Sittenkun Reposaaren höyrysahaosakeyhtiön hallinto, vastaukseksi kirjelmäämme kesäkuun 1 päivältä, on kirjelmällään saman kuun 10 p:ltä ilmoittanut suostuvansa poistamaan pyhä-illan työn touko-, kesä-, heinä- ja elokuun aikana, saamme tä-

ten huomauttaa, että kun nyttemmin muillakin Porin ympäristön, nimittäin O. Y. Rosenlevin ja O. Y. Ahlströmin sahoilla on suostuttu pyhä-illan työ poistamaan seuraavan syyskuunkin aikana, pidämme luonnollisena ja kohtuullisena, että tätä järjestelmää tullaan noudattamaan myöskin tšekäläisellä sahalaitsella seuraavan syyskuunkin aikana.

Tämän tueksi pyydämme vielä viitata siihen, että mainittua pyhä-illan työn poistamista alettiin teidän sahallanne noudattaa vasta viime heinäkuun alussa, joten järjestelmä tulisi tänä vuonna olemaan käytännössä ainoastaan kolmen kuukauden aikana.

Odotamme yhtiön arvoisan hallinnon vastausta niin hyvissä ajojn, ettei työ-oloissa synny häiriötä.“

Tähän vaatimukseen sittemmin isännistön taholta suostuttiin.

Porin tulitikkutehtaalla sattui pitkäaikainen työriita, mikä johtui siitä, että tehtaalla aijottiin laskea palkkoja, ja kun työväki ei siihen suostunut, sanottiin työväki irti.

Kun sulku oli kestänyt jo 10 viikkoa, eikä sovinnosta ollut tietoaakaan, matkustivat marraskuun lopussa S. Ammattijärjestön puheenjohtaja ja S. Tehdas- ja sekatyöväenliiton taloudenhoitaja K. Heinonen paikalle yrittämään saada sovintoa aikaan.

Neuvottelut, joihin otti osaa tehtaan työväen valitsemat edustajat, saatiinkin aikaan marrask. 29 p:nä ja käytiin ensin läpi urakka- ja päiväpalkkahinnoittelut, jossa miltei kaikissa kohdin hyväksyttiin työntekijäin alkuperäiset palkkavaatimukset. Sen jälkeen määrättiin alimmaksi päiväpalkaksi naisille kaksi markkaa päivältä (ennen täysi-ikäisillä 1 mk. 50 p. ja nuoremmilla 50 penniäkin) sekä miehille kolme markkaa päivältä.

Kun työnantajan puolesta ei tälläkään kertaa missään tapauksessa suostuttu allekirjoittamaan kirjallista tariffisopimusta, niin vaadittiin työntekijäin puolelta, että työnantaja antaisi kirjallisen vakuutuksen siitä, että neuvottelussa hyväksytyjä urakkahinnoittelua ja päiväpalkkoja tullaan tehtaassa noudattamaan vähintään vuoden ajan. Samalla vaadittiin, että entiset työläiset pääsevät entiselle paikalleen työhön, ja että minkäänlaista työläisten boikotteerausta tehtaalla ei saada harjottaa.

Tämän johdosta ja neuvoteltuaan Tulitikkutehdas-osaakeyhtiön johtokunnan muiden jäsenten kanssa, annettiin tehtaan hallinnon puolelta seuraava kirjallinen tiedonanto:

„Herra A. O. Tokoi, Helsinki.

Herra A. O. Tokoin ja meidän välillämme tapahtuneen neuvottelun perusteella saamme täten ilmottaa:

että niitä urakka- ja päiväpalkkoja, jotka tänään olemme tehtaamme työväelle luvanneet, tullaan tehtaalla toistaiseksi, vähintään vuoden ajan noudattamaan;

että entinen työväki otetaan entiselle paikalleen työhön, mikäli se on mahdollista; sekä

että minkäänlaista vainoa tai boikottausta ei saa tehtaalla harjottaa.

Porissa, marrask. 29 p. 1913.

Porin Tulitikkutehdas O.-Y.

pp. Pehr A. Collin^e.

Neuvottelujen jälkeen kokoontui tehtaan työväki Porin Työväenyhdistyksen talolle. Kun asianomaiset olivat kuulleet neuvottelujen tuloksista, päätti kokous, että kun työntekijäin palkka-vaatimukset pääasiassa olivat tulleet hyväksytyiksi ja kun oli saatu kirjallinen vakuutus siitä, että hyväksytyjä palkkoja vähintään vuoden ajan noudatetaan, vaikkei varsinaista tariffisopimusta saatukaan, niin päätettiin taistelu lopettaa. Tätä taistelua avusti rahallisesti S. Tehdas- ja sekatyöntekijäin liitto. Sovinnon aikaansaamiseen vaikutti osaltaan myöskin S. Osuuskauppojen keskuskunnan esiintyminen, joka kehoitti työnantajaa suostumaan työntekijänsä kohtuullisiin vaatimuksiin. Samoin se, että työnantajalle oli annettu ymmärtää, että ellei sovintoa tule, niin liikeyhteys lakonalaisen liikkeen kanssa täytynee lopettaa.

Kotkan sahalaisten taistelut. V. 1914 työtaisteluista on huomattavin Kotkan ympäristön sahojen työläisten taistelu, jonka Ammattijärjestön toimikunta vastoin liiton suostumusta lopetti ja allekirjoitti työehtosopimuksen.

Tämä Ammattijärjestön toimikunnan menettely herätti saha-teollisuusliiton jäsenten ja osaksi muittenkin puolelta suurta paheksumista.

Asiain kulku pääpiirteissään oli seuraava:

Kotkan ympäristön sahanomistajain ja sikäläisten ammattiosastojen välillä keväällä 1912 tehty työehtosopimus sanottiin vuoden 1913—1914 vaihteessa Karhula O.Y. puolesta irti. Muilla sahoilla se sanottiin Sahateollisuusstyöväen liiton taholta irti.

Sahateollisuustyöväen liiton taholta luotettiin siihen, että neuvotteluilla saadaan työväelle suotuisia tuloksia, ettei työnseisausta ensinkään tule, vaan saadaan ennen irtisanomisajan päättymistä sovinto aikaan. Mutta nämä toiveet eivät toteutuneetkaan. Sahateollisuustyöväenliiton taholta kyllä tarjottiin neuvotteluja, mutta työnantajat eivät pitäneet neuvottelujen alkamisella kiirettä. Työnantajat esittivät yleissopimusehdotuksensa helmikuussa. Neuvottelut alkoivat vasta sen jälkeen. Ammattikuntien palkkaussopimusehdotukset esitettiin vasta helmikuun lopulla, jolloin irtisanomisaikakin päättyi ja työnseisaus alkoi.

Yleissopimusehdotuksessa oli riitakohtana ensiksikin työajan pituus. Työntekijät vaativat 10-tuntista työpäivää muina arkipäivinä, paitsi lauantaisin ja juhlapäiväaattoina 7-tuntista, s.t.s. töitten lopettamista kello 2:lta, ja ylityöstä 50 sekä sunnuntaina ja juhlapäivinä tehdystä työstä 100 % korotettua palkkaa. Työnantajat vaativat työpäivän pysyttämistä entisellään s.t.s. 10 1/2-tuntisena ja lauantaina ja juhlapäiväaattoina töiden lopettamista vasta kello 5:ltä. Yli- ja sunnuntaityöstä he eivät luvanneet 50—100 %:lla korotettua palkkaa.

Kun irtisanomisaika päättyi eikä uutta sopimusta saatu aikaan, toimittivat työntekijät työntekijöille muuttokäskyn asunnoista. Työntekijäin puolelta ehdotettiin välirauhaa, ettei työnseisausta eikä asunnoista häätöä neuvottelujen kestäessä pan-taisi toimeen, mutta työnantajat hylkäsivät ehdotuksen. Kun yleissopimuksesta ei neuvottelussa päästy sovintoon, niin koettivat työntekijäin neuvottelumiehet saada neuvottelut alulle saho-jon työläisten palkkasopimuksista, mutta senkin ehdotuksen työnantajat hylkäsivät.

Tämän jälkeen S. Ammattijärjestön puheenjohtaja helmikuun 14 p. teki kummallekin riitapuolelle välitysehdotuksen, joka sisällytti sen, että ylityöstä maksettaisiin 50 ja sunnuntai ja juhlapäivätyöstä 100 %:lla korotettu palkka ja että työt lauantaisin ja juhlapäiväaattoina lopetettaisiin kello 4.

Työnantajat hyväksyivät muuten välitysehdotuksen paitsi töitten lopettamisessa lauantaisin ja juhlapäiväaattoina, jossa suhteessa pitivät tiukasti kiinni omasta ehdotuksestaan s.t.s. töitten lopettamisesta vasta kello 5 illalla.

Sahateollisuustyöväen liiton toimikunta alisti välitysehdo-tuksen eri sahoilla työläisten yleisellä äänestyksellä ratkaista-

vaksi, jolloin välitysehdotusta kannatti 195 ja vastusti 362. Kun riittävän suurta enemmistöä hylkäämiseen ei saatu, niin katsoi Sahateollisuustyöväen liiton toimikunta, että mainittu välitysehdotus oli hyväksytty, joten sen jälkeen helmikuun 24 p. kummankin riitapuolen neuvottelijat sen hyväksyivät.

Mutta kun työnantajat esittivät työväenjärjestöille sopimusehdotuksensa eri sahoilla ja lautatarhoissa maksettavista palkoista vasta helmikuun 28 p., jolloin irtisanomisaika päättyi ja työnseisauskin alkoi, vaikeutti se neuvottelujen alkamista.

Työläisten taholta nyt ehdotettiin, että töitä neuvottelujen kestäessä jatkettaisiin „*väliaikaisilla sopimuksilla*“ ja että työläiset saisivat edelleen asua sahojen asunnoissa. Mutta tämän ehdotuksen työnantajat hylkäsivät.

Työnantajain esittämät uudet palkkaussopimusehdotukset sisälsivät eräissä kohdin huononnuksia entisiin palkkoihin. Työläiset antoivat niistä lausuntonsa Halla-yhtiön sahalla maaliskuun 6 p., Gutzeit & C:n sahalla saman kuun 7 p. ja Karhula-yhtiön ja Hackman-yhtiön sahoilla 9 p.

Kun neuvottelut eivät alkaneet, kuten toivottiin, niin Ammattijärjestön toimikunta lähetti maaliskuun 14 p. Sahateollisuusliitolle kirjelmän, jossa liittoa kehoitettiin koettamaan saada työriita sovitukseksi ilman että työntekijäin puolelta esitettäisiin uusia vaatimuksia, jotka vaikeuttaisivat sopimuksen syntymistä. Samalla kehoitettiin liittotoimikuntaa huolellisesti valvomaan, ettei lakkolaisten joukoista pääse valtaan minkäänlainen kurittomuus ja sitä seuraava hajanaisuus, joka voisi vaikeuttaa yhtenäistä menettelyä ja estää sovinnon tekoa.

Kun ne neuvottelut, joita Kotkassa Sahateollisuustyöväen liittotoimikunnan ja työnantajain välillä oli ollut, eivät johtaneet mihinkään tulokseen, niin Ammattijärjestön puheenjohtaja O. Tokoi ja J. Pietikäinen maaliskuun 28 p. matkustivat Kotkaan ottamaan asioista selvää ja koettamaan saada neuvotteluja alulle.

Tällöin saatiin tietää, että niissä yksityisneuvotteluissa, joita liiton ja asianomaisten työnantajain välillä oli pidetty, oli liiton puolelta esitetty uudet kirjalliset ehdotukset työhinnotteluiksi, jotka eräiltä osiltaan sisälsivät uusia ja osittain korotettuja vaatimuksia niihin alkuperäisiin ehdotuksiin, jotka työnantajille vanhan sopimuksen irtisanomisen yhteydessä oli esitetty. Näiden uusien ehdotusten johdosta käydyissä neuvotteluissa oli sitten selvinnyt, että Karhulan sahan sisätöitä koskevat hin-

nottelut olivat rakennetut siinä suhteessa väärille perusteille, että sahatta oli edellytetty olevan yhtä raamia vähemmän kun siinä todellisuudessa oli.

Tähän ynnä muihin seikkoihin nähden olivat työnantajat pyytäneet uutta tarkistettua ehdotusta, mikä sitten pantaisiin pian alkavien suullisten neuvottelujen pohjaksi. Työnantajat sanoivat liiton puolelta luvatunkin sellaisen toimittaa; liiton puolelta taas kielletään sellaista luvatun, mutta kuitenkin liitto-toimikunnan puolelta annettiin kaikkien sahojen lakkotoimikunnille määräys laatia uudet tarkistetut ehdotukset ja tuoda ne liiton toimistoon, johon toiset olivat ne jo toimittaneet.

Asian tällä kannalla ollen, kun oli kysymys vaan neuvottelujen alkamisesta ja että neuvottelut saataisiin käyntiin, lupasivat Ammattijärjestön edustajat hankkia tarkistetut kirjalliset ehdotukset, jotka sitten pannaan neuvottelujen pohjaksi. Liitto-toimikunnan puolesta kuitenkin jyrkästi kiellettiin sellaisia antamasta, vaan sen sijaan vaaditaan suullisia neuvotteluja, joissa he sitten tulevat tekemään ne muutosehdotukset ja myönnytykset, jotka sovinnon aikaansaamiselle katsotaan tarpeellisiksi, sekä lisäksi liiton asiamies vakuutti, että jos suulliset neuvottelut saadaan vaan aikaan, niin sovinto syntyy.

Tähän nojaten ja saadakseen neuvottelut liiton hyväksymällä tavalla aikaan, lähetti Ammattijärjestön puheenjohtaja Tokoi työnantajille kirjelmän ehdottaen, että neuvotteluja johtamaan kutsuttaisiin puolueeton välimies, ja samalla hän ehdotti, että siihen pyydetäisiin tri Leo Ehrnroothia. Tästä ehdotuksesta oli Sahateollisuustyöväen liiton johtohenkilöitten kanssa jo tätä ennen sovittu. Työnantajat eivät kuitenkaan halunneet neuvotteluja johtamaan herra Leo Ehrnroothia, vaan ehdottivat välimieheksi Lahden piirin ammattientarkastaja herra Artturi Käpyä. Kun välimiehestä ei päästy yksimielisyyteen, niin teki Ammattijärjestön puheenjohtaja Sahateollisuustyöväenliiton toimikunnalle ehdotuksen, että neuvottelut aloitettaisiin työnantajain ehdottaman välimiehen johdolla, johon liiton puolesta suostuttiin.

Tällä pohjalla alettiin suulliset neuvottelut huhtikuun 9 p:nä. Näissä neuvotteluissa päätettiin ensin läpikäydä riitaisuuksien pääkohdat, koska niiden poistettua pidettiin huokeana asiana saada sovinto aikaan pienissä kysymyksissä.

Tällaisia pääriitaisuuksia oli sahurien, apusahurien ja kantti-

miesten palkat pikaraameissa Hovinsaaren ja Hietasen sahoilla, sekä sahurien ja apusahurien palkat Karhulan sahalla myös pikaraamissa. Ennen voimassa olleen hinnoittelun mukaan oli näissä raameissa sahurin palkka 2,2 penniä puulta. Työnantajain tarjous oli 2 penniä puulta, työntekijäin vaatiessa entistä hinnottelua säilytettäväksi. Työnantajain alennusehdotus perustui siihen, että he väittivät puiden lyhenevän, joten niitä menee läpi raamista yhä useampia; osottaen että tämän johdosta, hinnottelun pysyessä samana, on m.m. Hietasen sahurien palkat kahtena viime vuotena nousseet 1:70 mk päivässä, joten hinnottelun aleneminen ei aiheuta vuosiansion pienenemistä. Työntekijäinkään puolelta ei voitu työnantajain väitettä kokonaan kieltää, varsinkin mikäli se koski vuosiansion nousemista kahtena viime vuotena, mutta väitettiin, että kehitys ei enää tulisi jatkumaan samalla tavalla.

Asiain tällä kannalla ollen, kun työnantajat eivät luopuneet ehdotuksestaan ja kun neuvottelut uhkasivat katketa, sekä lisäksi kun liiton puolelta oli aikaisemmin työnantajille ehdotettu riitarahan tässä kohden kahtiapanemista ja yksityisesti Ammattijärjestön edustajille ilmoitettu, että sitä voitaisiin pitää mahdollisena, jos työnantajat siihen suostuisivat, jota eivät nämä olleet vielä tehneet, teki Tokoi neuvotteluissa ehdotuksen, että riita tässä kohden pantaisiin kahtia. Liiton puolelta kuitenkin ilmoitettiin, ettei siihen nyt suostuta, ja neuvottelut katkesivat siihen.

Kun liiton puolelta jyrkästi kieltäydyttiin hyväksymästä Ammattijärjestön edustajan tekemää välitysehdotusta, ilmoittivat Ammattijärjestön edustajat, että ellei tätä hyväksytä, kieltää Ammattijärjestö avustuksensa. Huhtikuun 15 p:nä pidetyssä Ammattijärjestön toimikunnan kokouksessa, jossa oli läsnä liiton asiamies, päätti sitten toimikunta, „että jos liiton puolelta selitetään, että raamimiesten palkoissa ei pidetä ehdottomasti kiinni liiton ehdotuksesta, edellytyksellä, että muissa kohdin voidaan neuvottelujen kautta päästä sovintoon, ei toimikunnalla ole syytä kieltää avustusta“.

Muuten päätti toimikunta kutsua kokoon ylimääräisen ammattivaltuuston kokouksen, jolle asia kokonaisuudessaan esitetään.

Ammattivaltuusto kokoontuikin sitten huhtikuun 25 p:nä v. 1914 ja päätti se asettamansa valiokunnan ehdotuksesta seuraavaa:

„Kun Sahatyönt. liiton puolesta oli ilmoitettu Ammattijärjestön toimikunnalle Kotkan sahojen työsopimusten irtisanomisesta, päätti Ammattijärjestön toimikunta hyväksyä sanotun irtisanomisen, sekä päätti Ammattijärjestön toimikunta ilmoittaa tästä työnantajille, ettei työnantajille jäisi syytä väittää, että sopimukset jäävät voimaan Ammattijärjestön puolesta. Hyväksyessään irtisanomisen pidatti Ammattijärjestön toimikunta kyllä itselleen oikeuden päättää myöhemmin asiasta esiintyvien seikkojen mukaan.

Tämän mukaan on menettely ollut täysin Ammattijärjestön ja Sahalaisliiton sääntöjen mukaista selkkauksen alkuvaiheissa.

Kun neuvottelut sopimuksista myöhemmin alkoivat, syntyi kahnausta Ammattijärjestön toimikunnan ja Sahalaisliiton välillä siitä, ettei sahalaisten puolelta oltu seurattu Ammattijärjestön toimikunnan ohjeita.

Mitä tulee kysymykseen taistelun avustamisesta, katsoo valiokunta tarkoitustaan vastaavaksi, ettei tällä kerralla ole sopivaa ottaa esille nyt esiintynyttä riitakysymystä, vaan että Ammattijärjestön valtuusto päättäisi:

1. Että taistelua edelleenkin avustetaan Ammattijärjestön sääntöjen mukaan, jääden Ammattijärjestön toimikunnan huoleksi seurata taistelun menoa ja sopivan tilaisuuden tullen tehdä voitavansa sovinnon aikaansaamiseksi Ammattijärjestöä tyydyttävällä tavalla.

2. Varojen saamiseen nähden on valtuusto sitä mieltä, että Ammattijärjestön toimikunta voi ottaa lainan, jonka suorituksiksi voidaan asettaa lyhempiäaikainen ylimääräinen vero. Samalla on otettava huomioon, että avustusta voidaan alentaa tai lopettaa, jos käy ilmeiseksi, että Ammattijärjestön varat eivät sitä salli, ja mahdollinen ylimääräinen vero heikoille äsken järjestyneille jäsenille katsotaan tulevan vahingoittavaksi nousevalle ammattiyhdistysliikkeelle ja jos taistelu katsotaan sellaiseksi, ettei se enää vastaa tarkoitustaan.“

Ammattijärjestön valtuuston kokouksen jälkeen alkoivat taas neuvottelut, oltuaan kuukauden pysähdyksissä. Mutta kun neuvotteluissa ei päästy sovintoon, teki välimies herra Artturi Käpy ehdotuksen, että hän saisi toimekseen laatia välitysehdotuksen, joka sitten annettaisiin kummallekin riitapuolelle joko hyväksyttäväksi tai hylättäväksi. Tähän suostuttiin, ja kutsui

hän neuvottelemaan siitä kanssaan työväen puolesta O. Tokoin ja työnantajain puolesta eversti Sucksdorffin. Herra Kävyin välitysehdotus esitettiin Sahateollisuusliiton toimikunnalle toukokuun 9 p., jolloin kokouksessa oli myöskin läsnä Ammattijärjestön puheenjohtaja. Hän ehdotti, että liitto, suurempien onnettomuuksien välttämiseksi, hyväksyisi mainitun välitysehdotuksen. Liittotoimikunta kuitenkin päätti mainitun välitysehdotuksen hylätä, jättäen sen kuitenkin ilman omaa lausuntoansa työläisten äänestyksellä ratkaistavaksi.

Ammattijärjestön toimikunta toukokuun 13 p. liitolle lähettämässään kirjelmässä kehoitti liittoa toimittamaan työväen kesken uuden äänestyksen ja selostamaan aseman vakavuutta sekä ehdottamaan, että välitysmiehen ehdotus hyväksyttäisiin, samalla ilmoittaen, että Ammattijärjestön varat eivät salli taistelun jatkamista.

Tästä oli tuloksena, että uusi äänestys välitysehdotuksesta toimitettiin, jolloin sen hyväksymisen puolesta annettiin 23 ääntä, niistä järjestymättömäin ääniä 4, ja hylkäämisen puolesta 1 034 ääntä, niistä järjestymättömien ääniä 76.

Liittotoimikunnan päätöksen mukaan piti 25 % äänestykseen osaaottaneista kannattaa sanottua väliehdotusta, ennenkuin sitä voitiin liiton puolesta allekirjoittaa, mutta nyt kun ei enempää kuin 2 % asianomaisista työläisistä ollut hyväksymisen puolella, niin liiton puolelta tuli ehdotus hyljätynsi.

Liittotoimikunta ilmoitti Ammattijärjestön toimikunnalle kirjeellä toukokuun 15 p. äänestyksen tuloksista ja samalla se ilmoitti, että taistelua tullaan jatkamaan sekä väitti, että Ammattijärjestön toimikunta erehtyy, jos se luulee työnantajain pitkällisellä taistelulla voivan uuvuttaa työväen vastarinnan.

Neuvottelujen rauettua työnantajat hiljaisuudessa koettivat saada työt sahoilla ja lautatarhoissa käyntiin rikkurien avulla. Mutta liittotoimikunta vakuutti, ettei työnantajain hommat tule onnistumaan. Lausuttiinpa liiton taholta sekin käsitys, että mieluummin jäädään ilman työehtosopimuksia, kuin että tarjona oleva sopimus liiton puolesta hyväksyttäisiin.

Sen jälkeen kun herra Kävyin välitysehdotus raukesi, ei enää mitään neuvotteluja riitapuolten välillä tapahtunut. Mutta toukokuun lopussa julaistiin sanomalehdissä tieto, että suomettarelaisen (suomalaisen) työväenliiton taholta oli herra Kävyin väli-

tysehdotus allekirjoitettu, ja sittemmin työnantajat julistivat työnsulun päättyneeksi.

Tämän jälkeen Ammattijärjestön toimikunta kirjeellä kesäkuun 6 p:ltä tiedusteli liitolta asiain tilaa Kotkassa, paljonko siellä oli työssä rikkureita ja mitä mahdollisuuksia siellä oli saada työt rikkurien avulla käyntiin.

Tähän liittotoimikunta lähetti selostuksen ja ilmoitti, ettei eri sahoilla ja lautatarhoissa rikkuria ollut enempää, kuin yhteensä 206, ja että liiton raha-asiat ovat hyvällä kannalla, kun oli saatu Skandinavian maista avustusta ja Saksan Puutyöntekijäin liitolta kertakaikkiaan 5 000 markkaa sekä Metalliliitolta 30 000 markan suuruinen laina. Lopuksi kirjelmässä ilmoitettiin, että eräs kotkalainen insinööri, Albert Collin oli tarjoutunut riidassa välitysmieheksi, jolla liittotoimikunta arveli olevan työnantajissa suuren vaikutusvallan.

Collin'in välityshommasta mainittakoon Sahateollisuustyöväen liiton selostuksen mukaan, että Collin tekee kummallekin riitapuolelle sellaisen ehdotuksen, että *päättävällä vallalla valittaisiin sovintolautakunta*, jonka puheenjohtajaksi tulisi mainittu Collin. Mutta myöhemmin herra Collin, kun häneltä tiedusteltiin asian todenperäisyyttä, kielsi tehneensä mainitunlaista ehdotusta, ja ettei hänellä ole ollut toiveita tällä keinoin saada riitaa ratkaistuksi.

Mahdollista kylläkin on, että herra Collin oli mainitun mieltipiteen Sahateollisuusliiton toimitsijoille lausunut, mutta sitten myöhemmin siitä luopunut ja kieltänyt koskaan sellaista ehdotusta tehneensä.

Sanomalehdissä myöskin julaistiin tietoja Sahateollisuustyöväen liiton ja Halla-yhtiön välisistä neuvotteluista, mutta ne työnantajain puolelta selitettiin valheeksi. Ja jos niitä oli ollut, eivät ne johtaneet toivottuun tulokseen.

Kesäkuun 9 p:nä pyysi ammattientarkastaja A. Käpy tilaisuutta saapua Ammattijärjestön toimikunnan kokoukseen selostamaan asemaa sellaisena kun hän sen käsitti.

Tähän hänelle suotiin tilaisuus, mutta kutsuttiin samaan kokoukseen myöskin liiton edustajat.

Tällöin Käpy käsityksensä lausui, että asiat ovat kehittyneet äärimäiseen huippuunsa, sillä työnantajat eivät halua Sahateollisuustyöväen liiton kanssa ryhtyä mihinkään sovitteluihin,

ja jos lakko vielä jatkuu, on ensi talvena odotettavissa suuri työttömyys, sillä puita ei hankita, ennenkuin työnseisaus on päättynyt.

Lisäksi ilmoitti hän rikkureita olevan sahoilla jo lähes seitsemän sataa. Liiton edustajat esittivät pääasiassa sen, mitä edellä on mainittu, ettei niitä ollut kun 200 vaiheella.

Ammattijärjestön toimikunta lähetti jäsenensä J. Torvisen ja J. Lumivuokon Kotkaan ottamaan asemasta selvää. Sieltä palattuaan he antoivat asian johdosta Ammattijärjestön toimikunnalle seuraavan lausunnon:

„Aseman tällaisena ollen tulee kysymykseen, mitenkä Ammattijärjestön toimikunnan olisi siihen nyt suhtauduttava. Olisiko ryhdyttävä puuhaamaan — vastoin asianomaisen liiton toimihenkilöiden tahtoa — sopimusehdotusta, vaiko passiivisena katseltava asiain kehitystä sivulta? Vastauksen antaminen ei ole vallan helppoa.

Meidän allekirjoittaneiden käsitys on yhä enemmän ja enemmän vakiintunut siihen, että Ammattijärjestön toimikunnan ei sopisi enää vitkastella, vaan olisi mahdollisimman pian puututtava asiaan ja pelastettava se, mikä vielä pelastettavissa on.

Pikaisen toiminnan puolesta puhuu vielä tulevan talven työsuhteetkin. Sillä jos vielä muutamia viikkoja jatketaan lakkoa, on siitä seurauksena ankara työttömyys tulevana talvena. Asia on nimittäin siten, että lakon takia on mennyt toista kuukautta parasta uitto-aikaa, ja työnantajien vakuutuksen mukaan — (jonka myöntävät perälliseksi kaikki asiantuntijat) käy vaikeaksi, vaikka uitto hetikin jo alettaisiin, enään tänä uittokautena hankkia riittävästi puita. Edellisinä vuosina esimerkiksi, uittokauden alusta sen loppuun, lokakuun 15 p:ään, ei ole saatu riittävästi lasketuksi tukkeja. Useasti on täytynyt pyytää uittoajan pitennystä. Toisinaan on senaatti siihen suostunut, toisinaan ei. Korkein pidennysaika on ollut kaksi viikkoa.

Että lakkoa on jo jatkettu lähelle äärimmäistä rajaa, todistaa m.m. se, kun tiedetään, että otollista mäntyjen sahausaikaa on enää jällellä ainoastaan kolmisen viikkoa. Mätäkuu ei näiden sahaukseen ole suotuista.

Kaiken sen perusteella, mitä me allekirjoittaneet olemme lakko-asemasta, sen valo- ja varjopuolista saaneet, on käsityksemme se, että Ammattijärjestön toimikunnan olisi kiireellisesti puututtava asiaan. Sen olisi heti ryhdyttävä toimenpiteisiin. Mutta koska liiton toimitsijat ovat ilmoittaneet ja todeksi vakuuttaneet, että heillä on uuden välitysmiehen johdolla vireillä kysymys sovintolautakunnan asettamisesta, ja koska sen pitäisi alottaa toimintansa viimeistään tänään 18 p:nä, niin katsomme sopivaksi kaikkien väärinkäsitysten välttämiseksi ehdottaa,

että Ammattijärjestön toimikunta vartoo vielä tämän viikon loppuun asiain kehitystä, saadaksean nähdä, tuleeko siitä hubutusta sovintolautakunnan asettamisesta sen valmiimpaa; mutta

että heti tulevan viikon alusta, jos yritykset sovintolautakunnan asetta-

misesta siihen mennessä eivät ole toteutuneet, on ryhdyttävä toimiin työso-
pimuksen aikaansaamiseksi.

Helsingissä, kesäkuun 18 p:nä 1914.

J. H. Torvinen.

J. Lumivuokko.

Tämän johdosta päätti Ammattijärjestön toimikunnan enem-
mistö¹ samana päivänä pitämässään kokouksessa hyväksyä
tehdyn ehdotuksen sekä „että Ammattijärjestön puolelta alle-
kirjoitetaan työehtosopimus“.

Tähän päätökseen katsoi toimikunta täytyvänsä tulla, koska
taistelun jatkaminen näytti toivottomalta ja sovinnon teko ei
sietänyt viivytystä, sekä koska Ammattivaltuuston ylimääräisen
kokouksen päätös antoi siihen sekä valtuuden että velvoituksen.

Liitolle lähetti Ammattijärjestön toimikunta seuraavan kir-
jelmän :

„Helsinki, kesäkuun 19 p. 1914.

Suomen Sahateollisuusustyöväenliitto, Kotka.

Sen johdosta, että liittonne puolelta on ilmoitettu, että neuvottelut liiton
ja sikäläisten sahanomistajain välillä pitäisi alkaa tai ovat jo alkaneet tämän
viikon kuluessa, pyydämme teitä viipymättä ilmoittamaan, onko neuvottelut
ilmoittamallanne tavalla alkaneet vaiko ei. Olemme nimittäin sitä mieltä,
että sanottu työriita olisi saatava päättymään, sillä jos riita saa jatkua vielä
pitemmälle, tulee sen seuraukset yhä raskaammiksi. Jos ei neuvotteluja
ole saatu aikaan, eikä onnistuta saamaan, niin on mielestämme silloin otet-
tava se sopimusehdotus, joka työnantajain puolelta on viimeksi tarjottu alle-
kirjoitettavaksi. Mielestämme aika on nyt jo kulunut niin pitkälle, ettei
se enää siedä viivytystä, vaan olisi liittonnekin velvollisuus ottaa tosiolot
huomioon ja menetellä sen mukaan.

Siinä tarkoituksessa, että tämä työriita saadaan päättymään ja sovinto
siellä aikaan, on S. Ammattijärjestön toimikunta päättänyt lähettää allekir-
joittaneen ja toimikunnan jäsenen J. Lumivuokon sinne Kotkaan ensi maan-
nantaina, täysillä valtuuksilla varustettuna ja toivomme, että liittonnekin
käsittää asian tärkeyden ja tulee asettumaan solidaariselle kannalle kans-
samme ja tekee voitavansa tämän raskaan ja väsyttävän taistelun lopetta-
miseksi.

Kunnioituksella:

S. Ammattijärjestön toimikunta.

O. Tokoi.“

Tähän ei saapunut vastausta, ja maanantaina kesäkuun 22
pnä matkustivat Tokoi ja Lumivuokko Kotkaan.

¹ Vähemmistö halusi asian ratkaisun lykättäväksi 10 päivän kuluttua
pidettävään valtuuston kokoukseen.

Työnantajat kieltäytyivät jyrkästi neuvotteluista. Saattoivat kuitenkin välimiehenä toimineen ammattientarkastaja A. Kävyen kautta tunnetuksi, että he ovat valmiit vielä tekemään järjestöjen kanssa sopimuksen, mutta ainoastaan sillä nimenomaisella ehdolla, että Ammattijärjestön edustajat valmistavat hinnoitteluehdotukset, joissa saa olla eräitä parannuksia ja lisäyksiä aikaisemmin työntekijäin taholta hyljättyihin ehdotuksiin.

Tämän jälkeen neuvottelivat Ammattijärjestön edustajat Sahateollisuustyöväen liiton toimitsijain E. Haapalaisen ja V. Heimosen kanssa. Niissä selvisi, että ne vaatimukset, joista liiton taholta pidetään tinkimättömästi kiinni, ovat sellaisia, ettei nykyisillä voimilla ole mahdollisuuksia ajaa niitä läpi, niin oikeutettuja kuin ne ovatkin. Saatuaan vielä välimiehenä toimineen insin. Kävyen kautta tietää, että työnantajat suostuvat pystytaapeleista ottoa koskevan 10 prosentin alennuksen muuttamaan 8 prosentiksi, korottamaan Hallan taaplaajain palkkaa 25 p:llä työntekijää kohti päivässä, Jumalniemen taaplaajain palkkoja $\frac{1}{4}$ p:iä puulta, joka vastaa noin 3.5 pros., Karhulan taaplaajain palkkoja 5 pros. kaikilta n.k. ylitien varrella olevilta 119 pohjalta taaplatessa; Hallan leikkaajain ja lotjamiesten palkkoja noin 5 pros. ja siitä vähän yli, sekä ottamaan muutamia muita lisäyksiä Gutzeitin, Jumalniemen ja Sunilan työhinnoitteluihin.

Näillä edellytyksillä Ammattijärjestön edustajat esittivät Sahateollisuustyöväen liittotoimikunnalle, että se suostuisi tekemään sovinnon nyt tarjotuilla ehdoilla. Mutta Sahateollisuustyöväen liittotoimikunta ei siihen kuitenkaan suostunut. Ammattijärjestön edustajat katsoivat kuitenkin siitä huolimatta välttämättömäksi tehdä sovinnon niin kauvan kuin siihen oli tilaisuus ja ilmoitti liittotoimikunnalle, ammattivaltuuston antamien ohjeiden ja Ammattijärjestön toimikunnan päätöksen mukaan, kirjoittavansa Ammattijärjestön toimikunnan puolesta sopimusten alle siitäkkin huolimatta, että liittotoimikunta ei siihen suostu, minkä he sitten tekivätkin. Sovinnontekotilaisuudessa sitten hyväksyttiin ja allekirjoitettiin näin kuuluva

„Vakuutuskirja.

Sovittuamme työehtosopimuksista ja työhinnoista me allekirjoittaneet Aktiebolaget W. Gutzeit & C:o, Halla Aktiebolag, Hackman & C:o, Karhula osakeyhtiö ja Suomen Ammattijärjestö

selitämme täten, että viime maaliskuun 1 p:stä tähän saakka jatkunut työnseisaus Kotkan ja sen ympäristöillä olevilla sahalaitoksilla ja lautatarhoissa lopetetaan sekä, että työläiset, jotka ovat olleet työseisauksessa mukana, pääsevät entisille työpaikoilleen, jos he siihen ilmoittautuvat ensi heinäkuun 1 päivän iltaan, sitä mukaa kuin siihen on tilaisuutta,

että uutta työvoimaa ei oteta, ennenkuin vanha työvoima on saatu työhön sijoitetuksi,

että niin työnantajille kuin työläisille, jotka tavalla tai toisella ovat joutuneet tähän työnseisaukseen, ei siitä tämän jälkeen tule olemaan mitään seuraamuksia.

Kotkassa, kesäkuun 23 p:nä 1914.

Suomen Ammattijärjestön puolesta:

O. Tokoi. J. Lumivuokko.

Aktiebolaget W. Gutzeit & C:o

A. V. Gullichsen.

Karhula Osakeyhtiö.

Axel Palmgren.

Halla Aktiebolag.

Martin Andersin. Ernst Villman.

Hackman & C:o

Viktor Pirhonen.*

Näin tuli ensikerran Suomen ammattiyhdistysliikkeessä Ammattijärjestön puolelta allekirjoitetuksi sopimus vastoin asianomaisen liiton ja taistelussa olevien järjestöjen tahtoa.

Tätä Ammattijärjestön toimikunnan menettelyä ei yksin Sahateollisuusliiton, vaan osaksi muitten järjestyneitten taholta arvosteltiin ankarasti.

Kun asia tuli sitten Ammattijärjestön valtuuston kokouksessa kesäkuun 29 p. esille, niin valtuusto 35 äänellä 8 vastaan hyväksyi toimikunnan menettelyn.

Tämä taistelu maksoi Ammattijärjestölle 75 396 mk 50 p. Sahateollisuusliiton omat menot työtaisteluihin v. 1914 tekivät 151 511 mk 25 p.

Liitto sai ulkomailta 31 104 mk 43 p. Melkoinen osa liiton

avustuksista meni Kotkan sahalaitosten työläisten taistelun avustamiseen. Näissä lakoissa ja suluissa oli osallisina 1 406 liiton jäsentä ja kaikkiaan otti näihin taisteluihin osaa 2 012 työläistä. He menettivät siinä 161 556 työpäivää.

Työt Kotkan ympäristön sahoilla ehtivät juuri paraiksi alkaa, kun kesällä 1914 julistettiin sotatila. Työt sahalaitoksilla sen johdosta melkein kokonaan lopetettiin, ja työnantajat eivät halunneet sen huonon sopimuksenkaan mukaisilla ehdoilla antaa työtä, vaan ehdottivat, että väliaikaisesti hyväksyttäisiin tariffi, jossa olisi alennetut palkat. Tällaiseen järjestelyyn Sahateollisuustyöväenliiton taholta yksityisesti Ammattijärjestön toimikuntaa kehoitettiin, koska työttömyys näytti sahteollisuudessa tulevan kovin suureksi.

Ammattijärjestön toimikunta, liiton taholta annettua kehoitusta noudattaen, teki Kotkan sahojen omistajain kanssa syksyllä 1914 väliaikaisen sopimuksen, jossa oli alennetut palkat ja jonka mukaan töitä suuremmassa määrässä sahoilla alettiin. Sahateollisuustyöväen liiton taholta kuitenkin sen johdosta lausuttiin Ammattijärjestön toimikunnalle ankara paheksuminen, kun se muka oli mennyt polkemaan työntekijäin palkkoja.

Nahkatyöläisten taistelu Tampereella 1914. Toinen huomiota ansaitseva työtaistelu v. 1914 oli *jalkinetehtaalaisten lakko Tampereella*. Näiden työläisten keskuudessa oli jo pitemmän aikaa ollut palkkoihin ja työjärjestelyyn tyytymättömyyttä. Kun Ammattijärjestön toimikunta keväällä 1911 kielsi heiltä taisteluluvan, josta seurasi katkeria moitteita, niin ei sitä keväällä 1914 enää haluttu kieltää, vaan se heille myönnettiin.

Taistelun alottamisluvan saatuaan esittivät työntekijät maaliskuun 16 p. vaatimuksensa työnantajille ja pyysivät vastausta saman kuun 18 päivään mennessä. Työnantajat antoivat lyhyen kieltävän vastauksen, jossa he ilmoittivat, etteivät he sellaiseen voi työntekijäin vaatimuksia hyväksyä.

Tämän jälkeen S. Ammattijärjestön toimikunnan jäsen J. Pietikäinen yhdessä Nahkatyöntekijäin liiton luottamusmies H. Paasivirran kanssa matkusti Tampereelle koettamaan saada siellä työnantajain ja työntekijäin edustajain välillä neuvotte-luja aikaan. Mutta tämä yritys epäonnistui. Työläiset sittemmin maaliskuun 25 p. toimittivat työstä irtisanomisen.

Työnantajat maaliskuun 26 p. ilmoittivat työntekijäin sovittelukomitealle, että he suostuvat sillä ehdolla neuvotteluihin ja laativat työntekijäin laatimalle hinnoitteluehdotukselle vastaehdotuksen, että työntekijät peruuttavat irtisanomisensa. Mutta tähän työläiset eivät suostuneet. Nahkatyöntekijäin liiton luottamusmies sitten huhtikuun 7 p. lähetti työnantajille kirjelmän ja tarjosi neuvotteluja, kuitenkin saamatta mitään vastausta.

Irtisanomisaika päättyi huhtikuun 9 p. ja sen jälkeen alkoi lakko.

Kun työnantajat eivät vielääkään halunneet neuvotteluja, niin Ammattijärjestön toimikunnassa herätettiin kysymys „eikö järjestyneen työväen olisi kieltäydyttävä ostamasta työväkensä kanssa rettelöivien sekä sellaisten tehtaiden tuotteita, joissa työt valmistetaan kaikkien rehellisten ihmisten halveksimilla rikkureilla ja petteureilla“.

Tästä lähetettiin toukokuun 5 p. yhdistyksille ja osastoille kirjeellinen ehdotus. Tämä ehdotus saavutti järjestyneen työväen piireissä melkoista kannatusta.

Boikotti vaikutti ei ainoastaan syyllisiin, vaan osaksi syyttömiinkin.

Tampereella viranomaiset ahdistelivat lakkolaisia. Lakko-vahtien liikkuminen työpaikkojen läheisyydessä kiellettiin ja 18 työläistä tuomittiin kukin 15 mk sakkoon. „Valkonauhan“ kerrottiin hommailleen n.s. langenneita naisia lakonalaisiin töihin rikkureiksi, pelottaen, että jos eivät mene tarjottuun työhön, lähetetään heidät Hämeenlinnan vankilaan.

Kun neuvotteluja ei oltu saatu aikaan, niin Ammattijärjestön puheenjohtaja huhtikuun 22 p. lähetti Tampereen jalkine-tehtaitten neuvottelumiehelle kirjelmän, tarjoten neuvotteluja, mutta tälläkin kertaa ilman toivottua tulosta. Vasta elokuun alussa saatiin neuvottelut aikaan. Tampereen kaupunginvaltuuston puheenjohtaja herra *M. Lavonius* heinäkuun lopussa lähetti Ammattijärjestön puheenjohtajalle kirjelmän, jossa hän ilmoitti, että sikäläiset kenkätehtailijat olivat nyt suostuneet aloittamaan neuvottelut, jos työväen taholta niitä halutaan. Neuvottelut alkoivat sitten elokuun 4 p. Tampereen kaupunginvaltuuston kansliassa. Niitä johti mainittu Lavonius.

Näistä neuvotteluista oli tuloksena työehtosopimus, joka allekirjoitettiin Tampereella elokuun 12 p. 1914.

Ennen lakkoa oli näissä kenkätehtaissa työssä 586 työläistä. Niistä kuului nahkатыöntekijäin liittoon 348, mutta tavalla tai toisella järjestyneitä oli yhteensä 384.

Lakko maksoi nahkатыöntekijäin liitolle 22 000 markkaa, josta Ammattijärjestön avustus teki 6 988 mk. Tampereen osastolle lakko maksoi 10 966 mk 50 p., eli yhteensä 32 966 mk 50 p. Lakkolaiset menettivät 28 684 työpäivää.

Muut työtaistelut tänä vuotena eivät olleet suuria.

Ammattijärjestöltä meni tänä vuonna työtaistelujen avustamiseen 87 179 mk 50 p.

Työtilastollisen aikakauslehden selostuksen mukaan vuoden 1914 kuluessa sattui 37 työnseisausta, joista 30 oli ilmoitettu lakoksi, 5 työnsuluksi ja 2 sellaista, joissa lakko ja sulkku olivat yhdessä vaikuttamassa seisauksen laajuuteen. „Työtilastollisen aikakauslehden“ mukaan sattui seisauksia Uudenmaanlänissä 3, Turun ja Porinlänissä 9, Hämeenlänissä 6, Viipurinlänissä 12, Mikkelin 2, Kuopion 1, Vaasan 2 ja Oulun 2 tapausta. Kaupungeissa 18 ja maaseuduilla 9.

Työnseisausten pituus oli:

Enintään 7 päivää	14	seisausta	14
8—	14	”	3
15—	21	”	—
22—	30	”	5
31—	60	”	6
61—	90	”	2
91—	120	”	4
Yli 120	”	”	2
ilmoittamatta aikaa	1	”	1
Yhteensä		37 seisausta	

Pisin työnseisaus oli Kotkan sahojen työnseisaus 129 päivää, Tampereen jalkinetehtaitten työnseisaus kesti 125 päivää, Kivi-työntekijäin työnseisaus Kotkassa 119 päivää, Sahatyöläisten työnseisaus Lappeen pitäjässä 102 päivää.

Työnseisausten syynä oli:

	V. 1913	%	V. 1914	%
Palkkaolot	51	49.0	28	51.1
Palkanmaksuperusta tai järjestys . .	8	7.7	—	—
Työaika	11	10.6	6	11.8
Urakkatyö	1	1.0	2	3.9
Työehtosopimus	18	17.8	9	17.6
Henkilökohtaiset olot	7	6.7	3	5.9
Työhuoneustokysymys	1	1.0	1	1.9
Työtapa tai järjestys	6	5.7	3	5.9
Järjestymiskysymykset	1	1.0	—	—
Raaka-aineen puute	—	—	1	1.9
Yhteensä	104	100.0	51	100.0

Työnseisauksista oli tuloksena:

Kaikki seisaukset	Sopimus	Työantajan ehdot hyväksyttiin	Työntekijäin vaatimukset hyväksyttiin
1914	56.8 %	37.8 %	5.4 %
1913	40.0 "	32.7 "	24.8 "
1912	45.4 "	47.5 "	10.1 "
1911	33.8 "	40.6 "	17.7 "
1910	25.9 "	57.4 "	16.7 "

Keskimäärin jokaista työnseisaukseen osallista työntekijää kohden menetettiin työpäiviä:

V. 1914	60.5 päivää
" 1913	13.4 "
" 1912	46.9 "
" 1911	49.9 "
" 1910	39.2 "

Tänne mukaan oli vuoden 1914 työtaiistelut pitemmät kuin edellisten vuosien ja sen jälkeen 1911. Vuoden 1913 seisaukset olivat lyhimpiä.

Suomen työnseisaukset

Ammatti	Työnseisausten luku	Kesti päivää	Työnseis. välittömästi kohtamia työnantajia	Näiden työntekijäin luku	Työstä lakanneita tai sullettuja työntekijöitä	Työhön jääneitä työntekijöitä	Työseisauksia, joihin osallisina oli järjestyneitä	Näissä työtettä lakanneita	Näistä järjestyneitä
Metallityöntekijöitä	3	15	3	450	437	13	—	—	—
Kivi- ja tiilityöntekijöitä	8	322	8	530	526	4	5	345	190
Jalkinetyöntekijöitä	1	125	4	586	572	14	1	572	384
Papurityöntekijöitä	1	87	1	312	312	—	1	312	147
Saha- ja lautatarhatyöntekijöitä	10	496	13	3 646	3 026	620	8	2 009	862
Puutyöntekijöitä	3	124	3	309	276	33	1	68	68
Rääätäleitä	3	35	56	460	427	33	3	427	197
Leipureita	2	169	3	22	19	3	2	19	16
Kirjaltajia	1	5	2	14	14	—	1	14	14
Metsä- ja uittotyönt.	4	19	6	622	506	116	—	—	—
Ulkotyöläisiä	1	3	1	102	102	—	—	—	—
Yhteensä v. 1914	37	1 300	100	7 053	6 217	836	22	3 766	1 878
” ” 1913	70	1 060	235	9 525	5 557	3 968	34	3 066	1 582
” ” 1912	59	2 023	269	17 156	11 281	5 875	35	9 161	3 448
” ” 1911	51	1 812	277	7 198	5 822	1 376	26	2 084	1 292
” ” 1910	54	1 206	183	5 328	4 326	965	30	3 095	1 846
” ” 1909	51	1 348	171	5 774	3 903	1 871	28	2 917	1 309
” ” 1908	128	1 747	375	15 281	11 425	3 856	64	7 300	4 945
” ” 1907	176	5 380	925	27 950	20 700	7 250	102	16 037	12 962

¹ Yhden työnseisauksen aikaa ei ole ilmoitettu.

15. Ammattijärjestön toimikunta v. 1907—1915.

Tampereen kokouksessa 1907 valittiin puheenjohtajaksi Eero Haapalainen, sihteeriksi K. Vartiainen ja jäseniksi M. Paasivuori, K. Heinonen, E. Perttilä, F. Pietikäinen ja Ida Kantanen; varajäseniksi: Miina Sillanpää, J. Jalo, Emma Huttunen, Matti Autio ja Aatu Halme.

Näistä Sillanpää ja J. Jalo eivät voineet kuulua toimikuntaan syystä, etteivät liitot, nimittäin Palvelijain ja Rautatieläisten, olleet liittyneet Ammattijärjestöön.

Ammattijärjestön valtuuston kokouksessa syyskuun 25—27 p. 1908 syrjäytettiin toimikunnasta pois rouva Fiina Pietikäinen ja Ida Kantanen, joiden sijaan toimikuntaan valittiin Paperityöntekijäin liitosta A. N. Hurme ja Aatu Halme sekä vara-

vuonna 1914

Palkkausolot	Palkan maksutapa	Työaika	Urakatyö	Työtehosopimus	Henkilökohtaiset olot	Oppilasolot	Työhuoneusto kysymys	Työtapa ja järjestyssäänn.	Kieltäytyminen tekemään käskettyä työtä	Riitojen ratkaisutapa	Järjestäytymiskysymys	Raaka-aineitten puute	Epävarmoja tietoja	Työnseisausten tulokset						Menetettyjä työpäiviä
														Sopimus		T:n ehdot hyväksytt.		T:n t. ehdot hyväksytt.		
														Tapauksia	Työntekijöitä	Tapauksia	Työntekijöitä	Tapauksia	Työntekijöitä	
1	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2	434	1	3	—	—	1 370
7	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	275	4	197	1	54	12 500
1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	572	—	—	—	—	57 770
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	312	—	—	—	—	21 530
6	—	2	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	7	2 862	3	164	—	—	280 500
1	—	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	—	—	2	208	1	68	—	—	12 060
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	427	—	—	—	—	7 120
2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	19	—	—	2 580
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	14	—	—	—	—	40
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	280	3	226	—	—	2 480
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	102	—	310
26	—	6	2	9	3	—	1	3	—	—	—	1	—	21	5 384	14	677	2	156	376 260
51	8	11	1	18	7	—	1	6	—	1	—	—	—	28	3 064	25	1 566	17	927	74 400
38	1	10	5	15	3	—	—	2	1	—	—	—	1	25	1 456	28	9 753	6	72	529 340
27	2	7	—	16	2	—	—	6	—	2	—	—	—	17	3 859	25	1 370	9	593	290 570
31	3	4	3	8	4	—	1	6	—	1	—	—	—	14	1 979	31	2 106	9	276	170 950
36	7	12	2	3	4	6	8	3	4	3	3	—	—	16	602	30	3 028	5	203	251 960
100	6	35	10	—	6	13	—	7	1	15	—	—	—	37	5 498	69	5 049	22	878	435 970
134	5	53	18	1	14	12	—	8	—	20	—	—	—	91	10 995	59	5 791	26	3 914	595 860

¹ Kun tapauksessa ei ole mitään riitakysymystä, niin on se merkitty sopimusten lukuun.

² Yhdessä seisauksessa ei ole voitu laskea menetettyjen päivien lukua.

jäseniksi: O. A. Nyman, J. Pietikäinen, A. Hämäläinen, Emma Huttunen ja Vilho Ruusuvoori. E. Perttilän v. 1909 erottua kutsuttiin toimikuntaan O. A. Nyman. Viimemainittu kuitenkin jo toukokuun 15 p. 1909 erosi toimikunnasta, jonka jälkeen toimikuntaan kutsuttiin varajäsen J. Pietikäinen.

Puheenjohtaja Eero Haapalainen myöskin erosi toimikunnasta kesäkuun 18 p. 1909 ja tästä ajasta alkaen edustajakokoukseen saakka, joka oli syysk. 27—30 p. 1909, hoiti puheenjohtajan tehtäviä varapuheenjohtaja M. Paasivuori.

Edustajakokouksessa valittiin uudelleen K. Vartiainen, M. Paasivuori ja K. Heinonen sekä uusia K. F. Hellgren, V. Ruusuvoori, H. Saxman, A. Hämäläinen, J. Pietikäinen, A. Halme,

E. Nyqvist ja varajäseniksi K. Salo, A. Räsänen, Juuso Suominen, Emil Leino, M. Rissanen, Ida Hellstedt, J. Lehtinen, K. Lindroos, V. Ahtio ja K. E. Satamavuori.

Puheenjohtajaksi valittiin uudelleen Eero Haapalainen.

Aatu Halme heti kieltäytyi toimikunnasta ja toimikuntaan vakinaiseksi jäseneksi kutsuttiin K. Salo.

K. F. Hellgren erosi toimikunnasta jo lokakuun 20 p. 1910 ja hänen sijaansa kutsuttiin Antti Räsänen.

Vuoden 1911 kuluessa erosi toimikunnasta A. Hämäläinen ja elokuun alussa Eero Haapalainen. Ensimmäinen sijaan kutsuttiin toimikuntaan Emil Leino ja Haapalaisen sijaan Juuso Suominen.

Puheenjohtajan erottua julistettiin paikka haettavaksi, mutta ei ollut hakijoita. Se julistettiin uudelleen haettavaksi, mutta ei nytkään ollut kuin pari hakijaa, joita toimikunta ei katsonut toimeen sopiviksi. Toimikunta ja valtuusto valitsivat edustajakokoukseen saakka toimeen varapuheenjohtaja M. Paasivuoren.

Edustajakokouksessa toukokuun 20—26 p. valittiin puheenjohtajaksi Oskari Tokoi ja jäseniksi entisistä K. Vartiainen, M. Paasivuori, K. Heinonen, J. Pietikäinen, K. Salo, E. Nyqvist, K. Lindroos ja uusia O. Hurme, H. Saxman ja J. H. Torvinen; varalle J. Lumivuokko, E. Leino, K. E. Satamavuori, Ida Kantanen, Arttur Aalto, H. Haavikko, J. Mäkinen, S. Svensk, A. Nurmi ja A. E. Kokkola.

Kun E. Nyqvist heti kieltäytyi toimikunnasta, niin kutsui toimikunta häneen sijaansa J. Lumivuokon, ja kun H. Saxman v. 1915 erosi, kutsuttiin toimikuntaan K. E. Satamavuori sekä J. K. Vartiaisen erottua Emil Leino.

Tampereen kokouksessa valituista v. 1915 päättyessä oli toimikunnassa jälellä M. Paasivuori ja K. Heino, josta ensimmäinen on koko ajan ollut varapuheenjohtajana. Sihteerinä ja rahastonhoitajana Tampereen kokouksesta 1907 alkaen vuoden 1915 syyskuun loppuun, oli K. Vartiainen, jonka jälkeen toimeen hakemusten perusteella valittiin Aatu Halme.

Ammattijärjestön puhujina ovat olleet:

V. Tanner	1910
Aug. Lindell	1911—1912
Aura Kiiskinen	1912—1916
Aug. Lehto	1912—1916

Sulho Leppä 1912—1916
Yrjö Haapio 1913—1914

* * *

Ammattijärjestön taloudellinen tila vuosina 1907—1915 näkyy seuraavasta:

Tuloja :

Vuosi	Vakinai- sista ve- roista mk	Keräyk- sellä mk	Ylimäär. veroista mk	Lahjoista mk	Muita tu- loja mk	Yhteensä mk
1907	2 742: 61	828: 35	—	—	815: 40	4 386: 36
1908	13 437: 65	7 589: 29	26 469: 64	2 863: 96	4 010: 91	80 138: 45
1909	12 374: 50	87 908: 25	35 742: 21	10 712: 14	9 652: 40	156 389: 48
1910	16 572: 50	—	—	5 026: 14	22 139: 06	43 737: 06
1911	19 406: 15	—	41 255: 25	15 992: 25	64 674: 23	141 327: 88
1912	27 236: 70	—	24 205: 40	39 579: 95	18 207: 78	109 229: 83
1913	36 500: 80	—	—	3 925: 02	23 169: 20	63 595: 02
1914	29 347: 48	—	14 288: 21	1 025: —	6 778: 12	51 438: 81
1915	32 275: 46	—	9 724: 75	2 000: —	5 213: 94	49 214: 15

Menoja :

Vuosi	Palkkoja mk	Lakko- ja sul- ku-avustuk- siin koti- maassa mk	Lakko- ja sul- ku-avustuk- siin ulko- maille mk	Muita menoja mk	Yhteensä mk	Puhdas omaisuus mk
1907	2 196: 70	300: —	—	1 889: 66	4 190: 82	195: 54
1908	4 550: —	46 066: —	—	10 188: 53	60 804: 53	19 523: 46
1909	7 304: 81	67 721: —	61 960: 24	23 579: 89	160 565: 94	15 357: —
1910	7 993: —	3 592: —	991: 41	7 763: 90	20 340: 31	38 754: 39
1911	8 249: 25	120 930: 50	—	13 659: 12	142 888: 87	37 693: 40
1912	11 197: 50	45 254: 35	—	36 883: 28	93 334: 13	53 589: 10
1913	16 106: —	518: —	—	18 886: —	35 513: —	81 671: 12
1914	16 549: 90	87 179: 50	—	19 289: 48	123 018: 88	10 145: 05
1915	15 042: 79	—	—	25 753: 97	40 796: 76	20 285: 24

Pahtaan omaisuuden suuri väheneminen v. 1914 johtui pääasiallisesti saha- ja nahkatyöläisten lakoista, ja kun ylimääräisellä verotuksella ei voitu tilanteen vuokaa kassaa täyttää, johtui siitä yli 70 000 mk vähennys.

Ammattijärjestön kokoonpano, liittojen ja paikallisjärjestöjen luku, niiden osasto- ja jäsenluku vuosina 1907—1915 näkyy seuraavasta taulukosta:

ja jäsenluku eri vuosina

V. 1909		V. 1910		V. 1911		V. 1912		V. 1913		V. 1914		V. 1915	
Osastoja	Jäseniä	Osastoja	Jäseniä	Osastoja	Jäseniä	Osastoja	Jäseniä	Osastoja	Jäseniä	Osastoja	Jäseniä	Osastoja	Jäseniä
6	137	6	190	6	154	7	155	6	155	6	140	11	200
15	200	18	477	17	204	18	354	21	431	20	416	23	709
27	965	27	1 103	27	1 090	31	1 150	23	1 200	33	1 585	33	1 650
12	398	14	555	04	360	14	300	6	250	Liitt. v. 1914		al. Kirjeltajal.	
70	2 190	78	2 171	73	2 246	75	2 280	80	2 533	83	2 310	76	2 305
24	634	26	540	30	818	34	750	31	1 044	35	1 063	33	1 229
4	32	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	16	1	16	1	15	1	5	1	15	1	25	1	47
70	2 121	58	1 286	47	1 864	50	1 874	76	5 008	82	6 235	78	4 971
35	1 558	30	1 029	31	1 425	33	1 122	35	1 603	36	1 412	36	1 271
10	207	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	104	5	100	5	95	5	102	5	84	6	85	4	90
13	318	13	278	14	266	15	390	15	391	11	476	17	634
36	1 156	36	1 050	35	1 164	43	1 158	46	1 154	43	953	37	915
30	2 025	—	—	2	erossa	28	2 272	42	2 766	42	3 472	38	3 110
12	878	12	527	13	525	14	700	18	1 142	20	1 612	20	1 086
9	134	8	134	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	178	7	171	8	182	9	208	8	143	8	100	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	2 080	75	1 642	75	1 815	81	2 657	91	3 548	95	4 251	96	5 461
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	80	2	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	54	1	52	1	25	1	30	1	50	1	53	1	49
9	161	16	210	16	99	9	161	9	209	9	200	9	244
32	1 626	33	1 400	33	1 600	26	1 300	24	1 065	23	1 568	25	1 266
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	1 297	64	1 356	93	2 075	106	2 680	113	3 188	118	3 031	121	3 004
28	950	30	800	32	900	31	1 154	28	976	23	815	34	805
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	419	8	249	8	197	8	189	8	263	8	192	7	492
—	—	—	—	—	—	—	—	15	173	15	190	20	240
—	—	—	—	—	—	—	—	31	630	11	678	11	472
601	19 928	569	15 995	619	19 640	639	20 989	733	28 031	729	30 871	729	30 150

tekijän liiton, johon kumpikin liitto sitten yhtyivät. ⁸ Kirjansitojain liitto v. 1913.
⁹ Puutyöntekijäin liitto v. 1905 muodostettiin v. 1897 perustetusta puuseppäin liitosta v. 1894, oli työntekijöille ja työnantajille yhteinen, josta v. 1899 erosi työntekijät ja muodostettiin Vaatetustyöntekijäin liitto. ⁶ Verhoilijat erosivat satulasepistä v. 1909 ja liiton nimi v. 1912 muutettiin: Kuljetustyöläisten liitto. ⁷ Kaakeli- fajanssi- ja uunin- v. 1909 lopulla liittyi Sahateollisuusyöväen liittoon. ⁸ Metallivalajain, Sähkötyöläisten, ¹⁰ Paikallisjärjestöt v. 1909 lopussa erosivat Ammattijärj. ja 1910 lakkauttivat toimintansa.

Ammattijärjestön säännöt, jotka edustajakokouksessa 1912 hyväksyttiin, ovat seuraavat:

Suomen Ammattijärjestön Säännöt.

1 §.

Ammattijärjestön tarkoitus

on edistää ja vahvistaa Suomen työväen ammattiliikettä.

Tämän tarkoituksen se saavuttaa:

- 1) vaikuttamalla uusien ammattiosastojen perustamiseen;
- 2) yhdistämällä osastoja liitoiksi, jotka yhtyvät Ammattijärjestöön;
- 3) toimittamalla tilastollisia tutkimuksia maamme työoloista sekä ammattillisesta liikkeestä ja saattamalla niitä julkisuuteen;
- 4) avustamalla Ammattijärjestöön yhtyneitä järjestöjä työsulkujen sattuessa, työväen yhdistymisoikeutta vastustettaessa sekä muissa työtaisteluissa, joihin Ammattijärjestö näiden sääntöjen mukaan sekaantuu;
- 5) järjestämällä ammatillista agitatsionia, joko itse puolestaan tai yhdessä Ammattijärjestön periaatteita tunnustavien järjestöjen kanssa;
- 6) edistämällä työväen suojelulainsäädännön kehitystä työväelle edulliseen suuntaan ja lopuksi
- 7) yhdessä sos.-dem. puolueen kanssa toimimalla niin, että kukin työntekijä itse saa nauttia oikean osan työnsä tuloksista sekä, että työn välikappaleet tulevat yhteiskunnan omiksi.

2 §.

Ammattijärjestön muodostavat:

- 1) Ammattiliitot sekä ne ammattiosastot, jotka ammatin laadun vuoksi eivät voi yhtyä mihinkään jo olevaan liittoon, eivätkä omaa liittoa voi perustaa. Yhdistyneiden liittojen ja osastojen tulee hyväksyä Ammattijärjestön voimassaolevat säännöt ja täyttää siinä määrättyt velvollisuudet.
- 2) Ammattiosasto, joka on eronnut Ammattijärjestön alaisesta liitosta ei pääse Ammattijärjestöön yksityisenä osastona; eivät myöskään näin eronneet osastot keskenään liittouduttuaan sitä voi tehdä.
- 3) Ammattijärjestöön yhtynyt liitto kuuluu siihen kaikkine osastoineen.
- 4) Ammattijärjestöön yhtymisilmoitus on tehtävä kirjallisesti toimikunnalle sen laatiman kaavan mukaan.
- 5) Yhtymisilmoitukseen on toimikunnan 14 päivän kuluessa vastattava. Jos yhtymistä ei toimikunta hyväksy, tulee valtuuston ensimmäisessä vakinaisessa kokouksessa ottaa asia esille ja antaa siitä lausuntonsa 14 päivän kuluessa kokouksen jälkeen, johon päätökseen tyytymätön voi jättää asian edustajakokouksen ratkaistavaksi.
- 6) Yhtyneelle järjestölle annetaan voimassaolevia sääntöjä sen kaikille jäsenille jaettavaksi.

3 §.

Maksut Ammattijärjestölle.

- 1) Vakituinen Ammattijärjestön vero on 40 p. täysin- ja 20 p. puoleksi maksavilta jäseniltä neljännesvuodessa ja on se lähetettävä Ammattijärjestön

rahastonhoitajalle kunkin vuosineljänneksen loputtua siten, että seuraavan neljänneksen ensimmäisenä kuukautena on maksun suoritus tapahtunut.

2) Maksua suorittaessa on toimikunnalle ilmoitettava: montako osastoa on liitossa, sekä montako on täysin maksavaa miestä, naista ja oppilasta; montako on puoleksi maksavaa miestä, naista ja oppilasta.

3) Näitä jäsenmaksuina tulleita varoja käytetään Ammattijärjestön juoksevien ja agitatsioonimenojen suorittamiseen. Mahdollinen ylijäämä siirretään apurahastoon.

4) Ylimääräistä veroa kannetaan Ammattijärjestön apurahastoon ja sen suuruuden määrää joko toimikunta, valtuusto, tai järjestöjen jäsenien kesken toimitettava äänestys. Toimikunta on oikeutettu määräämään maksettavaksi veron, joka nousee enintään 50 p. koko- ja 25 p. puoleksi maksaville jäsenille viikossa. Valtuustolla on oikeus korottaa vero enintään 70 p. koko- ja 35 p. puoleksi maksaville jäsenille viikottain, mutta tarvitaan siihen $\frac{2}{3}$ osan enemmistö päätöksen tekoon osaa ottavista jäsenistä. Jos vielä korkeampi vero on välttämätön, päätetään siitä järjestöjen kesken toimitettavalla äänestyksellä. Näin tehtävä päätös pannaan täytäntöön, jos se saa äänestykseen osaaottavien jäsenten yhteenlasketuista äänistä $\frac{3}{4}$ osan enemmistön.

5) Ylimääräinen vero alkaa toimikunnan määräämästä päivästä ja maksetaan järjestöissä olevan jäsenluvun perusteella ja on puoleksimaksavain vero puolet täysin maksavain verosta.

6) Ylimääräisestä verosta ovat jäsenet vapautetut parillaan heitä kohtaavan työttömyys- ja sairausajan, sekä sen lisäksi ensimmäisen työolosuhteiden, jos työttömyys tai sairaus on sitä ennen kestänyt 1 kuuk., ja 2:si ensimmäistä viikkoa, jos samat syyt olivat olemassa vähintään kaksi kuukautta ennen työhön pääsyä.

Tässä mainitun veron tilityksissä otetaan ainoastaan ne työttömien ja sairaiden luettelot huomioon, jotka ovat osaston kahden toimitsijan varmentamat.

7) Liitto tai osasto, joka samana aikana kantaa jäseniltään ylimääräistä veroa Ammattijärjestölle ilmoitetun oman työtaistelunsa hyväksi, on vapaa Ammattijärjestön ylim. verosta, jos mainittu oma vero on yhtä suuri. Jos se on pienempi, on se korotettava siihen määrään, mikä kannetaan ja erotus suoritettava Ammattijärjestölle.

Jos liitto ylim. veron maksuaikana avustaa omaa taisteluaan, olkoon oikeutettu vähentämään tämän summan siitä mikä liitolta muuten Ammattijärjestölle ylimääräisenä verona tulisi.

8) Ylimääräiset verot suoritetaan Ammattijärjestölle toimikunnan määrääminä aikoina, tai vähintään kerran kuukaudessa.

Jos vakinaisten verojen suoritusta ilman toimikunnan hyväksymää syytä on viivytetty yli tämän pykälän ensimmäisessä kohdassa määrätyn ajan, tai jos silloin vielä on suorittamatta kuluneen vuosineljänneksen aikana maksettavaksi langenneita ylimääräisiä veroja, katsotaan järjestö eronneeksi, ellei suoritus silloin tapahdu.

9) Ammattijärjestöstä eronneeksi katsotaan myöskin se järjestö, joka on jättänyt, siihen toimikunnan suostumusta saamatta, määräaikana suorittamatta muut määrätyt maksut tai kun kieltäytyy noudattamasta voimassa olevia sääntöjä ja päätöksiä.

10) Veronmaksuista julaistaan tilitys Ammattijärjestön äänenkannattajassa, samoin luettelo veronsa laiminlyömisen tai muun syyn tähden eronneiksi tai erotetuiksi katsotuista järjestöistä.

11) Veronsa laimiinlyönyt järjestö voidaan kahden kuukauden kuluessa eroamispäivästä lukien ottaa takaisin, entisillä oikeuksilla, jos kaikki rästit suoritetaan eikä ole tiedossa, että sille tulisi lähimpien kahden kuukauden kuluessa Ammattijärjestön kannatusta kysyvää työtaistelua.

Muissa tapauksissa tapahtuvat yhtymiset katsotaan aina undestaan yhtymiksi.

12) Sen lisäksi mitä tässä pykälässä maksujen suorittamisesta määrätään, on toimikunta oikeutettu pitämään huolta siitä, ettei avustusta nauttiva järjestö samalta ajalta voi jättää maksuvelvollisuuksiaan täyttämättä.

13) Kalenterivuoden loputtua, ennen maalisk. 1 päivää on yhtyneen järjestön annettava toimikunnalle tiliote, joka näyttää miten järjestö on maksunsa Ammattijärjestölle suorittanut ja miten Ammattijärjestö on puolestaan järjestöä avustanut.

4 §.

Ammattijärjestön asiain hoito.

1) Ammattijärjestön toimintaa hoitaa edustajakokouksen valitsema toimikunta ja ammattiliittojen tai niiden toimikuntien valitsema valtuusto.

2) Toimikunnan kotipaikka on Helsinki.

3) Toimikunnan muodostavat edustajakokouksen valitsema puheenjohtaja ja 10 jäsentä sekä yhtä monta varajäsentä ja astuu varajäsen vakinaisen tilalle siitä ammattiryhmästä mistä vakinainen on eronnut.

4) Toimikunta valitsee varapuheenjohtajan ja rahastonhoitajan, joka myös on sihteeri, varasihteerin sekä muut mahdollisesti tarvittavat toimitsijat.

5) Toimikunta kokoontuu niin usein kun asiat vaativat ja on se päätösvaltainen puheenjohtajan tai hänen sijaisensa ja 7 jäsenen läsnäollessa.

6) Asiat, joita toimikunta ei katso voivansa ratkaista, alistetaan valtuuston päätettäväksi.

7) Jos joku toimikunnan jäsen on kahdesta toimikunnan kokouksesta perätysten pois, joihin hän on kutsun saanut, katsotaan hänet eronneeksi ellei hän voi näyttää pätevää syytä poissaololleen.

8) Toimikunnan tulee vaatia rahastonhoitajalta riittävä takaus sekä tarkastaa kuukausittain tilit, ollen toimikunta vastuunalainen yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta toimikunnan hallussa olevista varoista.

9) Toimikunnan on neljännesvuosittain saatettava yhtyneiden järjestöjen tietoon Ammattijärjestön tulot ja menot.

10) Puheenjohtaja hoitaa Ammattijärjestön jokapäiväistä toimintaa, edustajakokouksen päätösten, sääntöjen, valtuuston ja toimikunnan määräysten mukaan.

Hänen tulee hoitaa, kun niin tarvitaan, myöskin työtaisteluja koskevat asiat ja neuvottelut sekä työntekijäin että työnantajain kanssa.

Hänen hoidettavanaan on ammatillisen agitatsionin järjestäminen, luentokurssien ja esitelmäin pitäminen ammatillisesta työväenliikkeestä sekä tiedon saattaminen Ammattijärjestön tarkotuksesta.

Valtuutettujen kokoukseen tulee hänen laatia vuosittain kertomus edel-

lisen vuoden toiminnasta ja tilasto Ammattijärjestön kuuluvista järjestöistä, niiden jäsenluvusta y.m. asioista.

11) Rahastonhoitaja, joka myös on sihteeri, hoitaa Ammattijärjestön tilejä, kantaa kaikki saamiset, suorittaa kaikki maksut ja huolehtii tämän yhteydessä tarvittavan kirjevaihdon sekä vastaanottaa, järjestää ja viepi kirjoihin kaikki saapuneet ilmoitukset.

Hän laatii myös pöytäkirjat kaikissa toimikunnan kokouksissa sekä ottaa muuten osaa toimitustöihin ja hoitaa puheenjohtajan poissa ollessa koko toimiston.

12) Puheenjohtaja ja rahastonhoitaja ovat kokonaan Ammattijärjestön palveluksessa ja nauttivat siitä edustajakokouksen määräämän palkan; eivätkä he saa toimikunnan suostumuksetta vastaanottaa muita vakinaisia tehtäviä.

13) Jos joku toimihenkilöistä laiminlyö tehtävänsä tahi käytöksellään antaa aihetta muistutuksiin, on toimikunnalla valta hänet erottaa. Tyytymättömän voi vedota asian valtuustoon, jolla on lopullinen ratkaisuvallta.

Jos eroaminen tai erottaminen muuten tapahtuu, olkoon irtisanomisaika molemmin puolin yksi kuukausi.

14) Edustajakokouksen väliajalla puheenjohtajan paikan tullessa avoimeksi, julistaa toimikunta paikan haettavaksi. Ilmoittautuneista hakijoista asettaa toimikunta kolme pätevintä ehdolle; valituksi katsotaan se, joka saa toimikunnan ja valtuuston jäsenten kesken toimitetussa äänestyksessä yhteensä enimmät äännet.

15) Toimikunnan jäsen, joka ilmoittaa pöytäkirjaan vastalauseensa tehdystä päätöksestä, on päätökseen nähden vapautettu vastuusta.

5 §.

Tilintarkastus.

1) Edustajakokous valitsee kolme vakinaista tilintarkastajaa ja kolme varajäsentä, joista valittaessa annetun äänimäärän mukaan kutsutaan tilalle, kun vakinainen eroaa.

2) Tilintarkastajan velvollisuutena on tarkastaa aina kunkin kuluneen neljännesvuoden ja koko vuoden tilit sekä kassa.

3) Tarkastus tulee olla toimitettuna kuukauden kuluessa kunkin tarkastuskauden päätyttyä.

Ennen tahi heti tarkastuskauden loputtua tulee tarkastajan antaa tarkastuskertomus siihen liittyneine mahdollisine muistutuksineen, yhden kappaleen toimikunnalle ja toisen valtuustolle.

4) Kuhunkin vakinaiseen valtuuston kokoukseen tulee tilintarkastajain keskuudessaan valita yhden henkilön antamaan mahdollisesti tarvittavia selityksiä.

5) Jos tilejä tarkastaessa ilmaantuu virheitä ja jos tilintarkastajat jättävät ne mainitsematta, kohtaa heitä sama edesvastuu, kuin toimikuntaakin samallaisissa tapauksissa.

6) Tilintarkastajat saavat toimestaan palkkiota esittämänsä ja toimikunnan hyväksymän laskun mukaan.

6 §.

Valtuusto.

1) Ammattijärjestön valtuuston muodostavat yhtyneitten järjestöjen vakituiset edustajat, ja on yhtyneillä liitoilla suuruutensa mukaan oikeus valita valtuustoon seuraavat määrät edustajia:

alle— 1 000 jäsentä	1 edustaja.
1 001— 2 000 ”	2 ”
2 001— 3 000 ”	3 ”
3 001— 4 000 ”	4 ”
4 001— 6 000 ”	5 ”
6 001— 8 000 ”	6 ”
8 001—10 000 ”	7 ”
10 001—15 000 ”	8 ”
15 001—20 000 ”	9 ”
20 001—25 000 ”	10 ”
25 001—35 000 ”	11 ”
35 001—45 000 ”	12 ”

Ammattijärjestöön suorastaan yhtyneet osastot taas muodostavat ammat-
tinsa tai paikkakuntansa perusteella toimikunnan harkinnan mukaan vaali-
liittoja, joiden jäsenluku ei nouse yli 1000 ja joista kukin vaaliliitto on
oikeutettu valitsemaan yhden edustajan valtuustoon.

2) Valtuuston tehtävänä on edustajakokousten välisenä aikana päättää
kaikista esille tulevista asioista, joita sille esittävät toimikunta sekä valtuus-
ton jäsenet.

3) Valtuusto kokoontuu varsinaiseen kokoukseensa kerran vuodessa
huhtikuulla.

Silloin esitetään painettuna vihkona valtuuston jäsenille edellisen vuo-
den tili- ja toimintakertomus ja päättää valtuusto, kuultuaan myös tilintar-
kastajain kertomuksen, toimikunnan tilivapaudesta.

Samalla päätetään missä määrin toiminta- ja tilikertomus lasketaan jul-
kisuuteen.

4) Valtuuston ylimääräisiä kokouksia pidetään tarpeen vaatiessa toimi-
kunnan päätöksen mukaan tahi jos vähintään puolet valtuuston jäsenistä
sitä vaativat.

5) Valtuusto valitsee itselleen puheenjohtajan joka kerta erikseen.

Samoin valitsee valtuusto itselleen sihteerin, joka laatii pöytäkirjat, jotka
valtuuston päätöksen mukaan painetaan yhtyneiden järjestöjen toimikunnille
jaettavaksi.

6) Valtuuston kokouksissa olkoot läsnä puheenjohtaja, rahastonhoitaja
ja kaksi muuta toimikunnan jäsentä. Heillä on siellä puhe- ja esitysoikeus,
sekä äänioikeus niissä asioissa, jotka eivät koske toimikuntaa.

7) Valtuuston jäsenten matkakustannukset ja päiväraha suoritetaan
Ammattijärjestön kassasta ja niiden suuruuden määrää edustajakokous.

7 §.

Tiedonantoja.

1) Ammattijärjestön toimikunnalle tulee ilmoittaa kaikki yhtyneiden järjestöjen keskuudessa tapahtuneet työriidat ja työseisaukset.

Sitä varten on toimikunnan pidettävä yhtyneiden järjestöjen saatavissa ilmoituskaavakkeita, joista yksi kappale on täytettävä heti työriidan alettua ja toinen kappale sen päätyttyä. Näistä tulee selville käydä:

- a) milloin työriita alkoi;
- b) mistä syystä;
- c) montako työntekijää, miehiä, naisia, oppilaita siihen joutui;
- d) montako työnantajaa;
- e) järjestyneiden työnantajain ja työntekijäin lukumäärä;
- f) milloin työseisaus alkoi;
- g) mitkä olivat tärkeimmät työseisauksen aiheuttajat;
- h) montako työpäivää työseisaus kesti;
- i) montako työpäivää meni hukkaan;
- j) paljonko hävittiin sinä aikana palkoissa;
- k) miten taistelu päättyi;
- l) paljonko keskimäärin nousi palkka päivässä henkeä kohti;
- m) paljonko keskimäärin lyheni työaika viikossa henkeä kohti;
- n) tai päinvastoin huononi palkka ja piteni työaika;
- o) paljonko taistelu maksoi osastolle, liitolle ja Ammattijärjestölle.

2) Ensimmäinen ilmoituskaava on palautettava Ammattijärjestölle toisella viikolla työtaistelun alusta tai, jos työriita ei johda työseisaukseen, sovinnon aikaansaamisesta. Toinen ilmoituskaava on täytettynä palautettava 14 päivän kuluessa taistelun päätyttyä.

3) Helmikuun viimeiseen päivään mennessä tulee yhtyneiden järjestöjen antaa tilastolliset tiedot järjestöjen tuloista ja menoista, jäsenluvusta ja osastojen luvusta sekä voimassa olevista työ sopimuksista toimikunnan laatiman kyselykaavan mukaan.

Samaan päivään mennessä on liittojen myös annettava tieto toimikunnan laatiman kyselykaavan mukaan alaistensa osastojen yhteenlasketuista tuloista, menoista ja varallisuudesta edellisena vuotena.

4) Muita tiedonantoja, joita toimikunta tarvitsee ammatillisten järjestöjen toiminnasta selvän saadakseen, tulee yhtyneiden järjestöjen toimittaa toimikunnan laatimain kyselykaavojen mukaan.

8 §.

Työtaistelut ja niiden avustaminen.

1) Ammattijärjestön yhtynyt järjestö on oikeutettu saamaan Ammattijärjestön avustusta niille jäsenilleen, joiden puolesta vähintään 6 kuukauden verot ovat Ammattijärjestölle suoritettut.

2) Ammattijärjestön avustuksesta oikeutetut ovat:

- a) työsulkuun joutuneet;
- b) yhdistymisoikeuden puolustamisen tähden taistelussa olevat;
- c) entisten työehtojen puolesta lakkoon lähteneet, jonka toimikunta on hyväksynyt;

d) kaikissa muissa edellämainitsemattomissa toimikunnan suostumuksella aloitetuissa työtaisteluissa, jos se varojen puolesta on mahdollista.

3) Ammattijärjestön avustusta ei saa järjestö, jonka taistelussa olevain jäsenten luku ei nouse yli 2 pros. järjestön jäsenluvusta; se määrä on asianomaisen järjestön kokonaan itse avustettava.

4) Ammattijärjestön avustus alkaa 14 vuorokauden kuluttua siitä kuin taistelu alkoi.

5) Ammattijärjestön avustus lasketaan päivittäin, sunnuntai- ja juhlapäivät mukaan luettuina, ja on se 1 mk jokaiselle täysin maksavalle ja 50 penniä jokaiselle puoleksi maksavalle päivässä.

Siinä tapauksessa, ettei ammattijärjestön apukassan varat riitä, voidaan toimikunnan päätöksen mukaan maksaa pienempääkin avustusta.

6) Jokainen työtaistelu on Ammattijärjestölle ilmoitettava, tahdottaanpa siihen sitten sen avustusta tai ei.

Voidakseen päästä avustuksesta osalliseksi tulee yhtyneen järjestön noudattaa seuraavia ohjeita:

A. a) Työsulun, — jolla käsitetään työnantajan joko kaikkien tai ainoastaan järjestyneiden työläisten työstä erottamista tarkoituksella saada työnteisauksen kautta heidät tai heidän järjestönsä hyväksymään tarjoomansa uudet työehdot, — uhatessa on heti tieto annettava asiasta Ammattijärjestön toimikunnalle sekä lähetettävä sille selkkausta koskevat asiapaperit;

b) toimikunta ryhtyy heti asiata selvittämään ja on yhtyneen järjestön noudatettava sen määräyksiä;

c) työsulun päätyttyä on työhön mentävä siinä järjestyksessä kuin saadut sopimukset määräävät, ellei Ammattijärjestön toimikunta ja taistelussa olevia työläisiä edustavan liiton toimikunta toisin määrää.

Elleivät edellämainitut toimikunnat pääse työhönmenosta yksimielisyyteen, annetaan Ammattijärjestön valtuuston ratkaista asia, ja on asianomaisten sen päätöstä noudatettava.

B. a) Puolustuslakolla tarkotetaan työläisten toimeenpanemaa työnteisauksista, jonka tarkoitus on pakottaa työnantaja hyväksymään entiset työehdot; ja on puolustuslakkoon aikovan järjestön annettava siitä tieto Ammattijärjestön toimikunnalle vähintään 8 päivää ennen lakon alkua. Samalla on toimikunnalle jätettävä tarkka selostus entisistä työehdoista ja uusista aijotuista työehdoista;

b) toimikunta antaa järjestölle 4 päivän kuluessa siitä, kun tieto toimikunnalle saapui, vastauksensa lakon tekemiseen ja jos taistelu alkaa, on siinä yhtyneen järjestön seurattava toimikunnan määräyksiä.

C. a) Ennenkuin hyökkäyslakkoon lähdetään, jolla on tarkoitus parantaa entisiä työehtoja, tulee yhtyneen järjestön ilmoittaa siitä toimikunnalle vähintään 10 vuorokautta ennen työsopimuksen irtisanomispäivää, jos sellainen on ole olemassa, tai muuten 3 viikkoa ennen sitä päivää, jolloin vaatimus ajetaan esittää.

b) Ilmoitusta tulee seurata työsopimusehdotus, joka ajetaan esittää ja vanha sopimus, jos sellainen on, tahi selonteko työehdoista ammatissa.

c) Toimikunta päättää ensinmainitussa tapauksessa 5 ja jälkimmäisessä 10 päivän kuluessa onko sen myönnytyksellä tai ei ehdotus työnantajille esitettävä.

Siinä tapauksessa, että asema näyttää kovin huonolta, on toimikunnalla valta jyrkästi kieltää työ sopimuksen irtisanominen.

Ellei toimikunta näin jyrkkää kieltä anna, mutta ei myöskään suo avustusta taistelulle, tehköön sen yhtynyt järjestö omalla vastuullaan.

7) Toimikunnan päätökseen tyytymätön järjestö voi vedota asian valtuustoon ratkaistavaksi. Valittamisaikaa on 14 vuorokautta.

8) Jos työ sulku tai lakko näyttää tulevan erittäin laajaksi on toimikunnan jätettävä asia valtuuston ratkaistavaksi kutsumalla heidät kokoon tai hankkimalla tieto heidän mielipiteestään kirjevaihdon kautta.

9 §.

Edustajakokous.

1) Ylin päätösvalta Ammattijärjestössä on edustajakokouksella.

2) Varsinainen edustajakokous kokoontuu joka kolmantena vuotena siellä, mihin edellinen edustajakokous on määrännyt.

Ylimääräinen edustajakokous pidetään, jos valtuusto katsoo sen tarpeelliseksi. Se määrää silloin kokouksen ajan ja paikan.

Ylimääräinen kokous on myös pidettävä, jos $\frac{1}{8}$ osastoista, joiden yhteinen jäsenluku on vähintään $\frac{1}{8}$ koko Ammattijärjestön jäsenluvusta, sitä vaatii; silloin valtuusto määrää myös kokouksen ajan ja paikan.

3) Yhtyneillä järjestöillä on oikeus lähettää edustajia edustajakokoukseen seuraavan taulun mukaan:

alle 200	—	1	edustajaa
201— 400	—	2	”
401— 600	—	3	”
601— 800	—	4	”
801—1 000	—	5	”
1,001—1 200	—	6	”
1 201—1 400	—	7	”
1 401—1 700	—	8	”
1 701—2 000	—	9	”
2 001—2 300	—	10	”
2 301—2 600	—	11	”
2 601—3 000	—	12	”
3 001—3 400	—	13	”
3 401—3 800	—	14	”
3 801—4 200	—	15	”

ja tästä alkaen 1 edustaja jokaista alkavaa 500 jäsentä kohden.

Suoraan yhtyneet osastot valitsevat saman suhteen mukaan edustajansa.

4) Liittotoimikunnilla ja amm. agitat. piiritoimikunnilla on oikeus lähettää yksi edustaja, jolla kuitenkin ei ole äänestys-oikeutta.

5) Valtuuston jäsenet ovat oikeutetut olemaan läsnä edustajakokouksessa, mutta heillä ei ole äänestys-oikeutta.

Jos valtuuston jäsen on valittu edustajaksi, ei hänellä ole valtuuston toimintaa arvostellessa äänestys-oikeutta.

6) Toimikunnasta tulee edustajakokouksessa olla läsnä puheenjohtajan, rahastonhoitajan ja kaksi muuta jäsentä. Toiset toimikunnan jäsenet saavat olla, jos tahtovat, kokouksessa. Toimikunnan jäsenillä ei ole siellä äänioikeutta.

7) Edustajakokouksen lähimmät tehtävät ovat:

- a) tarkastaa edellisen toimintakauden toiminta ja rahain hoito;
- b) toimittaa toimikunnan ja tilintarkastajain vaalit;
- c) määrätä palkat ja palkkiot sekä käsitellä ne kysymykset, jotka yhtyneet järjestöt, valtuusto ja amm. agitat. piiritoimikunnat ovat sille tuoneet ja joilla on yhteyttä Ammattijärjestön kehityksen ja tarkotuksen saavuttamisen kanssa.

8) Edustajakokouksesta tulee sanomalehdissä ilmoittaa vähintään kuukausi ennen sen alkamista.

9) Edustajavaltakirjat ovat jätettävät Ammattijärjestön toimistoon vähintään viikkoa ennen kokouksen alkua ja tulee toimikunnan ne sinä aikana tarkastaa ja antaa niistä lausunto kokoukselle.

10) Toimikunnan tulee laatia työjärjestys edustajakokoukselle.

11) Ehdotuksia ja kysymyksiä Ammattijärjestön edustajakokoukselle voi tehdä jokainen yhtynyt järjestö ja sen osasto, valtuusto, toimikunta, amm. agitat. piiritoimikunnat sekä sos.-dem. puoluetoimikunta.

Kukin liiton alainen osasto lähettää ehdotuksensa ja kysymyksensä liitonsa toimikunnalle, joka ne järjestää ja lähettää viimeistään kolme kuukautta ennen Ammattijärjestön toimikunnalle. Samaan aikaan tulee myöskin muiden siihen oikeutettujen järjestöjen sisäänjättää ehdotuksensa. Ammattijärjestön toimikunta järjestettyään saapuneet ehdotukset, lähettää ne painettuna esitysvihkona kaikille yhtyneille järjestöille viimeistään puolitoista kuukautta ennen edustajakokousta.

12) Edustajan päivärahan ja matkakulut, paitsi niiden, jotka eivät ole velvolliset läsnäolemaan, maksavat yhtyneet järjestöt siten, että kukin saa kustannuksista edustajalukunsa perusteella suhteellisen osansa. Sitä varten maksetaan ensin Ammattijärjestön kassasta matkakulut, 3 l. rautatiellä ja 2 l. laivassa sekä hevoskyyti kestikievaritaksan mukaan, ja edustajakokouksen määräämä päiväpalkka. Sitten lasketaan paljonko kutakin edustajaa kohti edustajakokous tuli maksamaan ja kukin yhtynyt järjestö maksaa kustannukset Ammattijärjestön kassaan sen edustajaluvun mukaan, joka sillä oli oikeus lähettää.

Sisällysluettelo.

	Sivu	
I Luku.	Yleiskatsaus ammattikuntalaitoksen kehitykseen	5
II	” Ammattikuntaliike Ruotsin vallan aikana	19
III	” Ammattikuntaolot Suomeen sovitettuina	35
IV	” Ammattikuntaolot eräissä Suomen kaupungeissa	58
V	” Työsopimusta koskeva lainsäädäntö ennen ja nyt	106
VI	” Työväenyhdistysten synty	126—142
	1. Helsingin työväenyhdistyksen alku	126
	2. Helsingin työväenyhdistyksen tarkoitus	129
	3. V. v. Wright ja hänen ohjelmansa	135
	4. Muut vanhemmat työväenyhdistykset ja niiden toiminta	138
	5. Työväen sanomalehdet ja kirjallisuus	141
VII	” Ammattiyhdistykset ja niiden toiminta	143—162
	1. Ammattiosastot	143
	2. Ammattiosastojen suhde yhdistyksiin	147
	3. Ammattiyhdistykset	148
	4. Toiminta yhdistysten ja osastojen alkuvuosina	159
	5. Ammattiyhdistysten knskuskomiteat	160
VIII	” Ensimmäiset työväenyhdistysten edustajakokoukset	163—177
	1. Kielletty työväenyhdistysten edustajakokous	162
	2. Ensimmäinen työväenyhdistysten edustajakokous Helsingissä 1893	168
IX	” Kehitys ennen puolueen perustamista	178—191
	1. Taloudellinen pulakausi. Lakot ja äänioikeustaistelut	178
	2. Työväenyhdistysten toinen edustajakokous Tampereella 1896	180
	3. Matti Kurikka ja hänen toimintansa työväenliikkeessä	184
	4. Suomen työväenpuolueen perustaminen	188
X	” Työväen ammattiliitot ja muut koko maata käsittävät yhtymät ennen v. 1904	193—274
	1. Kirjaltajain liitto	192
	2. Suomen räätälien koko maata käsittävä yhteistoiminta	205
	3. Suutarien ensimmäiset yleiset edustajakokoukset	216
	4. Puuseppäin liitto	227
	5. Suomen muurarien keskushallinnon perustaminen	237
	6. Suomen rauta- ja metallityönt. väliaikainen liittohallinto	244
	7. Kirvesmiesten liitto	252
	8. Suomen kivityöntekijäin liitto	255
	9. Kaakeli- ja fajanssityönt. ensimmäinen edustajakokous	262
	10. Suomen maalarien ensimmäinen edustajakokous ja liiton perustaminen	264
	11. Nahkurien liitto	270
XI	” Ammattijärjestön perustamisliidat syksyllä 1899 ja talvella 1900	275—328

	Sivu
1. Riidan alkusyy	275
2. Riidan kehittyminen edelleen	278
3. Riidat jatkuvat	303
4. Tampereen kongressi	310
5. Porin työväenyhdistyksen rettelö ja t:ri N. R. af Ursinin ero puolueesta	323
XII Luku. Sosialidemokratisen puolueen kehitys vv. 1899—1914	329—412
1. Olot vv. 1899—1901	329
2. Työväenpuoluekokous Viipurissa heinäk. 17—20 p. 1901	332
3. Puoluetoiminta Viipurin kokouksen jälkeen	339
4. Työväen puoluekokous Forssassa 1903	343
5. Ylimääräinen puoluekokous Helsingissä 25—28 p:nä syysk. 1904	356
6. Vuoden 1904—1905 valtiopäivät ja äänioikeusliikkeitä	367
7. „Suurlakko“ syksyllä 1905	381
8. Sosialidemokratinen puoluekokous Tampereella mar- rask. 20—22 p. 1905	398
9. V. 1905—1906 valtiopäivät	401
10. Sosialidemokraattisen puolueen edustajakokous Ou- lussa elok. 20—27 p. 1906.	402
11. Toiminta Oulun kokouksen jälkeen	408
XIII „ Erityisiä liittoja ja paikallisjärjestöt	413—457
1. Suomen ruotsalainen työväenliitto ja Suomen työläisliitto	413
2. Sosialidemokratinen naisliitto	416
3. Suomen Palvelijattarien liitto	429
4. Paikallisjärjestöt	435
XIV „ Suomen Ammattiyhdistysliikkeen uudestasntyminen ja kehitys	458—642
1. Ammattiyhdistysliikkeen yleinen nousu	458
2. S. tehdastyöväen edustajakokous Tampereella kesäk. 3—6 p. 1906	460
3. Ammatillisen keskustoimikunnan ja liittovaliokunnan perustaminen	468
4. Ammattijärjestön edustajakokouksen valmistelut	477
5. S. Ammattijärjestön perustava kokous Tampereella 15—17/4 1907	491
6. Ammattijärjestön kehitys vuosina 1907—1909	493
7. Työtaistelut vuosina 1907—1909	496
8. Sisäinen toiminta	505
9. Ammattijärjest. edustajakokous Helsingissä 27—30/9 1909	510
10. Ammattijärjestön toiminta ja kehitys vv. 1910—12	520
11. Työtaistelut vuosina 1910—12	525
12. Ammattijärjestön kolmas edustajakokous Helsingissä toukok. 20—26 p. 1912	575
13. Ammattijärjestön toiminta ja kehitys vv. 1913—15	604
14. Työtaistelut vuosina 1913—1914	605
15. Ammattijärjestön toimikunta vv. 1907—1915	628